

АҲМАД АЎЗАМ

ЎЗИ УЙЛАНМАГАН СОВЧИ

Гурунг роман

1. Бандаси - ғофил, ҳали бошига нималар тушишини билмай, ухлаб ҳам ётаверади

НОЗИМ ЁТГАН ХОНА.. ТОНГ-САҲАР

Агар кинога оладиган бўлсак, ичкаридан очик деразадан ҳовлига қараймиз. Тўғридаги, у ҳовли деворидан бу ҳовлига қараган бир кўзлик катта чорбурчак туйнук ланг очик. Ана шу туйнукдан радио вағирлаб, мақом оҳанглари тошиб чиқади.

Мақом хонишлари билан бирга очик деразага қайтамиз, деразадан ичкарига қараймиз. Каравотда шу кунларда нима масалаларга дуч келишидан ҳали беҳабар, буни айтдик а, хуллас, қаҳрамонимиз НОЗИМ ухлаб ётибди. Мақом унинг устига «э турсанг-чи!» деяётгандек ёпирилади. Нозим чўчиб уйғонади, ётган жойида бошини буриб ҳовлига норози қарайди.

Шу чоли кампирга радиони бақиртириб қўйиш нимага керак, а?

ҲОВЛИ. ТОНГ-САҲАР

Ҳовли ҳам мақом овозидан гумбурлаб туради.

Ҳовлининг этакроғига тортилган сим дорда Нозим кеча ювган, бугун қуриган кирлар енгил шабадада – мақомга мос ҳилпирайди: битта жинси шим, кўк, оқ, кулранг учта кўйлак, тўртта дастрўмол, иккита оқ майка, яна иккита оқ гуллик труси, уч жуфт бўзранг пайпоқ эгасининг бўйдоқ, яна шу ҳолида озода ҳам эканини далолатлайди.

У ҳовли туйнугидан бу ёққа мўралаётган яна бир қаҳрамон кампиримиз, ҲАМИДА ХОЛА кўринади. Ҳамида холанинг қарашида қизиқсиниш билан сал тортиниш ҳам бор. Қизиқ-да, бу ёшлар одам тушунмаган тоифа. Ҳамида хола Нозимни унча тушунмайди, нимагалигини аста-секин билиб олаверамиз.

НОЗИМНИНГ УЙИ. ТОНГ-САҲАР

Нозим сакраб туради, тез бориб, деразани қарсиллатиб ёпади-да, яна ўзини каравотга ташлайди.

У томонда Ҳамида хола дераза қарсиллашидан чўчиб тушиб, ўзини панага олади.

Нозим ижирғаниб, бошини кўрпага буркайди.

ҲАМИДА ХОЛАНИНГ ҲОВЛИСИ. ТОНГ-САҲАР

Шундоқ бояги туйнук тагидаги тахта сўри - каравотда намозини адо қилиб олган БОСИТ ЧОЛ, Ҳамида холанинг чоли, жойнамозни йиғиштиради, уни тахлаб, девордаги токчага қўяди.

Пастаккина ошхона эшигидан Ҳамида холанинг чолига бақириб гапираётгани эшитилади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Нима ейсиз? Норин бор, ошдан бор.

Босит чол қўлини қулоғига қўйиб, шоёни диққат билан эшитади ва у ҳам баландроқ овозда жавоб қайтаради.

БОСИТ ЧОЛ: - Худога шукр! Ҳа, ухладим. Ухладим, деяпман-ку. Фақат оёқ икки марта тортишиб, уйқунинг белига тепди-да.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ё сомса берайми? Жуда яхши. Буюртма сосмса. Анави туркларга қилдиришган экан..

БОСИТ ЧОЛ: - Э-э, уйку бўлиб гўр бўлармиди, қуш уйқуси. Ҳа, майли, шу кунни кўрсатганига ҳам шукр.

ҲАМИДА ХОЛА – Ё ошни мастава қилиб берайми? Бирпасда бўлади. Қатиклаб ичиб оласиз. Эрталабга оқлик яхши-да. Оёғингизга ҳам фойдаси бор.

Босит чол кампирининг ҳозир бирон-бир кўнгилсиз гап айтмаслигини яхши билгани учун, эшитмаса ҳам ҳамма гапларини маъқуллаб бошини ирғаб ўтиради.

Бир-бирини эшитмай гаплашишга ўрганиб кетган чол кампирнинг бақир-чақир суҳбати давомида радио ҳам тинмайди.

ҲАМИДА ХОЛанинг ОШХОНАСИ. ТОНГ-САҲАР

Ранги асли қандай бўлгани билинмай кетган олапес стол устида иккита катта сирли тоғора, уч лаган, бир бидон, беш-олти коса. Ҳаммасида тўйдан келган ҳар хил овқат, пишлоқ, колбаса, қазии парралари.

Ҳамида хола, ахир, чоли эшитмаса ҳам гапириши керак-ку, ўшандоқ баланд овозда жавраган қўйи овқатларни саралайди.

ҲАМИДА ХОЛА: Анави Нуриддин ака бор эди-ю, мўйначи? Шунии кўриб қолсам! Мен ўлиб кетган деб юрибман. «Ҳамида, ўзингмисан?», деса қотиб қолибман.

Босит чол қўлини қулоғига қўйиб, худди эшитаётгандек диққат қилади.

БОСИТ ЧОЛ: Мушук ҳам жонга тегди. Қазиларингга келади доим. Ташлама, деса ҳам ташлайсан. Бу падарлаънати хайдаганни билмайди.

Ҳамида хола чолининг эшитаётганига ҳеч шубҳа қилмагандек, у томонга қараб-қараб гапирди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳанифа пулга жуда каттиқ-да. Икки кун уйидан келмабман, берган пулини қаранг... А?..

БОСИТ ЧОЛ: - Чаман эдик, чўл бўлдик, олов эдик - кул. Ҳа, қандай замонлар эди. Ҳаммаси худди кеча бўлгандай, а.

ҲАМИДА ХОЛА: - Мен ҳам шуни айтяпман-да, пулга каттиқ деб. Ҳа, майли, бориға барака. Пул топиш осонми. Ҳаммани тўйга етказсин!

Ҳамида хола чолининг гапини чала эшитади, чоли унинг гапини тамом эшитмаса ҳам ўртада маънили суҳбат пайдо бўлади.

Чол кампири томонга, кампири чоли томонга қараб, униси гапирганда буниси, буниси гапирганда униси диққат билан кулоқ солади.

Биз биламизки, Ҳамида хола тамом эшитмайди эмас, қулоғи унча ҳам том битмаган, ё чолига мутаассиблик қилиб, эшитмасликка оладими, кўрайлик-чи.

БОСИТ ЧОЛ: - Анави болага опчиқдингми? Савоб бўлади, опчиқ.

ҲАМИДА ХОЛА: - Опчиқаман, ҳали тургани йўқ. Кечаси алла-паллагача ухламайди, кейин манувнақа эрталаб туролмайди. Туриб бет-метини ювсин, берарман.

БОСИТ ЧОЛ: - Мусофирнинг кўнглини олиш керак. Ўзи яхши болага ўхшайди. Бу... ўқийверар экан-да, а? Устудент дегани ҳам қийин касб экан. Тўрт мучали бут, лекин бир бош бир қулоғи, хотин, болачақа йўқ. Э худойим, ҳамма бандаларингнинг раҳмини ўзинг е.

ҲАМИДА ХОЛА: - Устудент эмас, битирган. Энди ўзи бир нималарни ёзар эмиш. Билмадим, ишқилиб, одамларни ёзадиган жойга ишга кирибди.

БОСИТ ЧОЛ: - Сен овқатни совутмай олиб чиқиб бер-да. Совуганини ким ҳам ейди. Сарқит деб ўйлайди-да. Кўнглига келишим мумкин.

ҲАМИДА ХОЛА: - Нимага сарқит дейди? Мени сарқит олиб келади, деб ўйлайдими? Нималар деяпсиз? Вой, кўнглимнинг кўчаси! Тўйлардан одамлар уйида емайдиган нарсаларни олиб келаман.

Ҳамида хола гапирганда стол устидаги овқатларни бир-бири кўрсатади, яримта казини чолига кўринмаса ҳам, кўз-кўз қилади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Қазини шундай бутун-бутун берсам, парра бўлса, дастурхонда қолган экан демасин деб. Ўзи бу бола чимхўрроқми, овқат олиб кирманг, дейди, шундай сархил ошларни ҳам унча емайди.

БОСИТ ЧОЛ: - Худойим одамларнинг яхши ишларини ҳам, ёмон ишларини ҳам ёзишни икки фариштасига тайинлаб қўйган. Одамнинг икки елкасида ўтиради шу иккита фаришта.

ҲАМИДА ХОЛА: - Шунга айтиш.

БОСИТ ЧОЛ: - Мусофирнинг кўнглини олганингни ҳам яхши фаришта дафтарида ёзиб қўяди: фалончи кампир фалон мусофирга яхшилик қилди, ўлганидан кейин эсан чиқмасин, жаннатга оламиз, деб...

Босит чол соқолини силаб, учидан тортқилаб-тортқилаб гапирди.

Босит чолнинг одми фалсафасини эшитмасликка ўрганиб қолган Ҳамида хола овозини пасайтириб, ўзича жаврашга тушади.

ҲАМИДА ХОЛА - Тўкинчилик ҳам бор бўлсин. Шунча ош-а! Ярим қозон, йўқ, бир қозонча келарди, ариққа оқизишди-я. Увол, увол! Ман айтдим, ҳозир мавсум, ҳамма ёқда тўй., бунча одам келмайди, эллик кило гуруч бўлади, деб. Йўқ, қулоқ солишмади. Етимхонага айтса, у ердагилар ҳам олмабди – бошқа тўйдан ош келган экан. Нима қилади – ташлайди-да. Одамлар нимага бунақа бўлиб кетяпти, а? Ҳе-е, тўйдан айирмасин...

Бу орада радиода мақом тугаб, енгил куйлардан концерт бошланади.

ГУЛСАНАМНИНГ УЙИ

Яна бир қаҳрамонимиз, ҳозир эрини соғиниб, хушнуд кайфиятда ГУЛСАНАМ, қўлида альбом, тиззасидаги ўғилчаси Давронга Давлатнинг расмини кўрсатиб ўтириб, сўрайди.

ГУЛСАНАМ: - Ким бу? Танияпсанми, ким экан? Дада. Қани, йт-чи, ким экан? Дада. Дад-да!

Гулсанам альбомни очади, худди ўғилчаси тушунадигандек гапирди.

Ўғилча Гулсанамнинг соғинчларини ҳали қайдан билсин, був-був қилиб, альбомга қўлини чўзади, ўйнагиси келади.

ГУЛСАНАМ: - Йў-ўқ, йиртиб қўясан... Мана, бу - тўйда тушганмиз. Унда сен йўқ эдинг, тойчоғим. Бу даданг, бу мен. Ойижонни

танияпсанми? Ҳа, шу мен-да. Бу даданг, бу ҳам даданг. Бу ҳам, мен билан тушган... Дадангнинг елкасига бошимни қўйганман-ку. Шу расмни бувинг кўриб қолиб, бошимга бир мушт урган-да... Тўйдан олдин эди.

Альбом варақланади, Давлат билан Гулсанамнинг турли вайтларда бирга тушган суратлари бир-бир кўринади.

ГУЛСАНАМ: - Қани, яна бир марта «Дада» де-чи. Ҳали кичкинасан-да, билмайсан. Лекин даданг бизни соғинган. Биз ҳам соғинганмиз дадангни. Тегма-да, болам, йиртиб қўйсанг, дада хафа бўлади. Айланай, тилло болам, Давлатим!. Соғиндик а, ўғлим?

Ҳа, соғинган. Тўйига канча, ҳозир Даврон бир ярим ёшга кирган бўлса, икки ярим йил ўтибди, Давлатнинг бултур, ўтган йили ёзларда бир ойга уйига келганида, унда ҳам ёру жўраларидан бўшаганида кўргани, соғинади-да, хар куни кўргиси келади.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Бу ёқда уй эшиги очилиб... ий-э, бу қанақаси? – у ёқда эркалатиш баҳона, соғинчини ўғлига тўкиб ўтирган Гулсанамнинг эри –ДАВЛАТ турган уй ичидан РАЪНО деган бошқа бир қиз чиқиб келади. Раънонинг кийиниши, эшикдан чиққандан кейин у ёқ-бу ёғини тўғрилаб қўйишидан, кичкина ойначага қараб, лабини лабига ишқалаб, лаббўёғига сайқал беришидан, биламизки, у бу эшикдан чиқишга кўникиб кетган. Чатоқ, жуда чатоқ, ишқилиб, буни Гулсанам билмасин.

Майкачан Давлат деразадан қарайди. Уялмайди ҳам. Ҳеч ким билмаслиги, узоқдаги Гулсанамга бу гаплар етиб бормаслигидан кўнгли тўқ.

Лекин биз билиб ўтирибмиз-ку. Ҳа, бу ҳам худонинг бир ғофил бандаси, ғофиллигидан ўзи беҳабар.

РАЪНО: - Бир пасда соғиниб қоласиз-а? Дарров келаман.

ДАВЛАТ: - Ухлаб олай деяпман.

РАЪНО: - Ўзим келиб аллалайман.

ДАВЛАТ: - Эшикни қулфлаб кетинг. Лўли кириб бошни қотиради. Майда пул йўқ.

РАЪНО: - Бари бир жиринглатади. Тагин чиройли қизи билан келса, кўзингизни қисиб қўйманг.

ДАВЛАТ: - Эсингиз жойидами? Бир куним шуларга қолдими? Лўлининг ўрнига ўзингиз бор-ку.

Раъно эркаланиб, ғамза қилади.

РАЪНО: - Мен ҳали шунақа бўлиб қолдимми сизга? Рашким ёмон, ўшанакаларга қарайдиган бўлсангиз, шу чиройли кўзларингизни ўйиб оламан.

ДАВЛАТ (шўхчан жилмайиб): - Мана, қараяпман, қараб турибман-ку.

РАЪНО: - Ҳаддингиздн ошманг. Ёмонман-а!

Гапларини қаранг. Бет қолмаган.

НОЗИМНИНГ УЙИ. ЧОШГОҲ

Нозимнинг йиғналган қаравоти устига боя дордаги кирлар ташлаб қўйилган.

Кўшни ҳовлидан енгил куйлардан концерт эшитилиб турибди.

Нозим кўк кўйлакка дазмол босяпти, ҳа, уйланмагандан кейин, иложи қанча, кўйлак-иштониға ўзи дазмол босади-да.

Чорқирра шиша кулдонда сигарета тутайди. Бу ҳам яхши эмас, балки кўп ўйлаганидандир.

Нозим косадаги сувға кўлини ботириб, кўйлакка силкийди. Кейин шу кўли билан сигаретани ушлайди. Сигарета белидан ивиб қолади.

У сигаретани бир тортиб кўради-да. кейин афсусда афтини буриштиради, кейин кулдонга босиб ўчиради. Сигаретанинг учи эзилиб, белидан йиртилади, тамакиси титилади.

Нозим ўйланади, йўл қараб қолади, ҳа, ёш йигит, бир ўзи тургандан кейин, ўйланишдан бошқа нима иши ҳам бор; севгани ҳам хаёлида.

ХОТИРА

ОЙГУЛ деган қизимиз аудиторияда дарс тинглаяпти.

Бошини кўтариб, Нозимга қараб жилмайишидан, Нозим ҳам у билан кўз уриштирди шекилли, яна очилиб табассум ҳадя этишидан биламизки, бекорга эмас, икки ёш бир-бирини севади.

Нарироқда яна бир йигит – Жамол деганимиз, иягини кўли билан тираб, Ойгулга жуда маҳзун термилади – умидсиз севги! - жилмайган Ойгулнинг нигоҳларидан мўлжал олиб Нозимга қарайди. Кўз уриштириб, кейин олдидаги дафтариға нигоҳини яширади.

Дафтариға қараб, лекин унда нималар ёзилганини кўрмаётган Жамолнинг ўтириши таъсирли, у шу эгилган кўйи, бошини кўтармай, яна Ойгулга мунғайиб тикилади.

Дафтариға бир нарсаларни тез-тез ёзаётган Ойгул Нозимга қарайди.

Ҳамма манзралар Нозимнинг хаёлида бўлаётгани учун, турган гап, ўзи кўринмайди, фақат кўз олдида куриб турди.

НОЗИМНИНГ УЙИ. ЧОШГОҲ

Нозимнинг ҳамма кирлари дазмолланиб, икки кўйлак стул суянчиғига илинган, бошқа кирлар, устма- тахлаб қўйилган. Каравон жуда тартиб билан йиғиштирилган, устидаги таранг тортилган рўйжа – чойшаб ҳам ҳам дазмоллангандек текис.

Хаёлда, фақат Нозимнинг хаёлидаги Ойгул Нозимнинг кўк кўйлагига дазмол босади.
Ойгул косадаги сувдан ҳўплайди

НОЗИМ: - Эй, эй, бу дазмолга-ку. Қўлимни солган эдим. Ичишга бошқа сув бераман.

Ойгул оғзидаги сувни кўйлакка пуфлаш ўрнига Нозимга – бизга уфуради.

ОЙГУЛ: - Хаёлингизда-ку бу, Нозим. Сув пуфласам, кўнглингиздаги ўт пасаяр.

Нозим беихтиёр қўл силтаб, дазмолни эслайди, яна ишга киришади. Кўйлакнинг ғижими текисланмайди.
Нозим чиқиб, косада сув кўтариб киради.
Каравотда ўтирган Ойгул, худди шу ерда ўтиришга ўрганиб кетгандек.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ. ЧОШГОҲ

Қатор ишком.

Ишком тагидаги уч оёқли нарвонда ШАРОФАТ АЯ токқайчи билан хомток қияпти.

ДИЛОРОМ ошхона эшигидан чиқиб, уй эшигига кириб кетади.

Деразадан Дилором билан синглиси ДИЛАФРЎЗнинг боши кўринади.

Дарвоза эшиги очилиб, ҚЎШНИ ДИЛОРОМ киради. Бу қиз девор-дармиён қўшни, яна бу Дилоромнинг дугонаси.

Бу ҳовлида ҳам тинчлик, ҳали нима гап бўладию нима гап бўлмайди, ҳеч ким ўйлаб кўрмаган.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳорманг, ҳорманг, Шарофат ая!

ШАРОФАТ АЯ: - Бор бўл, қизим. Кел, кел.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ассалом-алайкум! Хомток сизга қолдими, амаким қочиб кетдиларми?

ШАРОФАТ АЯ: Амакингнинг ҳамма иши чала, ўзим тепасида турмасам бўлмайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳа, амаким ҳам сизсиз бир иш қилмайдилар. Ҳа, айтгандай, дугонам уйдами?

ШАРОФАТ АЯ: - Уйда, уйда. Ана, ошхонада. Синглиси билан мени томоша қияпти, бу кампир қачон йиқилади, биз қачон қутуламиз деб.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, унақа деманг, хола, қани энди ҳамманинг ҳам шунақа серғайрат онаси бўлса.

ШАРОФАТ АЯ: - Серғайрат-а! Она эмас, бу икки қизга текин мардикор де.

Ошхона эшигидан Дилором чиқиб, дугонасига жилмаяди. Унинг орқасидан чиққан Дилафрўз чакқон бориб, бу Дилором билан ўпишиб кўришади.

Ўпишаверсин, ҳали ораларига қанақа совуқчилик тушиб қолишини билмайди-да.

КЎЧА. МАҲАЛЛА ИДОРАСИ ОЛДИ. ЧОШГОҲ

Маҳалла идорасининг кўчага қараган эшигидан бири элликлардан ошган, бири қирқ ёшлар атрофидаги икки хотин кириб кетади; тортиниб, аланглашларидан аниқ бу маҳалладан эмас. Булар ўзини сал катта оладими ё жуда боадаб тутадими, билмадик, лекин, ҳар ҳолда шундай юришга ўрганиб кетганлар, бу аниқ. Кимлар бўлди экан, лекин танишдек, аланглашшларидан биламиз, кўчада кўп кўрганмиз. Ассалому алайкў-ўм, шу ерда узатиладиган қиз бор дейишди, деб уйимизга ҳам кириб келаверади.

НОЗИМНИНГ УЙИ. ЧОШГОҲ

Нозим кийиняпти. Эгнида боя дорда осилган жинси шим.

Кўк кўйлакнинг тугмаларини қадайд.

Дазмоллаб тахланган дастрўмолни чўнтакка солади.

Ана, уйланмаган йигит, ўзини ўзи эплаб, қирралик бўлиб юради, яхши-да.

ЎРДА. АНҲОР БЎЙИ

Яна бир қаҳрамонимиз – ОРИФ автобус бекатида ўтган транспортга кўзлари нигорон, қаллиғини кутяпти.

Автобусдан тушаётганлар орасида битта, кейин яна битта чиройли қиз тушади. Чиройли қизлар ҳам кўп-эй! Лекин кўпи эгалик ҳам.

Мана, қаранг, олдинги эшикдан бошқа бир чиройли қиз тушади ва уни дарров бир йигит кутиб олади. Ўв-в, мард бўлсанг, қизингни машинада олиб юр, ҳамманинг кўзини ўйнатмай.

Мана, қаҳрамонимиз Ориф ҳам анча хуноб, - шунча чиройли қизларинг бирортаси ҳам у кутаётган қиз эмас.

Яна бир автобус келиб тўхтади. Яна бир қиз тушади, тузуккина. Фақат... нима керак, а, тилла тиш қўйиб? Ярақлатиб жилмаяди. Урфдан қолди-ку бойлигини оғзига қоплаш.

Ориф бу қизга норозироқ қараб турганда, қаллиғи ШАРИФА ёнига келиб, пичирлаб салом беради. Ориф эшитмайди, яхши ҳам унинг кўзи олма-кесак тераётганини Шарифа кўрмади, чунки бошини эгиб олган эди. Қиз боланинг тортинчоқ бўлгани яхши-ю, лекин бунчалк эмас-да.

Ориф қатор келаётган автобус йўлига, автобусдан тушаётган қизларга қараб, ёнида бошини эгиб турган Шарифани кўрмайди.

Ҳа, Орифларниқидан Шарифаларниқига совчи борган, ҳамма нарса келишилган, ҳал бўлган, нон синган, яъни патир ушатишган, энди тўйга тайёргарлик. Фақат шу... Шарифанинг ҳали ҳеч гап йўқдек ўзини олиб қочиши одамнинг юрагини сиқиб юборади. Қайси асрда туғилган бўлса? Лекин ғазаллардаги қизлар ҳам ғамза қилади.

Ориф асабийлашиб, энди келади, деб қўл силтаб юборса, Шарифа шу ерда, ёнида жимгина кутиб турган бўлади.

Ориф жилмаяди, Шарифа ерга қарайди.

Шарифа уялганидан бўйнини ичига олган, ерга кириб кетай дейди.

ҲАМИДА ХОЛАНИНГ ҲОВЛИСИ. ЧОШГОҲ

Дастурхон йиғиштирилган. Ўртада фақат парварда солинган ликопча билан чойнак ва иккита пиёла.

Ҳамида хола бир томонга, Босит чол бошқа томонга қараган, чол ёнбошлаган, кампир тиззасини кучоқлаб ўтиради. Бир-бирининг кўнглида нима кечаётганини яхши туядиган эски жуфтнинг жим ҳангомаси.

Ва албатта радио тинмайди:

«Бошловчи: Айтинг-чи, ҳамма ёшда ҳам муҳаббат бўлиши мумкинми?

Сухбатдош аёл: Албатта. Муҳаббат албатта ҳамма ёшда бўлади. Ҳатто ўлаётган одам ҳам севиб қолиши мумкин. Агар одам ўлимидан олдин севиб қолса, у ўлгандан кейин муҳаббатнинг бир

томчиси ерга ҳам тушади. Бундан, демак, муҳаббатдан ер ҳам баҳра олади Бир куни у униб чиқади.»

Қаранг-эй, одамнинг ўлгиси келиб кетади-я. Ишқилиб, кампир рашк қилиб, неваралар жанжал кўтариб қолмаса.

Босит чол бу гапларни эшитиб, жуда таъсирлангандек, бошини буриб, кампирига қарайди.

ҲАМИДА ХОЛА (ёқасини очиб, кўкрагига туфлаган бўлади): - Ё тавба! Кўкариб чиққанини айтяптими?

Радиода эса суҳбат давом этади:

«*Суҳбатдош аёл:* Элликка боряпмиз, учта боламиз бор, ҳаммаси оилалик. Лекин ҳозир ҳам бир-биримизни бирон кун кўрмасак, туролмаймиз. Ҳақиқий муҳаббат шунақа кучли бўлади....»

Муҳаббат шунақа бўлар экан-да, қаранг-а! Шу хотиндан бошқа ҳеч ким севмаган.

Нозим хонаси эшигини ёпиб, ҳовлига чиқади, ўртада тўхтаб, ўйланиб қолади. Кейин осмонга қарайди.

ҲОВЛИ. ЧОШГОҲ

Дарвоза тақиллайди, кейин кўнғироғи жиринглайди..

Шу пайти шарт эмас эди, Нозимнинг ўзи кўчага чиқаман деб турганда.

КЎЧА. ЧОШГОҲ

Кўкка бўялган дарвоза, дарвозанинг эшиги очилиб, Нозим кўринади. Келганларга ҳайрон бўлиб қарайди.

Бояги совчилар.

НОЗИМ: Салом алайкум! Келинлар?

КАТТА СОВЧИ - : Ва-алайкум!

КИЧИК СОВЧИ (аликка бошини силкиб): - Яхшимисиз?

НОЗИМ: - Раҳмат. Ўзларингиз?

Нозим ажабланишдан бошқа гап тополмайди, тикилиб тураверади.

КИЧИК СОВЧИ: - Синглингиз... Уйда ким бор?

НОЗИМ: - Мен.

КАТТА СОВЧИ: - : Ойингизлар йўқми?

КИЧИК СОВЧИ: - Бу уйда узатиладиган қиз бор экан?

НОЗИМ (кулиб): - Узатиладиган қиз йўғ-у, лекин уйланадиган йигит бор.

КИЧИК СОВЧИ (унча англамай): - Ким?

НОЗИМ: - Мана, кўриб турибсиз.

Нозимнинг ҳазилидан катта совчининг энсаси қотади, кичик совчи опасига савол билан қараб, кейин тушунади.

КАТТА СОВЧИ: - Маҳалла идорасидан шу кўк эшикни айтишди. Шунга сўраб турганимиз.

НОЗИМ: - Кечирасизлар, бу ерда бир ўзим тураман. Уй эгалари «дом»га чиқиб кетган, уларнинг қизлари ҳам йўқ.

КИЧИК СОВЧИ: - Кўк сирланган дарвоза деб айтишди.

НОЗИМ: - Ана, қаранг, нечта дарвоза кўк.

КИЧИК СОВЧИ (атрофга аланглаб): - Вой, ҳа-я...

КАТТА СОВЧИ: - Ўғлим, узатиладиган қиз қайсисида? Ўзингиз кўрсатиб юбора қолинг.

КИЧИК СОВЧИ: - Уйланмаган бўлсангиз, сизга қизни ўзимиз топиб берамиз.

НОЗИМ: - Бизга кераклиси ҳали мактабга қатнаяпти.

КАТТА СОВЧИ: - Иссиқ нафас қилинг, ўғлим. Фаришта овмин дейди-я.

ҲАМИДА ХОЛАНИНГ ҲОВЛИСИ. ЧОШГОҲ

Бояги манзара: Босит чол билан Ҳамида хола сўрида.

Ҳамида хола чолига чой узатади.

Босит чол ликопчадан битта парварда олиб, оғзига ташлайди.

Радиода эса суҳбат давом этади:

«Суҳбатдош аёл: Ҳозир ҳам бир-биримизни бирон кун кўрмасак, туролмаймиз. Сафарга кетсалар, болаларимга: «Телефон қилиб билчи, бугун келадиларми, йўқми», деб тураман. Ўзлари ҳам сафарларда узоқ қололмайдилар. Тўғриси, унча бормайдилар ҳам. Э-э, қўй, ёнингда тинчгина, бежанжал ўтирай дейдилар.»

Ҳай-ҳай, фақат ёнидан қузғалмасангиз, қулоғингиз тинчийди, бўлмаса, қочиб ҳам қутулолмайсиз.

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Вилоятдаги шаҳар. Бизга Тошкентдан узоқроқ, аэропорти бор шаҳар керак. Келинг, Урганч бўлақолсин. Дарвоқе. Гулсанам келин ҳам шу шаҳарда туради.

Шаҳар манзарасини томоша қилиб бориб, бир ҳовлига кирамиз.

Одатдагидек, хийла ораста ҳовли.

Сўрида САЛИМА ОПА ўтиради.

Кўрпачалар ўртасида дастурхон, нон, чойнак-пиёла.

ЖУМАГУЛ ОПА, Салима опанинг синглиси, бир лаган узум кўтариб келади.

САЛИМА ОПА: - Ташвиш қилма, Жумажон. Ўтиргин.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бўлди, опа. Мана келдим.

САЛИМА ОПА: - Гаплашиб ўтирайлик. Емаган узумимизми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Хўп, опа, оғизга эрмак-да. Олиб ўтиринг.

САЛИМА ОПА: - Куёв қани?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўчага чиқиб кетган эди. Юргандир-да тўй-тўйлаб.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, тўй ҳам кўп.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бугун Нурмат аканики, кейин Отаназарники... Сиз ўтдингизми?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, ўтиб қўйдим.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, чойдан ичинг... Ўзимиз қачон тўй қиламиз?

САЛИМА ОПА: - Худонинг буюрган куни бўлар-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Султонжон ҳам битиряпти.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, бу ёқдан Саодатни ҳам тинч қўйишмаяпти.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шу-да, опа, боши очиқ бўлгандан кейин, қўядими.

САЛИМА ОПА: - Буниси Кўҳнабозордан, эру хотин келибди. Эшитиб келганми, билиб келганми, ишқилиб, шаштлари баланд: дарров тушириб оламиз, дейди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен ҳам шунга айтяпман-да, опа. Ўтирамизми, у келди, бу келди деб. Шартга тўйни қилаверайлик.

САЛИМА ОПА: - Қўрқаверма. Уларга айтдим, раҳмат келганларингга, лекин овора бўлманглар, айтилиб қўйган жойи бор деб.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, раҳмат, опа!

САЛИМА ОПА: - Хўп, сен ўзи ўғлинг билан кейин гаплашиб кўрдингми? Бизникидан ҳам оёғини узиб кетди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, опа, катта йигит, уялади-да энди. Сиздан тортинади, поччамдан қочади.

САЛИМА ОПА: - Уялгани майли-ю, сен билан биз бу ёқда тўй қиламиз деб ётсак-да, у у ёқ-дан биронтасини топиб олиб...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа-а! Менинг болам-а! Буни ўйламанг ҳам.

САЛИМА ОПА: - Ўйламаганда ҳам, бир гаплашиб қўй. Беш йилдан бери сендан узоқда, ўкиб юрибди. Кўнгли қанақа. Кейин аттанг қилиб юрмайлик. Айтиб бўладими.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, ўз боламни билмайманми! Ҳали ўзингиз ҳам кўрасиз, шундай бир куёв бўлсинки!

САЛИМА ОПА: - Айтганинг келсин.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Лекин, майли, гаплашиб қўяман.

Қизиқ, опа-сингил бир бўлиб, фарзандларининг бошини бириктириш ҳаракатида, бу ёқда эса... қани, билайлик-чи. гап.

АВТОБУС САЛОНИ

Автобусда одам унча кўп эмас. Шунинг учун ҳам СУЛТОН билан Дилором, катталарга жой бўшатиш хавфи йўқ, ўриндикда ёнма-ён ўтириб гаплашиб келадилар.

Автобус ойнасидан шаҳар кўчаси манзараси сузиб ўтади. Ҳа, ҳали шаҳар маназарасини кўп кўрамиз, кўчада юрганингиздан кейин ҳаммаёқ шаҳар-да.

Автобус бир жойдан ўтиб кетаётган эди, йўлнинг икки чеккасида қатор-қатор ҳар хил лимузинлар, узун қисқароқ, оқ, қора, русуми ҳам турлича.

Дилором бурилиб лимузинларни томоша қилади, кейин Султонга қарайди.

Султон ўз хаёллари билан бандроқ бўлса-да, Дилоромнинг нима мақсадда қараганини тушунади.

СУЛТОН: - Ҳа?

Дилором тиззаси билан Султонни туртиб, лимузинларга имо қилади.

СУЛТОН: - Бўлар ҳали.

ДИЛОРОМ: - Йўқ, чиройли, а?

СУЛТОН – Пули ҳам чиройли.

СУЛТОН: - Мен ҳали ўзимизга оламан.

ДИЛОРОМ: - Йўқ, керак эмас. Бунинг ичида яшаймизми? Бир кунлик савлат бу.

СУЛТОН: - Бир кунлик ҳам эмас. Қизниқидан олиб келади, миллий боғга олиб боради, кейин тўғри тўйга. Тўйдан кейин, билмадим, келишса, олиб келиб ҳам қўяди. Неча соат, тўрт соат, нари борса, беш соат.

ДИЛОРОМ: - Йўқ, керак эмас, шунга шунча пул. Бундан кўра, уй оламин.

Хўш, опа-сингил гапни бир жойга қўяётганда гапирганлари Султон, шунга Саодатни олиб беришмоқчи. Ё бошқа Султонми бу? Йўқ, Жумагул опа шу Султоннинг онаси, Салима опа эса унинг холаси,

ҳа, шу Султон. Опа-сингилнинг аҳд-паймони олдиндан, Саодат ҳам шу Саодат, Салима опанинг қизи.

Унда нимага Султон бу қиз – Дилором билан никоҳ тўйига қайси лимузинда боришни келишолмай юрибди?

Ғалати лекин.

ЧОРСУ БОЗОРИ. ЧОШГОҲДАН KEYIN

Нозим қовун бозорини оралаб юрибди.

У ҳозиргина машинадан туширилган қовун тўпи ёнида тўхтади.

Нозим катта, тумшуғи ёриқ қовунга ишора қилиб, кўрсатгич бармоғини тепага кўтаради - бир сўм.

Жуда пишиқ бола экан, қовуннинг ҳам ширини, ҳам арзонини танлайди.

Қовунчи аввал бошини чайқайди, қовунига ачинаётгандек қарайди, кейин уни кўлига олиб, тўрини кўрсатади, банди узилган жойига ишора қилади, бош бармоғини букиб, панжасини ёяди – тўрт сўм.

Нозим кўрсатгич бармоғини чўзиб, қовуннинг ёриғига ишора қилади.

Қовунчи аввал қовуннинг ёриғига, кейин Нозимга қараб ўйланиб туради-да, кўлини бир силтаб, Нозимга чўзади.

Қовунчининг бошқа иложи йўқ, тумшуғи ёриқ қовунни шу пишиқдан бошқага ўтказиш ҳам қийин.

Нозим шимининг чўнтагини кавлайди.

КУТУБХОНА ЗАЛИ

Саодат берилиб ўқиётир, кўлини чаккасига тираб, китобдан бошини кўтармайди.

Икки стол нарида АЛИШЕР ўтирибди, олдида учта китоб, биттаси очик, лекин у китобга қарагани ҳам йўқ, кўзи Саодатда.

Саодат унинг қараб турганини сезиб, бошини кўтариб қарайди, ижирғаниб, лабини буради-да. яна китобига термилади.

Алишер ручкасини кўлида айлантириб ўйнайди. Китобига қарайди. Яна бошини кўтариб, Саодатга тикилади.

Алишер - ғирт ёшлигимиз. Ҳалиги, қизларни кинога қизариб-бўзариб таклиф қилган пайтларимиз. Сал сурбетлигини айтмаса, энди севган ғўр ёшлик. Ҳозир унинг кўзига Саодатдан бошқа ҳеч нарса кўринмайди.

Майли, уйлангунча одам бир нечтасига суқланиб қараб юриши ҳам мумкин. Лекин опа-сингил Султон билан Саодатни... ҳа, майли, кейин ойдинлашар.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ. ЧОШГОҲДАН КЕЙИН

Ишкомнинг таги кўм-кўк ток барги, занг.

Шарофат ая хомток қияпти.

Дарвоза очилиб, бирин-кетин уч хотин кўринади. Бири - ҲАНИФА ХОЛА, олтмишларга бориб қолган, бири - МАЪРИФАТ АЯ, ундан ёшроқ: эллик-эллик бешларда. Учинчиси эса САНОБАР, ёши ўттизлар атрофидаги жувон.

Ана шу жувоннинг бир қўлида бежирим сумка, бир қўлида мобил телефон.

Улар Шарофат аяга ҳайрон, ҳам шундай ишни қилаётганига ҳавас билан қарайдилар.

Шарофат ая хижолатда, нарвон устида питирлаб қолади.

Ана! Бу ёқда ҳам бир нарсалар бошланди.

ШАРОФАТ АЯ: Вой! Йиғиштириқсиз уйга меҳмон келади, дегани шу-да.

Мангина ўлай! Ҳай, Дилором... э йўк., Дилафрўз!

ҲАНИФА ХОЛА: - Биз, ахир, меҳмон эмас. Қулчиликка келган ҳам меҳмон бўладими. Супурги қаёқда? Бўлса, остонангизни супураб эдик.

Шарофат ая шоша-пиша нарвондан тушади.

Уйдан иккала Дилором ҳам чиқади.

Дарвоза олдидаги совчилар қизларга жуда қизиқсиниб қарайдилар, лекин ўзлари сўраб келгани қайси бири эканини билолмай, иккиланиб қоладилар.

Шарофат ая қизи Дилоромга қўлини силкиб имо қилади.

Дилором ўзини тезда ичкари олади.

ШАРОФАТ АЯ: - Қани, ичкарига! Ҳай, Дилафрўз қизим, меҳмонларга қара.

Меҳмон аёлларнинг кўзи обдастага қараб юрган кўшни қиз Дилоромда. Ҳали адаштириб қўйишмаса.

Ошхонадан Дилафрўз, елкасида сочиқ, отилиб чиқади ва обдастани кўшни Дилоромдан олдин олади.

ҲОВЛИ. ЧОШГОҲДАН КЕЙИН

Очиқ деразадан ичкарида бошини эгиб кулаётган Нозим кўринади. Ёлғиз йигит-да, ўйланади, хаёл суради, китоб ўқийди, ўқиганига кулади.

Қўшни ҳовлининг туйнугидан бу ёққа қараган Ҳамида холанинг кўзлари ола-кула бўлиб кетади.

Нозим бошини орқага ташлаб, елкалари силкиниб-силкиниб кулади. Китоби Ҳамида холага кўринмайди, Ҳамида хола ўзидан ўзи силкиниб кулаётган Нозимни кўради.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ. ЧОШГОҲДАН КЕЙИН

Чоғроққина ҳовли. Иккита хона, ўртаси даҳлиз.

Сўрида қаралмаган ток.

Унинг тагида «Запорожец» машинаси, орқа капоти очиқ.

Давлат капот тагига бошини сукиб, ниманидир кавлаяпти. Худди кавлайверса, гур-р этиб юриб кетадигандек.

Султон эса унинг тепасида бетоқат.

СУЛТОН: - Юрадиган нарсами?

ДАВЛАТ: - Қарасанг юради-да.

СУЛТОН: - Шуни ҳам пулга олдингми-эй? Тузукроғи йўқмиди?

ДАВЛАТ (бошини кўтариб, Султонга қарайди): - Икки юз доллар, сув текин. Гулсанам уч юз юборган экан, икки юзини шунга урдим.

СУЛТОН: - Ҳеч юрганингни кўрмадим. Доим кавлайсан. Юрадиганга ўхшамайди-ку.

ДАВЛАТ: - Юради, юради. Фақат озгина меҳнати бор. Ҳам ҳайдашни яхшилаб ўрганиб оламан. Янги олганимда қийналмайман.

СУЛТОН: - Ҳай, билмадим-да. бунинг ҳеч юрадиган сиёҳи йўқ.

ДАВЛАТ: - Сен ҳам Нозимга ўхшаб шунга ёпишма. Ҳали ҳайдаганимда кўрасан. Хўш, ўзинг нима иш билан келдинг? Туришингдан бир дардинг бор.

Султон ерга қараб. ўйланиб туради.

ДАВЛАТ (яна капот тагига эгилиб): - Гапиравер.

СУЛТОН: - Бошингни кўтар-да. Кетингга гапираманми?.

СУЛТОН (эгилган кўйи Султонга қараб): - Тилинг чиқиб қолибдими?

Гапир, эшитиб ишимни қилавераман. Манави сими қаёққа боради?

СУЛТОН: - Мен «Запорож»ни билмайман. (эгилиб капот тагига қарайди).

Бунинг мотори иккита бўлади, дейишадими?

ДАВЛАТ: - Ҳа, биттаси иситишга. Қишда ёқилади. Мана...

СУЛТОН: - Зўр экан... Э, бўлди! Эшит-да гапимни. Қўй, шу қўш моторингни! Бари бир юрмайди.

ДАВЛАТ: - Юради! Кўрасан.

У бошини кўтариб, Султонга қараб қўяди-да. қўлини латтага арта бошлайди.

СУЛТОН: - Юрганда ҳам қаергача боради.

ДАВЛАТ: - Хўп. Гапир. қулоғим ҳам, мана, кўзим ҳам сенда. Ҳозир шуни тузатишдан ҳам зарилроқми?

СУЛТОН: - Шуни тузатиш ҳам зарил бўлдимми? Сенга дардимни айтгани келсам...

ДАВЛАТ: - Хўп, гапир-да бўлмасам. Имтиҳондан йиқилдингми ё пулингни олдирдингми?

Билмайдиган одам кавлаганга юриб кетаверса, машина машина бўладими? Лекин шунинг ҳам ишқибозлари кўп дейишади. Орқаси оғир бўлганигами, ҳеч ерда тикилиб қолмас эмиш.

2. Ишқи йўқ – эшак, дарди йўқ кесак экан

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат яна капот тагига эгилиб, бир нарсаларга тегиниб кўради.
Султон бир зум жим туради, гапирмай дейди-ю, лекин иложи йўқ,
дардини айтиши керак. Секин, ийманиб гапга тушади.

СУЛТОН: - Шу-у... Холам бор-ку, Акмал аканинг хотини.

ДАВЛАТ: - Салима опа. Ҳа?

СУЛТОН: - Шунинг қизи бор, жияним.

ДАВЛАТ: - Холангнинг қизи бўла бўлади. Ҳа, жиян. Хўш? Эрга тегиб
кетмаганми?

СУЛТОН: - У каттаси. Кичкинаси ҳам бор.

ДАВЛАТ: - Ҳа, кичкина қизча.

СУЛТОН: - Жуда кичкина эмас. Учинчими, тўртинчими курсда ўқийди.

ДАВЛАТ: - Мен кўрганимда кичкина эди-да. Бешичи синфда эдими...
Хўш?

СУЛТОН: - Шуни менга бешиккертти қилишган.

ДАВЛАТ: - Ўша кичкина қизчани?

СУЛТОН: - Катта бўлса олади деб-да?. У ҳам чақалоқлигида. Ойим билан
холам, опа-сингил иккови...

ДАВЛАТ: - Қизиг-у, олишинг керакми энди? Хотин тайёр экан-да.

СУЛТОН: - Ишқилиб, уй томонда бир гаплар бўляпти-да.

ДАВЛАТ: - Ростданми? Уйлан-да, қўй.

СУЛТОН: - Ҳозир ҳазил сиғмайди кўнглимга. Нима қилсам деб, бошим
қотиб келдим.

ДАВЛАТ: - Э-э, ҳалиям шунақа эскичиликлар борми? Қачон биз маданий
халқ бўламиз? Ҳали ҳам бешиккертти деб юрсак. Тавба! Ростдан
ҳам қулоғини тишлаганмисан?

СУЛТОН: - Э-э, қўйсанг-чи...

ДАВЛАТ: - Бориб турган ваҳший экансан-ку. Фарча тишлайвердингми?
Узиб олмаганмисан?

СУЛТОН: - Ким ҳам боланинг қулоғини тишлатади. Бир гап, шунақа
дейишади. Қулоғини тишлаган, бешигини кертиб қўйган деб. Энди
у вақtlари бир яхши ният қилишган-да.

ДАВЛАТ: - Ўша вақти йўқ дейиш керак эди-да.

СУЛТОН: - Э-э, бола вақтим, йўқ, ўша вақти мендан сўрайдими? Сўраса
ҳам . мен тушунар эдимми?

ДАВЛАТ: - Ҳа, хўп, энди ўша бешиккертти жиянингга ҳам уйланиб, бу
ёқдагиси билан ҳам ялло қилиб юраверсанг-чи?

СУЛТОН: - Э-э, ўйлаб гапиряпсанми? Биттасига уйланиб, бошқаси билан юраверади? Ҳаммани ўзингга ўхшатма.

ДАВЛАТ: - Ҳе, менга ўхшасанг, дўппингни осмонга отасан-ку-я. Мен, нима, хотинимни қўйвораман, деяпманми. Икковининг ҳам кўнглини оламан. Учта бўлса ҳам эплайман. Сенга ўхшаб «Бу ёқда биттасини яхши кўраман. У ёқда бошқасига бешиккертти қилиб қўйишган», деб кўзимнинг сувини оқизиб юрмайман.

СУЛТОН: - Давлат, дўстим, менга қара. Қўй шу ҳазил-мазах гапларингни. Жиддий бўлайлик.

ДАВЛАТ: - Мен жиддий гапиряпман. Яшашни билмайсан, Султон.

СУЛТОН: - Хўп, мен сендай бўлолмайман. Шу қизни яхши кўраман, шу битта қизни, менга бошқаси керак эмас.

ДАВЛАТ: - Ҳа, бир айтгандай бўлувдинг. Шунини оламан деяпсанми? Э-э, нима қиласан?

СУЛТОН: - Қўй бу гапни. Сенга маслаҳат сўраб келдим.

ДАВЛАТ: - Ўўлини айтяпман-ку сенга. Синашта, қош кўзи, одоби жойида бўлса, шу холагнинг қизига уйланавер-да. Холаг, Салима опа, Акмал аканинг хотини-да?

СУЛТОН: - Ҳа.

ДАВЛАТ: - Гулсанамларнинг кўчасида туришади. Яхши одамлар. Акмал ака ҳам. Қизи ҳам яхши бўлса керак. Уйлан.

СУЛТОН: - Э-э...

ДАВЛАТ: - Уйингда ота-онангнинг хизматини қилиб юради. Бориб-келиб турасан. Бу ёқда эса буниси билан маданий муҳаббат.

СУЛТОН: - Давлат, гапни эшит.

ДАВЛАТ: - Сен мени эшит. Мана, қара, у ёқда Гулсанам, бу ёқда Раъно, бу ҳам гул, гули раъно. Масала йўқ! Бор, лекин ҳаммаси ёқимли масалалар!

СУЛТОН: - Сен, Давлат, одам эмассан.

ДАВЛАТ: - Одамманми йўқми, ишқилиб, сенга ўхшаган латта эмасман.

СУЛТОН: - Шуми сенинг гапинг? Сеникига шу гапни эшитаман деб келдимми? Бўпти, раҳмат! Ўлиқка йиғлаган сўқир кўзим...

Султон секин ўрнидан туради.

Шу пайти телефон жиринглайди.

Давлат Султонга кулиб қарайди.

ДАВЛАТ: - Ана, кўрдинг – бирови. Раъно бўлса керак. Ўзи боя кетди. Бир соат кўрмаса, кўнгли тинчимайди. (гўшакни қулоғига тутиб) Да-аҳ... Ҳа. сенми, Раъно гулим? (гўшакни қўли билан бекитиб, Султонга) Айтмадимми?.. (гўшакка). Майли, майли... Ҳозирми... меҳмон бор, дўстим...

Давлатнинг шу одати бор: гўшакни олса, худди ҳаво ётмаётгандек «Да-ах», дейди, ҳеч ким бунақа демайди.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозимнинг хаёлида ойгул, унинг каравотида ўтириб, кўлидаги чамбаракка тортилган матодаги мушук расмли каштачани тикипти. У бошини кўтариб, Нозимга қарайди, диққат билан тикилади, кўзларида таъна.

Энди эътибор қиламиз, Ойгул кўча кийимида, эгнида қалин кўк жемпер, бошидаги оқ момик шрфини елкаларига ташлаб олган.

Деразадан ташқарига чиқиб қараймиз: ҳовлида узунасига тортилган эски сим дорлар, худди осмоннинг юзига қора қалам билан чизик тортилгандек.

ОЙГУЛ: - Бугун нима қиласиз, Нозим?

НОЗИМ: - Дам оламиз, ухлаймиз, китоб ўқиймиз, ёзамиз, кейин яна ўқиймиз, ундан кейин яна ухлаб, кейин яна...

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Султон хуноб, Даволатга жаҳл билан қарайди, лекин бу мулойим, яна дўстининг кимлигини яхши биладиган одамнинг жиндай атайинлик аралашган ғазаби.

Давлат ҳам ўзининг озгина ҳаддидан ошганини билиб, ясама кулади, яна машинага уннайди..

СУЛТОН: - Э-э қўйиб тур шунингни!

ДАВЛАТ: - Юргизиш керак-ку.

СУЛТОН: - Юрса... уялмай кўчага чиқасанми шу билан?

ДАВЛАТ: - Нима қипти? Машина бу ҳам, тўртта ғилдираги айланса бўлди-да. Ҳали қараб тур, мен ҳам минай деб ялинасан?

СУЛТОН: - Тариллатиб! Бир марта ўтириб қолиб, қулоғим том битган. Машина қуригандай...

ДАВЛАТ: - Эй. сен аввал ўзингни эплаб ол. Ўликка йиғлайман эмиш. Мен тирикман. Кўзинг сўқир бўлса, ўзингдан кўр. Битта хотин олишни эпполмайсан-у. яна аччиғинг чиқади. Шу айтган масаланг ҳам ўзи шуни тузатишдан осон. Бунга запчаст керак, сенга калла.

СУЛТОН: - Сенга ялиниб келсам, сен...

ДАВЛАТ: - Ҳа, хўп, бўлди! «Однолюб»... «бирсевар» деб таржима қилса бўлади. Сен шунақа бирсевармисан? Бўлди, менга қолса, мен рози. Нима ёрдам керак бўлса, тайёрман.

СУЛТОН: - Шундай де. Одамни сил қилиб юборасан! Мен ундай, мен бундай.

ДАВЛАТ: - Ўзинг ҳам... Хай, нима уйдагиларни шунча рози қилолмайсанми? Тавба, қайси замонда яшаяпсан? Айтаверади-да улар. Сен дардингни ёр, тушунтир, кўнглим бўлмаган қизга мажбур қилманглар, де. Бунақа лалайиб юраверсанг...

СУЛТОН (синик асабий кулади): - Гапинг тўғри-ку-я, лекин улар ҳам шунча вақтдан бери менга қаратиб ўтиришибди-да.

ДАВЛАТ: - Кимлар? Холангларми?

СУЛТОН: - Ҳаммалари. Ойим, дадам, холам. Холамнинг эри поччам ҳам билади. Мени кўрса ғалати бўлиб қолади. Йўқ дейишим хаёлларига ҳам келмайди. Айтсам ойим ё мени ўлдирадилар, ё ўзларини бир нарса қилиб қўядилар. Қон босимлари бор...

ДАВЛАТ: - Тавба, нимангга битта қизни қаратиб ўтиришибди, маймундан унча фарқинг йўқ... Ҳа, даданг-чи? Ота-ўғил бўлиб бир дардлашиб олмайсанми?

СУЛТОН: - Дардлашиб?

ДАВЛАТ: - Бир айтиб кўр.

СУЛТОН: - Дадамга-я? Калламни олар.. Дадам ойимсиз ҳеч иш қилмайдилар. Оғизларидан ойимнинг тили чиқиб туради-ю.

ДАВЛАТ: - Яхши экан, аҳил бўлишса.

Султон Давлатга оғриниб қарайди.

ДАВЛАТ: - Мен шу иш, сенинг масаланг бўлмаганда, демоқчи эдим. Э тавба, онанг олиб берган хотин билан маза қилиб яшайвермайсанми, нодон? Булар уйлангунингча бошқача, кўзингга олов бўлиб кўринади, кейин чўғи ҳам ўчиб, бир хил хотин бўлиб қолади. Сен хотин кўрган одамнинг гапига қулоқ сол. Кўрдингми, мени еру кўкка ишонмайди буниси. Ўртак ол.

Султон индамай, сигаретага қўл чўзади. Юзида Давлатнинг гапини эшитмаётган бир ифода.

ДАВЛАТ: - Сен ўтириб, калитни бура. Бир-икки марта газни босиб юбор. Мен орқасидан бензин хайдайман.

СУЛТОН: - Ўтирмайман. Шимим ифлос бўлади.

ДАВЛАТ: - Э-э, чекма. Ўзи тўртта қолган.

Кўнғироқ жиринглайди.

ДАВЛАТ: - Бор, кара, ким экан. Электрдан бўлса, кейин келасиз, де.

Султон бориб эшикни очади.
Кўчада Султонга нотаниш Раъно турган бўлади.
Раъно Султонга тикилиб қарайди

СУЛТОН: - Келинг? Адашдингизми?
РАЪНО: - Мен тўғри келдим. Сиз адашгандирсиз. Давлат акам уйда-я?
СУЛТОН: - Ҳа, ана.
РАЪНО: - Биламан. (қўлини кўтариб, бармоқларини жимжима қилди)
Давлат ака, мен келдим! Са-алом!
ДАВЛАТ: - Э., мунча тез? Салом, салом!

Раъно шип этиб киради.
Султон орқада ҳайрон бўлиб қолади.

ДАВЛАТ: - Битта чой қилинг. Манави ғариб ҳам қўлингиздан чой ичсин.
РАЪНО: - Кейин айтиб юрмасин. Ҳалитдан тикилиб қараяпти.

Раъно бир буралиб, уйга киради.
Султон Давлатнинг олдига келади.

СУЛТОН: - Шуми яна битта муҳаббатинг?
ДАВЛАТ (шодланиб): - Ақлинг етмайди сенинг.
СУЛТОН: - Тоза учраганга ўхшайсан.
ДАВЛАТ: - Ҳей-ҳей, биринчи кўриб турибсан-у...
СУЛТОН: - Адашаяпсан, жўра. Фариштаси йўқ бунинг.
ДАВЛАТ: - Фариштасини нима қиламан, юришга халал беради. Ўзинг ҳам
хадеб қарайверма, гап эшитиб қоласан.
СУЛТОН: - Қараганим йўғ-э! Ўзининг кўзи қаттиқ экан.
ДАВЛАТ: - Сен қизларнинг кўзини билиб қолдингми?
СУЛТОН: - Хотининг, боланг бор-а! Ўйламайсан.

ДИЛОРОМЛАРНИ УЙИ. ЧОШГОҲДАН КЕЙИН

Совчи хотинлар хонтахта устида енгил ясоғлиқ дастурхон
атрофидан жой оладилар.
Дилафрўз индамай манзират қилиб, уларнинг кўрпачага
чўкишларини кутади.
Учови уч томонга аланглайди.
Тўрдаги сандиқ устига гулдор кўрпалар тахланган.
Ёнбошдаги «стенка» яхшигина идиш-анжомларга лик тўла.
Деворда янги гилам осифлиқ.
Уйнинг полида бир қарич ҳам очиқ жой йўқ, ҳамма ерини гилам
қоплаган.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳозир ойимнинг ўзлари кирадилар. Қўлларини ювиб.
ҲАНИФА ХОЛА: - Айт, ортиқча овора бўлмасинлар. Биз ҳозир турамиз.
ДИЛАФРЎЗ: - Ҳозир, ҳозир.

Дилафрўз чиқади.

Совчилар дарров бир-бирлари билан маъноли кўз уриштирадилар:
маъкул!

Яна улар нигоҳлари билан уйдаги ҳар бир ашёни кўздан ўтказадилар.
Кичик совчи – Санобар гиламни қайириб, тагига қарайди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарофатхон ўзига жуда пухта хотин. Қизларини ҳам
бадастур қилиб қўйган. Чизган чизигидан чиқармайди.

МАЪРИФАТ АЯ: - Яхши! Меҳнатнинг таъмини тотган оила-да.
Озодагина экан. Ўзи ҳам нима иш бўлса, қилиб кетаверадими
дейман. Қизларига ҳам шундай тарбия берган бўлса, жуда яхши.

САНОБАР: - Бояги кўрганимиз қизлардан қорақошроғи. Бизларни
опкиргани - синглиси.

САНОБАР: - Лекин иккови ҳам бинойидек экан. Биттаси ўзини ичкари
олди-ку, ўша.

ҲАНИФА ХОЛА: - : - Ўша қайтиб кириб кетгани Шарофатга ўхшаб
кетади. Иккита қизи бор, биттаси ҳали узатиладиган ёшга етгани
йўқ, дейишган эди. Учинчи қизни ҳам кўргандайман. Ҳали чой
дамлаттирамиз-ку, бўлмаса сўраб билармиз. Мен унча таниш
эмасман-да.

МАЪРИФАТ АЯ: - Кириб кетгани. Мен бир-икки кўрганман. Буниси
қўшни-пўшни бўлса керак. Қизлар ҳам дарров катта бўялпти, бир-
икки йил кўрмасангиз, танимай ҳам қоласиз..

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Бошқа кун

Биз кўрган сўрида Жумагул опа билан Ўткир ака ўтиради.

Ўткир ака ёнбошлаган, ўртада чойнак-пиёла.

Жумагул опанинг кайфияти яхши, эрига меҳр кўргазгиси келади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўп юрдингизми? Оёғингизни уқалай? Хўп денг.

Жумагул опа эрига интилади.

Ўткир ака қўл ҳаракати билан уни тўхтатади.

ЎТКИР АКА: - Э, қўй. Файратинг келиб, эзиб юборасан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен эзар эканманми? Сал кўнглингизни олай десам...

ЎТКИР АКА (жилмайиб): - Айтавер-да, кириш қилмай. Нима гап? Нима олмоқчисан?

Жумагул опа ўзини ҳайронликка солади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳеч нарса олмайман. Ҳеч нарса керак эмас.

ЎТКИР АКА: - Ҳеҳ, сени билмайманми? Эритишга тушдинг-ку, бир нарса ундирмоқчисан-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳеч ҳам-да. Қайта сизни хурсанд қиладиган гап айтмоқчи эдим.

ЎТКИР АКА: - Шу-да. Бўпти, айт. Нима экан? Албатта, сен янги кўйлак кийсанг, мен хурсанд бўламан. Ё шубами?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Пальтом ҳам куни битган, шубани-ку олиб бермайсиз. Майли, ўзимни зўрға кўтариб юрибман. Менинг бошқа гапим бор.

ЎТКИР АКА: - Хўш?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тўй қиламиз! Опам келган эдилар.

ЎТКИР АКА: - Опанг айтдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, мен айтдим. Султон ўқишни битиряпти, дедим. Саодатга ҳам ҳар ёқдан совчи келиб ётган экан. Опа, бўлди, энди чўзиб юрмайлик, дедим.

ЎТКИР АКА: - Опанг нима деди?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима ҳам дейдилар? Шунча йилдан бери ният қилиб юрибмиз.

ЎТКИР АКА: - Ният бошқа, аниқ бир гапга келиш бошқа. Бўпти, совчингни юборавер, дедими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бирдан шундай дейдими сизга.

ЎТКИР АКА: - Ҳа?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўйлашайлик, дейди. Сен ўғлинг билан гаплаш, мен қизим билан, дейди. Бирдан опкет қизимни, демайди-ку.

ЎТКИР АКА: - Хўп, яхши. Нимадан бошлаймиз? Совчи юборамизми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўғ-э, бегона эмас-ку.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, совчи юбормайдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Юбормаймиз, борамиз. Эр-хотин икковимиз бир ўтайлик, меҳмон бўлиб. Аввал яхшилаб гаплашиб оламиз. Кейин ҳамма қиладиган расми-русмини бошлайвераимиз.

ЎТКИР АКА: - Майли-ю, Жумажон... бир ўйлаб олсак бўлармиди, дейман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нимасини ўйлайди?

ЎТКИР АКА: - Ҳаммаси яхши, опанг ҳам яхши, қизи ҳам. Божам тилло одам. Лекин...

ЖУМАГУЛ ОПА (сал хавотир билан): - Айта қолинг!

МАҲАЛЛА КЎЧАСИ. ЧОШГОҲДАН КЕЙИН

Боя Нозимга тўқнаш келган икки совчи хотин энди бошқа кўк дарвоза олдида.

Кичиги чўзилиб, кўнғироқ тугмасини босади.

Дарвоза эшиги очилиб, қирқ беш – эллик ёшли уй бекаси меҳмонларни ичкарига манзират қилади: унинг шундай меҳмонлар келишини кутаётгани кўриниб туради.

Совчилар бир зум иккиланиб, кейин олдинма-кейин ичкари кирадилар.

ИЧКАРИДАГИ ХОНА

Уй бекаси чаққон бориб, ясатилган стол устига ёпилган матони олади.

Столдаги оппоқ нақшли дастурхон турли хил кутилмаган меҳмон келишига мўлжаллаб, биллур кўра, чинни ликопчаларда пистаю бодомлардан иборат қарс-курс, турли хил шоколад, конфетлар билан тузаб қўйилган.

Икки совчи стол теграсидан жой олади.

Уй бекаси ҳам ўтиргач, фотиҳага қўл очилади.

Фотиҳага қўлини очган ёш совчи ҳали омин қилишга улгурмай, уй жиҳозларига аланглашга тушади.

КАТТА СОВЧИ: - Қани, омин, парвардигор ҳаммамизни кўзлаган ниятларимизга етказсин, ёшларимизга худойимнинг ўзи ризқу тўқинчиликнинг эшигини очиб қўйсин! Омин!

УЙ БЕКАСИ: - Омин! Хуш кўрдик. Яхшимисизлар?

КАТТА СОВЧИ: - Хушвақт бўлинг. Ўзингиз яхшимисиз? Хўжайин, акам яхшимилар? Қизим қанотингизга кириб, чопқиллаб ишларни қилиб юрибдими?

УЙ БЕКАСИ: - Раҳмат, раҳмат! Худога шукр, яхши. Фақат... хўжайин ўтиб қолганлар.

КИЧИК СОВЧИ: - Э-э...

КАТТА СОВЧИ: - Вой, кечирасиз, кўнгилга олманг. Билмабмиз. Охиратлари обод бўлсин! Хайр энди, бир кўрган таниш, икки кўрган билиш дейишади.

КИЧИК СОВЧИ: - Уч кўрган қариндош...

УЙ БЕКАСИ: - Айтганингиз келсин.

КАТТА СОВЧИ: Керак бўлса, чориғимизнинг пошнаси ейилиб тушиб кетгунча қатнаймиз. Парвардигор шунақа яхши ташвишлардан бенасиб қилмасин. Қани, Ҳалима...

КИЧИК СОВЧИ: - Холажон, безовта бўлманг. Биз сўроқлаб келдик. Дарров қайтамыз.

УЙ БЕКАСИ: - Вой. Одамни хижолат қилманг. Эшиклик уй, ҳеч бўлмаса бир пиёла чой...

КАТТА СОВЧИ: - Шу бир пиёла чойни ичамиз талбатта. Дамлаб олиб кирса. Биз ҳам бир... а?..

УЙ БЕКАСИ: - Хўп, хўп.

Уй бекаси ўрнидан туриб, қўлини кўкрагига қўяди.

УЙ БЕКАСИ: - Фақат шошилманглар. Бир келиб қолибсизлар.

КИЧИК СОВЧИ: - Безовта бўлманг.худо йўлимизни очса. Ҳали кўп келамиз.

УЙ БЕКАСИ: - Айтганингиз келсин. Мен, ҳозир...

Уй бекаси, қўлини кўкрагидан олмай, чиқишга ҳозирланади.

Шу одатимиз ҳам ажойиб-а, бир-бирини кўрмаган, мутлақо танимаган, ҳатто хаёлига ҳам келтирмаган йигит-қизлар шунақа совчилар сабаб бўлиб, ўртада бир юз кўришиб, турмуш куриб кетаверади.

ИСТИРОҲАТ БОҒИ. ЧОШГОҲ

Анҳор бўйидаги узун йўлак, чошгоҳ бўлгани учун ҳали бошқа сайр қилувчилар йўқ, осойишта, тинч.

У томондан келаётган жуфт Ориф билан Шарифа кўринади.

Шарифамиз йигит билан юриб ўрганмаган-да, тортинчок, яна ҳар тарафга хуркак назар ташлайди.

Яна Ориф унинг қўлидан тортиб, қўлтиқлашиб юришга ундайди, Шарифа нафақат қўлини, бутун қоматини бу ёққа тортади.

ШАРИФА: - Ориф ака, қўйинг! Тўғри юринг. Уяламан.

ОРИФ: - Қўл ушлашишнинг нимаси уят? Фотиҳа қилинган бўлсак.

ШАРИФА: - Қўлимни ушламасангиз юролмайсизми?

ОРИФ: - Қочиб кетасизми деяпман-да.

Ориф яна Шарифанинг қўлидан тортади.

Шарифа бўшроқ қаршилиқ кўрсатади.

Шарифа, қўли Орифда, навнихол қаддини бу ёққа тортган, қалтираб кетади - қанча тортинса, шунча жозибали гўзаллик.

ШАРИФА: - Э-э, одамлар қараяпти.

ОРИФ (атрофга аланглаб): - Ҳеч ким йўғ-у.

Анҳор бўйи, сокин, лекин тез оқаётган сув, енгил шабадада
солланаётган дарахтлар, дарахтлар устида кенг осмон.

Фақат Шарифанинг уятчанлиги Орифни диққат қилади-да.

НОЗИМНИНГ УЙИ. ЧОШГОҲДАН КЕЙИН

Нозим бояги алпозда китоб ўқияпти.

Хона бурчагида бояги қовун.

ҲОВЛИ. ЧОШГОҲДАН КЕЙИН

Дарвоза очилиб, Ҳамида хола киради. У нимадандир чўчиб кетган.

У тўғри Нозим ўтирган дераза олдида боради ва ҳамишагидек
баланд сўрайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Нима бўлди?

Деразадан Нозим ҳайрон бўлиб қарайди.

НОЗИМ: - Нима бўлди? Ҳа?

ҲАМИДА ХОЛА: - Нимага куляпсиз, болам? Одамнинг юрагини
ёрдингиз. Ҳеч ким йўқ жойда бир ўзингиз...

Нозим энди хахолаб кулади.

Кампир баттар қўрқиб қарайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ўзингизга ўзингиз?..

НОЗИМ: - Китоб ўқияпман, хола. Жуда қизик.

ҲАМИДА ХОЛА: - Китобга ҳам одам куладими? Эсим чиқиб кетди.

Ҳамида хола ёқасига туфлайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Одам бир ўзи бўлса, ўзига ўзи гапириб, ўзича кулиб...
мияси айниб қолиши ҳеч гап эмас. Тезроқ хотин олинг, болам.
Худойим ҳамма жонзотни жуфт қилиб яратган. Бунақа ёлғиз
турманг, хосияти йўқ.

Каравотда Ойгул пайдо бўлиб, Нозимга жилмаяди.

ОЙГУЛ: - Ҳа, Нозим, хосияти йўқ, уйланинг. Бунақа юрманг. Ўзингизни дунёнинг эркаси деб ўйлайсиз-да, а?

НОЗИМ: - Нимага бунақа дейсиз?

ОЙГУЛ: - Ҳатто бегона кампирлар ҳам ғамхўрлик қилгандан кейин.

НОЗИМ: - Устимдан куляпсизми?

ОЙГУЛ: - Кампирларга кулги бўлиб юрганингиздан кейин куламан-да.

Ойгул йўқ бўлиб қолади – каравот бўм-бўш, рўйжанинг ҳатто тахи ҳам бузилмаган.

Нозим кулади.

Нозим, кампир эшитиши керак гапни қаттиқ-қаттиқ айтади, гапирганда кўпроқ юз имо-ишоралари ва қўлларини ишга солади.

НОЗИМ: - Оббо хола-эй! (кампирга эшиттирмай) Шу туйнукни бир бало қилиб ёпиш керак.

ҲАМИДА ХОЛА: - Кечаги берган чиннини беринг. Едингизми, ишқилиб?

НОЗИМ: - Ҳа, едим, едим... Хола, бошқа овора бўлманг.

Ҳамида хола дераза раҳига суяниб олади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Раззоқ акангизнинг тўйидан. Ў-ў, икки марта қамалди, биттасида Чорсуда тўрт кило лаҳм билан қўлга тушиб, кейин бир жўра атлас сотаман деб. Мана, худо деган экан, тўйлар қилди, қизлар узатди, ўғил уйлантирди. Лекин Манзура опангиз қаттиқ. Жуда пишиқ. Норин сотарди бозорда. Мелиса кеп қолса, тоғорасини этаги билан ёпиб, ўтириб оларди. Мелиса қайси юрак билан бировнинг хотинининг этагини кўтариб кўради?..

Нозим маъқуллаб бош силкийди, унга эшиттирмай тўнғиллайди.

НОЗИМ: - Мелиса одобли бўлган экан...

ҲАМИДА ХОЛА: - Сўрайман дейман: оқшоми билан нима еб чиқасиз?:

НОЗИМ: - Қанақа нима? Ҳеч нима емайман.

ҲАМИДА ХОЛА: - Доим... бир ёзасиз, ликопчадан бир нарс олиб ейсиз. Бир ёзасиз, бир ейсиз.

Нозим кулиб юборади.

НОЗИМ: - Ликопча эмас, кулдон-ку, хола. Мана, кулдон. Чекаман. (Кампирга эшиттирмай) Кечаси ҳам пойлайди-я, обер-кампир-штурмбанфюрер!

ҲАМИДА ХОЛА: Ҳа-а, папаросми? Менга ҳам битта беринг.

Нозим чўзилиб кампирга сигарет беради.
Ҳамида хола сигаретани тишлаб, имо билан гугурт сўрайди.
Нозим гугурт чакиб тутади.
Тутун тортганда кампирнинг юзи бужмаяди.
Нозим кетган сигаретасига ачиниб қарайди.

ҲАМИДА ХОЛА (тутунни пуфлаб): - Вой, заҳар бўлмай ўлсин, мунча аччиқ!

Нозимнинг хаёлида каравотда ўтирган Ойгул уни фош қилади.

ОЙГУЛ: - Қизғанчиқ. Сигаретингизга ичингиз ачийди, лекин берган овқатларини паққос туширасиз. Уйланиш керак, бечорагинам.

Хаёлпараст Нозиминг бундан кейин Ойгулга айтадиган ҳамма гаплари ҳам хаёлида айтилади.

НОЗИМ: - Бечорагинам? Нимага энди? Уйланмаса, бечора бўлиб қоладими?

ОЙГУЛ: - Менга бечорасиз-да. Кўнгли очик, тоза йигит, кимнинг қўлига тушар экан, мендан зўрини топадими, деб ўйлайман-да.

НОЗИМ: - Уйланиш, нима, ҳаёт ё мамот масаласими? Мунча ҳамма гапиради.

ОЙГУЛ: - Ҳаётнинг асоси ҳам, давом этиши ҳам шу-ку.

НОЗИМ: - Асос шу деб, тўғри келганга уйланаверадими?

ОЙГУЛ: - Ҳеч ким тўғри келганга уйланмайди. Одам ўзига тўғри келганига уйланади. Ўзига тўғри келганига!

НОЗИМ: - Сиз-чи, тўғри келмадингизми менга?

ОЙГУЛ: - Мен тўғри келган эдим, жуда тўғри келган эдим. Лекин сиз мени кўриб туриб, кўрмадингиз.

Нозимнинг уйида бир руҳ бор: стол устида сочилган қоғозларда, учта китобда, компьютерда, каравот устида текис сирилган рўйжада, хуллас, ҳамма нарсада, токчада турган телефон худди ҳозир ўз-ўзича жиринглаб кетадигандек.
Одам ёлғиз яшаса, ҳамма нарсаси гапиради.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Ошхонада Дилором, қўшни Дилором ва Дилафрўз.

Дилором чой дамлайди.
Қўшни Дилором курсида бемалол ўтиради.
Дилафрўз дераза тоқчасидан жой олган.

ДИЛОРОМ: - Дарвозадан қайтариб юборса ҳам бўлади-ку. Ичкарига киргизгандан кейин улар ҳам умидланади.
ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Қизиқмисан, Дилор, меҳмон-ку бари бир, эшикдан қайтариб бўладими.
ДИЛОРОМ: - Шу чой опкириш ҳам жонимга тегиб кетди. Кирсанг, кўзларини милтиқдай қадайдилар. Дилор, сан опкир, илтимос!
ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ўйлаб гапиряпсанми? Сенга келган совчига чойнакни мен олиб кираманми? Анави айтганингга ҳам ўрнигга мен тега қолай?

Дилором кўзи билан Дилафрўзни имо қилади.
Қўшни Дилором лабини тишлайди.
Дилафрўз эса гапни қулоғи билан илиб олган.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа-а, ким у айтганлари?
ДИЛОРОМ (синглисининг гапини эшитмаганга олиб): - Бу ердан чиққандан кейин бари бир сизларникига ҳам киради.
ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Қиз ахтариб юрган эмас, аниқ ўзингни сўраб келишган бўлса-чи. Ўзимиздан-ку булар. Учовлашиб келишибди-я.
ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа-а. бир гап бор. Бари бир билиб оламан.
ДИЛОРОМ: - Жи-им ўтиргин, хўпми, она хотинлик қилмай. Кейинги вақтлари жа ҳаддингдан ошиб кетяпсан.
ДИЛАФРЎЗ: - Вой мен нима дедим, опа? Ўзларинг-ку мендан гап яшираётган.

Ҳовлидан Шарофат аянинг товуши келади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳай. Дилором, қизим, чой олиб кирмайсанми?
ДИЛОРОМ: - Уф-ф. Чой ичмай қуриб кетгурлар.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Бояги манзара.
Давлат яна «Запорожец»ни кавлаяпти.
Султон унинг атрофида парвона, лекин қўлини ифлосга ургиси йўқ.

ДАВЛАТ: - Ҳа, кўп бурнингни осилтирма, бир йўли топилади. Одам ҳеч қачон умидни йўқотмаслиги керак. Бўлмайдиган ишнинг ўзи

бўлмайди. Бешиккертти қилинган бўлса нима? Болалигингда бўлган гап.

СУЛТОН: - Ҳозир ҳам шу гап келяпти-да, Давлат.

ДАВЛАТ: - Қиз билан юриб, ваъда берганинг йўқ-ку. Қўлини ҳам ушламагансан, демак, алдамагансан ҳам. Холангнинг кизи, олмасанг, орага бир совуқчилик тушади, кейин, бари бир, опасингил, яна топишиб кетаверишади.

СУЛТОН (енгил тортиб): Сен ҳам одамга ўхшаб қолар экансан. Ҳа, энди гапингни эшитса бўлади.

ДАВЛАТ: - Э-э, нима деяпсан? Мен яхши одамман. Сенга яхши маслаҳатларни беряпман, қулоғингга кирмаяпти. Хўш, нима қилдик?

СУЛТОН: - Бунча кавлайсан? Ўзи тушунасанми моторини?

ДАВЛАТ: - Шунақа қилиб билиб оламан-да. Ўрганияпман.

СУЛТОН: - Ий-э, ҳеч нарсасини билмай қандай ўрганасан?

ДАВЛАТ: - Мен шунақа қилиб ўрганаман Ҳали бир уста бўлиб кетай-ки.

СУЛТОН (истехзо билан томоқ қиради): - Билмадим, билмадим. Бу машинанинг устаси бўлиб қаёққа ҳам борар эдинг.

Давлат бошини кўтариб, қўлини артишга тушади.

ДАВЛАТ: - Ҳа, айтгандай, яна бир яхши дўстимиз ҳам бор-а. Нима дединг? Ҳамма ёғи ғиж-биж ақл, бир маслаҳат чиқар ундан ҳам. Учовимиз ўтириб ақллашамиз. Калла жонивор ишлайди. Ҳу, ичкарида телефон бор. (овозини кўтаради) Раъно! Гули Раъно! Телефонни чиқариб токчага қўйинг.

СУЛТОН: - Э-э, бунинг кетмайдими?

ДАВЛАТ: - Кет дейишим керакми?

СУЛТОН: - Мен билан гаплашяпсан-у, хаёлинг уйда. Ҳозир Нозимни ҳам чақирсак... Уялмайдими?

ДАВЛАТ: - Ҳар куни шу ерда-ю, нимага уялади. Сизларга ҳам хизмат қилсин.

АУДИТОРИЯ

Тўрт букланган қоғоз қўлма-қўл ўтиб, ниҳоят манзилига – Саодатнинг қўлига етиб боради.

Саодат қоғозни очиб ўқийди, Алишерга бефарқ кўз ташлайди.

Алишер унга умид билан, хаяжонли қараб турган бўлади. Им қоқиб, нигоҳи билан сўрайди.

Саодатнинг катта-катта очилган кўзларида бирон-бир туйғуни сезмаймиз, бепарволик бор лекин.

Саодат қоғозни йиртмоққа чоғаланади-ю, лекин атрофги бир кўз ташлаб, яна тахлаб, китоби орасига солиб қўяди.

Ҳали ҳам ишқини қоғозда изҳори дил қиладиган йигитчалар бор экан-да. Биз бўлса булар ҳозир севгисини «эсемес» билан йтади деб ўйлабмиз. Ҳа, ҳали Саодатнинг қўл телефони йўғ-а.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Ҳалиги уч совчи хотин, Шарофат ая.

Ўша уй, ўша дастурхон, ўша манзара.

Санобар қўл телефонини қўлига олади ва яна ёнига қўяди.

МАЪРИФАТ АЯ: - Тез-тез телефон қилади. Ўзи ҳам соатлаб гаплашади.

Бир ўзи-да. Соғиниб кетдим, дейди. Ошлар кўз олдимдан шундай ўтаверади, манти, норинларни егим келади, дейди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Уларда йўқ бўлса керак-да, а?

МАЪРИФАТ АЯ: - Қаёқда! Улар умуман ёғлик нарсаларни эмас экан.

Нима дейди, ҳалиги.... Санобар, айтган эдим-ку?. Ҳалиги...

КИЧИК АЁЛ: - Холестеринми?

МАЪРИФАТ АЯ: - Ҳа, холестерин. Шу нарсаси кўп деб ейишмас экан.

Ҳамма ейдигани қайнатилган, димланган, унинг ҳам ёғи бўлмас экан.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ошларни-чи?

МАЪРИФАТ АЯ: - Ош? Э-э, ошга йўлашмайди ҳам. Бизларга ўхшаб қуйруқ ёғига қилинган ошларни ейиш қаёқда!

Шарофат ая одоб сақлаб, гоҳ унисининг, гоҳ бунисининг оғзига қараб ўтиради.

ҲАНИФА ХОЛА: - Уларда ҳам тўйлар бўлар? Тўйда нима овқат қилишар экан? Ё тўйга ҳам егуликни ўзлари билан олиб борадиларми? Шунақа деб эшитар эдик.

САНОБАР: - Йўғ-э, унақа эмас. Фақат олдиндан айтиб қўяди, биз боряпмиз, деб. Уй эгалари овқатини шунга қараб қилади. Бизга ўхшаб бостириб кириб бориш йўқ. Тўйлари ҳам ресторанларда ўтади. Мана, ўзимизда ҳам тўйлар ресторанга ўтиб кетди-ку. Лекин у ердаги ҳаётнинг ўзи тўй.

МАЪРИФАТ АЯ («Чалғиб кетдик» деган маънода Ҳанифа холага им қоқади, Санобар билан кўз уриштиради): - Э-э, хуллас, шунча йилдан бери ўша ёқда. Оти нима эди?.. Ҳа, Мо... Морди... Санобар, нима эди?

САНОБАР: - Опа, доим айтаман-ку, мантини эсингизга келтиринг деб. Манти!

МАЪРИФАТ ОПА: - Хўп, манти. У ёғи ҳам эсимга келмайди-да.

САНОБАР (Шарофат аяга қараб): - Монте-Карло. Монте-Карлода ишлайди.

ШАРОФАТ АЯ: - У... Монтиси... қаерда?

САНОБАР: - Европада, хола. Ўрта Ер денгизининг бўйида. Зўр, курорт, туристик шаҳар. Жуда машхур. Сарваржон Францияда ўқигандан кейин. ўша ерга ишга ўтган. Ойлиги ҳам жуда катта. Долларга чақсак, юз мингдан ҳам кўп.

ШАРОФАТ АЯ: - Э-ҳа, бизларнинг пулга қанча?

МАЪРИФАТ АЯ: - Э жуда кўп. Яна кий сотадиган дўкони ҳам бор.

ШАРОФАТ АЯ: - Кийи нима экан?

САНОБАР (икки кўли билан кий тутган бўлиб кўрсатади): - Мунақа қилиб уради-ку. Билард таёқчаси.

ШАРОФАТ АЯ (унча тушунмай): - Шуни ҳам олар эканми?

САНОБАР: - Ҳа, курорт шаҳар, ҳамма ёғи шунақа ўйинлар, казино!

Бу гапга Ҳанифа хола ҳам ҳайрон бўлади.

Маърифат ая Санобарга қараб, унинг гапини маъқуллаб, қуваатлаб ўтиради.

САНОБАР: - Ишқилиб, ҳамма нарсаси тўқис, машинагача олган. У ёқда машина олиш унча гап эмас-ку-я. Бу ёқда ҳам уйга биттасини олиб бериб қўйган.

МАЪРИФАТ АЯ: - Фақат дадаси минмайдилар. «Кўй, бу қиммат бало, бир нарса бўлиб юрмасин», дейдилар. Ўзлари ҳайдашни билмайдилар-да. Тоғаси Шарифга тирикчиликка «Камаз» бериб қўйган. Фақат шу битта камчилиги...

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарофатхон, буларга қўшниман, шунча йилдан кўриб-билиб келаётганим учун совчиликка бош қўшиб келдим. Боласи жуда яхши бола. Ўзимизнинг қизлардан уйланаман, деб юрган экан.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шундай. Шундай.

ҲАНИФА ХОЛА: - Энди гапни яшириб нима ҳам қилдик, қизингизни сўраб келганимиз. Яна бунинг боласи, жуда ёш, кеча мактабни битиргани бўлмасин, бу ерда сиқилиб қолади, депти. Ўқиган бўлсин, тил билсин, бу ерда одамларга аралашади, уйда ўтириб қолмайди, ишлатаман, дейди.

ШАРОФАТ АЯ: - Яхши, яхши.

САНОБАР: - Ақллик бола-да. Ҳа, ақллик бўлмаса, шунча йилдан бери ўша ёқда ўқиб, яна ишлаб юрармиди. Бу йил докторликни ҳам ёқлайди. Уларда кандидат дегани бўлмас экан, бирдан доктор.

ҲАНИФА ХОЛА: - Қизингиз бу йил битиради а? Тил билади? Қаранг, бизлар ҳам ўқиб, тил ўрганишни ўйламабмиз. Ана, керак бўлар экан.

САНОБАР: - Ҳа, хола, яна ўқимоқчимисиз?

ҲАНИФА ХОЛА: - Невараларим ўш ёқларга кетса, бориб болаларига қарар эдим. Қўшни хотинлар билан нима тилда гаплашаман?

ШАРОФАТ АЯ: - Уларда ҳам қўшни бўлар эканми?

МАЪРИФАТ АЯ: - Вой, қўшни ҳамма ерда қўшни-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Эшиги тўғрима-тўғрилар ҳам бир-бирини танимас экан-ку?

ҲАНИФА ХОЛА: - О-о, бизлардаги аҳлчилик қаёқда!

Чет элни кўрмагандан кейин жуда қизиқ туюлса керак, одамлар билмаган нарсасини худди кўргандек, у ердаги ишларни ўзи тепасида туриб қилдиргандек гапиради.

3. Худо бераман деса, қўш қўллаб беради

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Ўша манзара, ўша совчи хотинлар, ўша хангома.

ШАРОФАТ АЯ: - Ўқишини битириб олсин деб, шу вақтгача узатмадим.

Бўлмаса, кўп жойдан одам келди. Келяпти.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ҳа, албатта, албатта. Ким билади, худойимнинг ўзи йўлимизни тўғри қилгандир. Биз ахтариб юрган, хўп мос экан-да. Ажаб эмас, фаришта овмин деган бўлса...

МАЪРИФАТ АЯ: - Хай энди, пешанасига ёзилгани бўлади-да. Бунингизнинг тил билгани яхши экан-да. Сарваржоннинг ҳам тайинлагани шу - оий, тил билсин, тил билса бу ёқ жаннат дейди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Худойимнинг ўзи йўлимизни тўғри солгани шу-да.

Шарофат ая анча таъсирланиб, ерга қараб ўтиради, кўнглида рози эканини билдирмасликка уринади.

Кейин секин туриб, эшикка юради.

Санобар телефони қўлига олиб, Маърифат аяга қараб қўяди.

Маърифат ая «майли» деган маънода бош ирғайди.

ДАҲЛИЗ

Дилором эшик олдида чойнак кўтариб турибди.

Эшик очилиб, Шарофат ая кўринади.

Шарофат ая, ўзини чеккага олиб, Дилоромга «Кир!» деб имо қилади.

Санобар телефонини Дилоромга тўғрилайди.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Дераза тоқчасида турган эски телефон аппарати жиринглайди.

Ҳамида хола дераза ёнидан кетмай тураверади. Паға-паға тутун қайтаради – тутунни ютмай чекиши билиниб туради.

Нозим қулоғи гўшакда, кампирга оғриниб қарайди.

НОЗИМ (телефонга): - Бугун шанба-ку... Ким?.. Ҳа, Султонми... Нима дейди? Бу кампирга нима экан?.. Сизга эмас... Майли, ўтаман... Шундан шу ёққа қовун кўтариб юраманми? Жа текин мардикорни топгансиз-да. Одамнинг ўзи кетини кўтаролмагандан кейин... Эй, айтгандай, лимузин юрмадими? Бозорга бир савлат тўкиб келар эдингиз-да.

ҲАМИДА ХОЛА: Ким?

НОЗИМ: - Битта жўра. Ўтирайлик деяпти.

Нозим курсига ўтириб, китобига атай тикилиб олади.

Ҳамида хола нима қиларини билмай, бир муддат туриб қолади.

ҲОВЛИ

Ҳамида хола, қўлида чинни коса, дарвоза томонга қайтаётиб жаврайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Эй худойим-эй! Бир пиёла чой дамлаб берадигани йўқ. Оч-наҳор. Уйлаб қўймайдиларми? Хўб ота-оналар бор-да... Вой-вой-эй! Жинни бўлади-да, мана шунақа қилиб. Ўпкасини чиритиб чекади.

Ойгул каравотдан туриб келиб, стол устидаги сигарет қутисидан битта олиб, ўзи тутатиб чекади.

Нозимга қарата тутун қайтаради

НОЗИМ: - Жй, эй, бу нима қилиқ? Чекмас эдингиз-ку.

ОЙГУЛ: - Сизнинг ҳасратингиз чекмаганимга қўядими?

НОЗИМ: - Ҳасрат-а? Ҳеч билмадим-ку?

ОЙГУЛ: - Сиз қиз боланинг кўнглини биласизми? Қиз боланинг кўнгли, эҳ-ҳе...

Нозим кўз олдидаги рўёни ҳайдаб, бошини силтйди.

Ойгул йўқолади, унинг ўрнида тутун – Нозимнинг ўзи чеккан сигарета тутуни.

Тутун деразага тортилиб кетади – бу боя Ҳамида хол чеккан сигаретдан қолгандир, балки.

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Сўрида Ўткир ака билан Жумагул опа.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бу гапни бир гапирдингиз, бошқа гапирманг. Хўп. Бизлар опа-сингил.

ЎТКИР АКА: - Опа-сингил яқин бўлмайдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Лекин сиз-чи, Акмал ака-чи? Сизлар ҳам яқинми? Ётти-ёт бегона – бошқа-бошқа қон. Кўрдингизми! Биздан ҳам

яқинлар қуда бўляпти-ю. Қизини ўзининг уруғидан бегонага бермайдиганлар ҳам бор.

ЎТКИР АКА: - Акмал ака... жуда етти-ёт эмас-ку? Амакироқ шекилли?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Эҳ-ҳе, катта аммамнинг ўғлининг ўғли. Аммамнинг эри – поччам, ўғилларининг хотини.. неча қон аралашган. Узоқ бўлиб кетган..

ЎТКИР АКА: Олимлар айтяпти, духтирлар гапиряпти, ахир. Бир гап бордир-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Гапираверади. Юзтадан биттами, туғилиши мумкиндир камчилик билан. Келиб-келиб шу бизларга тўғри келар эдими?

ЎТКИР АКА: - Хўп, шу, келиб-келиб тўғри келса-чи?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нафасингизни иссиқ қилинг. Мана, кўрасиз. Ҳали Султон билан Саодатжоннинг болаларини ўйнатиб юрганда айтаман. Йўқ, айтмайман. Сиз ҳам гапирманг энди шуни. Эшитгандан нари.

ЎТКИР АКА: - Ҳа-ей, қачон борамиз? У-бу нарса олиш керакдир?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Э, бегонамидик? Тўртта нон. Қуруқ бормасак бўлди-да.

ЎТКИР АКА: - Ноннинг ўзи билан бўлмас. Мен бир бозорга тушай. Яна ичимдик-пичимлик дегандай....

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, йўқ, қўйинг шу ичимлик-пичимликни. Аччиқ аралаштирилмайди.

ЎТКИР АКА: - Э-а, қўй шу ирим-жиримларни. Бегона бўлса бошқа гап эди. Акмал ака икковимиз оламиз-да юзта-юзта. Икки божа ўтириб ҳам ичмайликми. Сизлар ҳам хурсандчиликка бир пиёладан...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Божангиз билан ичсангиз, қулоқларингизга ҳеч нарса кирмай қолади. Бир марта қўйиб туринг шуни.

Дераза тоқчасида турган телефон жиринглайди.

Жумагул опа бориб, гўшакни кўтаради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Алё, алё... Ий-э, гапирмайди-ку.

ЎТКИР АКА: - Тушолмаётгандир.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нафаси эшитилиб тургандай. Алё, алё. Гапиринг!... Бирон бола ўйнапти шекилли. Ҳа, мен.. уйдлар.... Э-э, қўйиб қўйди-ку.

ЎТКИР АКА: - Ким экан? Нима деди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бир хотин. Эрингиз уйдаи, деди. Кейин қўйиб қўйди.

ЎТКИР АКА: - Узилиб қолгандир. Шу ёшимда хотинлар телефон қилиб...

Жумагул опа эрига диққат билан тикилади.

ЎТКИР АКА: - Нимага бундай қарайсан?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ё сизда бир гапи бор, ё менда.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Дилором чой кўтариб киради.

Санобар қўл телефонида Дилоромни суратга олади.

Дилором бошини кўтармай, одоб билан пичирлаб салом беради.

Ҳанифа хола меҳр билан, қаноат қилиб қарайди.

Санобар чимирилиб, синовчан нигоҳ ташлайди.

Шарофат Санобарнинг шу пайти телефонини томоша қиляпти деб ўйлаб, хайрон қарайди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ваалайкўм! Барака топ, қизим! Ўзим ўргилай.

МАЪРИФАТ АЯ: - Яхши юрибсизми, қоқиндик? Ўқишларингиз яхшими?

Санобар индамай алик олади.

Дилором ҳамма саволларга эшитилар-эшитилмас «Ҳа, раҳмат, раҳмат», деб жавоб қилади ва Шарофат аяга қарайди.

Шарофат ая кўзи билан «Бўлди, чиқавер майли», деб имо қилади.

Санобар шоша-пиша сумкасини очиб, фотоаппарат олади.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарофатхон, ўтирсин, икки оғиз гаплашайлик.

ШАРОФАТ АЯ: - Майли ўтирса. Лекин ишлари бор, ошхонага қарасин.

Мен болаларимни меҳмоннинг олдида ялпайиб ўтиришга ўргатмаганман.

МАЪРИФАТ АЯ: - Биламиз. Эшитганмиз, шунинг учун ният қилиб келдик-да.

Ўртанча аёл шундай деб яна Дилоромга қараб қўяди.

Кейин у кичик аёл билан кўз уриштиради.

САНОБАР: - Синглим, отингиз Дилором, а?

Дилором ялт этиб қарайди, Санобар фотоаппаратини ярқ-юрқ эткизиб, уни суратга олиб олади.

Дилором «Вой!» деб отилиб чиқиб кетади.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором, кўшни Дилором, Дилафрўз.

Дилором идишларни ювяпти.

Кўшни Дилором у узатган ликопчаларни тахляпти: иккаласи қиз бу ошхонада бирга иш қилиб ўрганиб кетганлар.

Дилафрўз дераза тоқчасида ҳовлига қараб ўтирибди.

ДИЛОРОМ: - Сен тўғри айтганга ўхшайсан. Булар бекорга учовлашиб келмаган. Яна фотоаппарату камерали қўл телефони билан. Ёшини шунга етаклаб олишган.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Зўр йўлини топишибди-ку. Учраштириш шарт эмас, харажат йўқ. Совғанинг пули ҳам ёнга қолади.

ДИЛОРОМ: - Йигит жонивор кўтарам бўлиб ётгандир-да, ўзи кўргани келолмаса.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Шуни айт. Буларни кўриб тураман-у, лекин йигити... билмайман.

ДИЛОРОМ: - Маҳалла-ю, лекин мен ҳам кўрмаганман. О—олдин битириб кетгандир-да.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Шуларнинг кимидир чет элда. Франциядами, Бенилюксдами...

Длафрўз ялт этиб кўшни Дилоромга қарайди.

ДИЛОРОМ: - Тавба, бир оғиз сўраш йўқ а, суратга тушираверганини. Кўрқиб кетибман.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Техника билан қуроллангани айт.

ДИЛОРОМ: - Гапирма.

ДИЛАФРЎЗ: - Мен ҳам ҳайрон бўлган эдим, нимага бунча телефонни қўлидан қўймайди деб. Шунга экан-да. Расмингизни олиб бориб, унга қўйиб беради-да.

Уй томондан шоша-пиша Шарофат ая келади.

Дилором онасининг келишига хавотир билан қараб туради.

ШАРОФАТ АЯ: - Биттанг хабар олай демайсан.

ДИЛОРОМ: - Ая, қарасангиз бўлмайдими?

ШАРОФАТ АЯ: - Нима бўпти, қизим? Бирон гап чикдими?

ДИЛОРОМ: - Расмимни олиб олди. Анави ёшроғи. Мен, нима, уларга томошақовоқми?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳамма гапни гап деб гапираверма, қизим. Расмингни олса олгандир. Ойдай қизсан, кам жойинг йўқ. Нимадан уяласан?

ДИЛАФРЎЗ: - Расмга сўраб туширсин-да? Бировнинг қизига хўжайинчилик қилади.

ШАРОФАТ АЯ: - Сен жим ўтир.

ДИЛАФРЎЗ: - Нима дедим? Жим ўтир, жим бўл...

ШАРОФАТ АЯ (Дилоромга): - Қизим, мен эътибор қилмабман. Шуниси бунча кўп телефон ўйнайди дедим лекин.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, хали телефонда ҳам олдимми? Мен фақат расмга туширди деб ўтирибман, камерага ҳам туширибди-да.

ДИЛАФРЎЗ: - Лекин соткаси жуда крутой экан.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Узоқ ёзадиганими дейман.

ДИЛАФРЎЗ: - Ўшанақа. Кўриниши айтиб турибди.

ДИЛОРОМ: - Кўряпсизми, ая, роса кино бўлибман бўлмаса.

Шарофат ая сал ўнғайсизланади.

ШАРОФАТ АЯ: - Хай, нима бўлса бўлди. Яхши ният билан қизимни расмга туширганга мен нима ҳам дейман. Э-э, бўпти, тез ошнинг тагига уннаб юборинглар. Ҳа, чакқон-чакқон.

ДИЛОРОМ: - Ҳали ош билан ҳам сийлаймизми?

Дилором онасининг нигоҳини тутишга ҳаракат қилади.

Шарофат ая чиқиб кетаётиб, қўшни Дилоромга бир қараб қўяди.

ДАВЛАТНИНГ ОШХОНАСИ

Қозоннинг таги ёқик.

Қўлювгичда, шилдираб оқаётган жўмрак тагида бояги қовун.

Стол устида пиёз, помидор, булғори қалампир, картошка пўчоқлари бетартиб сочилган.

Бир тоғорада арчилган картошка.

Раъно кийимини алмаштириб, халат кийиб олган, пиёз арчяпти, кўзи пиёзданми, норозиликданми, ёшланган.

Қўнғироқ жиринглаб, деразадан Султоннинг бориб дарвоза эшигини очгани, Нозимнинг у билан кўришиб киргани кўринади.

Раъно Нозимга узоқ қараб қолади.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором, қўшни Дилором ва Дилафрўз.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Мен борай, Дилор. Компьютерингга чиққан эдим. Меникига вирус тушибди. «Имейл»имга бир кирмоқчи эдим. Ё қарашайми?

ДИЛОРОМ: - Йўқ, кетма. Қарашмасанг ҳам ўтир. Юрагим така-пука бўлиб кетяпти. Ойим бир балони бошламасалар. Буларнинг келиши жуда ёқиб турибди-да.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Йўғ-э. ўзингдан сўрамай бир иш қилмасалар керак. Доим кўнглингга қарайдилар-ку.

ДИЛОРОМ: - Ўзларининг айтганларига тўғри келса, қарайдилар. Ош буюриб қолдилар-да.

ДИЛАФРЎЗ: - Меҳмонни қуруқ жўнатмайдилар-ку.

ДИЛОРОМ: - Сан, бор, ойимга қараш. Чойлари тугандир. Туш, ахир, деразадан.

ДИЛАФРЎЗ: - Мени ҳайдайверар экансиз-да.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Менинг «имейл»им вирус тушганига ёпилиб қолибди. Умида курсдошим бир нарса юбормоқчи эди, сеникини айтдим, майлими?

ДИЛОРОМ: - Майли, майли.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Юборган ҳамдир. «Имейл»ингга кирсам майлими?

ДИЛОРОМ: - Майли, кодимни биласан.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - «Ораста». Ўзгартирганинг йўқми?

ДИЛОРОМ: - Йўқ, ўша.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ : - Раҳмат.

Дилафрўз бир опасига, бир қўшни Дилоромга ажабланиб қарайди.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, нимага почтангизнинг кодини ҳам берасиз?

ДИЛОРОМ: - Нима қилибди? Бекитадиган сирым борми?

ДИЛАФРЎЗ: - Энди-да...

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат енги билагигача шимарилган. қўллари мой.

«Запорожец»нинг орқа капоти кўтарилган.

Нозим ҳам эгилиб, капотнинг тагига қарайди.

НОЗИМ: - Чой-пой бўладими? Ё қорамой ялаб кетаверамизми? (Султонга)

Бунинг меҳмонга чақиргани шу. Сувни ҳам сўраб оласиз.

ДАВЛАТ: - Ёмон иззатталабсиз-да. Ҳозир овқат бўлади.

НОЗИМ: - Ёруғлик қайдан чиқди?

ДАВЛАТ (кулиб): - Йўқ ердан.

НОЗИМ (Султонга): - Ҳамма пули машинага кетган.

ДАВЛАТ: - Икки юзгина долларга олдим, деб неча марта айтаман.

СУЛТОН: - Икки юз доллар пул эмасми?

НОЗИМ: - Уйидан икки долларлик егулик топилармикан? Анави латифа бор-у, афандининг қарзи бор экан, қарз берган одам сўраб келса,

унинг хотини шу ердан ўтган қўйларнинг тиканга илашган жунини
йиғиб олиб, ип йиғириб сотадилар-да, шунинг пулига қўй олиб
боқиб...

ДАВЛАТ: - Минг марта эшитганман-э.

СУЛТОН: - Айтинг, айтинг.

ДАВЛАТ: - Мен эшитмайман.

НОЗИМ: - Менинг айтаётганим, бир доно маслаҳат бермоқчиман.

ДАВЛАТ: - Айтинг қани, доно каллангиздан нима маслаҳат чиқар экан.

НОЗИМ: - Буни юргизаман деб овора бўлмасангиз-да, товук боқсангиз.

Далат бошини кўтариб. Нозимга илжайиб қарайди.

ДАВЛАТ: - Нимага энди товук?

НОЗИМ (машинага имо қилиб): - Тайёр катак! Товуклар ичида дунёни
кўриб, жўжалаб ётаверади.

ДАВЛАТ: - Ҳоҳ, ҳоҳ, иштони йўқ тиззаси йиртиққа кулибди Ўзларингда
велосипеднинг ғилдираги ҳам йўқ. Мана, кўзининг ёшини оқизиб
ўтирибди!

НОЗИМ: - Нимага?

ДАВЛАТ: - Бунга хотин олиб беришимиз керак бўлиб қолди.

НОЗИМ (дабдурустдан англамай): - Кимга?

ДАВЛАТ: - Менга эмас, ҳар қалай. Мана бунга?

НОЗИМ: - Ким олиб беради?

ДАВЛАТ: - Ким бўларди? Биз. Сиз билан мен.

НОЗИМ: - Бундай тушунтириб айтинг? Ким уйланади, кимга уйланади?
Нимага уни биз уйлантирамиз? Султон?

Султон хижолат бўлади, Давлатга «ўзинг тушунтир» деб мустар
қарайди.

ДАВЛАТ: - Жуда сизга етиб бориши қийин-да. Мана бу шу ерда биттаси
билан юради. Усиз дунё қоронғи, бошқасига қараса, кўзи сўқир бўлар
эмиш. Хуллас, севги-муҳаббат савдоси. Маъшуқасини топган, энди
хотин қилиб тушириб олиши қолган. Етиб бордими?

Султон синиқ илжаяди.

Давлат машинага орқасини бериб, суяниб олади.

НОЗИМ: - Яхши-ку. Нима керак масхара қилиб? Тўғри гапиринг. Хўп, биз
нима қилиб берамиз? Бунинг ҳам бошида ота-онаси бор уйлантириб
қўядиган. Биздан аниқ нима керак?

ДАВЛАТ: - Ана шу уйлантириб қўядиганлар — биз. Ота-онаси...
икковимиз иккита ота бўлиб, бунинг бошини қизнинг боши билан

битта қиламиз. Сизни шунга чақирдим, мияси бутун, кавласа кўп ақл чиқади деб.

НОЗИМ: - Э-э, раҳмат тан берганингизга. Ўзининг мияси йўқларга мия бўлиш менга тан. Фақат ақлим етмаяпти: нимага ота-онаси эмас?

ДАВЛАТ: - Улар билмаслиги керак.

НОЗИМ: - Ким билмаслиги керак?

ДАВЛАТ: - Ота-онаси.

НОЗИМ: - Ий-э! Шунақа ҳам бўладими?

ДАВЛАТ: - Бўлдирамиз. Бўлдиришимиз керак.

НОЗИМ: - Нимага? Ё бирон иш қилиб қўйганми бу? А, Султон?

ДАВЛАТ: - Қанақа иш?

СУЛТОН: - Йўғ-эй, ҳеч иш қилиб қўйганим йўқ.

НОЗИМ: - Бўлмаса, нимага ота-онангиз билмаслиги керак? Ота-онадан ҳам яшириб бўладими?

ДАВЛАТ: - Нимага бўлмас экан? Улар у ёқда, биз бу ёқда.

НОЗИМ: - Э-э, ёнғоқнинг тагида ухлаб турдингизмим? Ё жинни қўйнинг миясини едингларми?

Султон ерга қараб қимирчилайди. Нозим баттар ажабланади.
Султон дераза томонга қараб қўяди.

СУЛТОН: - Секинроқ, секин.

НОЗИМ: - Нимага секин?

ДАВЛАТ : - Шундай бўлиб қолди. Бунинг уйидагиларга билдирмай туришимиз керак.

СУЛТОН: - Шундай, шундай.

НОЗИМ: - Нима шундай?

ДАВЛАТ : - Эй, мунча кўп савол берасиз? Тўй ўтгунча билмай туришсин.

НОЗИМ: - Ё менинг каллам ишламаяпти, ё сизларга бир гап бўлган.

ДАВЛАТ: - Сизга бир гап етиб боргунча, мен бир ухлаб тураман шекилли.

СУЛТОН: - Нозимбой, ҳозир ҳаммасини тушунтираман.

НОЗИМ: - Қизиг-у. тушунгандан кейин ундан ҳам қизиқ бўлса керак.

ДАВЛАТ: - Гап иккита инсоннинг бошини қўшиш, севишганларни мурод-мақсадига етказиш ҳақида боряпти

НОЗИМ: - Хўп, севишганлар бўлса, нимага бекитикча? Нимага ота-онасидан яширади? Айб иш қилиб қўйганми?

СУЛТОН: - Ҳай, секинроқ гаплашайлик.

НОЗИМ: - Намунча? Гапимизни биров пойлаяптими?

ДАВЛАТ: - Ҳеч қанақа айби йўқ. Фақат... Уҳ, бу қоквошга ҳам бир бошдан тушунтириш керак энди.

НОЗИМ: - Хўп, қани, тушунтиринг, ўткир каллангиздан нима гап чиқар экан?

СУЛТОН: - Сизлар ҳеч тўғри гаплашмайсизлар шекилли?

ДАВЛАТ: - Хў-ўш, манави аммамнинг, йўқ, холасининг бузоғи... Ҳа, холангнинг тузоғига тушгандан кейин кимнинг бузоғи бўласан?

СУЛТОН: - Майли, майли, нима десанг ҳам розиман. Фақат тезроқ гапир.

Давлат ошхона томонга қараб олади, Нозим унинг ошхонага аланглайверганидан ажабланиб, ўша ёққа кўз тикади.

Ошхона деразасидан ҳеч ким кўринмайди, лекин идиш-аёқ тикирлаб, овқатнинг жизиллагани эшитилади.

ДАВЛАТ (овози пасайтириб): - Хуллас, бу латтачайнар хотин оладиган; бу ёқда бир қиз билан юради, ҳозир тили-забони бўлса ўзи ҳам айтади. Уйланиши кераг-у, лекин у ёқда холасининг қизи билан бешиккертти ҳам қилинган. Яна, анави қулоғини тишлаб қўйган дейдими, энди уни ҳам олиши керак, бунисини ҳам. Худо берса, қўш қўллаб беради дегани шу. Мен бошингга битта эмас, иккита бахт қуши қўнибди, деяпман...

НОЗИМ: - Ҳали ҳам шунақа одатлар бор экан-да?

ДАВЛАТ: - Бор, бор. Ёввойи-да бу, қизнинг қулоғини бешикда ётган пайти тишлаб қўйган. Катта бўлсам, беҳотин қоламан деб кўрққанда. Энди, мана, иккитасининг ўртасида сарсон.

Давлат масҳараомуз иджаяди, Нозим кулади, Султон хижолатли жилмаяди.

СУЛТОН: - Эй, бу нима деса, деяверсин, тишламаганман.

ДАВЛАТ: - Ишонма бунга, кичкиналигида йиртқич бўлган, тишлаган. Холасининг қизи, бечора ҳалигача қулоғини ушлаб йиғлайди.

СУЛТОН: - Энди, Нозимбой, ойим билан холам ўша пайтлари қуда бўламиз деб гапни бир жойга қўйган эканлар-да.

ДАВЛАТ: - Сен энди, Султон, жим ўтир. Илҳомнинг белига тепма. Нозимга бадий қилиб тушунтириш керак. Хуллас, энди бу холасининг қизидан айниган, айниганини онаси билса, ўлдиради. Холасининг қизига уйланаман деса, бу ёқда юрадиган қизи ҳам ўлдиради. Ана шу ишқални икковимиз ечишимиз керак. Тушунарлими?

НОЗИМ: - Тушунарли-ю, лекин калла ишламаяпти.

ДАВЛАТ: - Йўқ, ишласин. Ишлатинг-да, бўлмаса бўлмайди.

НОЗИМ: - Каллам ишламаётганинг яна бир белгиси – шу бир уюм темирга ёпишиб олганингизни тушунмаяпман Тагини тешиб, оёғингизни тушириб, юргизиб кетаверсангиз ҳам бўлар экан.

ДАВЛАТ: - Олдимга сиз тушиб, йўл кўрсатасиз.

НОЗИМ: - Сизга-я? Биров кўрсатган йўлга юрасизми? (Ошхонага қараб олиб) Ичкарида яна биров борми? Деразада бир нарса лип этгандай бўлди.

Давлат Нозимга қараб қўйиб, илжаяди.

СУЛТОН: - Бор, бор. Манавининг пойнаги.

ДАВЛАТ: - Ҳей, ҳей, эшитиб қолади.

НОЗИМ: - Ҳазиллашяпсизларми?

Шу пайти Раъно чойнак кўтариб келади.

Нозим ҳайрон қараб қолади.

СУЛТОН (шивирлаб): - Ана, ҳурилиқо!

РАЪНО (Нозимга): - Салом!.. Ҳа, салом. Қиз кўрмаганмисиз?

НОЗИМ (тили тутилиб): - Ҳа. салом!... Яхшимисиз?

РАЪНО: - Мунча қарайсиз? Қиз кўрмаганмисиз деяпман.

НОЗИМ (ўзини тутиб олиб): - Қиз-ку кўрганман. Лекин сизни кўрмаганман.

РАЪНО: - Бўлмаса, яхшилаб кўриб олинг. Оғзингиз очилмай.

Давлат кулади.

НОЗИМ: - Оғзим эмас, қулоғим очилиб қолди.

РАЪНО: - Қулоғингиз? Нимага?

НОЗИМ: - Қизларнинг бунақа оғзи борлигини эшитмаган эдим-да.

РАЪНО: - Гапга бало экансиз.

Султон Раънога ёқтирмай тикилади.

Раъно чойнакни курси устига қўйиб кетади.

НОЗИМ (Давлатга қараб бошини чайқаб): - Теп тортмайди-ю! Халатигача олиб келиб олган бўлса, худо урибди сизни.

СУЛТОН: - Давлатни худо урмайди, хотини уради.

ДАВЛАТ: - Мақол тўқияпсанми?

НОЗИМ: - Чаток, чаток. Қайдан топгансиз буни?

ДАВЛАТ: - Сизларга нима? Мушукка ўхшаб пуф сассиқ қиласизлар.

КЎЧА

Алишер «Нексия»га суяниб олган, қўлида машина калитини ўйнайди. Шунчаки, беихтиёр. Шундан биламизки, у доим машинада юришга ўрганиб кетган.

«Нексия» ҳам Алишернинг амрига мунтазир жонзотга ўхшайди, яхшилаб ювиб, артилган, олд капоти устида офтоб чарақлайди. Саодат ана шу офтоб жилосига термилади, кўрсатгич бармоғини капот устида юргизиб, алланарсаларни чизган бўлади..

АЛИШЕР: - Хатимни китобингга солиб қўйсанг, рози бўлди деб ўйлабман.

СаОДАТ (Алишерга қарамай): - Ёмон мулойим сурбетсан-да. шунча одамнинг ичида хат юбориб ўтирибсан. Уялмайсанми?

АЛИШЕР: - Нимага уяламан? Бирон айб қилдимми? Кинога бирга тушайлик, деб ёздим. Бу айб эмас-ку.

СаОДАТ: - Бутун курс қараб турган эди, айб бўлмайдими?

АЛИШЕР: - Қараса нима? Ҳаммаси билади?

Саодат бошини кўтариб, Алишерга ҳайрон қарайди.

СаОДАТ: - И-и, нимани?

АЛИШЕР: - Шуни.

СаОДАТ: - Нима шу?

АЛИШЕР: - Сени яхши кўришим. Ҳамма билади сени яхши кўришимни.

СаОДАТ: - Эсинг жойидами? Нима деяпсан? Ҳали мени ҳаммага гапириб юрибсанми?

АЛИШЕР: - Сени гапирганим йўқ. Лекин ўзимнинг яхши кўришимни айтганман. Ҳа, яхши кўраман, нимасини яширай.. Ўзингга ҳам айтганман.

СаОДАТ: - Мени ўйламайсанми?

АЛИШЕР: - Доим ўйлайман. Мана, ҳозир ҳам, олдим-да турибсан-у, худди сен бу ерда йўқдай, ўйлаб турибман.

СаОДАТ: - Жиннисан, Алишер.

АЛИШЕР: - Мен уйдагиларга ҳам айтганман. Ойимга. Ойинг билан гаплашади...

СаОДАТ: - Тамом эсингни еб қўйибсан. Бекорга овора қилма.

БОЗОР

Вилоят шаҳари бозорида эру хотин Ўткир ака билан Жумагул опа харид қилиб юрибди.

Албатта расталар, хилма-хил мева чева.

Эру хотин катта-катта анорга харидор бўлади.

Сотувчи сархил узумни елим халтага солиб беради.

Ўткир ака сотувчига пул чўзади.

Эр-хотин икковининг қўлида елим халталар, нон растаси ёнидан ўтадилар.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Биттаси ҳам деҳқон эмас.

ЎТКИР АКА: - Деҳқон нима қилади бу ерда. Ерга қўйиб сотгани қўймаса. Расталарнинг сантиметригача эгалик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шунга ҳамма нарса ошиб кетган. Шошманг, нон ҳам олайлик...

Жумагул опа нонларни қарай бошлайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳай, бу нонларнинг тузукроғи йўқми? Мундай бир меҳмонга олиб борадиган. Кичрайиб кетибди-я.

ЎТКИР АКА: - Олавер-да энди. Ҳамма нон - бир нон.

ЖУМАГУЛ ОПА (сотувчига): - Бу патирнинг ёғи нима?

СОТУВЧИ: - Олинг, опа. Сариёғ.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳеч ҳам сариёғ бўлмаса керак. Маргариндир, а?

СОТУВЧИ: - Э, бу сариёғдан қолишмайди. Российский.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ана. Айтмадимми?

ЎТКИР АКА: - Уҳ, бўл-да энди! Шунинг учун сен билан бозор қилмайман. Савдони ҳам эзиб юборасан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Э-э, бозорда савдо қилади-да, индамай олиб кетавермайди... Яхши-яхшисидан олти... йўқ, саккизта беринг. Гулламагани бўлсин.

СОТУВЧИ: - Патир гулламайди-ку, опа.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Хўп. Худо хоҳласа, ният қилиб оляпмиз. Яхшими, уялтирмайдиган қилиб сайланг.

СОТУВЧИ: - Э тўйми, опа, қутлуғ бўлсин. Қанақа тўй?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўғил уйлантиряпмиз.

ЎТКИР АКА: - Кўп гапирдинг-да лекин. Сани ўғил уйлантирганинг буларга нима қизиқ.

Сотувчи нонларни саралашга тушади.

СОТУВЧИ: - Ундай деманг. Бизларни ҳам тўйга етказсин.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Уч совчи аёл ва Шарофат ая.

ШАРОФАТ АЯ: - Неччига чикқан?

МАЪРИФАТ АЯ: - Бу йил йигирма саккизни тўлдиради. Шу октябрда.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳм-м. Яхши.

САНОБАР: - Энди, хола, бегона юртда бўлгандан кейин қийин экан. У ёқда ўзимизнинг қизлардан йўқ, бу ёқдан топайлик деса, ўзи йўқ.

Келганда ҳам ўн беш-йигирма кун туради, қариндош-уруғдан бўшамайди. Қизлар билан танишолмаса. Ана шунақа қилиб, умр ўтиб кетяпти.

ҲАНИФА ХОЛА: - Бандасининг ризқи қаерга сочилган бўлса, ўша ердан теради-да.

МАЪРИФАТ АЯ: - Ҳозир бир нарсa демайман. Ўзлари гаплашсин, танишсин.

САНОБАР: - Бу, хола, қизингизнинг компьютери бор, а?

ШАРОФАТ АЯ: Ҳа, нима эди?

САНОБАР: - Унда ўзининг почтаси ҳам бор бўлса керак?

Ҳанифа хола Санобарга ҳайрон қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Почта? Ҳа, почтамыз битта-ку, қандай ишлайди, билмайман. Мираҳмад деган укамыз одамларнинг пенсиясини уйига олиб келиб бериб юради лекин.

САНОБАР: - Йўқ. Мен электрон почтани айтяпман, «имейл».

ШАРОФАТ АЯ: - И.. имийлингиз нима дегани?

САНОБАР: - Одамлар компьютерда бир-бирига хат ёзишиб туради, шу. Электрон почта, «имейл» дейилади.

ШАРОФАТ АЯ: - Биров билан ёзишганини билмайман, бўлса, айтар эди.

МАЪРИФАТ АЯ: - Мен тушунмайман, лекин ўғлим бу кеннойиси билан компьютерда хатлашиб туради. Гаплашади ҳам. Мен ҳам чиқиб гаплашганман.

ШАРОФАТ АЯ: - Шунақами? Телефондами?

САНОБАР: - Компьютерда ҳам. Фақат олдиндан бир вақтни келишиб олиш керак. Кичкина камераси ҳам бўлади, шу билан бир-бирини кўриб ҳам турамыз.

ШАРОФАТ АЯ: - Ё тавба! Нималар чиқмаяпти-я! Кўриниб турадимми? Худди телевизордагидек, а?

МАЪРИФАТ АЯ: - Ҳа, шундай кўриб турасиз.

САНОБАР: - Қизингизнинг «имейл»ини берсангиз, иккови танишиб, гаплашиб кўрарди. Агар йўқ демасангиз, «вебкамера»ни ўзим олиб келиб берардим. Бир-бирини кўриб ҳам оларди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ана холос! Ўзи совчига ҳожат ҳам қолмайдими, дейман. Замон олдинга кетяпти-да, а?

МАЪРИФАТ АЯ: - Ҳа, шу, ёшлар бир-бирини кўрсин, гаплашсин. Ўзлари топишсин. Эрта-бир кун бизга маломат қилиб юрмайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Хўп. Мен қизимга айтиб кўрай. Ишқилиб, компьютерда кўп дарс қилади. Анави, нима дейди, «Интернет»ми?

САНОБАР: - Ҳа, «Интернет». «Интернет»и бўлса, «имейл»и ҳам бўлади...

ШАРОФАТ АЯ: - Бу, ҳозир расмга тушириб олдингизми?

САНОБАР: - Ҳа, хола, кўнглингизга келмасин. Кўриб олишга келиб кетолмайди-ку, энди келса, тўйига келади. Шунинг учун почтасига юбораман, ўзи кўриб олади. Телефону фотоаппаратларни ҳам ўзи олиб берган.

Шарофат хола бир гина қилиб қўймоқчи бўлди-ю, лекин қизининг расми, нима эди, ҳа, Монте-Карло деган, денгиз бўйидаги жуда бой шаҳарга кетишини ўйлаб, индамай қўя қолди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат машина эшигини очиб, оёқларини тушириб ўриндиққа ўтириб олган, мой қўлларини гоҳ кўтариб туради, гоҳ машина деразасига қўяди.

Қаёқдандир учта стул пайдо бўлиб, биттасида Нозим, биттасида Султон ўтирибди, биттасининг устида чойнак-пиёла.

СУЛТОН: - Давлат, шунинг халал беряпти гаплашишга. Худди бошимнинг орқасидан милтиғини тираб тургандай.

НОЗИМ: - Қаншаримга, денг.

ДАВЛАТ: - Кундошдай рашк қияпсанми?

СУЛТОН: - Рашк эмас, раво кўрмаяпман сени шунга.

ДАВЛАТ: - Секинроқ.

НОЗИМ: - Пиширган ошини ўзи ичади, Султон.

СУЛТОН: - Кейин бундан қочиб қутулмаса...

ДАВЛАТ: - Сен менга ақл эмас. Ўзингни бил.

СУЛТОН: - Айтяпман-да.

НОЗИМ: - Фойдаси йўқ, балиқ қармоққа тушиб бўлган. Юришини кўринг.

ДАВЛАТ: - Воҳ-воҳ, ёмон доносиз-эй!

СУЛТОН: - Эркак сабзининг ўзи.

ДАВЛАТ: - Ўзинг ялиниб келиб... Қўй шуни, деяпман!

Нозим кулиб қўяди.

Султон қўл силтайди.

НОЗИМ: - Бўпти, гапимизга қайтайлик. Масала анча ғужала.

ДАВЛАТ: - Сен, Султон, кўп кўрқаверма. Бунинг ўзи одати шунақа, бир ишни қилишдан аввал вайсамаса бўлмайди.

НОЗИМ: - Сизга ўхшаб, сув кўрмай этик ечмайман, билдингизми? Ўйлаб оламан.

СУЛТОН: - Ҳеч кимим йўқ-да бу ерда.

ДАВЛАТ: - Нимага йўқ? Мана, мен бор-ку. Нозим ҳам ақл ўргатиб олсин, ёнимизга киради. Ўзи бу жуда уддабурон, кўп нарсани билади.

НОЗИМ: - Йўғ-э, сиздан кўпроқ билиш айб-ку.

ДАВЛАТ: - Мен жиддий айтяпман. Мен, масалан, бунинг уйланишига ишонаман, лекин тўй қанақа бўлишини, ўлай агар, билмайман.

НОЗИМ: - Юрган экансиз-да отам хотин олиб берган деб. Уйланган бўлиб сиз билмасангиз, мен қаёқдан биламан. Қишлоқда битта синфдошим уйланганда, тўйида куёвжўра бўлганман, холос. Кейин борганларимда тўй тўғри келган бўлса, базмда ўтириб келаверганман.

ДАВЛАТ: - Мен-чи? Мени уйлантириб қўйишган, ўзим аралашмаганман.

НОЗИМ: - Ия, сиз аралашмаган бўлсангиз, келинга ким уйланган? Ё дўппини уйлантиришганми?

ДАВЛАТ: - Нима деганингиз бу?

НОЗИМ: - Бир хил жойларда куёв тўйда ўзи бўлмаса, келиннинг ёнига дўппсини қўйиб қўйиб, тўйни ўтказиб юбораверишар экан.

СУЛТОН: - Қанақасига? Куёв қаёқда бўлади?

НОЗИМ: - Эскидан қолган ҳийлаи шаръий бўлса керак-да. Энди, куёв сафардан келолмай қолган ё ҳарбийда юрган бўлса, бу ёқда қизни узатиш учун ўйлаб топилган чора бўлса керак-да. Мана, битта танишим қишнинг чилласида уйланган, катта қор тушиб, машина юрмай, Нуротанинг тоғига, тўйига ўзи етиб боролмаган. Тўй куёвсиз ўтган. Шу айтувди, ҳалигача хотини у-бу олиб беринг деб қолса, «Менга эмас, манавинга теккансан, нима сўрасанг, шунга айтавер, олиб беради», деб қалпоғини кўрсатар экан.

Давлат билан Султон кулиб юборади.

ДАВЛАТ : Ана, менинг биринчи эшитишим. Яна билмайман дейсиз.

НОЗИМ: Мен ҳам эшитганман, ўзим кўрганим йўқ.

СУЛТОН: - Қалпоқ... дўппи-да, а?

НОЗИМ: - Йўқ. жуни калта телпак.

ДАВЛАТ : -Кулманг. Билмайди-да.

СУЛТОН: - Тўқилган, кашта... дўппи ҳам бор-ку.

Давлат ўзини ичкарига олиб, машина калитини бурайди.

Мотор виғиллайди, лекин ўт олмайди.

ДАВЛАТ: - Виғ-виғ-ғ қилади, ишлаб кетмайди.

СУЛТОН: - Мотори иккита деяпсан-ку. Унисини ишлат.

ДАВЛАТ: - Униси иситишга деяпман-ку.

СУЛТОН: - Сендай уддабуронга фарқи йўқдир?

НОЗИМ: - Қўш хотин экан-да?

ДАВЛАТ: - Яна бошладингларми?

НОЗИМ: - Мен моторини айтяпман. Биттаси юргизса, биттаси иситиб турса...

СУЛТОН (ерга қараб, шивирлаб): - Қараб турибди. Уялмайди ҳам-эй.

Деразадан Раъно тўғри Нозимга қараб турган бўлади.

ДАВЛАТ: - Сен, нима, қайнатаммисан? Нима ишинг бор?

СУЛТОН: - Қўрасан ҳали. Емоқнинг қусмоғи бор.

ДАВЛАТ: - Ўзинг аввал еб кўр. Тишинг синмай.

Султон тоза йигит-да, кўнгли олдиндан сезиши ҳеч гап эмас.
Давлатга жони ачийди.

4. Созни қўлингизга олганингиз билан, чалишни билмасангиз, мусиқа чикмайди

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Қозонда пиёз қовурилаётган ёғ устига гўшт жазиллаб тушади.

Дилором капкир билн гўштни аралаштиради.

Қўшни Дилором унинг тепасида гап овлайди.

Ҳа, шу қизимиз серқатнов бўлиб қолди, буни ҳали Шарофат ая ҳам гапирди.

ДИЛОРОМ: - Дилор, ўлдим мен. Бир гап бўлмаса, ойим ош қилдирмасдилар.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Шошма, аввал билайлик-чи.

ДИЛОРОМ: - Хўп деб юборганларидан кейин билганимиздан нима фойда? Вой, қандай айтаман?

Қўшни Дилором нима дейишини билмай, индамай қолади.

Уй томондан чойнак кўтариб Дилафрўз келади.

ДИЛОРОМ: - Турадиган шаштлари борми?

ДИЛАФРЎЗ: - Билмадим. Кирганим йўқ, ойим чойнакни даҳлизга чиқарган эканлар.

ДИЛОРОМ: - Эй, куриб кетсин! Тез гуручни тозалаб юборинглар. Буларнинг ҳангомаси қуюқлашиб кетди. Ойим, бўлди, жавобингни бердим, деб турмасалар эди.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, кўрмай-билмай тегиб кетаверасизми?

Дилором синглисига капгир ўқталади.

ДИЛОРОМ: - Гапирмасанг, тилинг танглайингга ёпишиб қолади.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа-ей. Нима дедим? Сўраяпман-да.

ДИЛОРОМ: - Гуручни тозала, деяпман.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Дарров бермаслар. Ўзингдан ҳам бир оғиз сўрайдилар..

Дилором яна шиддат билан қозон кавлашга тушади.

Капкирда нима айб?

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат, Нозим, Султон.

ДАВЛАТ: - Қишда сессияга борсам, шу ўзинг билган Гулсанамни оласан дейишди. Фотиҳа қилиб, нон синдириб ҳам қўйишган экан.

НОЗИМ: - Сиздан сўрамайми?

ДАВЛАТ: - Аниқ қилиб сўрашгани йўқ-да. Бир борганимда ойим: «Шу Гулсанам ҳам кўзга яқин бўлиб қолди. Ҳар ёқдан совчилар келяпти экан», десалар, «Ҳа, ёмон эмас, яхши қиз бўлса керак», дебман. Ойим шу гапимни илиб олиб, ҳаракатни бошлаб юборганлар.

ГУЛСАНАМНИНГ УЙИ

Даврон каравотда қўлчаларини кериб ухлаб ётибди.
Гулсанам унинг устига адёл ёпади.

ГУЛСАНАМ (шивирлайди) – Дадасининг ўғли! Давлатим!

Гулсанам ўғли жим термилиб ўтиради.

ГУЛСАНАМ (ўзича): - Даданг ёмон эди, болам. Тўртинчи синфда Каримбойни роса урган. Ҳозир одамларнинг қувурларини улайдиги пайвандчи бор-ку, шу Каримбой. Ўқимади у, лекин тирикчилиги ёмон эмас. Даданг мени талашган-да...

Даврон уйқусида инжиқланади.
Гулсанам унинг елкасига уриб, тинчлантиради.

ГУЛСАНАМ: - Кичкина Давлат ухласин. Даданг ўшанда кичкина бўлса ҳам мени яхши кўрган-да. Қара, ҳали ўзи бола. севги нимадигини билган. Мен... кўрсам, қулоғидан тортгим, чимчилагим келаверарди. Шудир-да менинг севганим.

ДАВЛАТНИНГ ОШХОНАСИ

Раъно қозонга картошкани солиб, дамлаб қўяди.
Ташқаридаги гаплар ғудур-ғудур бўлиб эшитилиб туради.
Раъно стол устини йиғиштираётди, ташқарига қарайди: Давлат машинага ўтириб олиб, гап берапти.

ДАВЛАТ: Бор-э, деб уйланавердим.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Дўстлар пастроқ овозда гаплашадилар.

НОЗИМ: - Кўнглингизда ҳеч гап йўқ эдими?

СУЛТОН: - Э-э, ишонманг бунинг гапига. Олифталиқ қилади. Гулсанам билан мактабдалигидаёқ гапи чиққан. Ойиси билар эди.

ДАВЛАТ: - Эй, унга уйланиш хаёлим йўқ эди-да. Мактабда бошқа яхши қизлар ҳам бор эди-ку.

НОЗИМ: - Ўшандаёқ бузилиб бўлган экансиз-да.

ДАВЛАТ: - Нимага бузилар эканман? Сиз, оғайни, ўзингиз битта хотинга етолмай юрибсиз-у, яна мени бунақа дейсиз. Мен бузуқ эмас, қизларнинг кўнглини олишни биламан. Мана, иккитасини хурсанд қилиб юрибман. Керак бўлса, учта, бундан ҳам кўпроғи... Сизлар бўлса... эй, икковинг ҳам бир гўр.

Султон дераза томонга маъноли ишора қилади.

СУЛТОН: - Секин-эй! Мунча мақтанасан?

ДАВЛАТ: - Нима? Эшитаверсин. Яширмайман. Хотиним, болам борлигини билади.

НОЗИМ: - Шунда ҳам?

ДАВЛАТ: - Энг асосийси, ўйламаслик керак. Қанча кўп ўйласангиз, шунча кўп қўрқасиз. Лекин қўрқмаслик учун юрак ҳам керак...

ДАВЛАТНИНГ ОШХОНАСИ

Раъно деворга қапишиб кулоқ тутати.

Ташқаридаги гаплар узук-юлуқ эшитилади, лекин нима гаплигини англаш мумкин.

ДАВЛАТ: - Ҳа?

НОЗИМ: - Келаверадими?

СУЛТОН: - Мен шуни айтяпман-да.

ДАВЛАТ: - Сен ҳеч нарса айтганинг йўқ.

НОЗИМ: - Тоза худо уриб қўйган экан бўлмасам.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором, қўшни Дилором, Дилафрўз

Дилором қозонга сабзи соляпти.

Дилафрўз яна дераза токчасига чиқиб олган.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Мен уйга чиқиб келай. Ҳали келаман.

ДИЛОРОМ: - Кетма. Юрагим сиқилиб кетяпти. Кўнглим жуда ғаш.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Уйга бир қараб келай. Бўлмаса, ойим сўроқлаб келиб қолишлари мумкин.

ДИЛОРОМ: - Озгина ўтир. Ҳозир кетиб қолишар.

Шарофат ая киради, анча хушхол, чехраси очик.

ДИЛАФРЎЗ: - Ойи, қачон туради булар? Опам ҳам узоқ ўтириб қолишди, деяпти.

ШАРОФАТ АЯ: - Сан жим ўтир. Э-э, туш деразадан! Тоғэчкига ўхшаб чиқиб олмай.

ДИЛАФРЎЗ (токчадан сакраб тушиб): - Топиб олганларинг менми? Ҳамма менга гапиради-я.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой. қизим, меҳмонлар кўрса нима дейди? Шу қиз бола ўтирадиган жойми? Ҳай, Дилором қизим, ҳалиги... нима эди-я, пўчанг борми?

ДИЛОРОМ: - Почтанг? Қанақа почта?

ШАРОФАТ АЯ: - Анави компьютерда бўлар экан-ку, хат ёзишадиган.. Имиёми, бир нима деди Санобар.

ДИЛОРОМ: - Вой, электрон почта, «имейл»! Сиз қайдан биласиз?

ДИЛАФРЎЗ: - Ур-а! Аям «Интернет»ни ўрганибдилар.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Холам зўрлар! Америка билан ёзишадилар.

ШАРОФАТ АЯ (Дилафрўзга): - Нима, аям тоза анди деб ўйлаган эдингми? (Дилоромга) Ўшангни ёзиб бер.

ДИЛОРОМ: - Сизга нимага керак?

ШАРОФАТ АЯ: - Керак-да, она қизим. Насибанг қўшилган бўлса...

Дилоромнинг ранги ўчиб кетади.

Дилафрўз жуда қизиқиб қолади.

Айниқса, қўшни Дилоромнинг қулоғи динг бўлади.

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Ўша ҳовли, нарироқда ўша сўри.

Дарвоза олдида «Нексия» машинаси.

«Нексия» ёнида бояги одми кийимда Ўткир ака бетоқат турибди.

ЎТКИР АКА(уй томонга қараб. баланд овозда): - Бўла қол энди! Шунча ҳам куттирадими одамни!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бўляпман. Ҳозир! Ўзингиз тайёرمىсиз?

ЎТКИР АКА: - Тайёр бўлмай нима. Икки соатдан бери сени пойлайман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Жа икки соат! Мана, тайёрман.

Жумагул опа эшикда кўринади.

ЎТКИР АКА: - Э-э, худо-эй, сен билан бир ёққа бориш азоб-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Менга бунақа дейсиз, ўзингиз тайёр эмас-ку.

ЎТКИР АКА (ажабланиб): - Нимага тайёр эмасман? Мана, буйруғингизга шай бўлиб турибмиз-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кийинмайсизми?

ЎТКИР АКА: - Нима?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кириб, янги қора йўл-йўл костюмингизни кийиб олинг. Оқ кўйлак билан, тайёрлаб қўйдим. Галстук ҳам эсдан чиқмасин.

ЎТКИР АКА: - Ий-э, қаерга боряпмиз?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опамникига боряпмиз.

ЎТКИР АКА: - Божам костюмимни кўрмаган, галстук тақмасам танимайди а?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, ҳали мошинни ҳам ювдирмаганмисиз?

ЎТКИР АКА: - Нима деяпсан? Сайилга чиқяпмизми? Икки қадам жойга борамиз, шунга шунча ваҳима.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Биз совчиликка, ният қилиб боряпмиз. Ҳамма нарсамиз тоза бўлсин.

ЎТКИР АКА: - Ке, қўй. Мошинни ювиб ўтирмайлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ деманг энди. Шу аҳволдаги мошин билан юриб бўладими. Бир челақ сув билан тоза экан. Кейин кийимингизни алмаштириб оласиз.

ЎТКИР АКА: - Богиб юрган жойимиз-ку...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бориб юрган жойингиз бўлса ҳам, ўзингизнинг хурматингиз.

ЎТКИР АКА: - Қўймадинг, қўймадинг-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бўлинг, бўла қолинг.

Телефон бир жиринглаб, тўхтайди

ЎТКИР АКА: - Айтдим-ку, линияда бир гап бор.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Уч дўстнинг бояги хангомаси.

Ичкарида, ошхонада Раъно, ҳали кетмаган, кетиш хаёли ҳам йўқ шекилли.

ДАВЛАТ: - Биттанг илм қиламан деб ўзини китобга урган, биттанг пешанасига иккита қиз битса, хурраси учиб, йиғлаб ўтирибди. Яхши ҳам тепаларингда мен борман.

НОЗИМ: - Раҳмат, ака, барака топинг! Сиз бўлмасангиз, хор бўлиб кетар эдик. Валинеъматимизсиз.

ДАВЛАТ: - Ҳа. рост-да, тайёр намуна, текин ўрнак, лекин сизларнинг оғизларингга чайнаб солиб қўйса ҳам ютишни эпллолмайсизлар. Қошиқ билан итариш керак.

СУЛТОН: - Воҳ-воҳ. Онадан битта сен туғилиб қолгансан.

ДАВЛАТ: - Мен сизларга битта гап айтайми? Қиз бола ҳали чалинмаган соз, пианино. Уни қўлингга олганинг билан чалишни билмасанг, бефойда. Мусиқа чикмайди. Мен (ғижжак чалиб кўрсатади) чалишни биламан, менинг қўлимда қиз бола оҳанг беради, куйлайди.

НОЗИМ: - Муғанний, соқий, лекин бу ғижжагингиз фақат ғишиллайди. Кўп чалинган бўлса керак.

ДАВЛАТ: - Э-э, куйиб кетяпсиз. Сиз ҳам чалиб кўринг қани.

НОЗИМ (киноя қилиб): - Ҳеч чалмаганман...

СУЛТОН: - Ҳали билмадик, ким кимни чалар экан. Ҳозирдан сайратиб ўтирибди.

ДАВЛАТ: - Сен мунча менга ёпишдинг?

НОЗИМ: - Айтгандай, Султон, уйланиб... кейин қаерда турмоқчисиз? Уй масаласи...

ДАВЛАТНИНГ ОШХОНАСИ

Қозонда овқат димланган, қопқоқ тагидан буғ чиқади.

Раъно дераза ёнида, қўлини қулоғига ҳовонча қилиб, гап пойлайди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Султон кифтини қисиб Давлатга қарайди.

ДАВЛАТ: - Шу ерда.

НОЗИМ: - Қандай шу ерда?

ДАВЛАТ: - Бошқа жойи йўқ. Келинни шу ерга туширамиз.

НОЗИМ: - Сиз-чи?

СУЛТОН: - У нима қилиши керак?

НОЗИМ: - Янги келин-куёв билан тураверадими?

СУЛТОН: - Бўлмайдими?

НОЗИМ: - Э бўлмайди.

СУЛТОН: - Ий-э, ўзининг уйида-я.

НОЗИМ: - Тўғри келмайди-да. Келин-куёвнинг ўзининг ишлари бор.

СУЛТОН: - Э-э...

ДАВЛАТ: - Тўғри, тўғри келмайди, Султон.

СУЛТОН: - Э-э, менга ноқулай.

НОЗИМ: - Акси, шу ерда турса, ноқулай бўлади. Учовларингга ҳам.

ДАВЛАТ: - Мен ўзингга жой топгунингча ётоқда ё бирон ижарада туриб тураман.

НОЗИМ: - Ҳа. бошқа илоди бўлмаса, шу илож.

СУЛТОН: - Э-э, мен...

ДАВЛАТ: - Бўлди, кўп э-элайверма. Йўқ-ку иложинг. Сенга бегонамиман? Бирга ўқидик, бирга ўсдик. Шунақа пайти қўлтиғингга кирмасам...

НОЗИМ: - Келинни кўчага туширмайди-ку.

ДАВЛАТ: - Шу-да. кўп ўйланма, Султон. Тўйни ўтказиб олайлик, кейин бир гап бўлар.

СУЛТОН: - Раҳмат, Давлат! Бу яхшилигингни.

ДАВЛАТ: - Ҳа. қайтарасан, қайтарасан. Туянинг думи ерга текканда.... Э-э, айтгандай, ўзим буниси билан қаерда учрашиб юраман?

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Қўшни Дилором чиқиб кетган.

ШАРОФАТ АЯ: - Берсанг, нима қилибди? Иззатингни қилиб, сўраб келиб ўтиришибди? Нимага рангинг ўчади?

Дилором онасига тескари қараб олади.

ШАРОФАТ АЯ: - Рангим ўчмасинми? Ялпайиб ўтириб олишса, расмга туширишса, ҳалитдан ўзларининг бир буюмидек қарашса, шунга гул-гул очилайми?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳай, қизим, оғзингга келган гапни гапираверма. Бу нима деганинг? Оёқ-қўлингни боғлаб бериб юборяпманми?

ДИЛОРОМ: - Бермаганингизми шу? Қизингизни кинога туширса, уйига олиб бориб, томоша қилса, шуми бериб юбормаганингиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, вой, нимага томоша қилар экан?

ДИЛОРОМ: - Ая, сиз билмайсиз, ана шу телефонда суратга олиб, кейин уйида компьютерда катталаштириб кўради! Тўпланиб олиб, муҳокама қилишади. Қоши ундай экан, бурни бундай экан, оғзи катта экан, оёғи қийшиқ экан, деб.

ШАРОФАТ АЯ: - Худо сақласин! Ҳечам қийшиқ жойинг йўқ... Қизим, мен бу ёғини билганим йўқ. Лекин... унақа демади, юбораман, деди.

ДИЛОРОМ: - Қаёққа?

ШАРОФАТ АЯ: - Ма.. қаёққа деди-я?

ДИЛАФРЎЗ: - Малайзиягами?
ШАРОФАТ АЯ: - Йў-ў... бошқача.

Шарофат аянинг кўзи ичкари тоқчада турган мантиқасқонга тушади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа! Манти деди.

ДИЛОРОМ! – Манти?

ШАРОФАТ АЯ: - Санобар Маърифатга «манти» десангиз эсингизга тушади, деди.

ДИЛОРОМ: - Мантисини ўзлари пишириб есин.

ШАРОФАТ АЯ: - Бердисини айтгунча ўлдирмай тур, қизим. Ўзи эсим кирди-чикди бўлиб турибди. Мантими, бошқасими, куриб кетгуннинг оти тилимга келмаяпти. Франциянинг биқинида, зўр шаҳар экан.. Ҳамма билармиш-ку.

ДИЛАФРЎЗ: - Вой, опа! Франциянинг ёни! Европа!

ШАРОФАТ АЯ: - Денгиз бўйида, курорт, деди. Кий таёқ сотадиган дўкон ҳам очиб олибди. Анави зўлдирларни шақирлатиб урадиган ўйиннинг таёғи.

ДИЛОРОМ: - Сотишга билярд таёғидан бошқа нарса куриб кетган эканми?

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, қизим, шунинг даромади яхши экан-да. Бекорчи кўп.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа! Денгиз бўйи... ҳар куни чўмилса бўлади.

ШАРОФАТ АЯ: - Фақат манти эмас, оти кўшалок, яна «Карим»ми... йўқ, «мардикор»ми?.. Йўғ-эй. лекин шунга уйқаш.

ДИЛОРОМ: - Бўлди, Монте-Карло.

ДИЛАФРЎЗ: - Вуй-й! Монте-Карло!

ШАРОФАТ АЯ: - Ана шу! Ҳа. билар экансан-ку. Анави ўқитувчинг, Абдурахмон аканинг ўғли Сарвар-да.

ДИЛОРОМ: Хўп, ая, билганимда нима?

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, Монте-Карло-я! Во-ой, мен денгизни кўрмаганман.

ДИЛОРОМ: - Э-э, жим ўтир сан. Чўмилгинг келса, ана, Бўзсувнинг лойқаси бор.

ШАРОФАТ АЯ: - Хўп, қизим, гапимни эшит-да. Мен сенга ёмонлик тилайманми? Ана шу Сарвар ўша «манти...». Э ишқилиб, ўша ерда ишлаб дарс берар экан. Юз мингдан ҳам кўп анави долларча ойлиги.

ДИЛОРОМ: - Ойига эмас, йилига. Қулоғингизга лағмон осишмасин. У ёқда бу пул ҳеч нарса эмас.

ШАРОФАТ АЯ: - Кам пулми шу, қизим. Бу ойлиги бўлса, яна бошқа ишлар ҳам қилар экан. У ёқда ҳам, бу ёқда ҳам машинаси бор. Уйига ёрдам беради, тоғасига ҳам «Камаз» олиб бериб қўйган...

ДИЛОРОМ: - Бой бўлса, ана, бойларнинг қизига боришсин.

ШАРОФАТ АЯ: - Унга яна бойлик керак эмас. Ўзимизнинг ўзбек қизлардан уйланаман деб туриб олибди. Хўп, қизим, сени шунга сўраб келишибди. Нимаси ёмон? Буюм эмиш.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, бой бўлса, яна битта буюм керак-да. Лекин мен буюм бўлмайман. Тагин танимаган-билмаган одамимга мардикор бўлиб ҳам тушмайман..

ДИЛАФРЎЗ: Опа, Монте-Карло! Ёнида Франция.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, Санобар айтди, шундоқ машинага ўтириб, Франция, яна Швейцарияга бориб келаверар экан. Чегара, рухсат-пухсат деган гаплар йўқ.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, дам олиш кунлари Парижга борса бўлади.

ДИЛОРОМ: - Э ўчир! Парижнинг бошингдан қолсин!

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳай, қизим, секинроқ.

ДИЛОРОМ: - Эшитишса эшитибди! Ўзимизнинг уйда ҳам товушимни чиқаролмайманми? Монте-Карлосини худо олсин! Бермайман почтамни! Керак бўлса, келиб кўрмайдими?

ШАРОФАТ АЯ: - Сан хўп десанг, келиб ҳам кўради.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Султон курсида кўнишибгина ўтиради.

Давлат бизга кўринмайди, ошхонадан тақир-туқур товушлар эшитилиб туради.

Энди ўзига сиғмай Нозим ҳовлида у ёқдан бу ёққа юради.

СУЛТОН: - Жуда бошим қотиб қолди. Ойим қишда шу гапни бошлаган эдилар. «Энди, мана, ўқишинг битяпти, Саодатни ҳам бировлар илиб кетмасдан, бошларингни қовуштириб қўйишимиз керак», деб...

НОЗИМ: - Нима дедингиз сиз? Ё унда бу қиз йўқ эдими?

СУЛТОН: - Нимага йўқ бўлади? Бор эди. Лекин, айтдим-ку, ойимга қандай айтаман? Ойисиз қоламан-ку.

НОЗИМ: - Ҳа-а, чатоқ, чатоқ.

СУЛТОН: - Ҳа, улар учун ҳаммаси ҳал. Холамлар ҳам бошқа ўйни ўйламайди. Дадам билан поччам ҳам жуда қалин.

НОЗИМ: - Холангизнинг қизи қанақа ўзи?

СУЛТОН: - Одобли, яхши қиз.

НОЗИМ: - Холангиз... бу ойингизнинг опаси, а?

СУЛТОН: - Ҳа, ҳа. У ёғини сўрасангиз, поччам ҳам унча узоқ эмас, тоғароқ қариндош.

НОЗИМ: - Опа-сингилнинг болалари... жуда яқин бўлиб қолади-ку?

СУЛТОН: - Нима?

НОЗИМ: - Яқин қариндошларнинг болалари турмушидан бўлган болалар... анча хавфли-ку. Нуқс билан туғилиши мумкин экан. Бекорга айтишмаса керак.

СУЛТОН: - Шундай, лекин буни уларга қандай тушунтирасиз?

НОЗИМ: - Ҳм-м... Бу... холагизнинг қизи... чиройлими?

СУЛТОН: - Ҳа, чиройлидир, холагизнинг қизи-да, ўзимга деб қарамаганимдан кейин... Ойим чиройли-чиройли деяверади, чиройли бўлса керак.

НОЗИМ: - Демак, чиройли. Бўлмаса, хуснига ош сузиб емайсан, дейишар эди. Балки биронта илиб кетар? Қўйиб қўйсак.

СУЛТОН: - Тушунмадим. Ким илиб кетади?

НОЗИМ: - Чиройли бўлса, биронта илиб кетса яхши бўлар эди, деяпман. Шунда масала ҳам қолмас эди-да.

СУЛТОН: - Эй-й, пойлаб юрамизми қачон биронта чиқади деб.

НОЗИМ: - Чиройли бўлса, дўстим, тешик кулча ерда ётмайди. Унинг ҳам пешанасига битгани топилади.

ДАВЛАТНИНГ ОШХОНАСИ

Давлат Раънонинг белидан кучоқлаб ўпиб қўяди.

РАЪНО: (нозланиб): - Булар ётиб қолмайдими ишқилиб.

ДАВЛАТ: - Йўғ-э.

РАЪНО: - Кетмайдими бўлмаса?

ДАВЛАТ: - Гап бор ҳали.

РАЪНО: - Одамда фаросат бўлиши керак. Бировнинг олдида қиз бола борми, гапингни тезроқ айт-да, кет.

ДАВЛАТ: - Ўзим чақириб, ўзим кет дейманми?

РАЪНО: - Тикилаверади.

ДАВЛАТ: - Ким?

РАЪНО: - Иккови ҳам.

ДАВЛАТ: - Қўйсангиз-чи.

РАЪНО: - Униси киргунимча бошдан-оёқ қараб олди. Худди мен яланғочдай. Буниси ҳам кўзини узмайди.

ДАВЛАТ: - Сизга шундай туюлган. Бунақа болалар эмас

Давлат Раънога ажабланганини билдирмай қарайди.

РАЪНО: - Умрида чиройли қиз кўрмагандай. Еб қўяман дейди. .Яхши ҳам сиз борсиз. Бошқа жойда бўлса, шаппа ёпишиши ҳам ҳеч гап эмас. Қизларга оч.

ДАВЛАТ: - Ҳм-м... Қўйинг бу гапни. Қорин очди.

РАЪНО (ишва қилиб): - Мени еб қўя қолинг. Лекин булар кетсин-да.
Қизхўр!

ДАВЛАТ: - Бугун ҳамма менга бир лақаб ёпиштирадими?

РАЪНО: - Жоним, бу оғайнингиз уйланса, шу ерга туширамиз, деяпсизми?

ДАВЛАТ: - Ҳа, бошқа жойи йўқ.

РАЪНО: - Ий-э, мен-чи?

ДАВЛАТ: - Нима сиз?

РАЪНО: - Мен нима қиламан? Сизни кўргим келганда... паркда учрашамизми?

ДАВЛАТ: - Ҳм-м, бу ёғи ҳам бор-а... Айтгандай, туз солдингизми?

РАЪНО: - Вой, солмабман.

У қозон қопқоғини кўтаради.

ДАВЛАТ: - Солиб, капгир билан аралаштириб юборинг.

РАЪНО: - Қанча солай?

ДАВЛАТ: - Э-э, билмайсизми?

РАЪНО: - Мен бунақа овқат қилиб юрганмидим. Картошка, пиёз... Шу ҳам масаллиқми?

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат деразадан бошини чиқаради.

ДАВЛАТ : - Эй, қанча туз солади?

НОЗИМ (истеҳзо билан): - Бир пиёлани тўлдириб солинглар. Кейин устидан бир чимдим ҳам ташлаб юборасиз. Сифатига кафолат бўлади.

СУЛТОН: - Қанчалигига қараб. Тағин арки намақоб қилиб юборманглар. Э-э, қўйинглар, ўзим.

Султон туриб ошхонага юради.

ДАВЛАТ : - Қара, майли. (кадр ортидан) Гўшти ҳам қорайиб кетибди.

Ҳозиргина Султон ўтирган курсида пайдо бўлган Ойгул Давлатнинг гапи тугабини кутиб ўтирган бўлади, кейин гапиради.

ОЙГУЛ: - Ҳа, ўртоғингизнинг ўйнашига ғашланиб ўтирибсизми?

НОЗИМ: - Ҳа, мен бунақаларни ёмон кўраман.

ОЙГУЛ: - Ёмон кўрасиз-у, лекин ичингизда қани менинг ҳам шунақа ўйнашим бўлса, юрсам-у, лекин уйланмасам дейсиз.

НОЗИМ: - Ибоси ҳам, салоқати ҳам йўқ. Бузук.

ОЙГУЛ: - Лекин юришга йўқ демайсиз.

НОЗИМ: - Бу оддий эркаклик истаги, муҳаббат эмас.

ОЙГУЛ: - Иккаласи ҳам бир кўнгилдан чиқади-ку. Сиз ўзи мойиллик билан севгининг фарқига бормайсиз. Мен бу қизни айтмаяпман. Бу қиз сизни хушламайди, сиз уни, икковларинг тўқнаш келиб, бир-бирларингизни кўрмайсизлар. Тамомила бошқа, бегона дунёсиз.

Ойгул гапини тугатар-тугатмас, Давлатнинг овози келади.

Нозим Давлатга бошини буради.

ДАВЛАТ: - Шунақа, Нозимбой, сизга қолса, туз едирасиз.

НОЗИМ: - Э-э, яхши ҳам шўрва эмас. Сиз аралашган шўрва тагига оларди.

ДАВЛАТ: - Шўрва қилиш учун бизда (орқага ишора қилиб) бор. Сизда йўқ, дўстим. Битта қовун олиб келсангиз, шу ҳам ёриқ.

НОЗИМ: - Шираси кўплигидан ёрилган. Билиб олдим-ку. Раҳматнинг ўрнига...

ДАВЛАТ: - Ёриқ, бари бир, ёриқ-да.

Давлат деразадан ярим чиқиб, токчага қўлини тирайди.

НОЗИМ: - Тўрини кўрдингизми, ўзи думча берган...Бўпти, сиз еманг. Бодрингнинг ҳам сарғайгани – пишгани, зўри – шу деб юрасиз-у, қовунни биласизми.

ДАВЛАТ: - Думчасини ўзи берган бўлса, еймиз. Биз, дўстим, тайёр нарсаси тайёрмиз.

НОЗИМ: - Айёрмиз, денг.

ДАВЛАТ: - Йўқ, тайёрмиз. Доим тайёр. Сизга ўхшаб ўзи емас, итга ҳам бермас қилиб юрмаймиз. Шартга босамиз.

КЎЧА

«Нексия»нинг олдинги икки эшиги ланг очик.

Офтоб чарақлайди.

Алишер билан Саодат машина салоида соялаб ўтирадилр.

АЛИШЕР: - Мен одамнинг ҳамма нарсаси тўқис, камчилиги бўлмаслиги керак деб ўйлайман.

СаОДАТ: - Яхши ўйлайсан, шунга эришсанг, яна ҳам яхши.

АЛИШЕР: - Эришаман ҳам.

СаОДАТ: - Эриш. Эришасан ҳам. Чунки сен мақсадингдан қайтмайсан.

АЛИШЕР: - Мен шу учун яхши қизни танладим. Ҳамма томоним яхши бўлиши керак-да, севганим ҳам. Чиройли, одобли, сулув, яна нима дейди, ишқилиб, зўр бўлиши керак.

САОДАТ: - Топасан шунақасини.

АЛИШЕР: - Йўқ, мен топганман.

САОДАТ: - Чиройли, одобли, сулув, зўр бўлганим учунми?

АЛИШЕР: - Ҳа!

САОДАТ: - Бошқа яна нима бор?

АЛИШЕР: - Яна нима керак?

САОДАТ: - Демак, мени умуман билмайсан. Ташимни кўриб, севаман деб юрибсан.

АЛИШЕР: - Менга етади шу! Ўзим кўрганимда қувонсам, одамлар кўрганда ҳаваси келса бўлди-да.

Алишернинг фалсафасини қаранг, тип-тиник сувдек, ҳамма нарсаси кўриниб туради. Тўғри-да. яхши йигит, қиз ҳам яхши, ҳамма томони тўқис бўлса, нимага бир-бирини севмаслиги керак?

ДАВЛАТНИНГ ОШХОНАСИ

Давлат деразага кўкрагини бериб ётиб олган.

Раъно унинг орқасидан гапиради.

РАЪНО: - Кўрдингизми? Кимга шама қилаётганини.

Давлат бу ёққа ўгирилади.

ДАВЛАТ: - Ҳеч кимга шама қилгани йўқ.

РАЪНО: - Мени қовун деяпти-ю.

ДАВЛАТ: - Э-э, ким қайдаги гумонларни топасиз-а.

РАЪНО: - Сизни бодринг деди. Мен - ширин ёрик қовун, сиз – пишган бодринг.

Раъно ҳиринглаб кулади.

Давлат худди уни энди кўраётгандек ҳайрон бўлиб қарайди.

Қиз боланинг ҳам ҳазили шунақа бўладими?

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

НОЗИМ: - Э-э, хўп. Султон, дўстона суҳбатимиз шу, биз-биримизга ниш урмасак, гапимиз қовушмайди. Бу ерда Давлатдан бошқа кимларингиз бор?

Давлат яна деразадан бошини чиқаради.

ДАВЛАТ: - Шунча вақтдан бери танбур чаляпманми? Йўқ ҳеч кими.

НОЗИМ: - Сиз танбур чалишдан бошқага ярамайсиз ўзи. У ҳам эшакнинг кулоғига..

ДАВЛАТ: - Одам ҳам ўзини эшак дейдими? Ҳа, бўпти, майли, тўғри гаплашайлик. Бир инсоннинг тақдири... Латта бўлса ҳам инсон-да бу бечора. Шу ҳолида хотин оламан деяпти, ёрдам бериш керак. Бунинг мендан бошқа одами йўқ, менинг сиздан бошқа...

Токчадаги телефон узун-узун жиринглайди.
Раъно чиқиб гўшакни олади.

ДАВЛАТ: - И-и, Раъно, ўзим!
РАЪНО (гўшакка): - Алё?... А?

Раъно Давлатга хайрон бўлиб қарайди.
Давлат Раънонинг қарашидан ким телефон қилаётганини тушунади.
Давлат қўлини пастга тез-тез силтаб, «телефонни қўйинг» деб ишора қилади, лаблари шу сўзларни шивирлайди.
Раъно тарс эткизиб гўшакни қўяди.

ДАВЛАТ: - Ким эди?..
РАЪНО: - Билмасам, бир хотин.
ДАВЛАТ: - Бир хотин эмас, Гулсанамдир. Минг марта айтаман, телефонни сиз олманг, деб.
РАЪНО: - Хотин дедим-ку. Олсам, нима қилибди?

Телефон яна узун жиринглайди.
Давлат югуриб келиб гўшакни олади.

ДАВЛАТ: - Да-аҳ?... Ҳа, сенми? Яхшимисан? Даврон яхшими?... Яхши, ҳаммаси жойида. Нима?... Ҳеч ким олмади. Йўқ, қачон қилувдинг? Ҳозир?... Йўқ, мана энди жиринглади... Ким? Нима қилади бу ерда?... Ҳеч ким йўқ бу ерда?... Қанақа қиз? Мана, Нозим, Султон учовимиз ўтирибмиз...

Раъно ошкора кулоқ солиб туради.
Давлат гапини тўхтатмагани ҳолда Раънога «ичкари киринг» деб ишора қилади.
Раъно кирмайди.
Нозим Раънога ажабланиб қарайди.
Уни Султоннинг гаплари бузаяпти шекилли.

ДАВЛАТ: - Қиз деганингга ҳеч ким деб юборибман... Ҳа, ўзимизнинг Султон... Энди, келди-да.... Эсинг жойидами? Хар хил хаёлга

бораверасанми? Айтяпман-ку, ҳеч ким йўқ деб... (гўшакни қўли билан бекитиб, Султонга) Қайси қиз билан ўтирибсиз, дейди.

СУЛТОН: - Тўғри сўз, мардсан-ку. Айт тўғрисини.

ДАВЛАТ (Султонга бир ола қараб қўйиб, гўшакка): -Э-э, сен бунақа гапларни... ўйлама, хўпми? Мен унақа одам эмасман. Сени ҳеч қайсисига алишмайман.

Султон товушини чиқармай кулади.

Нозим энсаси қотганини билдиради.

Раъно Нозимга қизиқиб қарайди.

СУЛТОН: - Бир гап бўлади. Кўнглим сезяпти.

ДАВЛАТ: - Нима гап?

Султон Раънога бир қараб олади.

Раъно ичкари киради.

ДАВЛАТ: - Ромингни айт.

СУЛТОН: - Ром эмас. Хотинингнинг ўзини алдайсан, кўнглини эмас. Ўша ёқдан сезиб турибди-я.

ДАВЛАТ: - Воҳ, экстрасенс-ей! Сен хотин кўнгли нималигини билиб қолдингми?

СУЛТОН: - Кўрасан-да.

ГУЛСАНАМНИНГ УЙИ

Даврон уйғонган, каравотида ўйнаб ётади.

Гулсанам унинг ёнида, лекин унга қарамай хаёлчан ўтиради.

ГУЛСАНАМ (ўзича): - Ўлдим! Уйда бегона қиз бўлса. Йўғ-э. Лекин товушни аниқ эшитдим. Дадасининг тили ҳам галдираклаб турибди... Борамиз, ўғлим, хувиллаган ҳовлида ўзини битта яшаттириб қўйиш ҳам яхши эмас. Хотин кўрган эркак-да. Бизни ўйлаб, ичикиб юргандир.

Гулсанам Давронни қўлига олиб, бағрига босади.

ГУЛСАНАМ: - Давлатгинам! Ҳа, соғинган. Мен ҳам соғиниб кетдим. Соғиндик а, ўғлим?

Эрини узоқ вақтдан бери кўрмаган келиннинг шундан бошқа ўйи ҳам қолмайди шекилли.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Ўша манзара.
Уч совчи.

МАЪРИФАТ АЯ: - Жуда ўтириб қолдик-ку. Санобар ҳам сураткашлигини битирди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ҳа, кўнглинг шуларда бўлса, менга маъқул тушди. Қизи ҳам одобли, ҳам ўтли-шудликкинага ўхшайди. Ўзини тутиб олган.

САНОБАР: - Шу вақтгача ўтириб турган экан-да, а? Худди бизларни кутгандай.

ҲАНИФА ХОЛА: - Айтяпти-ку, ўқиши деб бермадим деб. Ҳозир боласини аввал ўқисин, ўзини тутиб олсин, чет элларга бориб келсин деганлар ҳам анча чиқади.

Санобар қўл телефонидан боя туширган манзарасини кўриб олади.

МАЪРИФАТ АЯ: - Яхши чиқибдими? Юборса бўладими?

САНОБАР (телефони экранидан кўзини олмай): - Яхши. Қоронғилик қиладими, деган эдим, йўқ, тиниқ чиқибди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Нималар тушибди?

САНОБАР: - Шу, кирганидан чиқиб кетгунигача.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ё тавба! Шу кичкина нарсая. Кинога катта нарсаларини тўғрилаб олар эди-ку.

САНОБАР (шивирлаб): - Бўлди. Келяптилар.

Шарофат ая қўлини кўксига қўйиб киради.

ШАРОФАТ АЯ: - Яхши ўтирибсизларми?

ҲАНИФА ХОЛА (йўлига): - Айланай, биз энди турайлик.

МАЪРИФАТ АЯ: - Ҳа, жуда ўтириб қолдик.

ШАРОФАТ АЯ: - Йўқ, бир чўқим ош емай ҳеч қаёққа кетмайсизлар. Сизлар учун атайлаб қизимга қилдирыпман.

САНОБАР: - Холажон, булар келишни билар экан-у, кетишни билмас экан, деб ўйламанг тағин.

ШАРОФАТ АЯ: - Дамлади. Ўн беш йигирма минутда тайёр бўлади. Энди, азалдан гап бор-ку, меҳмоннинг келиши ўзидан, кетиши уй эгасининг рухсати билан деб. Рухсат йўқ.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ҳа майли, қизингиз қилаётган бўлса, бира тўла қўлининг ширинлигини ҳам билиб кетар эканмиз-да... Шарофатхон, энди шу очик юз билан айтишингиз қолдими дейман?

5. Бўйимдек бўй топдим-у, кўнглимдек кўнгил топмадим

ИСТИРОҲАТ БОҒИ

Анхор бўйида, бошқа кун - Ориф билан Шарифанинг кийимлари ҳам бошқа.

ОРИФ: - Шу ердан бошқа жойни билмаймизми? Борайлик бундай.

ШАРИФА: - Майли... Қаёққа?

ОРИФ: - Нукул шу анхор бўйида, у ёққа борамиз, бу ёққа келамиз. Худди шу йўлакни ижарага олгандай.

ШАРИФА: - Майли, Боғи Эрамга. Музқаймоқ олиб берасиз.

ОРИФ: - У ер ҳам шу-да. Ҳар музқаймоқдан кейин иситмам чиқади.

ШАРИФА: - Вой, нимага?

ОРИФ: - Томоқ чатоқ. Майли, сиз еяверинг. Қизлар ўзи музқаймоқсиз туrolмайди. Мен бошқа нарсани айтяпман, Шарифа. Ҳозир бирга юриб қолайлик. Тўйдан кейин, кўрасиз, бўш вақт топиш кийин бўлади.

ШАРИФА: - Мана, юрибмиз-ку. Учрашяпмиз.

ОРИФ: - Дискотекага борайлик. Қаҳва ичамиз, ўйинга тушамиз.

ШАРИФА (кескин): - Йў-ў, мен унақа жойга бормаيمان!

ОРИФ: - Нимага энди? У ердагилар ҳам сиз билан менга ўхшаган ёшлар.

ШАРИФА: - Мен ҳеч бормаганман.

ОРИФ: - Сира ҳамми?

ШАРИФА: - Сира.

ОРИФ (хайрон бўлиб): - Нимага?

ШАРИФА: - Ҳамма қарайди. Қўрқаман.

Ориф хайрон қараб қолади.

Бор, бор шунақа қизлар, ўттиз-қирқ йил олдинги даврларни эсланг, энг ботирлари йигитлар билан кинога тушарди, холос.

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Дарвоза эшиги очилиб, аввал Жумагул опа, кейин Ўткир ака, икковининг ҳам кўлида бозорлик, кириб келадилар.

Уларни кўрган Салима опа, кутиб турган бўлса-да, ҳаяжонланади.

САЛИМА ОПА: - Вой. Вой!... Келинлар, келинлар. Ҳой, Акмал ака, чиқинг. Чиқсангиз-чи! Божангиз келдилар.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ассалом, опа!

САЛИМА ОПА: - Ваалайкум! Вой, ассалом, Ўткир... Яхшимисиз? Ҳой, Акмал ака, қаранг! Мунча кўтариниб юрибсизлар, Жумагул, менга бер.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Манг...

САЛИМА ОПА: - Ўткиржон, сиз ҳам беринг. Овора бўлибсизлар-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўзим қарашаман. Опа, яхшимисиз.

Аёллар ўпишадилар.

Ўткир ака ўнғайсизланиб туради.

САЛИМА ОПА: - Ҳаяжонланиб кетяпман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мени айтмайсизми.

САЛИМА ОПА: - Юрагим ўйнаб кетяпти. Худди ўзим эрга тегаётгандай.

Аёллар шарақлаб кулиб юборадилар.

Ўткир ака илжаяди, зшикка қараб қўяди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен ҳам эрталабдан бери учиб юрибман.

Эшик очилиб, Акмал ака шошиб тушади.

АКМАЛ АКА: - Ий-э, ий-э, Ўткир, хуш келибсиз!

ЎТКИР АКА: - Салом-алайкум, Акмал ака.

АКМАЛ АКА: - Ва-алайкум, ва-алайкум! (ажабланган бўлиб, ҳазил мақомида) Ясаниб олибсиз? Галстуклар... Дакалад ўқигани келдингизми дейман.

ЎТКИР АКА: - Э-э, одамни уялтирманг.

АКМАЛ АКА: - Ў-ў, костюм ҳам янги-ку. Муборак бўлсин, муборак!

ЎТКМР АКА: - Ҳаммасига, мана, жиянингиз, янги костюм кийиб, галстук тақмасангиз, поччам уйга киритмайдилар, деди.

САЛИМА ОПА: - Акмал ака, қўйинг шу ҳазилларингизни. Меҳмонларни уйга тортинг.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, опа. меҳмон деманг. Қуда денг энди.

САЛИМА:ОПА - Айтганинг келсин. Хўп, Ўткиржон, киринг. Жумажон.

АКМАЛ АКА (жилмайиб): - Шошмай тур-чи, қанча кучи бор экан. Қуда бўламан деб бели синиб юрмасин.

ЎТКИР АКА: - Бор, бор, ака.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Божангизнинг бели синса, мен бор, почча. Саодатжон учун ҳамма нарсага тайёرمىз.

САЛИМА:ОПА - Хай, киринглар энди.

АКМАЛ АКА: - Қани, Ўткиржон...

ЎТКИР АКА: - Йўқ, сиздан. Уй сизники.

АКМАЛ АКА: - Сизники ҳам. Энди яна ҳам сизники бўлади, худо хоҳласа.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, мен сизга қарашай.

САЛИМА:ОПА: - Аввал кириб бир омин қилайлик. Кейин биргалашамиз.

Султонга Саодат, жуда аҳил оилалар, ҳали кўрасиз, қиз ҳам жуда зўр, Дилоромга Монте-Карло деган пошшолик юртида ишлйдиган, яна бой бир йигитдан одам қатнаб турибди, йўқ дейдиган сабабнинг ўзи йўқ, аммо ўртада кўнгил деган нарса...

НОЗИМНИНГ УЙИ. ЭРТАЛАБ.

Нозим компьютерда берилиб ишляпти: клавиатура тинмай шиқирлайди

Ҳамида хола устига нон ёпилган коса кўтариб киради.

Нозим чалғиганига оғриниб қарайди, лекин унга стул бериб, ўзи ҳам қаршисига ўтириб олади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Саҳаргача ёзасиз-эй, болам! (косани дераза токчасига кўяди) Қачон шу ўқишингиз тугаб, юртингизга кетасиз?

НОЗИМ (хуноб бўлиб): - Оббо. Овора бўлиб нима қиласиз? Айтдим-ку, ҳар куни кўчадан овқатланиб келаман, деб.

Ҳамида хола курсига бемалол жойлашиб олади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Вой, болам, кўчаники бошқа. Бу – тўйники, табаррук. Мели акангиз тўй қилган экан. Мен Мапират кеннойингизникига бормоқчи эдим. Қўймай олиб кетишди. О-о, тўймисан тўй бўлди-да. Мели акангиз, ана Арвонми-Нарвонми кўчада туради-да... Отаси керосин сотарди. У вақти керосинчиларнинг иши ҳам авж эди. Электр йўқ, бир пиёла керосин топилмай қолса, ҳамма ёғингиз зимистон. Мели акангизга ҳам отасининг керосинидан юққан-да, топиш-тутиши яхши. Биласиз-а?

НОЗИМ (англамай): - А? Нимани?

ҲАМИДА ХОЛА: - Биласиз. Анави кўчанинг бошида турадиган Шарофат опангизнинг укаси, ҳа. Раҳмон бовонгизнинг кампири. Иккинчи хотини. Раҳмон бовонгизни кўрмагансиз, худо раҳмати, яхши одам эди, дамқисмадан кетди. Шарофат опа иккинчи хотин бўлса ҳам, ҳамма болаларинг бошини бириктириб, бовонгизнинг маъракасани катта берган эди... Мели шу кампирнинг укаси-да...

Нозим бу гурунғ асносида чеккасини тириштириб ўтиради, ора-сира «ҳа, ҳим» деб кампирнинг гапи тугашини кутади. Бўлавермагач,

сигарет тутатиб, атай кампирга қарата тутун қайтаради, зора, нафаси қайтиб, чиқиб кетса деган умидда.

Нозимнинг хаёли қочади: каравотда ўтирган Ойгул қўли билан тутунни елпиб қолади.

ОЙГУЛ: - Менга ҳам сигарета беринг.

Ойгул қўлидаги сигаретани айлангириб, тескари тишлайди.

НОЗИМ: - Тескари. Фильтридан тишланг.

Ойгул сигаретани тўғри тишлаб, ўзи гугурт олиб, йигитларга ўхшаб бир кўзини қисиб тутатади, кейин йўталади.

НОЗИМ: - Олдим-да, майли, чекаверинг. Тутунини ёмон кўраман-у, лекин сиз чекканингиз ёқади, дер эдингиз. Энди ўзингиз чекапсиз?

ОЙГУЛ: - Менинг дардимга куйганидан деб ўйлаяпсизми?

НОЗИМ: - Тутуннинг тами мени эслатса керак-да.

ОЙГУЛ: - У кунларнинг тами эмас, аччиғи қолган. Эслатмайди, юракни ачитади, ўйиб олади.

НОЗИМ: - Мен ҳам баъзан куйиб кетаман.

ОЙГУЛ: - Йў-ўқ, шунчаки куйингиз келяпти. Муҳаббат ўтида куядиган ёшдасиз. Менга куймаяпсиз, куядиган бўлсангиз, бунча осон воз кечмас эдингиз.

НОЗИМ: - Ҳеч осон воз кечмадим. Бир инсон, менга яқин дўст сизни куйиб-ёниб, чин дилдан, беғубор эҳши кўрар эди-ку. Мен... у қадар чуқур севмаслигимни... йўқ, севар эдим, севгим уникидек теран, самимий эмаслигини билиб туриб, нима қилишим керак эди? Ҳа, йўл бердим! Менга ҳам осон бўлгани йўқ.

ОЙГУЛ: - Хотиранингизни титкилаб кўряпсиз. Ўзингизни оқлашни истайсиз-да.

НОЗИМ: - Нима айбимни оқлайман.

ОЙГУЛ: - Яхши кўраман деб ишонтириб, кейин урра қочиш айб эмасми? Оққан ёшларимнинг кияси тутмайдими? У инсон мени шунақа чуқур севган экан, мен инсон-чи? Мен сизни чуқур севмаганманми? Ҳатто сиз чеккан тутуннинг заҳаригача яхши кўрар эдим-ку. Мана, ҳозир ҳам чекиб, сизнинг олдингизда бирга ўтиргандек ўтирибман. Шундай севгимни дўстингизга ошириб юборишга ҳаққингиз бор эдими?

НОЗИМ: - Ҳай, ҳай, хаёл қиламан деб ўзим ҳаддимдан ошибман.

Ойгул бурқситиб тутатади.

Ҳамида хола худди Ойгулни кўраётгандек, у томонга бир қараб кўяди, қўли билан билан тутунни ҳайдайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Папиросингиздан менга ҳам битта беринг.

Нозим сигарета қутисига ачиниб қарайди, лекин кампирга сигарета узатади, гугурт чақиб тутади.

Кейин компьютерга ўгирилиб, янги саҳифа очади.

Ҳамида хола Нозимнинг ҳар бир ҳаракатидан кўзини узмайди

НОЗИМ (бақириб): - Хола, бир илтимос бор. Тўй қанақа бўлишини айтиб беринг.

Ҳамида хола хавотирга тушади, бир компьютерга, бир Нозимга тикилади.

НОЗИМ: - Тўйни, хола. Айтинг.

Нозим қўллари клавиатура устида, Ҳамида холага қарайди.

Ҳамида хола чўчиб тушади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Йўқ, йўқ, ёзманг, болам. Менга юр, дейишди, бордим. Танайман, кўчасини ҳам билмайман. Мошинда обориб, опкеб кўйишди. Мен ўзлари берганини оламан, мунча беринг, демайман.

Ҳамида хола қайтиб ўрнидан туради.

Нозим ҳайрон бўлиб қолади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Эшиклик уй, биров келса, маҳтал туриб қолмасин...

НОЗИМ: - Э-э... Хола, ўтиринг. Тушунмадингиз. Кимнинг тўйи бўлганини сўрамаяпман.

ҲАМИДА ХОЛА: - Шуни чиқиллатманг. Оқшоми билан кўрқиб чиқаман. Ўзи яхши эшитмайман, лекин кўлингиз қимирласа, товуши қулоғимга киради. Амакингизни қамаганда хонасаллотлар шуни чиқиллатарди, чиқиллатарди... Бўлмаса, унда қулоғим оғир эмасди.

Нозим яна товушини баландлатади.

НОЗИМ: - Хола, айтасизми? Кўрқманг! (ўзича, товушини пасайтириб) Қулоғим оғир дейди-да, яна клавиатуранинг товушидан кўрқармиш. Бунинг шиқиллаши эшитилмайди-ку.

ҲАМИДА ХОЛА: - Хотин оляпсизми? Вой, барака топинг. Ёлғизлик ёмон-да, болам. Худойим ҳеч кимни ёлғиз қўймасин. Жуда яхши қиласиз. Тўй қачон?

НОЗИМ: - Мен эмас, хола, бир жўрамиз. Билмаяпмиз-да? Рост гапим.

ҲАМИДА ХОЛА: - Тўй қилишнинг нимасини билади? Ўзи бўлиб кетаверади... Лекин ёзманг. Ҳукумат ҳам шаҳардаги тўйга индамайди. Қишлоқдагига қарши. Пахта вақти. Қишда майли дейди. Лекин мева-чева йўқ, устолнинг устини нима билан тўлдиради?

НОЗИМ: У бошқа ҳукумат эди, бу ҳукуматимиз тўйга қарши эмас, деярман-ку! Тўй шаҳарда, чеккасида бўлади! Айтасизми?

ҲАМИДА ХОЛА: - Ёзиб олсангиз ҳам, қўл қўймайман. Адвакат берганида, яхши одам экан, саводим йўқ денг, шунда қўлингиз ўтмайди, деб чучинтириш берган. Лекин, мана мундай қилиб бармоқ бостирган...

Ҳамида хола қандай бармоқ босганини кўрсатади.
Нозим эса Ойгулни эслайди.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором ва Шарофат ая.
Дилором жаҳл билан қозон кавлайди.
Шарофат ая қизининг атрофида парвона.

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим, шулар келиб кетгандан бери чехранг очилмайди, гапларинг ҳам тарс-турс?

ДИЛОРОМ: - Оёқ-қўлимни бойлаб бериб юборасиз шекилли?

ШАРОФАТ АЯ: - Ие, сени, нима, бошимга ёстик қиламанми? Худо асрасин! Бахтинг очиламан деса, йўлингга тўғаноқ бўлайми бўлмаса?

ДИЛОРОМ: - Шунча жонингизга тегдимми?

ШАРОФАТ АЯ: - Э сен қиз, бунақа гапларни қаёқдан топасан? Ҳеч замонда фарзанд онасининг жонига тегадими? Ҳамма қизнинг бошида бор савдо, жойинг чиқса, узатамиз-да. Шу ҳам гап бўлди-ю.

ДИЛОРОМ: - Қутулмоқчисиз-да. Ҳа, узатинг! Бу ҳам одам, бунда ҳам кўнгили деган нарсаси бордир, деб сира ўйламанг. Сўраманг, бериб юбораверинг. Лўлининг халтасидан тушиб қолганман-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳой. Менга қара, сен бир балони бошлаб қўймаганмисан?

ДИЛОРОМ: - Қанақа бало? Нимани бошлайман?

ШАРОФАТ АЯ: - Жа гапларинг бошқача. Бир яхши жойдан одам келса, мен яхши кутиб олсам, нима бўпти? Нимага чирқиллайсан? Нима қилиб қўйгансан?

ДИЛОРОМ: - Ая, ўз қизингизга ҳам шунақа дейсизми? Мен ким қаёқда ялло қилиб юрган бойваччага тегмайман деяпман, шу холос.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага бойвачча дейсан? Ўз меҳнати билан топяпти ўша ёқларда ҳам.

ДИЛОРОМ: - Ўша ёқдан уйланаверсин эди. Мен яхши танимаган одамга тегмайман.

ШАРОФАТ АЯ: - Кейин таниб-билиб кетаверасан. Ким тўйгача Лайли-Мажнун бўлибди. Эшитгандан нари! Қани, қариндош-уруғнинг ичида ким бор шунақа? Ҳамма шундай турмуш қилган, хотинини ҳам, эрини ҳам ота-онаси топиб берган, совчилик билан. Отам замонидн келаётган удум бу.

Шарофат холлари қўлларини силкиб-силкиб гапиреди, гапидан ўзи таъсирланиб, кўзлари намланади.

Лекин гаплари тўғри, ҳамма китоблару кинолар севги тўғрисида бўлгани билан, севишиб турмуш қурганларни бир сананг-чи, юзтадан нечта чиқар экан ва уларнинг ширин муҳаббати қанча давом этган... Лекин оналари топиб, унаштириб қўйганларнинг ҳаммаси худога шукр қилиб яшаб ётибди, бола-чақаларини кўпайтириб... Ҳа энди, буларнинг ичида ҳам битта-ярим чикиб қолиши бор гап.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳозирги қизлар чет элда ўқиётганга тегсам деб ўлиб ётибди. Ўйнаб-кулиб хўп демайсанми?.

ДИЛОРОМ: - Керак эмас!

ШАРОФАТ АЯ: - Сенга яна нима кам? Онанг бечорани қийнайсан! Сенга душман эмасман-ку, болам. Аввал кўр, қани, расмини юборар экан, гаплаш...

ҲОВЛИ. ЭРТАЛАБ

Нозимнинг уйи деразасидан тамаки тутуни секин ҳавога ёйилади.

Чала бекитилган жўмракдан сув томади.

Ярим очик дарвоза, унинг ёнига маташган бўм-бўш хоналар, ҳеч ким кўринмайдиган, жон асари сезилмайдиган деразалар, Ҳамида холанинг туйнуғи ва... баландлаб кетган осмон кампирнинг суҳбатини тинглаётгандек...

ҲАМИДА ХОЛА: - Тўй – жуда таваррук. Бу дунёда қанча одам бор, ҳаммаси тўй билан, никоҳдан бино бўлади. Никоҳсиз туғилганлар ҳароми-да, шу учун ҳам. Ҳамма, ўрис ҳам, қарис ҳам, татар ҳам тўй қилади. Амакингизнинг бир қариндошиникига борувдик, Тошқўрғондан нарига, ўша ерда тунгони деганлар бор экан, шулар

ҳам жуда қизиқ тўй қилар экан. Хўб томоша қилдик. Тўй қилмайдиган халқнинг ўзи йўқ.

Кампирнинг гаплари бугунги кун манзаралари устида эшитилади:
шаҳар кўчаларида юрган, хиёбонларда сайр қилаётган одамлар;
маҳалла кўчасида дарвоза қоқаётган икки совчи хотин;
қўлтиклашиб, қўл ушлашиб, бир-бирига жилмайиб, шўх-шодон бораётган йигит-қизлар;
неварасини етаклаб, рўпарасидаги ёшларнинг саломига алик олаётган кампир;
хиёбонда қувлашиб ўйнаётган болалар...
ўриндикда ёнма-ён ўтирган ўрта ёшли эр-хотин...
дарсини тугатиб, дув оқиб чиққан талабалар...

ҲАМИДА ХОЛА:- Нимага бу ҳукумат қишлоқдаги тўйга қарши, ўн кун вақт беради, ҳамманг тўйингни ўтказсанг, ўтказ, бўлмаса, мелиса билан бостираман, дейди, тушунмайман. Ахир, йигит билан қиз тўйсиз чимилдиққа кирмайди-ку. чимилдиққа кирмаса, бола қайдан туғилади?

НОЗИМ: - Хола!

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳукуматга ҳам одам керак, ишчи керак, аскар керак, мелиса керак. Ҳаммасини она туғади, э, никоҳсиз қандай туғади, тўйдан олдин никоҳ бўлади-да, бўлмаса...

НОЗИМ (ўзича): - Оббо! Кетдию холам!

Каравотда ўтирган Ойгул маъюсланади.

ОЙГУЛ: - Бизнинг тўйимиз бўлмади-да. а. Нозим! Энди бўлмайди ҳам.

НОЗИМ: - Сабаб нима эди ўзи? Азамат билан юрганингизни ўйлар эдим, лекин ҳозир ўйласам, сабаб бу эмас экан. У пайтлари... беғубор эдик, энг катта жасоратимиз кинога кирганда қизларнинг қўлини ушлаб қўйиш эди. Азамат жуда борса...

ОЙГУЛ: - У томонга ўтманг. Сизни севишим у нарсалардан баланд эди. Қаранг, ҳозир ҳам ўзингизг баҳонгиз жуда юқори.

НОЗИМ: - Ўзингиз бошладингиз, тўйимиз бўлмади деб. Мен нимага бўлмаганининг сабабини излаяпман.

ОЙГУЛ: - Сиз қиз бола учун турмушга чиқиш тўйининг нималигини биласизми ўзи?.

НОЗИМ: - Билсам керак. Қизлар ҳали вояга етмай ҳам тўйини туш кўриб юради.

ОЙГУЛ: - Ана, тўй нима экан! Қизлар тўйини энг зўр йигит билан орзу қилади. Орзусидаги одам севганидан ҳам баланд бўлади. Ё

севганини шундай мартабага кўтариб олади. Ўзи билади ҳам севгани бундай эмаслигини, лекин шунчалар истаганидан хаёлида орзусини яратиб олади. Севганини ҳаммадан устун қўйиб, ўзи ҳам шунга ишониб олади.

НОЗИМ: - Мен хаёлингизда шундай эдимми?

ОЙГУЛ (истехзо билан кулади): - Эҳ, содда!

Ойгулнинг охирги гапига Ҳамида холанинг гапи уланади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Албатта тўй қилиш керак. Тўй бўлмаса, элдан барака кетгани.

Ойгулнинг ўрнида текис оқ рўйжа қолади.

НОЗИМ (Ҳамида холага, овозини кўтариб): - Эскиси шунақа эди. Ҳозирги ҳукумат ўзимизники, тўйга қарши эмас. Тўйлар бўлсин, хоҳлаган вақти тўй қилаверинглар дейди, билдингизми? Хола, тўйнинг ўзини айтинг, ўзини...

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳа, шу, айтяпман-ку!

НОЗИМ: - Ҳозир бунақа гаплар йўқ. Бир жўрамиз уйланмоқчи, деяпман-ку.

ҲАМИДА ХОЛА: - Жўрангиз? Ўзингизга ҳали хотин йўқми?

НОЗИМ: - Йўқ.

ҲАМИДА ХОЛА: - Сиз ўзингиз уйланинг-да. Жўрангиз уйлангани нима қизиқ. Бечора бир ўзингиз турасиз.

НОЗИМ: - Бечора эмасман, хола, ҳали уйланарман. Ҳозир тўйни айтиб беринг. (кампирга эшиттирмай) Менинг хотин олишим кампирга нима қизиқ экан?

ҲАМИДА ХОЛА: - Ўзингиз сўрайсиз-да, гапиргани қўймайсиз.

НОЗИМ: - Хўп, биринчи нима қилинади?..

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Уйда ҳеч ким йўқ.

Дераза токчасидаги телефон жиринглайди.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Она-бола айтишиб қолди шекилли.

ШАРОФАТ АЯ (аччиқ киноя билан): - Вой, раҳмат, қизим! Сени шунча йил тишида тишлаб, орқасида опичлаб ўстирган онангининг хурматини қияпсан!

Дилором ерга караб, индамайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен нима деб юрибман-а! Нима орзулар қилмабман! Ўзим ҳам айтардим-а бу қиз тинчгина, ҳамма айтганга кўниб юрибди деб. Бу ёқда ишни битириб юрган экансан-да.

ДИЛОРОМ: - Ая, мен бир нарса қилибманми?

ШАРОФАТ АЯ: - Қачон совчи келса кўзларинг бежо, қачон совчи келса кўзларинг бежо. Кўнглинг ҳам бежо экан-да, а? Вой, яшшамагур-эй! Ҳали ўзим топиб қўйибман, де. Нимага индамайсан? Гапир! Ким ўзи? Чулчит-пулчит эмасми?

ДИЛОРОМ: - Одам, ҳаммага ўхшаган одам. Пўстакнинг тагида иккита тешик кўзи, иккита қулоғи, битта оғзи ҳам бор, камчилиги йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Гапирма-е! Яна тилинг бор. Шу вақтгача қай гўрда юрган экан? Ота-онаси борми? Бордир? Ё етимхонадан топдингми?

ДИЛОРОМ: - Бор, ая. Мунча ерга урасиз? У ҳам бировнинг жондай боласидир, ахир.

ШАРОФАТ АЯ: - Жондай боласи бўлса, нимага шу вақтгача эшигимни қоқиб келмайди? Ҳар келган совчининг авзоига караб, бўларим бўлди-ку. Йўқ, сен бир зот-зурёди йўғини топгансан. Бўлмаса, обрўйингни қилиб, остонамни босиб ўтарди.

ДИЛОРОМ: - Сиз кел десангиз келади-да. Ҳалитдан тутаб кетяпсиз-ку.

ШАРОФАТ АЯ: - Тутайманми?! Шундай яхши жойга хўп дейдиган жойимда сен бу гапни чиқариб ўтирибсан. Тутаяпман, ёняпман, ёниб кетяпман!

ДИЛОРОМ: - Ая, балки бу ундан ҳам яхшидир, қайдан биласиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, ҳали кимлигини ҳам унча билмайсанми? Нимага яхшидир дейсан?

ДИЛОРОМ: - Нимага билмайман, биламан: яхши одам.

ШАРОФАТ АЯ: - Ота-онаси-чи?

ДИЛОРОМ: - Ота-онасини қайдан биламан. Уйига бориб ўтириб олганим йўғ-у.

ШАРОФАТ АЯ: - Ана! Ўзини кўргану илиқиб кетаверган.

ДИЛОРОМ: - Ая, ўз қизингизни ҳар нарсага тенг қилманг.

ШАРОФАТ АЯ: - Мана шу ўтмас пичоқ билан тириклай сўйиб ўтирибсан-у, яна ҳар нарсага тенг қилманг эмиш. Вой, сени нима орзуларда ўстирдим-а! Сени қизим оқила, ҳеч нарсани ўйламай ўқияпти, эртага ўқиганга бераман, қизим олима бўлади, кўзойнак тақиб прапессир бўлади, деб юрибман-а!

ДИЛОРОМ: - У ҳам ўқияпти, ая.

ШАРОФАТ АЯ: - Э ўқимай ўлсин! Ҳозир ўқиётгандан кўпи борми?
Менинг гулдай қизимни йўлдан уриб... Илоё қўлларинг акашак
бўлиб қолсин! Юзинг тескари бўлсин!

ДИЛОРОМ: Ая, қарғаманг.

Шарофат ўкраб хола йиғлаб юборади.
Унга қўшилиб Дилором ҳам йиғлайди.
Дилором йиғлаган кўйи бориб, онасини қучоклаб олади.
Шарофат ая бир силтаниб, қизини итариб юборади, лекин Дилором
баттар ёпишади.
Она-бола бир-бирининг бағрида йиғига зўр берадилар.

ДИЛОРОМ: Ойижон! Ўзимнинг ойи-ижоним! Йиғламанг. Кечиринг мени,
хўп, кечирасизми? Жо-он ойижон!

Дилафрўз кириб келади, опаси билан онасининг ахволига бир зум
қотиб қолади.
Кейин чопқиллаб бориб, иккаласини ҳам қучоклайди-да, юзини бу
ёққа буриб, кўзи тўла ёш, жилмаяди.
Хайриятчилик.

ҲОВЛИ. ЭРТАЛАБ

Ҳовлининг умумий манзарасидан қия очиқ эшикка, ундан маҳалла
кўчасига чиқилади.
Маҳалла кўчасида болалар ўйнаб юрибди.
Маҳалла кўчасидан чиқиб каттароқ кўчага, катта кўчадан автолар
юрган шаҳар кўчасига ўтилади.
Шаҳарда ҳаёт қайнайди.
Одамлар, одамлар...
Шаҳар ҳам одам билан шаҳар-да.

Ҳамида холанинг ҳикояси шу манзаралар устидан таралади.

ҲАМИДА ХОЛА: Биринчи... йигитнинг кўнгли сўралади, ўзи айтмаса,
отаси онасига айтади, бил-чи, уйланиш нияти йўқми, кўз остига
олгани борми, деб... Бўлса, шуниқига борилади, бўлмаса, онасимни,
амма-холаси, ё бўлмаса, совчи хотинлар кўчама-кўча юриб қиз
излашга тушади. Кимникида қиз бўлса, билса-билмаса, кириб
чиқаверади. Бўй етган қиз борми, деб, сўрайди. Қиз бўлса,
киришади, ўтиришади, чой дамлатишади, шу билан қизни кўриб
олишади, бирови секин ошхонага қарайди, озодами, йўқми, деб.

Бирови чойнак-пиёлаларни, тоза ювилганми, йўқми, текширади. Ҳатто палосу гиламларнинг тагини ҳам қараб олишади, устини супуриб, тагини шундай қолдирмасмикан деб. Қариндош-уруғини суриштиришади, кейин бу йил узатиш нияти бор-йўқлигига қараб, кейин совчи бўлиб келишади...

НОЗИМ: - Қизнинг кўнглини-чи? Сўрашмайдими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Вой, сўрагани шу-да. Сепини қилиб, эшигини очиб қўйдими, қизнинг кўнгли шу, очик дегани. Йигит билан учраштиргандан кейин яна бир сўраб олишади, «Кўрдингми, тузукми? Яхши одамларнинг боласи лекин. Бўладими?», деб. Айтяпман-ку, қизнинг ота-онаси аввал тайёргарлигини кўради, қизини ҳам шунга тайёр қилиб, кейин секин бу йил узатишининг гапини чиқаради. Кейин сўраб-суриштириб совчилар келаверади, шу уйда узатиладиган қиз бор экан деб. Ҳаммасининг тартиб-қоидаси бор, ўғлим.

НОЗИМ: - Совчиликнинг тартиб-қоидаси қанақа бўлади?

ҲАМИДА ХОЛА: - Буни совчи хотинларнинг ўзлари яхши билади.

НОЗИМ: - Аввал қизнинг уйидагилар билан келишиб оладими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Нимани?

НОЗИМ: - Розилигини. Олдин сўраб билиб оладими?

ҲАМИДА ХОЛА: - А йўғ-а. Боради, ирга кўради, қизни кўради, ёкса, кейин гаплашаверади. Қиз билан йигитни учраштиришади, улар ҳам бир-бирига ёкса, ана ундан кейин келишув бўлади-да. Ҳаммаси ёд бўлиб кетган, хотинларнинг ўзи боқлайди.

НОЗИМ: - Мутлақо нотаниш бўлса-чи, хола?

ҲАМИДА ХОЛА: - Нима қипти? Ҳамма танишдан келин қилмайди-ку. Бировникига эшитиб, бировникига сўраб, танимаганникига ҳам кириб бораверади. Нотаниш бўлса, танишади. Узатиладиган қизни топиб, совчи бўлиб боргандан кейин, танишгани шу. Етти ёт бегоналар қариндош бўлиб кетаверади. Удумимиз шу-да.

НОЗИМ: - Бундан чиқди, совчилар жуда зўр бўлса, гапга чечан, қиз томонни алдаб кетса ҳам бўлар экан-да?

ҲАМИДА ХОЛА: - Вой, болам, нега алдайди? Бунақасини ҳеч эшитмаганман. Ана шу борди-келдиларнинг орасида икки томон бир-бирини жуда яхши ўрганиб олади. Алдаб... йўқ, совчига нима керак алдаб? Йўқ, бунақаси бўлмайди. Ҳамма ҳам худодан кўрқади, болам.

ИСТИРОҲАТ БОҒИ

Ориф билан Шарифа бир ўриндикда ўтирадилар.

ОРИФ: - Ҳамма удум бўлди! Фақат никоҳдан ўтишимиз қолди, холос. Кейин - тўй! Тўйдан кейин бошқа ҳаёт бошланади, сизни аввал хотинлар эгаллаб олади, кейин оймнинг ихтиёрига боғланасиз. Йўқ, ойм ццнақа ёмон қайнона бўладилар, демоқчи эмасман. Лекин бари бир кўнгилларига қараш керак, у ёқ бу ёққа чиқишимиз керак бўлса, олдиларидан ўтасиз. Менга ҳам энди оилаликсан, бемаҳал юрма, кеч қолма деган чекловлар.

Шарифа ним табассумда, кўзлари сурурли – у Орифнинг гапларидан ширин орзуларга берилган.

ШАРИФА: - Менга яхши гапирсалар бўлди, ҳар қанча хизматлари бўлса қилавераман. Ёмон гапирсалар ҳам қиламан. Чунки ўргатиб гапирадилар, яхши бўл, дейдилар.

Ориф бир зум Шарифага қараб индамай қолади.

ОРИФ: - Ўзимга сиғмай, тошиб кетяпман, Шарифа! Тўйгача ҳам бир эркин яшайлик!

Шарифа Орифга ҳайрон бўлиб, тушунмай қарайди.

ОРИФ: - Ҳар куни, ҳар соат кўришайлик. Театрлар, киноларга борайлик. Дунёси тор! Осмонларга учайлик.

ШАРИФА: - Каруселдами?

ОРИФ (ҳайрон бўлиб қарайди) : - К-карусел?

ШАРИФА (осмонга ишора қилиб): - Учайлик, деяпсиз-ку.

ОРИФ: - Ҳа, каруселда бўлса ҳам. Ҳали бирга каруселга ҳам тушганимиз йўқ.

ШАРИФА: - Пастга қарасам, бошим айланади.

ОРИФ: - Шарифа! Қаерларда ўсгансиз!

Шариф унга сал ўксиниб қарайди.

ОРИФ: - Кечирасиз, кечирасиз, бўғилганимдан айтиб юборибман.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Стол устидаги дастурхон тузалган.

Мева-чевалар, катта-катта бутун нонлар, фақат устидагисидан синдириб олинган.

Дастурхон ўртасида ўнтадан кўпроқ турли шарбат, маъданий сувлар бир жойга уюм қилиб қўйилган.

Энди қариндошдан ҳам яқин бўлиб олган Акмал ака, Салима опа, Ўткир ака, Жумагул опаларнинг ҳангомаси меҳрга тўла.

АКМАЛ АКА: - Нима маслаҳат бўлар эди, ўзларингга қарайсизлар-да. Бегона эмасмиз-ку.

САЛИМА ОПА: - Эл қатори, одамлар гапирмайдиган бўлса бўлди. Ортиқча уриниб, қийналиб қолмайсизлар.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шу бегона бўлмаганимиз учун ҳам ҳамма нарсани бекаму кўст қиламиз, худо хоҳласа. Одамлар униси кам, буниси етмабди, бегона бўлганда ундай қилар эди, мундай қилар эди, деб юрмасин. А Ўткир ака?

ЎТКИР АКА: - Шундай, шундай...

АКМАЛ АКА: - Ўткир, кўз тегмасин, яқинмиз, бир-биримизни яхши билсак.. Шунинг учун кучингиз етадиганидан оширишингиз шарт эмас.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Почча, ҳалитдан божангизни хижолат қилманг. Худога шукр, Султонжонни уйлантирамиз деб, қараб ўтирганимиз йўқ.

АКМАЛ АКА: - Фақат сизларни қийнаб қўймайлик, дейман. Яна...

САЛИМА ОПА - Акмал ака, отаси, Жумажон ҳам орзу-ҳавасли. Қўйинг, нима қиламан деса, ўзининг боласи учун қилади.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, шундай, шундай.

АКМАЛ АКА: Шундайликка-ку шундай, лекин ҳали нима бор-у, нима йўқ.

САЛИМА ОПА: - Нима деганингиз?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Айтаверинг, почча.

АКМАЛ АКА: - Бу Султонбой... ўқиши битаётган бўлса, келадими ё қолармикан?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нимага қолади?

ЎТКИР АКА: - Сен шошмай тур, эшитайлик.

АКМАЛ АКА: - Ҳозир кўп ёшлар шаҳарда қоляпти, яна ўқигани чет элга кетяпти.

Салима опа синглисига савол назари билан қарайди.

Жумагул опа сал шошади, ўз навбатида эрига қарайди.

Ўткир ака индамай Акмал акага қараб ўтиради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Келади, келмай қаёққа ҳам кетар эди.

ЎТКИР АКА: - Шуни бир гаплашмабмиз, Акмал ака. Лекин ўқиган жойимда қолсам деб бир гапиргандай бўлувди.

АКМАЛ АКА: - Бари бир, йўлини тўсмаслик керак. Бу ерга келиб нима ҳам қилади? Агар олиб қолишса, қолаверсин университетида. Чет элга кетаман ўқишга, деса, яна ҳам яхши.

САЛИМА ОПА: - А тўйи нима бўлади? Акмал ака, гапингиздан айниияпсизми?

КЎЧА

Ориф билан Шарифа ёнма-ён кетадилар.
Ориф Шарифани кўлидан ушлаб, тўхтатди.

ОРИФ: - Шарифа, қаранг, қайсиси бўлсин?

ШАРИФА: - Нимани?

Ориф кўчанинг икки томонида қатор тизилган лимузинларни кўли билан кўрсатади.

ОРИФ: - Тўйимизда уйингизга қайси борсин?

Шарифа машиналарга бир қараб кўяди.

ОРИФ: - Айтинг. Танлаймиз.

ШАРИФА: - Шулар борадимми? Маҳалламизга сиғмайди-ку.

ОРИФ: - Сиғади. Уста бўлиб кетган булар.

ШАРИФА: - Мундайроғи ҳам бўлар.

ОРИФ: - Бир марта бўладиган бахтимиз тўйи...

ШАРИФА: - Ана униси?

ОРИФ: - Қайси?

ШАРИФА: - Ана у, оқи.

ОРИФ: - Оқ «мерседес»ми? Эскироқ-ку. Бу ердаги ўзи ҳаммаси эски, капиталистларнинг эскилари. Мана, қаранг, мана бу «Линкольн», униси «Ауди», бу «Мерседес», қора, анави каттаси «Хаммер».. Шунини оламизми? Лекин пули ҳам минг ё бир ярим минг доллар бўлса керак.

ШАРИФА: - Сотишадими?

ОРИФ: - Бу пулга ким остади?

ШАРИФА: - Эски деяпсиз-ку.

ОРИФ: - Битта тўйга, ярим кунга!

ШАРИФА: - Мунча қиммат?

6. Мен қиламан ўттиз, худойим қилади тўққиз

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Акмал ака, Салима опа, Ўткир ака ва Жумагул опа ҳангомалари куюғ-у, сал жиддийлашган ҳам

АКМАЛ АКА: - Нимага гапимдан айнийман? Бўладиган гапни айтяпман. Энди шу иш бўладиган бўлса, Султонбойнинг кейинги режалари қандай бўлади, билиш керак-да.

САЛИМА ОПА: - Шунақа демайсизми, бошқа ниятингиз борми, деб чўчиб кетибман.

ЎТКИР АКА: - Божам тўғри айтяптилар, билишлари... билишимиз керак.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Менинг болам бўлса, келади.

АКМАЛ АКА: - Ҳозирги ёшларни курк босиб ўтиролмайсиз. Майли, Тошкентда қоладими, ё четга кетадими, омадини берсин.

ЎТКИР АКА: - Мен ҳам шу фикрдаман.

САЛИМА ОПА: - Ўзинг яхшилаб гаплашиб қўй.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Гаплашаман, опа. Лекин қаёққа кетадиган бўлса ҳам, Саодатжонни қолдирмайди. Бирга олиб кетади.

АКМАЛ АКА: - Мен ҳам шуни айтяпман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бу бошқа гап. Раҳмат, почча.

ЎТКИР АКА: - Чуқур ўйлайдиган одамсиз-да, Акмал ака.

АКМАЛ АКА: - Раҳматга шошмай туринглар...Агар Султонбой у ёқда қоламан, ё четга кетаман деса...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўқиса ҳам, ишласа ҳам Саодатжон билан бирга бўлади.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, эр қаёқда бўлса, хотин ҳам шу ёқда. Фақат Саодатнинг ўқиши қолиб кетмаса...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўчиради. Қаерда бўлса ҳам битирса бўлди-да. Бу ёғини ўйламанг.

АКМАЛ АКА: - Ўйлайдиган томонлари бор, Жумажон. Қайси пулга кетади, қаерда туради? Иккови бўладиган бўлса, бир чоғроқ бўлса ҳам уй олиб бериш керак.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, ҳа, албатта. Янги келин-куёв ётоқда, талабаларнинг ичида турмайди-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тўйни ўтказиб олайлик, у ёғи бир гап бўлар.

АКМАЛ АКА: - Ана шу бир гапни ҳозир ўйлаб қўйиш керак. Биз ҳам қараб турмаймиз.

Яхши ота-оналар-да, тўйдан кейин нима бўлишининг ҳам ташвишини ўйлаб қўядилар.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Шарофат ая аразлаган кўйи ошхонадан чиқади.
Унга Дилором ёлвориб эргашади.

ДИЛОРОМ: - Ая, бир нарса денг. Жон аяжон! Бунақа қилсангиз, ўлиб қоламан. Ҳозир ўлиб қоламан. Ўлайми, а?

ШАРОФАТ АЯ: - Гапирма менга! Ишим кўп. Қара, ғовлаб кетганини! Токқайчи қаерда? Ким олади-я? Нимага менинг нарсамга тегинасизлар?

ДИЛОРОМ: - Ая, шу вақти токинғизни кўйиб туринг. Менга жавоб бермаяпсиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага жавоб бераман? Хомток қилишим керак, тамом! Ўрмон бўлиб кетибди-ю... Ўзинг топиб, яна сўрайсанми. Тегиб кетавер-да. Сенга она нимага керак? Она эмас, нима десанг хўп дейдиган, тилсиз-забонсиз бир чўринг бўлса! Бор, устингдаги кийиминг билан кетавер. Яхши кўришган бўлсанг, сенга оғилхона ҳам сарой, танца тушиб яшайверасан.

Дилором онасининг йўлини тўсиб. кучоқлаб олмоқчи бўлади.
Шарофат ая уни итариб ташлайди.
Қизида онадан ҳам бир қамчи бор лекин.

ШАРОФАТ АЯ: - Қоч-э, ёмон шайтон бўлибсан, шунақа қилиб эритмоқчимисан?

ДИЛОРОМ: - Ҳа! Эритаман. Ўзимнинг аямсиз, нима десангиз денг, оғилга ҳайдайсизми, бари бир, қизингизман.

Дилором яна онасини кучоқлаб олмоқчи бўлади. Шарофат ая яна уни нари итаради; бу гал секинроқ.

Дилором йиғлайди.

Шарофат ая шу ердаги кийшиқ табуреткага ўтириб олади.

Дилафрўз дераза яна дераза токчасида буларга -қараб, кулишни ҳам, йиғлашни ҳам билмай, маъсум илжаяди.

ШАРОФАТ АЯ: Хўп. қизим, менга айт-чи, ўшангнинг нимаси ортиқ. Сизларни катта қиламан, одам қаторига қўшаман деб, сув келса симирдим, тош келса, кемирдим. Даданг... ха майли, даданг бечоранинг ҳам бир умр қора меҳнатдан боши чикқани йўқ. Шу уйим, иккита қизим деб. Худо ўғил бермади, лекин сизларни ўғил боладай қилиб ўстирдик. Кетмон чопиб, ер тирмалаб бўлса ҳам шу даражага олиб келдик. Энди сени узатиб, бахтингни кўраман, невар

кўтараман деб турган пайтимда, сенинг нима қилганинг бу? Ҳамма орзу-умидим пучга чиққандан кейин йиғлайман-да. йиғламай нима қилай? Қайси маҳалладан ўзи у ер юткуринг?

Шарофат ая хўп гапиради, шу билан анча дардлари ҳам чиқиб кетади.

Дилором онасининг ёнида, ерда ўтириб олган, бошини тиззасига қўйиб у ҳам йиғлайди, онасига қия қараб кўяди, жавоб бермайди, яна йиғлайди.

Дилафрўзнинг ҳам йиғлагиси келиб, бурунчаси қичишиб, юзлари буришиб кетади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, тилингни ютиб юбордингми, товушинг чиқсин. Ким ўзи, уй-жойи қаерда?.. А? Ё ичкуёв қилиб оламанми?

Она бечора сўрашга ўтди-ку, ҳар қалай.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Акмал ака, Салима опа, Ўткир ака ва Жумагул опанинг бочги суҳбатининг авжи гоҳ пасайиб, гоҳ баландлаб туради.

АКМАЛ АКА: - Шундай қилайликки, охирида ҳам ҳаммаси яхши бўлсин. Мен уларнинг келажагини ўйлаяпман. Катта бошингизни кичик қилиб келибсиз, раҳмат! Мана, биз ҳам розимиз. Розимиз деб тилимизда айтишимиз ҳам шарт эмас, чунки кўпдан бери дилимиздаги гап-ку.

ЎТКИР АКА: - Раҳмат, Акмал ака!

САЛИМА ОПА: - Илоё, шу ниятларимизга етайлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Илоё!

АКМАЛ АКА: - Фақат шу... кейин қаерда ўқиши, қаерда туришини ҳозир ҳисобга олиш керак. Тўйга харажат қилганда ҳам бел синиб кетадиган бўлмасин демоқчиман.

Жумагул опа Салима опага, у эса бунга қарайди

Салима опа эрининг гапини маъқуллаб бошини қимирлатади.

Жумагул опа Ўткир акага қарайди.

Ўткир ака эса, кўзи Акмал акада, таъсирланиб ўтиради.

ЎТКИР АКА: - Сиз айтгандай қиламиз, Акмал ака. Кейинини ҳам ҳисобга оламиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бари бир эл қаторидан кам қилмаймиз.

АКМАЛ АКА: - Ҳай... Салима, бўпти-да. Энди, у-бу нарсанг борми, олиб кел.

САЛИМА ОПА: - Овқатим ҳозир бўлади. Товуқ димлаб қўйганман.

ЎТКИР АКА: - Овқат емаган жойимизми?

АКМАЛ АКА: - Овқатинггача бер-да, хангомани қиздириб турайлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Почча, аччиқ аралаштирмайди дейишади-ку.

АКМАЛ АКА: - У мажлисни якунлаб, бошқа мажлис очамиз. Бунисида мумкин. Икки божа ўтирибмиз-да.

ЎТКИР АКА (қўли билан рул бошқаришни кўрсатиб): - Пиёда эмас эдик-ку.

АКМАЛ АКА (Жумагул опага): - Аччиқ мумкин бўлмаса. бизлар уни ширин қилиб ичамиз. Яхши гаплар билан.

ЎТКИР АКА: - Бугун ичмасак...

АКМАЛ АКА: - Э-э, Ўткиржон, бу хотинларнинг гапига кирсангиз, одамни қантариб қўяди. У гаплар биз томонда йўқ. Тошкент, Фарғона томонларда бор бу ирим. У ҳам номига... (ўртадаги ичимликларга аланглаб) Салима, шунча нарсани қўйиб, ўшани қўймадингми?

САЛИМА ОПА: - Бугунча қўйиб турсангиз-чи шуни. Божангиз ҳам мошиним бор деяпти-ку.

АКМАЛ АКА: - Қўймаймиз! Мошинни ташлаб кетади. Чунки мен хурсандман. Шундай божам келган, яна шундай ният билан! Ичмаса, қизимни бермайман.

САЛИМА ОПА: - Ҳай-ҳай, бунақа гапларни аралаштирманг.

ЎТКИР АКА: - Бўпти-эй, Салима опа, беринг!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кейин сизлар билан гаплашиб бўлмайди.

АКМАЛ АКА: - Яна нимани гаплашамиз? Мажлис қарори қабул қилинди.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, бўлди, ҳадеб чайнайвермайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа. айтганча, опа, Саодатжон уйда йўқми? Ўзларинг ўтирибсизлар.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, Саодат Қўштегирмондаги дугонасиникига кетган. Кетишим олдидан бир қидириб келай деб.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кетиши олдидан? Қаёққа?

САЛИМА ОПА: - Ий-э, сенга айтмабман-да, Японияга. Икки ҳафтага. Университетида нимадир грант ютибди. Шунга бориб келар экан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа-а...

САЛИМА ОПА: - Яхшими?

АКМАЛ АКА: - Эй, мактангунча, ўрнингдан турсанг-чи.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Зўр! Тошкентдан учадими?

САЛИМА ОПА: - Ҳа. Бу ердан Тошкентга боради. Виза-пизасини ўша ерда тўғрилайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тошкентдан учса... яхши. (эрига бир қараб олиб) Бир-икки кун бўлса керак?

САЛИМА ОПА: - Билмайман, қоғози битишига қарайди-да. Балки кўпроқдир.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Хай, опа, буларнинг сўраганини берайлик. Ўзим қарашаман сизга.

Салима опа билан Жумагул опа ўринларидан турадилар.

АКМАЛ АКА: - Яшанг, Жумажон. Ўзингиздан ёруғлик чиқмаса, опангиз қишдаги қорни ҳам қизганади.

САЛИМА ОПА: - Ҳозирги қишларнинг қори шолига ҳам йўғ-у, сув етмаяпти.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ. ТУШ ПАЙТИ

Яна шу ўзимиз билган уч дўст. Фақат бошқа кун.

Учта курсида уч дўст ўтирадилар, бу гал журнал столи ўртага қўйилган.

Битта соя бўлгани учун, «Запорожец» ҳам доимги жойида.

НОЗИМ: - Давлат ҳам одамгарчиликни ўрганияпти, Султон. Қаранг, ўртада дастурхон.

СУЛТОН: - Ҳеч нарсаси йўқ-ку.

НОЗИМ: - Яхши ният-да. Мақтаб турсак, бўлиб қолар.

ДАВЛАТ: - Қуруқ келмасаларинг ҳамма нарса бўлади. Қурумсоқ ўзларинг. Умуман, Султон, сенинг дардинг деб тўпланяпмизми, дастурхон ҳам сенинг бўйинингда.

СУЛТОН: - Хўп, хўп. Шунинг олдинроқ айтсанг бўлар эди.

ДАВЛАТ: - Одамнинг ўзи билиши керак. Қизинг ҳам содда экан, сени деб онасини кўндирибди-я, бечора.

НОЗИМ: - Шунақа денг? Кўндирибдими-ей?

СУЛТОН: - Бирдан кўнмайди-ку. Одами келсин-чи, кўраман, дебди.

ДАВЛАТ: - Одами келсин, дедими, бўлди! Бўлди! Кўнгани шу!

НОЗИМ: - Ҳақиқатан ҳам яхши кўрар экан, Султон, қадрига етиш керак.

ДАВЛАТ: - Қизларнинг ҳам диди тушиб кетибди-да, а. Султонни ҳам яхши кўргандан кейин... Яшавор, дўстим, мен кесакдан ўт чиққанига хурсандман. Қара-я!

СУЛТОН: - Э-э, қўй шунақа гапларингни. Ундан кўра, ўйла, бу ёғига нима қиламиз.

ДАВЛАТ: - Сен ўйла-да, мен... асосий ишни битириб бердим.

СУЛТОН: - Нозим...

ДАВЛАТ: - Нозим? Нима Нозим? Уни ким чақирди? Мен-ку. Ҳа...

Телефон жиринглайди.

ДАВЛАТ: Ол-чи, ким экан?

Султон гўшакни олади.

СУЛТОН: - Алё? Йўқ. Мен. Султонман.... Гулсанам, сенми?.. Тинчлик. Нозим иккаламиз келган эдик. Уй ёқлар яхшими?.. Ўзими? Ҳа, шу ерда.... Мана, беряпман...

ДАВЛАТ (гўшакка чўзилиб): - Нима бунча сўроқлаб қолди?.. (гўшакка) Да-ах... Ва--алайкум! Ҳа, тинчликми? Даврон яхшими?.. Ҳа, нима гап?.. Кечагина телефон қилдинг-ку... Ҳа. Ўтирибмиз, гаплашяпмиз... Нимани деганинг нима?.. Ўзимиз гаплашиб ўтирибмиз... Қийқираётган Давронми?... Трубкани бер... Даврон, Даврон... Дадага салом қани?.. Ҳа, шайтончик. (бу дўстларига) Ҳали гапиришни билмайди-да. (Гўшакка): Қани, битта ака де-чи. Ҳа, майли... Гулсанам, бошқа нима гаплар бор?... Хўп, борарман. Нимага боргим келмайди? Сен бунақа гапларни қўй-да, пул юбор... Ҳа-да, тугади.... Нимага дарров? Мошин олдим... Сал иши бор. Бу ерда ҳамма нарсa қиммат.. Эй, Санам, биласан-ку, битта ўзим нечта йигитга арзийман.

Давлат гўшакни жойига қўяди.

ДАВЛАТ: - Жинни, нечта Давлат акамни боқяпман экан, дейди Биров гап ўргатяптими унга? Нуқул «нима қияпсиз, ким билан ўтирибсиз-». Ишонмаяпти. Лекин тўғри қилади. Менга ўхшаган йигитларга ишониб бўладими?

НОЗИМ: - Йигитнинг гули, жонон йигит.

ДАВЛАТ: - Менга бунақа бачкана гапларни тақаманг. Мен гул эмас, чинорман, билдингизми!

НОЗИМ: - Ҳа, айтдим ишқилиб, нимага қарға қўниб юрибди деб?

СУЛТОН: - Эй, қўйсаларинг-чи!

НОЗИМ: - Нуқул мактанади.

ДАВЛАТ: - Бор - мактанади.

СУЛТОН: - Одамга ўхшаб гаплашасизларми, йўқми?

ДАВЛАТ: - Ҳа, бўпти. Одамнинг жаҳлини чиқарадиган сифатларни ёпиштирманг одамга... Эй, Султон, Гулсанам сенга нима деди?

СУЛТОН: - Ҳеч нарсa. Жўрангиз нима қилиб ўтирибди, деди.

ДАВЛАТ: - Нима қилиб ўтирган бўламан? Йўқ, унга биров гап ўргатяпти. Кеча телефон қилувди, олдин пайшанба куни ҳам гаплашувдик, энди, мана, яна.

СУЛТОН: - Бирон гап эшитдимикин?

ДАВЛАТ (кўлини силтаб): - Қайдан эшитади? Кўргиси келяпти-да. Мен хотинимни билмайманми! Фақат инжиқлиги сал бошқача-да. Ҳа, ана шунақа, дўстлар, уйланиб, бошқаси билан ҳам юрсанг, иккаласининг ўртасида талаш бўласан. Иккови ҳам мени яхши кўради. Айниқса Гулсанам.

НОЗИМ: - Оббо. Сиздай мақтанчоқни яхши кўрмай бўладими.

ДАВЛАТ: - Хўп. Сиз ҳам мақтанинг-чи, дўстим. Буни ҳам эплаш керак, сизларга ўхшаган ношудларнинг кўлидан келмайди. Мана, аканг қарағайга ўхшаганлар...

Давлат шу гапларни айтаётиб ғижжак чалган бўлади.

СУЛТОН: - Давлат!

НОЗИМ: - Тори йўқ ғижжакни чалса йўқ куй чиқади.

Яна телефон жиринглайди.

Бу гал ҳам гўшакни Султон олади.

СУЛТОН: - Ва-алайкум. Ҳа, Давлат акангизнинг уйи... Мен ўртоғиман. Мана, ўзига бераман... (Давлатга гўшакни узатаётиб). Бир қиз. Анавингми дейман.

ДАВЛАТ: - Раъноми?

СУЛТОН: - Ким билади, бир овози ёқимсиз. Эркак сабзига ўхшайди

НОЗИМ: - Эркак сабзидан овози чиқар эканми?

Давлат Султонга бир хўмраяди--да, гўшакни қулоғига тутлади.

ДАВЛАТ (гўшакни қулоғига тутлади, юзи ёришади): - Да-аҳ!.. Раъно! Яхшимисан?.. Жон?.. Ҳали гаплашиб ўтирибмиз. Келавер, булар кетади.

СУЛТОН: - Эшилиб, ип бўлиб кетади бу.

НОЗИМ: - Гаплашамизми ё бунинг мусиқий достонини эштамизми?

СУЛТОН: - Ҳозир кетди-ю?

Давлат қулоғи гўшакда. Нозимга «ҳозир» деган маънода имо қилади.

СУЛТОН (Давлатга): - Мени айтди дейсиз, бир гап бор.

ДАВЛАТ (гўшакка): - Айтяпман-ку, иш битмаяпти. Бўшашим билан телефон қиламан.

СУЛТОН: - Бекорга эмас.

НОЗИМ: - Нимани айтяпсиз?

СУЛТОН: - Хотини билан буниси кетма-кет телефонда. У куни ҳам шундай бўлди. Икковини гапирдим, тамом. Бугун ҳам иккови ҳам бирга телефон қияпти.

ДАВЛАТ: - Ҳа, майли, жоним... (гўшакни қўйиб) Сен, Султон, фолбинлик қилмай ўтир. Иккови ҳам яхши кўргандан кейин телефон қилади-да.

СУЛТОН: - Кўрасан. Бир гап бўлади.

ДАВЛАТ: - Мени кўрқитолмайсан. Ундан кўра-чи, келса, ўзинг сўлагингни оқизмай ўтир.

СУЛТОН: - Шунинггами? Пул берсанг ҳам қарамасман.

ДАВЛАТ: - Воҳ, воҳ! Икковинг ҳам кўзингни узмайсан.

НОЗИМ: - Мен?

ДАВЛАТ: - Ҳа, сиз.

НОЗИМ: - Ўзи айтдим?

ДАВЛАТ: - Қарайверманглар-да, кўнглига келади.

НОЗИМ: - Кўнглига бошқа нарсалар келадиганга ўхшайди. Йўқ ердан рашк қилдирмоқчи бўлса. Мен ҳаётда қарамасман. Сизга мос у.

ДАВЛАТ: - Менга нима қилибди?

СУЛТОН: - Менга қаради дедими-эй?

ДАВЛАТ: - Бўпти, айтдим, қўйдим. Мен гапига эътибор қилганим йўқ.

НОЗИМ: - Эътибор қилмаганингиз-да бу, бизга айтяпсиз.

СУЛТОН: - Бизни уриштириб қўймаса ҳали. Ўзи нимага келди-ю, нимага кетди?

ДАВЛАТ: - Сенинг башарангни кўриб кетиб қолди.

НОЗИМ: - Э-э, бўлди-да-эй!

ДАВЛАТ: - Тамом! Мавзуга қайтайлик. Нимага келган эдик? Совчи юборамиз, шу-да?

СУЛТОН: - Ҳа, юбориш керак.

ДАВЛАТ: - Бўпти, юборамиз! Қиз онасига айтган, онаси келинг деган, демак, масала пишган. Совчи юборса бўлди!

НОЗИМ: - Кимни?

ДАВЛАТ: - Кимни? Ҳа-эй, кимни юборамиз? Нозим?

Султон Нозимга умид билан қарайди.

Нозим кифтини қисади.

НОЗИМ: - Ўйлаб кўриш керак.

ДАВЛАТ: - Ўйланг. Бошни ишлатинг.

НОЗИМ: - Бош бу чалкаш ишларга ишламай қоляпти.

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Уйда ҳеч ким йўқ.

Телефон тинмай жиринглайди.

ГУЛРУХЛАРНИНГ УЙИ

Саодат кўл телефонида гаплашяпти.

САОДАТ: - Ҳа. албатта, кетаман. А?.. Сенга нима?.. Ёқмаяпти? Эсинг жойидами? Сендан сўраб ўтираманми?... Сен менга ким бўласан?.. Ҳазилингни пишириб е! Шу ҳам ҳазил бўлди-ю.... Менга ҳеч ким хўжайинчилик қилолмайди... Япония... Келганимдан кейин кўраман. Ҳали жавоби келгани йўқ. Лекин шу кунларда келиши керак.... Бўпти, менинг вақтим йўқ.... Оғзингга келган гапни гапираверма. Сени бир курсдош дўст десам... Бўпти.

Гулрух киради.

Бир кўлида чойнак, бир кўлида ширинликлар солинган лycopча.

ГУЛРУХ: - Ким бунча?

САОДАТ: - Алишер. Кетма, сен кетсанг, мен нима қиламан дейди. Ҳазилими, чиними, билиб бўлмайди.

ГУЛРУХ: - Чини.

САОДАТ: - Нима?

ГУЛРУХ: - Сени яхши кўради.

САОДАТ: - Вой, кўнглимнинг кўчаси-ей. Жинни-пинни бўлганми?

ГУЛРУХ: - Билмасмидинг?

САОДАТ: - Билганимда, нима, бошимга ураманми! Аввал оғзининг саригини артиб олсин. Японияга кетма эмиш.

ГУЛРУХ: - Юраги ёрилаётган-да, ўша ёқда биронтаси билан танишиб қолмаса деб.

САОДАТ: - Э-э, ўлмайдими!

ГУЛРУХ: - Яхши кўргандан кейин...

САОДАТ: - Яхши кўрса яхши кўриб юраверсин, узоқдан. Фақат менга гапирмасин. Иқим суймайди бунақаларни.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Нима қилишни билмаганларидан шекилли, уч дўстнинг маслаҳати жуда чўзилди.

ДАВЛАТ : Бу ёғи пишган бўлса, яна нима иш қолади? Қизнинг онаси, майли, совчи келсин деган бўлса, хўп дегани-да. Яна нима керак? Бориб тўйни гаплашаверади.

НОЗИМ (киноя блан): Оппа-осон! Гаплашади – тамом.

ДАВЛАТ : Ҳа, битта гапга чечан одам бўлса, бўлди-да.

НОЗИМ: - Ким ўша гапга чечан? Бориб ёдлаган шеърни ўқиб бермайди-ку. Иккови юради, энди тўй қиламиз, шуни гаплашиб олгани келдик, дейдими?

Давлат хайрон бўлиб Нозимга қарайди.
Султон ҳоксор илжаяди.

ДАВЛАТ: - Ҳа, нима дейди бўлмаса? Чой ичгани келдик, дейдими?

НОЗИМ: - Қизнинг иззатини жойига қўйиш керак. Юради-пуради деган гаплар тилга чиқмайди.

ДАВЛАТ: - Ий-э, ҳеч нарса билмагандайми?

НОЗИМ: - Фаросатли одам ўзи тушуниб олаверади. Масалан, у қиз...
Султон, оти нима қизнинг? Шунча вақтдан бери гаплашяпмиз, ҳали отини ҳам билмаймиз.

ДАВЛАТ: - Оти сизга нимага керак? Ишдан келинг.

СУЛТОН: - Дилором. Шокирова.

НОЗИМ: - Фамилияси керак эмас. Ҳа, совчи бир-бирини яхши кўради, деган гапни гапирмайди. Онасига рози бўлган экансиз ҳам демайди.

ДАВЛАТ: - Жуда дипломатия қилиб юбордингиз-ку.

НОЗИМ: - Ҳа, бу ҳам дипломатия-да. Халқ дипломатияси.

ДАВЛАТ: - Икковининг юрганини айтса, иш тез битади-ку? Қулоғига шипшиса бўлар?

НОЗИМ: - Шунинг учун сизга ўхшаган бетакаллуф одам совчилик қилолмайди, билдингизми? Ақлли, босиқ--вазмин, кейин ахлоқи ҳам тоза одамлар боради. Ўзи ҳақида хунук гап чиққан одамни ҳаётда яқинлаштиришмайди бу ишга.

ДАВЛАТ: - Нимага шама қияпсиз?

СУЛТОН: - Давлат, эшитайлик.

ДАВЛАТ: - Йўқ, бу мени ахлоқсиз демоқчи.

СУЛТОН: - Гапини охиригача айтиб олсин.

НОЗИМ: - Ўзи ахлоқсизни ахлоқсиз эканига ишонтириб бўлмайди.

ДАВЛАТ: - Эй. сиз...

СУЛТОН: - Давлат!

НОЗИМ: - Мен кимни юборишни ўйлаяпман.

ДАВЛАТ: - Ҳм-м, домлалардан биронтасига айтсакми? Диплом раҳбарим қандай?

СУЛТОН: - У ҳозир Нозим айтган дипломатияни билмаса...

НОЗИМ: - Совчиликка аёллар боради.

ДАВЛАТ: - Ий-э, эркаклар-чи?

НОЗИМ: - Ҳар ернинг одати-да, Бу ерда аёллар борар экан.

СУЛТОН: - Аёллар? Уй томондан чақириб бўлмайди, гап чиқиб кетади.

Султон умидсизланиб Нозимга қарайди.

ДАВЛАТ: - Аёллар бўладиган бўлса, Раънога айта-мизми?

НОЗИМ: - Э-э, шу ғижжагингизни қўшманг?.

ДАВЛАТ: - Унақа деманг. Яхши нарсаси.

НОЗИМ: - Ўзингиз чалиб юраверинг.

ДАВЛАТ: - Мунча қўпол гап?

НОЗИМ: - Ўзингиз айтдингиз-ку, муғанний.

ДАВЛАТ: - Мен хотинлар керак бўлса, топиб беради, деяпман.

НОЗИМ: - Ҳеч бўлмаса, янги оила покиза бўлсин.

Давлат Нозимга ўқрайди.

ДАВЛАТ: - Нимаси покиза эмас? Эй инсон, у мени севади-ку..

НОЗИМ: - Майли, сизни севаверсин. Лекин бунақа севгини Султоннинг уйланишига аралаштирманг.

ДАВЛАТ: - Э-э, буни қара, Султон! Қайси мозийда моғор босиб ётибди.

Нозим Давлатнинг гапига беписанд илжаяди.

Султон булар яна тортишиб кетмаса деган хавотирда гоҳ унисига , гоҳ бунисига термилади.

НОЗИМ: - Султон, бу Дилоромингизнинг телефони борми?

СУЛТОН: - Ҳа, бор.

НОЗИМ: - Бугуноқ гаплашинг. Биз томонда эркаклар боради, денг. Онасига тушунтирсин.

ДАВЛАТ: - Умуман ўзи хотин йўқлигини айт. Ўзи совчи эркак бўлди нима, хотин бўлди нима, фарқи йўқ унча.

НОЗИМ: - Одат-да.

СУЛТОН: - Яхши, яхши.

ДАВЛАТ: - Ўзингиз топинг бўлмаса.

НОЗИМ: - Топаман. Аҳмадали акани ўйлаб ўтирибман. Гапга уста, урф-одатни ҳам, бизни ҳам яхши билади.

СУЛТОН: - Ким у киши?

НОЗИМ: - У анов куни нашриётга бордик-ку. Сен нимага гапирмайсиз, сув берайми, деган одам.

СУЛТОН: - Ҳа, бўлди. Талқонингизни ютиб юборинг, деди. Фарғоналик...

ДАВЛАТ: - Бўлади лекин.

НОЗИМ: - Ёнига яна биронта яхши одамни олиб олса, зўр бўлади. Айтгандай, Давлат, («Запорожец»га ишора қилиб) бу лимузин унғача юрадими?

ДАВЛАТ: - Нима эди?

НОЗИМ: - Миниб борар эдик-да.

ДАВЛАТ: - Дарди оғир.

СУЛТОН: - Мен неча марта айтдим, ўзинг кавлама, фойдаси йўқ деб. Уста олиб келиш керак.

ДАВЛАТ: - Келди биттаси. Кольцо-поршен керак дейди. У нарсалари ўзидан қиммат.

НОЗИМ (ёлғондакам афсусланиб): - Э аттанг, ният қилиб минар эдик-да.

ДАВЛАТ: - Такси оламин.

НОЗИМ: - Такси бировники, бу обрў эди-да. Етти маҳалла беридан тариллашиб овоза қилиб борар эдик.

Султон кулади, Давлат ночор илжаяди.

ДАВЛАТ: - Воҳ, воҳ!.. Кулинг.

АНҲОР БҶИИ

Ориф билан Шарифа сайр қилиб юрадилар. Ориф Шарифанинг қўлидан ушлайди, Шарифа чўчиб кетиб, қўлини тортиб олади. Бошини эгиб тўхтаб қолади.

Ориф атрофга норози аланглайди. Шарифага алланарсаларни уқтиради. Шарифа индамай, бошини эгиб эшитади.

Ориф ичкарига қараб юради, Шарифа унга эргашади.

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Сўрида Ўткир ака ва Жумагул опа.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Икки божа, роса битларинг тўкилди.

ЎТКИР АКА: - Хурсандчиликка-да, хотин.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Сиз ўзларингга қаранглар деган гапларига кўп учаверманг. Камроқ қилсангиз, одамлар бегона эмас-да, бегона бўлганда бундай қилмас эди, дейди.

ЎТКИР АКА: - Сен, нима, одамларнинг гапи билан нафас оласанми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ий-е, бўлмаса-чи? Нимага тўй қилади бўлмаса?

ЎТКИР АКА: - Одам ўзи учун тўй қилади. Ўз бахти, болаларининг бахти учун.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шу бахтни одамлар кўриши керакми? Ё бекитиб фақат ўзи ейдими?

ЎТКИР АКА: - Қизиқ гапларни гапирасан-а. Бекитиб ейди? Ошириб-тошириб юбормаслик керак, деяпман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Сиз халитдан бунақа қилсангиз....

ЎТКИР АКА: - Нима қилибман?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Божангизнинг ҳамма гапини кулоғингизга сирға қилиб тақиб олманг. У кишининг гапи – расмига. Ошириб-тошириб қил, демайди ҳеч қачон. Сиз билганингиздан қолманг.

ЎТКИР АКА: - Хотинларга қўйиб берса, кўп ишлар қилади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тўйда қилади-да энди....Ундан кўра, ҳозир, эсимиз борида этагимизни йиғиштирайлик. Эртага шошиб қоламиз. Куёв томоннинг иши кўп. Қизнинг ҳамма яқин қариндошларига сарпо қилиш керак. Шунини тўғри келган нарсани қўявермай, ҳаммасини размерига қараб олиш керак.

ЎТКИР АКА: - Ҳаммасигами?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Рўйхат қилиб чиқамиз-да. Ҳали келиннинг ҳамма кийими бор. Пальтосидан этигигача. Қанча қўйлақликлар... Эҳ-ҳе! Сиз бўлса божам кучингга қара, деди, деб ичиб юрибсиз.

ЎТКИР АКА: - Хўп, менга қара. Тортишиб ўтирмайлик. Сен бир қоғоз қалам олиб, рўйхат қилиб чиқ. Кейин бирга ўтириб кўрамиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кейин, опам Султоннинг размерларини сўради. Улар ҳам куёвнинг ҳамма нарсасини қилади.

ЎТКИР АКА: - Усти қирқ олти, йўқ, қирқ саккиз, оёғими... қирқ... бир бўлса керак.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нималар деяпсиз? Мактабда шундай эди. Кейин ўсди, суяги каттарди. Ҳозир эллигу қирқ икки, йўқ, қирқ учлар бордир.

ЎТКИР АКА: - Ҳа-я, бултур менинг янги туфлимни кийиб кетувди. Онасан, сен билишинг керак. Энди фол очиб ўтирасанми, телефонда ўзидан сўра қўя қол...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Яхши.

ЎТКИР АКА: - Ўзини чақир. Келмаганига ҳам кўп бўлди. Хурсандчилик гапни кулоғи билан эшитсин. Саодатжон билан бир кўришсин. Нима, тўғри тўйга келмайди-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен бошқа нарсани ўйладим.

ЎТКИР АКА: - Хўш?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Саодат Тошкентдан кетар экан. Бари бир уч-тўрт кун бўлади.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, бу ҳам маъқул гап. Ўзлари кўришиб, гаплашиб олади. Султон уни аэропортдан кузатиб қўяди. Жуда яхши! Маъқул ўйлабсан. Фақат Султон тортиниб... жуда уятчан-да. ўғлинг.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нимасидан тортинади? Ака-сингилдай-ку. Бир-бирини билмаса экан. Мен ўзим Саодатжонни пишиқлаб юбораман.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, шундай қил. Саодат унга қараганда ўтлик-шудлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опам билан келишдик. Улар ҳам кузатгани шундан-шу ёққа бориб юришмайди. Султон кузатади.

Токчадаги телефон жиринглайди.

Жумагул опа бориб, гўшакни кўтаради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Алё. Алё!... Ким бу? Э-э, гапиринг-да... Танимайман?... Танимасам, нимага телефон қияпсиз?... Ҳа, ҳа... Дарров қаёқдан эшитдингиз? ...(гўшакни қўли билан бекитиб, эрига). Ё тавба, ҳали ўзимиз уйга кирганимиз йўқ, келин қилаётганимиз тарқалиб бўлибди.... (Гўшакка) Нима? Йўқ, айтаверинг. Бошладингизми, айтинг-да!.. Алё... алё...

ЎТКИР АКА: - Ўзинг мактанма-да. Ичингда гап ётмайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен ҳеч кимга ҳеч нарса деганим йў-қ. Бу ўзи дим-дим ўйнапти. Гапим бор, дейди, гапирмайди. Ким бўлса экан?

ИСТИРОҲАТ БОҒИ

Дилором Султоннинг қўлтиғидан маҳкам ушлаб олган.
Султон, оғирроқ масалаларни гаплашяптилар шекилли, анча ўйчаен ўйчан.
Дилором бўш ўриндикни кўриб қолади.

ДИЛОРОМ: - Ҳеч ким йўқ экан. Ўтирайлик.

Султон индамай ўриндикка қараб юради.

СУЛТОН: - Бошим қотиб қолди. Икки ўт орасидаман.

ДИЛОРОМ (ерга қараб ўйланиб): - Ҳеч ким келмайдими? Аёлларга тегишли расм-русумларни ким қилади?

СУЛТОН: - Қанақа расм-русум?

ДИЛОРОМ: - Э қайси бирини айтай, жуда кўп. Тўйда сиз томондан аёллар бўлмаса, кимга қилинади? Йўқ, аёллар бўлмаса бўлмайди.

СУЛТОН: - Курсдошларимиз-чи?

ДИЛОРОМ: - Бу курсдош қизлар билан битадиган иш эмас.

СУЛТОН: - Да-а...

ДИЛОРОМ: - Ойингиз келмаса, аёллар бўлмаса...

СУЛТОН: - Тўғри уйланиб бўлмас экан-да.

Султон бошини чайқайди.

ДИЛОРОМ: - Сепу сарполарни ким гаплашади? Ким бошқа нарсаларни келишади? Э, тўй хотинлар билан бўлади! Ойим ўлдиради-ку мени. Ўзи зўрға айтдим.

Султон ерга қарайди

ДИЛОРОМ: - Ҳали бу ёғини билмайдилар.

СУЛТОН: - Нозим билан Давлат....

ДИЛОРОМ: - Нуқул шуларингизни гапирасиз. Яхши одамлардир, лекин аёлларнинг ўрнига ўтмайди.

СУЛТОН: - Нима қилиш керак энди?

ДИЛОРОМ: - Мен ҳам билмаяпман. Лекин сиз умуман тушунмаяпсиз. Мен ҳам, ахир, қиз боламан, орзу-ҳавасларим бор. Қайнаталик, қайноналик жойга турмушга чиқсам деб орзу қилардим. Қайнонамнинг хизматини қилсам, қайнатамга чой дамласам, уларнинг дуосини олсам дейман. Уч йилдан бери наҳотки айтиб кўрмадингиз? Юравердингизми шундай?

СУЛТОН: - Иложи йўқ эди-да. Ойимга айтиб бўлмаса, дадамга гапиролмасам. Сизни яхши кўрсам.

ДИЛОРОМ: - Яхши кўрганингиз ҳам бор бўлсин. Битта яхши кўриш билан ҳаёт бўлмайди-да. Эл бор, халқ бор.

СУЛТОН: - Тўйни қилайлик, ҳаммаси жойига тушиб кетади.

ДИЛОРОМ: - Мен ҳам шу тўйни айтаяпман, сиз томондан ҳеч ким бўлмай, қанақа тўй қиласиз? Уҳ-ҳ, ойим қандай орзу-ҳавасларни тайёрлаб ўтирибдилар!

Дилоромнинг кўзига ёш келади.

СУЛТОН: - Йиғламанг-да. Сиз йиғласангиз, мен йиглаб юбораман. Ўзи кўнглим тўлиб турибди.

ДИЛОРОМ: - Э-э, сизга йиғлашни ким кўйибди? Сиз ҳаракат қилинг, ўйланг. Йўл топинг-да. Қиз боламисиз йиглаб? Меники сизга ҳам етади.

НАШРИЁТ ОЛДИ. КУНДУЗ

Нозим автобусдан тушиб наشريёт томонга юради.

АҲМАДАЛИ АКАНИНГ ХОНАСИ

Эшик очилиб, Нозим киради.

Аҳмадали ака энкайиб ўтирган кўйи, кўзойнагининг устидан қарайди.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ҳа, бойвачча, хуш кўрдик. Китоб битдимиз? Ё пул тугадимиз? Сўрама, шусиз ҳам ҳамён касал.

Нозим Аҳмадали акага қўлини узатади.

Аҳмадали ака ҳам индамай қўл чўзади.

Нозим кириб, кўришиб, то стулга жойлашгунча Аҳмадали ака юзида
ним табассум билан, бошини кўтармай, кузатиб туради.

НОЗИМ: - Қандайсиз?

АҲМАДАЛИ АКА: - Отдаймиз! Қачон одамга ўхшаб сўрашасан?

НОЗИМ: - Эшикдан кирмасдан санчманг-да.

АҲМАДАЛИ АКА: - Одам бўлмайсан.

АҲМАДАЛИ АКА: - Бўламан.

АҲМАДАЛИ АКА: - Қачон?

НОЗИМ: - Сиздан кейин. Акадан олдинга ўтиш яхши эмас. Одобсизлик
бўлади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Бир балони бошлаб кепсан-да.

НОЗИМ: - Бало эмас, ака, тўй.

АҲМАДАЛИ АКА: - Э-э, жуда яхши. Лекин сал шошилибсанми?
Қирчиллаган қирқингда олардинг хотинни. Унгача болалари ҳам
вояга етиб, ёнингга кириб қоларди.

НОЗИМ: - Мен эмас-э! Бир марта олиб келувдим-ку олдингизга. Султон.
Шу.

АҲМАДАЛИ АКА: - Унда сенга нима? Ё сен отасимисан?

НОЗИМ: - Шунақароқ. Лекин бир ақли доно керак.

АҲМАДАЛИ АКА: - Мени аралаштирма. Ўзи шу Давлат икковингдан
бир тош нари юришим керак.

НОЗИМ: - Сиздан бошқа одам йўқ. Совчиликка.

АҲМАДАЛИ АКА: - Анави... илжайиб ўтирган болами?

НОЗИМ: - Ўша, ўша.

АҲМАДАЛИ АКА: - Хотинни эплармикан? Оғзидан гапи тушиб
кетяптию.

НОЗИМ: - Эплайди. Бекорга уч йилдан бери юрмагандир қизи билан.

Аҳмадали ака Нозимга тикилиб қолади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Эплабдими-ей?

НОЗИМ: - Қўйинг-да шунақа гапларни. Яхши қиз, биринчи турмуши...

АҲМАДАЛИ АКА: - Ҳали иккинчи, учинчи турмушлари ҳам бўладими?

НОЗИМ: - Эй, гапдан тутиб олманг. Мен ҳамма расми—русумини қилиш
керак, деб айтяпман.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ўйлаб гапир-да, бўлмаса. Шўрабозордан қўй олиб
бериш бўлса эди, майли, мен даллол бўлардим.

НОЗИМ: - Жа ерга уриб юбордингиз лекин. Хайрли ишга бош қўшиш
ўрнига... Шўрабозор-а!..

АҲМАДАЛИ АКА: - Ўзингнинг гапингда тутуриқ йўқ.

НОЗИМ: - Ҳамма тутуриқ сизда.

АҲМАДАЛИ АКА: - Қизни ҳам эгалари орзу-умид билан ўстиришган.

НОЗИМ: - Мен ҳам шуни айтяпман-ку!

АҲМАДАЛИ АКА: - Бунақа айтмайди-да. Томдан тараша тушгандай, совчиликка борасиз! Олдин мундай тушунтир, Султонинг ўзи ким, бу қиз ким, нимага етаклашиб юрибди?..

НОЗИМ: - Бир иш қилишингиз қийин-эй.

АҲМАДАЛИ АКА: - Бўлмаса, бормайман.

Минг хайрли иш бўлмасин, сизга ҳам келиб, бир мартагина кўрган одам учун совчиликка борасиз, дейишса, ўйлаб қоласиз-да. Тағин ўша бир марта кўрганингизда ҳам гапирмаган, фақат илжайиб ўтирган бўлса.

.

7. Балки ўчган эдим ёдингдан

АҲМАДАЛИ АКАНИНГ ХОНАСИ

Нозим қўлларини силтаб, қош-кўзи билан имо-ишоралар қилиб, умид билан тушунтириб ётибди.
Аҳмадали ака ним кулиб эшитади.

НОЗИМ: - Бунақа гапни қўйинг-да. Сизга суяниб келсак, сиз... Масалага жиддий қаранг-да, ака.

АҲМАДАЛИ АКА: - Мен жиддий, сизлар у боладек қараяпсизлар.

НОЗИМ: - Ўзи онасининг гапини олгунча бўларимиз бўлди.

Нозимнинг хуноби ошади, яна қўлларини силтаб-силтаб изох беради.

Аҳмадали ака ўзини орқага ташлайди, жилмайиб тихирлик қилади.

Нозим яна аразлаган бўлади

Аҳмадали ака сал юмшагандек тутди ўзини. .

АҲМАДАЛИ АКА: - А шунақа де. Онаси, майли, дептими очик юз билан?

НОЗИМ: - Юзини ким кўрибди? Ишқилиб, келишсин деган.

АҲМАДАЛИ АКА: - Унда... ўзинг оборасан бизни.

Нозим туриб, қўлини чўзади.

НОЗИМ: - Келишдик. Тагин Фарғонадан фалончи кепқолди, ўтирдик, писмадончи Фарғонага кетаётган эди, кузатдик, деб...

АҲМАДАЛИ АКА: - Қизикмисан?

НОЗИМ: - Доим шунақа баҳонангиз чиқади-ку.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ёру жўрасиз яшамайди-ку одам. Одам дўст билан одам.

НОЗИМ: - Ҳа, бўпти... Мен ҳам сизга ҳам ака, ҳам дўст деб келдим.

АҲМАДАЛИ АКА: - Сендан дўст чиқадими? Ҳали бир-икки қўйлақ йиртшинг керак шекилли?

НОЗИМ: - Хай, бўпти энди. Жуда эзиб юбордингиз.

АҲМАДАЛИ АКА: - Бўпти бўлса бўпти-да.

НОЗИМ: - Шу куни ўзим келаман. Кимни оласиз ёнингизга?

АҲМАДАЛИ АКА: - Топилар. Одамдан кўпи борми. Бориб тўн кийиб келадигани чиқади.

Нозим эшикка йўл олади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ўв, ўзинг шундай юраверасанми? Дўстим хотин оляпти деб.

НОЗИМ: - Ҳаммаларингга бир нарса бўлдимми? Битта нарсага ёпишиб олдинглар.

АУДИТОРИЯ

Бу Алишер деганимиз ҳам Саодатни тинч қўймайди шекилли, мана, яна аудиторияда ҳам ушлаб қолган.

САОДАТ: - Алишер, ёмон гапираман лекин! Ҳол-жонимга қўймаяпсан. Гаплашайлик. учрашайлик! Нима бу, маҳрингга тушдимми?

АЛИШЕР: - Нима дегани у?

САОДАТ: - Ўзингни қилиб олгандай. Минг марта айтиш керакми сенга? Тинч қўй. Тинч қўй мени.

АЛИШЕР: - Кўргим келаверади. Боя кўрдим-ку, дейман, яна кўргим келаверади. Ҳеч ўзимни тўхтатиб туролмайман.

САОДАТ: - Кўргин келса, кўравер. Ҳар куни дарсдаман. Паранжи тутиб олганим йўқ. Фақат ўзимга гапирма. Жонимга тегиб кетдинг.

АЛИШЕР: - Биламан. Лекин ўзимга кучим етмаяпти.

Саодат ух тортади.

САОДАТ: - Уҳ-ҳ. Бошимга битган бир бало бўлдинг. Уйланиб нима керак шу ёшингда? Сени севмагани севдим деб, куйиб юргандан кўра, ўқи. Бир ёқларга кет ўқишга. Дунёни кўрасан, ўрганасан.

АЛИШЕР: - Борарман ҳали саёҳатларга... Сени тушунмайман: яхши оила, ота-онам ҳали ёш, мен ўзим унақа хунук эмасман, бўйим бир юзу етмиш тўққиз бўлса, ҳали ўсаман, ҳамма нарсамиз бор, тўқис... Яна нима керак сенга?

Саодат бир оз хуноб бўлиб, асабий кулади.

САОДАТ: - Ҳеч нарса, сендан ҳеч нарсанг керак эмас. Ким учундир жуда зўр йигит, яхши жуфтсан. Масалан, Райҳонга. Қадрига етмаяпсан. Менга елим бўлиб ёпишдинг. Лекин менга... йўқсан, тушуняпсанми? Эй худойим, сеенга яна қандай тушунтирсам?

АЛИШЕР: - Япониядан келишингни кутаман.

САОДАТ: - Бир умрга кетаётганим йўқ, келаман. Бир нарса ўзгарар эдимми? Ё ўша ёқда юриб, сени яхши кўриб қоламанми? Японларни кўриб, вой, билмабман. ўзимизнинг Алишербой яхши йигит экан, дейман-да, а? Шунга умид қияпсанми?

АЛИШЕР: - Ўзингга келиб қоласан, деб умид қиламан.
САОДАТ: - Бўлмаса, юравер шундай. Райҳондан ҳам қуруқ қоласан.
АЛИШЕР: - Ҳамма нарсам етарли, битта сен етмаяпсан.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Ҳар куни келадиган меҳмон бўлгандан кейин, алоҳида иззат кўрсатиш шарт эмас, шунинг учун Давлатнинг Султон билан суҳбати яна ҳовлида, ўша жойда кечади.

СУЛТОН: - Телефон қилишди.. Ойим бир келиб кет, деб қўймаптилар.
ДАВЛАТ: - Тинчликмикан?
СУЛТОН: - Тинчликка тинчлик. Лекин келмасанг бўлмайди, деяптилар.
Нима шошилишч бўлса?
ДАВЛАТ: - Тўйингни ўтказамиз деб қолишса-я?
СУЛТОН: - Э-э, одамни кўрқитма. Ўзи шусиз ҳам ваҳима босяпти.
ДАВЛАТ: - Босмасин. Бу ёғини тезлаштиришимиз керак. Нозим Аҳмадали акани кўндирганмикан? У одам ҳам ўзини товоққа солмаса ҳали.
СУЛТОН: - Ойим размерларимни ҳам сўради.
ДАВЛАТ: - Қанақа размер?
СУЛТОН: - Костюмим, ёқам, оёғим. Куртка, пальтониям. Костюм билан биттами ё икки размер каттами?
ДАВЛАТ: - Билмасам, биттадир. Лекин мен ўзим кийиб кўриб оламан.
Менга қара, сарпога сўраётган бўлмасин тағин. Келин томон бош-оёқ кийинтиради-ку.
СУЛТОН: - Менга айтмай-а?
ДАВЛАТ: - Ўзлари сенга бирданига бош-оёқ кийим олишмайди.
Айтапсан-ку, холамнинг қизидан бошқасини хаёлларига ҳам келтиришмайди, деб.

Султоннинг ранги ўзгаради.

СУЛТОН: - Йўғ-е, одамни кўрқитма.
ДАВЛАТ: - Кўрқитмаяпман. Бунча кийим нимага керак бўлмаса?
СУЛТОН: - Бориб келмасам бўлмайди шекилли. Лекин... қандай айтаман?
Агар зўрлаб уйлантирсангизлар, қочиб кетаман десамми?
ДАВЛАТ: - Эсинг жойидами? Қаёққа қочасан? Биров, келсанг, бошпана бераман, деб турибдими?
СУЛТОН: - Нима қилай бўлмаса?
ДАВЛАТ: - Бормай тур. Бу ёғини... нима дейди? Нон синдиришми, патир ушатишми, шуни қилайлик, кейин бориб айтасан. Шундай-шундай бўлди деб. Перед фактом қўясан.

ҚОВУН БОЗОРИ.

Нозим, Давлат иккови Султонни эргаштириб, бозор оралайдилар.
Султоннинг қўйнида катта, Давлатнинг қўлида кичкина халта.
Нозим қовун уюми ёнида тўхтайди. Сотувчи қўлини кўксига қўйиб
буларга маҳтал туради. Нозим тумшуғи сал эзилган қовунга қўлини
бигиз қилади.

НОЗИМ: - Шу пажмурда қовунга ҳам бир нима сўрайсиз-да, а?

ҚОВУНЧИ: - Бу қовун... пажмурда эмас.

НОЗИМ: - Пачоғи чиқиб ётибди-ю, пажмурда бўлмайдими?

ҚОВУНЧИ: - Тоза етилиб, пишган-да, ука. Мошинда бошқа қовун
устидан босган. Лекин пажмурда деганингиз бу эмас, бошқа бўлса
керак. Бизлар буни Сирдарёнинг қовуни деймиз. Сиз айтган
пажмурда дегани бу бозорларда йўқ.

НОЗИМ: Эй, Фафур бобо, сўзингизни одамлар билмайди.

СУЛТОН: - Э-э, яхшисидан олайлик. Қиммат бўлса ҳам.

ҚОВУНЧИ: - Бу Ғопир бобоники эмас. Жуда ширин. Мана, ўзи думча
берган. Ҳа, лекин кун ҳам иссиқ...

НОЗИМ: - Бу иссиқда думча берганини ушлаб туриб бўлмайди, ака.
Майли. Султон, Фафур бобо хотираси учун минг сўм беринг. Ака
ҳам офтобнинг тагида меҳнат қилган, қаранг куйиб кетганларини!

ҚОВУНЧИ: - Бермасаларинг ҳам, яхши гапларингга мен рози. Лекин бу
қовунни Ғофур бободан эмас, Эсиргап деган акамиздан олдик.
Тўғриси-да, алдасак, барака қочади. Аммо, тўғри, тоза пишганини
сақлаб туриб бўлмайди.

НОЗИМ: - Султон, беринг. Раҳмат, ака, тўйга буюрсин.

Уч оғайни узоқлашадилар.

Бир харидор қўлидаги қовунни салмоқлаб кўриб, қовунчидан
сўрайди.

ХАРИДОР: - Қанча берай бунингизга?

ҚОВУНЧИ: - Олти минг!

ХАРИДОР: - Ў, биродар, минг сўмга берганингиз бунга иккита келади-
ку? Тайин борми?

ҚОВУНЧИ: - Э, улар қовунни билар экан-да...

Учовлон кетяптилар. Қовун Нозимнинг елкасида.

ДАВЛАТ : - Ёмон шайтонсиз-да. Минг сўм-а, сув текин.

НОЗИМ: - Бозор шуниси билан қизиқ-да.

СУЛТОН: - Гурвакнинг олди-да шу ҳам қовунми?

НОЗИМ: - Роса етилган, мени е, емасанг, ичим эзилади, деб турибди.

Давлат жилмайиб, бир Нозимга, бир Султонга қарайди.

ДАВЛАТ : - Тилимни қичитманг. Раъно ҳам...

СУЛТОН: - Нима дедингиз отини? «Жа мурда қовун»ми?

НОЗИМ: - Сен етим эмассан, чўчима, жигарим.

ДАВЛАТ : - Чўчима, етим куёв, мен ёнингдаман.

НОЗИМ: - Биз ёнингдамиз...

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Акмал ака билан Салима опа стол атрофида ўтирадилар

Саодат дадасининг олдига чойнак пиёла қўйиб, чиқиб кетади.

Акмал ака қизининг орқасидан қараб қолади.

АКМАЛ АКА: - Айтдингми?

САЛИМА ОПА: - Билади-ку. Болалигидан бери шу гап.

АКМАЛ АКА: - Олдин бир гап эди, энди аниқ бўлди. Айтиб, олдидан ўтиб қўйиш керак.

САЛИМА ОПА: - Ҳали ўқийман деб туриб олмаса.

АКМАЛ АКА: - Бир ҳисобда ўқигани ҳам яхши-ку-я. Ўзини тутиб олади. Мустақил бўлади.

САЛИМА ОПА: - Бегона жойга бермаяпсиз-ку. Мустақиллигини ўйламанг.

АКМАЛ АКА: - Э-э, бизлар шу-да, қизларни орзу-ҳавас билан ўқишга қўямиз-да, кейин шу ўқиши билан уч пуллик ҳам ишимиз бўлмайди. Узатиб кутулсак.

САЛИМА ОПА: - Нимага, мен доим ўқишларинг қандай деб сўраб тураман. Қизингиз жуда яхши ўқийди. Бир-иккитагина «тўрт»и бор, қолгани ҳаммаси «аъло»

АКМАЛ АКА: - Мен фақат буни айтмаяпман. Умуман. Қиз болани ўқишга киритдикми, тамом, бурчимизни бажаргандек, кейин кўзимиз эшикда, ким сўраб келади, кимга берсак экан деб. Пул бериб ўқитамиз, кейин ўқишини ҳеч ўйламаймиз. Ўраб-чирмаб эрга бериб юборсак – бўлди! Яна э-э, худога шукр, кутулдик-эй, деймиз.

САЛИМА ОПА: - Жойи чиққандан кейин берасиз-да. Бўйи етгандан кейин ушлаб турмайсиз-ку.

Акмал ака қўлини силтайди.

АКМАЛ АКА: - Эй-й, ўқишини охиригача етказсин, бир касбни эгалласин, тажриба олиб олсин деган гап йўқ. Ўғил бола одам, қиз бола – хотин бўлиши керак., тавба.

САЛИМА ОПА: - Унгача қариб кетади-ку?

АКМАЛ АКА: - Хўп. Йигирма икки-йигирма уч ёшида битирса, бир-икки йил ишласа... қариб қоладими? Қайтанга яхши-ку, оқу қорани таниган, иши бор, ойлик олади, рўзгорини баб-баравар кўтаради. Мутеъ бўлмайди, мутеъ!

САЛИМА ОПА: - Энди бизларнинг шароитда қари қиз бўлиб қолади-да, бари бир.

АКМАЛ АКА: - Европада қари қиз бўлмайди. Тўлиқ мустақил яшай оладиган бўлгандан кейин турмуш қуради. Мана, корейс киноларини қара, мактабни бтирганига ўн-ўн икки йил бўлган ёшларининг севги савдоларини беради. Шу ёшда хали эрга тегмаган, уйланмаган.

САЛИМА ОПА: - Худога шукр қилинг. Бизларда буни тасаввур ҳам қилиб бўлмайди. Қизимизнинг ёши етган, кейин ўзимизга беряпмиз. Қўйиндан тўкилса қўнжига. Одамлар ёши тўлмай узатиб юборяпти-ю.

АКМАЛ АКА: - Шундай-да.

САЛИМА ОПА: - Биз хали ўқитамиз-ку. Жумагул ҳам айтяпти-ку, ўқишини битиртирамиз деб. Ўткир божангиз ҳам яхши одам, булар ўқишининг йўлини тўсмайди.

АКМАЛ АКА (қўлини силтаб): - Эй-й, номига ўқиш. Амал-тақал қилиб битириб олади. Гапирдим-да.

САЛИМА ОПА: - Гапингиз минг тўғри бўлгани билан, одамлар нима қилса, шуни қиласиз-да. Қизим ҳаётга ўрнашиб олсин деб, ушлаб ўтирмайсиз-ку. Дипломини олиб, касбини эгаллаб, мустақил одам бўлгунча ёшидан ўтиб, ўтириб қолади. Шундан асрасин.

АКМАЛ АКА: - Ҳа, бизда оила ҳамма нарсадан устун.

САЛИМА ОПА: - Шу-да, у айтган жойларингизда бугун турмуш қуриб, эртага ажралиб ҳам кетаверади. Эшитгандан нари.

АКМАЛ АКА: - Сен билан гапимиз бир жойдан чиқмайди

САЛИМА ОПА: - Нимага, икковимиз бир гапни айтяпмиз-ку?

АКМАЛ АКА: - Ҳа-ей, бўпти-да. Ишқилиб, қизинг билан гаплашиб қўй. Ўқишидан қўнглини тинчит.

САЛИМА ОПА: - Ҳозир қўйинг, Япониясига бориб келсин. Кейин айтамиз.

АКМАЛ АКА: - Йўқ, айтиш керак. Билиб кетсин, ўйлаб келади.

САЛИМА ОПА: - Айтсам айтарман. Тошкентда яна кўришади. Холаси шунақа деяпти. Тайинлаб юборамиз.

Бу ҳам бор гап: қиз бола катта бўлгандан кейин, жуда катта бўлмасдан ҳам, ташвишимиз уни қандай, кимга узатиш; ўқиши... кейинги масала. Эри боқиб олади, деймиз.
Бир ўйлаб кўриш керак экан.

ЎРДА БЕКАТИ

Кетма-кет келган автобус, троллейбуслардан одам тушади, чиқади.
Бекатда ўттиз беш ёшлардаги жувон, автобусдан тушаётган одамларга норози аланглайди.
Унинг ёнида бир ниҳолдек қиз қимтиниб ўтиради.
Нарироқда «Матиз» тўхтаб, бир аёл билан йигитча тушади.
Йигитча ерга қараб олган.
Норози қараётган аёлнинг юзи бирдан табассумдан ёришади.
Йигитчанинг ёнидаги аёл хижолатомуз жилмайиб келади.
Қиз ер остидан ийманиб қарайди.
Икки аёл кулишиб, бир-бирларининг елкасига қоқиб сўрашадилар.
Йигит тушган жойида, қиз ёнида, иккаласи икки ёқда ўнғайсизланиб туриб қоладилар.
Бир қарашда биламиз, биринчи учрашув!

НОЗИМНИНГ УЙИ

Ҳамида хола ташқарида, Нозим ичкарида туриб гаплашяптилар.

ҲАМИДА ХОЛА - Ана, қиз томон рўйхушлик бергандан кейин, майли, ёшлар бир-бирини кўришсин, чунки турмуш курадиган улар, дейишади. Йигит билан қиз учрашади, гаплашади, бир-бирига юлдузи тўғри келса, қиз йигитнинг совғасини олади. Шу «хўп» дегани. Ана шундан кейин оқ ўрар бўлиб, фотиҳага тайёргарликка тушадилар. Қиз томон куёв бўлмишга, куёв томон келин бўлмишга нарсa тайёрлайди. Ҳозир лекин битта бўлиб кетяпти.

НОЗИМ: – Эркаклар борса ҳам бўладими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Бўлади-ю, лекин эркаклар нимани билади? Илгари икки эркак, икки хотин борарди. Ҳозир фақат хотинлар... Ана, тўйнинг яхши ташвишлари бошланади. Ёшлар учрашиб, муччилашиб юраверади, бу ёқда ота-она шўрлик борини бутлаб, етмаганини қарз кўтариб... Ў-ў, болам, ҳаммани тўйга етказсин, лекин тўй қилиш осонмас.

НОЗИМ: - Хола, хўп, оқ ўралди, кейин-чи?

ҲАМИДА ХОЛА: - Шоширманг-да, болам, ҳали ҳайитлик жўнатиш, байрамларда йўқлаб, тоғора юборишлар бор...

АНҲОР БЎЙИ

Ўриндиқларнинг кўпи банд: жуфтлар, китоб ўқиётганлар, шунчаки елпиниб дам олиб ўтирганлар...

Йигит билан қиз олдинда, қиз бошини қуйи солиб олган, йигит қизга қарашга ботинолмай, атрофга бемақсад жавдирайди.

Улардан ўн беш қадамча ортда келаётган хотинларнинг суҳбати қизгин. Йигит билан келган аёлнинг кўзи қизда, қизни олиб келган аёл эса, балки онасидир, йигитни орқасидан яхшилаб кўриб олиш пайида.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Ҳамида хола билан Нозимнинг ҳангомаси давоми.

ҲАМИДА ХОЛА: - Болам, ҳайҳотдай ҳовлида бир ўзингиз, калима қайтариб тулинг. Биласизми ўзи?

НОЗИМ: - Ҳа, ҳа, биламан.

ҲАМИДА ХОЛА: - Йигит одам фаришталик бўлади. Сақланиб юриши керак. Ўзингизга дам солиб турсангиз инсу жинслар йўламайди

НОЗИМ: - Э, хола, инсу жинсингиз мени кўрса ўзи қочади-ю!

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳай-ҳай, ундай деманг, ёмон бўлади-я. Инсу жинс билан ҳазиллашмайди.

Нозимнинг хаёли: каравотда ўтирган Ойгул жилмаяди.

ОЙГУЛ: - Вой-эй, фаришталик йигит! Фариштаси фақат хуркак-да.

НОЗИМ: - Мен ҳали ҳам ўзимни унча тушунолмаёпман.

ОЙГУЛ: - Тушунадиган жойи йўқ. Яхши кўраман деса, тегиб олмоқчи деб кўрқиб қочдингиз. .

НОЗИМ: - Азамат бор эди-ку. Бирга ўқир эдик, ҳар куни кўришардик.

ОЙГУЛ: - Азамат билан ўртамизда ҳеч нарса бўлмаган.

НОЗИМ: - Юрмаган эдингизми?

ОЙГУЛ: - Юриш дейдими шуни?

НОЗИМ: - Одамларнинг гапи. Азамат айтиб берган.

ОЙГУЛ: - Айтадиган нима бор экан? Номард. Бунақа йигитлар хотиндан ҳам баттар бўлади.

НОЗИМ: - Сизни минг оқлаб олганим билан, Азамат кўз олдимга келаверади. Бўлмаса, ит теккани билан дарё булғанмайди, биламан.

ОЙГУЛ: - Бу даражага бормаганмиз. Буни гаплашмаганмиз-у, лекин ўзингиз сезар эдингиз.

НОЗИМ: - Жамол бор эди-да. У сизни Азамат билан ҳам юрганингизга, мени севишингизга ҳам қарамай, яхши кўрар эди.

ОЙГУЛ: - Ҳай-ҳай, сал камтарроқ бўлинг.

НОЗИМ: - Мен ўзимга таскин беряпман, Ойгул, куйган юрагимни даволаяпман. Жамол сизни шунақа чуқур севар эдики, менинг ҳаққим йўқ, деб ўйлар эдим. Ҳа, Жамол, ҳаммасини биламан, нима десангиз деяверинг, лекин сиз йўлимни тўсмасангиз, мен Ойгулга уйланаман деган.

ОЙГУЛ: - Менга ҳам билдирган. Айтган, орқамдан юрган.

НОЗИМ: - Мен унга, дўстим, бу кураш, марҳамат, Ойгул танласин, қайсимизни деса, шуники, деганман. У, йўқ, Ойгул сизни яхши кўради, сиз ундан воз кечмасангиз, менга қарамайди, деди. Ҳа, Жамол ҳаммасини биламан, нима десангиз деяверинг, лекин сиз йўлимни тўсмасангиз, мен Ойгулга уйланаман деган.

ОЙГУЛ: - Мени бозорга солган экансизлар-да.

НОЗИМ: - Сизни севар эдим, доим кўргим келар эди. Лекин уйланишга... билмадим, бу ҳақда ўйласам ҳам, тасаввур қилолмас эдим. Орзу эмас эди менга. Сиз билан бир айтишиб қолганимдан кейин, Жамолга, бўлди, йиғиштирдим. Ойгул сизники, деганман. Жамол, йўқ, сиз шунчаки Ойгулга аччиқ қияпсиз, деган. Умуман жуда беғубор йигит эди-да ўзиям.

ОЙГУЛ: - Менинг кўнглимни ҳам ўйлаганмисиз? Ё мен хоҳласам – мен билан, Жамол хоҳласа – у билан юраверади, деганмисиз?

НОЗИМ: - Шундай келишган, чиройли йигит. Нимага сизнинг кўнглингиз бўлмайди?

ОЙГУЛ: - Айтаман-ку, қиз боланинг кўнгли йўқ сиз учун. Билмайсиз. Йигитларга чиройли кўринадиган йигит, қиз бола учун... чиройли эмас.

НОЗИМ: - Жамолнинг қалби ҳам гўзал. Мард, садоқатли йигит! Шунча нарсани билиб. яна севиши, уйланиши ҳам катта мардлик.

ОЙГУЛ: - Билиши керак бўлмаган нима бор, Нозим? Нима айб қилдик, бирга нима ҳам айб қилганмиз яширадиган? Сизни яхши кўрганимни мен айб билмайман. Муҳаббат – бекитадиган айб эмас.

Нозим сигарета қутисига қўлини узатади.

Ойгул унинг қўлини ушлайди.

ОЙГУЛ: - Чекманг, ўпкангиз чирийд.

Стол устида қоғозлар, китоб, тоза кулдон, кулдон ёнида сигарета қутиси. Ҳеч нарса ўзгармаган.

ЎРДА БЕКАТИ. КЎЧА БЎЙИ

Ориф такси тўхтатиш ҳаракатида. У Шарифани кузатиб бормоқчи.

Шарифа унинг енгидан тортиб, «такси керак эмас, ўзим кетаман», деган маънода бош чайкайди, бекатга, автобусларга ишора қилади. Орифнинг ҳафсаласи пир бўлади, бўғилади.

ОРИФ: - Кузатиб қўйсам, нима қилади? Сиз билан яна бироз юргим келяпти.

ШАРИФА: - Юрдик-ку шунча? Айландик, гаплашдик.

ОРИФ: - Нимага бунақасиз а? Қўйворгим келмаяпти.

ШАРИФА: - Вой, ишим кўп менинг. Ҳали семинарга ҳам тайёр эмасман..

ОРИФ: - Ҳа-ай, майли.

Иккови автобус бекатига қараб юрадилар.

Шарифа автобусга чиқаётганда Ориф ҳам чиқмоқчи бўлади.

Шарифа чўчиб кетиб, «йўқ» деган маънода бош чайкайди.

Автобус жойидан кўзғалади.

Бекатда тарвузи қўлтигидан тушган Орифнинг ўзи қолади.

ВИЛОЯТ ШАҲРИНИНГ КЎЧАСИ

Бола кўтарган Гулсанам билан Саодат гаплашиб турадилар.

ГУЛСАНАМ: - Қандай яхши! Зўр жойга кетяпсан экан. Мен фақат уларнинг китобларини ўқиганман. «Қумдаги хотин» билан, «Яшчик одам» деган. Лекин анча киноларини кўрганман. Ҳа. яна Давлат акамнинг китоблари ичида Кавабата деган ёзувчисининг китоби бор экан, шуни ҳам ўқиганман.

СаОДАТ: - Ҳа, анча японшунос экансиз.

ГУЛСАНАМ: - Мени нима деб ўйлаган эдинг? Ҳаётдан орқада қолганим йўқ. Эрим ўқиган бўлса, мен авом бўлиб қолмай дейман-да.

Саодат кулади.

Даврон қийқиради.

СаОДАТ: - Сиз авом эмассиз, опа. (Давронга) Вой, ёмон бола, қани, менга кел-чи. Бунча ширин, кимга ўхшайди, бу? А, кимга ўхшайсан?

Саодат Давронга қўлини чўзади.

ГУЛСАНАМ: - Отасининг копияси. Бу ҳам гапга кирмайди. Қачон кетяпсан? Қўй. Сочингни тортқилаб ташлайди.

СаОДАТ: - Майли. Беринг, беринг. (Давронни қўлига олиб) Наригиси кун.

ГУЛСАНАМ: - Чипта олдингми?

САОДАТ (Давронга): – Жо-оним! (Гулсанамга) Йўқ, ҳозир шунга кетамиз.

ГУЛСАНАМ: - Э-э, менга қара, менга ҳам олиб келолмайсанми?

САОДАТ: - Майли, сиз ҳам кетасизми?

ГУЛСАНАМ: - Бормоқчи бўлиб юрган эдим, бирга кета қоламиз. Давлат акангнинг эсидан хотини борлиги чиқиб кетмасин.

САОДАТ: - Яхши бўлар эди.

ГУЛСАНАМ: - Эсидан чиқсамми?

САОДАТ: - Йўғ-э... бирга кетсак деяпман.

Иккови ҳам кулади.

ГУЛСАНАМ: - Зўр бўлади. Мен ҳам бу бола билан қийналмас эдим. Тошкентда неча кун бўласан?

САОДАТ: - Уч кун. Ҳали у ёқда виза тўғрилаш керак.

ГУЛСАНАМ: - Қаерда туриб турасан?

САОДАТ: - Меҳмонхона оларман.

ГУЛСАНАМ: - Бир ўзинг меҳмонхонада...

САОДАТ: - Бўри ермиди?

ГУЛСАНАМ: - Бизникида турасан. Давлат аканг кузатиб ҳам қўяди. Бегона шаҳарда овора бўлиб юрасанми?

САОДАТ: - Яхши бўлар эди.

ГУЛСАНАМ: - Фақат... бораётганимизни билмасин Давлат аканг.

САОДАТ: - Нимага?

ГУЛСАНАМ: - Куттирмай кириб борамиз. Бир хурсанд бўлсин. Роса Давронни соғинган. Доим телефонда сўрайди.

Даврон Саодатнинг сочига чанг солади.

САОДАТ (бошини эгиб): - Ва-ай, тортма. Ҳозир сартарошга кирувдим. (Гулсанамга) Бўпти. Жумагул холам Султон аканг қарайди сенга, деб ётган эдилар.

ГУЛСАНАМ: - Бўлди, менга бер...

Саодат сочини Давроннинг қўлида ажратиб олади.

САОДАТ (Давронга): - Сенга нима ёмонлик қилдим а?

ГУЛСАНАМ: - Яхши кўриб қолди. Қизларни кўрса, эшканлаб кетади. Султон ҳар куни Давлатнинг олдида. Бўлмаса, топдириб келамиз.

САОДАТ: - Менга керак эмас, холам қўймапти, бегона шаҳарда адашиб юрмайсан деб.

ГУЛСАНАМ: - Бир гаплар бўляпти шекилли.

САОДАТ: - Ҳали йўқ гаплар. Ўқишим бор-ку.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, майли, буни ўзинг биласан. Фақат шу, боришимизни Давлат аканг билиб қўймасин..

САОДАТ: - Бўлди, опа, ҳеч кимга айтмайман. Холамга ҳам индаманг, ўзим телефон қиламан, дейман, Султон акамга.

ГУЛСАНАМ: - Келишдик.... Юр энди уйга, паспорт билан чиптага пул берай. Давронни менга бер. Кел, ўғлим, даданг бир ҳайрон қолсин. (Саодатга) Қара, чиройли қиздан ажралгиси келмайди.

Давронда ҳам отасидан бир-икки томчи бор шекилли.

Ўзалликка болаликдан ошнолик яхши-ю, лекин охири бахайр бўлсин, ишқилиб.

ИСТИРОҲАТ БОҒИ БОШҚА КУН

Султон билан Дилором қўлтиқлашиб юрадилар.

ДИЛОРОМ: - Тўй қиладиган одам, шунақа юрибсизми?

СУЛТОН: - Қўйишмади. Ойингиздан сал ёруғлик чиққанини ювдик. Озгинадан.

ДИЛОРОМ: - Озгинаси шу бўлса.

СУЛТОН: - Мен ичмайман деб туриб олдим. Лекин Давлат сизни ҳозирдан ўргансин деб, қўймади.

ДИЛОРОМ: - Ичишгами?

СУЛТОН: - Йўғ-эй, сизни ичишни ўргансин демаяпти. Менинг ичишимга ўрганинг экан.

ДИЛОРОМ: - Вой, ҳали алкашмисиз?

СУЛТОН: - Э-э, нимага алкаш бўламан? Мени билмайсизми. Давлат ҳазиллашади. Энди учовимиз совчиликни маслаҳат қилишга ўтирган эдик-да.

ДИЛОРОМ: - Вой, совчилик шуларга қолдими? Ўйлаб гапиряпсизми?

СУЛТОН: - Йўғ-эй, нима деяпсиз, булар бормади. Бир олим акалари бор, нашриётда бўлим бошлиғи, шу киши боради.

ДИЛОРОМ: - Аёллардан йўқми? Йўқ-да, а?

СУЛТОН: - У киши ҳам яхши одам. Ўзим кўрганман.

ДИЛОРОМ: - Давлат билан Нозим ошнангизни куёвжўра қилинг бўлмаса. Тўйда тўйиб ичади. Лекин ўзингиз бошқа ичманг. Ўзи ишларингиз бунақа, яна ичиб юрибсиз. Ҳеч бўлмаса, тўй ўтсин.

Султон илжаяди.

Дилором унинг қўлтиғидан маҳкамроқ ушлаб, елкасига бош қўяди.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, ҳаммаси тўйдан кейин. Тўй ўтсин... тегиб олай, ўзим биламан нима қилишни.

СУЛТОН: - Мен ўзи кўп ичмайман. Тўйдан кейин оғзимга ҳам олмасман.

ДИЛОРОМ: - Ичсангиз ҳам мендан сўраб, ўлчаб берганимча ичасиз.

СУЛТОН: - Унда, тўйгача тўйиб ичиб олишим керак экан. Тўйдан кейин...

ДИЛОРОМ: - Тўйдан кейин... Султон ака. Энди тенг бўлсак ҳам, ака дейишим керак... Ҳамма масала тўйдан кейин чиқади-ку? Чақириқ, чарлар, бошқа расму русумлар... бу ёғини нима қиламиз? Сиз томондан аёллар бўлмаса... Аям бўлсалар...

Дилором жим бўлиб қолади.

Султон унга хавотир билан қарайди.

СУЛТОН: - Яна бирон гап борми?

ДИЛОРОМ (ўйланиб туриб): - А, йўқ... айтарли гап йўқ-ку-я... Бир жойдан совчи келиб қўймапти.

СУЛТОН: - Ўзингиз нима деяпсиз?

ДИЛОРОМ: - Ўзим? Ўзим нима дейман? Йўқ, дейман-да, бошқа нима дейман.

СУЛТОН: - Унда нимага ўйланыпсиз? Ё...

ДИЛОРОМ: - Ойим ўйлантиряптилар. Бергилари бор. Ўзимизнинг маҳалладан. Келган хотинлар ҳам ойимга маъқул тушган. Ўзи ҳам бой-балавлат йигит, Монте-Карлода ишлар экан. Жуда зўр «партия» бўлар эмиш.

СУЛТОН (кайфияти тушиб): - Монте-Карло... Ўрта Ер денгизида, Монако... ўша Монте-Карломи? Жуда зўр-у.

ДИЛОРОМ: - Хўп дейман ҳам, сиз бунақа қилиб юраверсангиз. Ҳа, бахтимни кўраман-да.

СУЛТОН: - Мен унда...

ДИЛОРОМ: - Ойим иккиланияптилар-у, бари бир кўнглимга қарайдилар.

Дилором шундай деб яна Султоннинг елкасига бош қўяди.

Дилоромнинг кўзлари хаёлчан.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ. ХУФТОН

Ўртага эскироқ стол чиқариб қўйилган.

Дастурхон эркакчасига ясоғли.

Пиширилган товук гўшти, шишалар, колбаса, пишлоқ, мева-чева.

Чойнак-пиёлалар батартиб терилган, қўлсочиклар қўйилган.

Нозим билан Давлат дастурхон теграсида ўтирадилар.

«Запорожец» ҳам ўша жойида.

НОЗИМ: - Хўш, бу ёғи ҳал. Аҳмадали ака битта одам топса бўлди. Менга ҳам юрасан, деяпти. Бунга ҳам майли.

ДАВЛАТ: - Сиз бўлинг, албатта. Ҳар хил савол чиқади. Харажатлар. Бир вакил бўлиши керак... Бу, Султон ушланиб қолди?

НОЗИМ: - Келаман деган бўлса, келади.

ДАВЛАТ: - Ойисидан кўрқиб юрибди.

НОЗИМ: - Бирон гап етибдими?

ДАВЛАТ: - Ҳозирча йўғ-у, лекин тезроқ кел, нимага келмаяпсан, ё ўзим бориб, қулоғингдан бураб олиб келайми, деган эмиш телефонда.

НОЗИМ: - Қизиг-у. Онаси ҳам ўткирми дейман.

Кўнғироқ жиринглайди.

Давлат ўрнидан туради.

Дарвозада Султон кўринади.

Дастурхон атрофида яна уч оғайни.

НОЗИМ: - Тинчликми? Уй томонда нима гаплар?

СУЛТОН: - Гап кўп. Ойим адресимни, қаерда туришимни сўраб ёзиб олдилар.

НОЗИМ: - Нима бўпти? Она-да, боласининг қаерда туришини ҳам сўрамасинми?

ДАВЛАТ: - Келиб қолса-я?

СУЛТОН – Келадиган бўлсалар, телефоним бор-ку, ўзим чиқиб кутиб оламан.

ДАВЛАТ: - Шу вақти келмай турсин энди. А Нозим?

НОЗИМ: - Келаман деса, келманг деб бўладими? Қайтангга шубҳага тушади. Келаверсин. Учовимиз, оғзимизга маҳкам бўламиз.

ДАВЛАТ: - Э-э аёллардан гап бекитиш қийин.

НОЗИМ: - Учовимиздан бошқа кимдан билади?

ДАВЛАТ: - Аёлларнинг кўнгли сезади.

СУЛТОН: - Келмай турганлари яхши.

НОЗИМ: - Келса, ётоқхонада турадими ё меҳмонхонадами?

ДАВЛАТ: - Шу ер-чи?

СУЛТОН: - Анавининг иршайиб келиб қолса?

ДАВЛАТ: - Ҳа-я, у ҳам бор. Суюнчи олиб қўйса.

СУЛТОН: - Ўлдинг-да.

НОЗИМ: - Иш пишай деб турганда чаппасига олмаса ҳали.

ДАВЛАТ: - Йўқ, меҳмонхонага қўямиз.

НОЗИМ: - Мен уни айтмаяпман.

ДАВЛАТ: - Келса – шу. Биратўла айтиб қўя қолармиз. Мен биламан, у киши яхши аёл. Ву-ух, майли, деб, оқ фотиҳа берса борми! Келса, ўзим гаплашаман. Мен лекин кўндираман.

НОЗИМ: - Ҳа, мен хотинлардан кўрқаман деб, яна қочмасангиз.

ДАВЛАТ: - Ўзимизнинг жойдан-ку. Мен яхшилаб гаплашсам, розилик беради.

СУЛТОН: - Ҳа-а, берадилар, мени ўлдириб қўярлар.

НОЗИМ: - Э-э қойил! Онанинг ўз фарзандини йўқлаб келиши ҳам шунча ваҳима бўлса?

ДАВЛАТ: - Ваҳима эмас, лекин ҳисобга олиш керак. Балки келмас, бу ўзи Султоннинг юраги олиниб қолди.

НОЗИМ: - Чаток, чаток.

ДАВЛАТ: - Чаток-патоғи йўқ. Шунини ҳам ўйлаб ўтираммизми? Аҳмадали акангизга ишонч борми?

НОЗИМ: - Ҳа, ваъда берди-ку. Шу кунини соат тўртда кутиб туради. Яна биронга одам топаман деди.

ДАВЛАТ: - Ҳа, яхши. Мен ҳам бораман.

НОЗИМ: - Сиз керак эмас. Бунча кўп бўлиб бориб нима қиламиз?

ДАВЛАТ: - Нимага мени четга сураверасиз. Бормайман. Султон икковимиз сизларни кузатиб қўямиз, деяпман.

НОЗИМ: - Сиз бузасиз.

СУЛТОН: - Уйини билмайсизлар-ку, мен кўрсатиб қўяман.

НОЗИМ: - Унда майли.

Давлат туриб, машинани бир айланади.

НОЗИМ: - Тўйгача юрадимми?

Давлат кифтини қисади.

ДАВЛАТ: - Билмайман, яна икки юз доллар харажат қилса.

СУЛТОН: - Қизиқ, шу Хоразмга ҳам бора оладими?

НОЗИМ: - Хоразмга? Бирон ойларда етиб борса керак.

ДАВЛАТ: - Бора олади Хоразмга. Фақат қишда.

СУЛТОН: - Нимага, ёзда нимага боролмайди?

ДАВЛАТ: - Қизиқ кетар экан.

НОЗИМ (ўзини соддаликка солиб): - Торттирса-чи?

ДАВЛАТ: - Уҳ-х, бошқа гап йўқ!

Қўнғироқ жиринглайди.

Давлат шартта «Запорожец» ичига кириб, етиб олади.

СУЛТОН: - Ҳа?

ДАВЛАТ: - Анави келди! Ҳозир керак эмас. Мени йўқ де.

СУЛТОН: - Э-э, куй чалиш нима бўлади?

ДАВЛАТ: - Э-э, ҳозир қўнғилимга сиғмаяпти. Нозим, сиз очинг.

Нозим кулиб дарвоза очгани кетади.

СУЛТОН: - Яхши.

ДАВЛАТ: - Шуни кўрсам, юрагим ғашланадиган бўлди. Бир-иккита гапидан кейин.

КЎЧА. ДАВЛАТНИНГ ДАРВОЗАСИ ОЛДИ

Дарвоза олдида ху олдин биз кўрган икки совчи.

Кичик совчи яна кўнғироқ тугмасига қўлини чўзади, шу пайт дарвоза эшиги очилиб Нозим кўринади.

Кичик совчи тугмадан қўлини олиб, ёқасини ушлайди.

КИЧИК СОВЧИ: - Вой! Туф-туф! Ҳамма ерда бор, нечта одамсиз?

НОЗИМ: - Э-э, хотира ҳам бор экан-да! Яна кўк эшикми?

КАТТА СОВЧИ: - Топилмаяпти-да, ўғлим. Оёқда оёқ қолмади.

НОЗИМ: - Нима излаяпсизлар?

КИЧИК СОВЧИ: - Нима эмас, қиз.

КАТТА СОВЧИ: - Чикмаяпти-да шу.

НОЗИМ (дарвозага ишора қилиб): - Йўқ жойдан излагандан кейин чикмайди-да.

КАТТА СОВЧИ: - Йўқ, биз анави, қирқ олтинчи уйни сўрамоқчи эдик. Қанақа одамлар?

НОЗИМ: - Опа, мен ўртоғимникига келганман. У ҳам янги кўчиб келган, билмаса керак.

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳали уйланмадингизми?

НОЗИМ: - Ёв қувлаяптими, уч кунда уйланиб?

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ. ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Қиз бола туриши билинадиган, озода, шинамгина уй.

Полда гилам.

Бир томонда диван каравот, бир томонда устига компьютер ўрнатилган стол.

Дилором компьютерда ишлаб ўтирибди.

Шарофат ая киради.

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим, почтангга кирар экансан.

ДИЛОРОМ: - Нимага?

ШАРОФАТ АЯ: - Хўп, қизим, қани, бир кўр, сени тишлаб олмайди-ку.

ДАВЛАТ: - Почтамни қайдан олишди? Ким берди?

ШАРОФАТ АЯ: - Мен, қизим.

ДИЛОРОМ: - Сиз? Сиз почтани биласизми?

ШАРОФАТ АЯ: - Бунча аччиғинг бурнинг учида турмаса. Дилор дугонангдан олувдим. Сўраб қўйишмади. Кейин унга айтувдим, мен биламан, деди.

ДИЛОРОМ: - Ая, мен жавобимни айтдим-ку. Нимага бировларни бекорга овора қиласиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Овораси йўқ, қизим. Ўзлари ялиниб туриб олди. Бир гаплашиб кўришсин деяпти. Ҳеч ёмон жойи йўқ. Кўр, ёқмаса, кўнгли ўзидан қолсин. Кейин, бир боладан кичкина бир қутича бериб юборибди. Сенга деб.

ДИЛОРОМ: - Керак эмас ҳеч қанақа совғаси. Ая, сизга нима деяпман, ахир?

ШАРОФАТ АЯ: - Совға эмас шекилли.

ДИЛОРОМ: - Нимага олиб қолдингиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим, совғани боладан бериб юбормайди-ку. Нима бу десам, сиз билмайсиз, очса, қизингизнинг ўзи билади, деди ҳалиги бола. Ҳозир опкеламам.

ДИЛОРОМ: - Ҳали ҳам бўлса шулардан кўнгил узолмаяпсиз-да а?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳм, мен, ҳозир.

Шарофат ая чиқиб кетади.

8. Камбағалнинг оғзи ошга етганда, бурни қонабди

КўЧА

Одатий, кундалик шаҳар манзараси.
Ориф, бир ўзи, паришонхотир кезиб келяпти.
Бирга ўтиб кетаётган йигит-қизлар...
Фарзандини ўртага олган эру хотин...
Яна жуфтлар.
Кўчадаги ҳамма Орифнинг кўзига жуда бахтиёр кўринади.
У ўз хаёллари билан банд.
Унинг кўзи олдидан кўлтиқлашиб олган бахтиёр жуфтлар ўтаверади.
Балки Шарифа тўйдан кейин очилар?

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Гапга туғилган шекилли, уч дўстнинг ҳангомаси тугамайди.

ДАВЛАТ: - Гоҳ лўли келади, гоҳ электрдан, газдан. Энди совчи.

НОЗИМ: - Мен буларни кўрганман. Ҳали ҳам қиз ахтариб юришибди. Зўр-эй. қаерда қиз бор деб, уйма-уй кириб кетаверар экан.

СУЛТОН: - Қизиқ одат.

ДАВЛАТ: - Ҳа, кўплар шунақа қилиб уйланади.

НОЗИМ: - Ҳа-а, эй, Султоннинг бўлса уйланишга кўнглидан бошқа ҳеч нарсаси йўқ. Яланғоч сувдан тоймас..

ДАВЛАТ: - Ана шунақа гап билишларингизни ўша ёқда ишлатасиз..

НОЗИМ: - Ишлатаман. Ҳали ҳам менинг каллам ишлагани учун иш силжияпти.

СУЛТОН: - Раҳмат., раҳмат.

ДАВЛАТ: - Раҳматни кейин айтасан. Аввал бир аниқ қилсин. Ўзим борар эдим-ку-я, лекин мен тўғрисида шартта-шартта айтиб ташлайман-да.

НОЗИМ: - Бемалол. Кўрпача тўшаб кутишяпти сизни.

ДАВЛАТ: - Ҳа, нима, икки ёш бир-бирини яхши кўрса, айтиш мумкин эмас эмиш. Жиноят эмас-ку бу. Ўзи сиз, Нозим, мана шунақа масала чиқараверасиз.

НОЗИМ: - Мен чиқармайман, ўзи кўндаланг бўляпти. Буларнинг ҳаммаси бор масалалар.

СУЛТОН: - Ҳисоблашиш керак-да.

ДАВЛАТ: - Ҳисоблашиш? Сизлар бир умр ҳисоблашасизлар. Тавба, тайёр қиз бўлса, севса, бу ҳам севса, шуни ҳал қилишга мингта

дипломатия! Умуман ярамайсизлар. Ким айтади сизларни шу замоннинг одамлари деб.

НОЗИМ: - Султон, бу билан неча йилдан бери яқинсиз?

СУЛТОН: - Мактабдан.

НОЗИМ: - Жинни бўлиб қолмаганингизга қойил. Бошқа одам бўлганда ақлдан озар эди.

ДАВЛАТ: - Ҳей, ҳей...

АЭРОПОРТ КАССАСИ

Саодат бир даста пул билан иккита паспортни ойнаванд касса туйнугига узатади.

Сал нарида Саодатни олиб келган Акмал ака қараб туради.

ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Компьютер ёқик.

Дилором ўй суриб ўтиради

Шундай ўйлаб ўтирган кўйи «Интернет»га киради. Компьютерда «Интернет», «имейл», Дилоромнинг электрон почтаси саҳифалари.

Компьютерда сурат очила бошлайди.

САРВАРНИНГ ОВОЗИ: «Ассалому алайкум, Дилором! Сиз мени танимайсиз, мен эса сизни танийман...Кичкина пайтингиздан ўзингизни, ҳозир эса расмингиздан танийман. Битта мактабда ўқиганмиз. Мен кўрганимда олтинчи синф эдингиз шекилли. Кейин уч йил олдин борганимда кўрганман. Узоқдан. Ҳозир Санобар кеннойим юборган клипни кўрдим. Сиз ватандаги ҳамма қизларнинг тимсолидек кўриндингиз менга. Ҳам шундай яқин туюлдингиз...»

ДИЛОРОМ(ўзига ўзи): - Яхши одамга ўхшайди... лекин сал сурроқми? Хижолат деган нарсанинг кўчасидан ҳам ўтмаган.

Ташқаридан Шарофат аянинг товуши келади.

ШАРОФАТ АЯ: - Дилор, қизим, уйдამисан?

ДИЛОРОМ: - Ҳа, ая.

Дилором шоша-пиша компьютер саҳифасини ўзгартиради.

Шарофат ая киради, узоқдан қизиқсиниб компьютер экранига тикилади.

ШАРОФАТ АЯ: - Дарс қияпсанми?

ДИЛОРОМ: - Ҳа, нима эди?

ШАРОФАТ АЯ: - Ўзим... шундай сўраяпман.

Дилором индамайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Анави, Санобари телефон қилувди. Гаплашишмадими, билиб беринг, деб.

ДИЛОРОМ: - Ая, айтдим-ку, нима қиламан гаплашиб?

ШАРОФАТ АЯ: - Бир марта гаплашсанг, еб қўядими, қизим?

ДИЛОРОМ: - Ҳа, еб қўяди. Гаплашайлик, дейди-да, кейин е-еб қўяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим, онангман, сенга ёмонлик тилайманми?..

Бир кўр, деяпман. Сени биров мажбурлаётгани йўқ. Ёқмаса, кейин майли. Лекин аввал бир гаплаш-чи, қанақа одам экан.

ДИЛОРОМ: - Қанақа бўларди, чэт элда қизлар билан юравериб, бети қотиб кетган бир сур.

ШАРОФАТ АЯ: - Кўрдингми? Бети қотиб кетган деяпсан?

ДИЛОРОМ: - Кўрганим йўқ. Лекин биламан, у ёқда кўча тўла қиз. Курорт шаҳар-да. Бузуқ. Бу одам ўшанақа қизлардан тўйган, энди ўзимизники, кўчага чиқмай, уйда овқатини пишириб ўтирадиган битта... хизматкор оқсач керак.

ШАРОФАТ АЯ: - Хай-хай, қизим, кўрмаган билмаган одамингни ёмонлама. У ёқда ҳам қизлар кўчада ётмаса керак.

ДИЛОРОМ: - Ётмаса, ўша ёқдан олсин эди.

ШАРОФАТ АЯ: - Унақа эмас, ўзимизнинг қизлардан оламан, деган деяпман-ку. Хўп, қизим, сен нима десанг, мен кўниб турибман. Сен ҳам бир марта гапимга киргин..

ДИЛОРОМ: - Ая, сизга шунча гапни айтсам ҳам, бари бир, шунга тикиштиряпсиз-да, а?

ШАРОФАТ АЯ: - Тикиштираётганим йўқ, қизим. Сенга яхши бўлсин дейман. Яхшисини танлайман. Кўр, қани, тамом ёқмаса, бир гап бўлар....

АВТОБУС БЕКАТИ. АСР

Автобусдан Нозим, Давлат, Султон тушади.

Нозим иккаласига «сизлар шу ерда туринглар, мен ҳозир олиб тушаман», деган мазмунда ишора қилиб, нашриёт томонга шахдам одимлайди.

Кўча бўйлаб Ориф келиб қолади.

ОРИФ: - Ҳа, бу ерда?

ДАВЛАТ : - Бир иш бор эди.

ОРИФ: - Нозим қаёққа кетяпти?

ДАВЛАТ: - Ҳозир келади. Ўзингиз нима қилиб юрибсиз?

ОРИФ: - Шундай... айланиб... Яхши бўлди сизларни кўрганим, бир ўтирайлик.

ДАВЛАТ: - Ўтиришдан бошқа иш чиқиб турибди ҳозир. Шошманг.

Давлат сал оғриниб гапиреди.

Султон атрофга бетокат аланглайди.

НАШРИЁТ

Узун долон.

Тевада неон чироқлар ғўнғиллайди.

Нозим дермантин қопланган эшикни тутқичидан тортади.

Долондан икки киши ўтиб кетади.

Нозим ҳайрон бўлиб, эшикдаги «**бўлим бошлиғи: А .Маҳмудов**» деган ёзувга қарайди.

Эшикни қайта-қайта тортиб кўради, кейин гурсиллатиб урали.

ОВОЗ: - Сиз Нозимжонмисиз?

Нозим орқага ўгирилади.

Элликлардан ошган басавлат киши унга қўлини чўзади.

НОЗИМ: - Саломалайкум! Ҳа.

КИШИ: - Сизни танийман. Аҳмадали акангиз тушликка тушган кўйи қайтиб чиқмади.

НОЗИМ: - Келишган эдик. Соат бешда кутадиган бўлувдилар.

Басавлат киши Нозимга ачинганнамо қаради.

НОЗИМ: - Ваъда қаттиқ эди. Кепқолармикан? Мабодо сизга бирон таклиф айтмадимми?

КИШИ: - Индамади. Энди сиз пастни, ошхонани бир қаранг.

Нозим басавлат кишининг ортидан қараб қолади: шу одамни ҳам қўшиб олса, жуда яхши бўлар эди.

АВТОБУС БЕКАТИ. АСР

Давлат, Султон, Ориф.

Ориф куйиб-пишиб гапиряпти.

Давлат, кўзи наشريёт томонда, бепарво эшитади.

Нашриёт кираверишида диққати ошган Нозим кўриниб, қўл силкиб,
Давлатни чорлайди.

ДАВЛАТ : - Орифжон, шу дўстимиз... Султон. Уни ёлғизлатмай
гаплашиб туринг, биз ҳозир келамиз. Нимага мени чақириб қолди?

АЭРОПОРТ

Навбатдаги рейс жўнашидан олдинги гавжумлик.
Акмал ака, Салима опа, Жумагул опа Саодатни кузатишга чиққан.
Саодатнинг олдида чоғроқ чамадон.
Аввал Салима опа. кейин Жумагул опа Саодатга, албатта, йўлда
хушёр бўлиш ҳақида гапларни тайинлайдилар.
Саодат тез-тез бош ирғаб эшитади.
Нарирокда Алишер қараб турган бўлади.
Гулсанам тиззасидаги ўғлини ўйнатади.

ОШХОНА

Аҳмадали ака ўттиз беш-қирқ ёшлардаги пўрим кийинган иккита
улфати ҒОЙИБЖОН ва ЗИЁДИЛЛА билан ўтиради.
Столда ароқ шишаси ва ул-бул овқатлар.
Эшикда Нозим билан Давлат кўринади.
Нозим ҳар ёққа аланглайди.
Давлат Аҳмадали акани кўриб, тўғри шу ёққа қараб юради.
Аҳмадали ака буларни кўрадию шу заҳоти ғирт мастга айланади.

АҲМАДАЛИ АКА (улфатларига): - Бизнинг маза қочди.

Улфатлар унга хайрон қарайдилар.

ҒОЙИБЖОН: - Йўғ-э, туппа-тузук эдингиз-ку?

АҲМАДАЛИ АКА: - Қалладан ҳам, оёқдан ҳам бирдан олди.

ЗИЁДИЛЛА: - Ҳозиргина яхши эдингиз. Бирон жойингиз оғриб
қолдими?

Давлат, унинг кетидан Нозим буларнинг олдига келгунча Аҳмадали
ака «тайёр» бўлган эди.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ў-ў, миллат гуллари!.. Давлат! Нозим! Ё сен Нозим,
сен Давлатми? Ё, тўғри, сен Нозим, сен Давлат! Давлат – кўнгли
бадавлат.

Нозим ҳам, Давлат ҳам анграйиб қолади. Бир-бирига қарайди.

АҲМАДАЛИ АКА: - Кўришинглар! Мана, бу гўрков! Могилшчик. Ғойибжон! Буниси – астронавт... йўқ, атмос... астрофизик Зиёдилла! Дилбар йигитлар!

НОЗИМ: - Ўзингиз дилбар бўлиб қопсиз-ку?

АҲМАДАЛИ АКА: - Шумерлар... империя! Ичмай бўладими! Скифлар неча аср олдин яшаган? Охирги очган гўринг кимники эди, Зиёдилла? Ўзинг тушунтир бу мунавварларга. Ҳа, булар нурли йигитлар...

Ғойибжон ҳам, Зиёдилла ҳам ноқулай аҳволга тушадилар.

ДАВЛАТ (Нозимга шивирлаб): - Иш расво-ку! Нима қилдик?

НОЗИМ: - Ўв, Аҳмадали ака, гўрни қўйинг, ваъда... ваъда нима эди?

ДАВЛАТ : - Совчиликка боришингиз керак-ку!

АҲМАДАЛИ АКА: - Кушонлар салтанати! Уч минг йил олдин аёнларни қандай кўмишган? Ғойибжон, ўзинг айт. Ҳамма кўмилади, подшолар ҳам... Нозим, тушуняпсанми, бу йигит гўрков! Ҳақиқий гўрков. Қадимги гўрларни очади. Гўр бўйича ягона мутахассис! Кушон... йўқ, шумерларнинг гўри зўр бўлган.

ҒОЙИБЖОН: - Укалар, ўтиринглар. Нима гап ўзи?

НОЗИМ: - Бизни ҳам тўппа-тўғри гўрга тикибсиз-ку, ака!

ЗИЁДИЛЛА: - Бу киши бизга амаки бўладилар.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ҳа, бу юлдузларни текширади. Сен, Нозим, биласанми, юлдузлар ер юзидаги пляжлардаги кумдан ҳам кўп. Кумни битта-битта санаб бўладими? Шундан ҳам кўп юлдузлар. Зиёдилла, қанақа баланд йигитсан. Шуни ўрганасан-а... Булар бўлса, хотин олиб берамиз деб...

НОЗИМ (Зиёдиллага): - Кечирасиз. Лекин амакингиз...

ДАВЛАТ : - Нозим, кетдик, кўряпсиз-ку, ўчган!

АҲМАДАЛИ АКА: - Биттадан отайлик. Мунавварлар учрашуви учун! Ота-боболаримиз тарихини билмайсизлар. Зиёдилла, қайси зодагон эди? Балки, мен ўша оқ хунларнинг тўғридан тўғри авлодидирман?

ДАВЛАТ : - Нозим, кечикяпмиз!

АҲМАДАЛИ АКА: - Эй, қаёққа? Миллатнинг гуллари учрашиб қолибсизлар... Оқсоч тарих билан ёрқин келажак чегарасида! Шунча юлдуз, уларнинг, эҳ-ҳе, қанча сайёраси бор. Демак, ўзга цивилизациялар ҳам бор.

Нозим ва Давлат орқага қарамай эшикдан чиқиб кетадилар.

Уларни Аҳмадали аканинг гапи таъқиб қилиб қолади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Бизлар коинотнинг бир чеккасида қолиб кетганмиз, ҳеч ким хабар олмайди. Инсоният нақадар ёлғиз!

ҒОЙИБЖОН: - Хафа бўлиб кетишди.

ЗИЁДИЛЛА: - Амаки?

Аҳмадали аканинг «мастлиги» бирдан тарқади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Яхши йигитлар. Лекин қандай совчиликка бораман?

ЗИЁДИЛЛА: - Аввалига нимага хўп дедингиз бўлмаса?

АҲМАДАЛИ АКА: - Нозим қўймади. Яхши қўраман. Лекин уйланадиганини унча билмайман. Кейин, нимага ота-онаси йўқ?

ҒОЙИБЖОН: - Етимми? Савобдан қолибсиз.

АҲМАДАЛИ АКА: - Йўғ-э, етим эмас. Лекин ота-онасига айтмай уйланмоқчи. Ўзи топган-да. Нозимга нимага бунақа десам, шунақа бўлиб қолди, дейди.

ЗИЁДИЛЛА: - Айтиш керак эди. Йигитларни хафа қилдингиз.

АҲМАДАЛИ АКА: - Айтган билан тушунмайди булар. Икки никоҳли деган гапни қаёқдан ҳам биларди...

ҒОЙИБЖОН: - Нима дегани у?

АҲМАДАЛИ АКА: - Бизда кеннойингиз иккита бўлган.

ҒОЙИБЖОН: - Мен ҳам тушунмадим.

ЗИЁДИЛЛА: - Амаким икки марта хотин олганлар. Биринчиси билан турмуш бўлмагандан кейин, ажралиб, ҳозирги кеннойимни олганлар.

ҒОЙИБЖОН: - Бўлади ҳаётда. Шунини икки никоҳли дейдими? Булар билан боришингизга нима алоқаси бор?

АҲМАДАЛИ АКА: - Алоқаси йўғ-у. лекин шунақа ирим бор. Никоҳи иккита бўлган одам нон ушатса яхши бўлмайди деган гаплар юради.

ЗИЁДИЛЛА: - Ий-е... Ўзи... битта ўзи нон еса... биров синдириб берадими?

Аҳмадали ака кулади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Осмонга қараб, юлдуз санаб юраверган экансан-да, а. Фотиҳа қилганда нон синдирилади, шунини айтяпман.

ЗИЁДИЛЛА: - Бунини биламан-э. Лекин икки никоҳли деган гапни эшитмаганман..

ҒОЙИБЖОН: - Мен ҳам энди билдим.

АҲМАДАЛИ АКА: - Э-э, мен шуни айтяпман-да, буларга тушунтиргунимча тўй ҳам ўтиб кетади. Боришим сира тўғри келмайди.

ЗИЁДИЛЛА: - Икки марта уйланиш жиноят эмас-ку. Одамни хўрлаш бу.

ҒОЙИБЖОН: - Турмуш бузилмасин деб ўйлаб топилган-да.

АҲМАДАЛИ АКА: - Лекин яхши иш бўлмади. Биронтани гаплашиб қўяр эдим, лекин бояги гап: у болани яхши танитайман, бу иккови нима деб чопиб юрибди – билмайман.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Дилором дастурхон тузаяпти.

Шарофат ая катта лаганда узум кўтариб киради.

Полига гилам тўшалган, тўрдаги тахмонга кўрпаю кўрпачалар тахланиб, устида гулдор чойшаб ёпилган уй.

Ўртада хонтахта теграсига кўрпачалар тўшалган.

Совчиларни кутишяпти.

ШАРОФАТ АЯ: - Вақтини аниқ айтишган эдими?

ДАВЛАТ: - Ҳа, ая. Келишади.

ШАРОФАТ АЯ: - Бешдан ўтяти-ку, қизим.

ДИЛОРОМ: - Телефон қилиб сўрай десам, ноқулай. Кеп қолишар.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳалитдан йўл қаратса булар. Уйни адаштириб юрганми?

ДИЛОРОМ: - Нимага адаштиради? Ўзи билади-ку. Кўрсатиб қўяр.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, ҳали уйга ҳам келганми? Маҳалладагилар ҳам кўргандир?

ДИЛОРОМ: - Ҳу анави... кеч қолганларимда... Ҳеч ким кўрмаган. Кўрган бўлса, нима?

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди қил-э. Ҳали сандан кўп гап чиқадиганга ўхшайди.

АВТОБУС БЕКАТИ

Нозим, Давлат , Ориф, Султон.

НОЗИМ: - Э, учовини кўриб, хурсанд бўлиб кетибман? Совчи команда зўр бўпти деб.

ДАВЛАТ : - Пиёниста! Дилбар алкаш!

НОЗИМ: - Эрталабдан ёнида ўтириб олмайманми, а? Тоза бўкибди-я!

ДАВЛАТ : - Бошқа одам бўлганда тумшуғига солардим.

Бекатда турган одамларнинг бирови йўлга тикилган, бирови ўзича хаёл сурган, ҳамма ҳар хил алпозда кўринса-да, эътибори буларда.

СУЛТОН: - Кутиб қолишди. Ҳозир бормаса бўлмайди.
ДАВЛАТ : - Сигаретдан олинг!

Ориф чўнтагини шаппатилайди.

ОРИФ: - Тугабди.

ДАВЛАТ : - Кашанданинг ёнида сигарет йўқ! Қанақа одамсиз?!

НОЗИМ: - Ўзингиз-чи? Ҳам сўраб чекади, ҳам таъна қилади.

ДАВЛАТ: - Кашанда бу, мен эмас. Доим ёнида олиб юриши керак.

СУЛТОН: - Шундан муаммо чиқарма, Давлат. Ҳозир опкеламан.

Султон шундоқ кўриниб турган дўконга югуради.

НОЗИМ: - Бўғилиб кетяпман. Нима қиламиз энди? Мен ҳам битта чекаман.

ОРИФ: - Нима гап ўзи? Балки ёрдамим тегар?

Давлат Орифга бошдан-оёқ тикилади.

Султон ўзи олиб келган сигарет қутисини Давлатга узатади.

НОЗИМ: - Нарирокқа ўтиб, ўйлашиб олайлик.

КЎЧА ЁҚАСИ. АСР

Тўртовлон бир-бирига қараб тутатади, Ориф чемайди, лекин у ҳам тутун ичида.

ДАВЛАТ : Вазиятдан чиқиш керак. Ўзимиз боришимиздан бошқа йўл йўқ. Ориф... сиз ҳам жуда вақтида келдингиз.

ОРИФ: - Йўқ дейиш йўқ. Биласиз-ку мени, Нозим, сизлар учун ҳамма нарсага тайёрман.

ДАВЛАТ : - Совчиликка борасиз.

Нозим Орифга илкис қарайди.

Орифнинг ранги ўзгаради

ОРИФ: - Нима? Ҳазиллашяпсизми? Қанақа совчилик?

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Салима опа, Жумагул опа, Саодат.

Жумагул опанинг қўлида бир даста пул.

Саодат ўнғайсизланади.

ЖУМАГУЛ ОП: - Энди уялма-да. Холанг, холанг ҳам эмас, опангман-ку.

САЛИМА ОПА: - Қўй. Уялса уялиб олсин. Қиз боланинг уялгани яхши.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Буни Султон акангга берасан. Фақат икковларинг учун. Шаҳар айланинглар. Кинога тушинглар. Музқаймоқ-пузқаймоқ. Билмайман, ҳозирги ёшлар нима қилади. Бизлар ўқиганда кинога бирга тушса – бўлди, шу рози бўлгани эди.

САЛИМА ОПА: - Жа унча эмас эди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима бўлса ҳам, уч-тўрт кун бир айланинглар.

Японияга кетгунингча. Унга ўзинг айт-да, у-бу қилайлик деб. Жуда мўмин- қобил у. Айтмасанг, тортиниб кузатишга ҳам чиқмайди.

САЛИМА ОПА: - Ўзгаргандир. Шунча вақтдан бери ҳайҳотдай шаҳарда ўкиб юрибди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўзимнинг боламни билмайманми, опа. Саодатжон ҳозирдан қўлига олиб олсин деяпман-да.

САЛИМА ОПА: - Яхши, юввош бола.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Юввошнинг ҳам жуда юввоши бўлмайди. А Саодат? Ўзинг ўргат. Мунча бўшашаверманг, де. Япониягача шуни тарбиялаб, эсини жойига киритиб кет.

Саодатнинг кулгиси келади.

АВТОБУС БЕКАТИ

Давлат Орифга бошдан-оёқ тикилиб чиқади.

ДАВЛАТ: - Кийим жойида, пўрим. Кўриниш ҳам чакки эмас. (Нозимга қараб қўйиб). Ўзи келишган одам-да. Ана буни дилбар йигит деса бўлади. Дилбар ҳам эмас, лобар.

Ориф Нозимга мадад сўраб қарайди.

ОРИФ: - Сиз тушунтиринг. Нима гап ўзи? Ким ким учун совчиликка бориш керак? Сиз уйланыпсизми, Нозим?

НОЗИМ: - Нимага мен уйланар эканман? Ҳамма менга ёпишиб олди-я.

ОРИФ: - Нима, уйланиш айбми? Ҳамма ҳам уйланади. Чўчиб кетдингиз...

ДАВЛАТ: - Ҳали бунинг ёши етмаган. Уйланадиган бу, Султон. Совчиликка бориш керак ҳозир. Совчи акамиз бўлса, учиб қолибди.

ОРИФ: - Энди?.. Энди ким боради?

ДАВЛАТ: - Ўзимиз борамиз. Бошқа илож йўқ. Совчи келади деб кутиб ўтиришибди.

ОРИФ: - Миллати нима?

ДАВЛАТ: - Кимнинг?

ОРИФ: - Қизнинг. Ўзбекми?

СУЛТОН: - Ўзбек.

ОРИФ (Султонга): - Сиз нимага боряпсиз бўлмаса?

НОЗИМ: - Ўзи ҳам келсин, куёвкўрди қиламиз, дейишди.

СУЛТОН: - Йўғ-е, ҳазиллашяпти, мен уйини кўрсатиб қўяман.

ДАВЛАТ: - Энди етиб бордимми? Ёмон кўп гапирасизлар-ей. Ярим умрларинг гап билан ўтиб кетади.

ОРИФ: - Ҳозир бориш керакми?

ДАВЛАТ: - Э худо, яна сўрайди-я!

ОРИФ: - Менинг зарил ишим бор.

ДАВЛАТ: - Ҳозир ҳамма нарасага тайёрман, деб турувдингиз-ку?

ОРИФ: - Бунақага эмас-да.

ДАВЛАТ: - Нимага бўлмаса?

ОРИФ: - Ҳали ҳам тушунмаяпман. Сизлар мени ўйин қияпсизларми?

СУЛТОН: - Кечикяпмиз! Давлат, Нозим...

ДАВЛАТ: - Ўйин-пўйини йўқ, Ориф. Бунинг қизиникига совчи бориши керак эди. Нозим билан, яна биронта одамни ёнига олиб. Ҳозир олиб бориб қўямиз деб келсак, совчи акамиз ғирт маст. Ана, ичкарида, ошхонада гулдираб ётибди.

ОРИФ: - Бошқа кунга қолдириш керак. Ё айтиб қўйилганми?

СУЛТОН: - Давлат, кечикяпмиз!

НОЗИМ: - Айтилган, айтилган. Кутишяпти.

ОРИФ: - Бунақа бўлмайди-да.

ДАВЛАТ: - Бунақа бўлмаслигини биз ҳам биламиз.

ОРИФ: - Совчиликка аёллар боради. Сиз билан менга ўхшаган болалар эмас.

ДАВЛАТ: - Биз бола бўлдикми?

ОРИФ: - Хўп, ана, одам дейлик, эркак. Эркаклар совчиликка юрмайди. Мен биламан-ку.

ДАВЛАТ: - Ана шу сизни билади деб, юринг деяпмиз-да.

ОРИФ: - Э, совчи сал мундайроқ одам бўлиши керак бари бир.

ДАВЛАТ: - Нима, биз ўша мундайроқ одам эмасми? Қош-кўзимиз жойида. Ҳозир шу маст акамиз айтди: миллат гулларимиз.

НОЗИМ: - Орифнинг гапи тўғри. Бир катта одам бўлмаса бўлмайди. Уччовимиз ҳам ёш.

ДАВЛАТ: - Энди сиз чекиняпсизми? Э тавба, нимага бунақасизлар, а? Ўзи мана шунақа: ундай бўлиши керак, бундай бўлиши керак деб, ботқоққа ботиб қолганмиз. Совчи дегани ким - ўртада бир воситачи, холос. Ёшми, қарими, нима фарқи бор? Қизни ўзига сўрамайди-ку.

Нозим ерга қараб ўйланиб туради.

Ориф ҳозир бир нажоткор келиб келиб қоладигандек, атрофга аланглайди.

Султон ҳаммага бир-бир жавдирайди, кейин яна Давлатга ёлвориб қарайди.

СУЛТОН: - Кутиб қолишди. Жуда ёмон бўляпти-да.

ДАВЛАТ : - Ориф, бўлди, кемага тушганнинг жони бир. Ўзингизни у ёқ-бу ёққа ташламанг энди.

ОРИФ: - Ташлаётганим йўқ. Бўладиган гапни айтяпман.

ДАВЛАТ: - Мана, бўладиган гапни мен айтаман. Бундай қиламиз: ҳозир ҳаммамиз машинага ўтириб, қизниқига борамиз; Султон уйини кўрсатиб, ўзи тушиб қолади. Ўша ерда чойхона бор, ўтириб туради. Ориф, сиз гапни бошлаб берасиз.

ОРИФ: - Ий-е, нимага мен?

ДАВЛАТ: - Яқинда уйланасиз-ку.

ОРИФ: - Уйлансам... нима бўпти?

ДАВЛАТ: - Биласиз-да.

ОРИФ: - Нимани биламан?

ДАВЛАТ: - Уҳ, эзиб юбордингиз одамни. Совчи юбордингиз, тўй бўлади, шу ерликсиз, деб айтяпман. Сиз анавинақа сизда гул, бизда булбул деган гапларни бошласангиз, у ёғини ўзим қотириб ташлайман.

ОРИФ: - Нозим-чи? Қайтангга Нозим гапга устароқ.

НОЗИМ: - Мен...

ДАВЛАТ: - Нозим ҳам ҳимояда туради. Керак пайти аралашаверади.

НОЗИМ: - Аралашмасам ҳам майли.

ОРИФ: - Бари бир...

СУЛТОН: - Давлат! Сен ҳам гапни чўзаясан.

ДАВЛАТ: - Бўлди бўлмаса! Ке-етдик! Ўзим бораман. Урф-одат, ирим-сирим деб моғорлаб кетганларга бир кўрсатиб қўяй! Минғир-минғир қилиб ўтирадим! Такси! Ориф, сиз тўхтатинг. Бўлди энди, қочолмайсиз, чекиниш йўқ. Олға! Менинг ортимдан.

Султон қўл кўтариб, кўча четига чиқади.

Бир «Тико» машинаси тўхтади.

ДАВЛАТ: - Айтдим-ку, сиз тўхтатинг деб. Ҳа, майли.

Ҳамма «Тико»га қараб юради.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дилором ҳовлига сув сепаётир.

Шарофат ая дарвозага чиқиб қайтади.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, лой қилиб юборасан. Кўринмаяпти-ю. Вақт ўтиб кетяпти. Тавба, айтган вақтида келмайдими?

ДИЛОРОМ: - Бир гап бўлган шекилли.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима қилдик? Ё амакинг кетаверсинми?

ДИЛОРОМ: - Ҳайронман.

Ичкаридан МУРОД АКА чиқади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, амакиси, нос отасизми?

МУРОД АКА: - Ўтиравериб... кўзим кетиб қолибди. Ҳали ҳам йўқми?

ШАРОФАТ АЯ: - Келмади. Ҳайрон бўлиб турибмиз.

МУРОД АКА: - Мен бораё бўлмаса. Кеп қолса, бир қадам, чақирарсизлар.

Мурод ака дарвозага қараб юради.

ШАРОФАТ АЯ: - Яна битта чой дамлаб берай. Ўтиринг энди.

МУРОД АКА: - Уйда ўтираверсам, диққатим ошиб кетади.

ШАРОФАТ АЯ: - Хўп, айланинг. Ана, тоқларни қаранг.

МУРОД АКА: - Бир кўчага чиқай. Ториқиб кетдим.

Мурод ака ёнчиғидан носқовоғини олади.,

Шарофат ая жуда норози қарайди.

Мурод ака хижолат бўлиб юзини буради.

ШАРОФАТ АЯ: - Тез чакиб олинг-да. кейин одамларнинг олди-да одамни уялтирманг.

МУРОД АКА: - Хўп, келин, хўп. Бунинг нимасидан уяласиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, гапирманг шуни.

ЧОЙХОНА

Чойхонада тўрт улфат ошга тадорик қилётир.

Хонтахтада чойхонада қилинадиган ошга керакли унча кўп бўлмаган масаллиқлар.

Қирқ беш ёшлар чамаси СОБИР сабзи тўғраяпти.

Қирқ олти ёшли ИСМАТ, яғир дўпписи пешанасига тушган, кўзи ёшли, пиёз арчяпти.

Ўттиз тўрт-ўттиз беш ёшли ШАРИФ клеёнкага тўкилган гуручни тозалаяпти.

Даврадаги мўйловли, бадқовоқ, ўттиз беш ёшлар чамаси МУҲАММАД ҳафсала билан гўшт майдалайди.

СОБИР: - Бўлди! Бугун охирги ош. Тўртта одам йиғилса бўлди – ош!
Садағаси кетай! Лекин бошқа нарсаси ҳам есак бўлар.

ИСМАТ: - Ўзи пайшанба куни еганимиз ҳам етади.

ШАРИФ: - Самарқанднинг Жомига бордим. Аччиқ ичакдай чўзилиб кетган кишлоқ экан, бир ёғи тоғ, бир ёғи дашт. Ана шу даштида меҳмонга битта шўрва осмаса, ҳисобга ўтмас экан.

МУҲАММАД: - Э- ош-чи. Ош қўймайдими?

ШАРИФ: - Қўяди, лекин бари бир шўрва тортиш керак экан-да. Бўлмаса, иззатимни қилмади деб меҳмон хафа бўлар экан.

ИСМАТ: - Э-э, бизга тескари экан-да. Тўйида ош қиладими?

ШАРИФ: - Ҳа, қилади. Лекин савзиси билан гуручини аралаштирмай сузади. Лаганда тагида гуруч, (қўли билан кўрсатади) унинг устида сабзи, унинг устидан гўшт, бўлак-бўлак.

СОБИР: - Ҳа, ош ҳам ҳар жойда ҳар хил.

ИСМАТ: - Жиззахда бир тўйда борганимда сопи ош еганман. Жуда бошлашар экан.

СОБИР: - Сопи ош ўзимизда ҳам бор. Кам қилинади-да.

ШАРИФ: - Қанақа ош шу?

СОБИР: - Гуручи билан масаллиғини алоҳида пишириб олинади.

ШАРИФ: - Лекин шўрва! (қўли билан лаганни кўтариб кўрсатади) Олдин мана шундай лаганда гўшти киради. Тоғдай, ўзи ҳам битта қўй иккита лаганга босилган. Кейин шўрванинг суви. Ичида ҳеч нарсаси йўқ, бўлса, манавиндай картошка, шолғом (бош бармоғининг учини кўрсатади). Зўр! Йўқ, энг аввал, салом-алиқдан кейин ароқ киради, (ҳар қўлидо бармоқлари билан иккитадан шишани бўғзидан қисиб олгандек) ҳар қўлда иккитадан – тўртта, Тўғралмаган, боши муштдай кўк пиёз билан урасиз! Катта пиёлани тў-ўлдириб!

ИСМАТ: - Кўп ичилар экан-да.

ШАРИФ: - Гўшт кесиб ташлайди.

СОБИР: - Э-э, бўлди. Одамнинг кайфини қочирдинг. Унақа ичиш керак эмас.

ШАРИФ: Тўйларда ҳам, ҳозир салгина камайган дейишди-ю, лекин ўн йигирма йил олдин ёмон ичишган экан.

СОБИР: - Қизиғ-а шу, болалигимда, биламан, тўйда унча ароқ қўйилмас эди. Эллик йил олдин ҳатто кишлоқларда стол тўйи деган нарсалар ҳам бўлмаган. Ароқ ҳам ичилмаган.

МУҲАММАД: - Ҳозир тўйларимизда нимага тўй қиляётганимиз эсда бўлмайди, ишқилиб, одамларга едирсак, асосийси – ичирсак. Гапириб кетмаса бўлди.

ШАРИФ: - Ҳа, тўй шу-да ўзи?

МУҲАММАД: - Боримизни тўйга тўкамиз-да, келин-куёв кейин нимага яшайди. қандай яшайди – ўйламаймиз. Карз бўлса – худо кўрсатмасин, азоби бошқаттан бошланади.

СОБИР: - Тўғри, тўғри. Ҳамма шундай қилади деб, шу ҳамма қаёққа қараб кетаётганини ўйламайди.

ИСМАТ: - Ўйлайди, лекин кучайиб кетгандан ўрганиб қолади.

Бу орада ҳеч ким ишини тўхтатмайди, Исмат кўзи ёшга тўлиб, бурнини тортиб-тортиб кўяди, Муҳаммад гўшт майдалаб бўлади, думбани жаз қилиш учун кесади, Собирнинг олдида икки-учта сабзи қолган.

Шарифнинг олдида тоза гуруч уюми катталашиб, тозаланмагани озгина қолган.

СОБИР: - Шариф, бўлди, жазни ташлаб опке. Э-э, тўйдан айирмасин. Буни ҳаммамиз гапирамиз, тўйда ҳаддидан ошиб кетяпмиз, исрофгарчилик қияпмиз, яхши эмас, ношукурчилик, деймиз, бировларнинг тўйига, лекин ўзимиз тўй қилган-да, бошқалардан ошиб тушамиз. Муҳаммад, бир пиёладан кўй-да-э.

ИСМАТ: - Ҳа, Шариф, анави жиянинг неччига чиқди?

ШАРИФ: - Йигирма саккизда. Нима эди?

ИСМАТ: - Йигирма саккиз бўлса... ҳали уйланмади, а? Ёши ўтиб қолибди.

ШАРИФ: - У ёқдагилар қирқ-элликда ҳам уйланаверар экан. уйланмайдигани ҳам кўп.

СОБИР: - Йигирма саккиз... унча ёши ўтган эмас. Оёққа туриб олиб, уйланай деган-да.

МУҲАММАД: - У ёқда топилмабди-да а?

ШАРИФ: - У ёқда ўзбек қиз йўқ. Ўзбек оила бўлмагандан кейин.

СОБИР: - Ҳа, қийин савдо экан. Ўзи келиб кўролмаса, танлай олмаса.

ИСМАТ: - Бу ёқдаги, ўзимизнинг қизлар ёқмай ҳам қолгандир. Жуда маданиятли бўлиб кетгандан кейин, анави киноларда кўрсатадиган қизларни дейди-да.

ШАРИФ: - Йў-ўқ, ўзимиздан оламан, деяпти. Мана, опам биттасиникига боряпти, шу бўлиб қолади ҳали.

МУҲАММАД: - Кимнинг қизи экан?

ШАРИФ: - Маҳаламиздан. Бўлсин, кейин айтаман.

ИСМАТ: - Бўлади, бўлади. Шундай йигитга ким ҳам йўқ дейди. Биз ҳам юрибмиз-да рулни айлантириб. Сарварлар, эҳ-хе! Лекин ўзимиздан уйлангани яхши.

ШАРИФ: - Бўлай деб қолди. Бугун-эрта ҳал.

ИСМАТ: - Айт-да энди, кимнинг қизи?

МУҲАММАД: - Майли, ака, зўрламанг. Бўлгандан олдин билдик – нима, кейин – нима? Бизга энг асосийси, тўй бўлсин.

СОБИР: - Келинни ўзи билан олиб кетади-да?

ШАРИФ: - Албатта! Йилда бир марта келганига хотин қилмайди-ку.

ИСМАТ: - Э-э, қани энди, ёш бўлсанг-да. кетсанг ўша ёқларга!
МУҲАММАД: - Ҳозир ҳам кетаверинг. Ҳайдовчи ҳамма ерда керак.
ИСМАТ: - Хотин, бала-чақани ташлаб кетишга юрак йўқ.

КЎЧА

«Тико» шаҳар кўчасидан ғизиллаб кетаётир.

«ТИКО» САЛОНИ

«Тико» ҳайдовчиси эллик беш-олтмиш ёшлардаги, сочлари оқарган киши – БАҲРОМ АКА йигитларга қизиқиб қараб-қараб қўяди, лекин индамайди.

СУЛТОН: - Ака, тезроқ юриш иложи борми?

БАҲРОМ АКА: - Мингга қўйсанг ҳам сфетофорда тўхтайсан-да... Боядан бери пичир-кучур қиласизлар, Фишткўприкка нимага боряпсизлар ўзи?

НОЗИМ: - Совчиликка.

БАҲРОМ АКА: - Катталаринг олдин кетганми? Бунча кўпчилик?

НОЗИМ: - Шу, ўзимиз. Мана, бу жўрамиз бош совчи. Бу билан иккаламиз бош совчи ўринбосарлари. Орамизда оддий совчи йўқ. Ҳамма амалдор.

Баҳром ака буларга бир-бир қараб, жилмайиб қўяди:

БАҲРОМ АКА: - Омадларингни берсин!

ДАВЛАТ (хавотирланиб): - Ҳа, бўлмайдами, ака?

БАҲРОМ АКА: - Йў-ў... энди, айтяпман-да.

9. Мард майдонда синалган эди-ю, лекин бир сурхайл кампир бор экан-да

КЎЧА

«Тико» йўлда.

«ТИКО» САЛОНИ

Баҳром ака рулда, йигитларга қараб-қараб гапиради.

БАҲРОМ АКА: - Битадиган ишни бузиб қўймасанглар.

ДАВЛАТ : - Келин томон рози, бу ёғи расмиятчилик. Борамиз-у. битирамиз.

Баҳром ака яна йўлга қараб олади.

Ориф томоқ қиради.

Нозим безовталади.

Давлат Султонга далда маъносида кўзини қисади.

БАҲРОМ АКА: - Ният холис бўлса, ҳаммаси яхши бўлади. Лекин, мана, расмиятчилик деяпсизлар, ҳаётимиз расмиятчилик-да ўзи. Мана, масалан, мен сизларнинг ўринларингда бўлсам, «Тико»да бормас эдим.

НОЗИМ: - Нимага?

БАҲРОМ АКА: - Савлатлироғи керак эди.

НОЗИМ: - Савлатлисини қайнотаси олиб беради-да. А Султон?

БАҲРОМ АКА: - Ҳеч бўлмаса, бирон «Нексия»лик оғайнилардан йўқ эдими?.

ДАВЛАТ : - Нима фарқи бор?

БАҲРОМ АКА: - Дарвозанинг олдида савлат тўкиб, сизларни пойлаб турса бошқача бўларди-да.

ДАВЛАТ : - Сизники-чи?

БАҲРОМ АКА: - Бизники жуда майда-да. Кира экани кўриниб туради. Қизнинг ота-онаси рози бўлгани билан қўни-қўшни, маҳалла-қўй бор. Қизга ҳам уйидагилар «Эй, совчилари шу бўлса, топганинг бир тийинлик экан-да», дейди...

ДАВЛАТ: - Нима миниб борганига ҳам аҳамият беришса!

БАҲРОМ АКА: - Ҳамма нарсага аҳамият беришмаса ҳам, совчиларнинг кимлигига аҳамият беришади. Нима миниб борганига ҳам. Умр савдоси-да бу.

НОЗИМ: - Э-э, ака зўридан бор, кир бўлмасин дедик. А Давлат, «Линкольн»ми, «Хаммер»миди? Борган жойимиздагилар қўрқиб кетмасин дедик-да. Жуда бойваччалик бўлади-да.

БАҲРОМ АКА (паққос ишониб): - Э-э, ҳозир ундан ҳам зўрлари чиқиб кетди. Миниб келиш керак эди. Шундай кунда хизмат қилмаса, нимага керак.

НОЗИМ: - Мен ҳам бунга айтдим. Маҳаллада болалар чизиб ташлайди, дейди. Ўлгудай молпараст-да бу.

ДАВЛАТ: - Э-э, шунга ишоняпсизми. Машинам борлигига ичи куйганидан чандийди.

БАҲРОМ АКА: - Борми, ахир?

НОЗИМ: - Бор-у, ҳақиқий отини айтиб бўлмайди. Обрў ошиб кетади, ака.

БАҲРОМ АКА (тушуниб, кулиб юборади): - Бўлди, бўлди. Ҳазилкаш экансизлар.

НОЗИМ: - Лекин бунинг мошинида келсак. Берадиган қизини ҳам аниқ бермайди.

ДАВЛАТ: - Ака, буларнинг велосипеди ҳам йўқ, лекин менга ёпишаверади.

БАҲРОМ АКА: - Яхши йигитлар экансизлар. Фақат совчиликка сал ёшаринг етмаяпти.

ДАВЛАТ: - Иложсизликдан келяпмиз-да. Ё бизлар айтиб қўйгани келдик, совчилар бошқа куни келади, десакмикан?

БАҲРОМ АКА: - Йў-ў, келишилган бўлса, кейинга ташламаслик керак.

ДАВЛАТ: - Менга, қаранг, ака, ўзингиз биз билан юрсангиз-чи?

Ориф Давлатга ҳайрон бўлиб қарайди.

СУЛТОН: - Пулини берамиз...

БАҲРОМ АКА: - Йў-ў, ука, танишганда сўрайди.

ДАВЛАТ: - Сўраса нима?

БАҲРОМ АКА: - Кўчадан совчиликка ёллаб келибди, деса...

НОЗИМ: - Ака, майли, секин ҳайданг! Бизга бир консультация беринг. Тўй ҳам бир энциклопедия экан...

АЭРОПОРТ

Салима опа қизининг икки юзидан ўпади.

Жумагул опа Саодатни қаттиқ кучоқлаб хайрлашади.

Салима опа йиғлаб юборади, унга караб туриб Жумагул опа ҳам ўпкасини тутолмайди.

САЛИМА ОПА: - Саодат!

СаОДАТ: - Хўп, оий бир йилга кетмаяпман-ку.

Гулсанам уларга қараб, жилмаяди, унинг ҳам кўзлари ёшланади.
Акмал ака ўзини куч билан тутиб туради.

ОЛАМБОЙ АКА: - Яхши бор, қизим!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Султон акангни албатта топ. Ҳамма ишингни
тўғрилаб берар экансиз, де. Лалайиб юрмасин яна, ўқишим бор деб.

САЛИМА ОПА: - Ҳай, болам-эй. бир ўзинг узо-оқ юртга кетяпсанми?

Саодат: - Ойи! Хавотир олманг. Яхши қолинг. Яхши қолинглар.

АКМАЛ АКА: - Бошинг тошдан бўлсин!

САЛИМА ОПА: - Оч юрмагин. Ҳар куни эртлаб чойингшни ичиб ол.

Биринчи, кўлида боласи билан Гулсанам, кейин Саодат ичкари
қараб юради.

Узоқдан Алишер мўлтайиб қараб қолади.

ШАҲАР КЎЧАСИ

«Тико» халқа йўлдан ўтиб, Фишткўприк томонга йўл олади.

«ТИКО» САЛОНИ

Баҳром ака йигитларга тушунтириш беряпти.

Нозим диққат билан, Ориф йўлга қараб, Давлат тунд эшитиб, ора-
сира баҳслашиб борадилар.

Бора-бора Давлатнинг авзои ўзгаради, олдинги ўктамлиги йўқолиб,
кўзлари олазарак бўлиб қолади.

БАҲРОМ АКА: - Осон иш эмас, икки инсоннинг тақдирини бўйнига
олгандан кейин. Ҳа, енгил эмас. Жавобгарлиги катта. Бир гап бўлса,
бир нарса демайди-ю, лекин одамнинг ўзида виждони бўлиши керак.

ОРИФ: - Ҳа, шу учун совчиларнинг ўзининг хурмати бўлиши керак-да.
Кўпни кўрган, кайвонироқ...

БАҲРОМ АКА: - Тўғри, ука. Умримизни тўйга бергандан кейин, бу ёғини
ҳам тўғрилаб қўйиш керак. Мана, ўзимиз ҳам тўй деган яхши ниятда
рулни айлантириб юрибмиз.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Мурод ака дарвозадан чиқаётганда, эшик очилиб қўшни Дилором
киради-да, Мурод акага салом беради.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ассалом-алайкум, амаки!

МУРОД АКА: – Ваалайкум, қизим. Яхшимисан?

Шарофат ая бемаврид келган кўшни Дилоромга унча хушламай қарайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Салом-алайкум, хола!

ШАРОФАТ АЯ: - Ва-алайк, ва-алайк!

Кўшни Дилором «нима гап» деган деган маънода Дилоромга қарайди.

Дилором им қоқади.

Мурод ака кўчага чиқади.

Унинг ортидан Шарофат ая ҳам чиқади.

КЎЧА. ДАРВОЗА ОЛДИ

Сал нарида келаётган «Тико» тўхтайди.

Мурод ака «Тико»га қизиқиб қарайди.

Шарофат ая ҳам ўша ёққа кўз югуртиради..

«ТИКО» САЛОНИ

Давлат узоқдан дарвоза олдида турган Шарофат ая билан Мурод акани кўради.

Мурод ака шу ёққа қизиқсиниб қараб турган бўлади.

ДАВЛАТ: - Шу уйми? Ҳу анави, кампир билан битта одам турган?

СУЛТОН: - Шу. Онаси бўлса керак. Жа кампир эмас лекин.

ДАВЛАТ: - Кампир, кампир-ку. Кампир бўлганда ҳам ғирт ялмоғиз.

НОЗИМ: - Э-э, Давлат, бўлди қилинг. Амаки бизга қараб турибди.

ДАВЛАТ: - Султон, бу одам отасими?

СУЛТОН: - Билмайман, кўрмаганман.

ОРИФ: - Кампир ҳам қараяпти.

БАҲРОМ АКА: - Сал ҳайдайми яна?

ДАВЛАТ: - Йўқ, йўқ, шу ердан пиёда боришса яхши бўлади.. Нозим,
Ориф икковларинг тушинглар.

НОЗИМ (Давлатга ажабланиб қарайди): - Ҳа, сиз-чи?

ДАВЛАТ: - Э-э, тушинг, тушинг! Мени нима қиласизлар? Икковларинг
зўр пара. Мен халақит бераман.

НОЗИМ: - Нима?

КЎЧА. ДАРВОЗА ОЛДИ

Мурод ака «Тико» томондан кўзини олмайди.

Шарофат ая ҳам ҳайрон бўлиб қарайди.

МУРОД АКА: - Келин, шуларми дейман? Мошин маҳаллага бегона, ичи тўла одам...

ШАРОФАТ АЯ: - Ёш болаларга ўхшайди-ку.

МУРОД АКА: - Шопири катта одам, бу ёққа қараб-қараб қўйяпти-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Бошқалардир. Абдувалининг уйига тўхтаб туришибди-ку. Молга келган.

МУРОД АКА: - Молга келганга унча ўхшамаяпти.

Мурод ака ёнчигига қўл солади, лекин Шарофат аяга қараб қўйиб, ниятидан қайтади.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дилором ва қўшни Дилором.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Тинчликми, мунча?

ДИЛОРОМ: - Одамлар келиши керак эди. Йўқ!

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, табриклайман.

ДИЛОРОМ: - Нимасини табриклайсан? Йўқ, келишмади, деяпман-ку.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Хай, ҳали келмаган бўлса, энди келади. Холам майли деган бўлса бўлди-да. Фақат... анови... анов куни келганлар нима бўлади?

ДИЛОРОМ: - Нима бўлар эди? Мен уларга келинглари дебманми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Сарвар аканинг умиди катта шекилли.

ДИЛОРОМ: - Сарваринг ким?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ўша... оти Сарвар ака экан.

ДИЛОРОМ: - Оти Сарвар эканми? Сен қаёқдан билдинг?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, сенга айтишмадими? Мен...

«ТИКО» САЛОНИ

БАҲРОМ АКА: - Бўлинглар, йигитлар.

ДАВЛАТ: - Бўлинг, бўлинг! Мунча юрагингиз ёрилмаса.

НОЗИМ: - Менинг юрагим ёрилаётгани йўқ. Сизникига нима бўлди, деяпман.

ОРИФ: - Э-э, нима қияпсизлар ўзи?

ДАВЛАТ: - Совчиликка шунча одам борадими? Икки киши... икковларинг, бўлди-да.

НОЗИМ: - Бопламоқчи эдингиз-ку? Энди думингизни хода қияпсизми?

ДАВЛАТ: - Сиз, Нозим, гап биламан деб... Бўлди. Тан оламан. Сиздек бўлолмайман.

НОЗИМ: - Нимага мендек бўлолмайсиз?

ДАВЛАТ: - Мен кампирлардан қўрқаман.

СУЛТОН: - Бизга қараб туришибди, ахир!

НОЗИМ: - Моғор босганларга ким кўрсатади?

ДАВЛАТ: - Тан оламан, деяпман-ку. Бўлди, Нозим. Мен тушмайман бари бир. Бу бир тўғри совчилик бўлса экан.

НОЗИМ: - Жуда қизиқ бўлди-ку.

ДАВЛАТ: - Мен кампирлар билан гаплаша олмайман. Уларларнинг олдида тилим айланмай қолади.

ОРИФ: - Мени нимага олиб келдингиз ўзи?

НОЗИМ: - Буни қаранг, кушхонадаги серкага ўхшайди. Ҳаммани қассобхонага бошлаб қўйиб, ўзи қуённи суряпти.

СУЛТОН: - Давлат, сен ўзинг...

ДАВЛАТ: - Сен жим тур. Бу бегона жойда бир ўзинг нима қилмоқчисан? Йўқ, дўстимни ёлғиз ташлаб қўядиган номард эмасман. Мен Султоннинг ёнида бўламан.

НОЗИМ: - Энди бу гап чиқдими?

ДАВЛАТ: - Эй инсон, бу ернинг йигитлари ёмон, бу қаёқдан келиб қолди, ҳали бизнинг маҳалланинг қизини йўлдан урган шуми деб, ўртага олишса... Бирон фалокат чиқмасин, тўй бўлай деб турганда...

НОЗИМ: - Ўзи жар соладими?

ДАВЛАТ: - Кузатиб келган-ку неча марта.. Кўрганлар муштира туфлаб турган бўлса-чи?

НОЗИМ: - Ҳа, келяпман, кутиб оласизлар, деган.

ОРИФ: - Шунча ишим қолиб кетди-я. Ака, қайтаринг мошинни.

ДАВЛАТ: - Бўлди энди, Нозим. Мен ютқиздим. Тўғри, мен қўрқоқ, юрагим ёрилди. Думимни хода қилиб қочаман. Фақат тушинг, илтимос. Ориф, тушинглар. Кейин мени хоҳлаганча сўксанглар ҳам майли. Лекин ўзим тушмайман. Ўлдирсанглар ҳам тушмайман. Қўрқаман кампирлардан.

НОЗИМ: - Ёнида бўлмаса, Султонни бўри тортиб кетади. Бу маҳаллада бўри кўп.

БАҲРОМ АКА: - Укалар, ё тушинглар, ё кетдик. Сизларни бошқа одамлар деб ўйлаб қўя қолишади.

ОРИФ: - Кетдик.

ДАВЛАТ: - Йўқ, амаки, булар тушади. Қайтадиган одамлар эмас. Қани, Ориф, бошланг! Нозим, бўлинг-да энди! Совчи икки киши бўлса етади. Қайтанга мен халақит бераман. Муомалани билмайман.

НОЗИМ: - Сиз-а?

ДАВЛАТ: - Бўлди. Мен тан бердим! Тан бердим деяпман-ку. Ёмон таранг қилдингиз лекин. Тушинглар!

КЎЧА. ДАРВОЗА ОЛДИ.

Шарофат ая билан Мурод ака.

МУРОД АКА: Бу болалар бирон нарсани келиша олмаяпти. Нархи тўғри келмаганми... Қаранг, бир-бирига қўлини пахса қияпти, уришяптими?

ШАРОФАТ АЯ: - Иккитаси тушди-ку.

КЎЧА

Нозим билан Ориф «Тико»дан тушган.

ДАВЛАТ (машина ичида, кадр ортидан): - Ҳайданг, ака! Буринг! Ўзлари боппайди. Бизни боя ўтган чойхонага ташлаб қўясиз.

НОЗИМ: - Серка! Номард!

ДАВЛАТ (ойнадан бошини чиқариб): - Энди сизнинг юрагингиз ёрилмасин. Бўпти, Ориф, омад сизларга. Биз бояги чойхонада кутиб турамиз. Бўш келманглар.

НОЗИМ: - Орқамизда сиздек тоғимиз бор, нимага бўш келамиз.

ДАВЛАТ: - Нозим, бўлди-да энди. Битта совчиликка шунча ваҳимами? Одамда сал юрак ҳам бўлиши керак.

Нозим Давлатга қараб, алам билан бош чайқайди
Давоат тиржаяди.

ДАВЛАТ: - Сизни бунақа кўрқоқ деб ўйламаган эдим.

НОЗИМ: - Ў-у, номард!

Нозим худди Давлатни урмоқчидек қўл кўтаради.

ДАВЛАТ: - Э-э, калла жойидами? Анави сурхайл кампир қараб турибди-я.

КЎЧА. ДАРВОЗА ОЛДИ

Шарофат ая буларга ҳайрон бўлиб қарайди.
Мурод ака чўнтагидан носқовоғини олади.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дилором ва қўшни Дилором.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Почтангга кирувдим-да. Нима, хафа бўлдингми? Ўзинг сендан яширадиган сирым йўқ, дегансан-ку. Қизикдим-да.

ДИЛОРОМ: - Қизик бўлса, шуни сенга бердим.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой мен нима қиламан?.. Лекин.... яхши одам экан.

ДИЛОРОМ: - Сен тегиб қўя қол бўлмаса.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой... мени олар эдими? Сизга одам юборган-ку?

ДИЛОРОМ: - Менга, мана, совчи келяпти-ку.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳали бу совчилар келадими, йўқми?

ДИЛОРОМ: - Ўзинг ҳозир келади, дединг-ку. Бари бир келади-да. «Имейл»имга кирибсан, кўрибсан. Гаплашдинг ҳамми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Йўғ-э, Дилор, ўлибманми. Қизиқиб очиб кўрдим-да. Ўзинг ҳам бир кўргин. Бип-бинойидек.

ДИЛОРОМ: - Мен ҳам... Йўқ, керак эмас. Бип-бинойи бўлса, сенга ўтказдим. Бағишладим.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Нима, мен сенга тиланчими? Жа унақа ўтириб қолганим йўқ.

ДИЛОРОМ: - Вой, кўнглингга олдингми? Чин дилдан айтяпман. Сенга ёққан бўлса, олавер. Тўғриси... мен ҳам кўрдим. Салгина. Яхши экан. Лекин менинг Султоним бор.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Дарров бурма-да. Ўзи кирмоқчи эмас эдим. Айтяпман-ку, қизиқиб кетибман деб...

ДИЛОРОМ: - Ҳаммаси шу қизиқиб кетишдан бошланади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Дилор! Шунақа дема.

Нима бўпти, шундай яхши куёв ҳайф кетмасин.

КЎЧА

«Тико» сал юриб, қайрилиб олади.

НОЗИМ: - Олифта! Кушхонанинг серкаси.. Ташлаб қочди-я! Ўзим бораман, ўзим боплайман, моғор босганлар эмиш!

«Тико» тўхтади.

Баҳром ака бошини чиқаради.

БАҲРОМ АКА: - Хўп. Бўш келманглар, укалар. (Орифга) Сен, ука, босикроқ кўринасан. Рулни қўлдан қўйма.

Давлат ҳам ойнадан бошини чиқаради.

ДАВЛАТ: - Ҳа, бўшашманглар! Ўзим бўлмадим-да, боплар эдим.

НОЗИМ: - Энди вайсамай кетинг. Номард!

ДАВЛАТ: - Ҳей-ҳей, дўстлик шунақа бўладими! Дўстинг учун захар ют, дейишади-я.

НОЗИМ: - Ҳозир айлантириб соламан лекин!

ДАВЛАТ: - Ака, ҳайданг! Хўжа-да бу, тушдан кейин айнийди. Эй, ана, кампир қараб турибди.

«Тико» жойидан қўзғалади.

НОЗИМ: - Эй, тўхтанг! Султон, отасининг оти нима? Шу қараб турган отаси бўлса керак-да энди..

СУЛТОН (ичкаридан қараб): Қўрмаганман. Шу кишидир. Отлари? Дилором... Рашидовна бўлса, ҳа, Рашид ака бўлади-да.

ДАВЛАТ: - Э тавба, кимнинг қизига уйланаётганини ҳам билмайди.

«Тико» олислайди

ОРИФ: - Ўзи қовушими ҳам йўқ шунингизнинг Кўнгли нозикроқ одамлар бўлса кутаётганлар, ишни бузади.

НОЗИМ: - Э-э, муомалага балодай. Қўрқди. Айёр!

ОРИФ: - Истеъдодли лекин.

НОЗИМ: - Э-э, истеъдодини бошимизга урамизми! Бизни оловга итариб, ўзи қочди.

ОРИФ: - Хўп, юринг энди.

НОЗИМ: - Сиз бошланг-да, қараб қолишди.

ОРИФ: - Хўп, хўп, сиз бошланг, ҳурматингиз бор.

НОЗИМ: - Энди сиз бошляпсизми? Олдинга ўтинг!

ОРИФ: - Йўқ, менга ноқулай. Сиз ўтинг. Мен кейин...

КЎЧА. ДАРВОЗА ОЛДИ

Шарофат ая нарироқда «сен юр, мен юр» қилиб турган Нозим билан Орифга қизиқсиниб қарайди.

Мурод ака бепарво нос отмоқчи бўлади, Шарофат ая унга ола қарайди. У шоша-пиша носқовоғини чўнтагига солади.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимани тортишяпти булар?

МУРОД АКА (паришон): - Билмийман..

Мурод ака кифтини қисиб қўя қолади, лекин йигитлардан кўз узмайди.

КЎЧА

Нозим билан Ориф.

НОЗИМ: - Юрмайсизми? Ўтинг, деяпман, олдинга.

ОРИФ: - Бошланг, сиз бошланг...

НОЗИМ: - Қараб туришибди, ахир.

Нозим довдираб бир қадам юради. Ориф лип этиб Нозимнинг орқасига ўтади-да, унинг елкасидан итаради.

НОЗИМ: - Нима қияпсиз? Э-э, совчи сиз...

Ориф ерни сузаётгандек, бошини кўтармай, Нозимни елкасидан итаверади.

ОРИФ: - Юринг, юринг...

КЎЧА. ДАРВОЗА ОЛДИ

Шарофат ая билан Мурод ака.

ШАРОФАТ АЯ: - Мастми булар? Вой, бу ёққа қараб юрди-ку!

Мурод ака «Им-м» деб қўяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, шу ёққа қараб келишяпти!

Шарофат аянинг бирдан авзои бузилади.
Ёнидаги Мурод акага жаҳл ва алам билан қараб қўяди.
Мурод ака оғзи ярим очик, анқайиброқ туради.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳали шулар бўлиб чиқмаса эди.

Мурод аканинг кўзлари пирпирайди.

КЎЧА

Нозим Орифга зарда қилади.

НОЗИМ (Орифга шивирлайди): - Одам эмас экансизлар!

Ориф бошини кўтармайди.
Нозим тақдирга тан бериб. бирдан ўзини тутиб олади, шахдам одим ташлайди.

КЎЧА. ДАРВОЗА ОЛДИ

Шарофат ая ёқтирмай қараб туради
Мурод ака чўнтагини пайпаслайди.
Нозим қўлини чўзиб келади.
Мурод аканинг қўли чўнтагига ўралашиб қолади, бир амаллаб
чтқариб, қўл чўзади.

НОЗИМ: - Ассалому алайкум, Рашид ака.!

МУРОД АКА: - Ва-алайкўм!... Яхшимисиз.

НОЗИМ: - Раҳмат, Рашид ака! Ўзингиз яхшимисиз?

МУРОД АКА: - Яхши...Э-э, мен Рашид эмас, Муродман! Мурод менинг
отим.

НОЗИМ: - Э-э, шунақами? Уйқашроқ экан-да Рашидга. Мурод, денг, ҳа,
Мурод ака. Адашибмиз. Мурод, йўғ-эй, Рашид дейишса, Мурод
деб...

МУРОД АКА: - Рашид ҳам бор.

Нозим бир зумгина довдирайди.

НОЗИМ: - Э-э, борми шунақа киши? Шу битта маҳаллада турасизларми?
Ҳе-ҳе, яхши одамга ўхшатдимми, ишқилиб?

МУРОД АКА: - Мен бошқа жойда тураман.

Нозим калаванинг учини йўқотиб қўяди. Орқасига биқиниб олган
Орифни тирсаги билан туртади.

НОЗИМ: - Ия, ростдан адашдикми? Бу уй кимники?

МУРОД АКА: - Рашидники. Мен - акаси.

НОЗИМ: - Калла ачиб кетди-ю. Тўғри кеппиз-да бўлмаса?

ШАРОФАТ АЯ:- Менга қаранг. Кимникига келяпсиз?

Нозим яна тирсаги билан Орифни туртади. Орифдан яна садо
чикмайди.

НОЗИМ (Шарофат аядан кўзини олиб қочиб. Мурод акага): - Биз... демак,
Рашид аканикига келдик. Мурод аканинг укаси Рашид аканинг
уйига. Кўнгил тўғри-да, адашмабмиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳали сизларни кутиб ўтирибмизми?

НОЗИМ: - Шунақа бўлса керак... Ҳа, шунақа бўлади-да энди.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима бало? Ё кўтара савдо картошкага келдингизми?

НОЗИМ: - И-и-и, холажон! Унақа деманг! Ўз қизингизни-я! Хафа бўламиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Сиз нимага хафа бўлар экансиз?!

НОЗИМ: - Нега хафа бўлмаймиз? Бизнинг келинимизни ерга урманг.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳали келин қилиб олинг-чи!

НОЗИМ: - Шунақа яхши ниятда келдик-да. Қани, Рашид... э кечирасиз, Мурод ака, тортинг меҳмонларни! Ҳа, бизни ичкарига таклиф қилинг.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, ҳали ростдан совчимисизлар? Сизлардан бошқа одам куриб кетган эканми?

НОЗИМ: - Хола, мундай қаранг. Нима, чўлоқ ё мўлоқмизми? Фақат ёшимиз сал... Лекин биз ҳам бир куни катта бўламиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, Дилором ўлгур, мени шарманда қилдинг!

НОЗИМ: - Секинроқ, хола, секинроқ... Меҳмонга ҳам шунақа қиладими?

МУРОД АКА: - Ҳай, келин, бўлди энди. Қани, меҳмон ука, ичкарига..

АВТОБУС САЛОНИ

Шарифа ўриндикда ўтирганча хаёл суриб кетяпти.

Унинг ёнида бир аёлнинг тиззасида ювиб туралаган чиройли кучукча.

Аёл кучукчани баҳрига босиб эркалатади. Кўтариб, тумшугидан ўпиб қўяди.

АЁЛ: - Пупсик, Пупсик, жо-оним!

Шарифа аёлга бир қараб қўйиб, ўзини янада ичкарироққа олади.

Нарироқда ҳу ўзимиз билган икки совчи.

Кичик совчи Шарифага тикилиб қараб. катта совчини туртади, кўзи билан Шарифага имо қилади.

Икки совчи келиб, Шарифанинг тепасида туриб олади.

Шарифа билан кучукчали хотиннинг рўпарасида ўтирган йигит Шарифага термулади, унинг ёнидаги ёши каттароқ одам мизғийди.

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳей, ука, жойни бўшатиш керак. Бу ер инвалидларнинг жойи.

ЙИГИТ: - Сиз инвалид эмас-ку?

КИЧИК СОВЧИ: - Аёлман. Кейин. бу опангиз сиздан катта. Маданиятли бўлиш керак.

Шарифа сапчиб турди.

ШАРИФА: - Вой, опа, қарамабман. Мана, бу ерга ўтиринг.

Шарифа бўшатган жойга кучукчвли аёл сурилиб олади.
Кичик совчи кучукчали аёлга еб юборгудек қарайди.

КИЧИК СОВЧИ: - Одамга жой йўқ. Итига бало борми.

КАТТА СОВЧИ: - Қўй, тиззасида-ку.

Кучукчали аёл бепарво, кучукчасини бағрига босиб, ташқарига термулади.

Оғзини очиб ҳансираётган кучукча одамга қараб кулаётганга ўхшар эди.

Катта совчи кучукчали аёлнинг аёлнинг ўрнига ўтириб, Шарифага қарайди.

КАТТА СОВЧИ: - Раҳмат! Барака топинг. (кичик совчига) Жуда яхши қиз экан-да.

Шу пайти мизғиб келаётган эркак ҳам кўзини очиб, ўрнидан туради.

ЭРКАК: - Мана, ўтиринг, синглим.

КИЧИК СОВЧИ: - Вой, амаки, бемалол, сизнинг жойингизни оламанми.

Йигит буларга қараб туради-да. шартта ўрнидан туради.

ЙИГИТ: - Э-э, дам олгани ҳам қўймайсизлар. Ўзи кечаси билн ухламаган эдим.

КИЧИК СОВЧИ: - Амаки, сиз ўтиринг.

ЭРКАК: - Мен тушаман.

Йигит ҳам индамай нари кетади.

КИЧИК СОВЧИ (Шарифага): - Ўтиринг, ўтиринг, синглим. Гаплашиб кетамиз.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Мурод ака қўлида сочик, нарироқда туради.

Нозим кран тагида қўл юваётиб, Орифга шивирлайди.

НОЗИМ: - Аъзои баданимдан тер чиқиб кетди-эй!

Ориф ҳам ниҳоят тилга кириб, пичирлайди.
ОРИФ : - Лекин сизга қойил! Менинг тиззаларимнинг қалтироғи ҳали босилгани йўқ.
НОЗИМ: - Бош совчи! Бу ёғи сизга... Э-э, ака, сочиқни бизга беринг. Уят бўлади.

Шу пайти ошхонадан қўшни Дилором чиқади.
Ориф унга қараб қолади.
Қўшни Дилором Нозимга тўппа-тўғри тикилиб, унсиз салом беради.
Нозим бир қўшни Дилоромга, бир Орифга қарайди.
Ориф унга савол назари билан кўз ташлайди.

НОЗИМ: - Мурод ака, қаёққа қараб юрамиз?

Мурод ака қўли билан уйни кўрсатади.

НОЗИМ: - Шу ёққа? Жуда яхши. Қани, Ориф ака, олдинга ўтинг.

Ориф беихтиёр олдинга ўтади.
Нозим унинг биқинига яхшилаб туртади.
Ориф орқага қарайди.
Нозим кўзи билан «қани, олдинга» деб имо қилади.

ОШХОНА

Дилором билан Дилфуза ошхонада куймалниб турганда Шарофат ая киради-да, қизининг биқинидан чимчилайди.
Дилором бир сакраб ўзини тортади.

ДИЛОРОМ: - Вой, ая-эй! Ўйиб олдингиз-ку.
ШАРОФАТ АЯ: - Ўйаман-да! Ким келди? Ҳеч замонда кўрганмисан шунақа совчиларни?
ДИЛОРОМ: - Ойнадан кўрдим. Ҳозир нима қилай? А? Ким бўлса ҳам келди-ку.
ШАРОФАТ АЯ: - Келди, келди! Келмай ўлсин! Муштдай бола-я!
ДИЛАФРЎЗ: - Қайсиси, опа?
ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, энди сен қолувдинг... А, шуми обрўйинг?!
Топганинг шуларми? Дугонанг қани?
ДИЛОРОМ: - Кетди. Иши бор экан.

УЙ

Тўрда тахмон, кўрпалар тахланган.

Хонтахтадаги дастурхон безатиғли.

Эшикда аввал Ориф кўринади, у кирмай, Нозимни ундайди. Қисқа, унсиз итар-итар.

Нозим киради-да, Орифни тўрга чиқаришга уринади.

ОРИФ: - Йўқ, сиздан...

НОЗИМ: - Йўқ! Ўтинг! (шивирлайди) Келишдик-ку.

Ориф боягидек ерга қараб, тиралиб олади. Нозим ноилож тўрга ўтади. Орифга олаяди...

Мурод ака фотиҳага қўл очиб, уларга ажабланиб қарайди.

Нозим Орифга маъноли кўз ташлаб, юзига фотиҳа тортади.

Ориф бошини кўтармай, юзини елпиб қўяди.

МУРОД АКА: - Хуш кепсизлар!

НОЗИМ: - Раҳмат!

Ўртага жимлик чўкади.

Нозим Орифга кўзи билан имо қилади.

Ориф унинг имосини сезмагандек, дастурхонга тикилиб олади.

НОЗИМ (кескин шивирлаб) - Ориф!

Ориф миқ этмайди.

Нозим ноилождан ўзи гап бошлайди.

НОЗИМ: - Э-э, Мурод ака-эй! Рашид ака билан ака-укамиз денг. Бу, ўзлари қаердалар?

МУРОД АКА: - Помидорга чиқиб кетган. Далада ҳам ери бор. У мендан ҳам тортинчоқ. Келадиганлар билан сиз гаплашинг, деб, ўзи далага суриб юборди.

НОЗИМ: - Ҳа, айтдим, бу холам мунча ўктам деб. Жилов бу ёқда экан-да? Ориф! Гапга аралашиб ўтиринг.

МУРОД АКА: - Ўша ёқда ётади. Ўзи далани яхши кўради. Э-э, бу ерда ториқиб кетаман, дейди.

Шарофат ая киради. Нозимга ўқрайиб қарайди. Орифга бир назар ташлаб қўяди.

ШАРОФАТ АЯ: - А бу... қизим ҳам айтган экан-ку, совчилар тузукроқ одамлар бўлсин, деб?

НОЗИМ: - Энди, хола, шунақа бўлиб қолди-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Ана, йиғлаб ўтирибди. Икки соатдан бери. Вақтида ҳам келмадиларинг.

НОЗИМ: - Ориф! Сиз ҳам тушунтиринг!

Ориф тасдиқ маъносида бош ирғайди, лекин индамайди.

НОЗИМ: - Бир акамиз келиши керак эди. Бухорога сафар чиқиб қопти денг. Бизга айтишга улгурмапти. Соат бешга келишган эдик. Борсак - йўқ. Лекин айтиб кетибди.

ШАРОФАТ АЯ: - Сафарга бугундан бошқа кун йўқмикан?

НОЗИМ: - Ҳукуматга бунақа деб бўлмайди-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, шу ишонмаяпман-да гапингизга.

НОЗИМ: - Рост, хола. Ориф, тўғрими?

Ориф кампирга бир қараб, ноилож бош ирғайди.

НОЗИМ: - Биз, шу... кутасизлар, совчи келмаса беҳурматлик бўлади, деб...

ШАРОФАТ АЯ (киноя билан): - Лекин жуда катта ҳурмат бўлди...

МУРОД АКА: - Ҳукумат юборган бўлса... Одам қанча каттакон бўлса, шунча ихтиёр ўзида йўқ-да.

Шарофат ая қайноғасига ўқрайиб қарайди.

КЎЧА

«Тико» чойхона олдида тўхтайди.

Аввал Давлат, кейин Султон машинадан тушади.

Давлат Султонга «кирдик» деган маънода қараб қўйиб, чойхонага бошлайди.

ОШХОНА

Қозонда ош масаллиғи виқир-виқир қайнайди.

Дилором гуруч тозалайди.

Дилафрўз лераза токчасида ўтиради.

ДИЛАФРЎЗ: - Энди қайтариб юборадиларми? Унда дарвозанинг олдида тошингни тер, десалар бўларди. Опа, тегманг шунга, илтимос!

ДИЛОРОМ: - Эсингни едингми? Нима деяпсан?

ДИЛАФРЎЗ: - Кейин қолиб кетасиз шу ерда.

ДИЛОРОМ: - Кўп бидирламай, жи-им ўтирган!

ДИЛАФРЎЗ: - Монте-Карло, Париж, Лувр, Монпарнас!

ДИЛОРОМ: - Ўчир деяпман сенга! Дарров бу отларни топиб олганини.
ДИЛАФРЎЗ: - Ўқидим-да, опа.

УЙ

ШАРОФАТ АЯ: - Ана, амакиси, гапингизни айтинг. Жиянингиз йиғлаб ўтирибди, тегмайман деб. Совчилари шу бўлса, ҳеч қанақа куёв керакмас экан.

Мурод ака пишиллаб, деразага кўз тикади.

НОЗИМ: - Ким тегмайман деяпти?

ШАРОФАТ АЯ: - Ишқилиб, мен эмас. Ана, чиқиб ўзидан сўранг. Қизлик қадрим шу бўлса, жавобини бериб юборинг, ёлғиз ўтаман, деяпти.

Шарофат ая кўзига ёш олади.

НОЗИМ: - Э-э, энди йиғлайди-да. Ота-она бағридан узилиб кетиш осонми, а, Ориф? Ишқилиб, борган жойига тош бўлиб тушсин! У ёқдан йиғлаб келмасин.

Шарофат ая бетакаллуф Нозимга анграйиб қарайди-да, гап тополмай дуррасининг учи билан кўзини артиб қўяди.

Нозим Орифга савол назари билан қарайди.

Ориф кўзини олиб қочади.

Мурод ака деразага қараган кўйи чўнтагини кавлаб, носқовоғини олади, Шарофат ая унга норози тикилади, Мурод ака деразага қараб чуқур уҳ тортвади.

ШАРОФАТ АЯ: - У ёқдан йиғлаб келмаслиги учун, бу ёқдан йиғлатмай узатиш керакми? Қиз боланинг обрўсини сақлаб узатиш керак.

10. Бир қиз эрга тегса, қирқ қиз туш кўради

ЧОЙХОНА

Ўртадаги хонтахта устида дастурхон. Озгина мева-чева, парраланган шўрбодринг, помидор ва чимча газаклар.

Даврадагилар кириб-чиқиб турибди.

Давлат билан Султон чойхонанинг бир бурчагида, олдиларида бир чойнак, икки пиёла.

Исматнинг бошида ўша жуда эски дўппи.

Султон ошхўрларга тўғри, Давлат елка ўтириб ўтирадилар.

Муҳаммад буларга ер остидан оғир-оғир қарайди.

Давлат унинг қарашларини худди энсаси билан сезгандек, таранг ўтиради.

Султон ҳамма нарсага тайёр.

ДАВЛАТ: - Қарамай ўтир.

СУЛТОН: - Мен эмас, ўзлари қараяпти.

ДАВЛАТ: - Уларнинг қараганига ишинг бўлмасин. Ҳеч қачон маст одамлар билан кўз уриштира.

СУЛТОН: - Бир ишқал чиқмаса. Бошқа жойга борсак-чи?

ДАВЛАТ: - Ўтиравер энди. Ўзи битта чойхона экан. Кўчада кутмаймиз-ку.

Кўрганлар ўғри-пўғри деб юрмасин.

СУЛТОН: - Ўғри очикда юрар эдими?

ДАВЛАТ: - Қизини олиб кетганингдан кейин ўғрисан-да.

Султон заиф илжаяди.

УЙ.

Мурод ака индамай деразага тикилади.

Ориф маънисиз йўл қараб ўтиради.

Нозим гап бошлай олмай, дастурхондан кўз узмайди.

Дастурхон ўртасидаги лаганда ҳусайни, қора кишмиш, яна донаси коп-қора эчкемар узум бор эди.

НОЗИМ: - Мурод ака, биз томонда бир узум бор, донаси мана бундай, мана бундай...

Нозим бош бармоғи билан кўрсатгич бармоғини ҳалқа қилиб кўрсатади.

НОЗИМ: - Банди ҳам бақувваат, ўзи сиёҳдек, қораяди-да, тураверади, донаси майдароқ олхўридай, ранги... ранги...

Нозим дастурхонга, кейин тахмондаги кўрпалар устига ёпилган чойшабга, ундан сўнг гулдор патнисга, хатто Мурод аканинг олдида турган чойнакнинг гулигача қараб чиқади. Мурод аканинг кўзи ҳам Нозимнинг нигоҳи изидан қолмайди, узумнинг билимдони сифатида бу одам ҳам ёрдамга астойдил интилади, лекин чора тополмаганидан бир оз хижолатда.

Ориф Нозимни биринчи марта кўраётгандек анграйиб ўтиради. Кампир ҳам суҳбат мавзуи, совчилик қолиб, узумчиликка ўтиб кетганидан ҳайрон, нигоҳи у гапиргандан бу гапирганга оғишади, холос.

Нозим эса авроқчилиги натижа бераётганига баттар жўшади.

НОЗИМ: - Бу ерда йўқ, қанақа десам экан, мана (пиёлани кўлига олиб), пиёланинг мана бу майда барги... тўқ кўк, қора-кўк, сал қўнғир аралашган, салгина қирмизилиги ҳам бор, нима дейди шу рангни?

Мурод ака пишиллаб пиёланинг гулига астойдил тикилади.

МУРОД АКА: - Ҳа, оти нима экан ўша навнинг? Қирмисками?

НОЗИМ: - Йў-ўқ, нима десак экан-а, воҳ! Қизил туш билан қора тушни аралаштирсангиз, бир бўёқ пайдо бўлади, ана шу. Шарбати жуда қуюқ. Шунақа ширин! Аммо пишмагунча умуман... оғизга олиб бўлмайди. Шўр, нордон эмас, шўр-аччиқ, дейдими.

Нозим ўша узумнинг ғўрасини егандек юзини бужмайтиради, унга қараб турган бошқаларнинг ҳам юзи бужмайиб кетади.

ОРИФ: - Ўзбекистонда ҳам ўсадими шу узум?

МУРОД АКА: - Гурузияга декадага борганда, шунақароқ бир узумни кўрсатишувди, лекин унинг донаси сиз айтгандек эмас, майда...

НОЗИМ (Орифга): - Ўзимизда, Ўзбекистонимизда-да! Хў-ўш, оти... оти... (Кейин кўлини қирс этдириб Шарофат аяга тикилади) Сиз кўп нарсани биласиз, хола, банди кўм-кўк, бақувват, узиб бўлмайди, тоққайчида кесиб оласиз. Оти?... Оти?..

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, мускат эмасми?

Нозим ҳайрат билан тиззасини шапатилади.

НОЗИМ: - Во-э-эй! Мускат! Қора мускат! Онажон-эй! Қойил сизга! Боядан бери тилимга келмаётган эди.

Шундоқ билимдон йигитни лол қилганидан Шарофат аянинг ҳам чехраси ёришади. Очилиб, қайноғасига тушунтириш беради.

ШАРОФАТ АЯ (қўли билан ишора қилиб, Мурод акага): - Туалетнинг олдидаги узум-чи. Шарбати буруннинг қонидай.

МУРОД АКА: - Э-э. анави, еса, томоқни қирадиган?

ШАРОФАТ АЯ: - Ўша. Беор нарса.

Нозим қора мускатнинг шу ҳовлида, яна жуда беобрў жойда ўсишини эшитиб, суҳбат жиловини бошқа ёққа буради...

НОЗИМ: - Сизларда қора анжир экиладими?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, бор. Ўзимизга экканмиз, лекин бозор кўтармайди.

НОЗИМ: - Тўғри, сариқ анжир бозоргир. Қора анжирни унча олмайдилару, лекин фойдаси катта...

ШАРОФАТ АЯ: - Кўп нарсани билар экансиз?

НОЗИМ: - Ишимиз шунақа-да. Одамлар арзга, маслаҳатга келади, ёрдам сўрайди. Ўзимиз ёш бўлсак ҳам. Куёв бўлмишингиз ҳам қанотимиз остида.

ШАРОФАТ АЯ: - Ия, чой опкелмабман-ку. Қанақа ичасиз, кўкми, фамилми?

НОЗИМ: - Кўк. Келиннинг қўлидан ичарканмиз-да, қуруғини аямасин. Кўп гапиргандан томоқлар қуриб қолди.

ШАРОФАТ АЯ: - Гапга ёмон пишган экансиз...

Хола гапга қовушиб, иш силжиганидан Нозимнинг елкасидан тоғ ағдарилади, Орифга писанда билан қарайди. Ориф ожизгина илжаяди. Мурод ака туриб, деразани очиб, ташқарига носини пуфлаб тупуради...

АВТОБУС САЛОНИ

Шарифа билан кичик совчи ёнма-ён, катта совчи билан кучукчали аёл буларнинг рўпарасида ўтирадилар.

Автобус ойналаридан шаҳар кўчаси сузиб ўтади.

КИЧИК СОВЧИ: - Отингиз нима?

ШАРИФА: - Шарифа.

КИЧИК СОВЧИ: - Вой, Шарифами? Қандай яхши. Қайси маҳаллада турасиз?

ШАРИФА: - Хонариқда.

КИЧИК СОВЧИ: - Жуда ҳам яхши... Ҳа, яхши... Адресингизни берасизми?

Шарифа ҳайрон бўлади.

ШАРИФА: - Нимага?

КАТТА СОВЧИ: - Ойингизнинг олдига борар эдик-да. Телефонларинг?

ШАРИФА: - Бирон ишингиз борми? Ўзимга айтаверинг.

КАТТА СОВЧИ(жилмайиб): - Шундай қизнинг ойисида нима ишимиз бўлар эди. Албатта...

ШАРИФА: - Э-э, бизникига борманг.

КИЧИК СОВЧИ: - Нимага.

ШАРИФА (бошини эгиб, уялиб): - Узатишган.

КИЧИК СОВЧИ: - Э-э, аттанг! Илиб кетишибди-да. Бир яхши йигит бор эди, бу йил ўқишни, дипломатияни битирди. Сизга жуда тўғри келар эди-да. Аттанинг-а, кечикибмиз.

Шарифа ўрнидан туради.

КАТТА СОВЧИ: - Ўтираверинг, синглим. Сизни ҳам уялтириб қўйдик.

ШАРИФА: - Бекатим келди. Тушаман.

ЧОЙХОНА

Ўша охўрлар давраси.

Дастурхондан маълум, ҳали ош сузилмаган.

СОБИР - Ҳайронман. Чекка маҳаллага келиб, индамай қуруқ чой ичиб ўтирибди булар.

ИСМАТ: - Меҳмонга ўхшайди.

ШАРИФ: - Меҳмон бўлса, мезбонникида бўлади-да. Чойхонада пишириб қўйибдими?

СОБИР: - Бировнинг келишини кутяпти шекилли. Ишлари бордир.

ИСМАТ: - Маҳмадҷон, кўнглига келиши мумкин, мунча тикилдинг?

ШАРИФ: - Бир ишқал чиқарма яна, Маҳмад. Ошни тинчгина ейлик.

МУҲАММАД: - Шу... дарозини бир ерда кўрганман. Аниқ.

ЧОЙХОНА

Давлат билан Султон.

ДАВЛАТ: - Ҳали ҳам қараяптими? Одам кўрмаганми булар.

СУЛТОН: - Шу биттаси, мўйловлиги... Қараса қарар. Тинч ўтирайлик.

ДАВЛАТ: - Сени ўйлаяпман-да. Бўлмаса, бориб жағига туширардим.

Ошхўрлар даврасидан Муҳаммад туриб, буларга қараб кела бошлайди

СУЛТОН: - Келяпти!

ДАВЛАТ: - Бизга қарабми?

СУЛТОН: - Ҳа. Давлат, муомала қил.

ДАВЛАТ: - Ишқал чиқса, сен қуёни сур. Бу маҳаллага қуёв бўласан...
Мени танимайсан.

СУЛТОН: - Қўйсанг-эй!

ОШХОНА

Шарофат ая киради.

Дилором онасига хавотир билан қарайди.

Шарофат аянинг чеҳраси сал очикроқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Дарров ошга ҳам уннадингми? Мен ҳали айтганим ҳам йўқ эди-ку?

Дилором жавоб бермай қозон кавлайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Юрагингга сиғмай кетяпсанми дейман. Кавлайверма.
Ҳали шавла қилиб қўймасанг эди. Гуручни қачон соласан?

ДИЛОРОМ: - Солаверайми?

ШАРОФАТ АЯ: - Билмай турибман. Ҳали гап йўқ. Амакингнинг жағига омбир солмасанг, очилмайди.

Дилором жилмаяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, қиз ўлгур, ҳеч бўлмаса, ичингда тиржай. Сен қаторилар боласини етаклаб юрмаганда, ўзим билардим... Гапга ўқиганми, нима бало.

ДИЛОРОМ: - Гапирганим йўқ-ку!

ШАРОФАТ АЯ: - Сени эмас-э, анавини айтяпман. Ўраб ташлади одамни...
Чой обормадинг-ку.

ДИЛОРОМ: - Қандай обораман? Эркакларнинг олдиға...Улар ҳам кўрадики?

ШАРОФАТ АЯ: - Эркак эмиш, болаю!.. (Дилафрўзга) Уятинг борми! Туш токчадан...

Дилафрўз токчадан сакраб тушади.

ШАРОФАТ АЯ: - Куёв эмас булар, совчилар! Нимасини томоша қиласан?

Бор. Секин имла амакингга, бу ёққа бир қарасин.

ДИЛАФРЎЗ: - Томоша қилаётганим йўқ-ку, ая.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлмаса, токчада пишириб қўйибдимми? Бор, чакириб кел.

ДИЛАФРЎЗ: - Э-э, мен уяламан.

ШАРОФАТ АЯ (Дилоромга): - Ўзинг бор. Энди нимасидан қочасан? Яна кириб ўтириб олмагин. Чойни эшикдан амакингга узат-да, шунда имо қил...

Дилором чиқади.

ДИЛАФРЎЗ: - Ая, шуларга берманг.

ШАРОФАТ АЯ (қизига ажабланиб қарайди): - Сенга нима?

ДИЛАФРЎЗ: - Менга ёқмаяпти. Монте-Карло зўр.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Ҳовли ҳувиллаган.

Дераза тоқчасида турган телефон тинмай жиринглайди, кўнғироғидан биламиз, чакириқ шаҳардан.

ТАЛАБАЛАР ЁТОҚХОНАСИ

Кийиниб, йўлга отланган Раъно кўл телефонини кулоғида тутиб кутади. Бу кўлидаги сумкачасини асабий ғижимлайди.

Зарда қилиб, телефонни ўчиради.

ТОШКЕНТ АЭРОПОРТИ

Самолётдан тушиб, такси бекатига келаётган одамлар орасида бир кўлида боласини кўтарган Гулсанам.

Саодатнинг кўлида иккита сумка.

Уларнинг орқасида юклари ортилган аравагани ҳаммол йигит итариб келади.

САОДАТ: - Мана, Тошкент қанақа экан.

ГУЛСАНАМ: - Ўғлим, дадангнинг шаҳарига келдик. (Саодатга) Ҳали бу Тошкент эмас, кичкина бир чеккаси. Тошкентни энди кўрасан. Эҳ-ҳе, жуда катта!

САОДАТ: - Шу ердан ҳам билиняпти қандайлиги. (халқаро аэропорт томонга бошини силкиб) Қаранг, анави бинони.

ГУЛСАНАМ: - У халқароси. Японияга ўша ердан учасан. Нарӣ ёқларида шунақа катта бинолар борки, одам қўрқиб кетади.

САОДАТ: - Сиз қачон келгансиз?

ГУЛСАНАМ: Бу туғилмасдан олдин эди. Ҳовлимизни қўриб кетганман. Йўлда яна қурилишлар кетаётган эди. Ҳозир битган бўлса, шаҳар жуда очилган.

Гап асносида иккиласи ҳам атрофни томоша қилиб боради

Одамлар улар билан ёнма-ён келади, ўтиб қайтади.

Нарироқда йўл гувиллайди, бекатларда енгил машиналар қатор-қатор, тўхташ майдончалари тўла.

САОДАТ: - Машина бунча, ҳамма ёқни босиб кетган, одамдан ҳам кўп.

ГУЛСАНАМ: - Четдан келганларга биринчи шундай туюлади. Лекин ҳақиқатан ҳам кўп.

САОДАТ: -Қаранг, ғиж-биж!

ГУЛСАНАМ: - Бунинг дадаси ҳам мошин олдим, дейди. Қанақа мошин бўлса. Эскироқдир-да.

САОДАТ: - Эски бўлса ҳам, юрса бўлди-да. Хумсонми, Сўқоқми деган жойлари бор экан-ку, анави тоғи томонда бўлса керак-да. Якшанба кунлари Давронжонни ҳам олиб, ҳаё-ҳуйт деб кетасизлар.

ГУЛСАНАМ(таъсирланиб, жилмаяди): - Ҳа-а, ҳаз этамиз. Даврон! Дадангни кўргинг келяптими?

САОДАТ: - Ҳа, кўргиси келяпти, кўргиси келяпти-и. Қаранг, худди катта одамга ўхшаб томоша қияпти-я.

ГУЛСАНАМ: - Дадасининг расмига қара-аб қолади. Бола билади-да. Расмга қўлини чўзиб, «дад-да» дейди.

САОДАТ: - Сиз ҳам ҳар куни кўрсатсангиз керак-да.

ГУЛСАНАМ (кулиб): - Баҳонада ўзим ҳам қараб оламан-да. Лекин ҳозир роса қувонса керак.

САОДАТ: - Албатта, шундай ўғилчага қувонмай бўладими?

ГУЛСАНАМ: - Йўқ, аввал ҳайрон бўлади. Қотиб қолса керак ўзи ҳам. Кутмаганидан, хурсанд бўлишни ҳам билмай қолса керак. Э-э, Гул. Гул, Санам, деб. (Гулсанам азбаройи ўз хаёлидан ўзи таъсирланиб, берилиб гапиради). Ҳозир борамиз, таксидан тушиб, қўнғироқни босамиз, ишламаётган бўлса, тақиллатамиз. Ичкаридан дадаси чикиб... йўқ, аввал «Ким?» деб қичқиради. Биз индамаймиз. Товуш бермай жим турамиз. У эшикни очади-да, бизларни қўриб қотиб қолади....

Такси бекатигача шундай гаплашиб келадилар.

Гулсанамнинг кўзларида бесабр соғинч.

ЧОЙХОНА

Муҳаммад Давлат билан Султоннинг тепасига келади.
Султон Муҳаммадга тўғри тикилади.
Муҳаммаднинг юзи осойишта эди.
Асабий тайёрликдан Давлатнинг жағ мускуллари қотиб қолади.
Орқадан Муҳаммаднинг саволи эшитилади.

МУҲАММАД: - Бу ерда нима қилиб ўтирибсизлар?

Давлат кескин ўгирилади ва Муҳаммадга тик қарайди.

ДАВЛАТ: - Ҳа, сиздан рухсат сўраш керак эдими?

Муҳаммад бир зум индамай тикилади.

МУҲАММАД: - Кўзимга иссиқ кўриняпсиз-да.

Давлат ўтирган жойида ундан кўзини узмайди.

МУҲАММАД: - Э-э, бўлди. Жанггоҳ! Анави... тилла тиш, соявони катта шапка кийган, бети бузук... эсладингизми?

Давлатнинг юзи юмшайди.

МУҲАММАД: - Боядан бери тикиламан. Сизми, сиз эмасми деб.

ДАВЛАТ: Э-э, танидим. Отингиз нима эди?

МУҲАММАД: - Маҳмад.

ДАВЛАТ: - Ий-э! Бўлди, бўлди!

Давлат ўрнидан туради.

Муҳаммадjohn кучоқ очади.

Султон енгил тортиб илжаяди.

МУҲАММАД (уларни даврага ундаб, Давлатни кўлидан тортади): - Йў-ў, йўк! Хафа бўламан. Туринглар, туринглар. Ўз-ўзлик, гапжўралар. Ҳамма ўзи бир-бирининг жонига тегиб кетган... Қани, ўтдик. Булар ким бўлди экан, деб ўтирган эдик.

Муҳаммад Давлат билан Султонни гапжўралар даврасига бошлайди.

Сўридагилар ўрнидан туради.

МУҲАММАД: - Бизнинг маҳаллага келган одам бегона бўлмайди.
Кептими, демак, ўзимизники.

УЙ

Эшик секин очилади.
Эшик ортида Дилором йўталади.
Ориф сакраб туриб эшик олдида боради.
Дилором амакисига ишора қилади.
Ориф тушунмайди.

ДИЛОРОМ: Амаки!

Нозим Дилоромга савол назари билан қарайди.
Дилором унга маъноли жилмаяди.
Нозим ҳайрон бўлади.
Мурод ака йўталиб эшик олдида боради.
Дилором Орифга чойнакни узатиб, Мурод акага шивирлайди.

ДИЛОРОМ: - Аям чақиряптилар.
МУРОД АКА: - Ўзи келмайдими бу ёққа?

Мурод ака ўрнидан туриб, чиқади.

НОЗИМ: - Шуми Султоннинг қизи?
ОРИФ: - Мендан сўрайсизми? Ўзингиз билишингиз керак-ку.
НОЗИМ: - Шуни билишни ҳам менга юклайсиз-а. Роса шум экансиз.
ОРИФ: - Кўчадан ушлаб, зўрлаб олиб келиб, тавба! Ҳозир ҳам қочиб
кетгим келиб ўтирибман ўзи.
НОЗИМ: - Бўлди, чойдан қўйинг. Нима қилиб келиб қолдингиз ўзи?
ОРИФ: - Сизда гапим бор эди.
НОЗИМ: - Айтаверинг.
ОРИФ: - - Йўқ, бу ерда тўғри келмайди. Бемалол вақт керак.
НОЗИМ: - Зачётми?
ОРИФ: - Йўқ, имтиҳон. Ҳаёт имтиҳони.
НОЗИМ: - Воҳ-ей! Фалсафа. Ишқ достони эмасми?

Ориф Нозимга маънили қараб қўйиб, гапни буради.

ОРИФ: - Шу қиз-да а, тегаман деган.
НОЗИМ: - Тегаман деган эмас. Бир-бирини севади. Уч йилдан бери аҳд-
паймон қилиб юрган экан. Қизга чет элда, Монте- Карлода

ишлаётган бой йигитдан совчи келиб турибди. Онаси бераман деган, қиз кўнмаган.

ОРИФ: - Нимага?

НОЗИМ: - Нимага, нимага! Султонни яхши кўради! Билдингизми?

ОРИФ: - Монте-Карло Италияда эдими?

НОЗИМ: - Йўқ, митти давлат бор, Ўрта Ер денгизи бўйида. Шунинг пойтахти.

ОРИФ: - Во-о, зўр-у! Шунга йўқ дептими? Ўзбекмикан?

НОЗИМ: - Ҳа, шу маҳалладан. Дарс берар экан. Қаранг-эй, Монте-Карло! Кимнинг тушига кирибди.

ОРИФ: - У ёқда... роса топса керак?

НОЗИМ: - Ойлигининг ўзи юзми. Юз йигирма мингми доллар экан.

ОРИФ: - Вуй-й!

НОЗИМ: - Йилига.

ОРИФ: - Йилигами? Барибир, даҳшат-эй.

НОЗИМ: - Яна дўкони ҳам бор экан.

ОРИФ: - Шу йигитга йўқ дептими-эй! Бу Султонингизнинг нимаси бор?

НОЗИМ: - Муҳаббат!

ОРИФ: - Э-э, қизи аҳмоқ экан. Лекин қойил! Муҳаббат ҳам шунақа кучли бўладими!

НОЗИМ: - Бўлади. Мана, бўлар экан-ку.

ОРИФ: - Шунақа қизлар ҳам бор экан-да. Оббо Султон-эй. Илжайи-иб юради десам, бу ёқда, а...

ЧОЙХОНА

Давлат билан Султон давра тўрига ўтади.

Шу пайти икки лаганда ош келади.

МУҲАММАД: - Эй, Собир ака, болаларни югуртиринг. Яна икки шиша. Шариф ака, тўлдириб-тўлдириб қуйинг... Сузишга сал сабр қилиш керак эди-да.

Шариф тўла пиёлани Давлатга узатади.

ШАРИФ: - Буни индамай оламиз. Иштарап!.. Бизда қўлни қайтариш йўқ. Хафа бўламиз.

ОШХОНА

Дилором қозон тепасида куймаланади.

Шарофат ая нима қиларини билмай, чойнак-пиёлаларни жой-жойига терган бўлади.

Оғзида нос Мурод ака киради, «Нима гап?» маъносида Шарофат аяга им қоқади.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима бало, эрталабгача дунёнинг узумини санаб чиқасизми?

Мурод ака қошини кериб, Шарофат аяга «мен нима қилай», деган маънода қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Тупуринг шу товукнинг тезагини!

МУРОД АКА: - Тупурганман-э. Қизиқиб сўраяпти-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Сиз ҳам Дилоромга... Бор, қиз ўлгур, икковинг ҳам чиқиб тур... Нукул гап пойлайсанлар.

Дилафрўз отилиб, Дилором шошилмай чиқади.

ШАРОФАТ АЯ: - Сиз ҳам Дилоромга отадай. Сал мундай, гапни бу ёққа қараб бурунг-да. Гурузиядаги узумни бошимизга урамизми?

МУРОД АКА: - Ҳангома-да. Бирдан қизимизни оласизларми, йўқми, демайман-ку...

ШАРОФАТ АЯ: - Сал ҳаракат қилинг-да. Оғзига термили-иб ўтирамизми? Нимага келганини айтсин-да.

УЙ

Нозим Орифга пиёла узатади.

НОЗИМ: - Кўп оҳ-воҳ қилаверманг-да, ишдан келинг. Бош совчининг тилу забони йўқ. Давлат қочди номардларча.

ОРИФ: - Ҳа, у номардлик қилди. Дўстининг муҳаббати учун ўлиб қолса ҳам келиши керак эди.

НОЗИМ: - Сиз ҳам ўлигингизни менга ортдингиз.

ОРИФ: - Лекин мен беш кетдим. Лайли-Мажнун-а! Э-э, қойил! Менга шунақа қиз учрамади-да.

НОЗИМ: - Ҳа? Нима қилган унга?

ОРИФ: - Э-э, ҳали айтаман. Бу ерни ҳал қилайлик.

НОЗИМ: - Гапиринг-да сиз ҳам.

ОРИФ: - Сиз бошладингиз. Энди бу ёғига мен катталик қилсам бўлмайди.

НОЗИМ: - Хўп, энди нимани гапирай? Узум мавзуси тугади, бу падарлаънати ҳам бемаъни жойда ўсар экан.

ОРИФ: - Гапираверинг, ўзи тўғри бўлиб кетади.

НОЗИМ: - Шу вақтгача тентакнинг ишини худо ўнглади. Бу ёғига нима деб гап очаман? Топиш керак. Яна биз совчи бўлиб келдик, деб қайтараманми? Сизда гул бор экан, бизда булбул деб...

ЧОЙХОНА

Ош ейиляпти.

Сухбат ҳам авжида.

МУҲАММАДЖОН: Булар ўтирган даврада биттаси шеър ўқийман, деб қолди. Бу жўрамиз, чойхонада шеърни хор қилма, деди. У шоирнинг кайфи баланд экан, бақриб ўқиб юборди денг. Чойхонадаги ҳамма ҳайрон. Лекин эшитяпти. Мен ҳам эшитяпман. Ғўзанинг тагида кўринмай кетгансан, ўзбек, бошингни кўтариб, дунёни кўрсанг-чи! Юракка тегади-да. Яна шунақа ўткир-ўткир гаплар.

СОБИР: - Ҳа, зўр! Ош совимасин.

ШАРИФ: - Улар ўзи гапга ўқиган-да.

МУҲАММАД: - Шу вақти денг, соявони катта шапка кийган, оғзи тўла тиш бир давангир келиб, «Э-э, ҳариф, ўчир! Ўтиришнинг белига тепдинг!», деб қолса, денг. Ҳе оқа, охиригача эштайлик, деппан. У шартта пичоқ чиқарса бўладими?..

ШАРИФ: - Шеър ўқигангами? Э-э, ошдан олинглар.

МУҲАММАД: - Йўқ, менга! У бечора қилтириқ бир нарса. Менга, қани, юр-чи, ташқарида гаплашамиз, деди. Пичоғингдан ўргилдим, деб чикдим орқасидан. Пичоғини ишлатмаса-ку, бир-икки мушт есам ҳам обрўни қўлдан бермайман.

СОБИР: - Санга нима эди? Ошдан олиб-олиб гапир.

ИСМАТ: - Бу ўзи ишқал излаб юради. Ароғимиз борми ҳали?

МУҲАММАД: - Гапириб олай... Жон ширин, лекин орият ҳам керак, таваккал деб ёнига яқинлашсам, бу жўрамиз ҳам турибди. «Мен билан тушасиз», деди ҳалигинга. У «Ман сани танитайман, бор, тошингни тер», деди, Давлат бўлса, «Шеър ўқиб, ўтиришингизни бузган биздан, шу учун аввал биз билан тушасиз. Лекин пичоқни қўясиз, бўлмаса, йигит эмасман, деб қасам ичасиз, кейин майли, пичоқ оласизми, тўппончами, ихтиёрингиз», деди.

Даврадагилар берилиб эштадилар.

ШАРИФ: - Шу уками?

МУҲАММАД: - Ҳа-да.

СОБИР: - Бари бир пичоғини ташламадими?

ШАРИФ: - Кейин нима бўлди?

МУҲАММАД: - Қаёқда! Унга ҳам жон ширин-ку. Бунга қаради, менга қаради. «Бўпти, ҳали гаплашаман сизлар билан, ҳозир вақтим йўқ», деб жўнаб юборди. Э-э. Шариф ака, қуйинг биттадан. Ким билади, шу Давлат укам бўлмаганда, ҳозир мени «Бечора, бекорга нобуд бўлиб кетди-да», деб эслаб ўтирармидиларинг..

ИСМАТ: - Ҳа. Безорининг ёмони ёмон. Олинглар, олинглар. Меҳмонлар, (Давлатга қараб) ука, маза йўқ-ку. Ё ошатайликми? (кафтини очиб) дастпанжани кўряпсизми?

ДАВЛАТ: - Йўқ, йўқ! Еймиз, еймиз.

ТОШКЕНТ АЭРОПОРТИ ОЛДИ. ТАКСИ БЕКАТИ

У ёқ-бу ёққа ўтиб-қайтиб турган одамлар орасидан Саодат ва Гулсанам чиқиб келади.

Орқада аравачаси билан ҳаммол.

ГУЛСАНАМ (ҳаммолга) - Сал шошманг, бира тўла таксига соласиз.

ҲАММОЛ: - Хўп, опажон, бемалол.

ГУЛСАНАМ (Саодатга): - Таксини сен тўхтат. Бу ерда ҳамма мошинга қўл кўтараверасан. Тўхтайди.

САОДАТ: - Хўп. Қаерга деб айтай?

ГУЛСАНАМ: - Юнусободга дейсан.

Саодат таксининг очиқ ойнасидан ҳайдовчига гапиради.

Таксичи сўрайди.

Саодат бурилиб, Гулсанамдан сўрайди.

САОДАТ: - Юнусобод катта, қаерига, деяпти.

ГУЛСАНАМ: - Қаерига? Қаеригалигини билмайман. Ҳовлилар. Кўприкдан ўтиб чапга бурилади.

Саодат яна машина ойнасидан бошини суқади.

САОДАТ: - Қайси кўприк, деяпти. Кўприк ҳозир иккита экан.

ГУЛСАНАМ: - Э-э... ҳайдасин, ўша ерда кўрсам, йўлини танийман.

УЙ

Мурод ака қайтиб киради.

Ориф ерга тикилади.

Нозим Мурод акага пешвоз кўзғалади.

Шарофат ая ҳам сипогина киради-да, Мурод акага маъноли кўз ташлайди.

Мурод ака томоқ қиради.
Нозим иккаласига бир-бир нигоҳ юборади.
Ориф Нозимга қарайди.

НОЗИМ: - Хў-ўш, хола, энди... нима қилдик. Ҳангома қилаверамизми, ё?..
ШАРОФАТ АЯ: - Энди, кепсизлар...

Нозим бир оз довдирайди, Орифга мадад сўраб қараб қўяди, ундан садо чиқмайди.

НОЗИМ: - Бўлмаса, хола, Мурод ака... Биз томонда шунақа ниятда келса, индамай эшикни олдини супурар экан. Кираётганда мен ҳам шундай қилай десам, ҳайдаб юборишингизга сал қолди.

Мурод ака ерга қараб мийиғида кулимсирайди.
Шарофат ая ошкора жилмаяди.

НОЗИМ: - Хай, ишимизнинг давоми ҳам шундай хурсандчилик бўлсин.
Хуллас, совчи бўлиб келдик-да-эй!

Шарофат ая Нозимга анча очилиб қарайди.
Ориф енгил йўталиб қўяди.
Мурод ака яна чўнтагини кавлаб, носқовоғини чиқаради, лекин Шарофат аядан чўчиб, носқовоқни хонтахта четига қўяди.
Шарофат аянинг нигоҳини тутиб, уни шоша-пиша хонтахтадан олиб, ён чўнтагига тикади, Шарофат аяга чўчинқираб кўз ташлайди.
Нозим енгил тортиб, анча рухланади.

НОЗИМ: - Худо хоҳласа... Ўзи тартиби қанақа, хола? Ё қизингиздан... бир кўнглини сўраб берасизми? Бир оғиз кўнглимни сўрамай, бериб юборавердингизми деб юрмасин кейин.

МУРОД АКА: Ҳа, ҳа, сўраш керак. Бирга яшайдиган ёшлар-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Айтган, амакиси, ҳадеб сўрайверган билан... Сиз, ука, кўп гапирар экансиз-у, лекин...

НОЗИМ: - Энди, онамиз гапга тукқан-да. Нонимиз шу.

ОРИФ: - Гуманитар фанлар гап-да ўзи.

Шарофат унча тушунмай, Орифга қараб қўйди.

ШАРОФАТ АЯ: - Кўнглини сўранг дейсиз-да, ўзингиз унинг кўнглича иш қилмаяпсиз-ку.

НОЗИМ: - Э-э, нима деганингиз, хола?

ШАРОФАТ АЯ: - Хай, у хўп дегани билан, қиз боланинг обрўси шуми? Иккита ёш бола келиб, гаплашиб кетаверасизларми? Йўқ, бунақа бўлмайди. Аввал...

Шу пайти эшик ғийқ этиб очилиб. Дилафрўз бош сукади.

ДИЛАФРЎЗ (хурсанд): - Ойи, яна меҳмон келди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа. Кимлар экан?

ДИЛАФРЎЗ: - (Нозим билан Орифга бир қараб қўйиб): - Анави куни келган... (ўзича сирли қилиб) хотинлар.

ШАРОФАТ АЯ (Нозимга бир қараб олиб): - Ҳозир чиқаман.

Нозим Шарофат аяга синовчан тикилади.

Шарофат ая ундан кўзини олиб қочади.

Нозим Орифга маъноли қараб қўяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Сизлар бемалол ўтиринглар. Мен ҳозир...

Шарофат ая ўрнидан туриб, эшикка юради.

Дилафрўз ойисига умид билан тикилади.

Ориф Мурод акага қарайди.

Мурод ака индамай чўнтагига қўл солиб, носқовоғини олади.

Ориф нима қилишини билмай, чой хўплайди.

НОЗИМ (томоқ қириб олиб): - Ҳм-м... Яна совчиларми дейман, Мурод ака?

МУРОД АКА (ўзича сир бермай): - Билмадим... Унақа эмасдир.

НОЗИМ: - Сингилчанинг қарашидан билиниб турибди – совчи.

МУРОД АКА (соддалик билан): - Ҳа энди... Ҳали боши очик... эшиклик уй. Мана, сизлар ҳам келиб ўтирибсизлар-ку.

НОЗИМ: - Бизнинг умидимиз катта, гапимиз ҳам бўладиганга ўхшаб турган эди?

МУРОД АКА: - Энди бу... умр савдоси-да. Шарофат ҳам ҳаммасини тарозига солади, ўйлайди. Ма, ол қизимни, деб бериб юборавермайди-ку.

НОЗИМ: - Э-э, ҳали?.

Нозим, кайфияти бузилгандек, ниманидир ўйлаб Орифга кўзини тикади.

Орифнинг ўзи Нозимга хавотир билан қараб ўтирган бўлади.

Мурод ака бошини қийшайтириб, эшикка қулоқ тутади.

Нозим хушёр тортади.

Ташқаридан Шарофат ая ва совчи аёлларларнинг гаплари эшитилади.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, оворагарчилиги йўқ. Қайтангга ўзларингиз овора бўлибсизлар. Йўқ, йўқ, қўйинг.

МАЪРИФАТ АЯ:- Қуруқ келамизми, ахир? Олинг, хафа бўламиз-а..

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарофатхон, меҳмоннинг қўлини қайтарадими? Унақа қилманг. Ҳай, қизим, кел, мана, буни ол...

ШАРОФАТ АЯ: - Қани, уйга!

ҲАНИФА ХОЛА: - Қани, ўзингиз бошланг, ё бисмилло.

Нозим қулоғи динг, Орифга савол назари билан қараб туради.

Ориф диққат билан қулоқ тутиб Нозимга қараб бош чайқаб қўяди.

Мурод амаки чойнакни очиб кўради, кейин пиёлага жилдиратиб чой қуяди.

НОЗИМ (шивирлаб): - Нима қилдик?

ОРИФ (елкасини ичига олиб): - Бунақа пайти... билмайман.

НОЗИМ: - Сиз ўзи нимани биласиз?

ОРИФ: - Қайдан биламан, юр, дединглар, келавердим. Айтинг, нима қилай?

НОЗИМ: - Ҳа. Хўп. Бўлмаса энди бу ёғида гапириб бузманг. Мени сал бўлса ҳам қўллаб туринг-да.

Мурод ака пиёладан чой хўплайди.

НОЗИМ: - Шунча гаплашганимиз ҳали бекорми, Мурод ака?

МУРОД АКА: - Нимага бекор бўлади?

НОЗИМ: - Бу келган хотинлар билан ҳам шу гаплар бўлса...

Мурод аканинг кўзлари пирпирайди.

МУРОД АКА: - Билмадим энди. Одам бор жойга одам келади-да.. Лекин булар қаттиқ туриб олган.

11. Юлдузни бенарвон урса ҳам бўлади

ДАҲЛИЗ

Шарофат ая Ҳанифа хола билан Маърифат аяни бошлаб киради.
Уйнинг қия очик эшигидан дераза тагида ўтирган Ориф, тўрда ўтирган Нозим кўринади.

ШАРОФАТ АЯ: - Йўк, Ҳанифа опа, бу ёққа. Меҳмон келган эди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Бемаҳал келибмиз-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Йў-ўғ, унақа деманг.

ОШХОНА

Дилафрўз боя Маърифат аянинг қўлидаги тугунни кўтариб киради.

ДИЛОРОМ: - Нимага олдинг, а, нимага олдинг?

ДИЛАФРЎЗ: - Ўзлари кўлимга тутқазиб қўйса, нима қилай?

ДИЛОРОМ: - Ўзинг ликиллаб чиқдинг-ку. Энди қандай қайтарамиз?

ДИЛАФРЎЗ: - Келиб қолишганини қаранг. Ё билиб келишдимикан?

ДИЛОРОМ: - Э-э, қайдан билади.

ДИЛАФРЎЗ: - Буларнинг келганини кўрган биронта етказган бўлса-чи?
Чопинглар, сизлар совчи бўлиб юрган жойга, бошқа совчи келди, деб.

ДИЛОРОМ: - Э-э, сен ҳам одамнинг юрагини сиқма. Бор, ойимга қара, дастурхон ёзиш керакдир.

ДИЛАФРЎЗ: - Очиб кўрмаймизми, нима олиб келишган экан?

ДИЛОРОМ: - Бор, аямга қара, дедим.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, балки ўша ёқдан юборган ширинликлари бордир? Зўр-да лекин! Очиб кўрайлик.

ДИЛОРОМ: - Тегма, шундай қайтариб юборамиз.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа! Европанинг ҳолваси бўлса-я?

ДИЛОРОМ: - Чик! Мунча ҳолвалаб қолдинг. Европада ҳолва нима қилади.

ШАРОФАТ АЯНИНГ БОШҚА УЙИ

Шарофат ая чаққон-чаққон кўрпача ташлайди.

Ҳанифа хола билан Шарофат ая кўрпачалардан жой оладилар.

Ҳанифа хола фотиҳага кўл очади, унга Шарофат ая билан Маърифат ая ҳам эргашади.

Аёллар бир-бирлари билан одатий сўрашадилар.

ҲАНИФА ХОЛА: - Яхшимисиз? Эсон-омон юрибсизми?

МАЪРИФАТ АЯ: - Ўзингиз, қизимиз яхшими? Рашид поччам, кичкина қизингиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Раҳмат, раҳмат! Худога шукр. Ўзингиз яхшими. Ҳанифа опа? Маърифатхон, ўзингиз?

Уй

Бу ёқда Мурод ака, Нозим ва Орифнинг суҳбатларинозик томонга ўтиб кетган.

МУРОД АКА: - Булар ҳам қўймай қатнаяпти.

НОЗИМ: - Нима дейди?

МУРОД АКА: - Берасан қизингни, дейди-да. Жуда ёпишса, ҳали остонага ётиб ҳам олади.

НОЗИМ: - Э-э, бизлар-чи?

МУРОД АКА: - Сизлар ҳам шу, ҳаракатларингни қиласизлар. Шарофатга ҳам қайсиларинг маъкул тушсаларинг, шунга қараб бир гап айтади-да.

Нозим Орифга «нима қилдик», дегандек қарайди, Ориф хайрон бўлиб елка қисади.

НОЗИМ: - Э-э, ҳали айтмадиларми?.. А булар қаердан?

МУРОД АКА: - Буларми, ҳа, шу ўзимизнинг маҳалладан. Синашта одамлар. Абдурахмоннинг боласи. Нима эди, ҳалиги... оти эсимда йўқ, денгизнинг ёнидаги бир мамлакатда ишлайди. Абдурахмоннинг ўзи мактабда ўқитувчи. Дилоромни ҳам ўқитган. Лекин болаларига яхши тарбия берган. Шу каттаси четда ўқиб, ўша ёқда қолди.

ОРИФ (Нозимга қараб қўйиб): - Денгиз бўйида бўлса, оти нима экан?

МУРОД АКА: - Шу-у, манпарми... Э-э, бизларнинг тил келишмайди-да.

ОРИФ (билмасликка олиб): - Қаер бўлди экан?

НОЗИМ: - Ориф, бу ёқдаги ишлардан келайлик. Мурод ака, бизлар нима қилдик энди?

МУРОД АКА: - Худо бир йўл кўрсатар-да. Яна ҳам Шарофат билади. Очiq кутиб олди-ку.

НОЗИМ: - Бу совчиларни ҳам ёпилиб кутмаяптилар шекилли.

МУРОД АКА: - Сизларни катта одамлар келади, деб ўтирган эди-да. Лекин кейин сал очилди-ку. Энди бу ҳам оллонинг иши-да ука. Қиз бола палахмон тоши, қаерга бориб тушиши яратганнинг ўзи билади.

НОЗИМ: - Э-э...ҳали...

Нозим, руҳи чўккандек бўлиб, Орифга қарайди.
Ориф кўзларини пирпиратиб, нигоҳини олиб қочади.
Мурод амаки Нозимнинг кайфияти ўзгариб қолганини пайқаб,
эшикка – Шарофат аянинг киришига умид билан кўз тикади.

НОЗИМ: - Ҳали қайси яхши деб солиштирадиган бўлсалар, анча гап бор экан-да. Биз бўлсак...

МУРОД АКА: - Йўқ демаса кераг-э. Гап шунга қараб бораётган эди-ку. Энди бу совчилар яна нима гап топиб келган бўлса. Лекин Абдурахмоннинг боласини ҳам жуда қобил бола дейишади. Беринг, тўйдан кейин ўша ёққа олиб кетади, дейишяпти экан.

НОЗИМ: - Да-а, шунақа денг. Ҳа, Ориф?

ОРИФ: - Ҳеч нарсa. Лекин тугун қилиб келишганга ўхшайди.

НОЗИМ: - Ҳа энди, қуруқ келмайди-ку.

МУРОД АКА: - Ҳа, хотинларнинг биринчи келиши эмас. Энди ширинлигини кўтариб келган-да.

ОРИФ: - Бу ҳам удум. Ширинлигини олиб қолса, хўп дегани-да, а, амаки?

МУРОД АКА: - Ҳа, шу...

НОЗИМ: - Унда олди. Ма, қизим, ол, деб кимгадир беришди-ку. Масала ҳалми шу билан?

ОРИФ: - Унча ҳал эмас-у, лекин...

МУРОД АКА: - Йўғ-а, кетаётганда қайтарса ҳам бўлади. Тугунини тутсаю, олмаса, бу ҳам бўлмайди-да. Бу ёғини энди, қиз боланинг хўжайини - она, Шарофат келин билади.

НОЗИМ: - Холам жуда билиб иш қиладиганга ўхшайдилар.

Ориф Нозимга ажабланиб қарайди.

Мурод аканинг кўзи эшикда.

Нозим Орифга секин кўз қисади.

Ориф тушунмайди

ЧОЙХОНА

Бояги гапжўралар, Давлат билан Султонни даврага қўшиб олганлар,
Кайфият яхши, гап зўр. Каллалар қизиган.

ШАРИФ: - Бу йигит ҳам шоирми, Давлат?

ДАВЛАТ: - Йўқ, тарихчи. Бу йил университетда қолади.

ШАРИФ: - Домла бўлибми? Зўр экан! Ўқишга киргизишга қанча оласиз?

СУЛТОН: - Йўғ-эй, ҳозир тест-ку.

ШАРИФ: - Э-э, бизлар шундай ривожланиб кетганмизки, тестга ҳам йўл топамиз. Тест оладиганлар ҳам бир нима еб-ичади-ку.

СУЛТОН: - Э-э, буларнинг ҳаммаси гап. Мана, мен ўзим тест билан кирганман.

ДАВЛАТ: - Тўғри, мен ҳам.

ШАРИФ: - Сизлар киргандирсизлар. Лекин бошқалар... биламиз-ку.

МУҲАММАД: - Э-э, олайлик. Ўқишга кириш ёшидан ўтиб кетдингиз.

СОБИР: - Вақтида киролмаганига ҳали ҳам аламда.

ИСМАТ: - Ўқимай кам бўлганимиз йўқ. Худога шукур. Филдирак айланиб турса бўлди.

ШАРИФ: - Алдамаслик керак. Пул олиш борми – бор. Нима қиласиз яшириб?

СУЛТОН: - Нимага яшираман? Мана, ўқиб юрибман-ку.

ДАВЛАТ: - Алдаб, нима, ака, сиз терговчими? Биз ҳам борини айтяпмиз-да.

ИСМАТ: - Э-э, шеър эшитайлик битта шоирлардан.

СОБИР: - Ҳа, шеърдан олинг, ука. Шариф, бировнинг чўнтагидаги пулни санаб нима қиласан.

МУҲАММАД: - Бунақа дўппили одамга шеър ўқилмайди, Исмаат ака.

ИСМАТ: - Э-э, ука, шеърни шунақа меҳнаткаш дўппи эшитсин-да.

ДАВЛАТ: - Э-э, қўйинг., ака. Чойхонада шеърга бало борми? Бу ерда ош ейиш керак.

ШАРИФ: - Чойхонада бўлсин-да. Шоир келган деб мақтаниб юрамиз.

ИСМАТ: - Чойхонамизга ҳам бир файз кирсин. Индамай ичаверамизми.

ШАРИФ: - Битта олинг энди.

ИСМАТ: - Эшитайлик.

ДАВЛАТ: - Яхши ўтирибмиз-ку, шеър нимага керак.

ИСМАТ: - Ўтиришимиз яна чиройли бўлади.

МУҲАММАД: - Давлат тўғри айтяпти. Биз шопир одамларга шеър эмас, монтировка керак.

СОБИР: - Э-э, шеър ҳам яхши нарсаси. Керакдирки, ҳар куни телевизорда ўқийди. Майли, олдиқ биттадан!.. Йў-ўқ. укалар, қайтиш йўқ, бизнинг даврага тушдингизми, тамом. Биз нима бўлсак, шу!

ШАРИФ: - Укалар, сўраганинг айби йўқ, икковларинг чойхонада қунишибгина ўтирган экансизлар?

ДАВЛАТ: - Дўстларимиз бор эди, кутяпмиз. Бизлар шу ерда ўтириб турамиз, деган эдик.

ИСМАТ: - Ҳа, яхши. Улар бир иш билан кириб кетган-да?

ДАВЛАТ: - Ҳа, иш.

МУҲАММАД: - Бизнесми? Боя айтсам, йўқ, деддингиз. Савдони бегона қилманглар.

ДАВЛАТ (Султонга қараб қўйиб): - Бу бошқа савдо, ака.

ИСМАТ: - Бошқа... қанақа савдо? Бу ерда, шу, далачилик.

ДАВЛАТ: - Нима, ҳалиги, умр савдоси, деймизми...

МУҲАММАД: - Э-э, зўр-зўр. Совчиликми? Биламан-да.

ИСМАТ: - Шу... маҳалламиздан-ми?

ШАРИФ: - Қариндош кўпаядими дейман?

ШАРОФАТ АЯНИНГ БОШҚА УЙИ

Совчи аёллар билан Шарофат аянинг азмойиш суҳбати давом этади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, буларми?.. Э-э, хм, ҳалиги... кўтара савдога келишибди. Қайноғам Мурод ака билан гаплашишяпти.

МАЪРИФАТ АЯ (унча тушунмай, чўчинкираб): - Кўтара савдо?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, ўзимиз оламиз деб.

МАЪРИФАТ АЯ: - Вой ўлмасам!

ҲАНИФА ХОЛА: - Ҳа, Маърифат?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳаммасини оламиз деб... Узумни.

МАЪРИФАТ АЯ (ёқасини ушлаб, кўкрагига туфлаган бўлади): - Худога шукур-э! Қўрқиб кетибман.

Ҳанифа хола тушуниб, кулиб юборади. Шарофат ая тушунмай жилмаяди. Кейин англаб, баралла бемалол жилмаяди.

Бу хуш кайфиятга Маърифат ая ҳам қўшилади.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шундай десангиз, мен қизнинг ҳам кўтара савдоси бўлар экан деган ўйга бориб...

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Жумагул опа ҳовли супуради.

Дераза токчасида турган телефон жиринглайди.

Жумагул опа бориб гўшакни олади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Алё?.. Ваа-лайкум! Ўзингиз яхшимисиз?.. Гапираверинг, телефон қияпсиз-ку, нимаси ноқулай?.. Хижолат бўлманг? Ўзи нима гап?.. Бир-икки кундан бери телефон қилиб, гапирмай турган сиз эмасми?.. Сизми?.. Ҳа, худо хоҳласа... Ий-е, нимага шошилмай тураман... Очикроқ гапиринг.

Жумагул опа ҳеч ким бўлмаса ҳам, атрофга бир-бир қараб олади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Гапни бошладингизми, энди айтинг... Саодат? Ваъдалашган?.. Тухмат қилманг. Мен жиянимни яхши биламан... Жуда юрмайди-ю, деганингиз нимаси?.. Ким яхши кўради? Саодатми?.. Мендан каттамисиз, кичикмисиз, билмайман, лекин опа дейман.... Жон опа, унинг йўлига тўғанок бўлманг! Илтимос

сиздан! Ўша болага ҳам тушунтиринг.... Йўқ, нима деяпсиз? Ўзи кетди. Ҳа, албатта, ўзидан сўрайман ҳам. Эсон-омон кетган жойидан келсин... Шунча йилдан бери кутиб ўтирибмиз-ку....

Дарвоза томондан «Нексия»нинг сигнали эшитилади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ана, хўжайин келди. Бўлди, бошқа телефон қилманг... Эшитмайман гапингизни.

Жумагул опа тўшакни қўйиб, дарвозани очгани шошилади.

Унинг хаёли паришон.

Ўткир ака машинадан тушмаёқ хотинининг кайфиятини пайқайди.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, жойидами ҳаммаси. Саодат кетдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима?.. Ҳа, қайси Саодат?...

ЎТКИР АКА (кулади): - Нечта Саодат бор? Яхши кузатиб қўйдингларми, деяпман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Яхши, яхши. Ҳа, уми, кетди. Келяпсизми?

ЎТКИР АКА: - Келдим-ку. Мунча довдирайсан? Сенга бир гап бўлдимми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, келдингиз-а. Яхши келдингизми, деяпман.

ЎТКИР АКА: - Ҳалитдан шунча ҳовлиқасан. Тўй вақти нима қиласан?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Сиз бор-ку, ҳовлиқтирмай турадиган.

ЎТКИР АКА: - Хаёлингни йиғиб ол. Қон босиминг кўтарилиб кетмасин.

Бир даволаниб олсанг бўлар эди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Саодат Япониядан келсин, кейин.

ЎТКИР АКА: - Саодатнинг келишига нима алоқаси бор?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бор-да. У келса-ю, мен касалхонада ётсам. Кутишга чиқаман, кўраман. Энди нима қилсам, у билан-да.

ЎТКИР АКА: - Ҳали келин қилиб олиб келганинг йўқ. Уйида. Ота-онаси бор. Э-э, тавба.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қизик одамсиз-эй, келин бўлгандан кейин унга меҳр кўрсатади-да. Тўйгача бир бошқа, ундан кейин бир бошқа бўладими?

ЎТКИР АКА: - Шошасан-эй!

УЙ

Ёнбошдаги уйдаги аёлларнинг кулгиси бу ёққа бемалол келади.

Ориф Нозимга, Нозим Мурод акага, Мурод ака дастурхонга қарайди.

У ёқда эшик ёпилиб, кулги овози кесилади, бўғиқ эшитилиб қолади.

НОЗИМ: - Мурод ака, биз турамиз.

МУРОД АКА: - Э нимага? Гап энди бошланди-ку?

НОЗИМ: - Иш кўп, ака, иш.

Ориф ҳам Нозимга ҳайрон бўлиб қарайди.

МУРОД АКА: - Аввал бу ишни гаплашиб...

НОЗИМ: - Гаплашдик-ку. А Ориф?

Ориф яна кифтини қисади.

НОЗИМ: - Сиз ҳам бир нарса денг?

Ориф ноқулай аҳволда қолиб, Мурод акага қарайди.

МУРОД АКА: - Мен бир қарай, Шарофат нима қияпти экан. Ўзи келсин.
Э, бу... қизиқ бўлди-ку.

Мурод ака ўнғайсизланиб, даҳлизга чиқади.

НОЗИМ (Орифга эгилиб, шивирлайди): - Нима, талқон еганмисиз?
Тилингизни ютиб юбордингиз.

ОРИФ: - Ўзингиз... нима қилмоқчи бўляпсиз?

НОЗИМ: - Ҳозир куённи сурамиз.

ОРИФ: - Нимага? Онаси кўнаман деяпти-ку.

НОЗИМ: - Хўп деб айтмасидан суриш керак. Анави совчилар келиб турганида.

ОРИФ (кифтини қисиб): - Ақлим етмаяпти, нимага келдиг-у, нимага кетамиз.

ШАРОФАТ АЯНИНГ БОШҚА УЙИ

Шарофат ая ва совчи аёллар.

Даҳлиздан Мурод аканинг товуши келади.

МУРОД АКА: - Шарофат келин! Бу меҳмонларинг турамиз деб қолди.

Шарофат ая саросималаниб қолади.

Мурод аканинг гапини эшитган Маърифат ая Ҳанифа холага маъноли қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ий-э? Сизлар ўтириб туринглар, мен ҳозир...

Ҳанифа хола Маърифат ая билан кўз уриштиради.

ДАҲЛИЗ

Мурод ака бетоқатланиб туради.
Шарофат ая чиқади.

МУРОД АКА (шивирлаб): - Э-э... булар кетамиз деяпти.

ШАРОФАТ АЯ (шивирлаб): - Нимага кетади?

МУРОД АКА: - Билмадим, булар келганига феъли бузилдими дейман.

ШАРОФАТ АЯ: - Булардан бошқа кирмасин деб, дарвозага кулф соламанми? Эси жойидами?.. Сизлар учун ош пишяпти, еб кетасизлар, денг. Тушунтиринг-да. Совчиликка келиб ҳам феълини кўрсатадими?

МУРОД АКА: - Шу анави гапдони чатоқроқми дейман. Нозим.

ШАРОФАТ АЯ: - Кириб айтинг, ўтиришсин. Кириг, кириг. Гапириб туринг-да сиз ҳам, ҳадеб нос отавермай.

МУРОД АКА: - Чакканим йўқ, келин. Нима дейман?

ШАРОФАТ АЯ: - Билиб турибсиз-ку. Яна нима дейман дейсиз? Кириг, ўринларидан туриб қўймасин. Мен ошдан хабар олай-чи.

ШАРОФАИТ АЯНИНГ БОШҚА УЙИ

Маърифат ая эшикка қараб-қараб қўяди.
Ҳанифа хола босиқ ўтиради.

ҲАНИФА ХОЛА: - Савдо ҳам ёшариб боряпти а? Ёш-ёш болалар энди кўтарасини гаплашиб юрса.

МАЪРИФАТ АЯ: - Узуми кўтара савдочалик кўп эмас-ку.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шу Қўйлиққа олиб чиқадиғанлар бўлса керак. Икки-уч ҳовлиникини гаплашса, кам эмас.

МАЪРИФАТ АЯ: - Бу ерда бошқа гап борми дейман. Амакиси гаплашяпти деди, амакиси бўлса, меҳмонларинг кетяпти деб, ўзини чақирди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Нархини Маърифатсиз қўёлмайди-ку. Бу уйда ҳамма нарса Маърифатнинг измида.

МАЪРИФАТ АЯ: - Мундай бир чиройини очмаяпти-да. Биринчи келганимизда бошқачароқ, бераси аниқроқдай эди. Бугун нарсаларни олишга ҳам инжилди. Ўзи олмай... яхши ҳам кичкина қизи чиқиб қолди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ҳа, қизи борнинг нози бор, яхши ният қилиб турайлик-чи.

МАЪРИФАТ: - Ноз қилмаса ҳам бўларди. Сарваржондай куёв...

ҲАНИФА ХОЛА (кўрсатгич бармоғини лабига босиб): - Секин!
Деворнинг ҳам қулоғи бор.
МАЪРИФАТ: - Айтяпман-да. Сарвар яна бир-икки йил шундай юрса,
уйланмай кўяди. У ёқларда юраверишар экан-ку.
ҲАНИФА ХОЛА: – Сабр, Маърифат, сабр. Худо хоҳласа, ҳаммаси яхши
 бўлади.

ЧОЙХОНА

Ўша давра.
Султон ер остидан Давлатга қарайди.

ДАВЛАТ: - Бир иш билан юрибмиз-да.
ШАРИФ: - Помидорми? Ё картошка?
ДАВЛАТ (хайрон бўлиб): - У нима деганингиз?
ШАРИФ: - Гаплашгани келдингизми, деяпман.

Давлат яна тушунмай, Муҳаммадга қарайди
Муҳаммад изоҳ беради.

МУҲАММАД: - Бизда кўп одам деҳқончилик қилади. Шаҳар чеккаси-да.
Далалари бор. Оладиган одамларнинг ўзи келиб, кўтарасини
гаплашаверади. Кейин «Камаз»ларда келиб, олиб кетади.
ДАВЛАТ: - Э-э йўқ, бизга йўл бўлсин. Ҳали талабамиз-ку.
МУҲАММАД: - Талабалар ҳам қияпти бу ишни. Ўзи экмаса, қарамаса;
келиб гаплашади, пулини беради, Қўйлиққа олиб бориб, ўтказди.
Ўртадаги фойдани олиб, ўқишини ўқиб юраверади. Масалан, узумни
бу ердан беш-олти юздан олиб, Қўйлиқда етти-саккиз юздан сотса
ҳам, бир нима қолади-да.
ИСМАТ: - Э ундан ҳам арзонга олади. Деҳқоннинг меҳнати – сув текин.
СОБИР: - Яна кўп одамнинг тирикчилиги шу меҳнатнинг устига-да.
СУЛТОН: - Чорсуда хусайни узум икки мингдан кам эмас.
ИСМАТ: - Чорсуга боргунча неча қўлдан ўтади. Сиз бешинчи қўлдан
оласиз, камида тўртинчи қўлдан. Собир айтгандай, қаранг, яна нечта
одам. Қўйлиққа сиз олиб борсангиз, у ерда талаш, дарров ўнтаси
ёпишади; олдими – ўша ернинг ўзида ошириб, Чорсудан
борганларга ўтказди, бу ёқдан борганларнинг ўзи сотмаса,
пештахтада турганларга, агар улар ҳам майдаласа, тоғорасини
кўтариб чакана сотадиган хотинларга...
СОБИР: - Деҳқонники - барака-да.
МУҲАММАД: - Давлат, агар сизлар ҳам шу бизнесни қиладиган
бўлсаларинг, машина хизматда.
ДАВЛАТ: - Э-э, йўқ. Биз бошқа иш билан юрибмиз.

ШАРИФ: - Нима иш экан шу иш? Ё сирми?

ДАВЛАТ: - Сал сирроқ.

ШАРИФ: - Шу сирни билайлик-да.

МУҲАММАД: - Сир деб ҳаммани қизиқтириб қўйдингиз.

Давлат Султонга қарайди.

Султон Давлатга.

ДАВЛАТ: - Хайрли сир. Қариндош бўлсак деб юрибмиз.

МУҲАММАД: - Ий-э, ий-э!

ИСМАТ: - Зўр-ку. Нима қариндош? (Султонга) А ука?

Султон ўнғайсизланиб ерга қарайди.

Шариф Султонга синчкилаб тикилади.

ИСМАТ: - Э-э, бўлди, бўлди!

МУҲАММАД (Давлатга): - Э шунақами?

ДАВЛАТ: - Ҳали бўлсин.

МУҲАММАД: - Бўлади, бўлади! Бўлмаса. Мана биз турибмиз. Бешни ташланг-э.

Давлат кафтини тутди.

Муҳаммад қарсиллатиб уради.

ИСМАТ: - Ўзим ҳам шунақа бир иш бўлса керак деб ўтирган эдим.

ШАРИФ: - Жа оласиз-да. Туш кўрувдингизми?

ИСМАТ: - Жуда сипо ўтиришган эди-да.

ШАРИФ: - Қўйинг. Тўқиманг.

СОБИР: - Хай, бу ерда нима қилиб ўтирган эдинглар?

ДАВЛАТ: - Яримиз кириб кетган. Совчиликка. Шуларнинг чиқишини кутиб ўтирган эдик.

МУҲАММАД: - Зўр иш бўляпти экан. Қани, биттадан олмаймизми? Қуйинг, Шариф, қуйинг.

СОБИР: - Ҳа, яхши-да. Тўйлар кўпайсин.

ШАРИФ: - Энди сирни ҳам очасизлар. Ким билан қариндош бўляпсизлар?

МУҲАММАД: - Уйланаётган ким?

ДАВЛАТ: - Мана, бу-да куёв бўламан деб юрган.

МУҲАММАД: - Шунақами? Зўр, зўр! Қани, куёвтўранинг ичишини бир кўриб қўяйлик.

ШАРИФ: - Битта шарти бор: маҳаллага куёв бўлсангиз, қайнотангизникига аввал шу чойхонага кириб, биз билан бир пиёлани олиб, кейин ўтасиз.

ДАВЛАТ: - Бўпти, бўпти. Сизлардан берухсат ўтмайди. А Султон?

ШАРИФ: - Кимга куёв бўлмоқчисиз, ука?

ИСМАТ: - Э бунга қиз бермаймиз. Ичишининг мазаси йўқ.

СОБИР: - Ҳа, кимга экан?

ДАВЛАТ: - Қўймадинглар-да. Майли, Султон, отлари нима эди отасининг?

СУЛТОН (ерга қараб, паст паст товушда): - Ра...Рашид ака.

МУҲАММАД: - Э-э, Шарофат аянинг қизими?

ШАРИФ (тундлашиб): - Ким, ким? Рашид аканинг қизигами?

Исмат Шарифга сал ҳайрон бўлиб қарайди.

Собир ерга тикилади.

Фақат Муҳаммаднинг юзи очик, жилмайиб туради.

Шариф Султонга қараб ўқраяди.

УЙ

Мурод амаки, Нозим ва Ориф

НОЗИМ: - Турмасак бўлмайди, ака. Холам ҳам меҳмонларга бемалол қарасинлар. Ўзингиз айтгандай, солиштирсинлар.

МУРОД АКА: - Ҳа энди, ука, мен гап деб айтдим-да. Лекин ҳозир турсаларинг, бошқача тушунади.

НОЗИМ: - Йўқ, тўғри тушунадилар.

ОРИФ: - Нозим...

НОЗИМ: - Нотўғри тушунадиган жойи йўқ. Биз билан ўтирдилар, гаплашдилар. Энди бу келганлар билан ҳам яхшилаб гаплашсинлар-да. Ўзингиз айтгандай, бир хулосага келиш учун.

МУРОД АКА: - Ука, ош пишяпти экан. Сизлар учун қизининг ўзи қияпти. Емай кетсангиз, қандай бўлади?

НОЗИМ: - У совчиларга қилинаётган ош устига келиб қолдик шекилли. Узр, узр.

МУРОД АКА: - Йўғ-э, ука, сизларга эди. Булар кейин келди-ку.

НОЗИМ: - Олдин борамиз деб айтиб қўйишгандир-да.

ОРИФ: - Э, Нозим, унақа эмас...

НОЗИМ: - Шунақа, шунақа, Ориф, сиз билмаяпсиз. (лабини қимтиб, «жим» ишорасини қилади).

МУРОД АКА: - Алдамайман-ку, ука. Ўтиринглар энди. Мен тўғриси, нима дейишни билмаяпман. Ҳозир Шарофатнинг ўзи киради.

НОЗИМ: - Йўғ-э, у совчиларга қарайверсинлар. Овора қилманг. Биз турамыз. Ориф, ялпайиб ўтирасизми? Бўлинг.

Ориф бирдан хуноби ошиб, Нозимга жаҳл билан қарайди

ОРИФ: - Турмайман мен. Шунча иззатимизни қилиб, кутиб олишса, яна...
Йўқ, мен ош еб, кейин кетаман.

Ориф Нозимга кўзларини ола-кула қилади.

НОЗИМ: - Ориф!

ОРИФ: - Ўйинчоқманми сизга? Ўтир, тур.

Орифнинг энди тўнини тескари кийганини англаб, Нозим дарров
ҳийла тўқийди.

НОЗИМ: - Боришимиз керак.

ОРИФ: - Ўзингиз бораверинг!

НОЗИМ: - Сиз учун. Жуда муҳим.

ОРИФ: - Мен учун? Нима экан?

НОЗИМ: - Менга телефон бўлди. Сизни сўраб. Шунини ҳал қилиш керак.

Орифнинг шашти пасаяди.

ОРИФ: - Мени? Ким?

НОЗИМ: - Бир қиз. Танайман. Овози ҳам нотаниш, лекин майин.
Отингиз нима десам, бир нима деди-я...

Нозим ўша қизни отини эслаётгандек, деразага қараб чайналади.

НОЗИМ: - Нима, ҳа... йўқ... Тилимнинг уч-чида турибди.

Бўлди – Ориф лаққа тушади.

Мурод ака жуда қизиқсиниб қолади.

ОРИФ: - Шарифами?

НОЗИМ (тиззасига шапатилаб): - Ҳа, Шарифа, Шарифа! Шарофат,
дейман, Шаҳодат, дейман – тўғри келмайди. Шарифа!

ОРИФ: - Мени сўрадимми?

НОЗИМ: - Ҳа-да.

ОРИФ: - Телефонингизни қайдан билибди?

НОЗИМ: - Билмасам, бергандирсиз.

ОРИФ: - Мен бермаганман, сизни танаймайди.

НОЗИМ: - Мен ҳам танайман деяпман-ку. Лекин сиз Ориф акамнинг
ўртоғисиз-а, деди. Мен ҳам, ҳа ўртоғиман, дедим. Йўқ, ўртоғи
эмасман, демайман-ку, тўғрими?

ОРИФ: - Қизиқ.

НОЗИМ: - Ҳайрон бўлдим мен ҳам. Сиз билан, учовимиз гаплашиб оладиган гап бор, деди.

ОРИФ: - Ий-э! Сиз билан?

НОЗИМ: - Мен ҳам нимага мен деб, эсим кетиб, телефонимни қайдан олдингиз, деб сўрамабман.

Ориф жуда безовталаниб қолади.

Мурод ака буларнинг гапига қандай аралашишни билмай ҳайрон, униси гапирса – унисига, буниси гапирса – бунисига қарайди

ОРИФ: - Э-э, афсонаю! Ё бирон гап бўлибдими? Бугун кўришган эдик. Айтмадими? Сизга телефон қилгани қизиқ.

НОЗИМ: - Айтди нима гаплигини.

ОРИФ (бесабр): - Нима экан?

Нозим «бу ерда айтиб бўлмайди» деган маънода тусга кириб, Мурод акага ҳам қараб қўяди. Кейин боши билан «ташқарига» деган ишора қилади.

НОЗИМ: - Турайлик. Айтаман.

Нозим чакқон туради.

Ориф ўзига келолмайди, ҳайрон.

Мурод ака каловланади.

МУРОД АКА: - Ҳай, ука! Нозимбой! Бунақа бўлмайди. Йў-ўқ, жавоб йўқ. Зарил гап бўлса, шу ерда гаплашинглар. Мен чиқиб тураман.

НОЗИМ: - Мурод ака, энди узр. Ориф, уялаб қолдингизми?

ОРИФ: - Шарифа сизга телефон қилиб... бари бир, ғалати.

НОЗИМ: - Ҳеч ғалати жойи йўқ, айтдим-ку, айтаман деб. Турдик.

ОРИФ: - Телефонингизни кимдан олади? Бирон дафтар-пафтаримдан...

НОЗИМ: - Бирор вақт айтгандирсиз, йўқолиб қолсам, Нозим ўртоғимдан сўрайсан деб...

ОРИФ: - Э-э, нимага йўқоламан? Йўқолсам ҳам сиздан сўраши...

НОЗИМ: - Э-э, топибди-ку. Топганига хурсанд бўлсангиз-чи. Эҳ-ҳе, қизлар агар топаман деса! Яна бу гапи бор.

ОРИФ: - Қанақа гапи бўлса?

НОЗИМ: - Айтаман, деяпман-ку. Шу гапни ҳал қилиш учун боришимиз ҳам керак. Кетингизни кўтаринг. Ўзим кетдим бўлмаса.

Ориф ўрнидан туради.

ОРИФ: - Э-э... Нозим?

МУРОД АКА: - Нозимжон, ука!

НОЗИМ: - Амаки, Орифнинг зарур иши бор. Ҳаёт-мамот масаласи.

ОРИФ: - Э-э, нима деганингиз бу?

МУРОД АКА: - Нима бўлса ҳам, ошдан кейин қилар эдингиз. Яхши бўлмаяпти лекин.

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Жумагул опа телефонда уйга қараб қўйиб, рақам теради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Алё, алё?.. Опа, ўзингизми?.. Ҳеч қаёққа чиқмайсизми?.. Мен ҳозир бораман.... Тинчлик... унча тинчлик эмас. Ўзингизга айтадиган бир гапим бор.

Ичкаридан Ўткир ака чиқади.

Йўлга отланган Жумагул опага ҳайрон бўлиб қарайди.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, бирдан отланиб қолдинг, қаёққа?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳозир келаман. Опамникига бирров ўтиб келай.

ЎТКИР АКА: - Яна нима гап чиқди?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳеч гап йўқ. Дарров келаман.

ЎТКИР АКА: - Шошма, ўзим олиб бораман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, йўқ, бир қадам-ку. Ўзим бориб келаман. Сиз дамнингизни олиб туринг.

ЎТКИР АКА: - Кун бўйи бирга эдинг-ку опанг билан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бир нарсам поччамнинг мошинида кетиб қолибди.

ЎТКИР АКА: - Ниманг?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Сумкам.

Ўткир ака хотинининг гапига унча ишонмай қолади.

ЎТКИР АКА: - Ҳеч сумка қолдирадиган эмас эдинг.

ОШХОНА

Шарофат ая, Дилором, Дилафрўз

ШАРОФАТ АЯ: - Жон қизим, буларинг ўзи тайинлими?

ДИЛОРОМ: - Қайдан билай, ая, ҳамма ўртоғи билан танишиб чиқмайман-ку. Яқин ўртоқлари.

ШАРОФАТ АЯ: - Ўртоқлари бўлса, тўғри кўнгилда келганми? Нимага, ҳеч гап йўқ, тураманга тушади? Э тавба.

ДИЛАФРЎЗ: - Ая, бу совчиларнинг келганини кўргандир?

ШАРОФАТ АЯ: - Жим ўтир! Сан аралашадиган гап эмас бу.

ДИЛАФРЎЗ: - Эшик сал очик эди-да, шунга айтяпман.

ШАРОФАТ АЯ: - Очик бўлса нима?

ДИЛАФРЎЗ: - Холаларни кўрган бўлса, бошқа хаёлга боради-да. Буларга беради деб. Кейин, гап ҳам эшитилади уйга. Жуда куюк сўрашдингиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳм-м...

ДИЛОРОМ: - Эси бутун бунингизнинг.

ШАРОФАТ АЯ: - Эшитилса нима қипти? Э-э, ҳали ялиниб бераман шекилли? Дилором, кимни топдинг ўзи, а? Совчиси ҳам сакраб ётибди...

ДИЛАФРЎЗ: - Ая, берманг шуларга. Опамнинг қадри шуми?

ДИЛОРОМ: - Бу она хотинга нима экан?

ДИЛАФРЎЗ: - Хотинларнинг ўрнига ёш одамлар келса... Тайини йўқ. Тўртта нон ҳам кўтариб келмаган. Ҳозирдан шундай бўлса, кейин нима бўлади?

ДИЛОРОМ: Вой, вой! Тилингни кесиб оламан сани!

ШАРОФАТ АЯ (мамнун кулиб): - Ҳа, нима бўпти? Тўғри айтяпти. Кичкина бўлса ҳам, ақли бало.

ДИЛАФРЎЗ: - Кетса ҳам яхши. Энди келса, киргизмаймиз.

Дилором синглисига мушт кўрсатади.

Дилафрўз ойисининг орқасига ўтиб олади.

Ошхона деразасидан ҳовлига чиққан Нозим, Ориф, уларга эргашган Мурод ака кўринади.

Дилором чўчиб Шарофат аяга қарайди.

ДИЛАФРЎЗ: - Ойи, чиқишди!

ШАРОФАТ АЯ: - Э, гапига жавобни олмай чиқадими? Қанақа совчи булар?

Шарофат ая Дилоромга бир аламангиз қараб қўйиб, ҳовлига чиқади.

ШАРОФАТ АЯ: - Йў-ў, йў-ўғ, ўтириб туринглар! Одамни бундай хафа қилманглар. Сизлар учун атай...

ОРИФ (қийналиб): - Келамиз, хола, келамиз. Ҳали кўп ошингизни еймиз.

Нозим Шарофат аяга қарамайди, индамай Орифнинг биқинидан туртиб, дарвозага ишора қилади.

Шарофат ая ҳайрон.

Мурод ака гарангсиб туради.

ШАРОФАТ АЯ: - Ўғлим, ука... бунча шошилиш? Келишингиздан кетишингиз осон бўлди-ку.

НОЗИМ: - Раҳмат, хола, раҳмат. Яхши кутиб олдингиз, меҳмон ҳам иззатини билиши керак.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой...

МУРОД АКА: - Ёмон хумори тутди лекин.

ШАРОФАТ АЯ: - Келган одам сал ўтирмайдими?

НОЗИМ: - Хола, сиз бу меҳмонларингизга қаранг. Уларнинг кўнглини олинг.

12. Кўздан нари – кўнгилдан нари

ЧОЙХОНА

Ўша давра.
Шариф оташин.
Собир бошини чайқайди.
Исмат жуда қизиқсинган.
Муҳаммад ўйланиб қолган.

ШАРИФ: - Нимага ўзимни босишим керак, а, нимага?

СОБИР: - Хўп, гаплашиб олайлик.

ИСМАТ: - Қизни сан туғиб катта қилмагансан. Ихтиёри ота-онасида бўлса...

ШАРИФ: - Нима бўлганда ҳам шу ердаги одамларнинг розичилигига қараладими? Нимага яхши бир қизни бегона қилиш керак? Сизларда орийат деган нарсаси борми?

Исмат дўпписини кўлига олиб қоқди. Яна кияди.
Муҳаммад дўппига қараб туриб ҳазиллашмоқчи бўлади, лекин ўрни эмаслигини англаб, ниятидан қайтади, ерга тикилиб олади.
Давлат ўзини оғирликка солади.
Султон ўнғайсиз аҳволда.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Шарофат ая Нозимларни кузатиб, хаёли қочиб киради.
Ошхонага – Дилором томонга қараб ўйланади.
Дарвозада кўшни Дилором пайдо бўлади.
Шарофат ая кўшни Дилоромга икки суймай қарайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ассалом-алайкум хола! Дугонам уйдаими?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, ана, ошхонада.

Ошхонадан Дилафрўз чиқади.
Кўшни Дилором Дилафрўзнинг кўлига кўришган бўлиб, бир уриб қўйиб, ошхонага киради.
Шарофат ая норози чимирилади.

ШАРОФАТ АЯ (Дилафрўзга): - Бу қиз мунча серқатнов бўлиб қолди?

Одам келса, бу ҳам пайдо бўлади? Ис олиб юрибдими?

ДИЛАФРЎЗ: - Опам кодларини ҳам берган.

ШАРОФАТ АЯ: - Яна қанақа код?
ДИЛАФРЎЗ: - Почтасининг калити.

Шарофат ая ҳайрон бўлиб қарайди.
Дилором кўли билан худди клавиатурани босаётгандек қилиб
кўрсатади.

ДИЛАФРЎЗ: - «Имаейл»ни шу билан очиб киради.
ШАРОФАТ АЯ (тушунмаса ҳам): - Ҳа-а.
ДИЛАФРЎЗ: - Опам ўзимники деган нарсани билмайди. Бериб
юбораверадилар

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Дарвозадан Жумагул опа учиб киради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, опа! Уйдამисиз? Опа, деяпман.

Уй эшиги очилиб, Салима опа шоша-пиша зинадан тушади.

САЛИМА ОПА: - Ҳа. уйдаман. Уйда бўлмай қаерда бўлардим?
Тинчликми, Жумажон?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Совуқ чойингиз йўқми? Майли, сув беринг.

Жумагул опа бориб, водопровод кранини очади, шариллаб оқаётган
сувдан ҳовучини тўлдириб ичлди. Яна юзига ҳам сепеди.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, мунча, ёв қувлаб келдимиз?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Ичим куйиб кетди.
САЛИМА ОПА: - Нимага ичинг куяди? Бирон гап бўлдимиз?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, опа... Поччам уйда йўқми? Эшитмасин.
САЛИМА ОПА: - Йўқ уйда. Ҳа?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, опа!
САЛИМА ОПА: - Гапира қол энди, опангни ўлдириб қўймай.
ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, опа, ўлманг, ўлманг. Ўзим ўлиб қолай деяпман.
САЛИМА ОПА: - Ўтқирга бир гап бўлдимиз? Ё Султонгами?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, опа...
САЛИМА ОПА: - Бўлмаса, нима, ахир?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Саодатингиз....
САЛИМА ОПА (кайфи учиб): - Саодатга нима бўлибди? Мунча опаламай
гапирсанг-чи!

КЎЧА

Кўчанинг икки томони узун кетган ҳовлилар қатори.
Қош қорайиб келяпти, уйларнинг деразалари ёруғ.
Тепадаги электр чироқлари ҳам сарғайиб турибди.
Гаплашиб келаётган Нозим билан Орифнинг юзлари гоҳ
ёришиб, гоҳ сояланади.

НОЗИМ: - Ҳа, шунча ҳам мум тишлайдими? Ўлиб бўлдим-ку.

ОРИФ: - Ҳеч нарсани билмасам, сиз айтмаган бўлсангиз, Султонларингни
танимасам....

НОЗИМ: - Яхши йигит Султон.

ОРИФ: - Яхшими, ёмонми, бугун биринчи кўришим.

НОЗИМ: - Ҳа, ҳўп, айтдим-ку, ҳеч бўлмаса, нима десам, қўллаб туринг
деб?

ОРИФ: - Бир нарсани тушунсам қўллайманми? Ҳозир ҳам ақлим
етмаяпти, нимага турдик?

НОЗИМ: - Турдик-да.

ОРИФ: - Онаси яхши гапириб турган эди. Совчи келган бўлса келгандир.
Амакиси ҳам шама қилди-ку, қиз сизларники деб.

НОЗИМ: - Сиз ҳали ҳам тушунмаяпсиз.

ОРИФ: - Тушунмайман-да. Сиз бунақа қилдингиз, нимагалигини
билмайман. Э-э, бирон марта совчи бўлиб кўрибманми! Ўзи биздан
қанақа совчи чиқади? Одамни қийнаб юбордингиз.

НОЗИМ: - Сизми, менми?

ОРИФ: - Нима сизми, менми?

НОЗИМ: - Қийналган.

ОРИФ: - Нимага? Қийналганингиз йўқ. Гапни жуда усталик билан олиб
кетдингиз. Мен фақат иш пишай деб турганда турганимизни
тушунмаяпман.

НОЗИМ: - Шарманда бўлар эдик.

ОРИФ: - Нимага, ахир? Бизни деб ош қилдирди. Қизига! Сизларга деб
айтиб турибди. Яна нима керак эди? Ўзингиз буздингиз. Ҳа, атайлаб
қилдингиз.

НОЗИМ: - Айтяпман-ку, сиздан ҳам баттар аҳволда қолдим, деб.
Ҳаммасига Давлат айбдор, бизларни оловга итариб, ўзи қочди.

ОРИФ: - Менга қаранг.

НОЗИМ: - Ҳўп. Қарадим.

ОРИФ: - Нима қияпсизлар ўзи?

НОЗИМ: - Кўряпсиз-ку.

ОРИФ: - Йўқ, ҳеч нарсани кўрмайпман. Бу қилаётган ишларинг одамнинг
иши эмас.

НОЗИМ: - Айтяпман-ку, сиздан ҳам баттар аҳволдаман деб.

ОРИФ: - Мен буни айтмаяпман. Одам шунақа қиладими?

НОЗИМ: - Ий-э, бу нима деганингиз?

ОШХОНА

Дилором ва қўшни Дилором.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Дилор, анави... вебкамерангни бериб тур. Шунга чикувдим.

ДИЛОРОМ: - Нима қиласан?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Жуда қизиқяпман-да. Бир дугонамда ҳам бор экан. Сен-да борлигини айтган эдим, сўраб кўр-чи, берадими, гаплашиб ўтирардик, деди.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, майли. Лекин ҳозир ўзим киролмайман-да, анави... хотинлар келган, шулар ўтирибди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, ўзим кираман. Сен ишингни қилавер.

ДИЛОРОМ: - Майли. Битта сими бор, дисководнинг шундай орқасига тикилган.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Биламан. Ўрганиб олдим. Ўзим ҳам олмоқчи эдим-да.

Шарофат ая киради.

Қўшни Дилором чиқади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ (чиқаётиб): - Бугун қайтараман, Дилор, раҳмат!

ШАРОФАТ АЯ (қўшни Дилором чиқиб кетгандан кейин ҳам эшикдан кўз узмай): - Мунча бу қиз... Нимангни сўради?

ДИЛОРОМ: - Вебкамерани. Ўзи ҳам олар экан, қўйиб ўрганай дейди

ШАРОФАТ АЯ: - Анави кунги нарсами? Кўриб гаплашадиган.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, ўша.

ШАРОФАТ АЯ: - Бировнинг нарсасини нимага берасан? Унга нимага керак экан? У ҳам куёв билан гаплашмоқчими?

ДИЛОРОМ: - Қайси куёв билан?

ШАРОФАТ АЯ: - Унга ҳам совчи келибдими деяпман-да.

ДИЛОРОМ: - Бўлса бордир. Нечтаси сўради-ку. Ё тўхтанг...

Дилором ўйланиб қолади.

Шарофат ая унга савол назари билан қарайди.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, майли, бир нарсани ўйлаган эдим-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимани ўйладинг.

ДИЛОРОМ: - Майли... қўяверинг.

ЧОЙХОНА

Хамманинг кайфияти бузилган.
Давлатнинг жағ мускуллари ўйнайди.
Собирнинг юзида илжайиши қотиб қолган.
Султон ерга қараб олган, ҳар замонда Шарифга чўчинқираб кўз ташлаб қўяди.
Шариф эса тутатиб кетган.
Муҳаммад ўзига ўзи биқиниб олган, индамайди, босиқ аланглаб қўяди.
Исмат эса бўлажак жанжал ҳидини олиб, кўзлари ўйнайди, ким гапирса, шунга далда бериб қарайди.

ШАРИФ: - Ким қаёқдан келиб, қизимизни илиб кетаверадими?

ИСМАТ: - Ҳа, шуни айт.

МУҲАММАД: - Ҳей, хей, оғизга қаранг.

СОБИР: - Шариф, менга қара, Рашид аканинг қизи Сарварга айтиб қўйилганмиди ё битилган эдими, мунча оташин бўласан?

ШАРИФ: - Э одам! Инсон! Қатнаб юрибди деяпман. Бугун ҳам кетган бўлса керак. Маҳалламиздан бир йигит мусофир юртга бориб, шунча ўсиб юрса-ю...

ИСМАТ: - Отасига раҳмат лекин.

ШАРИФ: - Бизлар бу ерда унинг кўзига чўп суқсак.

СОБИР: - Э-э, нимага чўп суқамиз? Ўйлаб гапиряпсанми? Жиянинг бировнинг қизига совчи юборса, бизларга нима?

ДАВЛАТ: - Муҳаммад ака, биз турайлик. Раҳмат, яхши ўтирдик.

Муҳаммад Давлатга «шошманг» дегандек қараб қўяди.

ШАРИФ: - Йўқ, турмайди! Гаплашиб оламиз. Нима ҳаққи бор буларнинг маҳалламизнинг қизига хўжайинчилик қилишга?

ИСМАТ: - Хай, майли, гаплашиб олишсин, Муҳаммад.

ДАВЛАТ: - Хўп, ака, гаплашамиз. Фақат ўзингизни босинг.

СОБИР: - Ҳа, ўзингни бос. Ўтиришни бузаяпсан.

ШАРИФ: - Тупурдим бунақа ўтиришга! Ким қаёқдан келганларга ош егизиб, ароқ ичириб ўтирсак! Булар қизимизни йўлдан урса. Белбоғларинг йўқ сизларнинг.

МУҲАММАД: - Нимага йўлдан урган бўлади, ака? Совчи юбориб ўтирибди-ку.

СОБИР: - Белбоққа тил тегизма, Шариф.

ДАВЛАТ: - Ака, ҳамма нарсанинг жавоби бор.

СОБИР: - Жиянинг «Камаз» олиб бериб қўйган бўлса, сенга олиб берган, бизга эмас. Унинг нонини еб, қутуришингни бизга қилма.

ШАРИФ: - Мен нонимни ҳалол ейман. Манави елкам билан топиб. Ҳар ойда «Камаз»нинг улушини опамга бериб турибман, қуртдай санаб. Яна нима демоқчисиз? Мен орият учун курашяпман.

ИСМАТ: - Ҳа, орият ёмон нарса. Хотин айтган эди, ўқитувчимизнинг ўғлига Рашид аканинг қизини қилишмоқчи, деб. Боя, эътибор қилмаган эканман. Бу анави чет элда юрган Сарвар-да. Яхши бола лекин.

СОБИР: - Яхши бўлмаса, тоғасига «Камаз» олиб бериб қўярмиди? Лекин тоғанинг бу қилиғи ортиқча бўляпти.

МУҲАММАД: - Меҳмонларни ўзимиз дастурхонга чақирсак-да, ошу об билан сийлаб, кейин ҳақорат қилсак, шу ҳам ориятданми?

ДАВЛАТ: - Раҳмат, ака, бўлади-да. Биз хафа эмасмиз. Мана, танишиб ҳам олдик. Шариф ака, майли, нима десангиз денг, лекин ҳақоратга ўтманг. Ҳали ҳақорат эшитадиган иш қилганимиз йўқ.

МУҲАММАД: – Давлат, жон ука...

ШАРИФ: - Қаёққа кетади?! Кетиш йўқ. Гаплашиб оламиз! Масалани бир ёқли қилайлик, кейин кетади. Қочган – номард.

ДАВЛАТ: - Ҳеч ким қочаётгани йўқ. Яхши ўтиришларингни бузмайлик деяпмиз.

ИСМАТ: - Шариф, сен ўзи яхши биласанми, Рашид аканинг қизи ростдан жиянингга бўляптими? Шарофат ая ҳам ичидан пишган хотин лекин.

ШАРИФ: - Бўлай деб турган эди. Шуни биламан. Булар келиб ишни бузяпти.

ИСМАТ: - Булар ҳам қоронғида ўғирликка келмаган. Олдин ройишини олиб, кейин совчи қўйгандир. Тўғрими, укалар?

Давлат бир қараб қўяди-ю, индамайди.

Султон маънисиз бош ирғаб қўяди.

Муҳаммад мўйловини чимдилайди.

СОБИР: - Ҳеч нарсани билмаган, тамом бешу бегона келмайди-ку. Қизнинг олдидан ўтгандир-да.

ШАРИФ: - Қанақа одамсиз? Маҳаллангизнинг қизи юрган бўлса, сиз чапак чаласизми?

СОБИР: - Э-э, Шариф, икки пиёла ичиб олиб, оғзингнинг жияги очилиб кетдими? Аршингни сур-э!

ШАРИФ: - Нима? Мен... жағингизни йиртиб қўймай яна!

ИСМАТ: - Ҳай, хай, Шариф! Аччиғингни бу ерга эмас, бориб Рашид акага кўрсат-да.

Шариф сакраб туради.

ШАРИФ: - Ҳозир тумшуғингизга солмасамми!

СОБИР: - Ҳам ғарлик, ҳам пешгирликми? Зўравон ўзимиздан чиққан экан, билмабмиз.

Шариф Собирга хезланади.

Собир ўтирган жойида Шарифга босиқ тикилади.

ШАРИФ: - Менга бунақа қараманг! Соламан лекин.

СОБИР: - Сол, қани! Қанча урар экансан.

Муҳаммад ўрнидан тураб, Шарифни қучоқлайди.

МУҲАММАД: - Бўлди. Бўлди, Шариф ака, ҳаддингиздан ошманг.

ШАРИФ: - Қўйвор мени! Мен булар билан ҳам гаплашиб қўяман деяпман.

МУҲАММАД: - Шариф ака! Одамнинг қонини қайнатманг деяпман.

ДАҲЛИЗ

Қўшни Дилором совчилар ўтирган эшикни очади-да, ярим кириб, эгилган қўйи, ибo билан салoм беради.

ХОНА

Маърифат ая бирдан очилган эшикда пайдо бўлиб, таъзим қилган қўшни Дилоромга ҳангу манг бўлиб қарайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ассалому алайкум! Яхши ўтирибсизларми?

ҲАНИФА ХОЛА (сал жилмайиб, савол оҳангида) : - Ва-алайкум ассалом, қизим!

Маърифат ая фақат бошини қимирлатади, бир қизга, бир Ҳанифа холага қарайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Яхшимисизлар? Ҳеч нарса керак эмасми?

Ҳанифа хола очилиб жилмаяди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Раҳмат, қизим! Йўқ, овора бўлма.

Қиз ибo билан бошини эгиб олган.

ҲАНИФА ХОЛА: - Сен кимлардансан, қизим? Зайниддиннинг қизи эмасми?

Қиз шу эгилган кўйи бош ирғаб тасдиқдайди.

МАЪРИФАТ АЯ: - Сиз қўшни турасиз?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: – Ҳа. Дугонамиз. Нима керак бўлса...

МАЪРИФАТ АЯ: - Менга қаранг, жон қизим, бу, дугонангиздан бир сўраб бермайсизми? Айланай, қийналиб кетдик.

Дилором қаддини ростлаб, орқага – даҳлизга бир қараб олади.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ўзлари билмасин-да. Секингина.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Хўп бўлади.

ҲАНИФА ХОЛА(эркалатиб): - Ўзим келин қилай!

МАЪРИФАТ АЯ: - Бирон ваъдалашгани йўқмикан? Ҳозирги ёшларни билиб бўлмайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ваъдалашгани? Манави ўтирган йигитлар ҳам.....
Эй, холажон, яқин дугонаминг сирини қандай айтаман.

ҲАНИФА ХОЛА: - Маърифат.

Маърифат ая Ҳанифа холага хавотир билан қараб қўяди.

Ҳанифа хола эса бўйнини чўзиб, даҳлизга, Дилоромнинг орқасига кўз ташлайди.

Дилором ҳам орқага маъноли қараб олади.

МАЪРИФАТ АЯ: - Бошқа бирон гап бўлса, келавериб, буларни ҳам хижолатга қўймас эдик. Бир шундай хайрли иш қилинг, онангиз айлансин! Менга жуда ёқиб қолдингиз-да.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Айтардим-у... Э-э, яхшиси, Шарофат аямнинг ўзларидан сўранг. Ҳали айтарлар.

МАЪРИФАТ АЯ: - Нимани? Шунақа бирон гап борми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой келяптилар!..

Қўшни Дилором ўзини эшикдан олади.

Эшикдан Шарофат аямнинг даҳлизга киргани ва бир тўхтаб Дилоромга ажабланиб қараб қўйгани кўринади.

Маърифат ая бесаранжом бўлиб қолади.

Ҳанифа хола чимирилади.

Қизиқтириб, пишанг бермаганда яхши қизлигича қолармиди...

ШАРОФАТ АЯ: - Яхши ўтирибсизларми? Ҳа, бу болаларнинг иши зарилроқ экан.

ҲАНИФА ХОЛА: - Келишдингларми?

ШАРОФАТ АЯ: - Нимани?

ҲАНИФА ХОЛА: - Нима нимани?

Шарофат ая Ҳанифа холага ҳайрон бўлиб қарайди.

МАЪРИФАТ АЯ: - Боя ўзингиз айтдингиз-ку, узумга, кўтара савдога келган деб.

ШАРОФАТ АЯ (ожизона илжайиб): - Ҳа-я, эсим қурсин... ўзим айтиб, ўзим... Ҳа, келишдик, келишдик.

ҲАНИФА ХОЛА: - Қанчаданга?

ШАРОФАТ АЯ: - Қанчаданга?.. Ҳа... минг ярим сўмдан

ҲАНИФА ХОЛА (Маърифат аяга бир қараб олиб): - Жуда яхши. Кўтарасига жуда зўр. Кўтарилиб кетибди-да. Бозор ҳам шу.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, ҳа. Танти болалар экан.

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Жумагул опа дастрўмолчаси билан шоша-пиша юзини артади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ваъдалашгани бор, дейди!

САЛИМА ОПА (ранги ўчиб, лекин ўзини босиб): - Ким ўзи у? Танийсанми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бир хотин, телефон қилди, танимайман. Саодат юради, дейди! Қанақасига юради, десам, жуда юрмайди-ю, лекин юргандай, дейди. Совчиликка борганимизни дарров қаёқдан билдингиз десам, шу билганимдан билаверинг, дейди! Юрагим чиқиб кетди, опа. Бир гап борга ўхшайди.

САЛИМА ОПА (ўйланиб туриб): - Ҳеч гап йўқ. Тухматдир.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бегона бир одамга тухмат қилиш нимага керак? Сиз танимасангиз, мен танимасам.

САЛИМА ОПА: - Мақсади бордир, мақсадсиз сенга телефон қиладими? Балки бирон бола яхши кўрса, шунинг она-понасимми?..

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, энди сиз кўрқитманг.

САЛИМА ОПА: - Мен Саодатдан эмас деяпман. Агар Саодатда бирон гап бўлса, сездирар эди. Она-бола очик гаплашамиз. Мендан сирини яширмайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шундай бўлсин-эй.

САЛИМА ОПА: - Мана, Султонни ҳам очик гаплашдик. Аввал бориб келмагунча айтмай турай деган эдим. Кейин, яшириб юраманми шундай хуш гапни деб, айтдим.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима деди?

САЛИМА ОПА: - Ҳеч нарса. Индамай эшитди. Агар бирон... худо сақласин, бўлса, айтар эди. Ойи, Султон ака билан ўзим гаплашаман, деди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, яна нимани гаплашади?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, ёшларнинг ўзининг гапи бўлади-да. Бирон шартлари бордир. У-бу нарса олдиргиси келар. Ўқишимга тўсқинчилик қилмайсиз, деб тоза бўйнига қўяр балки

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўқишини айтдим-ку, опа, ўйламасин.

САЛИМА ОПА: - Балки бошқа гапи бордир. Ёшларнинг ичига кириб чиқиб бўлмайди-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, гапларингиздан хавотирга тушяпман.

САЛИМА ОПА: - Нимага хавотирга тушасан? Саодатда унақа гап йўқ, бу аниқ. Боргандан кейин Султон билан кўришади, бу ҳам бор гап. Нимадан хавотир оласан? Ўзлари гаплашади, ўзлари келишишади...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бу хотин яна телефон қилса?

САЛИМА ОПА: - Қилса қилаверсин. Бор, кучала еган жойингга бориб тириш, де. Саодат келсин-чи, ўзидан сўраймиз ҳам. Ким бўлиши мумкин?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Саодат мен гапирганда ҳам бирон гап айтмади-ку-я...

САЛИМА ОПА: - Шу-да, кўп кўрқаверма. Ҳаммаси яхши бўлади ҳали.

ЧОЙХОНА

Асаббозлик авжида.

Шариф жазавага тушган.

ШАРИФ: - Ўтирмайман сизлар билан! Ғурури йўқ одамлар сиз. Ораларингдан шундай одам ўсиб чиқса, чет мамлакатларда обрў топса-да, сизлар бу ерда.. э-э, гапирмайман! Лаънат! Минг лаънат-э! Нимага менга бунақа қарайсизлар? Мен... мен...

ИСМАТ: - Қайфи ошиб қолди.

СОБИР: - Ўзини мастликка солиб, аламини айтиб оляпти. Бунинг алами бошқа нарсадан.

ШАРИФ: - Чеккага ғулдирамай, очиқ айтинг сиз. Бошқа нимадан бўлади аламим? Йўқ, менинг аламим шундан, сизларнинг ҳезалак эканликларинг алам қиляпти.

Муҳаммад ўрнидан туради.

СОБИР: - Тилингга битта қайчи керак бўлиб қолди-ку.

ШАРИФ: - Ҳа, кесинг, қани, кесиб олинг!

Собир ҳам ўрнидан туради.

Давлат бир Муҳаммадга, бир Собирга қарайди-да, Султонга «турдик» деб имо қилади.

Султон ҳам ўрнидан қўзғалади.
Шариф Султонга ташланади.

ШАРИФ: - Йўқ, шундай кетмайсан! Гапни бирёқли қиламиз. Кейин кетасан.

Давлат Султон билан Шарифнинг ўртасида туриб олади ва Султонга «сен чиқавер» деган имо қилади.
Бу орада Муҳаммад Шарифни қучоқлаб олади.

МУҲАММАД: - Шариф ака, энди ўз ҳаддингизни билинг. Жаҳлимни чиқарманг лекин. Бир жаҳлим чиқса ёмон.

ШАРИФ: - Гаплашмай кетмайди!

МУҲАММАД: - Гаплашмайди.

ДАВЛАТ: - Кайфингиз тарқалсин. Кейин гаплашамиз. Султон, сен чиқавер.

СОБИР: - Майли, ука, сени кўрса, қутуриб кетяпти.

ИСМАТ: - Ўтириш расво бўлди-да.

ШАРИФ: - Мен буни шундай қўймайман.

ИСМАТ: - Қўйма. Қўйма.

СОБИР: - Исмат, қўй энди сен ҳам мой қўйма.

МУҲАММАД: - Майли. Давлат, бир яйраб ўтирмоқчи эдик. Ҳали кўришармиз. Йўқ, Шариф ака, қўйиб юбормайман.

Шариф унинг қучоғидан чиқишга уринади, лекин Муҳаммадга кучи етмайди.

МУҲАММАД: - Булар узоқроққа кетсин, кейин қўйиб юбораман. Йўқ, қани, тегиниб кўринг-чи, нималар қилмас эканман. Индамаган сари...

ШАРИФ: - Нима, урасанми, шу болаларни деб?

МУҲАММАД: - Бўлди. Кўп валдирайверманг. Ҳеч ким урмоқчи эмас. Ўзингиз-ку. Бўпти, Давлат, бўпти, куёв йигит. Кечирасизлар энди.

ДАВЛАТ: - Зарари йўқ. Зарари йўқ. Майли, акалар.

СОБИР: - Кўнгилга олмайсизлар, кайфчилик-да.

ИСМАТ: - Яна келарсизлар, ахир.

СУЛТОН: - Хайр...

ШАРИФ: - Номардлик бўляпти лекин...

Давлат билан Султон эшикка қараб юрадилар.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Телефон жиринглаши асносида дарвоза эшиги очилиб, бола кўтарган Гулсанам, унинг орқасидан Саодат кўринади. Саодатнинг орқасида битта катта, битта чоғроқ жомадон.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Гулсанам шошилиб киради, телефон қаерда турганини билишга уриниб аланглайди.

ГУЛСАНАМ: - Бу ёқда экан... (бир кўлида Даврон, бир кўли билан гўшакни қулоғига тутди) Алё... Алё... Индамаяпти-ку. Овозим ёқмади шекилли (гўшакни жойига қўяди). Тўхта-чи... Қизиқ.

Саодат ҳам киради.

ГУЛСАНАМ: - Биров телефон қилиб, гапирмади.

Саодат: - Адашиб тушган бўлса.

ГУЛСАНАМ: - Нафасини эшитгандай бўлдим.

Саодат: - Қулоқ ҳам бор экан-да.

ГУЛСАНАМ: - Бор, бор. Хўп, киравер, Саодат. Вой-бў, патмалак босиб кетганини! Битта эркакнинг ўзи тургандан кейин шу-да, Саодат. Эрни эр қиладиган ҳам хотин, ер қиладиган ҳам дейишади-ю, лекин хотин бўлмаса, эркаклар молга айланиб кетадими, дейман. Вой-бў...

Саодат: - Унча эмас-ку, опа.

ГУЛСАНАМ: - Полга қара, бир энлик чанг. Ҳали бошқа жойларга қараганимиз йўқ. Ҳа, майли, битта чой ичайлик, ҳали куруқ чойи бўлса... кейин сен Давронга қарайсан, мен бир йиғиштириб ташлайман. Мана, Давронбой, уйимизга ҳам келдик.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Шарофат ая, Ҳанифа хола, Маърифат ая.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарофатхон, синглим. Ҳадаб келавермасак.... Энди бир гап айтсангиз.

МАЪРИФАТ АЯ: - Ўғлим индамаяпти. Гаплашиб олишибдими?

ҲАНИФА ХОЛА: - Ҳозир ёшларга осон бўлиб қолди. Гаплашиб... Маърифат, анавинақа компьютери билан кўришиб ҳам олади, а?

Шарофат ая ўйланиб, ерга қарайди.

МАЪРИФАТ АЯ: - Бир-бирини кўриб, гаплашган бўлса...

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, қизни ўсдирар экансан, ўсгандан кейин ўзи ўзингники бўлса ҳам, кўнгли ўзингники бўлмай қолар экан.

МАЪРИФАТ АЯ: - Йўғ-э...

ШАРОФАТ АЯ: - Гаплашмайман, дейди. Ўзини кўрмай, қимирлаган расми билан қандай гаплашаман, дейди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ҳа-а... (Маърифат аяга бир қараб олиб). Шарофатхон, сиз тушунтиринг-да. Сал аниқ бўлса, ўзи ҳам келади, тўйдан эртарок. Энди узоқ йўлники қийин-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен-ку тушунаман. Тушунтиряпман ҳам.

МАЪРИФАТ АЯ: - Яхши бир уй олибди. Уч хонали. Катта-катта эмиш. У ёқларда уй топиш ҳам осон эмас. Ҳамма нарсани тахлаб турибди. Энди... битта хўп десангиз бўлди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ўйланадиган жойи қолмади. Бир-биримизни яхши билсак... бегона эмас, ўзингизга таниш, синашта оила...

ШАРОФАТ АЯ: - Катта бошингизни кичик қилиб келяпсизлар, раҳмат. Мен-ку йўқ демайман, лекин қизим...

Эшик шахт билан очилиб, Дилафрўз бошини суқади.

ДИЛАФРЎЗ: - Ая, битта одам сизни сўраяпти.

ШАРОФАТ АЯ: - Ким экан?

ДИЛАФРЎЗ: - Бу холамларни ҳам.

ШАРОФАТ АЯ: - Ким экан, деяпман, қизим?

ДИЛАФРЎЗ: - Унча яхши танимайман. Ҳу анави катта тутнинг ёнидаги уйда туради-ку, қизил «Камаз»и бор.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шариф эмасми? Менинг укам.

ДИЛАФРЎЗ: - Сал кайфлари борга ўхшайди.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ўзимизнинг Шарифми? Унинг нима гапи бор экан?

Маърифат ая шошиб ўрнидан туради.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳозир чиқаман.

Даҳлизда эшик очиб ёпилгани, қадам товушлари эшитилади.

Дилафрўз орқасига қарайди.

ДИЛАФРЎЗ: - Ана, ўзлари келдилар.

Дилафрўз ўзини орқага олиб, Шарифга йўл беради.

Сал чайқалиб Шариф киради, аввал индамай ҳаммага бир-бир қараб олади. Кейин шу турган жойида, пойгакка таппа ташлаб ўтиради.

Ҳанифа хола чимирилади.

Шарофат ая ҳайрон.

Маърифат ая Шарифга жаҳл билан тикилади.

ШАРИФ: - Салом-алайкум!.. Ҳа, нима қилиб ўтирибсизлар? Ўзи ҳеч нарсадан хабарларинг борми? Жуда жойлашиб олибсизлар.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шариф, яна нима гап? Ҳеч беишқал юрасанми?

ШАРИФ: - Йўқ, тўхтанг, опа. Ишқални мен эмас, сизлар қияпсизлар.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарофатхон, кечирасиз. Шариф, ичдингми, уйингга бориб ёт, бировларникида сандироқлаб юрмай.

ШАРИФ: - Сиз аввал сўранг-да. нимага ичдинг, ким билан ичдинг, деб.

МАЪРИФАТ АЯ: – Шариф, одамни шарманда қилма. Холамнинг айтганини қил, бор, дамнингни ол.

ШАРИФ: - Опа, сўранг-да, ахир. Нимага ичдинг, ким билан ичдинг деб.

МАЪРИФАТ АЯ: - Биламан нимага ичганингни, ким билан ичганингни ҳам.

ШАРИФ: - Во, мана, билмайсиз. Опа, сиз кўп нарсани билмайсиз. Билмаганингиз учун бу ерда ўтирибсиз.

Шарофат ая Шарифга чой узатади.

ШАРОФАТ АЯ: - Шарифжон, чойдан ичинг.

ШАРИФ: - Чойни ичаман лекин. Ичим куйиб кетяпти. Опа, сиз сўранг. Сўранг!

МАЪРИФАТ АЯ: - Хўп. Сўрадим. Бўлдим, энди?

ШАРИФ: – А мен... (Шарофат аяга тикилиб қараб) холамнинг куёви билан... хурсандчиликка ичиб келяпман.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шариф!

МАЪРИФАТ АЯ: - Эсингни йиғ, Шариф? Қайси холанг, қанақа куёви?

ШАРИФ: - Қанақа куёв бўлади? Росмана куёв, қўли бор, оёғи бор, бошида сочи ҳам бор. Зўр! Фақат ароқ ичишга унча мазаси йўқ экан.

МАЪРИФАТ АЯ: - Алжирама!

ШАРИФ: - Нимага алжирайман? Ишонмайсизми? Ёнида бир бандит ошнаси ҳам бор. Пичоқвозликдан қайтмайдиган. Ҳа!

ШАРОФАТ АЯ: - Пичоқвозликдан?

ҲАНИФА ХОЛА: - Шариф, хаёлинг жойидами? Нималар деяпсан?

ШАРИФ: - Меники жойида. Фақат сизлар, билмадим... бу холам сизларни аҳмоқ қилиб ўтирибди. Пиёлани тўқиштириб ичдим деяпман-ку. Ҳа, ҳақиқий куёв, ерга қараб илжа-айиб ўтирибди. Ҳамма ишни битириб қўйиб. Сизлар бўлса...

МАЪРИФАТ АЯ: - Тур жойингдан! Жўна уйингга. Э-э. алжмай ўл!

ШАРИФ: - Уришманг, опа. Ҳақиқатга кун йўқ экан-да.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарифжон, ўғлим, яхши эмас. Одамларнинг уйига ичиб келиб...

ШАРИФ: - Туринглар сизлар ҳам. Бирга кетамиз.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шариф, деяпман!

ШАРИФ: - Мана, мен турдим. Энди турунлар, сизлар ҳам.

Шариф ўрнидан қапчиб туради.

ШАРИФ: - Қани, кетдик. Фойдаси йўқ ўтирганларингнинг. Холам аллақачон қизини узатиб бўлган.

Маърифат ая саросималаниб Ҳанифа холага қарайди.

Ҳанифа хола унга «ўзингни бос» деган имо қилади.

ШАРИФ: - Эй, нимага турмайсизлар? Фурур, орият деган нарсаси борми сизларда?

ШАРОФАТ АЯ (эшикдан қараб турган Дилафрўзга): - Амакингни чакир!

ДИЛАФРЎЗ: – Амаким кетдилар-ку.

ҲАНИФА ХОЛА: - Шарифжон, болам, биз аёлларни тинч қўй. Ҳа, кетамиз. Бу ерда ётиб қолмаймиз-ку. Фақат дастурхонга омин қилайлик. Сен чиқиб тур.

ШАРОФАТ АЯ: - Бу қанақаси бўлди? Укаларингиз нима деяпти ўзи? Кошки биронта гапини тушунган бўлсам.

МАЪРИФАТ АЯ: - Қўнглингизга олманг, эртага ўзи келиб, ҳали кечирим сўрайди. Фақат ҳозир...

ШАРИФ: - Куёв билан ичганим учун кечирим сўрайманми? Ҳечам-да! Мен маст ҳам эмасман. Бу хурсандчилигимдан. Шунақа хурсандманки, ўлиб қолай деяпман. Чойхонада ҳам менинг ёнимни олишмади. Номардлар! Пичоқ тираса ҳам қўрқмабди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ким кимга пичоқ тирабди?

МАЪРИФАТ АЯ: - Маст бу, Шарофат опа. Биз турайлик.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима дейишга ҳам ҳайрон бўлиб турибман.

ҲАНИФА ХОЛА: - Ишқилиб, сиз хафа бўлманг.

ШАРИФ: - Маҳмадни ўлимдан олиб қолган экан. Шунга Маҳмад орномусини ҳам сотиб юборди. Битта ўзим қолдим. Сизлар бу ерда ўтирибсизлар келин қиламан деб.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шариф!

ШАРИФ: - Келин эса аллақачон эгалик бўлиб кетган! Ҳа. Яна ўтираверасизларми? Мен сизларга айтиб қўйгани келдим. Кетдик!

13. Ёрнинг васли эмас озорсиз

КЎЧА

Чойхонадан анча берида Нозим билан Ориф у ёқдан келаётган Давлат ва Султон билан учрашадилар.

НОЗИМ: - Ҳа, Давлат, жўрангизни бўри тортиб кетмадими?

ДАВЛАТ: - Ундан ҳам баттари бўлди.

ОРИФ: - Тинчликми?

ДАВЛАТ (чойхона томонга бир қараб қўйиб): - Нарироққа борайлик.

НОЗИМ: - Ароқ иси келяптими? Ўлигингизни бизга ташлаб, ўзингиз ичиб олдингизми?

ДАВЛАТ: - Ош ҳам едик, ароқ ҳам ичдик, еган-ичганимиз бурнимиздан ҳам чиқди. Нозим, ҳозир ҳазилнинг ўрни эмас.

НОЗИМ: - Ҳа, нима бўлди?

ДАВЛАТ: - Ўзи зўрға қутулдик.

СУЛТОН: - Ёмон бўлди. Йўлда ҳеч ким учрамадими?

ОРИФ: - Йў-ўқ... Битта одам тез келяпти экан, бир тикилди-да, кейин тўхтамай ўтиб кетди, кайфи борга ўхшади.

НОЗИМ: - Бўйи пастроқ, чорпахил одам?

ДАВЛАТ: - Шу, Шариф дегани... Кетдик, бу ерда турмайлик. Гап кўп ҳали. Йўлда айтамин.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Саодат Давронни ўйнатиб ўтирибди.

Нариги хонадан Гулсанам кайфияти бузилиб киради.

Қўлида қизларнинг кичкина гулдор дастрўмоли.

ГУЛСАНАМ: - Буни қара, Саодат. Йиғиштираётсам шу чиқди. Кимники бўлиши мумкин? Мен бир йилдан бери келганим йўқ.

Саодат дарров гап нимадалигини англаб, Гулсанамнинг шубҳасини йўқотишга уринади.

Саодат: - Меникидир,..опа, ҳа, қўл ювгани кирганимда қолган.

ГУЛСАНАМ: - Қўлингни ётоқхонада ювдингми? У ёққа кирганинг йўқ-ку.

Саодат: - Билмасам, киргандирман.

ГУЛСАНАМ: - Сен ваннахонага кирдинг. Ётоққа кирганинг йўқ.

Саодат: - Унда...

ГУЛСАНАМ: - Унда бу ҳам сеникидир.

Гулсанам Саодатга лаббўёкни кўрсатади.

САОДАТ: - Давлат акам буни сизга олиб қўйгандир. Келишингизга совға деб.

ГУЛСАНАМ: - Ярми ишлатилганини-я. Вой, хароб-эй! Мен буни ўқишини битириб олсин, бола билан қийналиб қоламиз деб, у ёқда юрибман. Ҳар ойда тешиб чиққурга пул юбораман. Бу бўлса... вой, хароб! Ҳали бошқа нарсалар ҳам чиқади.

САОДАТ: - Опа, нотўғри ўйлаётган бўлманг яна. Наҳот Давлат акам шунақа бўлса.

Гулсанам уни эшитмайди, эшитишининг кераги ҳам йўқ, аста-секин ғазаб отига минаверади.

ГУЛСАНАМ: - Вой, юзсиз, сурбет! Келсин ўзи! Нималар қилмайман! Ҳали мени билмабди. Сочини битталаб юламан. Уч йилдан бери ўқитаман-а, ишониб юрибман. Ҳозир ҳам қаёқда санғиб юрган бўлса, кинога кетгандир ўйнаши билан.

САОДАТ: - Опа, дарров хулоса чиқаряпсиз.

ГУЛСАНАМ: - Сен бу эркакларни билмайсан, Саодатжон. Эрга тегсанг, эсингни йиғиб, бошданок маҳкам бўл. Менга ўхшаб ўйнаши учун ҳам пул юбориб юрма. (боласига қараб) Энди нима қиламиз, Даврон? Уйга кетамизми ё дадангнинг ўзини бу ердан ҳайдаймизми? Ҳар куни расмига термилиб ўтирибмиз-а!

Телефон жиринглайди.

Гулсанам гўшакни олиб, Саодатга қараб кўзини қисиб қўяди.

Унинг қувлиги тутади.

ГУЛСАНАМ (Давлатга ўхшатиб томоқ қиради, овозини дўриллатади): - Да-аҳ... Ҳм-м.... (қувноқ оҳангда) Ҳа, Давлат акажонимнинг уйлари... Менми?.. Менми? Мен бир жуда яқин танишлари...

ТАЛАБАЛАР ЁТОҚХОНАСИ ОЛДИ.

Раъно кўл телефонида гаплашяпти.

У ҳаяжонда, асабийлашган.

РАЪНО: - Жуда яқин танишлари? Нима қияпсиз Давлат акамникида?.. Нима? Ўзи қаерда?

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

ГУЛСАНАМ: - Ўзлари йўқлар. Акажоним келганимга бир коньяк-поняк олиб келай деб дўконга кетдилар...

ТАЛАБАЛАР ЁТОҚХОНАСИ

Раъно жаҳл аралаш таажжуб билан атрофга қараб олади.

РАЪНО: - Қанақа коньяк? Э-э, бегона йигитникига келиб, коньяк ичадими?

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

ГУЛСАНАМ: - О-о, коньяк шу бегоналикни кўтариб ташлайди-да. Келинг, бирга ўтирамиз. Мен Давлат акамни қизғанмайман. Икковимизга ҳам бўлаверади.

Бу гапларни эшитаётган Саодат анграйиб қолади.
Гулсанам гўшакни қўяди, Саодатга алам билан, эзилиб қарайди.

САОДАТ: - Вой, опа-ей! Ёмон экансиз?

ГУЛСАНАМ: - Менми ёмон? Ўша ёқда сезувдим. Нимага бунча кўп ўйладим десам...

ТАЛАБАЛАР ЁТОҚХОНАСИ

Раъно эс-хушини йиғиб ололмайди.

РАЪНО: Ҳой, менга қаранг, уялмайсизми?... (ўзича) Қўйиб қўйди. Ҳозир борай, икковимизга ҳам бўлишини кўзига кўрсатаман!

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

ГУЛСАНАМ: - Нима қияпсиз Давлат акамникида дейди! Давлатни жа-а ўзиники қилиб олганми дейман. Бегона йигитникида коньяк ичяпсизми эмиш. Вой юзсиз-ей, бошлаб қўлга туширдимми!

САОДАТ: - Вой, опа, қўрқиб кетяпман.

ГУЛСАНАМ: - Сен нимага қўрқасан?

САОДАТ: - Мен меҳмонхонага борсам...

ГУЛСАНАМ: - Мени ёлғиз ташлаб кетасанми? Шундай вақти ёнимда бўл-да.

САОДАТ: - Давлат акам келади-ку?

ГУЛСАНАМ: - Келса... Ҳали қараб тур, шундай томоша бўладики...
Акажонимникида қайси ўйнаши ўтирибди экан деб, унисининг
юраги ёрилди.

ТАКСИ САЛОНИДА

Давлат олдинги ўриндикда, Нозим, Султон, Ориф орқа ўриндикда.
Ҳайдовчи буларнинг суҳбатига қараб-қараб қўяди.

ДАВЛАТ: - Нима десангиз денг, майли. Лекин бугун калла шишиб кетди.
Эртага гаплашамиз.

СУЛТОН: - Ҳа, майли, Нозим, эртага гаплашайлик. Фақат натижасини
айтинг, нима бўлди?

НОЗИМ: - Ҳеч нарса. Шуни гаплашиб олайлик, деяпман-да.

ДАВЛАТ: - Шунча вақт гаплашмай нима қилдинглар? А Ориф?

ОРИФ: - Гаплашдик, лекин...

ДАВЛАТ: - Нима лекин? Уйига кирдингларми?

ОРИФ: - Ҳа, албатта.

ДАВЛАТ: - Совчиликни... Нима, гап очмадингларми?

ОРИФ: - Нозимнинг ўзи тушунтирсин.

ДАВЛАТ: - Нозим?

НОЗИМ: - Гап очдик, гаплашдик. Лекин натижага келолмадик.

СУЛТОН: - Нимага? Йўқ дейишдими?

НОЗИМ: - Йўқ, улар йўқ дегани йўқ. Ўзимиз ҳеч нарса демай чиқиб
келавердик.

ДАВЛАТ: - Ий-э? Бу нима деганингиз?

НОЗИМ: - Хўп, нима деймиз? Бўпти, берамиз, дегандан кейин айтадиган
гапимизни билмасак, нима деймиз?

ДАВЛАТ: - Қизиқ гап бўлди-ку.

НОЗИМ: - Ҳеч бир қизиқ гап бўлгани йўқ. Одамни ташлаб қочмаслик
керак эди. Тўйни қачон берасизлар деса, қанча берасизлар деса,
билмасак, сут ҳақи қанча, умуман тасаввуримиз йўқ.

ДАВЛАТ: - Қанақа тўй бериш?

ОРИФ: - Қиз томон ош беради, қиз мажлис қилади, шуларнинг ҳаммасини
куёв томон кўтаради.

ДАВЛАТ: - Яна сут пулими, бу нима? Қалинми?

ОРИФ: - Қалинча.

НОЗИМ: - Осмондан оёғингизни осилтириб, тўғри университетга
тушганмисиз дейман.

ДАВЛАТ: - Билмайман-да. ахир. (Орифга) У қалинчангиз қанча бўлади?

ОРИФ: - Камида уч юз.

ДАВЛАТ: - Унча эмас экан-ку.

ОРИФ: - Кўкидан.

НОЗИМ: - Шуни бериш керак, тўйни гаплашиш керак. Сиз бўлса, ҳеч нарса демай, ўлигингизни бизга бизга ортиб, қочдингиз.

ДАВЛАТ: - Қочмаганимда... Султон, ўзинг айт.

СУЛТОН: - Ёмон бўлди. Ошхўрларнинг ичида бирови бор экан.

НОЗИМ: - Ростдан ош еб юрибсизларми?

ОРИФ: - Қойил.

ДАВЛАТ: - Қойил, қойил. Бу ёғини эшитинглар-да. Мен бўлмаганимда Султон нима бўларди, билмаяпсизлар. Яхши ҳам чойхонага бирга борганим...

СУЛТОН: - Ҳа, чатоқ бўлар экан.

НОЗИМ: - Ҳамма ароқни сизга ичиришар эдимми?

СУЛТОН: - Йўғ-эй, бошқа гаплар бўлиб кетди. Давлат, булар тасаввур ҳам қилмаяпти.

ДАВЛАТ: - Мен бугун чарчадим. Қулоғимга гап кирмаяпти. Нозим, майлими, эртага гаплашамиз?

НОЗИМ: - Эртага ҳам қочмасангиз.

ДАВЛАТ: - Қочмайман, қочсам ҳар нарса бўлай. Лекин ҳозир асабларим жойида эмас. Энди таксига ўтирамиз-да, аввал сизни ташлаб... Сизчи, Ориф, қаерда тушасиз.

ОРИФ: - Мен Нозим билан. (Нозимга қараб) Майлими, Нозим.

Нозим кифтини қисиб қўяди.

ДАВЛАТ: - Биз ўтиб кетамиз. Нима дединг, Султон? Бугун сен ҳам ётоғингга бор. Йўлда тушасан. Бўптими, Нозим?

СУЛТОН: - Нима бўлганини билмаймизми?

НОЗИМ: - Унча биладиган гап ҳам бўлгани йўқ. Энди нима деймиз, шуни гаплашиш керак.

ДАВЛАТ: - Эртага, ҳаммаси эртага.

НОЗИМ: - Майли, сиз шундай деб тургандан кейин. Лекин қизнинг онасини аросатга ташлаб келдик.

ДАВЛАТ: - Жуда чарчадим-да, Нозим, раҳмингиз келсин. Бориб каллага бир дам берай, тарс ёриламан деяпти.

СУЛТОН: - Ҳа, чарчади...

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Гулсанамнинг қўлида Даврон, ёнида Саодат.

Гулсанам куйиб-ёниб дардини айтади, Саодат нима қилиб бўлса, унинг қўнглини тинчитиш пайида.

ГУЛСАНАМ: - Саодатжон, умрингни хор қилма шуларни деб. Эр деб тегасан, бошингга кўтарасан, хизматини қиласан, булар бўлса... Ўқигин, битириб, ишга кир. Сира қарам бўлма.

САОДАТ: - Ҳали ҳам ўқийман.

ГУЛСАНАМ: - Сира ҳам ширин гапларига учма. Султон яхши одам, онаси, холанг ҳам яхши хотин, Ўткир ака – тилло. Лекин ўз қадрингни ўзинг билмасанг, уч пул, сариқ чақа бўлиб қоласан.. Султонга тегсанг ҳам, менинг хатоимни қилма. Вой, ноинсоф, бузуқи! Келсин, қора қонига булайман.

САОДАТ: - Гулсанам опа, яхши кўриб теккансиз-ку, мунча ёмон кўриб гапирасиз?

ГУЛСАНАМ: - Ана шу яхши кўриб текканим учун-да. Яхши кўрмаганим яхши эди бу ахлоқсизни. Шунга куйиб ўтирибман-да. А ўғлим, бегона йигитникида нима қилиб ўтирибмиз? Аллақачон уйимга хўжайин! Турқи курсин бунақа эрнинг.

САОДАТ: Ўз эрингизни қарғаманг бундай. Келсин, ҳали кўрасиз, бу ўйлаганларингиз нотўғри.

ГУЛСАНАМ: - Саодатжон, мен бунга шунақалигини билиб текканман, кейинини ўйламай. Кўр кўзим энди очиляпти.

Ташқарида кўнғироқ жиринглагани эшитилади.

САОДАТ: - Давлат акам келди шекилли.

ГУЛСАНАМ: - Акажонимиз келдилар! Кўзинг ўйилгур! Ҳеч нарса билмагандай тиржайиб кириб келади-да. Ма, сен Давронга қара, ўзим очаман.

ДАҲЛИЗ

Гулсанам бориб, дарвоза эшигини очади.

Раъно шиддат билан киради-да, Гулсанамга қараб, хайрон туриб қолади.

Гулсанам бир зумда ўзини тутиб олади, ўзини енгил, хушҳол кайфиятга солади.

ГУЛСАНАМ: - Вой. Келинг, келинг.

РАЪНО (бир оз довдираб): - Давлат акам?..

ГУЛСАНАМ: - Давлат акажоним ҳозир келадилар.

РАЪНО: - Сиз кимсиз? Нима қияпсиз бу ерда?

ГУЛСАНАМ (сузилиб): - Менми?.. Ўзингиз кимсиз?

РАЪНО: - Мен – Раъноман.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа... Мен Гулсанамман.

РАЪНО: - Бу ерда... нима қияпсиз?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа... Давлат акажоним билан озгина кўнгилхушлик қилайлик деб... Йўқ, сиз киринг, киринг! Кўчада турманг-да, Раънохон.

Раъно ихтиёрсиз киради.

Ичкарида Давронни тиззасида олиб ўтирган Саодатнинг кўркқанидан кўзлари катта-катта очилиб кетади.

ГУЛСАНАМ: - Ўтинг. Сиз боя телефон қилган эдингиз-а?

Раъно нима дейишини билмай, Гулсанамга қараб қолади.

Саодат эса имо билан бошини чайқаб, Раънонинг нигоҳини тутишга уринади.

Гулсанам кўлига лаббўёкни олиб олади.

Раъно ҳам унинг кўлидаги лаббўёққа қарайди

ГУЛСАНАМ: - Ўзингиз нима қилиб келиб юрибсиз? Кечаси?

РАЪНО: - Ишим... бир ишим бор эди.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, Давлат акангиз билан бирга иш қиласизми? Яхши, мана бу бола ҳам Давлат акангиз билан менинг ишимдан. Сизнинг ишингиз ҳам шунақами? Шўх-да бу акангиз.

РАЪНО: - Кимсиз ўзи? Нимага менга бунақа дейсиз?

Шу орада Раъно Саодатга қараб кўяди, Саодат кўзи билан эшикни кўрсатиб, «тез чиқиб кетинг» деган маънода имо қилади.

Раъно саросималанади.

ГУЛСАНАМ: - Ўйнаши бўламан. Ҳа, бу бола ҳам ўйнашдан бўлган! Кечалари ўйнаш иши қилганмиз-да.

Саодат сакраб туриб, Давронни Гулсанамга тутқазади.

Саодат (Раънога): - Қанақасиз ўзи? Кўрмаяпсизми!? Тез чиқиб кетинг!

РАЪНО: - Ҳеч нарсани тушунмаяпман.

Саодат (чинқириб юборади): - Нимани тушунасиз? Жўнанг тез.

ГУЛСАНАМ: - Саодат, кўркма сен, мен буни юлмайман. Давлатнинг ўзи келсин, қизлар билан қанақа иш қилишини кўрсатаман!

Саодат (Раънога): - Хотини-ку, кўрмаяпсизми?

Раъно сапчиб туриб, эшикка отилади.

ГУЛСАНАМ: Йўқ, Саодат, хотини дема. Хотини – бу. Мен... олти ойда бир боргандан кейин, ўйнашман-да. Ҳа, ўйнаш! Тўхта, қаёққа кетяпсан, акажонинг келсин, коньяк ичамиз, бирга иш қиламиз. Эй!

Раъно учиб чиқади.
Эшик қарсиллаб ёпилади.

ГУЛСАНАМ: - Қўймадинг-да, Саодат, шу помада билан ҳамма ёғини бир бўйай эди.

Кейин Гулсанам бирдан йиғлаб, Давронни бағрига босади.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором билан Дилафрўз.
Қозонда ош дамлоғли.
Дилоромнинг ранги ўчган.

ДИЛОРОМ: - Шунақа дедими?

ДИЛАФРЎЗ: - Айтдим-ку, опа, ҳадеб сўрайверасизми?

ДИЛОРОМ: - Яна нима деди?.. Гапир-да ҳаммасини.

ДИЛАФРЎЗ: - Шу. Сизлар билмайсизлар, мен биламан, деди.

ДИЛОРОМ: - Нимани билар экан?

ДИЛАФРЎЗ: - Шу... узатилган деди.

ДИЛОРОМ: - Нима деяпсан? Ким узатилибди?

ДИЛАФРЎЗ: - Ўша Шариф ака, бу қизни аллақачон узатишган, сизлар беҳабар, келин қиламан, деб бекорга ўтирибсизлар, деди.

Дилором икки қўли билан юзини бекитди.

ДИЛОРОМ: - Дилижон, ўлдим мен! Чойхонада нима қилиб юрган бўлса?

ДИЛАФРЎЗ: - Ким?

ДИЛОРОМ: - Ўша... ким билан ароқ ичган бўлса.

ДИЛАФРЎЗ: - Куёв билан, деди. Ҳа, Шариф ака, куёв билан ичдим, хурсандчилигимдан мастман, деди

Шарофат ая киради.
Аввал Дилоромнинг ёнига бориб, уни урмоқчи бўлади.
Кейин ўзини босиб олиб, ух тортади.
Дилором унга қўрқа-писа қараб қўяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Шарманда қилдинг, ер юткур! Шарманда қилдинг!

ДИЛОРОМ: - Ая, мен нима қилай!?

ШАРОФАТ АЯ: - Қилиб бўлдинг ҳаммасини! Мени тириклай гўрга тикдинг.

ДИЛОРОМ: - Ая-а!!

ШАРОФАТ АЯ: - Кимни топгансан, а? Безори-бандитлар экан-ку.

ДИЛОРОМ: - Қанақа безори бандит, ая? Ким айтди?

ШАРОФАТ АЯ: - Чойхонада пичоқ чиқаришибди-ку. Ким билан пичоқлашган бўлса?

ДИЛОРОМ: - Э-э, нимага пичоқлашади?

ДИЛАФРЎЗ: - Унақа демади-ку,

ДИЛОРОМ: - Ая, у ҳеч пичоқ олиб юрмайдиган одам.

ШАРОФАТ АЯ: - Ким пичоқлашган бўлмаса?

ДИЛАФРЎЗ: - Пичоқдан ҳам кўркмайдиган жўраси бор ёнида, деди.

ШАРОФАТ АЯ: - Сан жим ўтир... Пичоқ чиқаргандир-да, пичоқдан кўркмаган бўлса. Ё бошқа бирови чиқарган. Шариф айтди-ку.

ДИЛАФРЎЗ: - Шариф ака пичоқ чиқарди, демади.

ШАРОФАТ АЯ: - Безори бўлмаса, чойхонада нима қилиб ароқ ичиб юрибди? А?

ДИЛАФРЎЗ: - Шариф ака хурсандчиликдан ичдик, деди-ку.

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, сайрамай тур! Менинг ҳам қулоғим бор эди-ку. (Дилоромга) Вой қиз бўлмай, ҳар нарса бўлгур. Бош кўтариб юргулигим қолмади-ку... Ҳа, айтгандай, нарсаларини бузмай бердингми?

ДИЛОРОМ: - Очганим йўқ. Шундай бердим қизингиздан.

ДИЛАФРЎЗ: - Очмадик, ая. Ҳаммасини қандай келган бўлса, шундай қайтардик.

ШАРОФАТ АЯ: - Уҳ-х, бу ёғи нима бўлади энди? А? Нима бўлади?

Даданг ҳам нимага келмайди, а? Шу вақти помидори кимга керак а? Бозорда ачиб-бижиб ётибди.

КЎЧА

Таксидан Нозим билан Ориф тушади.

Такси яна кўзғалади.

Салонда ўтирган Давлат бошини силкийди, Султон кўлини кўтариб кўяди.

Ориф ҳам кўлини кўтаради.

НОЗИМ: - Бизникига юрасизми ё?..

ОРИФ: - Кираман. Озгина гаплашиб ўтирайлик.

НОЗИМ: - Майли, ихтиёрингиз.

ОРИФ: - Сизга бир гапим бор.

НОЗИМ: - Хўп, юринг. Тонг ҳали узоқ. Уйда эса хотин йўқ. Лекин биз ҳам чарчабмиз ...

КЎЧА

Дилоромларнинг дарвозаси очилади ва Шарофат ая чиқиб жўнайди.

БОШҚА КЎЧА

Давлат такси ҳайдовчисининг елкасига секин туртади.

ДАВЛАТ: - Сал секинроқ, дўстим, ўтин ортиб кетмаяпсиз... Шу ерда тўхтанг. Бир-икки қадам пиёда юрай.

МАҲАЛЛА КЎЧАСИ

Нозим дарвоза эшикчасига калит солади.

НОЗИМ: - Мана, Орифбой, ижара қошонамизга ҳам келдик.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ МАҲАЛЛАСИ КЎЧАСИ

Узоқроқдан чойхона кўринади, ҳамма чироқлари ўчган фақат кириш жойида хирагина лампочка ёнади.

Қоронғида аёл шарпаси қараб туради ва ортига қайтади.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим билан Ориф чой ичиб ўтирадилар.

Нозим чойга қоқ нон ботиради.

НОЗИМ: - Олинг сиз ҳам. Менинг қорним очиб кетди. Бошқа нарса йўқ лекин.

ОРИФ: - Мен тўқман, сиз гапирдингиз, мен чой-нонини урaverдим.

НОЗИМ: - Ҳа, оғзим гапдан бўшамади.

ОРИФ: - Тайёр ошни ташлаб келдиг-а.

НОЗИМ: - Эсга келмабди-да. Ҳа энди...

Ориф бир зум индамай Нозимга қараб қолади.

НОЗИМ: - Ҳа?

ОРИФ: - Сиз билан бир гаплашиб олсам деб юрибман.

Нозим Орифга диққат билан тикилади.

НОЗИМ: - Тинчликми? Ё сизда ҳам масала пайдо бўлдимми? Айтаверинг, мен масала ечиш бўйича мутахассис бўлиб боряпман. Наҳотки сизники ҳам совчилик масаласи бўлса?

ОРИФ: - Совчилик эмас-у, уйланиш-уйланмаслик.

НОЗИМ: - Мен ҳазилга айтяпман.

ОРИФ: - Мен ростини. Нозим, бошим қотиб қолди. Нима деб тушунтирсам... уйланмасамми деяпман.

НОЗИМ: - Ий-е, нима бўлди?

ОРИФ: - Кўнглим чопмаяпти.

НОЗИМ: - Ҳа, қиз ёқмай қолдимми? Шарифа дедингиз а.

ОРИФ: - Йўқ, ёқади. Ишқилиб... кўрсам яна кўргим келаверади.

НОЗИМ: - Унда масала нимада?

ОРИФ: - Мени яхши кўрмайдими, дейман.

НОЗИМ: - Унаштирилган Шарифангизми?

ОРИФ: - Ҳа.

НОЗИМ: - Учрашиб турасизларми?

ОРИФ: - Ҳа, бошда кўриштиришди, учраштиришди, у менга ёқди, мен ҳам унга маъкул бўлибман. Фотиҳа бўлгандан бери ўзимиз тез-тез учрашиб турамиз. Қачон чақирсам, йўқ демай келади.

НОЗИМ: - Унда, нима... яхши кўрмайман дедими?

Ориф чайналади.

ОРИФ: - Йўғ-эй, нимага бунақа дейди?

НОЗИМ: - Хўп, сабаб нима бўлмаса? Нимага уйланмасам, деяпсиз?

ОРИФ: - Нима десам. Жуда замондан орқада қолиб кетаётганга ўхшайман-да.

НОЗИМ: - Замон билан бирга юриш қанақа бўлар экан? Қўлтиқлашибми?

Нозим, бир томони, тушунганидан, бир томони, сал энсаси қотганидан илжаяди.

ОРИФ: - Сиз кулманг-да.

НОЗИМ: - Мунча китобий қилиб айтмасангиз.

ОРИФ: - Майли. Китобий десангиз ҳам айтиб олай, қийналиб кетдим.

Калламга кириб қолган. Ўйлайвераман. Яхши қиз, одобли. Қўлини ушласам ҳам қалтираб кетади. Фақат қўлини ушлатади, холос.

Шунақа уятчан.

НОЗИМ: - Кечирасиз... нима, хунукми?

ОРИФ: - Йўқ, ҳеч ҳам хунук эмас... ишқилиб, менга чиройли. Бирга юрганимизда одамлар ҳам ҳавас билан қараб қўяди.

НОЗИМ: - Хўш?

ОРИФ: - Ойим совчилик қилиб топиб бердилар. Уни топгунча кўп жойга қатнадилар. Бири менга тўғри келмади, бир-иккитасига мен. Бу билан... бир-биримизни биринчи кўришдаёқ масала ҳал бўлди. Ўқийди текстилда. Учинчи курс. Ўзи ҳам чевар экан. Фақат шу...

НОЗИМ: - Хўп, Ориф, фотиҳалик қизингизни ҳадеб мактайверманг. Сизга ёқмаётган камчилиги нима?

ОРИФ: - Камчилиги йўқ.

НОЗИМ: - Ий-е, бугун ҳаммаларингга бир гап бўлганми? Шундай яхши қиз бўлса, нимага уйланмасам, дейсиз?

ОРИФ: - Шу... ойим топдилар-да.

НОЗИМ: - Нима бўпти ойингиз топган бўлса?

ОРИФ: - Менинг кўнглим... ичим ҳувиллаб турибди-да. Олий маълумотли, замонавий бўла туриб, ўзим севиб уйланмасам...

НОЗИМ: - Ана, холос! Қиз жуда ёқади, деясиз-ку? Уни ўйласангиз, кўргингиз келса, шу-да севги.

ОРИФ: - Худди тайёрга айёрдай... ҳеч кўнглим тўлмаяпти-да.

НОЗИМ: - Ҳа, севиб, севги йўлида машаққатлар чекиб, куйиб ёниб... кейин а?

Ориф бир зум ерга қараб туради.

Нозим заҳарли илжаяди.

ОРИФ: - Мана, Султон билан қизини қаранг. Бир-бирини қандай яхши кўради. Султон нима қилиб бўлса ҳам шунга уйланаман деяпти, қиз ҳам уни деб туриб олган. Чет элда ишлаётган шундай бойваччага тегмаяпти. Бошқаси бўлса, жон дер эди. Ҳавасим келади.

НОЗИМ: - Буларнинг бошидан нималар кечяпти, билмаймиз-ку.

ОРИФ: - Нима кунлар тушмасин, булар бошқани демайди. Ҳақиқий муҳаббат.

НОЗИМ: - Эй, қизиқ экансиз. Бола деса, каттасиз, катта деса, гапингиз боланики..

ОРИФ: - Мен Шарифани... худди мендай бошқа йигитдан ҳам совчи борганда ўшанга тегиб кетган бўлишини ўйласам, кўзимнинг олди қоронғилашиб кетади.

НОЗИМ: - Хўп, совчи бордими шунақа йигитдан? Шарифангиз рози бўлдимми?

Ориф ажабланади.

ОРИФ: - Йўқ, нима деясиз?

НОЗИМ: - Йўқ бўлса, бемаъни хаёл қилиш сизга нимага керак? Одамнинг ўзига муаммо ўйлаб топиб, ўзини ўзи жинни қилиб юришини биринчи кўришим. Дўппингизни осмонга отмайсизми?

ОРИФ: - Ҳеч тушунтиролмаяман.

НОЗИМ: - Нимасини тушунтирасиз? Шу тушунадиган масалами? Э-э, тавба, бугун мендан бошқа ҳамма ақлдан озган. Ё ўзимга бир гап бўлдимми?

ОРИФ: - Одамни эшитмаяпсиз.

НОЗИМ: - Нимасини эшитаман? Ўлиб боряпти яхши кўрганидан, лекин онаси топиб бергани учун унга уйланмас эмиш. Э-э, қойил, одамнинг мияси айланиши ҳар хил бўлар экан-да.

ОРИФ: - Тушунтиролмадим.

Нозим бирдан асабийлашади.

НОЗИМ: - Йўқ, жуда тушундим! Бекорчиликдан ўзини сиртмоққа осмоқчи бўлган одамни нимага тушунмайман.

Шу вақти дераза тикирлайди.

Нозим деразага яқин бориб, кўзини тикади, кейин деразани очади.

НОЗИМ: - Э-э, Ҳамида хола! Салом-алайкум! Кечаси нимага овора бўлиб юрибсиз?

Ҳамида устига нон ёпилган кичкина пластмасса тоғорача узатади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Қарадим-қарадим, кун бўйи йўқсиз. Рамзиддин акангизникига худойига бориб келдим. Меҳмонингиз ҳам бор экан.

НОЗИМ: - Оббо, хола-эй, овқат емаганимизни қаёқдан билдингиз.

ҲАМИДА ХОЛА: - Совумасдан еб олинглар.

Ҳамида хола деразада кўринмай олади.

Нозим тоғорача устидаги нонни кўтариб кўради.

НОЗИМ: - Ош экан.

ОРИФ: - Еймиз. Менинг ҳам қорним очди. Қазисини қаранг.

НОЗИМ: - Хола, раҳмат!

ОРИФ: - Опоқи... раҳмат!

ҲАМИДА ХОЛА: - Ош бўлсин.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Дастурхон йиғиштираётган Дилором идиш-оёқларни патнисга солиб
чиқаётганда Шарофат ая киради.
Шарофат ая ғазаб отига минган, ўктам эди.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди! Бермайман!

Дилором аясига чўчиб қарайди, лекин индамайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Эшитяпсанми? Бермай-ман!

ДИЛОРОМ: - Кимга, ая?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳеч кимга. Иккаласига ҳам бермайман.

Маърифатларнинг, ёмон бўлса ҳам, жавоби бўлди. Ўзинг топган ўша
маймунингга ҳам йўқ дейман. Одами яна келсин, айтаман.

Дилором, кўлида патнис, ерга қараб олади, индамайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Келиб-келиб бир безорини топдингми?... Биласанми,
ҳозир қаерга бориб келяпман? Чойхонага! Ҳалитдан маҳалланинг
чойхонасига келиб, ароқ ичса, пичоқ ўйнаса...

ДИЛОРОМ: - Ярим оқшом нимага чойхонага бориб юрибсиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Нима гап экан деб бордим-да. Яхши, жимжит экан. Ҳеч
ким йўқ, чироқлари ўчган. Лекин мен қизимни бунақа одамларга
бермайман!

ДИЛОРОМ: - Ая-а! Аввал билинг нима бўлганини. Битта маст одамнинг
гапи билан...

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, бошқа гапирма. Яхши ҳамки, хўп деб
юбормаганим. Совчиси гапни ўлда-жўлда қилди. Лекин бу қилиғи...
Билмадим, қизим, лекин мен бунақа бетайинларга бераман деб қиз
ўстирганим йўқ.

ДИЛОРОМ: - Ая, дарров хулоса чиқарманг.

ШАРОФАТ АЯ: - Хулосани мен чиқарганим йўқ, ўзи шу. Бўлмайди бу
бола, қизим, кўнглим сезяпти, бўлмайди! Одамлари яна келсин,
кўчада қолган қизим йўқ, дейман. Йўқ, келиб ҳам юрмасин. Ўзинг
айт, аям йўқ деяптилар, де.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Уй эшигининг устидаги чироқ ёниб турибди.

Ичкаридаги битта уйнинг деразаси ҳам ёруғ.

Кўча томондан қулфга калит солингани шиқир-шиқир эшитилиб,
Давлат киради, ичкарига қараб хурсанд бўлиб кетади.

ДАВЛАТ: Эҳ-эй!... Келибдилар-да.(овозини кўтариб) Раъно! Раъно гулим!

Давлат рақсга тушаётгандек ҳаракат билан ичкари юради.
Гулсанам уй ичида кўзлари яраклаб қараб туради.
Давлат даҳлизга қараб қўйиб, ихтиёрсиз жилмайганича бошмоғини ечади.

ДАВЛАТ: - Гули Раъно!

Гулсанам отилиб чиқади.

ГУЛСАНАМ: - Гули Раъно йўқ, қочиб кетди. Гули Санам бор, бечора эски Гули Санам. Эри нима деса, шу вақтгача ишониб келган Гулсанам.

Давлат нима дейишини билмай, довдираб қолади.
Гулсанам лаббўёқни қулида худди тўппончадек ушлаб олган эди.

ГУЛСАНАМ: - Қочди! Қочиб кетди! Бевафо экан. Акажонини менга ташлаб, ўзи суриб юборди. Мен яхши гапирдим лекин. Бирг коньяк ичамиз, дедим.

ДАВЛАТ: - Қачон?.. Қачон келдинг?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, келмаслигим керак эдими? Келдим мен ўз уйимга!
Қани, ўзинг жўна-чи! Ифлос! Кет уйимдан.

ДАВЛАТ: - Жиннимисан? Нимага сенлайсан?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, сен, сен, сен! Нонкўр. Йўқол, сендақа эрим йўқ. Ўша урғочинг билан қўшмозор бўл!

ДАВЛАТ: - Ҳей, ҳей. Ўзингни бос... Эй. нима қияпсан? Қутуриб кетдингми?

ГУЛСАНАМ: - Сен кутурганимни энди кўрасан.

ДАВЛАТ: - Даврон... Давронни бир кўрай... эй, ий-я...

ГУЛСАНАМ: - Бола керакми сенга?

ДАВЛАТ: - Ҳей, жинни...

Гулсанам лаббўёқни ўқталиб, Давлатга ташланади.
Ичкаридан Давронни кўтариб, Саодат чиқади.
Давлат ҳамла қилаётган Гулсанамни кучоқлаб олади.
Гулсанам юлқиниб, бўш қўли билан лаббўёқни унинг юзи, ёқаси, кўкракларига ишқалаб ташлайди.

ГУЛСАНАМ: - Мана сенга! Мана сенга! Шарманда! Юзи қора! Мана шу ҳам ўша манжалақингнинг бўёғи.

Гулсанам тўхтаб, бирдан йиғлаб юборади.
Унга Даврон ҳам жўр бўлади.

ДАВЛАТ: - Гулсанам! Гулсанам, деяпман.

Гулсанам йиғлаган кўйи, Давлатни эшикка қараб итариб бориб,
эшикни очади.

ГУЛСАНАМ (босиқ таҳдид билан) - Кет энди, кет! Башарангни кўрмай.

Кет, деяпман....

ДАВЛАТ: - Ий-е... Ўзингни бос.

ГУЛСАНАМ: - Бўлмаса ҳозир болангни ҳам бир нарсга қилиб қўяман.

Давлат чиндан хавотирга тушади.

ДАВЛАТ: - Хўп. Хўп. Кетаман, фақат Давронни кўрқитма....

ГУЛСАНАМ: - Кет! Қорангни кўрмай!

Давлат чиқади.

Гулсанам эшикни қарсиллатиб ёпади.

Кейин эшикка бошини қўйиб йиғлайди.

14. Биров сув тополмайди ичгали, биров кечик тополмайди кечгали

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим, Ориф ичкарида, Ҳамида холага нима гап бўлиши қизиқ, кейин ҳаёлида яна овқат олиб келсамми деган ўй бор, шунинг учун ҳали дераза олдидан кетгани йўқ.

Нозим билан Орифнинг ўртасида пластмасса тоғорача, дўстлар Ҳамида холага қараб, ошни ейиш-емасликни билмай турадилар.

НОЗИМ: - Зўр ош экан. Бизнинг хола мени боқишга аҳд қилганлар-да. (овозини пасайтириб, Орифга) Холамиз маҳалланинг эмас, бутун шаҳарнинг дастурхончиси. Мен уйлансам шу ерда қоламан.

Ориф ҳам паст товушда гапиради.

Хола одамларнинг ундан гап яшириб, паст гапиришларига ўрганиб қолган, индамай кутади.

ОРИФ: - Нимага?

НОЗИМ: - Ҳар куни текин овқат бор-да. (Ҳамида холага, овозини баландлатиб). Э хола-ей, оч келганимизни билибсиз-да.

ҲАМИДА ХОЛА: - Олинглар, олинглар, совимасин. Рамзиддин акангиз ҳам жуда... (Бурилиб ташқарига қараб) Яна биров келди.

Ташқаридан кадам товуши, яна тақир-тукур эшитилиб, эшик очилади.

Давлат киради; унинг ёқаси, кўкраги қип-қизилга бўялган, юзидаги қизил «қон» чала артилган эди.

Ҳамида холанинг эсхонаси чиқиб кетади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳий-й! Вой, ишўрим!

Ориф анграяди.

Нозим ҳайрон бўлиб ўрнидан туради.

НОЗИМ: - Ий-я, нима бўлди?

Давлат аввал Нозим билан Орифга, кейин деразага – Ҳамида холага қарайди.

ДАВЛАТ: - Э-э... лаббўёк бу. Қон эмас. Гулсанам бўяб ташлади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Кечаси саёқ юрганлари нимаси?

ДАВЛАТ: - Таксичи ҳам кўрқиб кетди, қон деб ўйлаб.

НОЗИМ (Ҳамида холага, бақириб): - Қон эмас, хола, лаббўёк экан. (қўли билан лабини бўяган бўлиб кўрсатади, кейин Давлатга) Гулсанам?

ДАВЛАТ: - Ҳа-э, онасини эмсин. Уйга кирсам, Гулсанам кириб ўтирган экан.

ОРИФ: - Гулсанам ким?

НОЗИМ: - Хотини.

ОРИФ: - Ҳа-а.

ДАВЛАТ: - Расво бўлди.

НОЗИМ: - Нима?

ДАВЛАТ: - Иш! Иш расво бўлди. (Ҳамида холага қараб қўйиб). Ҳали айтиб бераман.

НОЗИМ: - Секин гапирсангиз, эшитмайди. (Ҳамида холага, овозини кўтариб) Бу ҳам дўстимиз. Доим телефон қилади-ку.

ҲАМИДА ХОЛА: - Тинчликми? Мен кетаверайми? Вой-эй, ишқилиб, тинч бўлинглар.

ДАВЛАТ: - Ҳа, тинчлик.

НОЗИМ: - Тинчлик, хола, тинчлик.

ҲАМИДА ХОЛА: - Хай бўлмаса. Тоғорачани эртага берарсиз.

ОРИФ: - Хола, раҳмат.

НОЗИМ: - Ювиб олиб чиқиб бераман. (Давлатга). Ўтинг энди. Нимага қараб турибсиз?

ДАВЛАТ: - Зўр-у, ошлар, қазилар.

НОЗИМ: - Олинг сиз ҳам. Қайнанангиз яхши кўрар экан.

ДАВЛАТ: - Қайнанам яхши кўрарди, лекин хотин чатоқ қилди.

НОЗИМ: - Энди айтинг. Гулсанам кептими?

ДАВЛАТ: - Ҳа, кепти. Саодатни ҳам олиб келибди.

НОЗИМ: - Саодат ким?

ДАВЛАТ: - Султоннинг холасининг қизи. Бешиккерттиси!

НОЗИМ: - Ий-е, у нима қилиб юрибди?

ДАВЛАТ: - Мен қайдан билай?

НОЗИМ: - Хай, уйингизга келган бўлса, сўрамадингизми?

ДАВЛАТ: - Сўрагунча қўйса сўрайдими? Сиз аввал нима бўлди, деб сўранг.

Ҳамида хола ўзига ҳеч ким гапирмаётганини кўргандан кейин, энди кетади.

Ориф индамай ош ейишга тушади.

НОЗИМ: - Хўш?

ДАВЛАТ: - Мана, Гулсанамнинг қилган иши. Ҳамма ёғимга расм солди.
Шу... билмайман, мен йўғимда, булар келиб ўтирганда Раъно келиб
қолганми дейман.

НОЗИМ: - Тулки... йўқ, кечирасиз, шер тумшуғидан илинибди-да.

Ориф ҳовучида бир ошам ош, Давлатга қараб қолади.

ДАВЛАТ: - Илинганди қандай! Уйга киргани ҳам қўймади. Қутуриб
ёпишди. Юлмади-ю, лекин... Билмайман, нимага лаббўёқ билан...
Биронта қўйлак беринг энди.

Нозимни беихтиёр шайтон кулгиси тутди.

ДАВЛАТ: - Нимага куласиз? Биров ўламан деса, бу кулади-я.

НОЗИМ: - Оббо, йигитнинг гули-ей, қўлга тушибсиз-да. Ана, илингандан
хоҳлаганингизни олаверинг. Ўзи учта.

ДАВЛАТ: - Ҳа, энди роса маза қиладиган бўлдингиз. Кулаверинг.

НОЗИМ: - Куламан-да.

Давлатнинг ўзи ҳам асабий кулади.

ДАВЛАТ: - Яна-чи, уйнинг чироғи ёниб турса, Раъно келибди деб ўйлаб,
«Раъно гулим, келдингми», деб чақириб кирибман.

Нозим энди ўзини тўхтата олмай кулади.

Ориф кулмайди, Давлатга хавотир билан қарайди.

Давлат Нозимнинг битта қўйлагини олиб кияди, енгига қараб қўяди.

НОЗИМ: - Кечирасиз, узр.... Ёмон бўпти-ю, лекин кулгили-да.

ДАВЛАТ: - Мен Гули Раъно эмас, Гули Санамнинг бўламан, деб ташланиб
кетди-ку... Ҳайдаворди, номард.

ОРИФ: - Хотинингизми?

ДАВЛАТ (истехзо билан): - Йўқ, ўйнашим. Сизга етиб бориши қийинми
дейман.

НОЗИМ: - Бу бечора қайдан билсин. Хўп, энди нима бўлади?

Давлат елкасини қисади.

НОЗИМ: - Жиддийми шунча?

ДАВЛАТ: - Хотин уйдан ҳайдайдию, жиддий бўлмайдими?.. Султонга
телефон қилинг. Бизнинг уйга телефон қилсин, нима бўляпти экан.

НОЗИМ: - Нима десин?

ДАВЛАТ: - Билсин-да, Саодати нимага келган экан. Мен гаплашолмадим.
Гулсанам гапиргани ҳам қўймади. Йўқол, бўлмаса, ҳозир болангни
бир нарса қиламан, деган эди, эсим чиқиб кетди.

ОРИФ: - Шунақа ёмонми?

НОЗИМ: - Бунинг ўзи ёмон.

ДАВЛАТ: - Феъли чарсроқ. Келиб қолиши ҳеч хаёлимда йўқ эди.

НОЗИМ: - Султон ўзи ҳозир кетди-ку. Дамини олсин.

ДАВЛАТ (телефонга ишора қилиб): - Қилинг, қилинг... Ҳали Саодати
ҳам бир гап чиқармаса. Гаплашсин. Ишқилиб, Гулсанам ўзини бир
нарса қилган бўлмасин.

ОРИФ: - Олдин ҳам шунақа... уришганмисизлар?

ДАВЛАТ (киноя билан): - Йўқ, ҳазиллашганмиз.

Нозим телефонда рақам теради.

НОЗИМ: - Алё... салом-алайкум! Ётоқхонами? Султон... Давлатёров
керак эди... Ҳа чақириб беринг... Хонаси? Ҳозир. (Давлатга)
Неччи?

ДАВЛАТ: - Қирқ олти бўлса керак.

НОЗИМ (гўшакка): - Қирқ олти шекилли... Менга қаранг, жуда зарил....
Илтимос, ўзингиз чиқолмасангиз, бировни чиқариб юборинг....
Нозим жўрангизникига телефон қилар экансиз денг... Нозим! Ўзи
билади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Қўшни Дилором компьютер ёнида ўтирибди.

У хурсанд, айна пайтда сал хаёли қочиб, жиндай ҳаяжонда.

Компьютер экранда ёзувлар пайдо бўла бошлайди.

У клавиатурада ёзади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ - Ассалому алайкум, Сарвар ака! Яхшимисиз.

Соғликларингиз жойидами? Бегона юртда бир ўзингиз қийналмай
яшаб юрибсизми? Сизга минг хижолат бўлиб ёзаяман. Бир вақтни
белгилаб, почтамга ёзиб юборсангиз, гаплашиб олар эдик.

Ўзингизни кўргим, овозингизни эшитгим келяпти.

Дилором.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Шарофат ая ҳовлидаги курсида ўй суриб ўтиради.

Ошхонадан аввал Дилором, унинг ортидан чойнак кўтарган
Дилафрўз чиқади.

Дилором хомуш.

ШАРОФАТ АЯ: - Телефон қилмадими?

ДИЛОРОМ (аясининг бу саволидан сал жонланиб): - Йўқ, қилгани йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Ана, шундан ҳам билса бўлади кимлигини. Бу ёқда шунча гап бўлиб ётибди, бир марта телефон ҳам қилмайди.

Дилафрўз тўхтаб, гап пойлайди.

Дилором индамай тўхтаб қолади.

ДИЛАФРЎЗ: - Одам эмас экан.

ДИЛОРОМ: - Суқилмай тур.

ШАРОФАТ АЯ: - Кимлар билан ўтирган бўлса.

Дилором аясига савол назари билан қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Шарифдан бошқа яна кимлар бўлган экан? Сўраб билардик-да ўзи нима бўлганини. Сен киравер, Дили. Бўри қулоғи овда бўлавермай.

ДИЛАФРЎЗ: - Вой, ая-ей, ҳеч қўймас экансиз-да. Мен сиз тараф-ку.

Дилафрўз бир турилиб, ичкари кириб кетади.

ШАРОФАТ АЯ: - Шу... Собирлар билан бўлса керак. Ҳа... Маҳмад бор-ку, шу билади нима бўлиб, нима қўйганини.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим, Давлат ва Ориф.

Телефон жиринглайди

Нозим гўшакни олади.

НОЗИМ: - Алё... Султон? Ҳа, тинчлик. Лекин бир иш чиқиб қолди.

Давлатникига...

ДАВЛАТ: - Менга беринг. Ўзим айтаман.

НОЗИМ (гўшакни Давлатга узатади): - Мана.

ДАВЛАТ: - Султон, ҳозир бу ёққа кел... Билмайсан?.. Боя тушиб қолди-ку, шу ер. Уйи?... Кўк дарвоза. Нечинчилигини билмайман. Нозим, нечинчи?

НОЗИМ: - Ўн саккиз.

ДАВЛАТ: - Ўн саккиз экан. Таксида тез кел... Ҳа, мен ҳам шу ердаман...

Ий-е, кимнинг телефонида гапиряпман бўлмаса?.. Бирон ердан сигарет ол... Э-э, кел, кейин айтаман.

БОШҚА УЙ

Маърифат ая, Ҳанифа хола ва Шариф.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шу гапни айтиш учун ичиб олдингми?

ШАРИФ: - Йўғ-э, улар келгунча ўзи ичиб ўтирган эдик.

МАЪРИФАТ АЯ: - Хай, ичган экансан, бориб нима қилардинг?

ҲАНИФА ХОЛА: - Яхши эмас, болам, ёмон бўлди.

ШАРИФ: - Нимага ёмон бўлади? Мана, билиб олдинглар. Бўлмаса ҳали қатнаб юрар эдинглар. Худди бошқа қиз қуриб кетгандай.

МАЪРИФАТ АЯ: - Жиянинг шуни деб туриб олган-да. Билмайман, қачон кўра қолди экан?

ШАРИФ: - Бўлмайди денг. Ўзим зўр қиз топиб бераман.

ҲАНИФА ХОЛА: - Бир пиёла кўп ичсанг, ҳовлиқиб кетасанми?

ШАРИФ: - Ҳовлиқиш эмас, опоқи. Боя сал бор эди, ҳозир тарқади. Нимага шу Рашид аканинг қизига ёпишиб олгансизлар?

МАЪРИФАТ АЯ: - Бизлар ёпишиб олганимиз йўқ, жиянинг. Ўзи бу ерда бўлмаса, бориб тушунтиролмасанг. Кўнгли бузилиб... ўзини бир нарса қилиб қўймаса.

ҲАНИФА ХОЛА: - Худо сақласин, ҳамма гапни ҳам гап деб гапираверма. Мактаб боласи эдими?

ШАРИФ: - Опа, ёмон ваҳимачисиз-эй.

МАЪРИФАТ АЯ: - Ўзини бир нарса қилмаса ҳам... ичиб-чекиб кетса. Сиқилганидан. У ёқда анави палакат нарсалар бемалол эмиш-ку. Кўчада сотар экан.

Шариф тиззасига шапатилаб кулади.

ШАРИФ: - У нарсаларга берилса, шу пайтгача бериларди. Ё яшириб чекадими?

МАЪРИФАТ АЯ: - Нима, деяпсан?... (ёқасига туфлайди) Худо сақласин-эй!

ШАРИФ: - Бўпти-да. Битта қизни деб шунақа қилар эмиш. Юзта қизни кўриб юрибди ўғлингиз. У ёқда қирилиб ётибди.

ҲАНИФА: - Хай-хай, Шариф, гапирма-эй! Уруғига ўт тушсин унақа қизларнинг.

ШАРИФ: - Э-э, ҳаёт-да бу. Мен ўзимизнинг қизларни айтмаяпман. Лекин ўзимизнинг қизлар ҳам...

МАЪРИФАТ АЯ: - Э бор, кайфим тарқади дейсан-да. яна бу гапларни алжийсан. Бор, Санобар келинни ҳам хафа қилиб юрма тагин.

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Сандиқ устидан туширилган кўрпалар баланд уюм бўлиб турибди.

Сандиқнинг қопқоғи ланг очиқ.

Жумагул гиламга ёйилган ҳар хил матоларнинг ичида ўтириб олиб, худди китоб ўқиётгандек жим, саралаб олганларини бу ёнига, бошқаларини у ёнига қўяётир.

Ўткир ака киради.

ЎТКИР АКА: - Эҳ-хе!.. Бозорингни ёйдингми? Қачон ётасан?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бор нарсаларимни кўриб қўяй.

ЎТКИР АКА: - Шошасан-эй.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кейин шошиб қолмай деб, ҳозирдан кўриб қўйяпман-да.

ЎТКИР АКА: - Бўлади ҳаммаси мавруди билан. Ҳалитдан мияни ачитма.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Э-э, тўй қиласиз-у. миянгиз ачимайдими? Ачийди!

Кўп нарса олиш керак ҳали. Мана, шунча кийимликнинг ичидан келинга бўладигани йўқ.

ЎТКИР АКА: - Сира йўқми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳей, битта-иккита кўйлақлик..

ЎТКИР АКА (қўлига бир кийимлик матони олиб): - Манави ялтир-юлтирлар-чи?

ЖУМАГУЛ ОПА: Ҳозирги ёшлар шуни кияди дейсизми?

ЎТКИР АКА: - Киймайдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳеч.

ЎТКИР АКА: - Нимага асраб ўтирибсан бўлмаса?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Асраганим йўқ. Ўзи келган. Буларнинг ҳаммаси тўйдан-тўйга ўтиб юрадиган кўйинди. Мен қўяман, менга қайтаришади. Бир хилларининг беш-олти йилдан бери тахи ҳам очилмаган.

ЎТКИР АКА: - Шунча нарса? Ёшлар киймаса, сизлар киймасанглар...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, қанча тўйга бораман - шуларнинг ҳаммасига тоғора қиламанми. Менинг қўйганимни унга, униқини менга қўйишади. Алмашиб юраверади.

ЎТКИР АКА: - Шунча нарса... пулга келганми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қанақа пул? Айтяпман-ку, сандиқзада, тоғорадан тоғорага ўтиб юраверади деб.

ЎТКИР АКА: - Бошда бирон вақти дўкондан олинган-ку, текинга эмасдир.?.. Ана исрофгарчилигу мана исрофгарчилик! Сенга ўхшаган ҳамма хотиннинг сандиғида бор-да шунча нарса.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Оббо, шунга етказганига шукур қилсангиз-чи. Ҳаммаси тўйники, тўй учун-ку.

ЎТКИР АКА: - Шу исрофгарчиликка яна шукур ҳам қилиш керакми?
Буни ҳеч ким кўйлақ қилиб киймаса. Фақат хотинларнинг тоғораси
учун. Э-э, тавба.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳали яна оламиз.

ЎТКИР АКА: Ҳа, энди иштаханг энди очилди-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Келин қиламан-у, очилмайдими?

Ўткир ака қўл силтаб чиқиб кетади.

Жумагул опа кулиб, яна мато саралашга тушади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Қўшни Дилором компьютерда ишлаб ўтирибди.

Компьютер экранида ёзувлар Сарварнинг хат ўқиши баробарида
очилади.

САРВАР : - Салом, Дилором! Мени жуда хурсанд қилдингиз. Хатингизни
кута-кута, охири умидимни узган ҳам эдим. Агар компьютерда
бўлсангиз, ҳозир гаплашишга чиқаман. Бўлмаса, бир вақтни
келишиб оламиз....

Қиз шошиб қолади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, ҳозир-а?.Вебкамера?... Уланган.

У тез-тез хат ёзишга тушади.

Орада сочларини тўғрилаб, ҳали ишга тушмаган вебкамерага қараб
ҳам олади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ (кадр ортидан): - Ассалому алайкум, Сарвар ака!
Мен компьютердаман. Гапиринг...

Компьютер колонкасидан Сарварнинг овози келади.

Компьютер алоқасига хос, акс-садоли, сал сунъий овоз.

САРВАР (кадр ортидан): - Салом, Дилором, мени эшитяпсизми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, ассалом! Ҳа, эшитяпман.

САРВАР (кадр ортидан): - Вебкамерани қўшинг. Ҳа, шундай.

Компьютер экранида Сарвар пайдо бўлади.

САРВАР: - Мени кўряпсизми?... Мен Сизни кўрмаяпман.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Мен кўряпман... Ҳозир...

Дилором вебкамерани қўшишга киришади.
Компьютер экранидаги Сарвар ажабланади.

САРВАР: - Кечирасиз. Сиз Дилором эмасми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Мен Дилором.

САРВАР: - Ўхшамаяпсиз.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Менинг ҳам отим Дилором. Ўша Дилоромнинг қўшнисиман.

Экрандаги Сарвар бир муддат ўйланиб, жим қолади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Дугонамиз бизлар.

САРВАР: - Тушунмаяпман.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Айтяпман-ку. Менинг отим ҳам Дилором, адашмиз. Икковимиз дугона..

САРВАР: - У Дилором қани? Нимага йўқ?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - У уйида. Мен ўзимизникидаман.

САРВАР: - У?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Уми?... У сиз билан гаплашмаса керак.

САРВАР: - Нимага? Компьютери ишламайдими? Қўшни бўлса, сизникига чиксин.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Йўқ, компьютери бор, адресингизни ҳам билади.

Лекин... мен ўзим гаплашяпман сиз билан. У билмайди.

САРВАР: - Ҳа... Бирон гап борми? Борга ўхшайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Тўғриси... тўғриси айтсам, хафа бўлмайсизми?

САРВАР: - Хафа бўлиш учун жуда узоқдаман.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Нима узоқда?

САРВАР: - Бўлди, тушундим.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой ҳеч нарса демадим. Йигити борлигини ҳали айтмасимдан...

САРВАР (аччиқ илжаяди): - Шунақа. Менинг компьютерим айтилмаган фикрни ҳам кўрсатади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, ростданми?

САРВАР: - Ростдан. Майли, раҳмат. Соғ бўлинг. Қўшнингизга ҳам салом айтиб қўйинг.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, гаплашмаймизми? Тўхтанг. Сизда гапим бор эди?

Компьютерда Сарварнинг тасвири ўчади, алоқа узилади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой—й, нима хато қилдим? Ёқмадимми унга?

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором идиш юваётир, Дилафрўз идишларни артиб, тахляпти.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, энди нима бўлади?

ДИЛОРОМ: - Билмайман, Дилижон, юрагимни сикма. Хаёлим ўзимда эмас.

ДИЛАФРЎЗ: - Ойим бермайман деб тураверсалар, нима қиласиз?

ДИЛОРОМ: - Дили! Қўй шу гапларни деяпман!

ДИЛАФРЎЗ: - Опамсиз, ахир, менинг ҳам ичим эзилиб кетяпти.

Дугонангизга айтасиз, менга айтмайсиз. Унга вебкамерангизни ҳам бериб юбордингиз.

ДИЛОРОМ: - Вебкамераси менга нимага керак? Гаплашмасам, кўргим йўқ.

ДИЛАФРЎЗ: - Почтангизни ҳам, кодингизни ҳам бердингиз. Сизнинг ўрнингизга гаплашса-чи?

ДИЛОРОМ: - Гаплашаверсин... Нимага гаплашади?

ДИЛАФРЎЗ: - Эшитганда кўзи ёниб кетди-ю.

ДИЛОРОМ: - Нимани эшитганда?

ДИЛАФРЎЗ: - Ўша, Монте-Карлодаги одамни. Сарвар ака дедингизми?

ДИЛОРОМ: - Ёнаверсин кўзи. Лекин менинг почтамга кириб гаплашмаса керак.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, у одамнинг хатидан «имейл»лини олган.

ДИЛОРОМ: - Нима хаёлларга бориб юрасан-а. Лекин у одамнинг почтаси Дилорга нима керак?

ДИЛАФРЎЗ: - Мен ҳам шуни айтяпман-да.

ДИЛОРОМ: - Майли эди топишиб кетса.

ДИЛАФРЎЗ: - Майли-ку-я. Лекин нимага сиз орқали топишади? Ўзи топсин. Бировга совчи келса-ю, у эга чиқса, яхшими шу?

ДИЛОРОМ: - Дили, сен ҳам... нима, ўша одамда кўнгли бордай мунча кўп гапирасан?

ДИЛАФРЎЗ: - Энди-да., опа, дугонаман деб қўйнингизга кириб олиб...

ДИЛОРОМ: - Жуда... қўйнимга.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа-да. билганини қилса, сиз қўйиб қўйсангиз...

Дилором Дилафрўзга қараб ўйлаб қолади.

Дилафрўз келиб опасини кучоқлайди.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, жо-он опа!

ДИЛОРОМ (ажабланиб): - Ҳа?

ДИЛАФРЎЗ: - Хўп денг, майлими, хўп денг!

ДИЛОРОМ: - Нимага хўп дейман? Нималигини айт.

ДИЛАФРЎЗ: - Анави... Сарвар акага.

ДИЛОРОМ: - Эсинг жойидами? Нима деяпсан?
ДИЛАФРЎЗ: - Чет элга чиқар эдик-да. опа! Ўзим хизматингизни қиламан.
ДИЛОРОМ: - Ёнғокнинг тагида ухлаб турдингми? Қанақа хизматимни?
ДИЛАФРЎЗ: - Кейин мени ҳам олиб кетар эдингиз-да. Хў-ўп, опа, ҳамма айтганларингизни қиламан. Юраверамизми шундай?

Дилором шахт билан синглисини қучоғидан чиқади, уни нари итаради.

ДИЛОРОМ: - Алжиб қолибсан. Бор, ишингни қил.
ДИЛАФРЎЗ: - Монте-Карлодек жойни қўйиб, шу ерга тегасизми?

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим, Ориф, Давлат ош емоқдалар.
Ўртадаги тоғорача яримлаган.

ДАВЛАТ: - Мен бўлдим. Чойхонада ҳам ош еган эдим.
НОЗИМ: - Олинг-да. Бу тўйнинг оши. Ният қилиб.
ДАВЛАТ: - Ориф, сиз кетмайсизми?

Ориф Давлатга ҳайрон бўлиб қарайди.

ОРИФ: - Гаплашиб ўтирибмиз-да.
ДАВЛАТ: - Уйингиз, жойингиз бор.
ОРИФ: - Халақит беряпманми?
ДАВЛАТ: - Бу ерда бугун мен ётиб қоламан. Кўрпа етмайди.
НОЗИМ: - Ҳали гапимиз тугамаган.

Ориф Нозимга «айтманг» деган маънода ялиниб қарайди.
Давлат буни илғаб олади-ю, индамайди.

ОРИФ: - Такси саҳаргача тинмайди. Кетаман-да.
ДАВЛАТ: - Айтиб қўй. Каравотда мен ётаман.
НОЗИМ: - Агар қоладиган бўлсангиз, полда ётишга тўғри келади. Чунки тўшак битта. Кўндалангига ташлаб, икковимиз ётамыз.
ОРИФ: - Мен кетаман.

Ташқаридан гурсиллаган қадам товушлари, кейин Султоннинг «Нозим!» деб чақиргани эшитилади.
Нозим ўрнидан туради.

НОЗИМ: - Султон, келаверинг.

Эшик очилиб, Султон киради.

ДАВЛАТ: Кирибсан-ку, нимага бақирасан?

Султон беғубор илжаяди.

НОЗИМ (беозор киноя билан): - Давлат, бу уй сизга тегишли шекилли?

ДАВЛАТ: - Ярим кечаси бақириб келишини қаранг. Сени дарвозанинг олдида чиқиб кутиб олиш керак эдими?

НОЗИМ: - Султон, ўтинг.

ОРИФ: - Ошга қаранг.

ДАВЛАТ: - Қўл ювилганми?

НОЗИМ: - Оббо. Ҳамма сизга ўхшаб ювиксиз юрадимми?

СУЛТОН (Давлатга): - Ўзинг нимага чақирдинг мени?

ДАВЛАТ: - Бизнинг уйга Саодатинг келиб ўтирибди.

СУЛТОН: - Қайси Саодат?

ДАВЛАТ: - Нечта Саодат бор? Холангнинг қизи-да.

Султон Давлатга қараб бир муддат жим қолади.

СУЛТОН: - Ий-э! Шу вақти, сенинг уйингга?

ДАВЛАТ: - Ҳа? Нимага ҳайрон бўласан?

СУЛТОН: - Ҳазиллашма. Ўзи ҳазилим чиқиб юрибди.

ДАВЛАТ: - Ҳеч ҳазили йўқ. Ана, телефон қил. Гулсанам билан келган.

СУЛТОН: - Гулсанам билан?... Гулсанам нимага келибди?

ДАВЛАТ: - Келганда эрининг олдида. Ўзининг уйига... Сен телефон қил.

Ҳам аҳволни биласан. Мени ҳайдаб юборди.

СУЛТОН: - Ким?

ДАВЛАТ: - Ким, ким... Ким бўларди, меров? Гулсанам! Саодат мени ҳайдамайди-ку. (телефонни узатиб). Ма. Тер.

Султон довдирайди.

СУЛТОН: Э-э, мен нима дейман?

ДАВЛАТ: - Нима дейсан? Холангнинг қизи келибди, яхши келдингми, де. Нима ишинг бор дейсан.

СУЛТОН: - Мен... мен... ярим кечаси.

ДАВЛАТ: - Мунча довдирайсан? Ярим кечаси бор, деяпманми?

Телефонда гаплашасан? Ҳол-аҳвол сўрайсан.

СУЛТОН: - Эртага қилсак-чи.

ДАВЛАТ: - Йўқ, ҳозир. Гулсанамни билишим керак. Давронни ҳам олиб келган. Ҳайдагандан кейин чиқиб келавердим. Нима қиёмат бўлиб ётган бўлса.

НОЗИМ: - Хавотир олманг, қанақа қиёмат. Телефон қилаверинг, Султон, керак.

СУЛТОН: - Гулсанамнинг ўзи олса-чи?

ДАВЛАТ: - Гаплашаверасан. Сени тишлаб олмайди-ку.

Султон телефонда рақам теради.

Ориф ўрнидан туради.

ОРИФ: - Нозим, мен борай.

НОЗИМ: - Ўтирибмиз-да. Энди хангома қизийди

ОРИФ: - Гаплашолмаймиз... Эрта-перта кўришамиз.

НОЗИМ: - Ҳали совчилик турибди-я.

ОРИФ: - Яна борамизми?

ДАВЛАТ: - Бўлмаса-чи? Ишни битирмай келибсизлар-ку.

НОЗИМ (Орифга): - Борасиз-да.

СУЛТОН (гўшакка): - Алё?... Салом-алайкум! Гулсанам?... Яхшимисан?

Яхши келдингми?... Уйдагилар яхшими?... Қачон келдинг?

ДАВЛАТ (Султонга): - Бир соат сўрашасанми?

НОЗИМ (Давлатга): - Гаплашгани кўйинг-да.

ДАВЛАТ: - Чўзади гапни. (Султонга) Давронни сўра!

СУЛТОН: - Ўғлингиз... Даврон яхшими?... Ҳа, билмас эдим, ҳозир отини айтди. Мана... ёнимда... Э-э... унақа дема.... Нозим деган жўрамизникидамиз.... Мени ҳам чақиришди. Ҳозир келдим.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Журнал столчасининг устида кичик дастурхон, нон, Бир шиша банка асал, иккита пиёла билан чойнак.

Гулсанам, тиззасида телефон, Султон билан гаплашяпти.

Саодат тиззасида Давронни ўйнатиб ўтирибди, қулоғи Гулсанамда.

ГУЛСАНАМ: - Ўйнашининг олдида бормабдими?... Мендан эмас, Гули Раъносидан хавотир олаётгандир. Гулсанам терисини шилган деб... Айтиб қўйинг, Султон ака, энди келса ўлдираман!... Икковини ҳам... Ҳа, иккови ҳам келди. Олдин манжалақиси, кейин ўзи... Раъно Гулим деб кириб келяпти!.. Кўрсатаман!... Келган. Бирга келдик.... Сизда иши бор. Ҳа, мана... (Саодатга) Ма, гаплаш.

Саодат аввал Давронни Гулсанамга узатиб, кейин гўшакни олади.

САОДАТ: - Салом-алайкум. Султон ака! Ҳа, ий-я?... Ҳа, ўзим шундай.
(Гулсанамга қараб кўзини қисиб қўяди). Кўргани келдим!.. Нимани
эмас, кимни.... Сизни-да. Ўзингизни билмаганликка оляпсизми?..
Икковларингга ҳам сарполикларни қилиб келасан деб, Японияга
юборишяпти-ку... Ҳа, ростдан Японияга... Эртага келиб, мени
элчихонага олиб борасиз.. Виза олишим керак. (гўшакни қўли билан
бекитиб, Гулсанамга) Бунисида ҳам бир гап борми? Қўрқиб
кетяпти... (гўшакка)Ҳа. эрталаб тайёр тураман.

15. Дарёнинг тоши майда...

НОЗИМНИНГ УЙИ

Султон телефонда гаплашяпти.

Нозим билан Ориф ош емоқдалар .

Давлат Султондан кўз узмайди. Бутун вужуди кулоқ.

СУЛТОН: - Ҳа, бораман. Хўп, хайр. (гўшакни қўйиб, Давлатга индамай қараб қолади).

ДАВЛАТ: - Ҳа. нима деди?.. Гапирсанг-чи!

СУЛТОН: - Сизни кўргани келдим, дейди!

ДАВЛАТ: - Мен уни сўрамаяпман.

СУЛТОН: - Ўзингизни билмаганликка соляпсизми, дейди!

ДАВЛАТ: - Гулсанам яхшими, Даврон-чи, деяпман.

НОЗИМ (оғзида ош билан, сал соқовланиб): - Яхшидир. Бир гап бўлса, айтар эди.

ДАВЛАТ: - Бу фақат ўзини ўйлайди! Мен бу ёқда нима ташвишда-ю...

СУЛТОН: - Японияга кетаман, дейди.

ОРИФ: - Японияга?

ДАВЛАТ: - Японияда нима бор экан?

СУЛТОН: - Икковимизга сарполик олиб келаман дейди!

НОЗИМ: - Нима? Нима сарполик?

ДАВЛАТ: - Гулсанам нима деди, деяпман?

СУЛТОН: - Ҳеч нарсаси. Келса, кўрсатаман, деди.

ДАВЛАТ: - Нимани кўрсатар экан?

СУЛТОН: - Кўзингга кўрсатади-да.

НОЗИМ: - Сарполик, дедингиз?

СУЛТОН: - Менга., ўзига тўй қийимлари.

ДАВЛАТ: - : - Э-ҳей! У ёқда бир гап бўлган.

СУЛТОН: - Нимани билмасликка оламан?

НОЗИМ: - Сарполик бўлса... иш чатоқ-ку.

СУЛТОН: - Энди нима қилсам?

ДАВЛАТ: - Ҳозир ўзидан сўрамайсанми, ахир, нимани билмайман деб?

НОЗИМ: - Эртага сўрар. Нима бўлганда ҳам бу ёқни ҳал қилиш керак.

Бугун уйку ўлди. Маслаҳат қилиб оламиз энди.

ДАВЛАТ (Султонга): - Ҳозир тўғри сўрасанг ўлар эдингми? Энди эрталабгача фол очиб чиқамиз.

СУЛТОН: - Фол очиб нима қиласан? Аниқ-ку. У ёқда ҳаракат бошланган.

ОРИФ: - Мен борай, эй? Ойим хавотир оладилар.

ДАВЛАТ (киноя билан): - Сўраб чиқмадингизми? Мен ойимдан берухсат бир қадам ҳам юрмайман.

НОЗИМ: - Давлат!

ОРИФ: - Мен ойимга айтмай бошқа жойда ётиб қолмайман. Шунақа тарбия беришган.

ДАВЛАТ: - Ким ётиб қоласиз деяпти?

СУЛТОН: - Мени нимага чакирдинглар ўзи?

ДАВЛАТ: - Нимага чакиради? Саодатинг билан ким гаплашар эди?

НОЗИМ: - Хотинига ўзи телефон қилолмади-да. Мен танитайман, мени танитайди. Шу учун.

ДАВЛАТ: - Бу учун шунча югуриб юрибман, бу бўлса битта аҳвол сўраб берганига...

ОРИФ: - Агар гаплашолмасак, мен...

НОЗИМ (Орифга): - Кемага тушганнинг жони бир. Энди совчи, бари бир, икковимиз. Ҳамма томонини гаплашиб олайлик. Яна борамиз. Бугунгидек анкайиб ўтирмайсиз. Давлат ўлди.

ДАВЛАТ: - Мен нега ўламан?

НОЗИМ: - Энди хотинингизнинг ташвишидан бўшамайсиз.

ДАВЛАТ: - Сиз унинг феълини билмайсиз-да. Э-э, қаерда ётамиз? (Султон билан Орифга қараб) Гаплашиб бўлгандан кейин икковинг кетасизлар.

НОЗИМ: - Ёмон худбинсиз-да. Ташлаб қочдингиз, энди гаплашиб олайлик, деса, кетинглар, дейсиз. Уйдаги аҳволни билдингиз-да. а?

ДАВЛАТ: - Гаплашинглар, тўйгунча. Мен фақат кўрпа йўқ деяпман. Одам ҳам битта кўрпа билан яшайдими?

НОЗИМ: - Нима қиламан иккита кўрпани? Бир ўзим бўлсам...

ДАВЛАТ: - Меҳмонга-чи? Мана, азиз меҳмон мен келдим-ку.

НОЗИМ: - Хотини бор одам уйида ётади-да.

ДАВЛАТ: - Хотинсизнинг ақл ўргатишини.

НОЗИМ: - Э-э, бўлди! Султон, тўй нима бўлади энди?

ДАВЛАТ: - Бизнинг хотин ҳам келди. Қаерга туширамиз? Келинни.

ОРИФ (соддалик билан): - Ярашмайсизми?

ДАВЛАТ (киноя билан): - Йўқ, янги хотин оламан. Буниси эскириб қолди.

НОЗИМ: - Яна совчиликка борадиган бўлсак, келишиб олайлик. Мен биламан – кампир кўнади, кейин-чи?

СУЛТОН: - Саодатга нима десам. А?

ДАВЛАТ: - У – сенинг ишинг. Ўзинг жавоб берасан.

НОЗИМ: - Ҳа, гаплашасиз-да. Тушунтиринг. Дилоромни севаман, сен эса синглимдай денг. У бечоранинг ҳам кўнглини чўктирманг.

ОРИФ: - Сиз ҳам ҳеч бўлмаса, битта иш қилинг.

ДАВЛАТ: - Икковингга ҳам уйланаман, де. Айтдим-ку.

НОЗИМ: - Ҳазилни қўйинг. (Султонга) Ҳали бахтинг очилади, мендан ҳам яхшисига учрайсан, дейсиз. Бу ёқда мен бошқа қизни севаман. Аҳд-паймон қилганмиз, бу ҳаёт, фалон-писмадон...

СУЛТОН: - Японияга кетаётган бўлса...

ДАВЛАТ: - Ўз жиянингга гапиролмайсанми?.. Сен шу Саодатингдан бир сўраб берсанг бўларди: Раъно келганда нима деганини.

ОРИФ: - Эй, оғайнилар, мен уйга борай?

НОЗИМ: - Ана, телефон.

ДАВЛАТ: - Ё қолинг ё кетинг. Бир соатдан бери нолийсиз..

ОРИФ: - Уйдагилар хавотир олади-да.

НОЗИМ: - Ҳа-ей, Султон, уй нима бўлади?

Султон савол назари билан Давлатга қарайди.

ДАВЛАТ: - Ҳа, нима дейсан?

СУЛТОН: - Ярашиб қоларсан?

ДАВЛАТ: - Кетмаса керак. Тамом келганга ўхшайди.

ОРИФ: - Ярашса, кетадими?

СУЛТОН: - Энди кетиб бўпти.

НОЗИМ (Султонга): - Шу ижара-чи? Тураверасизлар.

Давлат хахолаб кулади.

НОЗИМ: - Ҳа? Мен бошқа жой топарман.

ДАВЛАТ: - Шу ер-а? Ваҳ-ҳа-ҳа. Ундан кўра ётоқда яшайди.

ОРИФ: - Давлат, сиз кулаверар экансиз. Бугун Нозимнинг қандай аҳволда қолганини биласизми?

НОЗИМ: - Шуни айтинг.

ОРИФ: - Ҳа, гаплашиб олайлик-да. Тўйни қачон қиласизлар, қаерда?

Қанча пул бор? Ҳозир қиз томоннинг тўйига нарса ташиб юрмасангиз ҳам бўлади.

ДАВЛАТ: - Э-э, нима қилади бўлмаса?

ОРИФ: - Ҳаммасини ҳисоблаб, қуруғини бериб қўяверасиз.

НОЗИМ: - Бу ҳам яхши. Даҳмазаси камроқ.

ОРИФ: - Хўш, қанча берамиз? Гаплашадиган бўлсак, шу томонларини келишиб олайлик. Энди борсак, тайёр бўлиб бориш керак.

Қолганлар жим бўлиб, Орифнинг оғзига қараб қолади.

ОРИФ: - Ҳа? Индамайсизлар?

ДАВЛАТ: - Гапирадиган гап йўқ.

НОЗИМ: - Мен яна айтаман - кампирни кўндириш – мен тан.

ДАВЛАТ: - Ҳозир энг осони – кампирни кўндириш. Лекин пул масаласи, Султон?

СУЛТОН: - Ҳайронман... Қарз кўтараман.

ДАВЛАТ: - Кимдан?

СУЛТОН: - Билмайман. Ахтараман. Топаман-да.

НОЗИМ: - Нима, умуман... умуман пул йўқми?

ДАВЛАТ: - Умуман.

Султон ерга қараб, бош ирғайди.

ОРИФ: - Мен бормайман. Нима деб боради?

НОЗИМ: - Қизиг-у. нимага уйланади бўлмаса? Ҳозир эрга тегсангиз ҳам пул керак.

ОРИФ: - Эрга тегадиганга керак-да пул.

ДАВЛАТ: - Ёмон доносизлар.

НОЗИМ: - Қарз кўтарсангиз, кейин узиш ҳам бор. Университетда қолиш ҳал бўлдимми?

СУЛТОН: - Ҳал ҳисоб.

НОЗИМ: - Эҳ-хе!.. Бир умр узар экансиз.

ДАВЛАТ: - Ҳозир кампирни кўндириб қўяйлик.

ОРИФ: - Ий-з, чўзиб юриб бўлмайди.

ДАВЛАТ: - Фотиҳа қилиб қўяйлик, деяпман.

ОРИФ: - Қандай борамиз? Ҳеч нарсангиз тайёр эмас экан. Фотиҳадан кейин вақтни чўзмайди. Узоғи билан уч ойнинг ичида тушириб олиш керак.

ДАВЛАТ: - Уч ой... бемалол экан-ку?. Унгача...

ОРИФ: - Фотиҳада ҳаммаси гаплашиб олинади-да. Уч ой чўзишга эмас, тайёргарликка берилади. Қизим тайёр, деса, нима деймиз?... Йўқ, мен бормайман. Ўзи бугун бўларим бўлди. Нозим ҳам эзиб юборди.

НОЗИМ: - Жим ўтирдингиз-ку. Унақа деманг энди, Ориф. Бир ўзим қоламанми? Давлатни кўряпсиз.

ДАВЛАТ: - Рост, бунақа майда ишлар менга тўғри келмайди. Ўзим уй томонга бориб келаман бўлмаса. Эй-й... хотин келган-ку! Уни нима қилсам экан, а, Нозим?

НОЗИМ: - Билмасам, мен ўйнашим билан хотиннинг қўлига тушиб кўрганим йўқ.

ДАВЛАТ: - Худо берди сизга.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ. ЭРТАЛАБ

Даврон қийқириб, гилам устида эмаклаб юрибди.

Саодат кийинган, кўчага тайёр, креслода Давронга қараб ўтирибди.

Ташқарида кўнғироқ жиринглагани эшитилади.

Аввал Гулсанамнинг, кейин Султоннинг овози эшитилади.

ГУЛСАНАМ: - Вой. Султон ака. Салом-алайкум!... Келинг, келинг.

СУЛТОН: - Яхшимисизлар?.. Йўқ, кирмайман. Саодат тайёрма?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа. тайёр. Хўп, бир пиёла чой ичинг.

СУЛТОН: - Йў-ўқ... Ҳа, майли, Давронни бир кўрай... Кўрмадингми деб хам жонимдан тўйдиради ҳали.

ГУЛСАНАМ: - Унга бола керак бўлиб қолибдими?

Гулсанам билан Султон шу кўйи гаплашиб кирадилар.

СУЛТОН: - Салом, Саодат.... Э-э, шу Давронми? Катта бўлиб қолибди-ку.... Қани, менга кел-чи.

СУЛТОН: - Оббо, Даврон-эй. Кичкина Давлат.

ГУЛСАНАМ: - Йўқ, бу ҳали безбетликни билмайди

Гулсанам қайтиб чиқади.

Саодат ўрнидан туриб, Султонга шахдам қўл беради.

Султон бир оз хавотирда унинг қўлини олади; кейин яна Давронга қарайди.

Саодат Султоннинг қўлини қўйиб юбормайди.

САОДАТ (силтаб кўришиб): - Яхшимисиз, Султон ака?

СУЛТОН (қўлини тортиб): - Раҳмат. яхши. Ўзинг, яхшимисан?

Султон Давронни олиб, креслога ўтиради

САОДАТ: - Яхши, раҳмат. Ҳаммадан салом. Холам, айниқса, Ўткир поччам... (Саодат «қайната»сининг отини айтиб юборганига гўё уялади) у киши ҳам.

Гулсанам чой кўтариб киради.

ГУЛСАНАМ: - Менга беринг, Давронни. Саодат, чойни суз.

Султон ўнғайсизланиб, Давронни ўйнатган бўлади.

САОДАТ: - Ҳамманинг боришингизга кўзи тўрт. Борсангиз....

(Гулсанамга маъноли қараб олиб) хуллас, шу гап-да.

СУЛТОН: - Нима гап?

САОДАТ: - Ўша, ўзингиз билган гап. Жумажон холам билан... поччам... бизникига боришди. (Яна Гулсанамга қараб олади). Мен, мана, Японияга кетяпман. Ҳамма нарсани ўзинг тўғрилаб келасан деб юборишяпти.

СУЛТОН: - Э-э...

САОДАТ: - Кейин айтишдики, бу ёқда қолсак... мен келсам, дарров уй хам олиб беришар экан.

Султон Гулсанамга умидланиб қарайди, Гулсанам худди яхши гапдан хурсанддек ним илжаяди.

ГУЛСАНАМ (Саодатга): - Жуда тўғри. Тўйдан кейин маҳка-ам уша, ёнидан жилма. Сиз қаерда бўлсангиз, мен ҳам шу ерда, де.

СУЛТОН: - Саодат, мен... бу ёқда...

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, Султон ака, бу ёқда нима? Ё сиз ҳам топиб олдингизми?

ГУЛСАНАМ: - Буларнинг ҳаммаси бирдек айниган. Бошидан маҳкам ушлаш керак.

СаОДАТ: - Гулсанам опа, биз эртароқ борайлик. Чойни келиб бирга ичамиз.

ГУЛСАНАМ: - Қаерда юрибди у гўрсўхта, Султон ака? У ёқда болани туғдириб қўйдим, энди бу ёқда маза қилиб юравераман, деса керак-да.

Қовун қовундан ранг олганидан тамомила беҳабар Султон Гулсанамга чўчиб қарайди.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа. индамайсиз? Яширяпсизми қаерга кетганини?

СУЛТОН: - Йўғ-э, Нозимникида қолувди. Ишонмасангиз, телефон қилиб кўринг. Айтайми телефонини?

ГУЛСАНАМ: - Йўқ, керак эмас. Товушини эшитгим ҳам келмайди. Айтиб қўйинг, келмасин. Мен эса кетмайман. Шу ерда Даврон икковимиз тураверамиз. Уй меники, мана шу боланики. Қадамини босса...

СУЛТОН: - Жуда пушаймон лекин...

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Эшик очилиб, Маърифат ая кириб келади.

Ҳовлида ҳеч ким кўринмайди.

Маърифат ая эшик олдида тўхтаб. Чақиради.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шарофат опа, ў-ў, Шарофат опа!

Ошхонадан Дилором чиқади, Маърифат опани кўриб, уялиб, юзини бекитиб, салом беради.

ДИЛОРОМ: - Ассалом! Ҳозир... чақираман ойимни.

МАЪРИФАТ АЯ: - Айланиб кетай. Ва-алайкум!

Дилором уй томонга ўтиб кетади. Маърифат ая унинг орқасидан хушҳол қараб қолади.

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Ҳовлида Салима опа билан Акмал ака.

Ўртада дастурхон, дастурхонда нон, канд-курс, бир ликопчада узум, чойнак пиёла; эру хотиннинг одатдаги суҳбати.

САЛИМА ОПА: - Ҳа. телефон қилди. Визасини олибди. Чиптасига қараб, виза қўйиб бераверар экан.

АКМАЛ АКА: - Ўзлари чақирган. Ҳамма қоғозлари тўғри бўлгандан кейин, тўхтатмайди

САЛИМА ОПА: - Султонбой олиб юрган экан. Элчихонага ҳам, ҳамма ёққа ўзи олиб борибди. Ўзи кузатади. Кўп яхши йигит бўлган-да.

АКМАЛ АКА: - Ҳа, синглиси бўлгандан кейин.

САЛИМА ОПА: - Синглиси деманг энди.

АКМАЛ АКА: - Нима дейман? Хай, тўй бўлаверсин-чи.

САЛИМА ОПА: - Бўлади, бўлади! Худо хоҳласа. Лекин, дадаси...

АКМАЛ АКА: - Ҳа?

САЛИМА ОПА: - Жуда хурсанд-да.

АКМАЛ АКА: - Ким?

САЛИМА ОПА: - Қизингиз! Хурсандлиги жуда зиёда. Бир гапириб, икки кулади.

АКМАЛ АКА: - Нима қипти? Хурсанд бўлса хурсанддир.

Гапираверасанми. Менга бунақа гаплар ёқмайди.

САЛИМА ОПА: - Менга ҳам нимагадир ёқмаяпти-да. Нима десам, бўпти, дейди, кулади. Қиз бола сал уялса бўлар эдими?

АКМАЛ АКА: - Эй. менга қара, шу гапларни менга айтасанми? Эсинг жойидами? Мен қизингга телефон қилиб нимага мунча хурсандсан ё мунча хурсанд бўлма, деб айтайми? Тавба.

САЛИМА ОПА: - Сизга айтмай кимга айтаман? Нимагадир кўнглим ғаш, ахир.

АКМАЛ АКА: - Ҳеч бир ишни тинч ҳал қилмайсан. Ҳаммавақт кўнглинг ўртага тушиб туради.

САЛИМА ОПА: - Бошқа гаплар ҳам бор-да.

АКМАЛ АКА: - Нима гап?

САЛИМА ОПА: - Э-э. майли. Сизга гапирсам, бир гап айтасиз.

АКМАЛ АКА: - Ўзингнинг қизингни ўзинг гап қиласан. Ундан кўра ўзидан сўра, нимага бунча куласан, деб.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Шарофат ая билан Маърифат ая.

МАЪРИФАТ АЯ: - Шарофат опа, нима қилай, калавамнинг учи йўқ. Боламдан хавотирдаман. Яна боринг, гаплашинг, тушунтиринг, егани олдида, емагани кетида, қўлини освуқ сувга урдирмайман, уй ишларининг ҳаммасини хизматкор қилади, дейди. Анави қоралар келиб пайпоғигача ювиб берар экан.

ШАРОФАТ АЯ: - Қорангиз ким?

МАЪРИФАТ АЯ: - Анов... Африкадан. Денгиздан бекиниб ўтиб келиб, яширинча ишлаб юрар экан. Одамларникида.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, Маърифатхон, жуда бошим қотди...

МАЪРИФАТ АЯ: - Сиз Шарифнинг гапларига қараманг. Унга ҳам, жияни, ўтиб кетибди-да. Алам қилган. Тоза уришдим уни, нимага холангникига ичиб борасан, деб... Нима қиламиз? Ҳали уларга ҳўп деганингиз йўқ-ку?

ШАРОФАТ АЯ: - Жуда уятлиман олдингизда, Маърифат, жуда! Берсам, шундай жойга беришим керак ўзи. Лекин нима қилай?

МАЪРИФАТ АЯ: - Ўзим келганим.... (товушини пасайтириб) ўртамиздаги гап: тўйда ҳам қийналмас эдингиз, ўзимиз кўтарар эдик. Ўғлим шунақа деяпти-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, нима деяпсиз? Мен ҳам қараб ўтирганим йўқ, эл қатори.

МАЪРИФАТ АЯ: - Сизни биламан-ку. Қизларингизни кам қилмайсиз. Энди-да. Мебел-себел деган тарақ-туруқнинг кераги йўқ. Сепини ҳам шу ерга, қанча, ўн-ўнбеш кунга, унга ҳам фақат устига қиласиз. Номига! Бари бир, бу ернинг кийими у ёққа тўғри келмайди. Кейин ўзлари ўша ёқда олаверади. ёқда. Мини-пини, бикини-микиними... Айтдим-ку, ўртамизда қолсин.

ШАРОФАТ АЯ: - Унақа деманг, хафа бўламан. Қизимдан аямайман. Лекин айтяпман-ку, сира иложим йўқ. Кўнмаяпти.

МАЪРИФАТ АЯ: - Балки қизингиз билан ўзим... ўзим бир бир ялиниб кўрсам?.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, катта бошингизни эгиб... Уят бўлар.

МАЪРИФАТ АЯ: - Нима бўпти, болам учун...

ШАРОФАТ АЯ: - Энди... жавобини айтиб турибман-ку. Бекорга оғзингизни оэритиб нима қиласиз.

МАЪРИФАТ АЯ: - Ҳеч кўнглим тинчимаяпти-да. Ўғлимдан хавотирдаман.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, сиз сўраб борсангиз ким йўқ дейди Энди менинг аҳволимни кўряпсиз.

ИСТИРОҲАТ БОҒИ

Султон билан Саодат ўриндикда ёнма-ён ўтирадилар.
Дилором олисроқда уларни кўриб, бир муддат тўхтаб қолади..

СУЛТОН: - Мана, ҳамма гапни айтдим. Сен – синглим, жияним, қариндош. Менга ёрдаминг керак, Саодат. Жуда бошим қотиб қолди. Ойимдан қўрқаман. Бир нарса бўлиб қолмасалар дейман. Бу ёқда ҳам ахволим чатоқ. Яхши ҳам Дилором мени тушунади. Чидаб турибди. Онаси яна бермайман деб тўполон кўтаряпти. Бошқа жойдан совчи келиб турибди яна.

СаОДАТ: - Уйга айтмадингизми? Энди нима қиламиз?

СУЛТОН: - Қандай айтаман? Энди айтмасам бўлмайди, деб турган эдим ўзи.

СаОДАТ: - У ёқда тайёргарлик катта. Мана, Япониядан қайтишим билан тўй ҳам бўлса керак.

СУЛТОН: - Э-э, қанақа тўй? Мунча... тез?

СаОДАТ: - Ҳа, сиз нима деб ўйлаган эдингиз? Икки томон ҳам кўп вақтдан бери тайёрлиги кўриб қўйган бўлса, чўзиб нима қилади?.

СУЛТОН: - Йўғ-э? Одамни қўрқитма.

СаОДАТ: - Э-э, ана қизиқ. Одам ўзининг тўйидан ҳам қўрқадими?

Султоннинг кайфияти тушиб кетади.

Дилором буни кўради ва тез-тез юриб кела бошлайди.

СаОДАТ (жилмайиб): - Нимага қўрқасиз? Ё мен шунча ялмоғизми? Рангингиз ўзгарди. Ёқмайманми?

СУЛТОН: - Йўқ, ёқасан. Фақат синглим деяпман-ку.

СаОДАТ: - Бу гапни холамларни совчи қилиб юбормасдан айтиш керак эди.

СУЛТОН: - Мен юборганим йўқ, Саодат! Ўзлари менга айтмай боришган.

СаОДАТ (хурсанд, ғамзали кулади): - Айтганми, айтмаганми, энди нима фарқи бор. Масала ҳал бўлди-ку. Мен хурсандман.

Дилором келиб, уларнинг тепасида тўхтади.

Саодат бошини кўтариб қарайди.

ДИЛОРОМ: - Салом! Яхшимисиз? Султон ака, яшимисиз?

Султон учиб туради.

СУЛТОН: - Дилором! Салом!

Саодат ҳам ўрнидан туради.

Дилором унга қўлини чўзади.

Саодат унинг қўлидан тортиб, кучоклайди, юзидан ўпади.

Султон ажабланиб илжаяди.

Дилором ҳайрон.

САОДАТ: - Яна битта ўпай. Чиройли экансиз.

Дилором хижолатини билдирмасликка уриниб, яна юзини тутди,
Султонга савол назари билан қарайди.

СУЛТОН: - Саодат, айтган эдим-ку, жияним. Холамнинг қизи.

Дилором Саодатга нокулай кулиб қарайди.
Саодат ҳам ундан кўз узмайди.

САОДАТ: - Қаллиғи. Бешиккертти қилинганман. А Султон ака?

СУЛТОН (чайналади): - Болаликдаги...

САОДАТ: - Султон акам болалигида ҳам чаққон бўлган-да. Мени ўзиники
қилиб боғлаб қўйган. Мана, энди...

СУЛТОН: - Энди, Саодат, гап...

САОДАТ: - Сиз Дилором?...

ДИЛОРОМ: - Ҳа.

САОДАТ: - Дилором! Султон акам айтиб бердилар. Кундош эканмиз-да.

ДИЛОРОМ (Султонга бир қараб олиб, чўчинқираб): - Вой! Кундош?

САОДАТ: - Ҳа, кундош. Битта эрнинг иккита хотинини кундош дейди-да.

Ҳай, ана, хотин демаса, келинчақлар.

ДИЛОРОМ: - Вой. Вой...

САОДАТ: - Лекин хурсандман. Менга жуда ёқдингиз. Бирга яшашимиз
ёмон бўлмайди!

ДИЛОРОМ: - Бирга яшаш деганингиз нимаси?

САОДАТ: - Ҳали Султон акам тушунтирмадиларми?

ДИЛОРОМ: - Нимани? Султон ака?

СУЛТОН: - Саодат?

САОДАТ: - Султон ака, сиз мана бундай – ўртага, мен - бу ёқда, Дилором
– у ёқда.

Саодат Султонни Дилором иккаласининг ўртасига олиб, маҳкам
қўлтиқлайди.

САОДАТ: - Дилором, қўлтиғидан олинг.

Дилором ҳам беихтиёр Султоннинг қўлтиғидан олади.

САОДАТ: - Ҳа, шундай! Ярашдими? Бўпти-да. Икковимизга ҳам
уйланаверади. Иккита никоҳ. Мен хурсандман, Дилором.! Ёмон

кундош бўлиб чиқса-я, деб роса кўрққан эдим. Олдингилар тўртта ҳам хотин олар экан-ку.

ДИЛОРОМ: - Роса ҳазилкаш экансиз-ку.

САОДАТ: - Ҳеч ҳазил қилаётганим йўқ. Мана, Японияга кетяпман бу кишига ҳам, ўзимга ҳам сарпо олиб келаман деб. Уйдагилар ҳамма нарса тозасидан, фирменний бўлсин деди. Пулини берсангиз... Йўқ, майли, кейин ҳисоблашамиз, сизга ҳам олиб келаман. Бир оила бўлгандан кейин...

СУЛТОН: - Саодат! Мен сенга уйланаман дедимми?

САОДАТ: - Нима, мен сизга тегаман, деган эдимми? Сизникидан совчи бориб, ишни пишириб қўйишган бўлса, мен нима қилай? Уйланасиз-да! Тақдир.

ДИЛОРОМ (икки қўли билан юзини бекитиб): - Вой, шўрим! Ҳали бу гаплар...

СУЛТОН: - Э-э, бу гапираверади, Дилором!

САОДАТ: - Бўлиб ётибди-ю, нимага ишонмайди? Йўқ, энди орқага қайтиш йўқ. Қайтган қиз деган насоғни кўтармайман. Ҳа, энди мени бадном қилиб, ташлаб қочасизми?

СУЛТОН: - Саодат, ўйлаб гапиряпсанми? Фотиҳа бўлгани йўғ-у. нимага қайтган қиз бўласан?

САОДАТ: - Бутун вилоятга гап тарқалди-ю, қайтган бўлмайманми?

СУЛТОН: - Бадном эмиш-а.

САОДАТ: - Олдин сиз ўйланг эди. Энди кеч. Мен, майли, икковимиз ҳам сизга хотин бўламиз, деяпман-ку. Дилором, сиз ҳам ён беринг-да энди! Нима, кундошликка арзимайманми? Мен ҳам чиройлиман. Мана, қаранг.

Дилором нима дейишини билмай қараб қолади.

Султон ерга қараб миқ этмайди.

САОДАТ: - Султон ака, кўтаринг бошни. Иккита қаллиққа хурсанд бўлиш ўрнига.... Қани, юринг, бир оила бўлиб музқаймоқ ейлик.

ДИЛОРОМ (Султонга бир қараб олиб. Саодатга): - Сал бекатингиз йўқрок эканми?

Саодат хафа бўлиш ўрнига шўхчан кулади.

САОДАТ: - Дилоромхон, дарров хулоса чиқарманг. Бекатимиз битта. Мана кўрасиз, яхши қизман. Жуда намунали кундош бўлиб кетамиз ҳали. Фақат ҳозирдан айтишмайлик. Бошидан дугона бўлсак, бир умр ахчилик. Тўғрими, Султон ака?

Султон бошини кўтармайди, ерга қараб ўйланади.

САОДАТ: - Боши кўтарсангиз-чи! Бирданига иккита келинчаги бор одам сал мағрур бўлмайдими?

СУЛТОН: - Сени умуман танимаяпман, Саодат.

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Ўткир ака машина ювяпти.

Жумагул опа унинг тепасида талабчан қараб турибди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, эртага чиқамиз!

ЎТКИР АКА: - Ҳали вақт бор-у? Ҳеч бўлмаса, фотиҳа бўлсин.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳаммаси фотиҳада қўйилади-да.

ЎТКИР АКА: - Йўғ-э, шунақами?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа-да, билмайсизми?

Ўткир ака елкасини қисади.

ЎТКИР АКА: - Билсам ҳам эсимдан чиқиб кетган.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нон синдирилгандан кейин фотиҳага ҳамма нарсаси олинади.

ЎТКИР АКА: - Ҳай, синсин шу нон. Кейин олаверамиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кейин шошиб қоламиз. Нимага одамнинг гапига кирмайсиз? Нима десам, бир гап топяпсиз-эй. Бунақа эмас эдингиз-ку.

ЎТКИР АКА: - Ўзинг-ку, одамни шошириб қўйяпсан. Ҳалитдан бозорда нима бор?

Ўткир ака кран тагига челак қўйиб, сувни очади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Энди бундан кейин ҳар куни бозорга бораман. Эҳ-ҳе, ҳали олинадиган нарсалар...

ЎТКИР АКА: - Ўзинг боравер, менинг бошимни қотирмай.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ий-я, кейин уни менга айтмай олибсан, бунга маслаҳат қилмабсан, деб, а?

ЎТКИР АКА: - Сен маслаҳатга кирар эдингми? Айтганинг айтган, деганинг деган-ку доим. Япониясига кетибдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, эртага учар экан. Лекин у ёқда Султон билан топишибди. Султоннинг ўзи кузатиб қўяр экан. Ҳозир шаҳарни айлантириб юрган эмиш. Паркларга олиб борибди.

ЎТКИР АКА: - Ҳа.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, яхши ишқилиб, кўз тегмасин. Курсдошларига таништирибди, музқаймоқ олиб берибди. Ўғлингиз бало чиқди. Бўш-баёвроқ деб юрсам, тузук.

ЎТКИР АКА: - Саодат билан шаҳар айланган бўлса, пули қандай эди?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен пича Саодатдан бериб юборган эдим. Етар.

ЎТКИР АКА: - Саодатнинг ўзига берганингдан бошқами?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўлибманми? Албатта бошқа. Бу Япониянгга, бу Султон билан бирга юришларингга деб тайинлаб юз минг бердим.

Ўткир ака челақни қўлига олади.

ЎТКИР АКА: - Қоч нари, устингга сачрайди.

Ўткир ака челақдаги сувни машинага сепеди.

САРТАРОШХОНА

Дилором сочини турмаклатади.

САРТАРОШХОНА ОЛДИ

Биз билган икки совчи сартарошхона ойнаси олдида гаплашадилар.

КИЧИК СОВЧИ (ичкарида ўтирган Дилоромга ишора қилиб): -

Кўряпсизми?

КАТТА СОВЧИ: - Кўряпман, хўш?

КИЧИК СОВЧИ: - Сочининг турмагига қаранг, ҳали турмушга чиқмаган.

КАТТА СОВЧИ: - Турмагидан билиб қолдингми?

КИЧИК СОВЧИ: - Ўтиришини кўринг. Эрга чиқмаган қиз шундай ўтиради.

КАТТА СОВЧИ: - Эрга чиққани қанақа ўтирар экан?

КИЧИК СОВЧИ: - Сиз яхшилаб қаранг-да.

КАТТА СОВЧИ: - Эй-й... Кўчада кимни кўрсанг, харидор бўлаверасанми?

КИЧИК СОВЧИ: - Мен эмас, харидорнинг ўзи кўп. Қозончи маҳалладаги йигитнинг онаси шунақа қиз бўлсин, деган эди-ку.

КАТТА СОВЧИ: - Худди шу қизни кўриб айтдимми? Ўзини-я?

КИЧИК СОВЧИ: - Шунақа қиз, деди. Мен бир қарашда биламан.

Маҳоратим ошиб, мастер бўлиб кетяпман, опа.

КАТТА СОВЧИ: - Ойлигингни ошириш ҳам керакдир?

КИЧИК СОВЧИ: - Нима қипти? Оёқда оёқ йўқ, югурсак. Ойлик олсак нима бўпти. Ўзи ёзиб юриш керак.

КАТТА СОВЧИ: - Аввал бир дафтар тут. Чиройлисидан.

КИЧИК СОВЧИ: - Оддийси бўлмайдимми?

КАТТА СОВЧИ: - Кўп жойга кирамиз. Дафтар ҳам обрўли бўлиши керак.
КИЧИК СОВЧИ: - Унда электрон кундалик чиққан. Шундан олайлик. Мен
кўпини кўл телефонимга тушириб юрибман-ку. Ёзиб юрсак ҳам
яхши бўлади.
КАТТА СОВЧИ: - Бўпти, юр. Бугун ҳақиқатдан ҳам оёғим узилиб тушай
деяпти.
КИЧИК СОВЧИ: - Шу қиз билан гаплашайлик.
КАТТА СОВЧИ: - Мен гаплашмайман, чарчадим. Чой ичавериб ҳам
қийналдим. Уйга борайлик.
КИЧИК СОВЧИ: - Бўлмаса, ўзим. Сиз туриб туринг.

Кичик совчи ичкари киради.
Катта совчи оғриниб қараб қолади.

САРТАРОШХОНА

Сартарош қиз чакқон-чакқон ишлаб, Дилоромнинг сочига охирги
жило беряпти.
Кичик совчи ўтириб, кўзгудан салом беради.

КИЧИК СОВЧИ: - Ассалому алайкум! Яхшисмисиз?
САРТАРОШ ҚИЗ (Дилоромга): - И-и, қимирламанг, бузасиз (кичик
совчига) Ва-алайкум, опа! Раҳмат. Келинг. Ўтиринг.

Дилором ҳам кўзгудан жавоб қайтади.

САРТАРОШ ҚИЗ: - Яна қимирляпсиз. Бошингизни тўғри ушланг. (кичик
совчига) Ҳозир ўн минутда бўламан. Лекин кейин ҳам мижозим бор.
Телефон қилган. Кутасизми?
КИЧИК СОВЧИ: - Йўқ, бу синглимда ишим бор.

Дилоором атрофга кўз ташлаб, кичик совчининг ойнадан ўзига
қараб турганини кўриб, хайрон бўлади.

ДИЛОРОМ (хайрон бўлиб): - Менда?
КИЧИК СОВЧИ: - Турмушга чиқмагансиз-а?
ДИЛОРОМ: - Йўқ ҳали.
КИЧИК СОВЧИ: - Вой, қандай яхши!
САРТАРОШ ҚИЗ: - Турмушга чиқмаса, яхшими?
КИЧИК СОВЧИ: - Йўғ-э, мен керак учун сўраяпман.
САРТАРОШ ҚИЗ: - Балки ростдан ҳам яхши эмасдир. Бир хил эрлар
ишламайсан, деб туриб олади.

Катта совчи ташқарида бетоқатланиб, «кетдик» деган ишора қилади.
Кичик совчи «ҳозир» деб имо қилади.
Сартарош қиз ишини тўхтатмай, катта совчига тикилади.

КИЧИК СОВЧИ: - Адрес, телефонларингизни беринг.

ДИЛОРОМ: - Нимага, опа? Сизни танимасам, билмасам.

КИЧИК СОВЧИ: - Танимасангиз, энди танийсиз. Яқин бўлиб кетамиз
хали. Қаерда туришингизни айтсангиз бўлди. Ойингиз билан
гаплашамиз.

САРТАРОШ ҚИЗ: - Э-э, ҳа, совчимисиз?

КИЧИК СОВЧИ: - Қайдан билдингиз?

САРТАРОШ ҚИЗ: - Ташқарида туриб гаплашганингиздан. Бу ёққа қараб-
қараб қўйдингиз-ку.

КИЧИК СОВЧИ: - Бало экансиз. (Дилоромга) Айтинг.

ДИЛОРОМ: - Э-э, опа, ўзи совчи деса, юрагим ўйнайдиган бўлиб қолган.
Эрга тегмасамми деб турибман.

САРТАРОШ ҚИЗ: - Мен берайми адресимни. Саваттол маҳаллада
тураман...

КИЧИК СОВЧИ: - Сизга бошқа келаман. Ҳаммага ҳам буюрган вақтида
бўлади. Мана бу синглимнинг эса аниқ харидори бор.

ДИЛОРОМ: - Опа, менинг харидоримни сиз танимайсиз.

КИЧИК СОВЧИ: - Нимага бу, кимга гапирсам, эгалик бўлиб чиқяпти?

САРТАРОШ ҚИЗ: - Сиз менга ўхшаган эга ахтариб юрганларга гапиринг.

Шу пайти катта совчи киради.

КАТТА СОВЧИ: - Мунча танда қўйиб олдинг? Қизлар, яхшимисизлар?

КИЧИК СОВЧИ: - Опа, бўлди, туряпман.

ИСТИРОҲАТ БОҒИ

Ориф билан Шарифа нимадандир аразлашган, Ориф хуноб, Шарифа
жуда хафа, ҳам катта-катта очилган кўзларида кўрқув.

ОРИФ: - Бир оғиз гап сўраяпман. Бу ерда сизнинг айбингиз йўқ. Ҳаёт
шунақа.

ШАРИФА: - Нима керак бунақа гаплар? Мен кўрқиб кетяпман.

ОРИФ: - Нимага кўрқасиз? Мен хайрлашамиз, демаяпман-ку. Бир оғиз
гапга...

ШАРИФА: - Мен ойимдан сўрайман.

ОРИФ: - Э-э, нима керак ойингизни аралаштириб?

ШАРИФА: - Ойим берганлар-ку.

ОРИФ: - Мен мутлақо бошқа гапни сўраяпман.

ШАРИФА: - Мен... билмайман ахир... нима дейман?..

Шарифа юзини бекитиб, йиғлаб юборади.

Кейин шу йиғлаган кўйи туриб, кетиб қолади.

Ориф бир зум ўйланиб туради-да, кейин унинг орқасидан югуради.

АҲМАДАЛИ АКАНИНГ ХОНАСИ

Аҳмадали ака кўзойнагининг тепасидан ним кулиб қарайди.

Нозим катта бир ишни қилиб қўйгандек, иддао билан ўтиради.

НОЗИМ: - Ишимизни расво қилдингиз, ака. Ундан ҳам кўра, ўзингиздан хавотирдаман.

АҲМАДАЛИ АКА: - Хўп, бормадим- бормадим-да. Битта мен бормаганимга расво бўлиб кетаверса, ўзи бўлмайдиган иш экан-да.

НОЗИМ: - Бизларга ўртак бўлиш ўрнига... кап-катта одам, шу аҳволга тушиб ўтирса.

АҲМАДАЛИ АКА: - Нима қипти менга?

НОЗИМ: - Ўзингизга бир четдан қараб кўринг.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ҳа, шилпикманми ё кўрми?

НОЗИМ: - Хавотир оляпман сиздан деяпман.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ўша куни ичганимни айтяпсанми?

НОЗИМ: - Йўқ, маст бўлиб қолганингизни айтяпман. Одам танимай қолгунча ҳам отадими одам?

АҲМАДАЛИ АКА: - Биринчидан, менга ақл ўргатишга ҳеч ким сенга ҳуқуқ бергани йўқ. Иккинчидан, маст эмас эдим.

НОЗИМ: - Қайсинг Нозим, қайсинг Давлат, деб... тилингиз ҳам айланмай қолган эди-ку?

АҲМАДАЛИ АКА: - Ҳаммаси эсимда. Ўзимни мастликка солдим. Ҳа, бормаслик учун. Бормас эдим бари бир.

НОЗИМ: - Э-э, нимага тўғриси айтмадингиз?

АҲМАДАЛИ АКА: - Тушунмас эдиларинг. Сен тушунсанг ҳам, анави найновинг тушунмас эди. Боргим келмади. Маст бўлиб олдим.

НОЗИМ: - Мана, сизсиз ҳам битиряпмиз. Яна бир борсак, ҳал ҳам бўлиб қолади. Энди йўқ, демассиз?.

АҲМАДАЛИ АКА: - Йўқ, дейман. Лекин тўйга айтсанглар, бораман. Совчиликка эмас.

НОЗИМ: - Нима бунча?

АҲМАДАЛИ АКА: - Э-э, айтмайман. Сенга айтадиган гап эмас.

НОЗИМ: - Майли, ўзингиз биласиз.

АҲМАДАЛИ АКА: - Шундай бўлсин. Э, менга қара, ўзинг шунақа қилиб юраверасанми? Энди кўча чангитиб юрадиган пайтларинг ўтиб кетди. Ё ҳали партада ўтирибман деб ўйлаяпсанми?

НОЗИМ: - Энди менга ёпишяпсизми?

Аҳмадали ака жиддий тортади, оғир сўлиш олиб, олдидаги чойнакдан пиёлага чой қуяди.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ичасанми?

НОЗИМ: - Йўк, раҳмат.

АҲМАДАЛИ АКА: - Султонинг учун югуравериб, ўпканг куйиб кетмадими?

НОЗИМ: - Дўст билан обод уйинг.

АҲМАДАЛИ АКА: - Энди сен ҳам сўрайдиган ёшга етиб келдинг, Нозим. Сени катта қилганлар бор, дарс берганлар, ишонганлар, шунчаки. Ақлни нима қилар экан, деб қараб турганлар бор. Энди шулар сўрайди, мана, сени катта қилдик, одам бўлдинг, етар энди, қани, деб сўрайди.

16. Айшни нодон суриб, кулфатни доно тортадур

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Шарофат ая учоёқ нарвон устида хомток қияпти.
У ток баргларини асабий ғайрат билан шарт-шурт юлади.
Дарвоза эшиги очилиб, қўшни Дилором киради.
Шарофат ая унга бир ёқтирмай қараб қўяди-да, яна ишига берилади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ассалом, хола! Яхшимисиз? Яна иш ўзингизга қолибди-да.

ШАРОФАТ АЯ (салдан кейин, ишини тўхтатмай): - Ҳа, шунисига ҳам шукр. Қизлар ҳам бир кўчманчи қушдай гап. Бугун уйда меҳмон, эртага ўзининг уйига учиб кетади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Учиб кетиши аниқ бўлиб қолдимиз, хола?

ШАРОФАТ АЯ: - Энди, хонаси келганда айтдим-да. Нимага сўраяпсан?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ўзим... совчилар қатнаб ётганига.

Шарофат ая ишини тўхтатиб, турган жойида бурилиб, қизга тўғри тикилади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳм-м... Йўқ деяпти-да дугонанг. Бошимга ёстик бўлмоқчи. Сен бир гаплаш.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ким билан? Сарвар ака биланми?

ШАРОФАТ АЯ (хушёр тортиб): - Сарвар аканг ким? Ҳа... сен қайдан биласан?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ (чўчиб кетиб): - Йўқ... мен отини эшитган эдим.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен дугонанг билан гаплаш деяпман. Шу Сарварга кўнмаяпти-да.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Энди, хола... У Сарвар ака дугонамга тўғри келмайди-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага? Келишган, бой-бадавлат, ўзимизнинг маҳалладан.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Келишганликка келишган-ку-я. Бой бадавлат ҳам... (чайналади) Лекин...

ШАРОФАТ АЯ: - Нима лекин? Хўш?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Энди, хола, бузилиб кетган-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Бузилиб кетган? Ким?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ўша Сарвар ака. Шунча йил соғ юрадимиз? Яна курорт шаҳар, яланғоч қизлар кўп...

ШАРОФАТ АЯ: - Яланғоч?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳа, тамом яланғоч бўлмаса ҳам. Кўчада мана бундай (икки бармоғини жуфтлаб кўрсатади) икки энли бикинида юради.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, сен қаёқдан биласан? Бикининг нима? Маърифат ҳам шунақа дегандай бўлувди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Кўрганман киноларда, телевизорда. Бикини – чўмилганда кияди. Кийим ҳам эмас. (икки қўли билан кўкрагида чизиб кўрсатади) Мана бундай ингичка тасма.

ШАРОФАТ АЯ: - Очикда чўмилиб юрадимми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳа, кинода пляжларини кўргансиз-ку. Офтобга тобланиб ётаверишади, кўчада ҳам юришади.

ШАРОФАТ АЯ: - Тавба, тавба! Ўзимизнинг Абдурахмон аканинг ўғли-я? Шунақа қизларнинг ичида юрадимми? Билар экансан-да?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Эшитганман.

ШАРОФАТ АЯ: - Келишган деяпсан-ку. Кўргандирса-ан? Майли. Уялма, дугонанг бари бир унга йўқ деяпти. Мунақа бузилиб кетган бўлса, мен ҳам бермайман. Бой-бадавлат деб, эртага қизимнинг кўзининг ёшини оқиздириб юраманми.

Дилором юзини буради, хурсандлигини яшира олмай илжаяди.

Шарофат ая бари бир унинг кайфиятини илғаб олади.

ШАРОФАТ АЯ: Дугонанг ичкарида. Уй йиғиштиряпти.

Кўшни Дилором уй томонга йўл олади.

Шарофат ая унинг орқасидан маъноли қараб қолади.

Ошхона томондан Дилафрўз чиқиб келади.

Кўшни Дилором кириб кетган томонга бир кўз ташлаб, ойисига қарайди.

Шарофат ая бир муддат иш қилиб туради-да, кейин қизининг бир гапи борлигини сезиб, унга ўгирилади, савол назари билан қараб, им коқади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, қизим?

ДИЛАФРЎЗ: - Дилор опа бекорга серкатнов эмас. Опам оғзидаги ошни олдириб ўтирибди.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима деяпсан, қизим? Бир нарсани биласанми?

ДИЛАФРЎЗ: - Сизнинг ҳам кўнглингиз бўш, ая! Бермайман топганингга, Сарварга бераман, денг - тамом! Мен опамнинг ўзлари топганга қаршиман!

ШАРОФАТ АЯ (ўзини ҳайронликка солиб):- Вой, опангнинг кўнглига қарамаймизми?

ДИАФРЎЗ: - Нима кўнгли? Шундай шаҳар, Европа кўнглидан зўрми?

Опам тушунмаяптилар. Бунақа имкон ҳеч қачон бўлмайди. Менга ҳам зўр бўлар эди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳай, қизим, катта бўлиб қопсан-ку, лекин қиз боланинг кўнглини...

ДИЛАФРЎЗ: - Ая, шу Сарвар акага беринг!

ШАРОФАТ АЯ: - Сендан сўрамайман.

ДИЛАФРЎЗ: - Бу уйда менинг ҳам овозим бор. Опамни тайини йўқларга беришингизга қўймайман.

ШАРОФАТ АЯ (довдираб қолади): - Ий-э, ҳали бало бу ёқдан чиқиб қолмаса эди.

АҲМАДАЛИ АКАНИНГ ХОНАСИ

Аҳмадали ака чойдан ҳўплайди.

НОЗИМ: - Кечагидан кейин... чанқатяптими?

Аҳмадали ака Нозимнинг гапига парво қилмайди, яна чойдан ҳўплайди.

АҲМАДАЛИ АКА: - Яна бир инсон сени деб дунёга келган, тақдирини сенга боғлаган, ҳаётини бағишлаган. Оила қиламан, бола туғиб бераман, шу болаларини боқаман, дейди. Хуллас, ҳаммадан ҳам сенга қараб турган – у!

НОЗИМ: - Ким экан ўша?

АҲМАДАЛИ АКА: - А топ-да шуни. Адашмай тўғри топишинг керак.

НОЗИМ: - Ўзи билмайдими мени?

АҲМАДАЛИ АКА: - Сенга ҳали ҳам майнавозчилик бўлса. Ҳаёт, бу, укам, жуда мураккаб нарса. Энг ёмони - билмай ё ўйинқароқлик қилиб, ўзингни, яна ҳам аниқроғи, кўнглингни алдаб қўйиш. Кейин бир умр адашасан. Ҳамма ялтираб турган нарса тилла эмас, лекин кўзингга тилла бўлиб кўринади. Тинмай тилла деб ушлайсан, мис бўлиб чиқаверади.

НОЗИМ: - Яшашни яшайди-да, ака, илмий назарияга айлантирмасдан.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ҳа, яша, укам, айтяпман-ку, кўча чангитиб, умрингни ўтказиб юборма, энди қўним топ, деб. Биринг қачон икки бўлади? – бошинг иккита бўлганда. Бошинг қачон иккита бўлади?

НОЗИМ: - Хотин олсанг?

АҲМАДАЛИ АКА: - Йў-ўқ! Кўнглингга тўғри келадиган кўнгил топсанг! Худойим шуни тўғри қилса. Сен кулма, бу гапларнинг мағзини чак.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим билан Давлат.

Давлат кулоғида телефон гўшаги, асаби бузилган.

ДАВЛАТ: - Эй. эй... Гулсанам, деяпман! Нимага гапирмайсан? Эй, хей сен.... (Нозимга) Қўйиб қўйди! Гаплашмаяпти! Нима қилсам энди? А Нозим, нима қилсам?

НОЗИМ (кифтини учириб): - Бунақа пайти... билмасам. Менинг хотиним ҳали менга тегмаган. Демак, ҳали йўқ хотин билан уришиб ҳам кўрганим йўқ..

Давлат Нозимга бир зум қараб қолади.

ДАВЛАТ: - Сиз гаплашсангиз-чи?

НОЗИМ: - Нима дейман? Сиз билан гаплашмаса, мени эшитмаса ҳам керак.

ДАВЛАТ: - Ўғлимни соғиниб кетдим-эй! Борсам киритмайди, кўрсатмайди ҳам. Менга қаранг. Сиз боринг, тушунтиринг.

НОЗИМ: - Мен? Нимани тушунтираман? Бу шунақа йигит, юради, лекин сиздан ҳам ажралмоқчи эмас, дейманми?

ДАВЛАТ: - Ажралмоқчи эмас эмиш. Одамга ўхшаб тушунтиролмайсизми?

НОЗИМ: - Хўп. Айтинг.

ДАВЛАТ: - Билмасам. Бор маҳоратингизни ишга солинг. Бир гаплар топарсиз. Ким айтади сизни журналист деб.

НОЗИМ: - Ҳеч қачон эру хотиннинг орасига тушиб кўрмаганман. Ўзи орага аҳмоқ тушади, дейишади.

ДАВЛАТ: - Гаплашмаяпти мен билан деяпман сизга! Саодат бугун кетса, Даврон икковгинаси ёлғиз қолади-ку.

НОЗИМ: - Лекин мен нима деб бораман?

ДАВЛАТ: - Тўқийсиз-да. Юрмайди, нотўғри хаёлларга борма, дейсиз.

НОЗИМ: - Ёлғон гапираманми? Нима, Раъно деган ўйнаши йўқ, деб айтаманми?

ДАВЛАТ: - Бор, дейсизми бўлмаса? Нима, сизнинг виждонингизни деб, мен оиламдан ажралайми?

НОЗИМ: - Мен ажралинг деяпманми? Борибди-ку ўз оёғи билан. Йўқ, дўстим, ўзингиз пиширган ош, ўзингиз ичаверинг.

ДАВЛАТ: - Жон дўстим! Дўстимсиз-ку. Менга дўстдан ҳам яқинсиз. Дўстинг учун захар ют дейишади.

НОЗИМ: - У захар рамзий захар бўлган, шунинг учун ютиб юбораверишган. Сизнинг захарингиз томоққа тиқилиб қолади.

ДАВЛАТ: - Ана шу сўзамоллигингизни ишга соласиз. Билмайман, Нозим! Тамом, сиздан бошқа суянадиганим йўқ, ҳаётим қўлингизда. Гулсанам билан яраштириб қўясиз, вассалом!

НОЗИМ: - Ий-э... Мен сизга юринг деган эдимми?

ДАВЛАТ: - Ҳозир бошқа умидим йўқ. Нозимнинг қўлидан яраштириш келмади деб хотинимдан айриламанми?.

НОЗИМ: - Оббо, ишқий можароларингиз жаддига мен қолмасам ҳали?

ДАВЛАТ: - Нима десангиз денг, лекин Гулсанам билан гаплашиб берасиз! Биламан, қўлингиздан келади. Хоҳласангиз бўлди. Илтимос!

Нозим унга индамай қараб туради.

ДАВЛАТ: - Бегона шаҳарда, боласи билан бир ўзи! Қандай қараб тураман? Ёрилиб кетай деяпман, эй инсон!

НОЗИМ: - Э тавба! Худди ўйнашни мен учун тутгандай гапирасиз-а. Майли, бораман, лекин... менинг гуноҳим нима?

ДАВЛАТ: - Биров сизга гуноҳ қилдинг, деяптими?

НОЗИМ: - У бечоранинг кўзига қараб туриб, қандай алдайман?

ДАВЛАТ (деразага қараб): - Анави кампир яна келяпти. Э-э, сизга маза экан, ҳар куни текин овқат.

Очиқ деразадан Ҳамида хола кўринади.

НОЗИМ: - Салом-алайкум, хола? Эй. овора бўлибсиз. Боягина еган эдик берган мантингизни.

ҲАМИДА ХОЛА: - Норин олиб келдим. Саломат холангиз мавлуд қилган экан. Норинни Усмон мўйловникига буюрган экан. Лекин бошлабди.

ДАВЛАТ (Нозимга): - Олинг-да ноз қилмай. Кечқурун еймиз.

ҲАМИДА ХОЛА: - Бобонгизнинг қон босими бор. Норин ошириб юборади. Мен ҳам есам қизиб кетаман.

НОЗИМ (чўзилиб пластмасса тоғорачани Ҳамида холадан олади): - Менга қўшиб яна битта текинхўрни боқяпсиз-да. Кейин буни ҳайдаб ҳам кеткизолмайман.

Ҳамида хола Нозимни эшитмаса ҳам, яхши гап гапираётганини англаб, жилмаяди.

Давлат тоғорача ёпилган нонни кўтариб кўради.

ДАВЛАТ: - Ўх-ў, қазиси ҳам бор экан.

ҲАМИДА ХОЛА: - Лекин уйда турса, мендан яшириб еб олади

ДАВЛАТ: - Ким?

НОЗИМ (кампирга эшиттирмай, Давлатга): - Чолини айтяпти.

Давлат қўлини тоғорачага чўзади.

НОЗИМ: - Эй... кетсин, кейин. Очофатлик қилмай туринг.

ДАВЛАТ: - Маза-эй сизга.

ҲАМИДА ХОЛА: - Кечкурун ош олиб келаман. Бу жўрангиз ҳам бўладими?

НОЗИМ: - Ҳа, бундан қутулиш йўқ.

Телефон жиринглайди.

Кетмоқчи бўлиб турган Ҳамида хола тўхтаб. қизиқсинади.

Нозим гўшакни олади.

НОЗИМ: - Ҳа, салом!.. Йўқ, Давлат бор... Нима?... (Давлатга қараб туриб).. Билмайман, кетса керак... (Давлатга). Бугун ҳеч қаякка бормайсизми?

ДАВЛАТ: - Нима эди?

НОЗИМ (гўшакка): - Келаверинг. (Давлатга) Қорнингиз тўйди, ҳазми таомга бир айланиб келинг.

ДАВЛАТ: - Ҳозир кетаман. Ишим бор... Кутубхонада.

Ҳамида хола кетади.

Нозим Давлатга истехзо билан қарайди

ДАВЛАТ: - Э-э... ҳа, рост.

НОЗИМ: - Ишоняпман, ишоняпман.

ДАВЛАТ: - Одамга ишониш керак..

НОЗИМ: - Хўп. Хў-ўп, деяман-ку.

ДАВЛАТ: - Султон келиши мумкин.

НОЗИМ: - Ориф ҳам келиб қолади.

ДАВЛАТ: - Мен кўрмай шуни, жигилдоним қайнайди. Ўзининг қўлидан иш келмайди, лекин ақл ўргатаверади.

НОЗИМ: - Яхши йигит. Соддароқ-да.

ДАВЛАТ: - Содда, содда. Кўприкнинг тагида туриб, эшак ҳуркитади.

НОЗИМ: - Сизга ўзи одам иси ёқадими?

ДАВЛАТ: - Мана, сиз бор-ку. Юрак сирларимни сизга ишонаман.

НОЗИМ: - Ишонмасангиз минг марта яхши эди. Меҳнати оғир.

ДАВЛАТ: - Ориф-порифни қўйинг-да, бизникига бориб келинг.

НОЗИМ: - Шу учун ёқсам керак-да.

ДАВЛАТ: - Ҳа. Шу учун. Бекорга дўст тутинмайман.

НОЗИМ: - Ҳозир кетасизми?

ДАВЛАТ: - Нима, ҳайдаяпсизми?

НОЗИМ: - Мен ҳам нафас олиб туришим керак-ку.

ДАВЛАТ: - Қачон борасиз?

НОЗИМ: - Ориф келиб кетсин. Зарил иши борга ўхшайди.

ДАВЛАТ: - Яна баҳона тўкиб юрманг.

НОЗИМ: - Бораман, дедим-ку.

ТОШКЕНТ ХАЛҚАРО АЭРОПОРТИ

Аэропортнинг олди гавжум, кириш эшигининг олдида узун навбат.
Табиийки, учадиганлар, кузатувчилар; чамадонлар қатори.
Шар-шур-р товушлар келади – одамлар юкини скотчлатаётир.
Бу чеккада, парапетга суянган Султон билан Саодат.

СУЛТОН: - Саодат?

СаОДАТ (табассум билан): - Ҳа, Султон ака?

СУЛТОН (бўшанг оҳангда): - Қўй энди шунақа гапларни. Мени икки ўт орасида куйдирыпсан?

СаОДАТ: - Яхши-ку бунақа куйиш. Бир томонингизда Дилором, бир томонингизда мен, икки қизнинг ўртасида.

СУЛТОН: - Саодат?

СаОДАТ (кулиб): - Жон демайсизми? Жанжал қилмасам, норозилигим йўқ. Дилоромга кундош бўламан, хурсандман, деб ўзим айтиб турибман. Нимага ўйланасиз? Очилиб-сочилив юрмайсизми?

СУЛТОН: - Ўйлаб гапиряпсанми? Аҳмоқ қилма одамни.

СаОДАТ: - Нимага аҳмоқ қиламан? Сиз мени ҳам ўйлаяпсизми? Агар ҳозир сиз қайтиш қилсангиз, кейин ким мени олади?

СУЛТОН: - Ўйлаб гапиряпсанми? Нимага олмайди? Ўзи нималар деяпсан?

СаОДАТ: - Сиз ўйланг, холасининг ўғлики олмаган бўлса, демак, бу қиз жуда бўлмас экан демайдими? Бунақа гапни кўтариб юролмайман. Менга ҳам уйланиб, номимни оқлаб берасиз, тамом!

СУЛТОН: - Мен Дилоромни яхши кўраман, дедим-ку.

СаОДАТ: - Яхши кўрманг деяпманми? Мени ҳам яхши кўрасиз.

СУЛТОН: - Бир юракка икки муҳаббат?

СаОДАТ: - Кенг бўлинг, Султон ака, кенг. Ким айтади сизни замонавий йигит деб.

СУЛТОН: - Сен замонавий қиз бўлиб қолдингми?

СаОДАТ: - Бўлмасам-чи! Мана, замон нуқтаи назаридан қараяпман-ку.

СУЛТОН: - У қанақа нуқтаи назар экан?

СаОДАТ: - Қанақа эмас, ўзимники. Ҳаёт муаммоларини ўзим ечаман. Мана, уй томонга ўзим тушунтираман. Сиз бу ёқни тинчитинг. Совчингиз тезроқ ҳал қилсин. Балки икки тўйни битта қилиб ўтказармиз.

Саодат шарақлаб, серзавқ кулади.

СУЛТОН: - Мунча кўп куласан?

САОДАТ: - Мен ўзи шунақа кулоғич қиз бўлиб қолганман. Бахтим очилганидан. Ҳа, рост-да, Дилоромингиз бир мегажин бўлиб чиққан-да нима қилар эдим?

СУЛТОН: - Ҳеч тушунмаяпман сени.

САОДАТ: - Нимага тушунмайсиз? Яна айтаман, замонавий йигит бўлинг.

СУЛТОН: - Замонавий шунақа қиладими?

САОДАТ: - Замон нафаси шу. Яна биттасига уйланиб, шуни яширишга уринганлар замонавий эмас. Биз конуний турмуш қурамиз. Иккинчи оила деган гап бўлмайди. Битта оила, иккита хотин. Ҳаммага намуна бўлиб, ахил яшаймиз. Мана, кўрасиз.

СУЛТОН: - Йўқ. Менга айт, нимага мунча кўп куласан?

САОДАТ: - Айтяпман-ку бахтим очилганидан деб. Бўпти энди, мен кираман. Фақат... илтимос, уйга ҳеч нарса демай тулинг. Келиб ўзим айтаман. Сиз бузиб қўясиз. Бўпти. Майли, ўпиб юрманг! Ҳали ўрганмаганман.

СУЛТОН: - Мен... сира ўпмоқчи эмас эдим.

СУЛТОН: - Ҳалитдан хотиним деб ўйламанг, деяпман-да. Жуда ўпгингиз келиб турган бўлса, оғзингизни бетимга тегизиб қўя қолинг. Мана, манг.

СУЛТОН: - Саодат, шу вақти ўпиш кўнглимга сиғадими?.. Э-э, одамни арасотга солиб кетяпсан.

САОДАТ: - Келиб ўзим чиқараман арасотингиздан. Чиданг. Хайр. Фақат уй томонга индаб қўйманг. Ҳа-я, яхши бор демайсизми?

СУЛТОН: - Яхши бориб кел.

САОДАТ: (худди кетгиси келмаётгандек) – Яхши қолинг... Э, ҳа, эсим курсин. Размерларингизни яна бир эслаб олай. Костьюм эллик икки, бошмоқ қирқ икки, қўйлакнинг ёқаси қирқ икки, а?

СУЛТОН: - Яна шу гапми? Йўқ, сен жинни-пинни бўлиб қолибсан.

САОДАТ: - Ё қирқ учидан олайми? Икки хотин яхшилаб боққандан кейин семирсангиз керак? Каттароғидан олавераман...

Саодат ҳамроҳлари силжитаётган чамадони ёнига боради.

Эшикдан кираётиб, орқасига бурилади-да, Султонга қўлини кўтариб, бармоқларини жимжима қилади – хайрлашади.

Султон ҳам қўлини кўтариб, ожиз илжаяди.

Йўл

«Нексия» рулида Ўткир ака, ёнида Жумагул опа.

Катта йўлда турли русумдаги машиналар, икки чеккаси, ҳовлилар, далалар.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шунча нарса, бўладигани йўғ-а!

ЎТКИР АКА: - Бозор шу-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳаммаси арзон мол! Энди шаҳардаги дўконларни қараймиз

ЎТКИР АКА: - Ахтарамиз, лекин бугун эмас. Бозорда бошим айланиб кетди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қачон бўлмаса?

ЎТКИР АКА: - Вақт бор ҳали. Опанг билан чиқарсан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ий-э, опам уни оламиз деса, мен буни. Икковимиз келишолмай, яна...

ЎТКИР АКА: - Ўз опанг билан-а? Қўйсанг-чи. Қайтанга мен билан юрсанг қийналасан..

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қийнаб юборасан денг. Йўқ, бирга борамиз дўконларга.

ЎТКИР АКА: - Чарчадим.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Хўп. Бугун бўлмаса, эртага. Бугун ўзи кеч ҳам бўлди. Саодат бугун учади. Учиб ҳам кетгандир. Султон кузатган бўлса, кўнглимининг бир ёғи тинчир эди.

ЎТКИР АКА: - Мунча кўнглим, кўнглим? Бўлди-да энди, менинг ҳам кўнглимни ғаш қилиб юборяпсан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тўй ўтиб, Саодатжон узатган пиёлани олиб, чойини ичиб, кейин тинчийди-да сизнинг кўнглингиз ҳам.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим билан Ориф.

Нозим тиззасига шапатилаб, туриб кетади.

НОЗИМ: - Шундай дедингизми-эй? Жинни бўлдингизми?!

ОРИФ (аччиқ илжайиб): - Айтибман-да.

НОЗИМ (Орифнинг тепасида туриб олиб): - У бечоранинг айби нима? Э-э тавба, одам ўз ихтиёри билан ҳам ақлдан озар экан-да. а? Содда покиза бир нарсага?

ОРИФ: - Мени яхши кўрасизми, йўқми, яхши кўрмасангиз, очик айтаверинг, хафа бўлмайман, десам, йиғлаб кетиб қолди.

НОЗИМ: - Шунақа қилиб ҳам сўрайдими? Севмайман-э, тур, йўқол, деса нима қилар эдингиз? Шундай демабди-да.

ОРИФ: - Айтяпман-ку, кетиб қолди деб. Яна бориб онасига айтиб берган экан, отаси ҳам эшитиб қолибди

НОЗИМ: - Оббо!

ОРИФ: - Тайини йўқ болага ўхшайди, супра-халтангни йиғиштир депти.

Нозим уй ўртасида у ёқдан бу ёққа юра бошлади.

НОЗИМ (асабий кулиб): - Ана холос! Э-э, тавба, чиқаси келса - эгаси бошчи! Одам ҳам шунақа бўладими?

ОРИФ: - Бу ёқда ойим! Сан бола одам бўлмадинг, кимларга қўшилдинг, башарангни кўрмай... Ўша куни жуда кеч борганим ҳам қўшилди. Сан бошқасига илакишиб қолгансан, бирон ёмон қиз сени йўлдан урган, фалон-беҳмадон.

НОЗИМ: - Расво қилибсиз ишни. Энди?

Ориф кифтини қисиб, Нозимга ёлвориб қарайди

ОРИФ: - Сизга келдим.

НОЗИМ: - Э-э йўқ! Султоннинг дарди етмагандай, ҳозир Давлат ҳам ўлигини ортиб ўтирибди. Энди сиз. Ўзим ҳам яшайманми, йўқми? Нимага менга ёпишиб оляпсизлар? Эмчеэсманми сизларга?

ОРИФ: - Бошқа ўртоқларимга айтсам, майна бўламан. Жон ўртоқ!

НОЗИМ: - Ойингиз билан... ўзингиз туриб, мен гаплашаманми?

ОРИФ: - Ойим билан эмас.

НОЗИМ: - Ким билан? Қизингиз биланми?

ОРИФ: - Йўқ, у энди икки дунёда ҳам учрашувга чиқмайди..

НОЗИМ: - Ким билан бўлмаса? Бирон амма-холасими?

ОРИФ (ерга қараб): - Отаси билан.

НОЗИМ: - Нима? Отаси!?

ОРИФ: - Отаси бўлди, қайтарамиз, боласиники сал етишмайдиганга ўхшайди дебди.

НОЗИМ: - Кимнинг боласиники етишмайди?

ОРИФ: - Меники. Мени айтган.

Нозим хахолаб кулади.

Ориф тумтаяди.

НОЗИМ: - Тўғри айтибди лекин. Психдўхтирми дейман.

ОРИФ: - Мен ўламан деяпман. Сиз куласиз.

НОЗИМ: - Куламан-да. Кулгили, кимга айтманг, кулади.

ОРИФ: - Энди нима қиламан?

НОЗИМ: - Эндими? Энди кутасиз, жўра, қани, нима бўлар экан. Битта жиннилигингиз деб фотиҳа бузилавермаса керак.

ОРИФ: - Отаси онасига берган нарсаларини олиб бориб ташла дебди.

Нозим ўйланиб қолади.

НОЗИМ: - Хотинига шунақа дебдими?

ОРИФ: - Ҳа-да.

НОЗИМ: - Иш анча чукур кетибди-ку. Лекин отасининг гапи пўписами дейман. Нияти шунақа бўлса, шартта машинага орттирар эди.

ОРИФ: - Сиз билмайсиз-да. Феъли ёмон.

НОЗИМ: - Қўркманг. Бу ёғига эсингизни йиғиб олинг.

ОРИФ: - Гаплашасизми? Илтимос, йўқ деманг!

НОЗИМ: - Ҳали шошманг, балки гаплашиш керак бўлмай қолар. Баъзи мушкулотни шундай ташлаб қўйсангиз ҳам ўзи ҳал бўлиб кетаверади. Фақат аҳмоқлик қилмаслик керак.

ОРИФ: - Учрашувга чақирайми?

НОЗИМ: - Буни билмадим. Қиз сизники. Лекин ҳозир учрашиб нима дейсиз? Яна «севасанми, йўқми» бўлса, чидаб туринг.... Сизларга ақл ўргатиб, ўзимда ҳеч нарса қолмаяпти.

ОРИФ: - Тезроқ бир нарса қилиш керак.

НОЗИМ: - Ҳех, тавба, ҳам совчи қўйиб, ҳам севги талаб қилиш...

ИСТИРОҲАТ БОҒИ

Султон билан Дилором.

ДИЛОРОМ: - Ишонмаяпман шу қизга.

СУЛТОН: - Мен ҳам ишонмаяпман. Лекин гаплари жиддийга ҳам ўхшайди.

ДИЛОРОМ: - Бир балоси бор.

СУЛТОН: - Мен тегаман... мени ҳам оласиз дегани рост эмас.

ДИЛОРОМ: - Менга қаранг, бу шунақа қилиб орамизни бузмокчи эмасми?

СУЛТОН: - Қандай бузади? У тегаман дегани билан мен оляпманми? Э, бу пуч гап.

ДИЛОРОМ: - Пуч эмас, у бир нарсани ўйлага-ан. Мени айтди дейсиз.

Иккаламиз ҳам тегамиз, кундош бўламиз дейиши...

СУЛТОН: - Мен ишонмайман.

ДИЛОРОМ: - Мен ишонаман, бошқа нарсага. Бу қиз менга яхши гапириб, сизга яхши кўриниб, кейин мени секин четга суриб қўяди.

СУЛТОН: - Эй, қўйсангиз-чи.

ДИЛОРОМ: - Ҳа. У бир ўзи эмас, онангиз – холаси, опа-сингилнинг ораси жуда яқин бўлади, кейин бошқа қариндошлар. Мен эса бир ўзим. Яккалатиб қўйиш жуда осон.

СУЛТОН: - Дилором, ёнингизда мен бор-ку. Сизни яккалатиб қўяр эдимми?

ДИЛОРОМ: - Агар шу қиз доим шундай кулиб турса, сиз ҳам айниганингизни билмай қоласиз.

СУЛТОН: - Нима, Саодатнинг кундош... бўламиз деганига ишоняпсизми? Шу замонда кундош ҳақидаги гапни эшитиш кулгили.

ДИЛОРОМ: - Икки дунёда кундош бўлмайди! Сиз тушунмаяпсиз. Бу қиз жуда бошқача. Ҳеч кимга ўхшамайди. Шунинг учун нима ўйлаганини ҳам билмаяпман. Лекин бир шумлиги бор, шунга ишоняпти.

СУЛТОН: - Дилором, ваҳима қияпсиз. Саодат очик, яхши қиз, сиз билан менга шумлик қилишини тасаввур ҳам қилолмаяпман.

ДИЛОРОМ: - Мен ана шу очиклигидан қўрқяпман.

СУЛТОН: - Мен унга ҳаммасини тушунтирдим, сенга уйланмайман дедим.

ДИЛОРОМ: - У-чи? У нима деди?

СУЛТОН: - Кулади. Нимага бунча куласан десам, шунақа кулоғич бўлиб қолганман дейди.

ДИЛОРОМ: - Ана, кўряпсизми? Бекорга кулмайди.

СУЛТОН: - Мен унинг гапларида жиддий бир нарсa кўрмаяпман. Фақат... келганидан кейин уй томондагиларга нима дер экан? Бари бир, айтади-ку.

ДИЛОРОМ: - Орамизни бузади. Тегаман деб турса, ким йўқ дейди? Ўзи бу ёқда ойим ҳам бермайман деб, оёқ тираб туриб олган. Вой, Султон ака, ўйласам, юрагимни зардоб босиб кетади. Бу жиянингизни олдида мен ип ҳам эшолмайман. Ҳозирдан ликиллаб Японияга кетяпти-ю!

СУЛТОН: - Нима... Японияга бориш? Уч-тўрт минг доллар пул бўлса, дунёнинг у чеккасига ҳам бориб келяпти одамлар.

ДИЛОРОМ: - Лекин қиз боши билан Японияга, яна сарпо учун...

СУЛТОН: - Сарпо учун.... Ишонмайман-у, лекин яна размерларимни сўраб олди-да.

ДИЛОРОМ: - Айтяпман-ку. Бу қиз бир балони бошлайди. Шунча кўргулигим етмагандай, бу ҳам бормиди ҳали...

СУЛТОН: - Ўйланманг кўп... Бугун-эрта Нозимлар яна боради.

ДИЛОРОМ: - Шулардан бошқа одам йўқми?... Йўқ, майли, борсин. Яхши гаплашар экан. Фақат ярим йўлда қочмасин-да. Энди битирсин. Мен ҳам яна ойимга... ҳаракат қиламан.

СУЛТОН: - Шундай денг-эй. Юрагим сиқилиб кетди.

ДИЛОРОМ: - Саодатингиз курашса, мен қараб тураманми? Жа анойисини топибди, шерикчиликка эр қиладиган!

СУЛТОН: - Ҳай, хай...Мунча кўпол гап?

ДИЛОРОМ: - У сизни тортиб оламан деса, мен кўпол гапирмайманми ҳеч бўлмаса?

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Салима опа ҳовли супуради.

Ўткир аканинг машинаси йўлга тайёр, ювилган, орқани
кўрсатадиган ойнакчасига қуришиш учун дока илинган.
Дарвоза кўнғироғи жиринглайди.
Салима опа худди ўзига ўзи гапиргандек товуш беради.

САЛИМА ОПА: - Ҳу-ув! Ҳози-ир!

У бориб эшикни очади.
Эшик олдида бир нотаниш аёл - Арофат ўнғайсизланиб туради.

САЛИМА ОПА: - Салам-алайкум! Келинг!

АРОФАТ: - Вой, ассалом!

САЛИМА ОПА: - Ва-алайкум! (Энди савол оҳангида) Келинг?

АРОФАТ: - Бу... Акмал аканинг уйими?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, Акмал аканинг.

Арофат кирмоқчидек бир ҳаракат қилади, лекин ўзини ҳадди
сиғмагандек тутди.

Салима опа ўзини ёнбошга олиб, йўл очади.

АРОФАТ: - Сиз?..

САЛИМА ОПА: - Мен?.. Ҳа, мен Акмал аканинг аёли... Сиз киринг.

АРОФАТ: Саодат... Саодатжоннинг онаси?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, киринг, кўчада турманг.

Арофат ичкари киради.

Салима опа билан кўришади.

Аёллар ҳовли ичига қараб юрадилар.

Салима опа уйга қараб йўл бошлайди.

Арофат эса сўрига қараб юради.

САЛИМА ОПА: - Ичкарига. Ичкарига!..

АРОФАТ: - Йўқ, шу ерга ўтирайлик. Бзовта бўлманг.

Арофат сўрига ўтириб олади.

Салима опа ноилож унинг ёнига қайтади.

АРОФАТ: - Ўтиринг, опажон. Мен... бир пасга. Қулчиликка... олдин бир
гаплашиб олай деб келган эдим.

САЛИМА ОПА: - Қулчиликка?

АРОФАТ: - Ҳа... қизингизнинг қўлини... ўғлимга сўраб...

САЛИМА ОПА: - Ҳм-м... хуш келибсиз, лекин...

Арофат тортинибгина қўлини фотиҳага очади.

АРОФАТ: - Қани, омин! Ёшларимизнинг йўлини берсин.

САЛИМА ОПА: - Омин. Хуш келибсиз, яна бир марта.

Бу гап энди «Қани, давом этинг», деган мазмунда эди.

Арофат Салима опага бир қараб олади.

АРОФАТ: - Ўзим келдим. Бир танишай, ҳам гаплашиб олай деб.

САЛИМА ОПА: - Келганингиз бош устига. Лекин...

АРОФАТ: - Хабарим бор, эшитдим. Шунинг учун гаплашиб олай деб келдим. Аввал ўзингиз билан.

Шу пайти ичкаридан костюмининг бир енгини кийган, иккинчисига энди қўлини тикқан Акмал ака чиқиб келади.

Арофат сакраб туриб, жуда тавозе билан эгилиб салом қилади.

Аввалига унча эътибор қилмаган Акмал ака таажжубланиб Салима опага савол назари билан қарайди.

Салима опа сал ноқулай аҳволга тушади.

АКМАЛ АКА (босиқ товушда): - Ва-алайкум! Яхшимисиз?

САЛИМА ОПА: - Сиз бораверинг. Биз ўзимиз.

Салима опа маъноли имо қилади.

Акмал ака машинасига қараб юради.

17. Қаро зулфим эшилгандир тол-тол...

ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Дилором компьютер олдида, курсида ўтиради.

Шарофат ая унинг ёнидаги курсида, худди у ҳам компьютерда ишламоқчидек, мониторга қизиқиб қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ўшанг билан ҳам гаплашасанми?

ДИЛОРОМ: - Гаплашмайдиган қилдингиз-ку. Компьютерда фақат компьютер орқали гаплашса бўлади. Унинг компютери йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Ўзи нимаси бор?

ДИЛОРОМ: - Билмасам, ая. Сўраганим йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Сен сўра-да, нимаси бор, нимаси йўқ. Сўрамай, билмай тегиб кетаверадими?

ДИЛОРОМ: - Энди сўрайман. Сиз қўйсангиз-да фақат. Тегиб кетгани қўймайсиз-ку.

ШАРОФАТ АЯ: - Йўқ! Айтдим-ку, энди қадамини босмасин!

ДИЛОРОМ: - Бўлмаса нимага сўраяпсиз? Яна сўра деяпсиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Қани, кимни топган эди деган эдим-да. Йўқ, бўлди, келмасин. Ҳайдаб соламан.

ДИЛОРОМ: - Ая, ҳали келадими, йўқми?

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага келмас экан? Совчи дегани бир марта келиб, шу билан келмай кетмайди. Келади-и ҳали!

ДИЛОРОМ: - Келмас бўлиб кетган бўлса-чи? Мана, ўзи менга телефон ҳам қилмаяпти.

ШАРОФАТ АЯ: - Телефон қилмаяпти? Ўқишга кетдим деб кетасан, орқангдан пойлаб юрганим йўқ. Телефон қилмаса... кўришиб юргандирсан...

ДИЛОРОМ : - Ая!.. Кўришганим йўқ. Ўзингиз кўришмайсан дегансиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен шунақа дебманми? Совчиси бошқа келмасин деганман.

ДИЛОРОМ: - Бари бир-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Бари бир эмас. Майли, кўриш, лекин айт, бошқа совчи юбориб юрмасин.

ДИЛОРОМ: - Раҳмат, ая!

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага раҳмат экан?

ДИЛОРОМ: - Кўриш деяпсиз-ку.

ШАРОФАТ АЯ: - Санга совчи юбормасин деб айтасан деб кўриш деяпман.

ДИЛОРОМ: - Ая... мен қандай айтаман? Бетим чидамайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, сен қиз! Юришга бетинг чидайди, битта гапни айтишга чидамайдими?

ДИЛОРОМ: - Ая. Совчиси яна келсин, ўзингиз хуш кутиб олгандай бўлиб, мулойим қилиб тушунтирасиз-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Хуш кутиб? Мулойим қилиб-а?

ДИЛОРОМ: - Ҳа, келган одамни бақириб ҳайдамайсиз-ку. Иззатим бўлади. Келсин.

ШАРОФАТ АЯ: - Келсин? Сан қиз нима балони ўйладинг, а? Билолмаяпман. Ё яна эритаман деяпсанми? Айтиб қўяй, бермайман бари бир!

ДИЛОРОМ: - Ая, бундан ҳам қолиб кетсам, ўтириб қоламан. Кейин кимга берасиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳой!.. Тилимни қичитма. Тешик кулча ерда ётмайди. Сарварнинг ҳам онаси ҳали кўнгил узгани йўқ. Ўғли сени деб туриб олган эмиш.

ДИЛОРОМ: - Йўқ! Сиз бунга бермасангиз, мен ҳам унга тегмайман!

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, бунга берсам, унга ҳам тегар эдингми? Гапини қара!

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Даврон хархаша қилади.

Гулсанам уни ўйнатиб, овутишга ҳаракат қилади.

ГУЛСАНАМ: - Даврон, Даврон! Отам! Мана, менга қара! Ву-у... Отангга ўхшаб қарайсан-а, шайтон. Агар сен ҳам отангга ўхшаб... юронғич бўлсанг, мendan кўрасан! Бугун ўзимиз қандай ётамиз?

Эшик кўнғироғи жиринглайди.

Гулсанам Давлат келди деб ўйлаб, аввал бир ноқулай илжаяди, кейин ўзини ҳўмрайганга солиб, бориб дарвоза эшигини очади.

Дарвоза олдида ҳали Гулсанам юзини кўрмаган бир йигит – Нозим турган бўлади.

Гулсанамнинг ҳафсаласи ўлиб, алами келади.

ГУЛСАНАМ: - Келинг?

НОЗИМ: - Яхшимисиз? Сиз... Гулсанамми?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, Гулсанам... Сиз?

НОЗИМ (дўсти учун гуноҳкор киёфага кириб, сал чайналган бўлиб): - Мен... Нозимман... Давлатнинг дўсти.

ГУЛСАНАМ (ёқтирмай): - Уйда ҳеч ким йўқ.

НОЗИМ: - Биламан, биламан. Шунинг учун келдим.

ГУЛСАНАМ: - Мен бир ўзим ўтирибман. Мана, болам билан.

НОЗИМ: - Даврон-а? Мен сизга келдим. Гаплашгани.
ГУЛСАНАМ: - Ҳа, ўзининг оёғи синиб қолдими?
НОЗИМ (сал жилмайиб): - Ҳали синмади-ю, лекин синишидан қўрқяпти.
ГУЛСАНАМ: - Нимадан қўрқяпти?
НОЗИМ: - Келсанг синдираман дебсиз-ку.
ГУЛСАНАМ: - Синдираман ҳам.
НОЗИМ: - Шунга мен келдим. Кирсам майлими? Ё шу ерда туриб гапираверайми?
ГУЛСАНАМ: - Билмасам... Агар шу дўстингиз тарафини олиб келган бўлсангиз, кетаверинг.
НОЗИМ: - Йўқ, мен сиз тараф. Тўғрироғи, Даврон тарафидаман. Ўзини энди кўриб турган бўлсам ҳам.

Даврон қўлини чўзиб, Нозимга интилади.

НОЗИМ: - Қани, қани! Давронми бу ширин болача? Қани, қани, бу ёққа келсин-чи. Давлатбой! Ўхшашини! Ўзи тукқанми дейман.
ГУЛСАНАМ: - Йў-ўқ, туғдириб қўйсам, ўзи катта бўлаверади деган.
НОЗИМ: - И-и, унақа деманг.
ГУЛСАНАМ: - Нима дейди бошқа, болани туғдириб қўйиб, ўзи бунақа қилиб юргандан кейин?

Нозим Давронга интилади. Гулсанам Давронни беихтиёр Нозимга бериб, ўзини четга олади.
Нозим Давронни кўтариб, ҳовлига киради..

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Салима опа билан Арофат сўрида гаплашадилар.

САЛИМА ОПА: - Бирга ўқийдими?
АРОФАТ: - Ҳа, бирга ўқийди. Гаплашиб юришади.
САЛИМА ОПА: - Бирга ўқигандан кейин гаплашиб юрса керак.
АРОФАТ: - Қиз билан йигит шундай гаплашиб юрмаса керак.

Салима опа таажжубланиб қарайди.

АРОФАТ: - Ишқилиб, мен шу қизни деганман, бўлмаса ўзимни ундай қиламан, бундай қиламан, дейди-да. Хуллас, ўлдим-куйдим.
САЛИМА ОПА: - Менга қаранг., унинг ўлдим-куйдимидан Саодатнинг ўзининг хабари борми? У нима дейди?
АРОФАТ: - Бир гап бордирки, шунақа дейди.

САЛИМА ОПА: - Яхши бир аёлга ўхшайсиз. Аниқ биласизми ё тахминми?

АРОФАТ: - Ўғлим бекорга бунақа демас?

САЛИМА ОПА: - Мен айтгипман сизга, узатдик. Саодат билан ҳам кетаётганида гаплашиб олдим. Очик. Бунақа гап бўлганда, бир учини чиқарар эди-да. Бирга ўқиса, яхши гапирган бўлса, шунга ўғлингиз умидланиб...

АРОФАТ: - Ҳа, албатта сўрайсиз. Сўрамай бермайсиз-ку.

САЛИМА ОПА: - Сўрайман. Лекин бўлган ишни орқага қайтариб бўлмайди-ку.

АРОФАТ: - У куёв қиламан деганингиз... синглингизнинг боласи, Ўткир деганинг ўғли-да. а?

САЛИМА ОПА: - Ҳа... шундай.

АРОФАТ: - Давлатёров?

Салима опа бош ирғаб тасдиқлайди.

АРОФАТ: - Ҳм-м... Давлатёров Султон. Яхши бола, яхши ўқийди-ям дейишади.

САЛИМА ОПА: - Ўқишини билмадим, ҳар ҳолда бу йил битиради. Келиши билан... балки битиришига ҳам қараб ўтиришмас.

АРОФАТ: - Бир гап айтсам хафа бўлмайсизми? Орани бузяпти деб ўйламанг фақат.

САЛИМА ОПА: - Йўқ, айтинг.

АРОФАТ: - Ўша бола билан гаплашдингизми?

САЛИМА ОПА: - Мен нимага гаплашаман? Ота-онаси бор гаплашадиган.

АРОФАТ: - Салима опа... У бола қизингизга уйланмайди.

САЛИМА ОПА: - Бу нима деганингиз? Қаёқдан топдингиз бу гапни?

АРОФАТ: - Ўша ёқда... Уч-тўрт йилдан бери бошқа қиз билан топишган.

САЛИМА ОПА: - Нима деяпсиз? Тухмат қилманг! Бунақа бўлса, ота-онаси билар эди-ку.

АРОФАТ: - Аҳд-паймон қилган. Лекин Ўткир акалар билмайди. Айтмаган уларга.

САЛИМА ОПА: - Сизга айтишганми?

АРОФАТ: - Тешик кулоқ эшитади-да, опа. Бизнинг қишлоқдан ҳам ўқиётганлар бор. Боламга қизингизни сўрамоқчи бўлгандан кейин ҳамма ёғини суриштирдим-да. Фақат кўнглингизга олманг.

САЛИМА ОПА: - Кўнглимга олаётганим йўқ. Ҳайрон бўляпман. Ичингиздан тўқимаяпсизми?

АРОФАТ: - Ичимдан тўқиб ўлибманми? Қизингизни сўраб келиб ўтирибман, ёлғоним бўлса эртага очилмайдими? Аввал олдингиздан ўтай, кейин остонангизни хатлайман деб келдим-да.

САЛИМА ОПА: - Мен боламнинг орқасидан гаплашмайман. Ўзидан сўрадим, хўп дедим. Энди қайтиш қилмаймиз. Лекин, албатта, сўраб кўраман. Қизим, шунақа бир хотин келди, боласи билан гапинг бор эмиш, дейман.

АРОФАТ: - Ўзи келин қиламан деб келиб, яна бунақа гапларни айтяпти деманг.

САЛИМА ОПА: - Мен ҳеч нарса демаяпман. Ўз боламини биламан.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Нозим билан Гулсанам ўша биз билган журнал столи атрофидаги икки курсида.

Бир курси бўш.

Даврон Гулсанамнинг тиззасида; Гулсанам анча асабий, Давронни эркалатишлари ҳам кескин.

Ва албатта, буларнинг ёнида таниқли «Запорожец», фақат бу гал капоти ёпиқ, мунғайиб турибди.

НОЗИМ: - Сизлардан хавотирда... Кечалари ухламай чиқади. Нукул Даврон, Даврон... бир ўзлари қандай қилиб ўтирибди экан. Менинг ҳам холи жонимга қўймапти.

ГУЛСАНАМ: - Ёлғон гапирманг! Хотин, бола керак одам бундай қилмайди. Эшитган бўлсам ҳам майли эди, ўз кўзим билан кўрдим-ку! Мана шу эшикдан кириб келиб ўтирибди!

НОЗИМ: - Бир иш билан келган... курсдошидир. Давлат яхши ўқийди. Биронтаси тушунмаган саволни сўраб келган.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, билар экансиз-да.

НОЗИМ: - Кимни? Ҳали биламан демадим-ку?

ГУЛСАНАМ: - Эшикдан кириб келди десам, дарров кимлигини тушундингиз-ку?

НОЗИМ: - Э-э, ҳа, Давлат айтди келиб қолганини.

ГУЛСАНАМ: - Йўқ, ўзингизни гўлликка солманг, ҳаммасини биласиз.

НОЗИМ: - Тўғри, Гулсанам, Давлат мендан ҳеч сирини яширмайди. Ким дедингиз? Оти?

ГУЛСАНАМ: - Раъно. Ё Гули Раъно... Даврон, болам. Нима қияпсан?

НОЗИМ: - Раъно? Раъносини ҳам, гулисини ҳам билмас эканман. Бирон жиддий гап бўлса, билар эдим. Давлат мендан яширмайди. Раъно, Гули Раъно... йўқ, эшитмаганман. Тасодифан... бирон курсдоши... иш билан келиб қолган бўлиши мумкин.

ГУЛСАНАМ: - Иш билан қоронғида келади, а? Тасодифан? Ёлғиз эркакнинг олдига! Кечаси икковининг ўртасида қанақа иш бўлади?

НОЗИМ: - Э-э, бундай деманг-да, Гулсанам. Хаёл одамни минг йўлга бошлайди. Келган бўлса... албатта шунақа бўлмайди-ку.

ГУЛСАНАМ: - Хўп, майли. Лекин уйда помадаси нима қилади?

НОЗИМ: - Қанақа помада? Лаббўёқми?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, лаббўёқ! Дўстгинангиз ётадиган анави уйнинг тоқчасида, каравотнинг тепасида ту-урибди! Кўргандирсиз?

НОЗИМ: - Лаббўёқними? Мен... қаёқдан кўраман?

ГУЛСАНАМ: - Йўқ, бўяб юборганимни. Сизникига борган бўлса, кўрганси-из.

НОЗИМ: - Ҳа, суртилганиними? Афсус, бекорга исроф.

ГУЛСАНАМ: - Қизиқ одам экансиз, бу ёқда менинг умрим исроф бўляпти-ю.

НОЗИМ: - Ювганда кетиши қийин бўлди-да. Қимматидан экан.

ГУЛСАНАМ: - Сиз гапни чалғитманг.

НОЗИМ: - Нимага чалғитаман?

ГУЛСАНАМ: - Хўп, айтинг қани, бу ерда лаббўёқ нима қилади? Дўстингизнинг ўзи суртадими ўша ёлғончи лабларига?

НОЗИМ: - Э-э, бу ҳам... келиб қолган бўлиши мумкин.

ГУЛСАНАМ: - Қандай? Даврон, тортма тугмамни, узиб оласан.

НОЗИМ: - Ҳа, биронта қиз, курсдоши... аудиторияда эсидан чиқиб қолдирган бўлса... бериб қўяман деб чўнтагига солган, кейин эсидан чиққан.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, бу ҳам тасодифан... эсидан чиқиб, айнан Давлат олиб қўяди деб ташлаб кетади! Рўмолчасини ҳам эсидан чиқиб қолдирган. Буни ҳам Давлат олиб қўйган.

НОЗИМ: - Қанақа рўмолча?

ГУЛСАНАМ: - Эримнинг қизларнинг дастрўмолини тутишини билмаган эканман.

НОЗИМ: - Буям... Нима бўпти, дарсда бурни-пурни қонаб қолган бўлса... хотини йўқ дастрўмолини ювиб, дазмоллаб чўнтагига солиб қўядиган, биронта қиз, манг, бурнингизни артинг, деб, ўзиникини бергандир.

ГУЛСАНАМ: - Кири билан-а?

НОЗИМ: - Кир? Қанақа кир?

ГУЛСАНАМ: - Анойимисиз! Бурнининг конини артишга берган бўлса, қани ўша қон юқи? Даврон, жим ўтир!

НОЗИМ: - Тушунмаяпман. Қанақа қон юқи?

ГУЛСАНАМ: - Мен ҳам шуни айтаяпман. Бурни қонаган бўлса, қон юқи қоладими рўмолчада?

НОЗИМ: - Ҳа-а... э-э, қон юқини эсдаликка олиб қўймайди-ку, ювилгандир.

ГУЛСАНАМ: - Жуда аҳмоғингизни топибсиз? Рўмолча кир, ювилмаган, ифлос.

НОЗИМ: - Яхши ювмагандир.

ГУЛСАНАМ: - Лекин қони кетган а? Рўмолча аудиторияда эмас,
Давлатнинг ёстиғи тагида экан! Ана буни эсидан чиқиб қолдирган
десангиз бўлади. Ётган ёстикнинг тагига тикқану кейин эсидан
чиққан!

НОЗИМ: - Э-э... сиз ҳамма нарсадан гумон қилар экансиз.

ГУЛСАНАМ: - Гумон қилмаяпман, кўрга ҳасса бўлиб турибди.

НОЗИМ: - Хўп, синглим, буларнинг ҳаммаси майда-чуйда, аразлашишга
хам арзимади.

ГУЛСАНАМ: - Аразлашишга арзимади?

НОЗИМ: - Уйга битта қиз кириб келди, лаббўёқ чиқди, дастрўмоли
ювилмаган экан деб... Арзимади бу гаплар, ўзингиз айтгандай,
умрингизни исроф қилишга.

ГУЛСАНАМ: - Хўп, булар ҳам арзимасин, майли. Ҳаммаси тасодиф
бўлсин. Лекин ваннахонада соч нима қилади?

НОЗИМ: - Э-э... қанақа соч?

ГУЛСАНАМ: - Сиз хайрон қолаверар экансиз? Қанақа соч бўлади? Бир
қулочдан қора соч! Юмалоқлаб ўраб ташланган. Ваннанинг таги
тўла.

Нозим сохта йўталади, индамайди.

ГУЛСАНАМ: - Бирон курсдоши тасодифан кели-иб, кириб чўмили-иб,
тушган сочини юмалоқлаб, тикиб ташлайверади. Бир марта эмас, ўн
марта. Тасодифан. Нимага индамайсиз? Яна нималар топиб
олганимни айтсам, уялмайсизми?

НОЗИМ: - Йўғ-э, уят бўлар

ГУЛСАНАМ: - Ё қизларнинг бировнинг ваннахонасида нимага
чўмилишини билмайди деб ўйлаяпсизми?

НОЗИМ: - Уят бўлар-э... менга ноқулай.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, мен энди бу сурбетга, умримни исроф қилмайман.

Даврон онасининг сочидан тортади.

Гулсанам беихтиёр унинг қўлига шапатайлади

Даврон йиғлайди.

ГУЛСАНАМ (Давронга): - Жим ўтир... (Нозимга) Уятми? Ҳа. менга ҳам
уят. Мен аразлашмадим, ҳайдаб юбордим! Ажраламан деяпман.

НОЗИМ: - Ҳай-ҳай, шунақа майда-чуйдаларни деб ажралиб
кетаверсангиз...

ГУЛСАНАМ: - Яна майда-чуйда эмиш.-а. Шунақа эр билан яшайвер
дейсизми? Йў-ўқ, болам бор! Ҳаром-ҳариш тарбияламайман.

ҲАМИДА ХОЛАНИНГ ҲОВЛИСИ

Босит чол билан Ҳамида хола.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа, бозоринг юриб қолдими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Нима олиб чиқиб берсам, қайтмаяпти. Ташлаганини кўрмадим.

БОСИТ ЧОЛ: - Бировлар келиб-кетиб юрибдими? Кирди-чикди бўлиб қолди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ишқилиб, ҳар куни уйида одам бор. Ўзига ўхшаган. Овқатни паққос уришади. Ҳозир ҳам биттаси ўтирибди. Безорирокқа ўхшайди десам, унақа эмас.

БОСИТ ЧОЛ: - Нима тирикчилик қилвди булар? Мардикорга ўхшамайди. Давангирдай йигитлар, кийиниб олган. Бозорга чиқса ҳам-ку тўрт-беш сўмини топади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ўқийди булар.

БОСИТ ЧОЛ: - Нима?

Ҳамида хола чолининг кулоғига астойдил бақиради.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ўқийди! Ўқийди, деяпман!

БОСИТ ЧОЛ (бошини тортиб): - Бақирма-е, гарангманми сенга. Ўқиса ўқибди, сенга нима? Мунча бақирасан? Ўқиса нима билан тирикчилик қилади, деяпман. Уйланомай юрибди-ку.

ОРИФЛАРНИНГ УЙИ

Орифнинг онаси – Хосият ая ўғлига дашном беряпти. Ая киноя қилганда ўғлини сизлайди, бошқа пайти сенлайди. Орифнинг боши эгик, ҳар замонда ўзини оқлаб ё изоҳлаб минғирлайди.

ХОСИЯТ АЯ: - Мен сенга тугмачагулдек қиз топиб берсам-у, сиз ноз қиласизми ҳали? Ёқмаса, шу пайтгача тилинг қаерда эди?

ОРИФ: - Ёқмади, демаяпман, ойи.

ХОСИЯТ АЯ: - Нима бўлмаса? Пишган ишни бузиб ўтирибсан. Вой, кўнглимнинг кўчаси-ей! Беш йил ҳалокунинг итидай юриб, бирон қизни айтганинг йўқ. Бошда сўрадим ўзингдан, қизинг борми, бўлса айт, эшигига борайлик, деб. Ўзинг йўқ дединг. Энди бу гап чикдими?

ОРИФ: - Ойи, ҳеч гап чиқарганим йўқ-ку. Шошманг, яна бир ўйлаб кўрай деяпман.

ХОСИЯТ АЯ: - Йўқ, сан бировини топгансан! Биттаси кўзини сузган, ҳа!
Бўлмаса, бу гап қайдан чиқади? Яхши қиз эмиш, ёқар эмиш, лекин
бир ўйлаб кўриш керак эмиш! Э тавба! Ҳа, бир ғунажин йўлдан
уряпти сени.

ОРИФ: - Ойи, ишонмайсиз-да.

ХОСИЯТ АЯ: - Сени оқ ювиб, оқ тараб ўстириб, шунча йил ўқитиб, энди
бир сузилмажонга топшириб қўядиган гўл она йўқ!

ОРИФ: - Ойи, ҳеч гапимни эшитмаяпсиз.

ХОСИЯТ АЯ: - Нимасини эшитаман? А, нимасини? Сан ўзи нима
гапираётганингни биласанми?

ОРИФ: - Битта ўйлаб кўрайлик деганимга шунча гапми?

ХОСИЯТ АЯ: - Нимасини ўйлайсан? Сен ўйлаб бўлганингча сен
қаторилар неваралик бўлади. Шундай қиз топсам-у... Менга қара,
қаерда бор экан шунақа қиз! Топгунимча жоним оғзимга келди-ку.
Сен бўлса, севасанми, севмайсанми деб сўраб...

ОРИФ: - Ойи!

ХОСИЯТ АЯ: - Покиза нарса, севгингни қайдан билади? Шунақа ҳам
бефаросат бўладими одам? Ҳе, севгичангиз бошгинангиздан қолсин!
Шунча йил ўқиб ҳам ақли кирмаган. Севги китобда бўлади, кинода
бўлади...

ОРИФ: - Ойи, сиз ҳам гапимни эшитинг, ахир! Беш-олти марта кўришдим,
шу билан ёқди, деб уйланиб кетаверадими?

ХОСИЯТ АЯ: - Ий-э, уйланмай нима қилади? Ё олдин тўрт-беш йил
бирга туриши керакми? Ўқиб шуни ўргандингми?

ОРИФ: - Мен сизга олдин бирга турай деяпманми?

ХОСИЯТ АЯ: - Нима деяпсан бўлмаса? Гапингнинг тузи йўқ. Шунча
одам, нима, юриб турмуш қилганми? Ҳаммаси яшаяпти-ку. Ҳеч
севишиб етаклашмаган. Ҳаммасига хотинни ота-онаси, совчи қўйиб
топиб берган. Айтиб қўйай, агар шуни бузсанг, икки дунё рози
бўлмайман сендан.

ОРИФ: - Ойи, эшитинг!...

ХОСИЯТ АЯ: - Қани, биронтасини етаклаб кел-чи, уйга қўяр эканманми!
Ўзингни ҳам ҳайдаيمان. Билиб қўй!

ОРИФ: - Ойи, қаёққа кетиб қолдингиз? Мен бузаман демаяпман-ку.

ХОСИЯТ АЯ: - Сани биров айнитяпти. Топай шуни! Севгисини кўзига
кўрсатиб қўяман. Севиб уйланармиш. Сан севгингни бориб энди
отасига айт. Одамни иснодга қўйдинг.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Қўшни Дилором компьютер мониториға қараб ёзаяпти.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ (кадр ортидан): - Сарвар ака! Яхшимисиз?

Маҳалладан, ҳаммадан сизга катта салом! Албатта, ўзимдан ҳам. Ўша кунни гапимиз узилиб қолди. Мен яна ёзипман. Иложингиз бўлса, Тошкент вақти соат уч, яъни ўн бешда алоқага чиқсангиз. Кутаман..

Қиз ёзиб бўлиб, ўйланиб туради, кейин ўзича гапиринади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Гаплашармикан? Ўшанда узилиб қолдимми ё?...

Нимани нотўғри қилган эканман?: (Мониторга қараб туриб бирдан қувониб кетади) Ий-е, алоқага чиқди! Ур-э!

САРВАР (кадр ортидан): - Салом! Сиз қайси Дилором? Рашид аканинг қизи Дилором бўлсангиз, хурсандман. Чунки кутмаган эдим. Соғликларингиз яхшими? Ўқшингиз?..

Қўшни Дилором клавиатурани шиқирлатиб, шоша-пиша ёзишга тушади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ўзингиз яхшимисиз? Мен ўша кунги Дилором, Дилоромнинг дугонасиман. Мен ҳам сизнинг алоқага чиқишингизни кутмаган эдим, хурсанд бўлиб кетдим. Сизга айтадиган гапларим бор, сиз эса алоқани узиб қўйдингиз. Илтимос, танишайлик. Мен учинчи курсда ўқияпман. Инглиз тилини ўрганмоқчиман. Ўргансам, чет элга кетмоқчиман.

Мониторда Сарварнинг жавоби кўринади.

САРВАР: - Инглиз тилини ўрганишингизга муваффақият тилайман. Тўғри ўйлабсиз, чет тилини билмай чет элга чиқиб бўлмайди. Соғ бўлинг. Хайр.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ (ўзича): - Вой, хайрлашиб қўйди-ку. Вебкамерани ҳам уламади. Гаплашгиси келмаяпти. Энди нима қилдим?.. Тавба, бунинг нимасига учган экан? Менга ўхшаган бир қиз, яна икковимиз дугона. Бизникидан зўр оила эмас.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Салима опа сўрида ўйланиб ўтиради.

Дераза тоқчасидаги телефон жиринглайди.

Салима опа шошиб телефонга бораётиб, йўлда турган челаққа қоқилади.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, ер ютсин! Оёқнинг тагида ётганини.

У челақни тўғрилаб қўйиб, бориб гўшакни олади.

САЛИМА ОПА: - Алё? Ҳа, Жумажон, ўзингми?.. Йўқ, ҳансирамаяпман...
Шошиб келаётиб челақка қоқилдим... Ҳа, оёқнинг тагида ётган экан.

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Жумагул опа телефонда гаплашяпти.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, пальтони қирқ олти олсамми ё қирқ саккиз?..
Кейин кичкина келиб қолмайдими? Пальто-ку...

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Салима опа телефонда гаплашяпти.

САЛИМА ОПА: - Ўзи ҳозир қирқ тўрт кияди. Ҳали қирқ олти ҳам катта.... Менга қара, нимага шошасан? Шошмай тур, ўзи келсин... Олмай тур.

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Жумагул опа телефонда гаплашяпти.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нимага, опа?... Ҳозир олмасам, қачон оламан?
Қўрдим, жуда яхшиси бор экан.... Нимага олмай? Закаладини бериб қўйдим. Бирон гап бўлдимми? Айтинг!

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Салима опа гўшакни қулоғига тутган қўйи, бир зум ўйланиб қолади.

САЛИМА ОПА: - Ўзи келсин, деяпман? Нима гап бўлади?... Бирга чиқиб олаверасан.... Нимаси ноқулай? Ўз жиянинг.... Йўқ, шошмай тур. Бўлса, сендан яшираманми?.. Ўзи танлагани яхши-да.

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Жумагул опа телефонда гаплашяпти, сал хавотирда, ўйланиб қолган.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, опа, нимага бекорга пул кеткизаман? Бу нима деганингиз?... Мен тилласини ҳам олдим. Комплект. Жуда чиройли... Вой. Кейин ахтариб юраманми? Излаганда - топилмас, дейишади-ку.

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Салима опа гўшакни қўйиб, бу томонга қараб ўйланиб юриб келади. Ўйда яна челака қоқилади.

САЛИМА ОПА: - Об-бо, зорманда-ей! Ўзи оёғимнинг тагига ётиб оляптими?

ЧОЙХОНА

Собир каравот устига ёзилган дастурхондаги бир катта лаган, ликопчалар, сирли тоғора, пичоқларни тахлаб, эшикка кўз тикади. Эшик очилиб, икки қўлида иккита катта-катта қоғоз халта қўлтиқлаган Шариф киради. Собир туриб, Шарифнинг юзига қарамай, ундан бир қоғоз халтани олади. Шариф Собирга бир қараб қўяди, у ҳам индамайди. Дўстларнинг аразлашган, лекин ярашишга тайёр ҳолати. Ўзини шошилганга солиб Исмат киради. У бир Собирга, бир Шарифга қарайди.

ИСМАТ: - Э-ҳей, ҳали ҳам тумтайишиб юрибсизларми? Бўлди, унутинглар энди. Собир!..

СОБИР: - Ҳа?

ИСМАТ: - Шариф!

ШАРИФ (гўё бутун диққати помидор саралашда): - Нима дейсиз?

ИСМАТ: - Кўтар-да бошингни. Уйланадиган биров, жабрини биз тортамизми? Бўлди. Ярашинглар.

ШАРИФ: - Мен уришганим йўқ. Ҳаммаларинг бир бўлиб мени уришдинглар.

ИСМАТ (Собирга бир қараб қўйиб, Шарифга): - Ўзинг уриб, ҳаммамизнинг пешанамизни ёрмоқчи бўлдинг-ку. Ҳали ҳам Собир оғир экан.

СОБИР: - Майли, Исмат, бунақа яраштирганингдан кейин яна уришиш керак. (Шарифга қўлини чўзади) Ма, Шариф! Менинг кўнглимда ҳеч нарса йўқ. Ўртоқчиликда бўлади-да.

Шариф кўлини чўзади, лекин Собирдан кўзини олиб қочади, бирдан ён бергиси йўқ.

Собир унинг кўлидан қаттиқ тортади.

СОБИР: - Қара-да одамга! Қиз боламисан, кўзингни яшириб.

Шариф ёнбошига йиқилади-да, кулиб юборади.

ИСМАТ: - Ҳа, шундай. Офтоб чиқиб турсин-э.

ШАРИФ: - Бўлди, бўлди, Собир ака, мендан ўтди.

ИСМАТ: - Шундай бўлсин. Ўша куни ўзинг ҳам...

СОБИР: - Исмат, сен ҳам бўлди қил, кавлама энди. Ўтган ишга салавот.

ШАРИФ: - Кўп ичган эканман. Кейин ҳам нағма кўрсатдим. Бу ердан чиқиб, тўғри Рашгид аканикига борибман.

СОБИР: - Ҳа, эшитдик. Шариф, кел энди, ўша кунни эсламайлик, ўртоқ.

Эшик очилиб, мўйлови тагидан жилмайиб Муҳаммад киради.

ИСМАТ: - Улфати чор – анда маза бор. Кел, Маҳмаджон.

МУҲАММАД:- Жаппа салом!

ИСМАТ (кўлини узатиб): - Ваалайкум!

Собир билан Шариф бош ирғаб. Муҳаммадга қўл бериб кўришадилар.

ИСМАТ: - Саломлар бошқача? Даштдан келяпсанми?

МУҲАММАД: - Шунақароқ, ўтоғаси. Улар жаппа салом, жамма тўйга, дейишар экан. Ҳаммаларинг дегани-да.

СОБИР: - Яхши экан. Қани, бизлар ҳам жаппа ошга!.. Киришайлик деяпман. Шариф, оч биттасини!

ИСМАТ: - Кўнгилда қолган-қутганини ҳам ювиб кетсин!

Шариф бир шишани чаққон кўлига олади.

Муҳаммад унга қараб туриб, мамнун кулади.

МУҲАММАД : - Ҳа, яхши, яхши! Мана бу бошқа гап. А Шариф ака!?

Шариф хижолатомуз илжаяди..

МУҲАММАД: - Энди бошқа айтишмаслик учун оламиниз!

СОБИР: - Сал шошманглар. Аччиқ-чучук бўлсин.

ИСМАТ: - Енгимизни ҳидлаймиз. Ё дўппини.

СОБИР: - Сенинг дўппингни ҳидласа, ароқ ичиш шарт эмас, йиқитади.
ИСМАТ: -Бўлмаса. дўппимни сиз ҳидланг, мен ароқ ичаман.

Кулишадилар.

СОБИР: - Ўлар эканман-да. Ўзи ҳам бу дўппи лўлиларнинг аравасидан тушиб қолганми? Ҳалиги латта-путта йиғиб юрадиган.

ИСМАТ: - Ақлли бошда эскилиги билинмайди.

МУҲАММАД: - Эгасига ярашган лекин.

СОБИР: - Мол эгасига ўхшамаса ҳаром ўлади.

ШАРИФ: - Исмат ака, ташланг шуни, ўзим янгисидан олиб бераман.

ИСМАТ: - Бу дўппи - молтопар. Савдомга барака беради. Мол эгалари шундай дўппимга қарайди-ю, битта дўппи олишга ҳам қурби йўқ бечора экан деб, сўраганимга кўнади.

МУҲАММАД: - Киймай, целлофан қоғозга солиб қўйсангиз бўлар экан.

СОБИР: - Бошидан ечмай, устидан ўраб қўйса ҳам бўлади.

ШАРИФ: - Тўзиб кетганини айтмаса, табаррук.

Енгил, ҳиринг-ҳиринг кулги.

ИСМАТ: - Сизлар бўлдиларинг, менинг дўппим бўлди-да.

Алмаштирмайман бари бир. Уйланганимда кийдиришган. Ҳай.

Шариф, охири нима бўлди энди?

18. Қуш эдим, қанотимни қайирдилар

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Нозим билан Гулсанам; Гулсанамнинг тиззасида Даврон.
Даврон тинмай ўйнайди, Гулсанам ора-сира уни тартибга чақириб туради.

НОЗИМ: - Одамнинг нимани қандай ўйлашига боғлиқ. Сиз Давлатни хиёнат қилади, деб ўйлаяпсиз, шу ўйни хоҳлаганингиз учун гумонингиз болалаб кетяпти.

ГУЛСАНАМ (унча тушунмай): - Нима, нима? Мен хоҳлаганим учун хиёнат қияптими? Ҳали айбдор мен бўлмасам эди. Даврон, болам, тортма!

НОЗИМ: - Йўқ, хаёлингизда хоҳлаяпсиз, деяпман.

ГУЛСАНАМ: - Тушунмаяпман. Нимага хоҳлайман, ахир?

НОЗИМ: - Фош қилгингиз келяпти-да. Сиз у ёқда, бу бу ёқда, тинч юрмаган бўлса керак деган фикр каллангизга кириб қолган.

ГУЛСАНАМ: - Эй, ака, менга қаранг! Бу ишлар мен ўйлаганимга эмас, ўзи бўлиб турибди. Ўз оғзи билан телефон қилди, ўз оёғи билан уйимга кириб келди, деяпман. У бузуқнинг нарсалари бизнинг уйда ётибди. Мен тўқиётганим йўқ. Ё сизга ҳам кўрсатайми? (ўрнидан тураётгандек ҳаракат қилади) Ҳозир олиб чиқаман.

НОЗИМ: - Йўқ, керак эмас, синглим. Яна битта гапга қайтдик-да. Бу гапларнинг ҳаммаси сизнинг гулдай ҳаётингиз олдида уч пул! Тушуняпсизми? Ажралишга ҳам, ҳатто аразлашишга ҳам арзимайди. Ҳа!

ГУЛСАНАМ: - Э-э, қизиқ одам экансиз? Ақлингиз етяптими ўзи нимага куюётганимга?

НОЗИМ: - Жуда тўнка эмасдирман.

ГУЛСАНАМ: - Ақлингиз етаётган бўлса... бетимни сидириб айтай: эрим, боламнинг отаси бир қиз... қиз эмас, бузуқ нарса билан уйимда ётиб юрса-ю, майда-чуйда бўладими? Ё сиз ҳам Давлатга ўхшаганмисиз?

НОЗИМ: - Йўғ-э... бунақа ўхшамайман... Лекин Давлат ёмон йигит эмас.

ГУЛСАНАМ: - Яхши йигит шундай қиладими? Тухуми қурисин яхшиси шунақа бўлса! Одамга қараб туриб алдайсиз-а.

НОЗИМ: - Хўп, Гулсанам, нима деяй бўлмаса? Ҳа, ажралинг, дўстим ноинсоф, ёлғончи, уни ҳайдаб юбораверинг, деяйми?

ГУЛСАНАМ: - Ана, тўғрисини ҳам айтар экансиз-ку.

НОЗИМ: - Э-э, сиз ҳам гапдан тутаман дер экансиз. Менга ишонмасангиз, майли, билганингизни қилинг.

ГУЛСАНАМ: - Қиламан ҳам! Кўчада қолганим йўқ.

НОЗИМ: - Ҳа, қилинг! Яхши бўлади. Эртага бу бола катта бўлса, ўзингиз жавоб берасиз.

ГУЛСАНАМ: - Яхши бўлади? Кимга?

НОЗИМ: - Ким дедингиз? Раъноми? Ҳа. ўшанга! Эрингизни ўз қўлингиз билан унга қараб итарасиз. Ҳа, Давлатнинг эрки ўз қўлида бўлади, билганини қилади.

ГУЛСАНАМ: - Нимага экан? Ким унга эрк бериб қўяди?

НОЗИМ: - Сиз! Ялло қилади кейин.

ГУЛСАНАМ: - Яллосини кўрсатиб қўяман! Бу бола фақат меники эмас.

НОЗИМ: - Ўша Раънони бу ёққа олиб келиб, бирга яшайверади. Бу бола ҳам отасиз ўсади. Яшаб кетади-и – очиқ оғиз, оч қолмас.

ГУЛСАНАМ: - Ҳо-о, олиб келади? Ким қўяр экан?

НОЗИМ: - Сиз кетасиз-ку бари бир.

ГУЛСАНАМ: - Мен ҳеч қаяққа кетмайман! Бу уйни мен олиб берганман. Даврон иккаламиз шу ерда яшаймиз энди.

НОЗИМ: - Ажрашсаларинг бирга турмайсизлар-ку. Унда Давлат кетар экан-да. Ўша Раъносими, Гули Раъноми, ўшанинг олдига.

Гулсанам бир зум нафасини ютиб, Нозимга тўрсаяди.

НОЗИМ: - У қиз ҳам балки шуни кутиб юргандир? Тўғри уйингизга, сизнинг келганингизни билиб, бекорга кириб келмага-ан. Ажратиб, тамом ўзиники қилиш пайида...

ГУЛСАНАМ: - Ким унга бериб қўяр экан... ўзининг эрини!

НОЗИМ: - Ий-э, ҳайдаб юборганингиздан кейин қаерга боради? Бир жойда яшаши керак-ку.

ГУЛСАНАМ: - Менинг кўчага ҳайдаб қўядиган эрим йўқ!

НОЗИМ: - Ҳа, бу бошқа гап. Келинг, бошқаттан гаплашайлик.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, сиз мени кўрқитяпсиз экан-да а? Йўқ, гаплашмайман. Унинг ҳам башарасини кўрмай. Э-э, ҳаммаларинг бир гўр.

НОЗИМ: - Шундай деб айтайми? Ё келсинми? Ўзига айтасиз.

ГУЛСАНАМ: - Йўқ, турқига зор эмасман. Ҳа, айтинг, («Запорожец»га қўлини паҳса қилиб) манави катагини ҳам йўқотсин уйимдан. Шуни кўрсам ҳам жоним чиқиб кетяпти.

Нозим кулади.

НОЗИМ: - Бу жониворнинг айби нима? Келсанглар, икковингни миндириб юраман деб олгандир-да. А Давронбой, нима дединг?

ГУЛСАНАМ: - Мен шунга минар эканманми? Ўлсам бу тариллоққа ўтирмасман. Боламга ҳам кулоқ керак. Сиз обкетинг шуни!

НОЗИМ: - Юрмайди бу. Мен ҳайдашни ҳам билмайман.

ГУЛСАНАМ: - Бўлмаса, трактор-практирга торттириб кетинг.

НОЗИМ: - Бошимга ураманми?

ГУЛСАНАМ: - Бари бир чиқартириб ташлайман. Эсиз пул-а! Шунини ҳам беш юз долларга оладими?

НОЗИМ: - Беш юз доллар? Давлат менга... Сал қиммат лекин.

ГУЛСАНАМ: - Қанча деди сизга?

НОЗИМ: - Менга пулини айтмаган. Шу кунларда юргизишим керак, деган эди.

ГУЛСАНАМ: - Ҳали бу юрмайди ҳамми? Бели оғримаганнинг нон ейишини кўринг. Даврон, жим ўтир.

НОЗИМ: - Ишқивозлик-да.

ГУЛСАНАМ: -.Ишқивозлик? Биз томонда тракторчилар ҳам минишга ор қилади. Мошинга ишқивоз бўлса, айтмайдими, отам битта «Нексия»га миндириб қўяр эди.

НОЗИМ: - Ҳали ҳам бўлса, шундай қилинг, яхши бўлади. Шаҳарда машина керак.

ГУЛСАНАМ: - Бунга минг қилинг, билмайди! Бўлмаса, мен туриб шу тараққосга илашадими?

НОЗИМ: - Шунча тараққосми?

Гулсанам Нозимга ҳайрон бўлиб қарайди.

НОЗИМ: - Кўрмаганман, деяпман-ку.

ГУЛСАНАМ: - Бетини бўяб ташлаган! Ибосиз. Сувилоннинг ўзи! Сирғалиб кириб келяпти! Дўстингизнинг диди бўлса... Э-э, нима деяпман, мана, минаман деган мошини шу бўлгандан кейин.

НОЗИМ: - Хўп, Гулсанам, мен борай. Давронбой!

Нозим ўрнидан туради.

Гулсанам ҳам қўзғалади.

НОЗИМ: - Гулсанам, синглим, ҳамма гапни гапириш менга ноқулай.

ГУЛСАНАМ: - Ноқулай бўлса, алдамай гапиринг-да.

НОЗИМ: - Э-э, орага биров тушиши яхши эмас. Давлат келсин, уйга киргизинг. Ўзларинг бир очиқ гаплашиб олинглар.

Гулсанам ерга қараб, индамайди.

Нозим машина капотига шапатилайди

НОЗИМ: - Мана бу жониворнинг тақдирини ҳам ўзи ҳал қилсин. Чиқариб ташлайдими, ичида товук бўлмаса, бедана боқадими, ўзи билади. Лекин гаплашиб олинглар. Ўртадаги нохуш гапларни кўтариб ташлаш керак.

Гулсанам яна индамайди.
Даврон қийқириб, қўлини Нозимга чўзади, Нозим унинг қўлини
олиб, ўпади.

ЧОЙХОНА

Ўша тўрт улфат ошга тайёргарлик кўрадилар..
Собир сабзи тўғраяпти.
Шариф аччиқ-чучук тайёрлаяпти.
Муҳаммад пиёлаларга ароқ кўяди.
Исмат бодринг арчяпти, бодринг пўчокдан пешанасига ёпиштириб
олган.

ИСМАТ (енги билан кўзини артиб, бурнини тортади): - Анави
Бразилиями, қайси мамлакат, шунинг киноларида ҳамма йигит битта
қизни яхши кўради-ку? Бошқа қиз зоти қуриб кетгандай.
СОБИР: - Биттаси бор эди, ияги кўкрагига тушган, саксонтаси орқасидан
чошиб юради.
МУҲАММАД: - Қанақа эди?
СОБИР (қўлини иягининг тагига тутиб кўрсатади): - Мана бундай, от
жағли.
ШАРИФ: - Ҳа, бўйи ҳам пастгина. Қорача.
СОБИР: - Ҳа, шу-шу.
ИСМАТ (Шарифга): - Рашид аканинг қизига ҳам ёпишиб олганларингни
айтаман-да.
МУҲАММАД: - Нима бўпти, яхши қиз.
СОБИР: - Э-э, қўйинглар шу гапни. Кап-катта одамлар...
ИСМАТ: - Ҳангома-да.
СОБИР: - Баъзан уйингиздаги қизингизга гапингиз ўтмай қолади.
Бировнинг қизини-ку қўяверинг.
МУҲАММАД: - У қиз гап ўтмайдиган бирон нарса қилгани йўқ.

Шариф индамай туриб, тоғорани қўлига олади.

ИСМАТ: - Ҳа?
ШАРИФ: - Пўчокни ташлаб келай.
ИСМАТ: - Гапим ёқмаяптими?
ШАРИФ: - Ҳозир бир гап айтсам, яна хафа бўласизлар. Бўлди, қўйинглар
шу Рашид аканинг қизини.
ИСМАТ: - Анави кунги болалар ишни пишитиб қўйганга ўхшайди.
МУҲАММАД: - Ҳеч унақа гап йўқ. Тоза болалар, Исмат ака!
СОБИР: - Исмат, сенга нима? Қўй шу гапни.
ИСМАТ: - Ҳа, бўпти, гапириб бўлмайдими? Қўйдим.

МУҲАММАД: - Қани, бир пиёладан олайлик. Яхши-яхши гаплардан гапиринглар.

ИСМАТ: - Шарофат опа у ёққа ҳам, бу ёққа ҳам йўқ дебди.

СОБИР: - Икки томонга ҳам бўлмабдими? Аттанг!

ИСМАТ: - Яхши. Лекин энди кимга берар экан?

Шариф Исматга бир ола қараб қўйиб, тоғорани кўтарганча нари кетади.

МУҲАММАД: - Шариф ака, олайлик.

СОБИР: - Шу гап энди бўлди, керак эмас.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим билан Султон.

НОЗИМ: Ўзи қаерда энди, а? Мен у учун типратиканни тескари ютиб келяпан.

СУЛТОН: - Гулсанам чаток. Ҳали Давлатни ҳам ўйнатади.

НОЗИМ: - Ўйнатмаса бундан ёруғлик чиқиши қийин. Одам ҳам шунча ноинсоф бўладими? Хотини ҳам ҳаммасини билар экан.

СУЛТОН: - Бирдан кеп қолишини ўйламаган-да.

НОЗИМ: - Ўйламаганда-чи? Э-э, гапиргим ҳам келмайди. Бечоранинг олдида ёмон қийналдим.

СУЛТОН: - Аламини сиздан ҳам олгандир? Тили анча аччиқ, қалампирдай узиб-узиб олади.

НОЗИМ: - У бечорага ҳам осонми? Эримни кўраман деб ошиб-тошиб келса-да, уйига эрининг ўйнаши кири-иб борса! У кетгандан кейин бу ҳам «гули Раъно» деб кирган бўлса.. эй!

Нозим қўлини силтайди.

СУЛТОН: - Туяқуш-да, бошимни қумга тиксам, кўринмайди деб ўйлайди.

НОЗИМ: - Эшитмаганларимни эшитдим лекин. Ҳай-эй, майли, Давлат учун бир-икки қултум заҳар ютиб келдик-да... Ўзингиз нима қилдингиз? Хўп, кузатдингиз, қутулдингизми?

СУЛТОН: - Кузатишга кузатдим-у, тутилдимми деяпман.

НОЗИМ: - Яна нима гап?

СУЛТОН: - Мен ҳам тегаман деяпти.

НОЗИМ: - Ким? Тушунмадим. Ким кимга тегар экан?

СУЛТОН: - Саодат! Менга. Икковимизни оласиз, деяпти.

НОЗИМ: - Ким икковимиз?

СУЛТОН: - Дилором икковимизни дейди.

НОЗИМ (беихтиёр хиринглайди): - Ҳе-ҳей! Қўш хотин оласиз дейдими?
Ҳазилкаш экан-ку. Давлатнинг маслаҳати тўғри чиқяпти.
СУЛТОН: - Унча ҳазилга ўхшамаяпти-да. Японияга сарпо олишга
кетяпман, дейди.

Нозим энди хахолаб кулади.

СУЛТОН: - Дилоромга ҳам шундай деди. Иккаламиз ҳам тегамиз, битта
аҳил оила бўламиз, деди.

НОЗИМ: - Дилоромга? Қаёқдан билади? Учрашдимми?

СУЛТОН: - Унга ҳаммасини айтган эдим. Учраштиринг, танишай-чи,
деди.

НОЗИМ: - Учраштирдингизми, ўзингиз? Вой калла-ей!

СУЛТОН: - Учраштирган эдим, Султон акам билан унаштирилганман,
иккаламиз ҳам тегамиз, деб туриб олди.

Нозим шайтон кулгисини тўхтата олмайди.

НОЗИМ: - Зўр қиз экан! Дилоромингиз кўрқиб кетгандир?

СУЛТОН: - Э-э, қаёқда! Дилоромни ҳам кучоқлаб олди, икки бетидан
ўпди. Дилором ҳам довдираб қолди. У эса нукул кулади.

НОЗИМ: - Кейин ҳазил дедими, ахир?

СУЛТОН: - Йўқ-да. Аэропортда ҳам сўрадим, одамни куйдирма, деб.

НОЗИМ: - Хўш?

СУЛТОН: - Уй томонни ўзим тинчитаман. Мен келгунимча индаманг,
дейди. Икки тўйни бирга қиламиз ҳам дейди.

НОЗИМ: - Қойил, қойил! Куладиган ишлар ҳам бор экан-ку.

СУЛТОН: - Давлатга айтиб юрманг, майна қилади. Лекин ўйлаб қолдим.
Сенга уйланмайман десам, сизникидан совчи борди, уйдагилар хўп
деди, энди қайтган қиз бўлиб қоламанми, оласиз, дейди.

НОЗИМ: - Ростдан ҳам, худо ол кулим, деб...

Шу пайти Давлат киради.

ДАВЛАТ: - Ҳа, нимани худо ол кулим, дейди?.

НОЗИМ (дарров гапни буриб): - Ол кулим деса, бузуқ «Запорож» ҳам
юриб кетади, деяпман.

ДАВЛАТ: - Ҳа, бордингизми бизникига?

НОЗИМ: - Мен-ку, уйингизга бориб келдим, лекин сиз қайси кутубхонада
эдингиз?

ДАВЛАТ: - Қайси-да? Ўзи битта кутубхона бор.

НОЗИМ: - Бошқа лаббўёқ олиб бердингизми?

ДАВЛАТ: - Сизнинг нима ишингиз бор?

СУЛТОН: - Алдама-да одамни.
ДАВЛАТ: - Сендан сўраганим йўқ.
НОЗИМ: - Одам ҳам шунақа худбин бўладими? Мени яраштиришга юбориб, ўзингиз...
ДАВЛАТ: - Мен номард эмасман!
СУЛТОН: - Номардлик эмасми бу?
ДАВЛАТ: - Икковлашиб менга ёпишасизлар! Раънонинг олдига бормасам номардлик бўларди.
НОЗИМ: - Энди мени бунақа ишларга аралаштирманг. Ўзингиз пиширган ошни ўзингиз ичинг.
ДАВЛАТ: - Нима ишни битирдингиз ўзи? Бориб Гулсанамга ҳам мени ёмонлаган бўлсангиз керак?
НОЗИМ: - Э-э, бу хизматга тухматни қаранг.! Мен виждонимни ютиб, бир яхшиликка алдаб келсам. Э-э, сурати рамз!
ДАВЛАТ (сергакланиб): - Хўш, нима бўлди? Кечиртирдингизми?
НОЗИМ: - Сиз одам кечирадиган майда-чуйда иш қилмайсиз.
ДАВЛАТ: - Хўп. Айта қолинг энди!
НОЗИМ: - Кечирмади-ю... сал юмшагандек бўлди.
СУЛТОН: - Катта гап бу.
ДАВЛАТ: - Майли, келсин, дедими?
НОЗИМ: - Мен келсин, уйга қўйинг, деганимга индамай ерга қаради, ишқилиб.
СУЛТОН: - Яхшиликка!
ДАВЛАТ: - Катта иш қилиб бердингиз.
НОЗИМ: - Мен эшигингизни очиб бердим, кириш ўзингиздан.
ДАВЛАТ: - Бўлди, бўлди! Келинг, бир қучоқлаб қўяй!

Давлат Нозимга қучоғини очиб келади.
Нозим уни итариб ташламоқчи бўлади.

НОЗИМ: - Э-э, қўйинг. Ҳали бориб ярашинг-чи. Айтиб қўяй, шундай тушибсизки, ҳеч у ёқ-бу ёғи йўқ.
ДАВЛАТ (хавотирланиб): - Яна нима гап бор экан?
НОЗИМ: - Одамни шунча ҳам нас босадими! Лаббўёқ, рўмолча, соч... яна айтишга уялди.
ДАВЛАТ: - Йўғ-э, шулар ҳам чиқибдими?
НОЗИМ: - Уйни сал йиғиштириб кетмайдими?
СУЛТОН: - Атайлаб қолдирган. Ўзи шунинг шум бир балога ўхшайди.
НОЗИМ: - Ҳайвонлар ўз худудига белги қўяди-ку.
СУЛТОН: - Бозор кўрган эчкидан кўрқ, дейишади ҳам.
ДАВЛАТ: - Ҳей, ҳей... ошириб юборманглар. Бечоранинг фаросати етмаган.
СУЛТОН: - Фаросат-а!

НОЗИМ: - Хотинингиз бир-бир санаб айтди. Мен бари бир майда-чуйда, бўлмағур гаплар, гумон қилиб, шу гумонга ўзингиз ҳам ишониб олибсиз, деб туравердим. Давлат мендан сирини яширмайди, мен билмайманми, демак, йўқ, дедим.

ДАВЛАТ: - Баракалла! Мана бу хақиқий дўстнинг иши. Раҳмат.

НОЗИМ: - Лекин ўзимдан нафратланиб кетдим. Ёлғон гапирганимга.

СУЛТОН (Давлатга): - Нозимни уйингга, кечирим сўрагани юбориб, ўзинг пойнагингни олдига кетдингми? Ростдан ҳам одам эмассан.

ДАВЛАТ: - Э-э, қўй. У ёқ ҳам ёниб ётибди. Бу ҳам хонасига киргизмади.

СУЛТОН: - Тамом кўчада қолибсан-да. Ажаб бўпти!

ДАВЛАТ (Султонга норози қараб қўйиб): - Нозим, мен кетдим. Борайчи... Ҳа, бу қўйлакни, ювиб дазмоллаб келаман. Ўзимникини ўраб беринг.

Султон туриб, Давлатнинг қўйлагини целлофан халтага солиб беради.

НОЗИМ: - Бунинг ишини нима қилдик? Гаплашиб олмаймизми?

ДАВЛАТ: - Мен бориб келай, кейин. Султон, ўз бошингни ўзинг арининг уясига тикяпсан! Уйланма, дўстим!

СУЛТОН: - Ҳозир бор, Гулсанам сенга арининг уясини кўрсатиб қўяди.

НОЗИМ: - Ҳа, айтгандай, ҳаммасини бўйнингизга олиб, мен яна ёлғончи бўлиб қолмай. Анавини ҳам кўрмадим деб туриб олдим.

ДАВЛАТ: - Ўзим боплайман.

СУЛТОН: - Яна қочиб келма.

ДАВЛАТ: - Жа тилинг чиқиб қолдими? Кетмайсанми мен билан?

СУЛТОН: - Ҳали гапимиз тугамаган.

НОЗИМ: - Султон, битта ичмаймизми?

СУЛТОН: - Чиқиб келайми? Дўкон шу ерда экан-ку.

НОЗИМ: - Сиз меҳмон, ўзим олиб келаман.

ДАВЛАТ: - Э, мен-чи? Менсиз, ўзларинг ичасизларми?

НОЗИМ: - Сиз бориб ярашинг, кейин чўнтакка битта солиб келинг, ювамиз. Учиб турибсиз-ку.

ДАВЛАТ: - Майли, мен кетдим... Лекин кўп ичиб қўйманглар. Мен келаман.

СУЛТОН: - Йўлда гули Раънонгни олдига ҳам ўтиб кел.

НОЗИМ: - Йўқ, аввал бунисини кўриб, кейин хотинининг олдига борсин-да.

ДАВЛАТ (Султонга) - Сен бола, тилингни тий. Ҳали ўзингни ҳам кўрамиз

СУЛТОН: - Эй, тўхта, ювиниб бор.

ДАВЛАТ: - Нимага?

СУЛТОН: - Анави ювуқсизингнинг иси келяпти.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Султон чиқиб кетганда Ойгул ўша жойида – каравотда ўтирган бўлади.

Нозим компьютерга қараб ўйланади.

НОЗИМ (ўзича): - Неча кундан бери иш ҳам ўлди. Ёзаман деган нарсалар бор эди. Ўз ҳисобимдан олган таътил Султоннинг ҳисобига ўтиб кетди.

Ойгул унинг хаёлларини эшитиб туриб, гапга аралашади.

ОЙГУЛ: - Бу ҳам иш, жуда хайрли иш. Икки инсонни бахтли қилишга интиляпсиз.

НОЗИМ: - Шундай. шундай. Лекин ўзим ҳеч жой бўлолмаяман-да.

Худди оёғим ердан узилиб қолгандай. Ҳаловатим йўқ. Энди Давлат ҳам тепамда туриб олган. Бу ҳам хотини билан масала чиқариб ўтирибди.

ОЙГУЛ: - Одам фақат ўзининг ташвиши билан яшамайди. Сиз бировнинг ҳам ташвишини кўтарсангиз, шунда одамсиз, ёлғиз қолмайсиз.

НОЗИМ: - Аввал ўзимни топиб ҳам олишим керак-ку. Аҳмадали ака тўғри айтади, ҳали ҳам кўча чангитиб юрибман.

ОЙГУЛ: - Шуни билибсизми, энди ўз ўрнингизни ҳам биласиз.

ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Дилором компьютерда ишлаб ўтиради.

Дилафрўз киради ва опасининг тепасида мониторга қараб туради.

Дилором унга ўгирилади.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, қараб турибсан, бирон гапинг борми?

ДИЛАФРЎЗ: - Мен «имейл»ингизга кирган эдим-да.

ДИЛОРОМ: - Нимага? Бирон нарсани изладингми?

ДИЛАФРЎЗ: - Ўзингиз олти марта чиқибсиз-ку?

ДИЛОРОМ: - Кимга чиқаман? Мен яқин-ўртада «имейл»имни очганим йўқ.

ДИЛАФРЎЗ: - Сиз очиб кўринг-да, опа! Сарвар акага ким чиққанини биласиз.

ДИЛОРОМ: - Сарвар акага? Менга зарил кепtimi?

ДИЛАФРЎЗ: - Бўлмаса, қўшнижонингиз чиққан.

ДИЛОРОМ: - Қўйсанг-чи! Жуда шубҳагўй бўлиб кетяпсан.

ДИЛАФРЎЗ: - Сиз очиб кўринг! Очиб кўринг, биласиз.

ДИЛОРОМ: - Э-э, ноқулай менга. Бировнинг ёзишмасини...

ДИЛАФРЎЗ: - Нимага бировники бўлади? Почта ўзингизники-ку.
 ДИЛОРОМ: - Бари бир. Мен гаплашмаганман... Лекин нимага менинг «имейл»имдан чиққан? Ўзиники ҳам бор-ку?
 ДИЛАФРЎЗ: - Сарвар ака сиз деб ўйласин деган-да. Сизнинг номингиздан гаплашган..
 ДИЛОРОМ: - Қўй шу гапларни. Менга сира кераги йўқ.
 ДИЛАФРЎЗ: - Опа, жуда ғалатисиз-а! Мен ўрнингизда бўлганимда жон дер эдим. Сиз бўлса, бахтингизни бировга бери-иб ўтирибсиз.
 ДИЛОРОМ: - Яна шу гапми?
 ДИЛАФРЎЗ: - Жон опа! Жо-он! Шу Сарвар акага хўп денг! Мен учун!
 ДИЛОРОМ: - Ий-э, ҳа? Нимага сен учун?
 ДИЛАФРЎЗ: - Менинг келажагим учун!
 ДИЛОРОМ: - Вой. Келажакни билиб қолдингми? Ўзинг тег бўлмаса.
 ДИЛАФРЎЗ: - Кичкинаман-да. У ёқда бойлар уйга хизматкор олар экан-ку.
 ДИЛОРОМ: - Хў-ўш?
 ДИЛАФРЎЗ: - Сарвар ака бой-ку, тўғрими? Хизматкорнинг ўрнига мени чакириб олар эдингиз.
 ДИЛОРОМ: - Жиннимисан? Ўз синглимни хизматкор қиладими?
 ДИЛАФРЎЗ: - Бу ёқда ким билиб ўтирибди? Уйингизда ишингизни қилиб юравераман. Европага боргим келяпти-да. Яна Монте Карлога-я! Ҳа, Дилор опа Сарвар акага жуда хушомад қилиб қолибди. Унинг ҳам нияти шу, менга совчи юборинг демокчи-ю, Сарвар ака гаплашмаяпти.
 ДИЛОРОМ: - Вой, ўкидингми? Уялмайсанми?
 ДИЛАФРЎЗ: – Ўзи уялсин, сизнинг йигитингизни ўзига оғдиришга уялмайди.. мен уялайми?
 ДИЛОРОМ: - Қанақасига менинг йигитим бўлади?.. Э-э, бор, чиқ, бошимни қотириб юбординг. Оқсоч-хизматкор!
 ДИЛАФРЎЗ: - «Интернет»дан топиб ўқидим. Шунақа зўр жойлар экаан! Ҳамма ёғи казино.

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Салима опа кириб келади.
 Жумагул опа унга пешвоз чиқади.
 Опа-сингил ўпишиб кўришадилар.
 Уларнинг сўрида ўтирган пайтлари.

САЛИМА ОПА: - Ким дединг?
 ЖУМАГУЛ ОПА: - Янгибозордан. Арофатман дейди. Сизга ҳам шу телефон қилдими?
 САЛИМА ОПА: - Қилди.
 ЖУМАГУЛ ОПА: - Менга бир хил гапларни айтди, унча ишонмадим.

САЛИМА ОПА: - Таги йўқ гапга ўхшайди. Бир нарсa бўлса, Саодат менга айтар эди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен билан ҳам жуда очилиб гаплашди.

САЛИМА ОПА: - Шу-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен Японияга кетаётганига хурсанд деб ўйладим.

САЛИМА ОПА: - Унга ҳам хурсанд-ку-я. Лекин биронтаси билан ваъдалашиб юрган бўлса, сал бўлса ҳам...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа-а, шунақа деманг!

САЛИМА ОПА: - Ўзингнинг гапингдан келиб чиқиб айтяпман. Ўзинг-ку, бир гап эшитдим, ростми, сал шошмага, нимани яширяпсиз...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қўрқяпман-да. Менинг Султоним бир мўмин-қобил, Саодатингиз анча ўткир.

САЛИМА ОПА: - Бу нима деганинг? Қизингиз юради демокчимисан?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўғ-э, опа, Султонга жуда мос, деяпман. Султон, кўрасиз, доим Саодатнинг кўнглига қарайди. Шунақа бола.

САЛИМА ОПА: - Саодат-чи, одамнинг кўнглига қарамайдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қарайди, опа. Султонни етаклаб ҳам юради, деяпман-да.

САЛИМА ОПА: - Қўй, Султонингни биров етакламасин. Ҳатто хотини ҳам. Эркак одамнинг сал ўтли-шудли бўлгани яхши. Латталарни ёмон кўраман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Латта демаяпман. Султон, мана, беш йилдан бери ўқияпти. Бир оғиз ёмон гап эшитганимиз йўқ. Яхши ўқийди. Университетда олиб қолишар экан. Латта бўлса, шундай бўладими?

САЛИМА ОПА: - Омадини берсин. Ўзинг болангни мақтайман деб, ерга уриб юборяпсан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен айтганимиздан чиқмайди, нима десак, кўнади, демокчиман. Ўзингиз ҳам биласиз-ку.

САЛИМА ОПА: - Бу маънода ҳақиқатан ҳам қобил бола.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, қобил.

САЛИМА ОПА: - Сан бу қобилинг билан қачон гаплашиб оласан?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Гаплашаман-да. Гаплашмаганимда нима? Шу Султон Султон-да.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, майли-ю...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Саодат келсин. Балки бирга келар ҳали.

САЛИМА ОПА: - Саодат транзит чипта олдим дейди. Тошкентда фақат самолёт алмашар экан. Телефон қилди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Султон билан кўришмайдими?

САЛИМА ОПА: - Билмадим, орада қанча вақти бор. Кўришарман, деди-ку. Ёшларнинг ўзи билади-да энди.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дарвоза қўнғироғи жиринглайди.
Дилафрўз бориб эшикни очади.
Дарвоза олдида Санобар турган бўлади.

ДИЛАФРЎЗ: - Ассалом! Келинг, опа?
САНОБАР: – Ва-алайкум! Кулиб турибсан, танидингми дейман?
ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа, танидим. Олдиндан танийман.
САНОБАР: - Яхши, ширин қиз. Опанг уйдами?
ДИЛОРОМ: - Аямми? Йўқ, анув Шоҳида опоқинида маърака бор экан,
шунга кетувдилар.
САЛИМА ОПА: - Мен опангни, Дилоромни сўраяпман.
ДИЛАФРЎЗ: - Опам уйда. Гаплашасизми?
САНОБАР: - Ҳа, гаплашаман деб келдим-да. Чақирасанми?
ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа, албатта. Сиз киринг. Кўчада турманг.
САНОБАР: - Кираман. Чақир.
ДИЛАФРЎЗ: - Ҳозир. Опа! Ҳў-ў, опа!

Дилафрўз Дилоромни чақиргани кириб кетади.
Санобар дарвозадан ичкари киради ва ток сўрилари, уйнинг олди,
ошхонага разм солиб қарайди.

ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Дилором одатдагидек компьютерда ишлаб ўтиради.
Дилафрўз киради.
Дилором унга халал беряпсан дегандек, оғриниб қарайди.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа... сизни анави совчи чақиряпти.
ДИЛОРОМ (хайрон бўлиб): - Ким? Ким дединг?
ДИЛАФРЎЗ: - Келувди-ку. Сизни кинога олган? Ўша.
ДИЛОРОМ (баттар ажабланиб): - Адаштирмаяпсанми?
ДИЛАФРЎЗ: - Йўқ, ёши бор эди-ку. Ўзи бир марта келган.
ДИЛОРОМ: - Ий-э, мени нимага чақиради?
ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа. Аямними, десам, йўқ, опангни, Дилоромни чақир, деди.
ДИЛОРОМ: - Менда нима иши бўлади? Қизиқ. Чиксин, дедими?
ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа, кирди, дарвозанинг олдида турибди.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дарвоза қўнғироғи жиринглайди.
Санобар хайрон бўлиб, бир зум иккиланади-да, бориб эшикни
очади.
Эшик олдида, қаранг, юраверар экан, биз билган ҳалиги икки совчи.

САНОБАР: - Келинглар, келинглар.

Хотинларнинг каттаси Санобарнинг биринчи бўлиб салом бермаганига оғринса-да, иши тушган, ўзини кичик олади.

КАТТА СОВЧИ: - Ассалому алайкум! Яхшимисиз, синглим?

САНОБАР: - Раҳмат! (савол оҳангида) Келинглар?

КИЧИК СОВЧИ (сал ажабланиб):- Кичик экансиз, онаси эмас, опаси бўлсангиз керак-да. Ё кеннойисими?

САНОБАР (тушунмай): - Кимнинг?

КИЧИК СОВЧИ: - Қизнинг.

САНОВАР: - Қайси қизнинг?

Кичик совчи катта совчига савол назари билан қарайди, катта совчи елкасини сал учириб, худди шу назарни кичик совчининг ўзига қайтаради. Кичик совчи ўзини тутиб олади.

КИЧИК СОВЧИ: - Узатиладиган қиз шу уйдами, ахир?

САНОБАР: - Узатиладиган қиз? Шу... Ҳа, шу уйда бўлса керак.

КАТТА СОВЧИ: - Ий-э, сиз... ким бўласиз.

САНОБАР: - Мен... Менми?.. Ана, ўзи чикди.

КИЧИК СОВЧИ: - Ким? Ҳа, шу қизми?

У катта совчига мамнун қарайди, катта совчи ҳам Дилоромдан кўзини олиб, кичик совчига «яхши» деган маънода кўзини очиб юмади.

У ёқда Дилором ажабланиб тўхтаб қолади.

Унинг ортидан Дилафрўз чиқиб келади.

Дилафрўз янги келганларга салом беради.

ДИЛАФРЎЗ: Ассалом!

Дилором ҳам ўзини тутиб олиб, салом беради.

ДИЛОРОМ: - Ассалом! Хуш келибсиз!

Дилором жойидан жилмай, бир Санобарга, бир совчиларга қарайди. Дилафрўз чаққон бориб катта совчига, кейин кичик совчига елкасини тутди.

Дилором кичик совчига диққат билан тикилади.

КАТТА СОВЧИ: - Биз, қизим, қулчиликка келган эдик.

ДИЛАФРЎЗ: - Қулчиликка?

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳа, асал қиз.

ДИЛАФРЎЗ: - Қулчиликка бўлса... Вой... опа, сизга-ку! Қочмайсизми?
Қочи-инг!

Катта совчи кулиб юборади.

Кичик совчи ҳам жилмаяди.

Санобар уларга хайрон бўлиб қарайди.

Дилором кичик совчини таниб қолиб, кулади.

КАТТА СОВЧИ: - Бўлди! Опангни кўриб олдик. Энди қочолмайди. Олиб кетамиз.

ДИЛАФРЎЗ: - Мен аямни айтиб келаман.

Дилафрўз дарвозага отилади.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Стул устида бир шиша ароқ, бир қаричча колбаса, нон.

Султон пиёз тўғраяпти.

Нозим консерва банкасини очяпти.

НОЗИМ: - Худога ёқмайдиган иш қилсанг, ишинг ҳам юришмайди.

Шу вақти эшик очилиб, Ориф киради.

НОЗИМ: - Э-э, қайнанангиз яхши кўрар экан. Икковимизга кўплик қилар деб турган эдик.

ОРИФ: - Ортиб қолса бўлмайди-да, а?

НОЗИМ: - Одамлар кулади.

СУЛТОН: - Овқатимиз етмайдими, дейман.

ОРИФ: - Менинг қорним тўқ. Емайман. Ичмайман ҳам.

Нозим Орифга диққат билан тикилади.

СУЛТОН: - Ичаси-из. Ичмаганингизга қўймаймиз. Бугун бир дам олайлик.

ОРИФ: - Ўзи ойимдан эшитадиганимни эшитиб келяпман. Яна ичиб борсам...

НОЗИМ: - Яна бирон гап бўлдимми?

СУЛТОН: - Кўп ичмайсиз. Ўзи битта ароқ...

НОЗИМ: - Ҳа, Султон, боя айтганим, худога ёқмайдиган. Ҳар куни тоғорача кўтариб келадиган холамиз бугун ичамиз десак, йўқ! (ўрнидан туриб) Сизлар ўтириб туринглар, мен қарай-чи.

СУЛТОН: - Бўлади шу.

НОЗИМ: - Норин-порин келиб қолгандир. Фалончи акам ё амакимникидан. Серуруғ одамман-да. Бутун шаҳар қариндош.

19. Ўпса нетар, ювса кетар

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Нозим бориб, туйнукдан бўйнини чўзиб, Ҳамида холаникига қарайди.

ҲАМИДА ХОЛАНИНГ ҲОВЛИСИ

Сўрида ўтирган Босит чол туйнукда фақат боши кўринган Нозимга ҳайрон тикилади.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа, болам?

НОЗИМ: - Салом-алайкум!

БОСИТ ЧОЛ: - Нима?

НОЗИМ: - Салом-алайкум, деяпман!

БОСИТ ЧОЛ: - Нима деяпсан?

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Нозим чолга кўринмаса ҳам, кўлини кўксига қўйиб салом берган бўлади.

ҲАМИДА ХОЛАНИНГ ҲОВЛИСИ

Нозимнинг боши қимирлашидан чол унинг саломлашаётганини англайди.

БОСИТ ЧОЛ: - Ва-алайкум!

НОЗИМ: - Холам кўринмайдилар?

БОСИТ ЧОЛ: - Жуда жонга тегди. Лекин бугун кирмади. Кирса ҳам ўлдираман....

НОЗИМ (ҳайрон бўлиб): - Нима, уришиб қолдингизми? Кетдиларми?

БОСИТ ЧОЛ: - Анави Ғайратники-да.

НОЗИМ: - Ҳа, у ёқдами? Ғайрат ким?

БОСИТ ЧОЛ: - Шундан шу ёққа саккиз том ошиб келади-я, ҳайвон ўлгур!

НОЗИМ: - Ий-э, том ошиб?

Босит чолнинг Нозимнинг ҳайронлигини ўзича тушунади.

БОСИТ ЧОЛ: - Қўлимга тушса, жунини битталаб юлардим лекин.

НОЗИМ: - Нимасини, нимасини?

БОСИТ ЧОЛ: - Қўлимга тушмаяпти-да. Кечаси билан миёвлаб уйқу бермайди.

НОЗИМ: - Ҳамида холами?

БОСИТ ЧОЛ: - Қаричиликда оғир. Мен Файратга айтдим. Мушук асраган одам қўшнилари ҳам ўйласин-да.

Нозим энди тушуниб кулади.

НОЗИМ (ўзича): - Мен холам миёвлаб, уйқу бермайдими деб ўйлабман.

Босит чол унинг кулганига шубҳа билан қарайди.

БОСИТ ЧОЛ: - Нимага куласан? Одам эмас шу Файрат. Каламуш ҳам боқадими? Сувкучук, дейди, ялмондан фарқи нима? Терисини телпакчилар олар эмиш.

НОЗИМ: - Майли, ота. (ўзича) Хола йўқ, чолнинг қулоғи кетган. Кунимиз колбасага қоладиган бўлди.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дилором нима қиларини билмай туриб қолган.

Келган икки совчи Дилоромга разм солади, атрофга қарайди, кўз уриштиради, ора-сира Санобарга нигоҳ ташлайдилар.

Санобар уларни кузатиб, жим туради.

КИЧИК СОВЧИ: - Нима қилдик, синглим? Ойисини кутсакми?

САНОБАР: - Маъракага кетган. Қачон келади, ҳали келадими, йўқми.

КАТТА СОВЧИ: - Кеп қолар?

САНОБАР: - Қиз бечорани қийнаб қўйдингиз. (Дилоромга) Сиз кираверинг.

КАТТА СОВЧИ: - Биздан ҳайдаяпсизми?

КИЧИК СОВЧИ: - Баҳонада танишиб ҳам оламиз. Ҳой, қизим, нечага чикдинг?

САНОБАР: - Вой, ҳеч танимайсизларми?

КИЧИК СОВЧИ: - Биз совчи бўлсак, қайдан таниймиз?

САНОБАР: - Кўриниб турибди-ку ёши. Дилором, сиз кириг. (Совчиларга) Ўзи кутиб олмайди-ку.

Дилором кулиб, ўзини ичкарига олади.

Энди кичик совчи Дилоромга қизиқсиниб қарайди, эслашга уринади, эслолмайди.

КИЧИК СОВЧИ: - Қизик экансиз? Ўзингиз меҳмон бўлсангиз, яна хўжайинчилик қиласиз.

САНОБАР: - Лавлагисини чиқариб юбордингиз.

КАТТА СОВЧИ: - Яхши, чиройликина экан. Ҳеч кимга айтилмаган бўлсин-да.

САНОБАР: - Сизлар бу ердан эмас шекилли.

КАТТА СОВЧИ: - Яккатутданмиз.

САНОБАР: - Ҳа, у ёқданми? Бу қизни сира билмайсизлар?

КИЧИК СОВЧИ: - Билмасак энди биламиз. Лекин, опа, (катта совчига қараб) кўргандайман.

КАТТА СОВЧИ: Ҳар куни шунча қиз кўрасан, кўчада ҳам ушлаб оласан. Балки.

САНОБАР: - Ҳа, қиз қараб юрибсизлар?

КАТТА СОВЧИ: - Шундай. Кўчанинг бошидаги ҳовлида шу ерда узатилмаган қиз бор дейишди.

САНОБАР: - Яхши... Лекин бу қиз эгалик бўлган. Овора бўлманглар.

КИЧИК СОВЧИ: Ҳа, гапларингиздан бу синглимда бир гап бор дедим?

САНОБАР: - Сизлардан бошқа чопиб юрганлар ҳам бор. Сарсончилик бўлмасин деб, айтиб қўйяпман-да.

КИЧИК СОВЧИ: - Онаси келсин, кўрамиз эгаликми, йўқми...

КАТТА СОВЧИ: - Бу қизим билмаса гапирмас.

Катта совчи эшикка қараб юради. Кичик совчи уни тўхтатади.

КИЧИК СОВЧИ (Санобарга): - Ёлғон айтмаяпсизми? Яхши бўлмайди лекин.

САНОБАР: - Менга ишонмасангиз, онасини кутинг. Бари бир шу гапни эшитасиз.

КАТТА СОВЧИ: - Унаштирилиб, нон синганми?

САНОБАР: - Ундай эмас-у, лекин иш пишган.

КИЧИК СОВЧИ: - Сиз қайдан биласиз пишган ё пишмаганини?

САНОБАР: - Вой, шу маҳаллада тургандан кейин билмайдими!

КАТТА СОВЧИ (кичик совчига) – Ҳай, кетдик. Нариги уйда ҳам бор шекилли.

САНОБАР (енгил тортиб): - Ҳа, бор, бор.

КИЧИК СОВЧИ (Санобарга ишонмай қараб): – Ё у ҳам эгаликми?

САНОБАР: - Эгалик бўлмаса керак... Йўқ, эгалик эмас. Бўлса эшитар эдик.

КАТТА СОВЧИ (кичик совчига) – Юрдик бўлмаса...

Санобар уларни эшиккача кузатади.

Катта совчи чиқади, кичик совчи Санобарга шубҳа билан билан қарайди.

САНОБАР: - Хайр, яхши боринглар.

КИЧИК СОВЧИ: - Сиз-чи?

САНОБАР: - Ишим бор.

КИЧИК СОВЧИ: - Нима иш?

САНОБАР: - Мен... хамиртурушга... ха, хамиртуруш олгани. Ҳозир олиб чиқади.

КИЧИК СОВЧИ: - Дўконлар тўла хамиртуруш.

КАТТА СОВЧИ: - Юра қол энди. Ўзларининг иши бордир-да. Раҳмат, синглим!

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳа, бўлди, опа, эсладим. Шошманг... бу ерга тегмайман деган эди... қаерда кўрдим а?

САНОБАР (ўзича): - Қизик совчилар экан, мен билан нима иши бор?

КИЧИК СОВЧИ: - Бўлди, бўлди! Сартарошда! Сиз юзини кўрганингиз йўқ. Мен кириб гаплашдим-ку, ўша...

КАТТА СОВЧИ: - Ҳа, ўша қиз. Энди эслабман.

КИЧИК СОВЧИ: - Опа, сизнинг ҳам хотирангиз тешикми дейман.

Совчилар чиқиб кетади.

САНОБАР: - Дилором! Ҳу-ув Дилором!

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Дарвоза очик экан, Давлат кириб боради.

ДАВЛАТ: - Гулсанам, хо-о, Гулсанам! Ий-э, ҳеч ким йўқми? Санамжон!

Уй жимжит, худди ҳеч ким йўқдек.

Давлат бориб эшикни тортади.

Эшик ҳам очик экан.

Давлат ҳайрон бўлиб ичкарига киради.

ДАВЛАТ: - Санамжон! Даврон!

Каравотда Давроннинг елкасига уриб аллалаб ўтирган Гулсанам ўқрайиб қарайди.

Худди гунгдек, индамайди.

ДАВЛАТ: - Салом! Яхшимисан?

Гулсанам Давлатдан кўзини олмайди.

ДАВЛАТ: - Гулсанам? Нимага индамайсан?.. Бирон еринг оғрияптими?

Гулсанам индамай туриб, Давроннинг устидаги рўйжани тўғрилайди.

Қистиргичини тишида тишлаб, соч турмагини ҳам тартибга солади.

Давлат хайрон қараб туради.

Гулсанам тўғри келади-да, Давлатнинг кўкрагидан итаради.

ДАВЛАТ: - Ҳей, ҳей, нима қиялпсан? Гулсанам! Даврон уйғониб кетади.

Гулсанам Давлатни итарганича ҳовлига суриб чиқаради, Давлат ҳам ҳей-ҳейлаганича унча қаршилиқ кўрсатмай, ён беради.

ДАВЛАТ: - Ҳей, ҳей, Санамжон! Қўй энди, ҳей. Кечир! Ҳей-ҳей, қаёққа итаряпсан?

Давлатни ташқарига итариб чиқаргандан кейин Гулсанам эшикни қарсиллатиб ёпиб олади.

Давлат ёпиқ эшик олдида довдираб туради.

Кейин эшикни тортиб кўради, эшик яна очик экан.

Давлат яна ичкари киради.

Гулсанам бирдан Давлатга ташланади.

ДАВЛАТ: - Санам, Санам!.. Жиннимисан? Тилингни ютиб юбордингми?

Гулсанам Давлатни яна итариб чиқаради.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, ютдим. Бундан кейин тилим йўқ сизга. Бу ёқда эса сизга жой йўқ.

ДАВЛАТ: - Ҳай, ҳайдайсанми?

ГУЛСАНАМ: - Аллақачон ҳайдаганман. Кўзим учиб тургани йўқ. Ўзингиз келдингиз.

ДАВЛАТ: - Мен қаерда тураман... ҳайдасанг.?

ГУЛСАНАМ: - Уй меники, Давронники!

ДАВЛАТ: - Мен-чи?

ГУЛСАНАМ: - Сиз? Ана, катагингиз бор! Шунингиз билан олиб кетиб, хоҳлаган жойингизда яшайверасиз. Ўйнашингиз ҳам сиғади. Ичида тиқилишиб ётаверасизлар.

Давлат бир зум индамай қолади.

Кейин қўлини сал чўзиб, Гулсанамга томон бир қадам ташлайди, яраш мақомида хотинини бағрига тортмоқчи бўлади.

ГУЛСАНАМ: - Яқинлашманг! Бақираман!

ДАВЛАТ (ўзини сал орқага олиб): - Ҳей, одамлар бор.

ГУЛСАНАМ: - Мен одамларга эмас, сизга бақираман, деяпман.

ДАВЛАТ: - Ўзингнинг эрингга бақирасанми?

ГУЛСАНАМ: - Энди бунақа эрим йўқ!

ДАВЛАТ: - Ўзинг Нозимга келсин деган экансан, мен шунга...

ГУЛСАНАМ: - Орани очик қилай, манави тариллоғини кўзимдан йўкотсин, деб айтдим.

ДАВЛАТ: - Орани очик қиламан деганинг нимаси? Қўй энди, ярашайлик.

ГУЛСАНАМ: - Ярашайлик?

ДАВЛАТ: - Ҳай, кечир энди.

ГУЛСАНАМ: - Кечирай а? Ҳозир қаердан... ўйнашингизникидан келяпсизми? Кўзимга қараб алдайсиз. Ўйилиб тушмайдими?

ДАВЛАТ: - Қўй, кўзингда нима айб.

ГУЛСАНАМ: - Мен сизникини ўйилиб тушсин деяпман. Ёлғонингизда бақрайиб турадиган. Сизни кўрадиган меники ҳам ситилса, майли.

ДАВЛАТ: - Унақа дема энди, Гулсанам! Тўғри Нозимникидан келяпман. Ўлай агар!

ГУЛСАНАМ: - Сиз ўлмайсиз. Ёлғон гапирганга ўлганингизда, аллақачон кўкариб чиққан бўлар эдингиз. Мен ҳам қутулардим.

ДАВЛАТ: - Менга ўлим тилаяпсанми?

ГУЛСАНАМ: - Бу дунёда ёмонга ўлим йўқ. Яшайверасиз, фақат бу ерда, биз билан эмас.

ДАВЛАТ: - Майли, қарғанма, жуда кўнглинг қолган бўлса... кет, десанг, кетаман.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, боринг ўша... Гули Раъноми, Гули Расвоми, ким?

ДАВЛАТ: - Ўзинг ҳайдагандан кейин, бошқа қаёққа ҳам бораман?

Бораман-да. Мен ҳам бир кунимни кўрарман.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, ихтиёр ўзингизда, расвонгизга борасизми ё яна бошқаси борми, мен билмайдиган... Мен ҳам бир кунимни кўраман. Шу ерда, кетмайман.

ДАВЛАТ: - Бир ўзинг? Қўлингда Даврон билан?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, бир ўзим, Даврон билан!

ДАВЛАТ: - Мен сени шундай ташлаб қўймайман. Болам билан.

ГУЛСАНАМ: - Болам!? Сиз болани биласизми, оилани биласизми?

ДАВЛАТ: - Ҳа, майли, қўрқмасанг яшайвер.

ГУЛСАНАМ: - Яшайман. Айтиб қўяй, мен ҳам биттасини топиб оламан. Нимадан қўрқаман? Бошимда эрим бўлмаса, бегона шаҳар, юраман мен ҳам айшимни суриб.

ДАВЛАТ: - Ҳей-ҳей, эсинг оғиб қолдими? Алжима!

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, нима? Болам бор-у, ҳали бозорим қайтгани йўқ.

ДАВЛАТ: - Ҳе-ей! Тилингга кара! Шу гапни айтган... кесиб оламан.

ГУЛСАНАМ: - Ҳим-м, сиз қилганда, мен қилолмайманми? Товарим ҳали ўтади.

ДАВЛАТ: - Бўлди! Чегарадан ўтиб кетяпсан.

ГУЛСАНАМ: - Чегарадан!? Мен ўз уйимдаман. Сизга, ана, чегара! Жўнанг, фақат манави тобутингизни ҳам олиб кетинг. Ўлсангиз, ичига солиб, музика билан кўмишади. Анави билан ичида бўғилиб ўлсангиз, қўшмозор бўлади.

ДАВЛАТ: - Жуда хаддингдан ошдинг. Калтак егинг келяптими?

ГУЛСАНАМ: - Нима? (бирдан сенлашга ўтади) Шунча қилгуликни қилиб, яна мени урмоқчимисан? Вой, инсофи йўқ! Ўзим ўлдирибгина қўяман! Худо олсин сени!

Гулсанам чинқириб Давлатга ташланади.
Юзига ёпишади.

ГУЛСАНАМ: - Ўйиб оламан шу алдамчи кўзларингни! Сурбет! Юлиб оламан, унга ҳам йўқ, менга ҳам йўқ!

Давлат Гулсанамнинг белидан қучоқлаб олади.

ДАВЛАТ: - Гулсанам. Жоним, ўзингни бос! Санам, Санамжон!

Гулсанам бўш қўллари билан Давлатни юз-кўзи демай савалаб кетади.
Давлат эзилиб, раҳми келиб ғулдирайди.

ДАВЛАТ: - Бўлди, бўлди-и! Бет-бошимни расво қилдинг. Вой, кўзим! Секинроқ ур. Кўзимни чиқардинг-ов...

ГУЛСАНАМ: - Мана, мана! Бу Даврон учун! Бу ўзим учун!

ДАВЛАТ (бақириб юборади): - Бўлди қил, бурним қонаб кетди. Кийиминг расво бўлади.

ГУЛСАНАМ: - Бурнинг!? Менинг юрагим қонаяпти, қон бўлиб оқяпти!

Гулсанам бирдан тўхтаб, Давлатнинг қучоғидан сирғалиб чиқади-да, уйга отилиб киради.
Устидан шарақ-шуруқ қулфлаб олади.
Давлат энди кўради – кўйлаги йиртилган, Гулсанам чангаллаб тортганда кўкрагидан сўкилиб кетган ва қон.

ДАВЛАТ: - Ўзинг ҳам йўлбарснинг ургочиси бўлиб кетдинг лекин. Кўйлак... Нозим камбағалники эди-я.

Давлат эшикка қараб гапиради, гапини Гулсанам эшитдими, йўқми,
хар қалай, ёпиқ эшикдан садо чиқмайди.
Давлат, юзлари тирналган, қон, бир муддат гарангсиб туради.
Эшикни тортиб кўради.
Кейин машина олдига бориб, ойначасидан юзини кўради, юлинган-
тирналган жойларига қарайди.
Бир кўзи аллақачон қизариб, шишиб бошлаган эди.
Давлат аянчли илжайиб, бошини чайқайди.

ДАВЛАТ (ўзича): - Э тавба! Бу кўргулик ҳам бор экан-да. Бу ёғи неча
пулдан тушди энди?

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дилором ичкаридан тортинибгина чиқиб келади.
Санобар у билан кўришиб, елкасидан кучоқлайди, икки юзидан
суяди.

САНОБАР: - Яхшимисан?

ДИЛОРОМ(ерга қараб): - Раҳмат!

САНОБАР (ток тагида бетартиб турган курсиларга ишора қилиб): - Шу
ерда ўтира қолайлик. Ҳа, бояги хотинларга овора бўлманглар,
дедим. Уйма-уй қиз ахтариб юрганлардан экан. Хафа бўлмадингми?

ДИЛОРОМ: - Йўқ, нимага энди. Кўчада юрган совчилар.

САНОБАР: - Бизнинг уйда хўжайинчилик қияпти, деб.

ДИЛОРОМ: - Э, мени сартарошхонада ҳам ўртага олишган эди. Ичкари
киринг..

САНОБАР: - Йўқ, ичкари кирсам, бари бир, ташвиш қиласан. Гаплашгани
вақт қолмайди. Мен ўзинг билан гаплашай деб келган эдим.

ДИЛОРОМ: - Э-э, меҳмонсиз-ку, ҳовлида...

Санобар Дилоромнинг қўлтиғидан тутиб, курсилар томонга
бошлайди.

САНОБАР: - Кейин. кейин. Ҳали уйга кўп келамиз, чойларингни ҳам
ичамиз. Ҳозир гапим бор. Икки дугона бир дардлашиб олайлик.

Икки курсида Санобар билан Дилором юзма-юз ўтирадилар.

САНОБАР: - Қайнопамнинг ўзлари келмоқчи эдилар, қўйинг, сиздан
уялади, ўзим бораман, дедим.

Дилором кўллари тиззасида қовуштириб, ерга қараб олади.

САНОБАР: - Дилором, нимага йўқ деяпсан? Қайним бўлгани учун айтмаяпман, ўзи яхши йигит. Кўнгли юмшоқ, меҳрли. Майли пули, бир қўй бир терининг ичида неча семириб, неча озади, ўзининг баҳоси йўқ.

ДИЛОРОМ: - Яхши дейишяпти.

САНОБАР: - Унда нимага? Шунча ўйлаб, ўйимнинг тагига етолмаяпман. Йўқ дейишининг сабабини тополмайман.

Дилором бошини кўтармайди.

САНОБАР: - Йўқ, дейдиган сабабнинг ўзи йўқ... Дилором, сал учини эшитдим...(Дилоромга эгилиб, овозини пасайтиради) юрган бўлсанг, хўш, нима қипти? У ёғига ўтмаган бўлсаларинг... Соғ бўлган бўлсанг, бўлди-да. (Дилоромга яқинроқ эгилиб, энди шивирлаб) Бу иккаламизнинг сиримиз бўлиб қолсин.

Дилором Санобарга ялт этиб қарайди.

ДИЛОРОМ: - Опажон, нималар деяпсиз? Мен унақа қиз эмасман.

САНОБАР (ўзича тушуниб): - Бўлди! Мен ҳам шуни айтяпман-да.

Ёшлигида кўплар юрган.

ДИЛОРОМ: - Опа, сиз мени тушунмадингиз. Менинг яширадиган сирим йўқ. Мен юрмайман, юриш деган нарсани билмайман ҳам. Мен йўқ дедим.

САНОБАР: - Дилором, сен яхши, жуда яхши қиз бўлганинг учун, қайнимга ният қилиб, айтяпман.

ДИЛОРОМ: - Опа, мен...

САНОБАР: - Сендан бир-икки ёш катта, ҳаётни салгина кўпроқ кўрган опангнинг гапи – ёшлиқ қияпсан! Вақти келиб, кўнгилдаги ҳам ювилиб кетади.

ДИЛОРОМ: - Йўқ, опа...

САНОБАР: - Турмуш, рўзғор қолади аёлнинг бошига. Ана шундан кейин бошланади ҳаммаси. Меҳнат, етишмовчиликлар, қайнонанинг зуғуми, бу гирди балолар унгача кўринмайди. Кейин ассалому алайкум, деб чиқиб келаверади. Ана шунда билмайсан кўнглинг қаерда қолиб кетганини. Ўйлаб кўр. Мен сени мажбурламаяпман, қанақа ҳаётдан воз кечаётганингни бил, деяпман.

ДИЛОРОМ: - Раҳмат. Опа, лекин мен ўйлаганман.

САНОБАР: - Дилором, жон синглим! Ўйлаганинг йўқ. Бу ёшингда ўйлай ҳам олмайсан. Ҳозир кўзингни олдида бошқа нарсалар, ҳаёлингда ширин орзулар. Эртага бу рўё йўқолади. Ўзинг қоласан азобларнинг олдида. Ҳозир олдингдаги бахтингга қарамаяпсан,

ДИЛОРОМ: - Шунча куйиняпсиз менга, раҳмат. Лекин бўлди! Битта чой дамлай.

САНОБАР: - Мен ҳам бўлдим, гапимни айтдим, чойни кейин ичамиз. Мен яна келарман.

Шу пайти эшик очилиб, шоша-пиша Шарофат ая, унинг орқасидан Дилафрўз киради, Шарофат ая атрофга ҳайрон қарайди

САНОБАР: Салом-алайкум, хола! (Дилоромга шивирлаб) Ўйла, ўйла! Мен сенга яхшилик соғиниб келдим! (Ўрнидан туради)

ШАРОФАТ АЯ: - Ва-алайкум! (Санобарнинг елкасига қоқиб кўришади) Вой, Санобархон, келасиз-у кетасизми?

САНОБАР: - Борай. Ҳа, хола, уйма-уй юрган совчилар келган эди, ўрнингизга мен жавоб бериб юбордим. Бермаймиз, ўзимизга керак, дедим. Ўзлари олдин ҳам қизингизни илмоққа илиб кўрган экан.

Шарофат ая жилмаяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳай, майли. Лекин бир пиёла чойсиз кетмайсиз.

САНОАБАР: - Ҳали келаман. Қизингизда гапим бор эди, гаплашдик.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, ўтири-инг... Опам билан гаплашинг.

ЧОЙХОНА

Тўрт улфат ошни ўртага олган.

Дастурхондаги иккита шиша бўш, каллалар қизиган-у, лекин, ҳайдовчи одамлар, ҳеч ким маст эмас, аксинча кайфият баланд. Ҳамманинг олдида бир пиёладан ароқ бор, пиёлалар тўла-тўла.

ШАРИФ (қўлига пиёлани олиб): - Олдик энди, тагида қолсин. Бўлмаса, ош хафа бўлади.

МУҲАММАД: - Бўлди-е! Мен эрталаб йўлга чиқаман.

ИСМАТ: - Ош зўр бўлибди. Бу ошдан кейин эрталабга ҳиди ҳам қолмайди.

СОБИР: - Охиргиси, ол энди.

МУҲАММАД: - Яхши ўтирибмиз. Оширмайлик.

СОБИР: - Майли, зўрлаш йўқ. Ҳар ким кўтарганича.

МУҲАММАД: - Кўтаришга кўтараверамиз-у, иш бор-да.

ИСМАТ: - Шу, мен унча тушунмайман. Йўқ, тушунаман-у, лекин нимага бунча кўп гапиришади, шуни унча ўзимга ололмайман.

СОБИР: - Нимани?

ИСМАТ: - Мана шу, яхши кўришни-да. Севги-муҳаббатни.

СОБИР: - Нимасини ўзингга ололмайсан? Ё севиб қолдингми?

МУҲАММАД: - Ҳали маст бўлмадингиз шекилли?

ИСМАТ: - Йўқ, беҳазил. Мана, Рашид аканинг қизи ҳам Сарварга эмас, ўша кунги илжайиб ўтирган болага тегаман, деб туриб олган-да.

ШАРИФ: - Оббо, Исмат ака, яна шу гапми?

ИСМАТ: - Йўқ, мен бошқа гап айтмоқчиман. Эшит-да. У бола ҳам ўзи томонда шунча қиз туриб, бунга уйланаман деб турибди. Севги-да шу?

МУҲАММАД: - Ҳа, севги. Яхши кўриш.

ИСМАТ: - Энди, мана, қаранг, пулнинг бетига қарамайдиган йигит, чет элдаги зўр туриш, курортларни қўйиб...

ШАРИФ: - Исмат ака, яна бошладингиз!

ИСМАТ: - Шариф, илтимос, айтиб олай, бўлмай тур! Ҳа, Рашид аканинг қизи ўша болани шундай зўр нарсаларга алишмаяпти.

СОБИР: - Хўп энди, хулосани айтинг.

ИСМАТ: - Хулоса эмас, ҳайронман.

МУҲАММАД: - Кавлайверасиз экан-да.

ИСМАТ: - Бизлар-чи? Ўзимизни айтяпман.

ШАРИФ: - Ўзимизга нима қилибди?

ИСМАТ: - Бизларники ҳам севгими, нима?

СОБИР: - Кайфинг ошиб қолдими?

МУҲАММАД: - Бизларнинг ҳаёт деяпсизми?

ИСМАТ: - Ҳаёт ҳамманики битта. Мен шунинг ичидаги севгини айтяпман. Яъни бизларнинг эр-хотинлик муносабатларимиз.

СОБИР: - Ҳа, буми? Лекин нимаси ёмон? Оилам деймиз, хотинга азоб бермаймиз. Бола-чақани деб елиб-югурамиз. Худога шукр. Яна нима керак?

ШАРИФ: - Ҳа, тўғри гап. Кинода яшамаепмиз-ку.

ИСМАТ: - Йў-ўқ, шу севгими, йўқми, деяпман.

ШАРИФ: - Севги бўлмаса ҳам яхши кўриш. Ҳа, аниқ яхши кўриш. Хотинингиз билан уришиб-ейишавермасангиз, демак, яхши кўриш.

ИСМАТ: - Иккови бир: севгиси ҳам, яхши кўриш ҳам.

МУҲАММАД: - Кўп қолиб кетсангиз, уйга боргингиз, кеннойини кўргингиз келиб турса, шу-да севги муҳаббат.

ШАРИФ: - Зўр гап! Қўлни ташланг!

СОБИР: - Қўйсаларинг-чи! Ким қаёқдаги гаплар.

ИСМАТ: - Лекин бошида ҳеч қайсимиз юриб, яхши кўриб олмаганмиз.

МУҲАММАД: - Нимага энди? Мен шуни оламан деб юрган эдим, олдим.

ШАРИФ: - Қизик, менга бари бир эди, лекин ҳозир ўйлаб кўрсам, шундан бошқаси менга тўғри келмас экан.

СОБИР: - Кап-катта, бола-чақалик одамлар, кимнинг хотини яхшига ўтиб кетмасаларинг ҳали? Ошни совутдинглар, олинглар-э.

ИСМАТ: - Ана, бу ҳам бир масала, уйлангандан кейин яхши кўрган. Мен тўғриси, уйланганимда ҳам, кейин ҳам яхши кўришни ўйламаганман.

МУҲАММАД: - Ўйламаган бўлсангиз ҳам, шунча йилдан бери яшаяпсиз, бешта болани туғдирдингиз, шу-да яхши кўрганингиз.

СОБИР: - Бачкана гаплар.

ИСМАТ: - Бачкана эмас.

ШАРИФ: - Қизиқ лекин.

СОБИР: - Эй, хотин бор, бола-чақа омон, ғилдирак айланяпти, тирикчилик ўтиб турибди, қорин тўк, бўлди-да, шукр қилиб яшайвермайсизми? Севги? Севсанг ҳам, ана кўча... ҳеч кимга билдирмай, ишингни қилавер.

ИСМАТ: - Эй-й, одамни ерга уриб юбордингиз. У севги эмас, савдо. Мен баланд нарсани гапиряпман.

СОБИР: - Нима баланд?

ИСМАТ: - Ўша куни ўша болага ҳавасим келиб кетди. Кейин қанақа зўр яшаса!

МУҲАММАД: - Тўйдан кейинми?

ИСМАТ: - Ҳа, тўйдан кейин-да.

СОБИР: - Тўйдан кейин... болалар туғилади, э-э, худо, бирпасда катта бўлишади. Кеча тагини ҳўллаб ўтирган бола, бугун отасига ақл ўргатади. Уни уйлантириш керак, қизларни чиқариш... одамнинг боши ташвишга текилиб қолади. Сизлар бўлса, икки пиёлани ичиб олиб... Тинч ўтирсаларинг бўлмайдими, а? Одамнинг кўнглини кавлайсизлар.

ШАРИФ: - Севги-муҳаббат деяпсизлар, менинг кўз олдимга уч болам, болаларимнинг онаси Санобар, ўзимнинг шулар билан бирлигим келяпти. Фақат шу, бошқа нарса эмас.

МУҲАММАД: - Ўзи шу-да, бошқа яна нима бўлади. Оддий одамнинг севги-муҳаббати шу.

ИСМАТ: - Шу жуда катта гап!

СОБИР: - Қани, ҳаммада бор-а? Олдик. Юракнинг тинчини бузмайлик.

ИСМАТ: - Битта эски кинода «Севги – одамнинг ичидаги чироқ», дейди. Ўша бола ҳам илжайиб туради – ичидаги чироғи бетига урган.

СОБИР(хайрати келиб): - Исма-ат! Кесакдан ўт чиқяптими?

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Нозим, Ориф ва Султон.

Дастурхонда зиёфатнинг қолдиқлари ва бўш шиша.

СУЛТОН: - Ярашиб олган бўлса, бугун келмайди энди. Қанча вақтдан бери кўришмаган.

НОЗИМ: - Ҳа. Ярашган бўлсин, ишқилиб.

СУЛТОН: - Ярашгандир. Бир-бирини яхши кўриб турмуш қуришган. Кўп уришиб туролмаса керак.

НОЗИМ: - Бизга қолса, ярашсин. Лекин Гулсанам ҳам ўтқир экан.

СУЛТОН: - Пов-в этиб ёниб, лекин кейин ўчади.

ОРИФ: - Нима, Давлат олдин яхши кўриб, кейин совиб кетганми?

СУЛТОН: - Йўғ- э, нимага совийди!

НОЗИМ: - Бўлмаса Санамжон, Даврон деб мунча ўлиб қолмас эди. Совимаган.

СУЛТОН: - Яхши кўради!

ОРИФ: - Яхши кўрса... нимага бу ёқда бошқаси билан юради? Қўлга тушди, деяпсизлар-ку.

НОЗИМ (Орифга ҳазиллашиб): - Юраги кенг-да. Вафою хиёнати бирга сиғади.

СУЛТОН: - Биз айтдик унга. Мана, Нозим ҳам айтди. Тинмай гапирамиз. Шунақа. Қулоғига олмайди.

ОРИФ: - Демак, яхши кўрмас экан. Ҳам хотинини яхши кўриб, ҳам бошқаси билан юрмайди-ку.

НОЗИМ: - Кўп китоб ўқийсиз-да, Ориф.

ОРИФ: - Мен тушунмайман бунақаларни. Ёмон кўраман! Бузуқ йигитлар бўлса, демак бузуқ қизлар ҳам бўлади. Шунақа қилиб одамлар айнийди.

СУЛТОН: - Эҳ-ҳе, чуқур кетдингиз. Лекин қизлар йигитларни бузади.

ОРИФ: - Э-э, йўқ, қизлар ўзича бузолмайди. Йигитлар бузилиб, кейин қизларни бузади.

НОЗИМ: - Э-э, қўйсаларинг-чи? Нимага ичдик ўзи? Баҳслашсаларинг кайф тарқалиб кетади.

СУЛТОН: - Яна битта олиб келайми?

ОРИФ: - Йўқ, мен олиб келаман. Навбат меники.

НОЗИМ: - Уйдагилар гапирса?...

ОРИФ (қўлини силтаб): - Майли. Ойим ўзи ҳайдагандек қувиб чиқарди.

НОЗИМ: - Ҳозир Давлат олиб келиб қолса, кўплик қилади. Кутайлик.

СУЛТОН: - Телефон қилсак-чи?

НОЗИМ: - Хотини билан гаплашиб ўтирган бўлса... қўйинг, кўнгли бўлинмасин. Келгиси келса, ўзи келади.

СУЛТОН: - Сози чиққан бўлса, Гулсанамнинг қўйиб юбориши қийи-ин.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Акмал ака ва Салима опа.

Акмал ака диванда ёнбошлаб телевизор кўряпти.

Салима опа бир кўзи телевизорда, «Даракчи» ўқияпти.

САЛИМА ОПА: - Шу гапларнинг ҳаммаси ростмикан?

АКМАЛ АКА: - Ёзаверади-да. Қайсини айтяпсан?

САЛИМА ОПА: - Бир қиз доим тупроқ ер экан.

АКМАЛ АКА: - Бошқоронғими?

САЛИМА ОПА: - Йўқ, болалигидан.

АКМАЛ АКА: - Қизиг-у. Тупроқ ейдиган одамлар бўлади лекин.

САЛИМА ОПА: - Тоза тупроқ, пахсанинг кесагини ейди. Анави Раҳбарой бор-ку?

АКМАЛ АКА: - Ҳа?

САЛИМА ОПА: - Шу. Бир куни мактабдан келаётсак, Жуманазар ака пахсасини буздириб ётган экан. Раҳбарой лип этиб, муштдай кесакни чўнтагига солиб олди. Заруратгадир деб, унча диққат қилмадим. Сал нарёққа ўтганимиздан кейин карсиллатиб еб берса!

АКМАЛ АКА: - Кесакни?

СУЛТОН: - Ҳа, деяпман-ку. Иштаҳа билан, кўзлари сузилиб кетди.

АКМАЛ АКА: - Организмида бирон модда етишмаса керак-да. Кесакда шу бор.

САЛИМА ОПА (газетага нуқиб): - Лекин бунда қариганида сочининг ўрнига майса ўсиб чиққан эмиш.

АКМАЛ АКА: - Эй, одамларни қизиқтириш учун ёзади-да.

САЛИМА ОПА: - Нимаси қизиқ? Ёлғон-ку.

АКМАЛ АКА: - Мана, ўқияпсан, менга айтяпсан, мен ҳам гапга қўшиляпман. Шу керак-да уларга.

САЛИМА ОПА: - Тўғри лекин. Ҳамма сонини оламан. Ҳа. айтгандай, газета деганда эсимга тушди. Газетасини олаётганимда Назира айтиб қолди.

АКМАЛ АКА: - Қайси Назира?

САЛИМА ОПА: - «Матбуот тарқатувчи»да ўтиради-ку.

АКМАЛ АКА: - Хўш?

САЛИМА ОПА: - Ойлик яна ошар экан.

АКМАЛ АКА: - Ҳа, ошади, ҳар йили ошади. Икки марта. Хўш?

САЛИМА ОПА: - Нарсалар ҳам ошади-да. У-буни тезроқ олиб қўйсакми?

АКМАЛ АКА: - Оляпсан-ку?

САЛИМА ОПА: - Ҳали Султоннинг кийимларини олмадик.

АКМАЛ АКА: - Олинар.

САЛИМА ОПА: - Бу ёқдан Жумажон ҳам шошилтиряпти-да, фотиҳа қилиб қўйсак деб.

АКМАЛ АКА: - Нима, фотиҳада Султон сен қилган костюмни кийиб ўтирадими?

САЛИМА ОПА: - Куёвнинг сарпоси ҳам қўйилади. Костюм-шимдан майка-пайпоғигача. Жумажон Саодатнинг сарпосини беради, мен Султонникини.

АКМАЛ АКА: - Э-э, шунақами? Ўзгармаган экан-да. Мен кейин ҳам олса бўлади, деб юрибман. Эй, менга қара, ўзинг қизинг билан очик гаплашиб олдингми?

САЛИМА ОПА: - Вой, неча марта гаплашади?

АКМАЛ АКА: - Гаплашдим дейсан. Нима гаплашганингни айтмайсан. Мен ҳеч... боғланган жойини кўрмайпман-да. Қизингдан ҳам бир оғиз Султон ҳақида эшитмаганман, сенга гапирган бўлмаса... Султон ҳам тўрт-беш йилдан бери келмай кетган.

САЛИМА ОПА: - Қизингиз ўйнаб-кулиб кетди-ку Японияга. Султон билан кўришибди, икки-уч кун бирга юришибди. Султоннинг келмай кетгани... ўқишга кетди. Иши бўлса келади-да.

АКМАЛ АКА: - Нияти бўлса, йигит нарсаси, уни-буни баҳона қилиб келаверади. Холасининг уйи-ку.

САЛИМА ОПА: - Ҳали келади, байрамларда бирга ўтиради.

АКМАЛ АКА: - Ўйлайман, ўйлайман, ҳеч икковини бирга кўз олдимга келтиролмайман. Ё шундай ҳам турмуш қуриб кетаверадими? Бир-бирини кўргиси, бирга у ёқ-бу ёққа чиққиси келмайдими?

САЛИМА ОПА: - Вой, нималар деяпсиз? Бирон шубҳангиз борми?

АКМАЛ АКА: - Шубҳам йўқ-ку-я, лекин... Мана, Саодат тўғри ўзимизга транзит билет олибди.

САЛИМА ОПА: - Шунга нима қипти?

АКМАЛ АКА: - Баҳонада Давлатбойникида, Гулсанам келиннинг ёнида бир-икки кун қолиб, Султон билан яна кўришиб, гаплашиб келмайдими?

САЛИМА ОПА: - Сиз ота бўлиб қизиқ гапларни гапирасиз-а.

АКМАЛ АКА: - Нимага қизиқ гап?

САЛИМА ОПА: - Қиз бола, ўзини асрайди, мени шунга берар экан деб бўйнига осилиб олсинми?

АКМАЛ АКА: - Энди Султонни фақат тўйда кўрса, шу билан яшаб кетаверса, қизиқ. Худди ишга кирганга ўхшаб қолади...

САЛИМА ОПА: - Учрашиб танишиши керак бўлмаса. Бир-бирини билади, ака-сингилдек яқин.

АКМАЛ АКА: - Эй, тушунтиролмадим. Ҳай, келсин-чи.

САЛИМА ОПА: - Акмал ака, яна бунақа гапларингизни Саодатга айтиб юрманг. Содда у, бир гап бор, дадамга ёқмаяпти, деб кўнгли бўлинмасин тагин.

АКМАЛ АКА: - Эрга беряпсан-у, яна бола деб қарайсан.

20. Оҳ ураман, оҳим етар афғонга

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат эшикни тортиб кўради, эшик ёпик.
Давлат хаёли қочиб ўйланади. Юзини силайди. Яна бориб,
«Запорожец»нинг ойначасига юзини солади.
Ойначадан унга юзи шилиниб, кўзи кўкарган Давлат қарайди.

ДАВЛАТ (ўзича): - Ҳе, жин урсин, расво бўлибди-ку. Гули Расво!

Давлат яна эшик олдига бориб, баланд овозда Гулсанамни чақиради.

ДАВЛАТ: - Гулсанам! Эй, Гулсанам, деяпман. Оч! Сенга тегинмайман-э... Телефон керак.

Ичкаридан садо чиқмайди.
Давлат буни ўзича тушунади.

ДАВЛАТ: - Э унга эмас, Нозим билан Султонга келаман деган эдим, рост. Айтиб қўяй. Бўлмаса, ўзинг телефон қил. Икки юзи қирқ бир, ўн икки...

Эшик эмас, дераза шарақлаб очилади-да, Гулсанамнинг фақат оппоқ кўли кўриниб, токчага телефон тарс эткизиб қўйилади.

ДАВЛАТ (очиқ деразага, Гулсанамга эшиттириб): - Кет, деб, ўзинг кетолмайдиган қилиб қўйдинг. Бу кўриниш билан қандай юраман энди?

Давлат гўшакни кўлига олиб, телефон рақамини теришдан олдин деразадан уй ичига қарайди.

ДАВЛАТ: - Султоннинг совчисини гаплашиш керак эди-я. Энди нима бўлади?

Жимлик, Гулсанамдан жавоб йўқ.

ДАВЛАТ: - Атир-патир йўқми, бетим ачишиб кетяпти. Газак олиб кетмаса ҳали (бир зум жим тургандан кейин, кўзини ҳам ушлаб куради)... Кўзим ҳам яхши кўрмаяпти. Умуман кўрмай қолса-я? Қон томирлари ёрилиб кетганми... Қўл эмас, темирми ўзи ҳам. Хотин деган эрига сал мулойим бўлмайдами?

Ичкаридан садо чиқмайди, демак, Гулсанам Давлатга гапирмасликка қарор қилган.
Давлат телефонда рақам теради.

ЎТКИР АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Ўткир ака кийинган, «Нексия»га ўтирмоқчи.
Ичкаридан шоша-пиша Жумагул опа чиқади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳай, ҳай, Ўткир ака, дарров қайтинг-а.

ЎТКИР АКА: - Мен бормасам-чи?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима деганингиз? Ҳозирдан ота бўлиб...

ЎТКИР АКА: - Энди уялади. Сен борсанг бўлади, менга бўлмайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, боринг-у қайтинг. Ўтириб қолманг. Кейин буни ҳам бир яхшилаб ювинг.

ЎТКИР АКА: - Мошин жинниси бўлиб қолдингми? Тинмай юв, дейсан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ярқиллатиб минмайдими буни! Яна келинингизни Япониядан кутиб олсак. Жинни бўлай-да.

ЎТКИР АКА: - Келин бўлсин ҳали.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кейин сизнинг хизматингизни қилади.

ЎТКИР АКА: - Ўзи сен ҳам бормасанг бўларди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, нимага?

ЎТКИР АКА: - Биринчи кетиши. Соғинган, отаси билан онасига тўйиб олсин. Ўзларининг гаплари бордир. Сен кечқурун бафуржа ўтардинг.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен ҳам соғиниб кетдим. Кечқурунгача ёрилиб ўларман.

ЎТКИР АКА: - Воҳ-воҳ, олдин ўлмас эдинг-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Энди ўламан. Сиз бунақа гапларни қўйинг-да. айтганни қилиб, бирпасда қайтинг. Бир оёғингиз у ерда, бир оёғингиз бу ерда, хўпми?

ЎТКИР АКА: - Қўймайсан-эй.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа. Биласиз-ку, бари бир қўймайман. У дейман, бу дейман, бари бир йўлимга юргизаман. Ҳали ҳам яхши кўрганимдан кейин шу-да.

Ўткир ака кулади.

ЎТКИР АКА: - Ҳали ўша йигирма ёшинг. Ўзгарма.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ёмонми? Шукур қилинг.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим телефонда гаплашяпти.
Султон хавотирда, Ориф эса кизиксиниб кулоқ тутати.

НОЗИМ: - Нима, умуман чиқолмайсизми?.. Бўяб ташлади? Яна лаббўёк
чикдими?.. Дўконини очиб кетган экан-да... Гул терганингизда
тиканлари кириб кетибди-да.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат телефон гўшаги кулоғида, ора-сира деразага аланглайди.

ДАВЛАТ: - Ўзи ҳазилим чиқиб ётибди. (овозини пасайтириб) Қанақа
лаббўёғ-эй. Айтманг отини... Жуда чатоқ бўлди. Вайна! Бир ўнбеш
кунга инвалид бўлиб қолдим... Кейин айтиб бераман.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ. ИЧКАРИ

Даврон ухляяпти.
Ташқаридан Давлатнинг гаплашаётгани баралла эшитилади,
овозини пасайтирганда ғудурлашга айланади.
Гулсанам дераза ёнида, деворга қапишиб гап пойлайди, Давлат
ғудурлаганда бўйнини чўзиб, гапини англашга интилади.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим телефонда, Султон билан Ориф унинг гапи тугашини
кутадилар.
Султоннинг оғзи ярим очик, кўзини Нозимдан узмайди.

НОЗИМ: - Шишиб кетган? Гулсанам шундай қилдими?.. Полвон экан-ку.
Бет-бош ҳам соғ эмасми?

ДАВЛАТНИНГ УЙИ. ИЧКАРИ

Давлатнинг гўнғир-гўнғир гапи келиб турибди.
Гулсанам деворга қапишиб кулоқ тутати.
Даврон уйкусираб инжиқланади.
Гулсанам чакқон бориб, Давронни елкасига қоқади.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат телефонда гаплашяпти.

ДАВЛАТ: - Хуллас, бизни аут қилди... Э-э, Нозим, неча марта айтиш керак, умуман чиқолмайман... Кўзим шишиб кетган, бет дабдала деяпман-ку. Чиксам ҳам, мелиса ушлайди, муштлашиб калтак еган безори деб.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ. ИЧКАРИ

Гулсанам Давроннинг елкасига уришдан тўхтаб, қулоқ солади.
Гулсанамнинг лабларида аччиқ ним табассум.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим телефонда гаплашяпти.
Султон Орифга хомуш қарайди.

НОЗИМ: - Ҳай. Бунақа бўлса... нима деймиз энди. Бўпти. Телефон қиламиз. (Гўшакни қўйиб, Султонга) Масала чатоқ.

СУЛТОН (хавотирда): - Ҳа?

НОЗИМ: - Гулсанам кўзига кўрсатганга ўхшайди... қўш хотинлик қанақа бўлишини.

ОРИФ: - Ажаб бўпти. Осмондан оёғини осилтириб тушиб юрган эди.

СУЛТОН: - Жиддийми жуда?

НОЗИМ: - Кўз шишган, бет дабдала, дейди.

ОРИФ: - Битта хотинга кучи етмабдими? Бақувват-ку.

НОЗИМ (ҳазиллашиб): - Хотини ҳам кучли. Давлатга иккита келади.

ОРИФ: - Э-э, йўғ-э. Шунақа ҳам катта хотин олганми?

НОЗИМ: - Севгандан кейин шу-да.

ОРИФ: - Гавдаси ўзидан каттани севганми?

НОЗИМ: - Бир хиллар шунақа, ўзидан икки-уч баробар катта хотинларга кўнгли сушт кетади. Муҳаббатнинг кўзи кўр.

ОРИФ: - Кейин семириб кетгандир-э?

СУЛТОН: - Э-э, Нозим, қўйинг. Ориф, ҳазиллашяпти бу. Навнихолдай нарсаси.

ОРИФ: - Ким уриб кўзини чиқарган бўлмаса?

СУЛТОН: - Пушкин... Нозим, мен нима қиламан энди?

НОЗИМ: - Ҳеч нарсаси қилмайсиз.

СУЛТОН: - Давлат келолмайдими?

НОЗИМ: - Ҳа, уйдан чиқолмайман, аутман, деяпти-ку.

СУЛТОН: - Дилоромларникига бориш нима бўлади энди?

НОЗИМ: - Давлат борганда, эшагимизни лойдан чиқариб бердимми?

ОРИФ: - Ярим йўлда ташлаб қочди-ю. Мана, яна баҳона.

НОЗИМ: - Бу баҳонага ўхшамайди.

СУЛТОН: - Алдамайди. Гулсанам ёмон қилган.

ОРИФ: - Ўзининг хотинига кучи етмай...

НОЗИМ (ясама жиддий): - Хотинлар қизлигида юмшоқ, ожиз бўлади, эрга теккандан кейин – Алпомиш!

ОРИФ: - Обқочасиз-да гапни.

НОЗИМ: - Хотин олинг, ўзингиз кўрасиз.

ОРИФ: - Сиз олгансиз! Худди тўртта хотини бордек гапирасиз-а.

НОЗИМ (кулиб): - Содда саволингиз кўп-эй...

СУЛТОН: - Нимага ишим чаппа кетаверади, а?

НОЗИМ: - Ўзимиз амаллаймиз, Султон. Уйини биламиз. Сиз боришингиз ҳам шарт эмас.

ОРИФ: - Нима ҳам қилади.

НОЗИМ: - Бораверамиз.

СУЛТОН: - Тўғри а?

НОЗИМ: - Ҳа, Ориф борамиз-а?

ОРИФ: - Майли-ю...

НОЗИМ: - Майли-ю, пайли-юси йўқ. Борамиз! Султон, фақат Дилоромингизга айтиб қўйинг. Уйида одам бўлмай қолмасин. Асосийси - хола.

ОРИФ: - Ёши каттароқ одам йўқми?

СУЛТОН: - Онаси энди келмасин дегани-чи, Нозим?

НОЗИМ (қўл силтайди): - Айтаверади. Совчи бир-икки борганга кам одам беради қизини. Ўша кунги шу кампир бўлса, қўрқманг.

ОРИФ: - Ўзимиз ҳам ярим йўлдан қайтувдик. Иш пишай деб турганда, Нозим...

НОЗИМ: - Бошқа иложи йўқ эди. Ҳатто тўртта нон ҳам олиб бормабмиз... Эй, бир фикр: тўғри патир-матирини олиб бораверсак-чи?

СУЛТОН: - Тўғри келадими?

НОЗИМ: - Тўғри келтирамиз. Кўнглим сезяпти, кампирни кўндираман. Шартта ҳал қиламиз.

ОРИФ: - Кўтар тугун-терсагингни деса-чи?

НОЗИМ: - Унда анча кун бой бўламиз.

СУЛТОН: - Тушунмадим?

НОЗИМ: - Ўзимиз еймиз ҳафта-ўн кун. Камбағалнинг бир тўйгани - бой бўлгани, дейишади-ку. Кейин, яна бир гап, Ориф, дастурхончи холани ҳам олсак-чи.?

ОРИФ: - Кампирнинг ўзи... унча эмас. Унда чолини ҳам олиш керак.

НОЗИМ: - Чол эшитмайди-ю, қандай гаплашади?

ОРИФ: - Гаплашиб нима қилади? Қайтангга яхши, эшитмаса жим ўтиради.

СУЛТОН: - Унда олиб бориш нимага керак?

НОЗИМ: - Ҳа, бир қария керак.

ОРИФ: - Патирни синдиради, дуо беради.
НОЗИМ: - Маъқул! Султон, пулдан борми?
СУЛТОН: - Бозор қилишгами? Етиб қолар.
НОЗИМ (Султонга): - Етмаса, топасиз. Мен кампир билан гаплашаман.
Нималар кераклигини рўйхат қиламиз. Келишдикми?
СУЛТОН: - Майли.
НОЗИМ: - Ориф?
ОРИФ: - Ҳа.
НОЗИМ: - Сиз бозор қиласиз.
ОРИФ: - Султоннинг ўзи қилаверсин.
НОЗИМ: - Султон патир билан чалпакнинг фарқига бормади. Қанақадир ҳолвалар ҳам олиш керак ҳали. Қора майиз ҳам шекилли.
СУЛТОН: - Нимадир материаллар ҳамми?
НОЗИМ: - Ҳа-а, Ориф, ойингиздан сўрайсиз. Ё олиб берсинлар. Султон пулини беради.
СУЛТОН: - Ундай бўлса... пулим етмайди.
НОЗИМ: - Давлатда бордир. Ўзи уйдан чиқолмаса, пули чиқар чўнтагидан? Машина олиб юрибди-ку. Хотини пул юборадиган бойвачча.
СУЛТОН: - Ҳай билмадим-да. Гулсанам яна олиб келмаган бўлса.
НОЗИМ: - Олиб келган. Қуруқ келмайди.
ОРИФ: - Мен чиқиб келай. Яна юз граммдан етмаяпти.
СУЛТОН: - Йўқ, ўзим. Менинг ташвишим билан юрибсизлар-ку.
ОРИФ: - Ишингизни битирайлик, кейин. Ҳозир сизга пул керак.
НОЗИМ: - Э бўпти! Яна бир фикр келди. Калла ишляпти лекин!

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Қош қорайиб келяпти.
Давлат ҳовлидаги кранни оқизиб ювиняпти.
Юзини авайлаб ушлайди.
Очиқ деразадан бир қўл чиқиб, табақага сочиқ илинади, кейин бир кўйлак чиқиб бу табақасига осилади.
Кейин худди шу қўл дераза тоқчасига, телефон аппарати ёнига одеколон қўяди.
Гулсанамнинг ўзи лип этиб кўринади.
Гулсанам ташқарига, худди ҳеч нарса кўринмаётгандек, Давлатга унинг ўрнида одам йўқдек бир бефарқлик билан қараб қўяди.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Ўша сўри тагида Шарофат ая, Дилором, Дилафрўз.
Бир курсида Дилором, боя Санобар ўтирган курсида Шарофат ая.

Дилафрўз бир кўлини белига қўйиб тик турибди.

ДИЛОРОМ: - Ойи, қўйинг энди!

ШАРОФАТ АЯ: - Нимани, қизим? Хабарим йўқ.

ДИЛОРОМ: - Маъракага кетдим деб, кеннойисини юборибсиз-да.

ШАРОФАТ АЯ (ёқасини ушлаб): - Ўлимдан хабарим бор...

ДИЛОРОМ: - Сиз у ёққа кетиб, у буёққа келадими? Йўқлигингизни фол кўрибди-да?

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим, ҳали онангни ёлғончи қилмасанг эди.

ДИЛОРОМ: - Минг ўртага солманг, Сарварингизга йўқ дейман.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, ўзи келган.

ДИЛОРОМ: - Суқилма. Келиб нима балоларни гапиряпти. Қизик хотин экан.

ШАРОФАТ АЯ: - Онангга қасам ичдирма. Тақир хабарим йўқ.

ДИЛОРОМ (Дилафрўзга): - Ё сен қилдингми?

ДИЛАФРЎЗ: - Мен?!

ДИЛОРОМ: - Сен шумгинадан кутса бўлади. Ойим кетди, бориб опамга гапиринг деб.

ШАРОФАТ АЯ: - Сенга бир гап бўлдимми? Ҳаммадан гумонсирайсан.

ДИЛОРОМ: - Бунингизни билмайсиз-да. Қулоқ миямни еб қўйди, Сарвар акамга тегинг деб. Дарров бунга ака ҳам бўлиб қолибди. Иложини топса, ўзи тегса.

ДИЛАФРЎЗ: - Мен эмас, адаш дугонангиз тегмоқчи-ку.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, шу гап бор экан-да? Айтдим ўзим ҳам, бу қиз мунча гап пойлаб қолди деб.

ДИЛАФРЎЗ: - Опам шундай зўр поччани ўз қўллари билан бериб қўйдилар.

ДИЛОРОМ: - Ўчир деяпман сенга! Вой, она хотин-эй. Почча эмиш-а.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим бир оз жўшган, Ориф гардкам кайфда, Султон эзилган,
кўзлари сал сузилиб, йилтиллайди
Уч дўстнинг умумий кайфияти яхши.

ОРИФ: - Бўлди, Султон, қойиллатамиз.

НОЗИМ: - Менинг кучим билан. Боргандан кейин сиз яна мум тишлаб оласиз.

ОРИФ: - Борсам бўлдимми? Бировларга ўхшаб қочиб қолганим йўқ-ку.
Энди гапириб ўтираман.

НОЗИМ: - Фақат анқовсирамайсиз.

ОРИФ: - Унда ҳеч нарсани тушунмадим-да.

СУЛТОН: - Ана, кампир келяптилар.

ОРИФ: - Шошилибмиз-да, тоғорача келар экан.
НОЗИМ: - Холам доим керак бўлмаганда олиб келади.

Ҳамида хола доимги жойи - деразадан кўринади ва йигитларнинг саломига алик ўрнига тоғорачани узатади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Зумрад опоқингиз бибисешанба қилган экан. Варақи сомса, холвайтарлар олиб келдим. Зумрад опоқингизнинг боши ҳам кўп нарсани кўрди. Чоли, у пайти ҳали унча чол эмас эди, Сивирдлов деган жойда пахта зовутти директори, қатнаб ишларди, ойида бир-икки марта келарди, анави ўзбекларнинг ишими, ўшанда қамалиб кетди, бечора. Зумрад опоқингиз ёмон қийналди шунда. Ўлнинг олди, ҳамма нарса мўл-кўл бўлиб, кейин бирдан кўчага чиқолмай қолса, худо кўрсатмасин, қийин-да...

Ориф тушунмай, Нозимга қарайди.
Султон берилиб қулоқ солади.
Кампирнинг ҳикояси ҳали узок чўзилишини билган Нозим унинг гапини бўлади.

НОЗИМ: - Бизлар гуноҳ қилиб ўтирган эдик-ку, хола.

Ҳамида хола ҳам дарров ўзини ўнглайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Сомса ҳали совумаган, дарров еб олинглар.

ОРИФ: - Раҳмат, хола.

НОЗИМ: - Холам ҳам одамлар бўйича энциклопедия. Қаттиқ гапиринг, эшитмайдилар.

ОРИФ (баланд овозда): - Раҳмат, хола.

Султон чўзилиб, Ҳамида холанинг қўлидан тоғорачани олади.

НОЗИМ: - Хола, сизда гапим бор.

ҲАМИДА ХОЛА: - Зумрад опоқи дедим-ку. Истирела кўчада, мўйловли кампир бор-ку.

НОЗИМ (товушини кўтариб):- Сизда гапим бор!

ҲАМИДА ХОЛА: - Гапим? Ҳа, битта чектиринг!

Нозим сигарет узатади, кейин гугурт чақиб тутати.
Ҳамида хола тутун тортганда юзи буришади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Вой, ўлсин! Мунча аччиқ? Нимага чекасизлар шуни?

НОЗИМ (кампирга эшиттирмай): - Сиз нимага? Биров сизга чекинг, дедими?

Ориф кулади.
Султон жилмаяди.

НОЗИМ (қўли билан айланиб эшикдан келишни кўрсатади): - Хола, бу ёқдан кириг.

Кейин ўтиб, компьютерини ёқади.

НОЗИМ: - Султон, мен гапга соламан. Сиз рўйхатни ёзиб оласиз.

Ҳамида хола компьютерга чўчиб қарайди.

ҲАМИДА ХОЛА (Нозимга): - Сиз аввал папарос берасиз-да, кейин гапимни ёзиб оласиз.

НОЗИМ (керагидан ҳам баландроқ овозда): - Совчиликка борамиз. Сиз билан. Майлими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Совчиликка? Ўзингизгами?

НОЗИМ (Султонни кўрсатиб): - Йўқ, манавинга. Шу уйланыпти. Анави куни айтган эдим-ку. Амакимни ҳам оламиз. Хўпми? Эртага тушдан кейин бўшмисиз?

ҲАМИДА ХОЛА: - Тушдан кейин? Ишим йўқ. Агар ҳам битта-яримта айтиб қолмаса.

НОЗИМ: - Султон, ўтинг компьютерга. Хола, нон синдириш, патир ушатишга нималар олиб бориш керак?.. Айтинг!

ҲАМИДА ХОЛА: - Айтинг, ёзмасин.

ОРИФ: - Ёзмаса ҳам майли. Менинг хотирам яхши. Жа ёзадиган кўп бўлмайди.

НОЗИМ: - Султон, майли, ўчиринг.

Султон компьютерни ўчиради.
Ҳамида холага жон киради.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ўн иккита патир, икки кило майиз, ўнта ҳолва. Катта-кичик, нонҳолва.

СУЛТОН: - Нонҳолваси нима?

ОРИФ: - Жим туринг.

ҲАМИДА ХОЛА: - Икки кило оқ қанд.

НОЗИМ: - Оқ қанд? Шу замонда ким ейди? Шуни ҳам нарса деб олиб келибди, дейишмайдими?

ОРИФ: - Олинади. Оқлик. Хола, айтаверинг.

ҲАМИДА ХОЛА: - Саккиз кило шакалад, ҳар хилидан. Бир тоғора сомса, бир тоғора норин, икки тоғора пичоний...

НОЗИМ: - Ий-э, ҳали тоғора кўтариб юрамизми? Эркаклар-а?

ОРИФ: - Кўтарасиз-да.

СУЛТОН: - Тоғоранинг овқатларини нима қилдик? Қаерда, қандай пиширамиз? Пичонийси нима?

ОРИФ: - Пиширик, ширинликлар бу ҳам.

НОЗИМ: - Пиширик? Тасаввурга ҳам эга эмасман. Шу тоғораларни обормасак-чи? Овқатни бари бир ўзлари қилади.

ОРИФ: - Бозордан оламиз. Пул бўлса бўлди. Тайёри бор. Йўқ, шошманг. (бақариб) Хола, норин-сомсани уйида қилиб берадиганлар йўқми?

ҲАМИДА ХОЛА: - Бор. Нарсасини олиб берасизлар-да. Анави Мамаражаб қассобникига айтсангиз бўлди.

ОРИФ (яна ўшандай баланд овозда): - Бўпти, хола. Ўзингиз кўрсатасиз.

ҲАМИДА ХОЛА: - Яхши. Лекин пичонийни бозордан оласизлар. Ҳар хили бор.

НОЗИМ (қўли билан газлаб кўрсатади; баланд овозда): - Хола, материал? Оқлик.

ҲАМИДА ХОЛА: - Уни қиз томон кўяди.

НОЗИМ: - Ҳа, буниси тузук. Мана, Султонбой, бўлди. Девонанинг ишини худо ўнглагани шу-да.

СУЛТОН: - Ориф, қанча кетади?

ОРИФ: - Юз минг кетиб қолар.

НОЗИМ: - Йўғ-э... Султон?

СУЛТОН: - Қарз оламан. Танишлар бор.

НОЗИМ: - Гулсанамдан оласиз. Эртага улгурамизми?

Телефон жиринглайди.

Нозим гўшакни олади.

НОЗИМ: - Алё? Ҳа?... Нима? Қанақа бозор?..

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат телефонда гаплашяпти.

ДАВЛАТ: - Уйда ҳеч нарса йўқ... Э-э, минг марта айтадимиз? Ўзим чиқолмайман.... Картошка, сабзи-пиёз... Ҳа гўшт, икки кило. Э-э, ҳеч нарса йўқ-да. Султонга беринг.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим телефонда гаплашяпти.
Султонга қараб кўзини қисиб кўяди.

НОЗИМ: - Ҳа, чиройининг ўзи ўткирлик қиялтими?.. Йўқ, кулмаяпман,
ҳавасим келяпти. Икки хотин икки томондан чой тутса...

Нозим гўшакни Султонга беради.

СУЛТОН: - Алё? Ҳа, яхшимисан?.. Уйга киргизмаяпти?.. Босилиб қолар...
Унақа нарса йўқ.... Тезиковкада?.. Билмасам, эртага боролмаймиз.

Гўшак жойига қўйилган.

СУЛТОН: - Биронта сўрими, темир каравотми олиб келиб беринглар
дейди.

ОРИФ: - Нимага, каравоти ҳам йўқми?

СУЛТОН: - Йўқ, бор, Гулсанам уйга киритмаяпти экан. Каравот ҳам
битта, Гулсанам билан боласига керак. Ҳовлида, ерда ётолмайман,
илон-пилон бўлса-я, дейди.

НОЗИМ: - Хор бўлибди-ку бечора. Эй, шўрлиг-эй. Ана, юрсин.

ОРИФ: - Емоқнинг қусмоғи бор.

СУЛТОН: - Ҳа, ейдиган ҳеч нарсаси йўқ. Эртага енгил бозор қилиб
берамиз-да. Фақат бориб пулини олиш керак.

НОЗИМ: - Буники ҳам ҳаммани қўй, эчкини сўй бўлди-ку.

Бир муддат жим қоладилар.

СУЛТОН: - Мен борай.

НОЗИМ: - Ичгансиз-ку, қолаверинг.

СУЛТОН: - Маст эмасман. Такси оламан.

НОЗИМ: - Шу кўчанинг бошидан ўтади. Нарӣ ёққа ўтиб юрманг.

СУЛТОН: - Биладан.

ОРИФ: - Бирга кетардиг-у, Нозимда ишим бор. Эрталаб телефонлашамиз.

НОЗИМ: - Бир-иккита кўрпа олиш керак экан. Э-э, айтгандай, Султон,
эски-туски бозорга борсак, каравот олгани, букламаси ҳам
йўқмикан?

СУЛТОН: - Букламангиз нима?

НОЗИМ: - Раскладушка. Шунӣ ҳам билмайсизми?

СУЛТОН: - Шундай ўзбекча гапиринг.

НОЗИМ: - Ий-э, ўзбекчаси «раскладушка» бўладими?

СУЛТОН: - Одамлар нима деса, шундай айтинг-да.

Нозим кулади.

ОРИФ: - Уни нима қиласиз?

НОЗИМ: - Беш олти авлод талаба зоти буклама каравотда катта бўлган.

Сизга ўхшаган меҳмон ётиб қолса, керак-да.

ОРИФ: - Йўқ, мен ҳам кетаман ҳали.

Султон ўридан туради.

Нозим билан Ориф ҳам қўзғаладилар.

СУЛТОН: - Чиқиб юрманглар.

НОЗИМ: - Эшиккача кузатай. Қутулдимми, йўқми, билай-да.

СУЛТОН: - Қутулмайсиз. Эрталаб телефонлашамиз. Ориф, ўзим телефон қиламан.

ОРИФ: - Пулни тўғриланг. Э-э, шошманг. Тўхтанг.

Султон тик турган кўйи кутиб қолади.

ОРИФ: - Нозим, нон синдирадиган бўлсак, бира тўла сут ҳақини бериб келиш керак.

НОЗИМ: - Сут ҳақи? У ҳам пулми?

ОРИФ: - Ҳа.

СУЛТОН: - Қанча бўлади?

ОРИФ: - Ҳозир кўтарилиб кетган.

НОЗИМ: - Ками?

ОРИФ: - Камими? Ками икки юз доллар.

СУЛТОН: - Э-э, мунча пул...

НОЗИМ: - Кейин берсак-чи?

ОРИФ: - Бўлади-ю, бирдан берган яхши-да.

НОЗИМ: - Султон?..

Султон кифтини қисади.

ОРИФ: - Мен ойимдан олардим-у, лекин ҳозир ўзим бу ахволда...

НОЗИМ: - Қанақа замонда яшайпмиз-эй! Учовимиздан ҳам шу пул чиқмаса.

СУЛТОН: - Топарман, бир-иккита ҳамюртлар бор. Гуруч сотадиган.

Лекин ҳали уйига киргизадими, йўқми? Дилором ойимнинг шашти баланд деяпти.

НОЗИМ: - Сиз бизларнинг шаштимизни синдирмай тулинг. У ёғини менга қўйиб берасиз.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Ойнинг ола-чалпоқ соясидаги «Запорожец»нинг икки эшиги ҳам очик.

Ўнг эшигидан Давлатнинг оёғи чиқиб, типирчилашидан машина ичида нимадир бўлаётганга ўхшайди..

Олдинги ўнг ўриндикни қайириб, орқа ўриндикдаги битта кўрпа орасига кирган Давлат ётишга қулайини тополмай хуноб.

ДАВЛАТ (ўзича): - Ҳе, жин урсин, букилиб ётишга бел чидамаяпти-ку.

Шу пайти шип-шип қадам шарпаси эшитилиб, Давлат бошини кўтариб кулоқ тутди.

Эшик ойнасидан боши кўринади.

Гулсанам оқ кўйлақда анув томонга ўтаётган бўлади.

Давлат сергакланиб, машинадан оёғини тушириб ўтириб,

Гулсанамнинг қайтишини кутади.

Ой, юлдузли осмон, ҳовли, чигирткаларнинг чириллаши.

Оқ шарпа кўринади. Гулсанам қайтаётган бўлади.

Давлат чакқон бориб Гулсанамнинг йўлини тўсади.

Ой ёруғида унинг хотинини кучоқламоқчи бўлганини кўрамиз, холос.

Кейин нимадир олишув бўлади, Давлатнинг ҳансираб ялинганини эшитамиз.

ДАВЛАТ: - Санамжон! Гул!.. Соғиниб кетдим... Санам, бирпасга!

Гулсанам Давлатни итариб ташлайди.

Давлат орқада турган тоғорага қоқилади.

Тоғора даранглайди.

Давлат яна Гулсанамга интилади.

Ичкаридан Давроннинг йиғлагани эшитилади.

Оқ шарпа эшикдан кириб кетади.

Ой ёруғида Давлат сўррайиб қолади.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим билан Ориф.

НОЗИМ: - Бу ишда орага тушиш ноқулай. Ўзи билан ўзингиз гаплашинг.

ОРИФ: - Гаплашмайман деса-чи? Бўлди, тамом, тўйдим, деб?

НОЗИМ: - Шу гапни айтиш учун ҳам гаплашадими, ахир? Лекин бунақа демас. Осонми сизга, кеча фотиҳа қилиб, бугун қайтиш қилавериш.

ОРИФ: - Мен уни хафа қилиб қўйдим-да.

НОЗИМ: - Хафа қилиб қўйган бўлсангиз, кечирим сўранг, тушунтиринг.

Кўнглингизни очиб айтинг-да.

ОРИФ: - Очик айтаман деб шундай қилиб қўйдим-да.

НОЗИМ: - Сиз кўнглингизни очиб эмас, ким қайдаги гумонингизни айтгансиз. Ўзингиз ҳам билмайдиган. Телефон қилинг, Шарифа, шундай-шундай, сизни кўрмоқчиман, айтадиган гапларим бор, эшитинг, кейин, майли, нима қилсангиз ҳам, дейсиз. Вассалом!

Ориф ҳаяжонланиб бир зум Нозимга қараб қолади.

НОЗИМ: - Чўзи-иб юрадим.

Ориф шартта телефон гўшагини кўтаради.

НОЗИМ: - Ҳей-ҳей, кимга?

ОРИФ: - Шарифага?

НОЗИМ: - Э-э, қўйсангиз-чи! Шу вақти? Отаси ё онаси олса, нима дейди?

ОРИФ: - Қўлида ҳам бор. Шунга қиялман.

НОЗИМ: - Ҳа, унда...

ОРИФ: - Шарифа! Салом, яхшимисиз? Мен – Орифман... (Хурсанд бўлиб кетади) Яхши. Раҳмат!.. (Гўшакни қўли билан бекитиб, Нозимга) Яхши гаплашяпти! (Гўшакка) Кўришишимиз керак. Жуда кўргим келяпти-да... Ҳа, гапим бор.

НОЗИМ: - Эй, калла, кўрқитманг. Яхши гап денг.

ШАРИФАНИНГ ХОНАСИ

Деразадан ой ёруғи тушиб турибди.

Энди ётмоқчи бўлган Шарифа каравотида ўтириб олиб қўл телефонида гаплашяпти.

Сал олдин йиғлаган шекилли, ҳозир очилиб жилмаяётган бўлса-да, ой ёруғида кўзининг ёши жилваланади.

ШАРИФА: - Ҳозир?

Шарифа худди ҳозир эшикдан Ориф бостириб кираётгандек, гапларини отаси эшитиб тургандек хавфсираб аланглайди.

ШАРИФА: - Ҳозир чиқолмайман!.. Вой, секин... Йў-ўқ, келманг! Адам уришадилар... Мен, мен... Вой-й! Уяламан...

Шарифа худди Ориф қараб тургандек, ичкўйлақда эканига уялиб,
рўйжани томоғигача тортади.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Ориф телефонда гаплашяпти.
Нозим истехзо билан қараб турибди.

НОЗИМ: - Эй, жинни! Шу вақти борадими? Ичгансиз-ку. Яна бузасиз.
Кўйинг.

ОРИФ (гўшакка): - Кўришим керак... Ҳозир кўргим келяпти. Ётибсизми?
Касал бўлдингизми?.. Ҳа-а... ўзингиз, ухлаганими? Эртагача қандай
чидайман?.. Албатта келасиз-а?.. Бўпти, эртагача! Хайрлашмаймиз.

НОЗИМ: - Ҳа-а, бу бошқа гап.

Ориф гўшакни қўйиб, Нозимга ташланади. Уни кучоқлаб кўтаради,
силкийди...

ОРИФ: - Ура-а! Эртага келаман деди. Кўришамиз! Бўлди, яхши гапирди,
ярашдик!

НОЗИМ (унинг қўлидан чиқишга уринади): - Кўйворинг-э! Сизга хотин
керак бўлса, менга қовурғам керак.

ОРИФ: - Раҳмат, дўстим! Зўр одамсиз-да.

НОЗИМ: - Мен нима қилдим? Ўзингиз бузиб, ўзингиз тузиб, яна менга
раҳмат айтасиз. Фақат... эртага Султонга бозор қилиш нима бўлади?

ОРИФ: - Энди ҳаммаси бўлади! Ҳаммасига улгурамиз. Энди-чи, мен тоғни
талқон қилиш нималигини билдим.

НОЗИМ: - Ҳай-ҳай, бақирманг. Бизнинг холани кўрқитасиз.

ОРИФ: - Холангиз эшитмайди.

МАҲАЛЛИЙ АЭРОПОРТ

Маҳаллий аэропортнинг одатий манзараси.

Чиптасини расмийлаштираётганлар.

Назорат пунктидан ўтаётганлар.

Ичкарида қайсидир рейсда учишни кутиб ўтирган одамлар.

Султоннинг бошида Япониядан келган кепка, маъюс жилмаяди,

Саодатни жиддий гапга тортишнинг уддасидан чиқолмайди.

Саодат очилиб кулади, Султонга шўх-шўх қарайди.

СаОДАТ: - Роса қизиқ, Султон ака, биласизми, нон йўқ у ёқда.

СУЛТОН: - Ий-э, улар нон емас эканми?

САОДАТ: - Бизларга ўхшаб эмас-да. Бизлар кўп нон еймиз. Нонимиз ҳам катта-катта, чиройли. Уларнинг нони эса қолмайди.

СУЛТОН: - Овқатдан қийналибсан-да?

САОДАТ: - Йўқ, Султон ака. Овқати кўп, кимга ёқади, кимга ёқмайди. Менга лекин ёқди, мазза қилдим. Овқат ейдиган жойлари жуда кўп, кичкина-кичкина.

СУЛТОН: - Саодат, гапга қулоқ сол-да. Мен...

Саодат унинг гапини эшитмагандек, таассуротларини берилиб гапиради.

САОДАТ: - Эшитинг-да. Одамлари камгап, лекин жуда хушмуомала, доим кулиб, табассум қилиб туради. Ана шу табассумининг орқасига яшиниб олганга ўхшайди...

СУЛТОН: - Сен ҳам яшиниб оляпсан...

САОДАТ: - Тозаликка жуда қаттиқ қарашар экан. Ҳамма ёқ тоза. Анувнақа жойлари ҳам... э-э, айтишга уяламан. Тозаликнинг жинниси экан улар.

СУЛТОН: - Ўқиганман. Киноларини кўрганман. Ҳақиқатан ҳам...

САОДАТ: - Бориб кўрган бошқа.

СУЛТОН: - Бу ёқни кўрайлик. Ўзимизнинг...

САОДАТ: - Дарахтлари-чи, пастак-пактак, лекин танаси жуда йўғон, худди катта дарахтни кесиб кичкина қилганга ўхшайди. Ўзи ҳам кесиб-кесиб шундай кўринишга олиб келишар экан. Чанг йўқ, намлик-да, барглари йилтираб туради.

СУЛТОН: - Саодат, ҳозир кетасан, ўша гапни гаплашсак.

САОДАТ: - Ҳа, биласизми. Нимаси ёмон? Қарға.

СУЛТОН: - Нима қарға?

САОДАТ: - Қарға кўп. Бошқа қушлар кўринмайди, йўқ. Лекин қарғаси катта-катта, семиз. Одамга ташланиб қолмаса деб қўрқар эдим. Яна нимани айтсам, а?

СУЛТОН: - Саодат, ўзи Япониям чиқиб турибди. Нимага келганингни айтдинг, нимага чақирдинг?

САОДАТ: - Кутиб олинг, кузатинг деб. Ҳа, яна... машина жуда кўп. Кичкина машина тиқилиб ётибди. Ўзлари чиқарса ҳам, жип-мип деган катта машиналар кам, кўчалари тор, тўхташ жойлари йўқлигидан. Ҳа, кейин, Султон ака, осмони йўқ, кўринмайди.

СУЛТОН: - Нимага кўринмайди?

САОДАТ: Уйлари қават-қават, осмонни тўсиб қўйган. Лекин кичкина-кичкина?

СУЛТОН: - Осмоними?

САОДАТ: - Йўғ-э, уйлари. Бизларникига ўхшаб, бир гектарни эгаллаб ётган уйлар йўқ. Одамлари шунақа уйларда маза қилиб яшаб

ётибди... Рухонийларни расмга олиш мумкин эмас... Яна, ҳа, метросида пушти вагон бор, тиқилинч пайти аёллар чиқиши учун. Нимагалигини айтолмайман. Ҳаммаси пичир-кучур японча гапиради...

СУЛТОН: - Япония бўлгандан кейин японча гапиради-да.

СУЛТОН: - Бизда ҳали кўп-у, ўзининг тилида гапиролмайдиган. Шунга бу ҳам қизиқ кўринади-да.

СУЛТОН: - Самолётга чиқадиган вақтинг бўлди. Саодат, менга қара...

САОДАТ: - Ҳа, Султон ака, Японияга кетаётганда эсимдан чиқибди: Жумажон холам сизга деб пул бериб юборган эдилар, бермабман. Ҳозир харажатингиз кўпдир. Нон синдириш бўлса, пул жуда керак сизга.

Саодат қўлидаги пулни узатади.

Султон иккиланиб олади.

СУЛТОН: - Бердинг-ку юз минг. Яна қанақа пул?

САОДАТ: - Тўғриси, ҳа... пулим етмай қолса ишлатаман, деб долларини олиб қолган эдим. Юз минг сизга ўн беш кунга етар эди-ку.

СУЛТОН: - Етиб ортиб ҳам турибди. Лекин пул жуда керак эди. Бу қанча?

САОДАТ: - Уч юз.

СУЛТОН: - Э-э, қойил! Ишонмаяпман-да ойим берганига. Ўзинг у ёқда ишлатмадингми?

САОДАТ: - Э-э, ҳаммасини у ёқнинг ўзи кўтарди, самолётдан ётоғу овқатимгача. (кулиб) Сарпо-сурухларга уйдан беришган эди. Бу пул ортиб қолди.

СУЛТОН: - Қанақа сарпо-сурух? Айтдим-ку сенга?

САОДАТ (яна кулиб): - Мен ҳам сизга айтганман-ку. Ҳаммаси бағажимда. Сизга ҳам, Дилором кундошимга ҳам олдим.

СУЛТОН: - Саодат!

САОДАТ: - Бир-биримизга ўтган пулни кейин суришиб кетаверамиз. Бўлди, менинг вақтим тугади. Юкларимни ўзлари ўтказди. Хайрлашайлик.

СУЛТОН: - Саодат, деяпман!

САОДАТ: - Яхши хабарлар кутинг мендан. Уй томонни менга қўйиб беринг. Ўзим кўндираман, хўпми? Қани, ўпиб қўйинг-чи, маданий йигитга ўхшаб. Мана, бетимдан.

Султон ноилож юзини Саодатнинг юзига тегизиб қўяди.

СУЛТОН: - Хайр, Султон ака, кўнглингиз тўқ бўлсин. Ҳаммасини жойида қиламан. Уйдагиларни кўндириш ўзим тан. Фақат индаб қўйманг. Хўпми?

Саодат назоратга қараб юради.
Султон шалвираб унга эргашади.

21. Битмас ишнинг бошига, ботир келар қошига

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Қўнғироқ жиринглайди.
Ичкаридан Нозим бақиради.

НОЗИМ: - Кираверинглар! Дарвоза очик!

Қўнғироқ яна жиринглайди.
Ичкаридан кўйлагининг тугмаларини солиб Нозим чиқади.

НОЗИМ: - Ким бўлди бу? Ноз қилмай киравермайдими?

МАҲАЛЛА КЎЧАСИ. ДАРВОЗА ОЛДИ

Нозимнинг эшиги олдида икки аёл – ҳали биз кўрган совчилар туради.
Эшик очилиб, Нозим кўринади ва хотинларни таниб, ҳам ҳайрон, ҳам истехзо билан қарайди; унинг бир оёғи ичкарида, бир оёғи кўчада.

НОЗИМ: - Э-э, совчи холалар, келинлар?

КИЧИК СОВЧИ: - Вой, кўрганмиз-ку бу укани!

КАТТА СОВЧИ: - Ҳа-а. Одам одам билан учрашади.

НОЗИМ: - Ҳали ҳам қиз топмадингизми?

КИЧИК СОВЧИ: - Топганмиз.

НОЗИМ: - Яна нимага адашиб юрибсиз бўлмаса?

КИЧИК СОВЧИ: - Бу бошқа йигитга.

НОЗИМ: - Ҳа-а, яна кўк эшикми?

Кичик совчи кулади, катта совчи жилмаяди.

КАТТА СОВЧИ: - Ҳа, ўғлим. Яна кўк эшик, дейишди.

КИЧИК СОВЧИ: - Ўзи ҳам кўк бўёқни мошини билан олиб келгансизлар шекилли?

НОЗИМ: - Кимнинг қизи бўй етса, узатиш нияти борлар дарвозасини кўкка бўяйди.

КАТТА СОВЧИ: - Ростданми?

КИЧИК СОВЧИ: - Сиз нимага кўкка бўягансиз бўлмаса?

НОЗИМ: - Мен... ҳа, уйланмаган йигитлар ҳам кўкка бўясин деб, ўзим бошлаб беряпман.

КАТТА СОВЧИ: - Ғалати одат экан. Ҳеч эшитмаган эдим.

КИЧИК СОВЧИ: - Э-э, опа, ҳазиллашяпти. Бу укамнинг ўзи тўғри гапи йўқ, шу учун хотин ололмай юрибди-да.

НОЗИМ: - Мен аввал ўртоқларимга олиб берай деяпман.

КИЧИК СОВЧИ: - Ўртоқларимга?

НОЗИМ: - Ҳа, дўстларга. Ҳозир совчилик қияпман. Айтгандай, тажриба алмашишим мумкин. Кўп нарсани ўргандим.

КАТТА СОВЧИ: - Зулайҳо, юр...

КИЧИК СОВЧИ: - Қанақа тажриба?

НОЗИМ: - Энг аввало, сизлар ўзларингга штат очиб, ойлик белгилаб олишларинг керак. Ҳа, ундан олдин совчиликка лицензия тўғриланглар. Бўлмаса, кўп хотин ўзини совчиликка уриб, нонингиз туя бўлади.

КАТТА СОВЧИ: - Зулайҳо, устингдан куляпти бу бола.

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳозир, опа. (Нозимга) Кейин-чи?

НОЗИМ: - Кейин битта компьютер олиб, шаҳардаги қизларнинг анкета маълумотларини унга жойлайсиз, рангли сурати билан, (бошини у ёқ-бу ёққа буриб, бўйини ростлаб кўрсатади) профил, анфас, кейин бўйи-басти билан олинган. Ўзи ҳақида маълумот ва албатта, ота-онаси, қаерда ишлайди, амали нима, бойлиги қанча.

КИЧИК СОВЧИ: - Қизиқ лекин. Ўйлаб кўриш керак.

НОЗИМ: - Нимасини ўйлайсиз? Кимга қанақа келин керак бўлса, шундай тугмасини босасиз, вассалом. Эшикма-эшик сарсон бўлиб юрмайсиз.

КИЧИК СОВЧИ: - Совчилик фирмаси тузиб, рўйхатдан ўтказса, а?

НОЗИМ: - Во-о, қойил. Зўр фикр! Бор экансиз-ку! Фирманинг оти «Қани, овмин!» бўлса.

КАТТА СОВЧИ: - Зулайҳо, бўлақол.

КИЧИК СОВЧИ (Нозимга): - Тузсак... ўзингиз директор бўласизми?

НОЗИМ: - Мен?.. Хотинларнинг иши-ку бу?

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳа, юрар эдингиз хотинларнинг холаси, қизларнинг дугонаси бўлиб.

Катта совчи кулиб юборади.

Кичик совчи айёр табассум қилади.

Нозим ўлганининг кунидан икки қўлини кўтариб илжаяди.

НОЗИМ: - Таслим! Гап йўқ. Тузладингиз. (Ҳамида холанинг эшигини кўрсатиб) Манави эшикка кирсангиз ҳам лекин, бобойнинг жуда нозанин қизи бор. Фақат яхшилаб сўрайсиз.

Катта совчи кичик совчининг енгидан тортади.
Наринокда катта-катта целлофан халта кўтарган Султон кўринади.

ИСТИРОҲАТ БОФИ

Ориф билан Шарифа ўриндикда ёнма-ён ўтирадилар.
Бу гал Шарифа ўзини тортмаган, аксинча, Орифнинг пинжига кириб, яна унга суяниб ҳам ўтирибди.
Фақат ҳали ҳам Орифнинг юзига тик қарашга тортинади, уялиб атрофга аланглаб қўяди.
Ориф мамнун, кўп гапиргиси келади, лабида табассум ўйнайди.

ОРИФ: - Бекорга қийнабман. Ёмон одамман, а, Шарифа?

ШАРИФА: - Йўқ, яхши одамсиз. Кўнглингиз очиқ-да, тўғриси айтасиз.

Ориф Шарифанинг елкасидан кучоқлаб ўзига тортади.

ШАРИФА: - Вой-й, уяламан, Ориф ака. Қўлингизни оли-инг!

Лекин кўрамизки, Орифнинг қўлини ўзи олиб ташламайди, Орифга эгилиб суянганича ўтираверади. Юзини Орифнинг елкасига суяб яширади.

ОРИФ: - Рашк қилганман-да, а?

ШАРИФА: - Рашк қилишга бошқа одам йўқ эди-ку.

ОРИФ: - Рост. Менга ўхшаган, ота-онаси ҳам меникидек, ўқишни битираётган худди ўзимдек йигит бўлса, йўқ демас эдингиз деб ўйладим-да.

ШАРИФА: - Қани худди сиздайи? Ўхшаса ҳам одамнинг аниқ нусхаси бўлмайди-ку.

ОРИФ: - Мабодо бўлса, ундан совчи борганда хўп дер эдингиз-да.

ШАРИФ: - Мен сизни кўриб хўп дедим-ку? Сизга, бошқага эмас.

ОРИФ: - Ўзи ҳам ғирт мендек бўлса?

ШАРИФА: - Сиз ўзингизни... ўзингиздан рашк қиляпсиз. Мен ғирт сиздай бировни эмас, сизни, ўзингизни кўрганимдан кейин майли дедим-ку.

Шарифа бошини кўтариб, майин жилмаяди, кейин яна бошини эгиб олади.

Ориф унинг юзини икки кафти орасига олади.

ОРИФ: - Шарифа, сизни яхши кўраман....

Ориф қизнинг юзини ўзига қаратишга уринади.
Шарифа баттар эгилиб олади.

ОРИФ: - Сиз-чи?.. Сиз ҳам мени севасизми?

ШАРИФА: - Э, Ориф ака, шунақа нарсаларни сўраманг.

ОРИФ: - Шарифа, тў-ўғрисини айтинг. Кўнглимдан шубҳаларим чиқиб кетсин!.. Бошқа сўрамайман.

Шарифа юзини Орифнинг бағрига босиб, икки қўли билан елкаларидан қаттиқ чангаллайди.

ШАРИФА: - Қандай... нима деб айтай? Уяламан, ахир!

БЎШ АУДИТОРИЯ

Саодатнинг бир оз жаҳли чиққан.

Алишер хижолатда, лекин ниятидан қайтадиган эмас.

САОДАТ: - Қайси калла билан ойингни юбординг? Мендан бир оғиз сўрамай.

АЛИШЕР: - Нима қилишим керак? Ўзинг билан гаплашиб бўлмаса.

САОДАТ: - Нима, ойинг борса, ойиси хўп деса, кўнади деб ўйладингми? Чучварани хом санабсан.

АЛИШЕР: - Менинг нима ёмон? Ўша... ўша одамдан кам жойим борми?

САОДАТ: - Кимни айтяпсан?

АЛИШЕР: - Бир-икки ёш кичкина демасанг... Бари бир катта бўламан-ку.

САОДАТ: - Катта бўлсанг ҳам, кичкина бўлсанг ҳам, бошимга урмайман сени.

АЛИШЕР: - Сени бари бир олмас экан-ку.

САОДАТ: - Э-э, оладими, олмайдими, сенга нима? У олмаса, менга қолади, деб умид қияпсанми? Ўғри мушукка ўхшаб пойлаб юрибман де, оғзидан тушиб қолса, ўзимга деб.

АЛИШЕР: - Унинг юрадиган қизи бўлса, сен ялиниб тегасанми энди?

САОДАТ: - Ким ялинибди? Эсинг жойидами? Жинни-жинни гапларни гапирасан.

АЛИШЕР: - Ҳа, жинниман. Жинни қилдинг.

САОДАТ: - Алишер, сен яхши йигитсан. Лекин менга тўғри келмайсан. Мен, кейин, ҳали бери турмушга ҳам чиқмоқчи эмасман.

АЛИШЕР: - Мен ҳам шошилмайман. Кутаман неча йил десанг ҳам. Хўп деб қўйсанг бўлди. Юрмасанг ҳам майли. Узоқдан қараб юрсам - етади.

САОДАТ: - Сенга умуман йўқ дейман. Ҳозир ҳам, кейин ҳам. Нимага тушунмайсан?

АЛИШЕР: - Менинг нима ёмон?

Саодат: - Яна шу гап. Ана шунақа сўрашинг ёмон. Мулойим сурбетсан.

АЛИШЕР: - Ҳеч сурбет эмасман. Сени яхши кўрганимга сурбетманми?

Саодат: - Алишер, жон Алишер! Одамни қийнама. Бир-биримизга тўғри келмаймиз, нахотки тушунмасанг? Ёшимиз тенг-у, лекин мен сендан ўн ёш каттага ўхшайман.

АЛИШЕР: - Ойинг билан бориб ўзим гаплашаман лекин.

Саодат: - Ойим билан... нима фойда? Мен йўқ, деб турганимдан кейин.

АЛИШЕР: - Мен шундай чекиниб кетмайман.

Саодат: - Сен ўзи чекинмайдиган йигит, мақсадингдан қайтмайсан. Шу томонларинг зўр. Яхши яшашни мақсад қилиб олиб, шунга интиласан. Ҳали яхши яшайсан ҳам.

АЛИШЕР: - Хўп. Яхши яшасам, нимаси ёмон?

Саодат: - Мен ёмон демаяпман.

АЛИШЕР: - Сенга ёқмаяпман-ку.

Саодат: - Яхши яшаш бошқа, сенинг ўзинг бошқа. Мен учун.

АЛИШЕР: - Мен сенга шу яхши ҳаётни қилиб берсам?

Саодат: - Сен-чи, Алишер, шу, яхши ҳаёт дейсан, яхши яшайсан...

Яхши яшашдан бошқа мақсадинг йўқ. Шу билан бўлди!

АЛИШЕР: - Нима бўлди? Яхши яшашдан бошқа ҳам мақсад? Ўзи яхши яшаш бўлса, яна нима керак? Одамлар яхши яшашга интилади-ку.

Саодат: - Яхши яшашдан кейин ҳам кўп нарсалар бор. Дунё бор, кенглик бор. Сен ана шу нарсаларни менга беролмайсан.

АЛИШЕР: - Калланг китоб билан тўлиб қолибди. Хаёлинг билан яшаб қолибсан.

Саодат: - Баракалла! Ана шу хаёлимда сенга жой йўқ-да.

АЛИШЕР: - Менга ўхшагани тополмайсан ҳам.

Саодат: - Сенга ўхшаган менга керак ҳам эмас.

АЛИШЕР: - Япониядан айниб келдингми?

Саодат: - Япониядан ўсиб келдим. Қанотимни чиқардим. Энди учаман.

АЛИШЕР: - Уч, уч! Қани, қаерга қўнар экансан!

Саодат: - Ма, шу ручка сенга. Япониядан.

АЛИШЕР: - Раҳмат! Лекин ручкани нима қиламан?

Саодат: - Расмимни чизиб, қараб ўтирасан. Ўзимнинг бошимни қотирмай.

Алишер Саодатга алам билан қарайди.

Саодат ҳам унинг кўзларига тик боқади.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМНИНГ ХОНАСИ

Қиз компьютер экрандаги ёзувни ўқиб, хаёлга толиб ўтирибди.

САРВАР: - Синглим! Менга сингил бўлинг. Сиз бу ердаги ҳаётни осон деб ўйламанг. Айниқса, қиз болага. Айниқса, турмушга чиқиб, эрига эргашиб келган келинга. Биздан келган йигитлар, албатта ишлайди. Битта ишда эмас, пул топиш учун бир нечта ишни қилади. Бир кунда тўрт-беш соатгина ухлайди. Хотинининг олдида ўтиришга, ҳатто у билан гаплашишга вақти йўқ. Хотини эса ёлғиз, қариндошлари, дугоналари йўқ, ҳамма бегона. Устига-устак тил билмаса, бу фожианинг ўзи!

Деворда қўшни Дилоромнинг фотосуратлари, ойиси ва отасининг бирга тушган сурати.

Япон қиз кулиб турган календар.

Деразадан маҳалла кўчасига қараймиз.

Кўчадан бир-бири билан саломлашиб одамлар ўтади.

Машина ҳайдовчиси бошини тез-тез силкийди – кимгадир салом беряпти.

Чол киши қўлини кўксига қўйиб алиқ олади.

Яна шунақа одатий, одамларнинг бир-бирига яқинлигини кўрсатадиган, кўнгилга яқин манзаралар.

САРВАР: - Бу Ўзбекистон эмас, ҳамма меҳмондўст, ҳамма бир-бирига меҳрибон юртимиз эмас. Бу ерда йигитларга ҳам жуда қийин, эрталаблари бир-бирини чақириб ошга боришлар, чойхоналардаги ўртоқчиликлар йўқ. Ҳаёт қонуниятлари тамомила бошқа. Азиз синглим, чет элга чиқиш орзуингиз бўлса, тайёрланиб, керагича билимни эгаллаб, борадиган жойингизнинг тилини пухта ўрганиб, керакли мутахассис бўлгандан кейин уриниб кўринг. Бу ерлар кўзни чирт юмиб, ўзини отадиган эмас, олов бу ерлар, куйиб кетасиз...Бу ҳаёт у ёқдан жаннат кўринади, бу ернинг ўзида эса дўзахдан бериқоқ.

Қиз компьютерга пешанасини тираб, елкаларини титратиб йиғлайди.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дилором сув сепилган ҳовли саҳнини супурияпти.

Шарофат ая ҳалиги нарвонча устида узумларга халта соляпти.

ШАРОФАТ АЯ: - Яна келади!? Қутуламанми, йўқми?

ДИЛОРОМ: - Ҳа, ойи, битта йўқ деганингиз билан қайтиб кетаверадими?

ШАРОФАТ АЯ: - Ўн марта айтишим керакми?
 ДИЛОРОМ: - Ҳали ўзларига айтгангиз йўқ-ку.
 ШАРОФАТ АЯ: - Келманглар, демайсанми?
 ДИЛОРОМ: - Мен қандай айтаман?
 ШАРОФАТ АЯ: - Бари бир келадими?
 ДИЛОРОМ: - Келса керак.
 ШАРОФАТ АЯ: - Келса, дарвозадан қайтиб кетаверсин. Кириб юрмасин.
 ДИЛОРОМ: - Ойи-и!
 ШАРОФАТ АЯ: - Нима ойи?
 ДИЛОРОМ: - Шунақа қилманг энди.
 ШАРОФАТ АЯ: - Бермайман, дедимми, бермайман!
 ДИЛОРОМ: - Хўп. Уйга кирсин, бир пиёла чойини берайлик. Бафуржа гаплашинг.
 ШАРОФАТ АЯ: - Нимасини бафуржа гаплашаман? Бўпти, кирсин, энди бошқа овора бўлманглар, дейман. Тамом! Уйга кирса, анави бола миямни ачитиб, давленамни кўтариб юборади. Шу ердан, дарвозанинг олдидан қайтараман
 ДИЛОРОМ: - Ойи, давленамгиз йўқ-ку.
 ШАРОФАТ АЯ: - Бор! Шу болани кўрсам, бошимда тегирмон тоши юргизгандай бўлади. Эсласам ҳам юрагим ўйнаб кетади, кўзимнинг олди худди маймун ликиллагандек, жимирлайди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат ҳафсаласизлик билан ер ағдаряпти.
 Белкуракка суяниб ўйлаб қолади.
 Терини артмоқчи бўлади, тирналган жойлари ачийди, кўзи қичишади.
 Кўзининг қизарган жойлари энди кўк.
 «Аҳ!» деб уй томонга қараб қўяди.
 Токчадаги телефон жиринглайди, Гулсанамнинг қўли чиқиб, гўшакни олади; Давлат қулоқ тутди, жимлик, шу қўл гўшакни жойига қайтариб қўяди.
 Ичкаридан Гулсанамнинг товуши чиқади.

ГУЛСАНАМ: - Даврон! Дадангни чақир. Чойга ўтирсин.

«Запорожец»нинг олдинги капоти устида «дастурхон тузалган»: битта нон, бир чойнак, битта пиёла, бир ликопчада битта бодринг, битта помидор. Ҳамма нарса Давлатнинг бир ўзи овқатланишини таъкидлаб туради.
 Орқа капот очик, латта осилиб турганидан биламиз, Давлат яна моторни кавлаган.

Гулсанам чиқиб, бир косадаги овқатни «тўқ» эткизиб қўйиб кетади.
Кран тагида қўлини юваётган Давлат хомуш қараб қўяди.

ГУЛСАНАМ: - Даврон! Даданг тез-тез еб олсин захрига.
ДАВЛАТ (ўзича, Гулсанамга эшиттирмай): - Қутуриши босилмайди-ёв.

Токчадаги телефон яна жиринглайди.
Гулсанам бориб гўшакни олади.

ГУЛСАНАМ: - Алё?.. Алё?.. (зарда билан) Гапирмайсизми?.. Тавба!
(гўшакни қўяди) Телефони ҳам ўзига ўхшайди: жиринглайди,
гапирмайди.

ҲАМИДА ХОЛАНИНГ ҲОВЛИСИ

Ҳалиги совчи аёллар кирган.
Ҳамида хола уларга тушунтириш беряпти.

ҲАМИДА ХОЛА: - Вой, айланайлар! Қани эди, қизимиз бўлса, бериб,
тўйлар қилмасмидик.

КАТТА СОВЧИ: - Манави эшикда турадиган бола...

ҲАМИДА ХОЛА: - Қаттиқроқ гапиринг, кулоқ ўлгур яхши эмас.

БОСИТ ЧОЛ: - Нима деб кепти? Сени олиб кетишадими?

КИЧИК СОВЧИ (овозини кўтариб): - Чолнинг зўр қизи бор деди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Қизи?.. Ҳа, мен-да ўша қизи. Менинг йигитим ҳам -
шу гаранг чол.

КАТТА СОВЧИ: - Жуда беадаб бола экан. Онаси тенгиларга ҳазил
қилиб...

КИЧИК СОВЧИ: - Мен онаси тенги эмас-ку. (овозини кўтариб, Ҳамида
холага) Опоқи, адашибмиз, кечирасиз. (катта совчига) Энди кўрай,
боплайман.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳамида, сен булар билан кетсанг, ўзим бормайман.

ҲАМИДА ХОЛА: - Кетмайман. Булар совчилар экан, қиз қараб юрибди.

БОСИТ ЧОЛ: - Гапини эшитмасам, нима деганини билмасам, бориб нима
керак?

Катта совчи кичик совчига, униси бунисига қарайди. Кейин
иккаласи ҳам бирдан бошини ирғаб, чиқиб кетадилар.

БОСИТ ЧОЛ: - Булар нима сотиб юрибди экан? Калиши бўлса, битта ўн
бирлигидан олсанг бўларди.

ҲАМИДА ХОЛА (овозини кўтариб): - Совчи! Совчи булар!

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа, совчими? Бизларникида нима қилади? Ё сани бошқа бобойга сўраб келишдимми?

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳали бунисидан ажраганим йўқ, дедим... Э-э, тавба, қариганида айнияти. (овозини кўтариб) Кийимингизни алмаштиринг. Бир ёққа боряпмиз, ахир.

БОСИТ ЧОЛ: - Мошинда олиб борадими? Эшикнинг тагига олиб келсин-да. Бир гердайиб ўтирай. Олдинги жойида... Ўзи нимага боряпмиз?

ҲАМИДА ХОЛА (овозини кўтариб): - Совчиликка! Нон синдириб келамиз!

БОСИТ Чол: – Бунча бақирма-э, қулоқни тешиб юборасан.

ҲАМИДА ХОЛА: - Бақирмаса эшитмайсиз-ку.

БОСИТ ЧОЛ: - Ўзи мусофир бўлса, хотин ҳам оладими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Мусофир беҳотин ўтсинми?

БОСИТ ЧОЛ: - Хотинни қаерга туширади? Бировнинг уйи бўлса.

Кавартир турадими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Сиз билан менга нима? Тўй бўлаверсин-да.

БОСИТ ЧОЛ: - Хотин оладиган жойини ўйламайдими? Ё томда ҳам яшайверадими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Одамлар томини бериб қўяр.

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Ташқарига чиқарилган стол устида иккита тоғора, патир-нонлар.

Ҳамида хола тўйнуқдан тахланган дастурхонларни узатади.

Ориф олиб, келиб тоғораларни, нонларни дастурхонга ўрайди.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Ичкарида Нозим билан Султон маслаҳат қиляпти.

Султоннинг қўлида қўл телефони.

НОЗИМ: - Ўзи сичқон инига сиғмаяпти, яна думингизга бу телефон?

СУЛТОН: - Япониядан. Саодат берди.

НОЗИМ: - Э-э, дарров сотинг.

СУЛТОН: - Совға-ку, совғани сотиб...

НОЗИМ: - Бу японлар технологияда жуда илгари кетган-да. Саодат берди, деяпсизми?

СУЛТОН: - Ҳа. Ўша ёқдан атайлаб олибди.

НОЗИМ: - Дарров қутулиш керак. Йўқотинг.

СУЛТОН: - Нимага? Шунақа яхши совғани-я?

НОЗИМ: - Илму амал, иссиқ-совуқ қилинган.

СУЛТОН: - Олинг-а.

НОЗИМ: - Саодангиз ўша ёқда қилдириб келган. Кўрасиз. Бир ойга бормай, Дилоромдан совиб қоласиз.

СУЛТОН (илжайиб): - Ҳазиллашманг.

НОЗИМ: - Нанотехнологияни биласизми? Микроскопик техника. Зарра-зарра. Игнанинг учидай чипга дунёни жойлаштиради. Илму амалларни программалаштириб, шунинг ичига ўрнатиб қўйган бўлса. Ўлдингиз-да.

СУЛТОН: - Ким қилади шуни, Саодатми?

НОЗИМ: - Ўзи эмас, японларга қилдирган. Фалончини фалон киздан совутадиған программани ишлаб беринглар деса, секундда есть қилишади-да.

Султон ишонқирамай қўлидаги телефонни айлантириб кўради.

НОЗИМ: - Ҳали ҳам кеч эмас. Яхшиси, менга совға қилиб қўя қолинг. Мени танимайди-ку, иссиқ-совуғи ҳам ўтмайди.

СУЛТОН: - Ҳа, гап бу ёқда экан-да. Йўқ, совуғини олиб ташлаб, иссиғини олиб юравераман.

НОЗИМ: - Икки юзларга олса, сут ҳақи ҳам бўлар эди-да.

СУЛТОН: - Унга бор. (Чўнтагидан пул чиқариб, Нозимга узатади).

НОЗИМ (ажабланиб): - Бу қаердан? Давлатда шунча бор эканми?

СУЛТОН: - Шу телефондан. Иссиғини оламан, дедим-ку. Саодат берди.

НОЗИМ: - Зўр иш бўпти. Ўзи шу, йўқ деган жойда худо етказади. Ўзи бердими ё сўраб олдингизми?

СУЛТОН: - Ўзи берди. Холам сизга деб берган эди, эсимдан чиқибди деб уч юз берди. Мен унча ишонмадим.

НОЗИМ: - Э-э, ҳозир ишониш-ишонмасликни қўйиб тулинг. Муҳими – пул бор! Сут ҳақини берамиз. Хў-ўш, сут ҳақини ҳам берсак... Кейинини нима деймиз?

СУЛТОН: - Кейини нима?

НОЗИМ: - Тўй! Тўйни нима деб гаплашамиз?

СУЛТОН: - Ҳали Саодат борган бўлса, у ёқда нима гап?

НОЗИМ: - А сўранг! Қўлингизда телефон.

СУЛТОН: - Ҳали мен рақамини ҳам айтганим йўқ. Айтсам, гаплашишади, деб.

НОЗИМ: - Сиз ҳам куйдирдингиз-да. Ҳеч бўлмаса, уй томонингизни ўзингиз тўғриласангиз эди.

СУЛТОН: - У ёқда ҳам нон синдириб ўтиришган бўлса-я?

НОЗИМ: - Эй, ваҳима... Менинг каллам битта, (қўли билан кўрсатиб) у ҳам елкамда, шу ерда. Бу томонини кўриб турайлик.

СУЛТОН: - Ўзи шунақа деб кетди-да.

НОЗИМ: - Ҳам пул бериб, ҳам шунақа деб кетдими? Қизик.

СУЛТОН: - Фақат индаб қўйманг, уй ёқдагиларни менга қўйиб берасиз, дейди.

НОЗИМ: - Жуда ўктам қизми дейман. Қойил! Бу ёғини ҳал қилайлик. Э-э, Давлатнинг бети тузалиб қолмасмикан?

СУЛТОН: - Бети унчамас-у, кўзи кўкариб кетган.

НОЗИМ: - Бу ёқдаги ишни битирсак, ўзим бораман деган эди-ку.

СУЛТОН: - Чиқолмайди энди. Гулсанам билан Давронни ёлғиз қўйиб кетолмайди ҳам. Нозим, юрагим сиқилиб кетяпти! У ёқни тўхатиш керак. Нима қиламан?

НОЗИМ: - Э-э, ҳозир менинг ҳам юрагимни сиқмай турунг. Бу ёқни битирайлик. У ёқни тўғрилаш мумкин, бу ёқ чатоқ... Менда бир режа туғилди. Э-й, ўйлаб кўрса, тўйимиз фожиа. Яъни моддий фожиа-эй!

СУЛТОН: - Меникими?

НОЗИМ: - Умуман. Сизники айниқса.

СУЛТОН: - Нимага?

НОЗИМ: - Оддий одамлар битта тўй қиламан деб неча йиллар боши меҳнатдан чиқмайди, яна ким-кимларнинг эшигида мутеъ бўлиб қарз кўтаради. Кейин бир кунда сочади. Кетида битта иштони билан қолади-да, зўр тўй қилдим деб ғурурланади ҳам.

СУЛТОН: - Ҳозир нима керак бу гап? Менда сочадиган ҳеч нарса йўқ-ку.

НОЗИМ: - Мен ҳам шуни айтяпман, шуни ўйлаяпман. Эй, Ориф ҳам кирсин. (Деразага қараб, овозини кўтариб) Ориф, ў Ориф!

ОРИФ: - Ҳа?

СУЛТОН: - Бу ёққа кириг.

НОЗИМ: - Нима телефон бу? Жа зўридан шекилли? Маркаси нима?

СУЛТОН: - Маркаси...

НОЗИМ: - Ишни битирсам, совға қиласиз.

СУЛТОН: - Бўпти.

НОЗИМ: - Қўл ташланг. Рост-эй, кейин телефон нима керак сизга, Дилоромнинг ўзи билан гаплашаврасиз.

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Ўроғлик дастурхонларга зеб бераётган Ориф ишини тўхтатиб уйга киради.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Ориф киради.
 Нозим курсида, Султон Нозимнинг каравотида ўтирган бўлади.
 Нозим бўш курсига имо қилади.

НОЗИМ: - Маслаҳат. Менда бир режа бор. Шуни келишиб олайлик, Ориф.
Мен нима десам, э-пе деб ўтирмайсиз, хўпми?

ОРИФ: - Нима режа?

НОЗИМ: - Айтмайман. Олдиндан билсангиз, биламан, бузасиз...

ОРИФ: - Нимани келишамиз бўлмаса? Ўзингиз айтгандай, яна анқовсираб ўтираманми?

НОЗИМ: - Анқовсирамайсиз-да. Нима десам, маъқуллаб ўтирасиз.

ОРИФ: - Қизик гап бўлди-ю. Билмасам, нимани маъқуллайман?

СУЛТОН: - Нима қилмоқчисиз ўзи, Нозим?

НОЗИМ: - Ўзимнинг унча юрагим чопмаяпти. Лекин бошқа чора йўқ.

ОРИФ: - Э-э, нима экан?

СУЛТОН: - Дим-дим ўйнамай айта қолинг-да.

НОЗИМ: - Кейин. Ҳозир айтмайман.

ОРИФ: - Мен яна аҳмоқ бўлиб ўтираман.

НОЗИМ: - Ақлли бўлиб жим ўтирсангиз ҳам майли. Фақат
аралашмайсиз...

ОРИФ: - Вой-вў, мунча сирли?

НОЗИМ: - Ким такси ушлаб келади? Холам такси шу ергача келсин,
амакингизнинг оёғи унча ярамайди, деган эди.

СУЛТОН: - Ўзим... Битта таксими? Ё иккита қилиб, ўзим ҳам борайми?

ОРИФ: - «Дамас» ушласангиз ҳам бўлади.

НОЗИМ: - Битта «Нексия»ни гаплашаверинг. (Орифга) Ўзи бориши керак
эмас. Чойхонада кутаман деб, калтак-малтак еб юрмасин. Тўйга
эсон-омон етказайлик, кейин хотини бетини юладими, кўзини
кўкартирадими, ихтиёри.

СУЛТОН: - Яхши ният қилинг.

НОЗИМ: - Яхши ният-да шу. Чунки Давлат икковларинг ҳам бир гўр.
Таппи таппидан йироқ тушмайди. Икковларинг ҳам иккитаси
ўртасида сарсон. Мана, Орифдан ўрناق олсангиз бўлмайдими?

Ориф илжаяди.

КЎЧА

Автолар оқими, худди ҳамма шошаётгандек, шовқин пасаймайди,
шаҳар гувиллаб ётибди.

Султон такси тўхтатиш ҳаракатида.

Тўртта машина тўхмай ўтиб кетади. Ҳаммасининг ичида одам тўла.

«Тико» Султон тўхтатмаса ҳам, сал ўтиб, ўзи тўхтади, яна

Султонни чақириб, сигнал ҳам беради.

Султон «Тико» ёнига боради.

Рулда биз биладиган Баҳром ака.

СУЛТОН: - Йўқ, ака, бизга «Нексия» керак эди... Э-э, салом алайкум!

БАҲРОМ АКА: - Ва-алайкум! Ҳа, ука? Қаёққа? Яна ўша ёққами?

СУЛТОН: - Булар «Нексия» бўлсин, деган эди.

БАҲРОМ АКА: - Энди фарқи йўқ. Мошинларинг йўқлигини билди.
Ўтиринг.

Султон ноилож «Тико»га ўтиради.

«ТИКО» САЛОНИ

БАҲРОМ АКА: - Ўзи сизларни яна кўраман деб.. қизиқиб юрган эдим.

Бўлдим, ахир.

СУЛТОН: - Ҳали... билмадим.

БАҲРОМ АКА: - Неча марта бордиларинг?

СУЛТОН: - Ўша, бир борганимиз.

БАҲРОМ АКА: - Ҳали, унда яна борасизлар.

СУЛТОН: - Билмадим, тайёргарлик кўриб боришяпти лекин.

БАҲРОМ АКА: - Зўр бўпти-ю! Бир нарса билиб боришаётгандир-да. Э-э,
ука, туйчилик шуниси билан қизиқ. Бермайман дейди, душмандай
муомала қилади, кейин бир вақти, қарасангиз, сиздан яқин одам йўқ.

СУЛТОН: - Бу ёққа бурасиз-да. Ўша кунги жўралар билан яна бир чолу
кампирни оласиз.

БАҲРОМ АКА: - Ҳа-а... яхши... Ука, бизнинг телефонни ёзиб олинг.

Яхши кунингизда ҳамма хизматни ўзим қилиб бераман. Эй, ука, биз
ҳам тўй ташвишида юрибмиз. Неварани узатиш керак. Каму кўстини
тўлдирипмиз, мана, кўчани супуриб...

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Дарвоза эшиги очилиб, аввал Жумагул опа, кейин Ўткир ака кириб
келади.

Салима опа зинадан шошилиб тушади.

Жумагул опа опасига қараб юради.

Опа-сингил ўпишиб кўришадилар.

Жумагул опа опасининг елкасини қўйиб юбормай, ўпкаси тўлиб
қарайди – опа-сингилнинг муомаласида нимадир ўзгариш бор.

Ичкаридан Акмал ака спорт кийимида чиқиб, Ўткир акага пешвоз
илдамлайди.

ЎТКИР АКА: - Салом-алайкум!

АКМАЛ АКА: - Э-э, ва-алайкум, Ўткирбой! Қани, ичкарига. Ўзимиз
чақирмасак келмайсиз. Қалинни катта сўрайди, деб кўрқаяпсизми?

Ўткир ака Акмал акага қараб, нима дейишини билмай,
ўнғайсизланади.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, юр. Кирайлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шу ерда, ҳавода гаплашиб ўтирсак.

САЛИМА ОПА: - Йўқ, бўлмайди, кир. Ҳозир икки божа бошлаб юборса,
салқин еганимиз қолади.

АКМАЛ АКА (Салима опага): - Яхши хотинсан-да, ўзинг эслатдинг. Ҳа,
ювиш керак. Ўткир, мошин қулфландими? Киргизиб қўйсак-чи.

ЎТКИР АКА: - Ким ҳам тегади? Турар.

АКМАЛ АКА: - Бир яйраб отамлашайлик.

САЛИМА ОПА (уй томонга қараб, овозини кўтариб): - Саодат! Чиқиб
холанг билан кўриш. (Жумагул опага) У ҳам ҳозир келди ўқишидан.
Кийимини алмаштиряпти.

Жумагул опа уй томонга ҳасрат билан қарайди: нимадир бўлган.

«ТИКО» САЛОНИ

Босит чол олдинги ўриндикда, кулоғи оғир одам, орқадаги гап сўз
билан иши йўқ, шаҳарни томоша қилиб кетяпти. Ҳар замонда
Нозимга қараб қўйиб, бир нарсани сўрамоқчи бўлади-да, фикридан
қайтади.

Ҳамида хола бир чеккада, чоли ҳар қараганда олдинга эгилиб, гап
кутади; яна ўзини орқага олади.

Ўртада Ориф, бу четда Нозим.

Рулда Баҳром ака, чехраси очик, кўзи йўлда.

НОЗИМ: - Э-э, ака, сизни хизматга қўйибмиз.

БАҲРОМ АКА: - Қарасам, ўша укам турибди. Ҳойнаҳой. Яна совчилик,
дедим. Қаранг, кўнгил сезганини. Ўзи ният қилиб юрган эдим. Э-э,
аттанг, ўшанда телефонимни бермабман. Керак пайти ўзим келар
эдим.

ОРИФ: - Раҳмат, ака, биз ҳам тўйларингизга хизмат қилайлик.

БАҲРОМ АКА: – Етказсин! Лекин борасизлар, айтаман.

ОРИФ: - Албатта, албатта.

БАҲРОМ АКА: - Мен ҳам, куёв йигитга айтдим, яқинда неварамни
узатаман. Шуни деб, мана, чамбаракни айлантириб юрибмиз.

ОРИФ: - Етмаяптими?

БАҲРОМ АКА: - Э-э, ука, тўйга етадими? Қанча сарфламанг, шунча
етмай тураверади. Тўй - ўй! Қанча қилманг, бари бир, кам.
БОСИТ ЧОЛ: - Пиёда юрмай кўйишяптими? Одамдан мошин кўп.
НОЗИМ (Орифга): - Ҳеч нарса эсдан чиқмадими?
ОРИФ: - Э-э, сут ҳақини нима қилдик? Кейинми?
НОЗИМ: - Айтгандай, олдим.
ОРИФ: - Кимдан?
НОЗИМ: - Султоннинг ўзидан.
ОРИФ: - Ким берибди?
НОЗИМ: - Пушкин.
ОРИФ: - Беҳазил?
НОЗИМ: - Бир ердан келиб қолди. Бу – узоқ гап. Икки юз етадими?
ОРИФ: - Кўкиданми?
НОЗИМ: - Ҳа, бўлмаса-чи!.

Ориф кўзини юмиб кўяди – бўлади.
Босит чол Орифга қараб-қараб, сабри чидамай, Ҳамида холадан
сўрайди.

БОСИТ ЧОЛ: - Бунинг ўзи ҳам боряпти-ку?
ҲАМИДА ХОЛА: - Ким?
БОСИТ ЧОЛ: - Манави мусофир бола.
ҲАМИДА ХОЛА: - Нимага бормайди?
БОСИТ ЧОЛ: - Шунақа расм ҳам чиққанми?
ҲАМИДА ХОЛА (бақириб): - Қайси расм?

Баҳром ака Ҳамида холанинг бақириғидан чўчиб кетиб, бўйинини
қисиб орқага қарайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Кўча тўла расм, қайсиси?
БОСИТ ЧОЛ: - Совчиликка куёвнинг ўзи ҳам борадиган бўлибди-да. Ҳа,
замон ўзгаряпти.

Нозим кулади, унга Ориф ҳам кўшилади.
Ҳамида хола ҳам тушуниб, сал жилмайганича чолига бақиради.

ҲАМИДА ХОЛА (овозини кўтариб): - Бу эмас куёв! У қолди! Бу ҳам
совчи!
БОСИТ ЧОЛ: - Э-э, бундай бақирма-э! Одамни гаранг қиласан.
ҲАМИДА ХОЛА (Орифга): - Сизни куёв деб ўйлаяпти. Бўлмаса, уйда
яхшилаб айтдим.
БОСИТ ЧОЛ (Нозимга ишора қилиб): - Бунисими?

Баҳром ака хижолат бўлиб, бир нарса демоқчи бўлади, лекин индамайди, чолига бақириб тушунтирмоқчи бўлган Ҳамида хола Баҳром аканинг аҳволини кўриб, гапини ютиб юборади.

БОСИТ ЧОЛ: - Бирдан ўзини кўргани ҳам яхши лекин. Опкеласан, кўраман, кейин бераман, дегандир-да?

Ҳамида хола Нозим билан Орифга чолининг устидан кулгандек қараб қўяди-ю, Баҳром акага бир нигоҳ ташлаб, индамайди. Баҳром ака узр сўрагандек гап очади.

БАҲРОМ АКА (Ҳамида холага) - Қаттиқ гаплашар экансизлар.

НОЗИМ (Баҳром аканинг қулоғига чўзилиб, секин): – Унча эшитмайдилар.

БАҲРОМ АКА: - Ҳа, шу ёшларга етиб юринглар. Қаригандан кейин ўзи қулоқнинг ҳам унча кераги йўқ.

НОЗИМ: - Нимага бундай дейсиз. Насихатни эшитиши шарт эмас. Ўзлари қилади насихатни.

ОРИФ: - Айтганларини ўзлари эшитмайдими?

БАҲРОМ АКА: - Сиз ёшлар эшитсангиз бўлди-да.

«Тико» йўлда давом этади.

22. Кўклам кунларида сунбула оҳи

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Шарофат ая одатдагидек нарвонча устида хомток қияпти.
Дилафрўз дарвоза эшигидан учиб киради.

ДИЛАФРЎЗ: - Ойи, анавилар яна келди! Кет, денг, ойи!

Шарофат ая нарвондан тушади.

ДИЛАФРЎЗ – Ойи, опамни берманг шуларга!

ШАРОФАТ АЯ: - Нима ваҳима, қизим, уйга кир. Опангни тортиб олиб кетмайди-ку.

ДИЛАФРЎЗ: - Э-э, кўпчилик бўлиб келишган. Битта катта чоли ҳам бор!

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ДАРВОЗАСИ ОЛДИ

«Тико» тўхтаган, орқа юкхонаси эшиги очиқ.

Нозим билан Ориф юкхона олдида, нарсаларни олишга шай,
дарвоза томонга қарайдилар.

Машинанинг олдинги эшиги ҳам очиқ, Ҳамида хола чолининг
тушишига ёрдамлашяпти.

Дарвоза олдида Шарофат ая саросималаниб туради.

НОЗИМ (атайин бардам, ўктам овозда): - Ассалому алайкум, хола! Мана,
биз яна бош уриб келиб турибмиз.

Шарофат ая ноилождан бошини ирғайди, лаблари пичирлаб алик
олган бўлади.

Эргашиб чиққан Дилафрўзга кескин шивирлайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Югур амакингга!

ДИЛАФРЎЗ: - Кетинглар, демайсизми?

Бу гапни юкхонадан нарсаларни олишга эгилган Нозим эшитади-да,
бошини кўтаради.

НОЗИМ: - Э-э, меҳмонга ҳам шунақа дейдими?

Дилафрўз ойисининг панасига ўтиб, ўкряди.
Ҳамида хола ҳайрон.

Босит чол ичкарига таклиф этилишини кутиб, бепарво.

НОЗИМ: - Қани, хола, меҳмонларни ичкарига демайсизми?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, (Ҳамида холага) келинг, опа. Ичкарига. (Нозимга)
Фақат, ука, нарсаларингизни туширманг.

НОЗИМ: - Э-э, арзимаган нарсалар.

ШАРОФАТ АЯ: - Қайтариб олиб кетасиз, бари бир.

Ориф олаётган тоғорасини қайтариб қўйиб, Нозимга чўчиб қарайди.

НОЗИМ (қаттиқ шивирлайди): - Олинг! Олинг деяпман. (Шарофат аяга)
Атаб олиб келдик, нимага қайтарар экансиз.

ШАРОФАТ АЯ (Ҳамида холага, ўнғайсизланиб): - Киринг, опа. Хуш
келибсиз! (Нозимга). Бари бир қайтараман, ука.

Нозим гўё бир зум хафа бўлиб, ўйланган бўлади. Дарров ўзини
ўнглайди.

НОЗИМ: - Машинамизга жавоб бериш керак, иши бор. Кетади. Тушириб
турайлик.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен нима қиламан? Тушунмаяпсиз шекилли?

НОЗИМ: - Жа назарингизга илмасангиз, кетишда олиб кетармиз. (Орифга)
Чаққон, чаққон!

Шарофат ая нима дейишини билмай қолади.
Келиб Ҳамида хола билан елка тутиб кўришади.
Ориф яна мум тишлаган.
Нозимнинг юзида ясама кўтаринкилик.

НОЗИМ: - Об-бо, холам-эй! Қани, Ҳамида хола, юринг. Хола, ўзингиз
бошланг-да... (Дилафрўзга) Бу қизча келиннинг синглисими?

Дилафрўз Нозимга тилини чиқаради.
Босит чол бир Шарофат аяга, бир Нозимга қарайди, тушунолмайди.

НОЗИМ: - Қаранг-эй, тили ҳам бор, жуда узун. Шу тилига баҳолари «уч»-
да.

ДИЛАФРЎЗ: - Ким айтди? Меники ҳаммаси «беш».

НОЗИМ: - Ёлғон! Ана шу тили ойисини ҳам алдайди, лекин мени эмас.
Ҳамма баҳоларини биламан.

ДИЛАФРЎЗ: - Сиз қайдан биласиз?

НОЗИМ: - Ўқитувчинг айтди-ку. Анави... мунақасига чизиқ-чизиқ
пистоқи кўйлакли... фамилияси нима, Раҳмонова эдими?

ДИЛАФРЎЗ: - Бизларда Раҳмонова деган ўқитувчи йўқ.

НОЗИМ: - Анави синф раҳбарларинг, ким эди, аёл киши, қора сумкаси бор-ку?

ДИЛАФРЎЗ: - Исмоиловани айтяпсизми?

НОЗИМ: - Ҳа, шу Исмоилова-да! Шу айтди, доим «беш» олдим деб ёлғон гапирди, ишонманг, деб. Ойисига айтинг ҳам, деди.

ДИЛАФРЎЗ: - Сиз Сарвара опамни қайдан танийсиз?

НОЗИМ: - Танимасам, гапираманми?.. Шу Сарвара опанг айтди-да ёмон ўқишингни. Ўзинг ёлғончисан-да, яна ойингга меҳмонлар кетсин, дейсан. Яхши эмас.

ДИЛАФРЎЗ: - Сиз алдаяпсиз! Ўқитувчимизни билмайсиз!

НОЗИМ: - Ана, ўзидан каттани ҳам ёлғончига чиқарадими?

Ўқитувчиларингни ўқитаман-ку, билмайманми. Яхши эмас, яхши эмас.

Шарофат ая ноилождан жилмаяди.

Ориф ҳам сал енгил тортади.

Шарофат ая Ҳамида холага манзират қилади.

Нозим Босит чолнинг қўлтиғидан олиб, Орифга тоғораларни ишора қилади.

ОРИФ (шивирлайди): - Тоғора кўтариш менга экан-да?

НОЗИМ: - Яна бошладингизми?

Босит чол Нозимнинг бирга кираётганига ажабланади, лекин индамайди.

Дилафрўз дарвозадан кираётган Нозимнинг ёнига келиб, бўйнини чўзиб, алам билан гапирди.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳаммасини сиз қияпсиз! Ёмон одамсиз.

НОЗИМ: - Ҳали кўрасан, жуда яхши одам бўламан. Сўз бераман. Ўзинг-чи? Учта «уч»инг, иккита «тўрт»инг бор, яна ҳаммаси «беш» дейсан.

ДИЛАФРЎЗ: - «Уч»им йўқ, учтагина «тўрт»им бор.

НОЗИМ: - Ана, бўйнингга олинг-ку. Ҳаммаси «беш» эмиш.

ДИЛАФРЎЗ: - Сиз мени гап билан туширдингиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, беодоб. Бор, айтишма!

НОЗИМ: - Қани, тез амакингни айтиб кел-чи. Ўша кунги совчи акамлар келди, де.

ДИЛАФРЎЗ: - Бари бир опамни бермаймиз!

НОЗИМ: - Бермасанг, обқочиб кетамиз.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳечам-да! Мен олдиларидан кетмайман.

НОЗИМ: - Опангнинг қўриқчисимисан? Бўлди! Қўриқлайман деб ухлаб қолганингда сени ҳам қўшиб олиб кетамиз.

Шарофат ая орқага қайтади.

ШАРОФАТ АЯ: - Санга нима дедим, қизим! Югур амакингга. (Нозимга)
Қўйинг. Ўйнатманг буни.

НОЗИМ: - Сен-чи, опангининг этагидан маҳкам ушла. Бўлмаса, қолиб
кетасан.

ДИЛАФРЎЗ: - Опкетолмайсиз. Аям бермайман деганлар.

НОЗИМ (ўзини хайронликка солиб): - Йўғ-э, менга бераман дедилар-ку?
Кулоғимга секин айтдилар-да, сени эшитмасин деб.

ДИЛАФРЎЗ: - Ёлғон, ёлғон! Алдаяпсиз.

НОЗИМ: - Кичкина қизчаларни алдайманми? Ҳечам-да!

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Давлат очик дераза олдида ичкаридан кўринмаётган Гулсанамга
ялинади.

ДАВЛАТ: - Ҳеч бўлмаса, Давронни бер, кўтариб тураман.

ГУЛСАНАМ (кадр ортидан): - Даврон, дадангга борасанми? Кўтараман,
деяпти. Боласи борлигини ўйлаб қолибди. Дада, одам эмассиз, де.
Анави бети йўғи яна телефон қилди, энди ўзи гаплашсин, ойимнинг
кулоғини тинч қўйсин.

ДАВЛАТ: - У эмас-э.

ГУЛСАНАМ: - Нафас олишидан танийди ойинг. Бир-икки кун
кўрмаганига ўлиб боряпти шекилли. Буниси ҳам юзига паранжи
тутиб кетаверсин.

ДАВЛАТ: - Гулсанам, бўлди-да энди.

Гулсанам деразадан Давронни узатади.
Давлат Давронни қўлига олади.

ДАВЛАТ: - Кел, отам! Отажоним!

Шу пайти телефон жиринглайди.
Давлат бир қўли билан гўшакни олади.

ДАВЛАТ: - Да-аҳ... Э-э... ва-алайкум. (чўчиб деразага қарайди, жим
қолади) Ҳ-м-м. Даврон, жим.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Каравотни тартибга солаётган Гулсанам тўхтаб кулоқ солади,
табийки, ким нимага телефон қилаётганини тушунади.

КЎЧА

Раъно кўл телефонида гаплашяпти.

РАЪНО: - Нимага индамайсиз?.. Одам хотинидан ҳам шунча кўркадими,
а! Жа ботир эдингиз-ку?.. Ҳозир келинг! Гапим бор!.. Нимага
индамайсиз?.. Ўзим бораман... Ҳа, келмасангиз, ўзим бораман...

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлатнинг бир қўлида Даврон, бир қўли билан телефон гўшагини
кулоғига тутган, кўзи очиқ деразага олазарак.
Хаёлига келган исм билан ичкаридаги Гулсанамни алдамоқчи
бўлади.

ДАВЛАТ: - Шерзод... дўстим, боролмайман... Бир кўзим кўкарган...
Машинанинг эшигига уриб олдим. Юзим ҳам тирналган... йўқ,
шилинган.... Чиқолмайман... Йўқ, келманг.

КЎЧА

Раъно кўл телефонида гаплашяпти, жаҳли чиққан.

РАЪНО: - Энди Шерзод бўлдимми? Гулим эдим-ку... Машинанинг
эшигига кўзни уриб олар эканми... Алдаяпсиз. Келгингиз йўқ....
Менга бўлаверади, шилинганми, тирналганми... Ўзингиз соғ
бўлсангиз - бўлди... Билмайман... Кўкарган бўлса ҳам мени
кўрадими?.. Ўзим бораман... Ким у?.. Менга болани баҳона
қилманг... Боряпман! Бу қанақа номардлик! Хотини борлигини мен
билан юришдан олдин ўйламайдими!

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Сўрида иккита кўрпача тўшалган, холос. Шу икки кўрпача устида
Салима опа, Жумагул опа, пастдаги курсида эса Саодат ўтиради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўзинг кўрдингми? Уялмай келибдими олдингга?

САЛИМА ОПА: - Жумажон, тенгкур ёшлар, нимага уялади?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, опа, бепичоқ сўйилиб кетяпман. Тўхтатиш керак. Ҳозирок тўхтатиш керак. Мўмин-қобил бола бўлди деб юрсам.

САЛИМА ОПА: - Энди болалиги қолдими, Жумажон. Яхши ҳам бу ёқда фотиҳа қилиб қўймаганимиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен шу билан Саодатжондан айрилиб қолавераманми? А Саодатжон? Йўқ, у боланинг ўзи билганига қўймайман! Телефонингиз ишляптими?

СаОДАТ: - Ишляпти.

ЖУМАГУЛ ОПА (Саодатга): - Телефон қил, топиб бер. Ҳозир гаплашишим керак.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, ҳовлиқма. Бир ақллашиб олайлик. Яхши ҳам бунинг Японияга боргани, Тошкентда Султонни кўргани. Бўлмаса, ишимиз тоза хунук бўлар эди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, менга Саодатжондан бошқа келин керак эмас! Дийдорини ҳам кўрмайман.

САЛИМА ОПА: - Кўп қизишма. Боланг йўқ деб турса, сен қандай келин қиласан? Ўзингнинг боланг а?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Боламни ҳам уйга қўймайман. Айтганимга кирмаса.

САЛИМА ОПА: - Саодат, сен отангларнинг чойидан хабар ол.

Саодат туриб ичкарига кетади.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, бунинг ҳам кўнгли бор. Қарашимиз керак. У қизини кўрган, гаплашган бўлса, энди ўғлингга илийдими? Ўйлаб кўр. Мен ҳам мажбур қилолмайман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, шу билан чаппа бўлиб кетамизми?

САЛИМА ОПА: - Ким чаппа бўламиз деяпти? Ўйлаб гапиряпсанми? Олдида ҳар хил гапларни гапириб юборяпсан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, опа, Сиз Саодатни қўлга олинг, мен Султонни қайтараман. Мен бешигини тебратиб катта қилсам-у, бегона қиз эгаллаб кетаверса, йў-ўқ, қўймайман.

Саодат чиқиб, токчадаги телефонда рақам теради.

САЛИМА ОПА: - Қўлингидан қил, осон тушади.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Совчилар дарвозадан кирган.

Шарофат ая бериروقда, уларни ичкарига таклиф қилмай, қўлини қовуштириб турибди: «кетинглар» ҳам дея олмайди, «киринглар» деб айтишга тили бормаяпти.

Нозим Шарофат аяга қараб, вазиятдан дарров хулоса чиқаради.

НОЗИМ: - Хола, қайси уйга кирамиз? Яна ўша жойгами?..

Шарофат ая унга норози қарайди-да, индамайди.

НОЗИМ: - Хола! Мана бу амакимизнинг оёқлари оғрийди. Туриб қолдилар.

Орифнинг қўлида тоғора, нима қилишини билмай, тўхтаб қолган. Ҳамида хола, кўпни кўрган кампир, ўзини билмаганликка олиб турибди.

Босит чол кенгроқ жойга келганига баҳри очилиб, атроф томошаси билан овора.

НОЗИМ (Орифга ўгирилиб кўзини қисади): - Тоғорани, анна, ошхонага узатинг-да, қолган нарсаларни ҳам чаққон-чаққон! Хола, бошланг!

ШАРОФАТ АЯ (ўзича): - Э-э, худойим, бошга битган бало бўлди-ку бу.

НОЗИМ: - Ориф! Чириган узум маст қилган пашшага ўхшайсиз-а!

Қимирланг тезроқ!

ОРИФ: - Секинроғ-э.

БОСИТ ЧОЛ: - Жуда кенгиш жойлар экан-да, а? Шунча узумнинг меҳнатини қандай эплашади?

КЎЧА

Раъно таксига қўл кўтаради.

Олдига «Матиз» келиб тўхтади.

Раъно эшикни очиб, ўтириб олади.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат Давронни кўтариб, ўйнатиб юрибди, дарвозага, токчадаги телефонга олазарак қараб қўяди, безовта.

Гулсанам катта тоғорани олдига қўйиб, кир ювяпти.

Бу томонида кўп вақтдан бери тўпланиб қолган кир ҳам кўп, чойшаблар, дастурхон, Давлатнинг кўйлак-шимлари...

Гулсанам ҳу жанжалда йиртилган кўйлакни икки қўлида ёйиб кўриб, бош чайкайди

ГУЛСАНАМ: - Энди ярамайди. Жўрасига янги кўйлак олиб беради.

ДАВЛАТ: - Бечора. Камбағални урма, сўкма, кийимини йирт.

ГУЛСАНАМ: - Буни манави тир-тирига латта қилади энди... Эй, болам,
онангнинг пешанаси шўр бўлмаса, яхши кўриб шу ноинсофга
тегадими!

ДАВЛАТ: - Бўлди, Гулсанам, тавбамга таяндим. Кечир энди.

Ташқаридан қараган одам эр-хотиннинг ўртасида ҳеч нарса ўтмаган,
аҳил суҳбат бўляпти деб ўйлайди.

КЎЧА

«Матиз» физиллаб кетяпти.
Ичкарида бетоқат Раъно ўтирибди.
У қўл телефонини олиб, рақам теради-да, гаплашмай шартта
ўчиради.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Султоннинг бир ўзи қолган, бошмоғини ечмай каравотда чўзилиб
ётади.
Кейин жойидан туриб, Нозимнинг столи устидан сигарета ахтаради.
Тортма тагидан бир қути сигарет топиб, биттасини лабига
қистиради.
Гугурт чакқунча бир-иккита чўпини синдиради.
Чекмайдиган одам, йўталиб қолади.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Шарофат ая ноилож совчиларни ичкарига манзират қилади.
Босит чолнинг киргиси келмайди, Ҳамида хола унинг орқасидан
итаради.
Ориф ошхонага тоғора узатади.
Тоғорани олаётган Дилором лип этиб кўриниб қолади.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Акмал ака билан Ўткир ака пиёлани тўқиштириб ичадилар.
Саодат чой кўтариб киради.

АКМАЛ АКА: - Ойинглар узок қолиб кетди?

СаОДАТ: - Гаплашиб ўтиришибди.

ЎТКИР АКА: - Мунча?

СаОДАТ: - Гаплари бордир-да.

ЎТКИР АКА: - Ҳеч гапга тўймас экан-да булар.

Акмал ака Саодатга маънили қарайди.
Саодат тезда чиқиб кетади.

АКМАЛ АКА: - Ўткирбой, бир гап бор. Ўғилнинг олдига бориб келадиган бўлиб турибсиз.

ЎТКИР АКА (бирдан хавотирланиб): - Нимага бораман? Тинчликми?

АКМАЛ АКА: - Тинчлик, тинчлик.

ЎТКИР АКА: - Ё айтаверинг. Бирон иш қилиб қўйибдимиз? Мелиса-пелисага тушмаганми?

АКМАЛ АКА: - Нимага ёмон хаёлга бораверасиз, шундай яхши бола-я. (пиёлани узатади) Қани, буни олайлик. Мияни пешламасак...

ЎТКИР АКА: - Бир гап бор! Яширяпсиз.

АКМАЛ АКА: - Қани, олдик! Айтаман. Балки бу яхши гап бўлиб чиқар.

Бориб келганингиздан кейин бирга борамизми ҳали.

ЎТКИР АКА: - Ичимни қиздириб юбордингиз.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Дилафрўз кириб келиб, тўғри ошхонага қараб юради.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Босит чол тўрда.

Ўртада хонтахта, Нозим билан Ориф бир томон, Ҳамида хола бир томон.

Шарофат ая пойгакда.

НОЗИМ: - Э-э, хола-эй, эшикдан ҳайдасанг, тешикдан келади, дейишадик-ку. Шу менман-да.

ШАРОФАТ ХОЛА: - Эшикдан кириб, ўтириб ҳам олдингиз-ку.

НОЗИМ: - Энди, хола, дод десангиз ҳам, вой десангиз ҳам шу гап.

Қизингизни берасиз!

ШАРОФАТ АЯ: - Бировнинг уйига кириб зўрлик қиласизми? Бермайман десам-чи? Деяпман ҳам.

НОЗИМ: - Хола, сиз ҳам, мен ҳам, билиб турибмиз: қаршилиқнинг фойдаси йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага фойдаси йўқ экан?

НОЗИМ: - Бир йўқ дейсиз, икки йўқ дейсиз, ўн марта қайтаринг, бари бир келаверамиз. То хўп демагунингизгача қўймаймиз. Бекорга чўзганингиз қолади. Лекин, майли. Эзгуликнинг кечи йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Ука, сизнинг гапингиз ғирт қароқчини-я? Бари бир обкетамиз деяпсиз-да.

НОЗИМ: - Шундай, шундай.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳеч шундай бўлмайди-да! Тилимиз қисик жойимиз йўқ. Ё борми? Бўлса, айтаверинг.

БОСИТ ЧОЛ: - Бу бола ўзи мунча?..

ҲАМИДА ХОЛА (кўзини ола-кула қилиб): - Сиз жим!

НОЗИМ (Шарофат аяга): - Ҳай-ҳай... У ёққа ўтиб кетманг.

ШАРОФАТ АЯ: - Бирон гап бўлса, яширманг, ука

НОЗИМ: - Яширмайми?

ШАРОФАТ АЯ: - Яширманг.

НОЗИМ: - Унда яширмасам... Шу одам юрагини очмаса, қўймас экансиз-да, хола.

Нозим таъсирланиб, бир зум деразага боқади. Бошқалар ҳам жим қолади.

Нозим Шарофат аяга тикилиб, жуда самимий гап бошлайди.

НОЗИМ: - Яширмай айтсам, мана шу икки ёшнинг муносабатига ҳавасим келади. Султон дўстимга қарайман, қани энди, менга ҳам шунақа бахт насиб қилса, мен ҳам шундай бахт топсам, деб орзу қиламан. Эй худо, мени шунақа одобли, покиза қизга рўпара қилсанг, дейман. Ҳа, хола, яширмай, очиғини айтай, ҳавасим келади.

Шарофат ая нима дейишини билмай, индамай қараб ўтиради.

Ҳамида хола Нозимни унча яхши эшита олмагани учун ўзига гап навбати келиб қолишини кутади.

Ориф нима гаплигини яна тушунмай қолгани учун жим ўтиришга қарор қилиб, гоҳ Нозимга, гоҳ Шарофат аяга кўз ташлайди.

Босит чол ҳам Нозимга ҳайрон қараб қолган.

НОЗИМ: - Битта мен эмас, бутун факультет, эшитганнинг ҳаммаси шу орзуда!.. Битта йўқ дейиш билан шундай бир чиройли бахтни йўқ қиласизми, хола! Қандай кўнглингиз боради? Шундай хайрли ишга мен қандай бош қўшмай? Майли, хола, уришинг, қарғанг, уйингиздан ҳайдаб чиқаринг – мен рози, лекин қайтмайман.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой. Ким қарғаяпти, кимни ҳайдабман?

НОЗИМ (Шарофат аянинг гапини эшитмагандек): - Иккаласининг келажиги учун ҳар қандай хўрликка ҳам розиман. Майли, олиб келган нарсаларимизни назарингиз илмасин, ташлаб юборинг! Агар шу одамнинг қадри бўлса, икки кило ҳолва билан одамнинг баҳоси ўлчанса. Сизникига, албатта, чет эллардан совчи... одамлар келади.

Уларнинг совғалари ҳам зўр. Лекин, холажон, нарс бахтнинг ўрнини босадими?

Шарофат ая яна Нозимнинг гапини тутолмай, довдираб қолган, Ориф таажжубини билдирмасликка уринади, Ҳамида хола бир тиззасига кафтларини қўйиб, жилмайиб, бир Нозимга, бир Шарофат аяга кўз ташлайди
Босит чол кампирининг нигоҳини тутиб, бир нарсани сўрашга чоғланади, охири сабри чидамайди.

БОСИТ ЧОЛ: - Ўзи нимага бунча кўп гапиради?

ОРИФ (Шарофат аяга): - Амакининг қулоқлари оғирроқ.

ҲАМИДА ХОЛА (чолига): - Сиз жим ўтиринг.

БОСИТ ЧОЛ: - Боядан бери қарайман: гапиради, гапиради.

ҲАМИДА ХОЛА: - Гапирса, сизга нима?

БОСИТ ЧОЛ: - Куёв деган сал одоб сақламайдими?

ШАРОФАТ АЯ: - Қайси куёв?

ҲАМИДА ХОЛА (кулиб, чолига бақириб): - Бу эмас куёв, бошқа деб айтдим-ку сизга. (овозини пасайтириб, Шарофат аяга) Қулоқ кетган, эшитмайди. Бу укамни куёв деб ўйлаяпти. Куёв бўлса, нимага бунча кўп гапиради деб ҳайрон.

ШАРОФАТ АЯ: - Куёв нима қилади бу ерда? Сизлар унга ким бўласизлар?

Ҳамида хола жилмайиб қўяди.

ОРИФ (Нозимни кўрсатиб): - Бунинг қўшнилари. Холамга ҳам қаттиқроқ гапириш керак.

ҲАМИДА ХОЛА: - Куёвни кўриб, кейин розилик беради, деган гап калласига кириб қолган...

Шарофат ая ўрнидан турмоқчи бўлади.

НОЗИМ: - Хола, яна бир пас ўтиринг. Кейин биз ҳам турамиз. Ёқмасак, ўтираверганимиздан нима фойда? (билагини очиб, соатига қараган бўлади) Энди жиддий гап: майли, нима десангиз – шу, лекин илтимос, қизингиздан бир сўранг. Ё ҳа, ё йўқ. Сизни ҳам қийнамайлик. Кейин, начора – турамиз-да. Уйга бориб, яна келишга, сизни эритишга тайёргарлик кўрамиз.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором кўлини қовуштириб, кўзи ҳовлида, руҳсиз ўтиради.

Дилафрўз чой дамлайди.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, чой ичасизми?

ДИЛОРОМ: - Йўқ. Сен у ёққа олиб бор чойни.

ДИЛАФРЎЗ: - Обормайман. Анави кўк кўйлакли, кўп гапирадигани бор-ку?

ДИЛОРОМ: - Ҳа?

ДИЛАФРЎЗ: - Опангни обқочиб кетамиз дейди.

ДИЛОРОМ: - Мен бор, демадингми?

ДИЛАФРЎЗ: - Сени ҳам қўшиб олиб кетамиз дейди.

ДИЛОРОМ: - Яхши бўларди, ўзингни олиб кетишса. Қулоғим тинчир эди.

Кўшни Дилором киради.

Қўлида вебкамера, симини бармоғига айлантириб ўраб олган.

Дилафрўз унга ўқрайиб қарайди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Са-алом!

Бориб Дилором билан ўпишиб кўришади.

Дилором шунчаки юзини тутати, унга қарамайди.

Кўшни Дилором вебкамерани Дилафрўзга узатади.

ДИЛАФРЎЗ: - Кўрдингизми? Зўр эканми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Унча яхши кўринмас экан. Қимирламай, бошини ҳам силкитмай қараса, яхши.

ДИЛАФРЎЗ: - Сизга қараб бошини силкитдим, ахир?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Кимни айтяпсан?

ДИЛАФРЎЗ: - Шунча жойдан, Европадан кўринади-ю, яна қимирламасинми?

ДИЛОРОМ: - Дили, ўчир!

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Бу нимага шама қиляпти?

ДИЛАФРЎЗ: - Ўзингиз яхши биласиз?

ДИЛОРОМ: - Дили, бор, чойни опкир. Вебкамерани ҳам хонамга қўйиб чиқ.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Дугона, бу менга...

ДИЛАФРЎЗ: - Энди кўриб гаплашмайсизми, фақат хат-да а? Мен опамнинг почтасини кўрдим.

Кўшни Дилором бўзариб қолади.

ДИЛОРОМ: - Дили, деяпман. Чойнакни опкир. (Дилоромга) Дугонажон, ҳозир юрагимга қил ҳам сиғмаяпти. Бошқа вақти кел.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Бошқа кирмайман энди.

ДИЛАФРЎЗ: - Гаплашиб бўпсиз-да. Энди опамнинг «имейл»и керак эмас.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, тилгинанг кесилсин сани! Тур, жўна. Дилор, хафа бўлма.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Йўқ, мен кетаман.

ДИЛОРОМ: - Кўнглингга олма, хўпми? Бола-ку бу.

Қўшни Дилором шиддат билан чиқади.

Худди у қайтиб киргандек, Шарофат ая отилиб келади.

ШАРОФАТ АЯ: - Яш-шамагур! Нима қилиб қўйдинг, а, нима қилдинг?

Дилором кайфи учиб ойисига қарайди.

Дилафрўз ҳам бу гапни ўзига олиб, қўрқиб кетади.

ШАРОФАТ АЯ: - Сендан сўраяпман? Вой, ер юткур, шарманда қилдинг!

ДИЛОРОМ: - Нима қилдим, ая?

ШАРОФАТ АЯ: - Аяламай ўл!

ДИЛОРОМ: - Нима бўлди ўзи, ая?

ШАРОФАТ АЯ: - Ўл бўлди, дард бўлди!

Шарофат ая Дилоромнинг ёнига учиб бориб, биқинидан қаттиқ чимчилайди, Дилором додлаб юборади.

Шарофат ая «Товушингни чиқарма-э», деб унга бир шапалок туширади.

Дилафрўз отилиб келиб, опаси билан аясининг ўртасида туриб олади.

Шарофат аянинг ўзи ҳам йиғлаб юборади.

Дилором ҳам йиғлайди, нима гаплигини билиш учун, ора-сира Шарофат аяга кўз ташлайди.

Дилафрўз гоҳ онаси, гоҳ опасига қараб, худди йиғламоқчидек бурнини тортиб-тортиб қўяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Етти иқлимга кетибди-ку достонинг? Вой, шарманда!

Сани шу кўргуликни кўраман деб ўсдирган эдимми, а?

ДИЛОРОМ: - Э, ая, бермасангиз берманг! Жонимга тегиб кетди.

ШАРОФАТ АЯ: - Бермайдиган қилиб қўйибсан-ку?

ДИЛОРОМ: - Ая! Мен ҳеч нарса қилганим йўқ. Соппа-соғман – шу гап керак бўлса. Лекин шуларга бергингиз келмаса, берманг!

Бошингизга ёстик қилиб олиб қолинг. Энди ҳеч кимга тегмайман.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, тоқ ўтасанми?

ДИЛОРОМ: - Тоқ ўтаман!

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, тоқ ўтманг. Сарвар акага тегинг.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой-вой, бермаганимга шу аламми? Нимага ҳамма билади, пакультет ҳам, бутун дунё билади, дейди! Шунака ҳам отинг чиқадими?

ДИЛОРОМ: - Сиз бермайман дегандан кейин, оғзига келган ҳар балони айтгандир. Лекин, ойи, бўлди! Эрга чиқиш шунака ғурбат билан бўлса, сира кераги йўқ. Энди ўқийман, ана, чет элга имтиҳон топшираман-да, кетаман.

ШАРОФАТ АЯ: - Сандирама! Яхши ният қил.

ДИЛОРОМ: - Ўқийман деган ёмон ниятми? Сиз бунга берманг, мен бошқасига тегмайман, тамом! Яна совчи келса, ўзим ҳайдаб соламан. Тоза куйдирдингиз-ку одамни.

Ошхона эшигида Мурод ака кўрнинади.

МУРОД АКА: - Ҳай, сал секинроқ-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, ас-салом! Ичкарига киринг, меҳмонлар бор.

МУРОД АКА: - Тинчликми? Она-бола нимани тортишяпсизлар?

ШАРОФАТ АЯ: - Эрга тегмайман деяпти? Энди хоҳлаганига берсам ҳам тегмас эмиш.

МУРОД АКА: - Хоҳлаганига тегмайди? Нима, хоҳлагани борми?

ШАРОФАТ АЯ: - Бор экан-да, амакиси, мана. Келиб ўтиришибди.

МУРОД АКА: - Хоҳлагани бўлса?.. Аниқ хоҳлаганмикан?

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, сиз ҳам... Уйга киринг.

МУРОД АКА: - Кўнглига қараш керак унда.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен ҳамманинг кўнглига қарайман. Менинг кўнглимга қарайдиган одам йўқ... Бу укангиз ҳам одамга ўхшаб, қизлари билан қизикадими, йўқми? Памидор-картишқасини нимага экади, болалари билан иши бўлмаса?

МУРОД АКА: - Шу болалар учун-да, келин. Сиз уйга қараяпсиз, у даласи билан овора.

ШАРОФАТ АЯ: - Юринг ичкарига. Кўпчилик бўлиб келишган. (Дилоромга) Сан қизнинг тилингни кесиб оламан. Тегмайман эмиш-а!

ДИЛОРОМ: - Тегмайман!

ШАРОФАТ АЯ: - Тегасан! Оёқ-қўлингни боғлаб бериб юбораман. Берсанг ҳам оламиз, бермасанг ҳам – оламиз, деб ўтиришибди ўзлари ҳам.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа-а!

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Кўнғироқ жиринглайди

Бола кўтариб юрган Давлат бориб дарвоза эшигини очади.

Эшик олдида Раъно.

Давлат Раънони киргизмай, ўзи чиқмоқчи бўлади.
Раъно уни итариб ташлаб, ичкарига киради.

РАЪНО: - Э, йўлдан қочинг! Кирмай юрган жойимми?

Кир юваётган Гулсанам ишини тўхтатиб, анграйиб қараб қолади.

ДАВЛАТ: - Раъно, Раъно, нима қилганингиз бу?

РАЪНО: - Вой, шўрим, ким сизни бу аҳволга солди?

ДАВЛАТ: - Ҳа... йиқилдим. Нимага келдинг бу ерга?

РАЪНО: - Йиқилдим? Телефонда машина эшигига уриб олдим дедингиз-ку? Қайси тўғри?

ДАВЛАТ: - Хўп, эшикка уриб олдим. Сизга нима?

РАЪНО: - Вой, сенга нима деганингиз нимаси? Сизга бегона бўлиб қолдимми ҳали? Нимага менга бунақа қарайсиз?

ДАВЛАТ: - Сиз, нима, уялмай...

РАЪНО: - Вой, хавотир олдим, бир гап бўлдим, деб кўрқдим, ахир. Бир кун ҳам айрилмайдиган одам, уч-тўрт кундан бери йўқсиз...

ДАВЛАТ: - Секинроғ-эй, қачон мунча?..

РАЪНО: - Нимага секинроқ? Ҳолингиздан хабар олгани келсам, секинроқ! Сиз ҳам ҳеч йиқилмаган ё эшикка урилмагансиз. Мана шу қилган! Ҳа, билдим!...Анави куни мени ҳам юлмоқчи бўлган эди, қочиб кутулдим.

ДАВЛАТ: - Раъно, Раъно, деяпман!

РАЪНО: - Шу аҳволга солса-я! Эрнинг куяси тутсин. Вой, акажон, кўзингиз! Кўряптими? Раъно гулингизни кўряптими, йўқми?

23. Ҳай-йу-у, читти гул!

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Раъно Давлатнинг шишган кўзига қўл тегизиб, юзини силамоқчи бўлади, Давлат силтаб ташлайди.
Даврон дадасига ёпишиб олади.
Гулсанам чимирилиб қараб ўтиради.

ДАВЛАТ: - Лўлилик қияпсизми? Бунақа эмас эдингиз.

Гулсанам икки кўлини тоғорага осилтирган қўйи аччиқ истехзо билан қарайди.
Раъно «меҳр кўрсатиш»га зўр беради.

РАЪНО: - Нима билан урди, Давлат ака? Шундай одамни урган қўллар акашак бўлиб қолсин! Йўқ, ака, мен сизни бунақа хор қилдириб қўймайман. Ўзим олиб кетаман. Беринг боласини. Кетдик! Боласи ҳам катта бўлса, уриб пешонангизни ёради. Каллакесар...

ДАВЛАТ: - Болани ўртага қўшманг! Эсингизни еб қўйдингизми?

Гулсанам кирини қўйиб, кўлини этагига артиб келади.

РАЪНО: - Ака, юринг! Булар сизни ўлдириб қўяди бўлмасам.

ГУЛСАНАМ: - Ким ўлдиради? Эй, менга қара! Сенда бет деган нарса борми? Уялмай қандай келдинг?

РАЪНО: - Давлат ака! Қайтаринг буни. Ҳозир мени ҳам юлади.

ДАВЛАТ: - Раъно, деяпман! Бас қилинг, жаҳлим чиқяпти.

РАЪНО: - Йўқ, ўзим олиб кетаман сизни.

ГУЛСАНАМ: - Кимни олиб кетар экансан, қани!

РАЪНО: - Ўзимнинг Давлат акамни. Сен хор қилиб тупроққа қорганни мен артиб-тозалаб оламан.

ШАРОФАТ АЯНИНГ ҲОВЛИСИ

Шарофат ая ошхонадан чиққанларидан сўнг, тўхтаб, кўзлари ёшли, Мурод акага дардини ёради.

ШАРОФАТ АЯ: - Қиз эмас, бало ўстирган эканман. Гапини қаранг.

МУРОД АКА: - Қизишманг, келин. Қизингиз яхши, бир нима ўтиб кетгандир-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Чаппа бўлиб қолди. Энди икковига ҳам, ҳеч кимга тегмайман, дейди!

МУРОД АКА: - Яхши гапиринг, келин. Яхши гап билан илон инидан, дейишади.

ШАРОФАТ АЯ: - Бу ёқдан булар ҳам келиб ўтирибди, берасан, деб.

МУРОД АКА: - Қайсилари?

ШАРОФАТ АЯ: - Анов куни келганлар. Болалар. Бугун бир бобой билан кампирни ҳам эргаштириб келган. Дову дасткаси билан.

МУРОД АКА: - Нима қилмоқчи бўляпсиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Бошим қотган. Булар йўқ деганга қайтадиган эмас.

МУРОД АКА: - Бир нимани билиб келгандир-да, келин.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳеч нарсга йўққа ўхшайди.

МУРОД АКА: - Қиз сизники, ўзингиз биласиз. Лекин менга қолса, қизнинг кўнглига қаранг.

ШАРОФАТ АЯ: - Кўнглини кўрдингиз-ку. Ерга урса, осмонга сапчияпти.

Мурод ака ёнини тимирскилайди

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, қўйинг шу зормандани! Уйга кирсангиз-чи.

Укангиз у ёқда, сиздан маслаҳат сўраса, кадичангизга ёпишасиз.

МУРОД АКА: - Мен яхшилик тараф, келин. Яна ҳам ўзингиз биласиз. Лекин яхшилик яхши.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Нозим, Ориф, Ҳамида хола, Босит чол.

Босит чол нима гаплигини тушунолмаганидан сал диққат.

Ҳамида хола Нозимга меҳр билан қарайди.

Ориф ночор илжаяди.

ОРИФ: - Яна ким қаёқларга кетиб қолдингиз. Мен гумроҳ.

НОЗИМ: - Менга осон тутяпсиз-да, а?

ҲАМИДА ХОЛА: - Бунча кўп гапни қаердан оласиз? Эшитмасам ҳам анқайиб ўтиравердим.

БОСИТ ЧОЛ: - Бу ўзи нима деяпти мунча? Радиёлдан ҳам кўп гапирди. Радиёлда-ку орасида ашула беради, буники узилмайди.

НОЗИМ: - Ана, диктор ҳам бўлди. (амакига пиёлани ишора қилиб)

Амаки, чойдан олинг. Хола, зерикмаяпсизми?

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳали кўп гапирасизми?

Ориф Нозимга қараб кулади.

Нозим илжаяди.

Ҳамида хола товушини пасайтириб сўрайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Дастурхонга ўзимиз олиб келган нарсалардан
қўймапти-ку?
НОЗИМ: - Ҳозир шуни қўйдирмоқчимиз. Қўйдирсак, у ёғи... а Ориф?
ОРИФ: - Файрат қилинг.
НОЗИМ: - Худо қувват берсин.
БОСИТ ЧОЛ: - Сал одоб сақлаб ўтирса ҳам бўлар эди. Кўп гапирар экан,
бошим ғуллаб кетди.
ҲАМИДА ХОЛА(овозини кўтариб): - Эшитмасангиз, нимадан ғуллайди?
(Нозимга) Айтдим сизга шу амакингизни олиб келмайлик деб.
Калласига бир нарса кириб қолса бўлди – чиқмайди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат Давронни Гулсанамга тутқади, Раънонинг қўлтиғидан
тутиб, ташқарига етакламоқчи бўлади.
Раъно силтаб ташлайди.

РАЪНО: - Чиқмайман. Сиз ҳам юрсангиз, майли.
ДАВЛАТ: - Мана, юряпман.
РАЪНО: - Йўқ, мен билан кетасиз.
ДАВЛАТ: - Жинни бўлдингизми? Нималар деяпсиз?

Раъно сумкачасидан қора кўзойнак чиқаради.

РАЪНО: - Мана, меникини тақиб олинг. Қизларники ҳам бўлаверади.
ГУЛСАНАМ: - Иштонингни бўйнига солиб, судра.
РАЪНО: - Судрамасам ҳам кетади.
ГУЛСАНАМ: - Вой, шармандалар! Болам, отанг кимни топганини
кўряпсанми?
ДАВЛАТ: - Ҳей, қўйинглар-э. Раъно, юринг!
РАЪНО (Гулсанамга): - Маймунингни орага қўшма!
ГУЛСАНАМ: - Вой, менинг болам сенга маймун бўлиб қолдими? Болага
зор бўлгур!
ДАВЛАТ: - Раъно, тилингизни тийинг, деяпман.
РАЪНО: - Нима кўрқадиган жойим борми? Энди сиз ҳам хотинингизнинг
этагига кириб олиб... Менга икковлашяпсизларми?
ГУЛСАНАМ: - Э-э, бор, жўна-е. Фирт шаллақи экансан-ку.
РАЪНО: - Давлат ака, бу хотинни қайдан топгансиз? Оғзидан боди кириб,
шоди чиқади. Кўзингизнинг кўкаришига арзийдими шу?
ГУЛСАНАМ: - Вой, Давронжон, кўряпсанми, даданг буни қайдан топган
экан.

ДАВЛАТ: - Бўлди, Раъно! Спектакль тугади. Индамаса, ҳаддингиздан ошиб кетдингиз. Энди кетинг.

РАЪНО: - Бунинг нимаси хотин? Туршак-тараша, бир грамм жири йўқ. Яна туғиб ҳам берган. Қойил бўлмадим сизга. Хотинингиз ҳам манави темир-терсак машинангизнинг ўзи, тар-тар қилади, юрмайди.

ГУЛСАНАМ: - Сен ўзингга бир қара! Яхши бўлсанг, бировнинг эрига осилиб юрасанми?

РАЪНО: - Ўзинг осиялсан. Давлат акам меники эди, сен келиб эгалик қилмоқчисан.

ГУЛСАНАМ: - Э-э, тавба! Бировнинг эрини тортиб ҳам олади! Сендақани биринчи кўришим.

ДАВЛАТ: - Э-э, бўлди-е!

РАЪНО: - Шуни ҳам хотин деб олган! Эй, мен нима қилай энди? Бошига кўтарадиган одам хотинига тепкилатиб ўтирибди-ку.

ГУЛСАНАМ: - Эй, кетасанми, йўқми? Бунақа гапларингни, кўчанинг қизи, кўчангда қил, менинг покиза уйимда эмас.

РАЪНО: - Вой, покиза-эй. Мен Давлат акамсиз кетмайман.

ГУЛСАНАМ: - Жуда аҳмоғингни топибсан, сенга эрини топшириб қўядиган. Давлат ака, шу ифлосни дейдиган бўлсангиз, ҳозир кетинг! Бўлмаса, жавобини беринг бунинг!

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Бояги даврага Мурод ака кўшилган.

Мурод ака Босит чолнинг ёнига ўтирган, даврага ёши каттароқ одам кўшилганидан чолнинг чехраси анча очиқ.

Шарофат ая ўнғайсизланиб ўтиради.

Ориф гоҳ Нозимга, гоҳ Шарофат аяга кўз ташлайди.

Нозим чойни бостириб-бостириб ичади.

НОЗИМ: - Во-ох, дўндирма қилиб дамланибди! Қани энди бу ҳолва билан бўлса. Э-э, айтгандай, Ориф, попугидан олдингларми?

ОРИФ: - Бир неча хили бор эди.

НОЗИМ: - Анави, юмшоғи. Шундан бор эдими?

ОРИФ: - Бор, бор. Уни пашмак демайдими?

НОЗИМ: - Билмайман, ўралган ипга ўхшагани-да. (Шарофат аяга) Хола, мен шу ҳолва бўлмаса, чой ичолмайман.

ШАРОФАТ АЯ (киноя билан): - Ҳолвасиз-а?

НОЗИМ: - Ҳалиги тоғоралар билан келган эдик лекин.

ШАРОФАТ АЯ: - Ширинлигингизни олайлиг-а? Шундай демоқчимисиз?..

НОЗИМ: - Ҳа, энди, хайрли ишни ҳолва билан бошлаш яхши-да. Мурод ака, тўғрими?

МУРОД АКА: - Ҳа, ҳолва азалдан тансиқ бир нарсa-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Сиз, ука, ўзингизни анқовликка соляпсизми ё ичингиздан пишганмисиз?

НОЗИМ: - Ичимдан пишганман, хола. Пишмаган бўлсам, сиздай онахонникига юрак ютиб келаманми?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳурматингизни қилиб, бўлди, гап тамом, демаяпман... Олсам, хўп деганим бўлади-ку.

НОЗИМ: - Энди, оллоҳнинг буюргани шу бўлса, хўп дейсиз, онажон. Биз бир сабабчи, холос.

МУРОД АКА: - Ҳа, шундай, шундай. Ҳаммасини оллоҳ билади.

БОСИТ ЧОЛ (кампирига): - Иккови нимани тортишяпти? Маъқул тушмаптими?

ҲАМИДА ХОЛА (қўли билан жим ишорасини қилиб): - Яхши, яхши. Эшитинг.

БОСИТ ЧОЛ: - Айт, кўп гапирса, обрўйи кетиб қолади.

Мурод ака шоша-пиша Босит чолга чой тутади.

НОЗИМ: - Бизни ҳам қийнамасангиз, ўзингизни қийнамай... Э-э, хола, гапимни йўқотиб қўйяпман. Бунақа пайти нима дейишни ҳам билмайман.

ШАРОФАТ АЯ: - Жуда биялпсиз. Нима дейишни билмаётган - мен.

НОЗИМ: - Икковимизнинг билган-билмаганимиз шу битта гап-да, хола. Болаларингизнинг бахти деб яхши ниятда ўтирибмиз-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Ука, ўзингиз ҳам ҳеч балодан қайтмайсиз шекилли.

НОЗИМ: - Мен фақат қизингиз демаяпман, болаларингиз деяпман, хола. Иккита фарзандингизнинг учта бўлишини, уларнинг ёнига ака бўлиб яна битта ўғлингиз қўшилишини айтяпман. Шундай хайрли ишдан нимага қайтай? Тўғрими, Мурод ака?

Мурод ака ичаётган чойига туйилиб, Шарофат аяга гуноҳкорона қараб олади.

МУРОД АКА: - Тўғри, ука, тўғри. Хайрли ишдан қайтиш яхши эмас.

НОЗИМ: - Эй-й, хола! Мен аёлларни тушунмайман. Қизининг бахтини ўзи истайди, шу бахт келса, ўзи қайтаради яна. Бировлари чет элда ишлаётганга қиз берсам дейди. Орзу! Лекин фарзанди шу билан бир умр кашал юртларда қолиб кетишини ўйламайди. Йилда кўрса бир марта кўради, бўлмаса у ҳам йўқ. Агар ҳам шунча йўлдан онамни кўрай деб келолса! Кўз ёшга чўмиладиган орзу.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳеч ким бунақа...

НОЗИМ (атайлаб гап бермайди): - Хўп. Чет элдаги куёв инсофли чикса, хўбу хўп, лекин ичадиган, анувнақа чекадиган, хотинга азоб бериб,

йиғлатадиган бўлиб чиқса-чи? Муштипар нима қилади? Бегона юртда, бир ўзи! Дардини ёриб, онасиникига келолмаса, ёнига кирадиган ҳимоячиси йўқ! Ким унинг кўзёшини артади? Шу томонларини ҳеч ким ўйламайди. Ҳа, чет элнинг нони ширин эмас, аччиқ.

МУРОД АКА: - Ҳа, ўзга юртда подшо бўлгунча, ўз юртингда гадо бўл, дейишади-ку.

ШАРОФАТ АЯ (Мурод акага норози қараб олиб): - Ҳали биров қизини чет элга беряптими?

НОЗИМ: - Билмадим, билмадим. Ишқилиб, бизни писандга илмаябдилар, опкелган нарсаларимизни қайтарадилар, ўзимизга истехзо, пичинг гаплар, кетмайсанми, деган шамалар...

ШАРОФАТ АЯ (хижолатли жилмайиб): - Вой, ука-ей, кўнглингизга олдингизми? Совчи бўлиб келгандан кейин каттиқ-қуруқ гапларни кўтаради-да.

НОЗИМ: - Мана, кўтариб, чидаб ўтирибмиз-ку. Олиб келган ҳолвамиз ўзимизнинг томоғимизга тикилиб.

ШАРОФАТ АЯ: - Гапга ёмон бало экансиз лекин.

НОЗИМ: - Сиздан кўрққанимдан. Гапирмай қолсам, ҳайдаб юборасизми, деб.

ШАРОФАТ АЯ: - Сиздан бошқалар ҳам гапирадими?

НОЗИМ: - Йўқ, мен гапимга жавоб оламан. Кейин, ана, хоҳлаганча ҳангома қилаверасизлар.

АКМАЛ АКАНИНГ ҲОВЛИСИ

Саодат токчадаги телефонда гаплашяпти.
Жумагул опанинг бутун вужуди бир кулоқ.
Салима опа бирмунча босиқ қараб туради.

САОДАТ(гўшакка): - Эрталабдан бери йўқми?.. Қўл телефони билмайсизми?.. Бор, яқинда олган... Ҳеч ким билмайдими?.. Келса, айтинг, тез холасиникига телефон қилсин... Ҳа, холасиникига... Саодат денг. Ёзиб қўйинг. (Жумагул опага) Бугун эрталаб чиқиб кетган экан, ҳали келмабди, қўл телефони ҳеч ким билмас экан. Янги олган-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Эрталабдан бери йўқ? Қаёқда юрган бўлса?

САЛИМА ОПА: - Кап-катта йигит, юрганда иш билан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, ўшасининг олдига кетган. Саодатжон, тез-тез телефон қилиб тур. Ў-ўзини кўрдингми?

САОДАТ:- Кўрдим, хола. Ўпишиб ҳам кўришдик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, ўпишмай ўлсин!

САЛИМА ОПА: - Қизлар... ўпишгандир-да.

САОДАТ: - Мен ўпдим, хола, у эмас.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қандай ўпдинг? Бир мегажинни?

САОДАТ: - Ҳеч ҳам мегажин эмас. Чиро-ойли! Бўйлари ҳам Султон акамга мос.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, мос бўлмай қуриб кетсин. А чиройли экан, йўлдан уришга Султон акангдан бошқаси топилмабдими? Болам бечоранинг кўнгли тоза, сузилиб қараган бўлса, лаққа учган-да бояқиш.

САЛИМА ОПА: - Ҳалитдан ҳар нарса деяверма. Кейин ўзинг уялиб юрарсан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳечам-да! Мен уялар эканманми?

САОДАТ: - Балки Султон акам уни йўлдан ургандир.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Султон аканг а? Шунақа уддабурон бўлса, сендан қолмас эди.

САЛИМА ОПА: - Энди Саодатни тинч қўй-да. Шунча гапни кўтарди. Етади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳозир отасини жўнатаман. Йўқ қилиб келсин.

Юринг, ичкари кирдик. Ичиб олмасларидан.

САЛИМА ОПА: - Саодат, сен овқатингга қара.

Саодат чиқиб кетади.

САЛИМА ОПА: - Қўй энди, ҳадеб Саодат, Саодат, деяверма. Ўзи кулиб юрган билан, ичидан ичкиринди ўтаётгандир.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Гулсанам жаҳлга минган.

Раъно ҳам ундан қолишадиган эмас.

Давлат уларнинг ўртасида туриб олган.

ДАВЛАТ: - Гулсанам, жоним, сен уйга кир. Илтимос! Даврон кўрқади.

РАЪНО: - Қани, юл! Менинг ҳам кўзимни кўкартир.

ГУЛСАНАМ: - Вой, сенга худо бас келмаса, бандасининг кучи етмайди.

РАЪНО: - Ҳа, кўркдингми?

ДАВЛАТ: - Раъно, кетасизми, йўқми?

РАЪНО: - Бир юлсин эди! Бошига Алининг ўйинини солардим. Менга бас келаман деганга кўрсатиб қўяман!

ГУЛСАНАМ: - Вой, туркинг ўчсин! Уятсиз!

ДАВЛАТ: - Раъно, бўлди, жўнанг!

РАЪНО: - Менга жўнангми?

ДАВЛАТ: - Ҳа, жўнанг! Тўйдирдингиз.

РАЪНО: - Бекорларнинг бешини айтибсиз! Шунча.. дан кейин... энди жўнами?

ДАВЛАТ: - Боринг, кўлингиздан келганини қилинг. Сизнинг бунақа эканингизни билмаган эканман.

РАЪНО: - Билмаган экансиз? Энди биласиз қанақалигимни! Шундай биласиз-ки.

ДАВЛАТ: - Э боринг-э!

Шу пайти тоқчадаги телефон жиринглайди

ДАВЛАТ: - Гулсанам, бориб ол. Ё Нозим, ё Султон. Совчиликнинг жавобини айтади. Сиз, Раънохон, энди орамиз очиқ. Боринг! Гулсанам, тезроқ ол телефонни.

Гулсанам кўлида Даврон билан телефон томонга юради.

РАЪНО: - Мен шундай қўйиб қўймайман.

ДАВЛАТ: - Майли, нима қилсангиз ҳам. Лекин ҳозир кетинг.

РАЪНО: - Кузатиб қўймайсизми?

ДАВЛАТ: - Шу гапларингиздан кейин кузатай ҳамми? Йўқ, бўлди энди. Жа кузатадиган қилдингиз.

РАЪНО (Гулсанамга эшиттирмай, сохта сузилиб): - Қачон кетади бу? Боласини ҳам олиб келибди.

Давлат Раънога оғир назар солади.

ДАВЛАТ: - Яхши боринг. Хўпми? Яхши боринг энди!

РАЪНО: - Бормайсизми? Мен ҳам келмайми?

ДАВЛАТ: - Тушунмаяпсиз шекилли.

Давлат Раънонинг кўзига тўғри қараб туради. Бошқа гапирмайди – тушунарли.

Раъно кескин бурилиб. Чиқиб кетади.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилафрўз курсини опасининг ёнига қўйиб олган.

Кўли опасининг елкасида, кўзлари нигорон.

Дилором қўллари тиззалари орасига қўйиб хаяжонли ўтирибди.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа! Буларга хўп деманг. Иккаламиз Европани кезиб юрар эдик-да. Мана, кўрасиз, сиз Сарвар акага хўп десангиз, мен тўйгача инглиз тилини ўрганиб оламан.

ДИЛОРОМ: - Инглиз тили Англияда.

ДИЛАФРЎЗ: - Майли, французчани ўрганаман.

ДИЛОРОМ: - Ким ўқитади сени? Мактабингда инглизча-ку.

ДИЛАФРЎЗ: - Репетитор! Сиз рози бўлсангиз бўлди. Хўп дейсиз-а? Жон опа! Опа-ажоним!

Шарофат ая киради.

ШАРОФАТ АЯ: - Дили қизим, сен чиқиб тур.

ДИЛАФРЎЗ: - Опам Сарвар акага хўп деяптилар!

Дилором ғамгин жилмаяди.

Шарофат ая деразага қараб такрорлайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Чиқиб тур, қизим. Опангда гапим бор.

ДИЛАФРЎЗ: - Менга ҳам тегишли-ку.

ШАРОФАТ АЯ (овози титраб, меҳр билан): - Асалим! Ҳовлига қара.

Дилафрўз бир гап борлигини сезиб, секин чиқади.

Дилором аясига ғамгин қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Она қизим!

Шарофат ая Дилоромнинг елкасидан қучоқлайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, она қизим! Агар кўнглинг шунда бўлса?..

Дилором бошини эгиб, йиғлаб юборади.

Шарофат аянинг ҳам кўзига ёш келади.

ШАРОФАТ АЯ: - Энди айт, болам! Сўрамадингиз, аччиқ қилдингиз деб юрма. Сўраяпман.

ДИЛОРОМ (бошини кўтармай шивирлайди): - Ая... ўзингиз биласиз. Мен сизни норози қилиб чиқмайман бу уйдан.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, она қизим, ўғил болам! Мен сени норози бўламан деб ўстирмадим. Кўнглингдагига ўйнаб кулиб бераман. Ҳай, уни бир айтиб кўрдим-да, балки қайтарсан гапингдан деб, синадим.

ДИЛОРОМ: - Ихтиёрим сизда, ая. Сиз катта қилдингиз, сиз беринг.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен очиқ кўнглим билан бераман, агар сен хўп десанг.

Шарофат ая Дилоромнинг пешанасидан ўпади-да, кўзи ёшли, жилмаяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Энди мени ялинтирма-да, қизим!

Дилором аясини қаттиқ қучоқлаб олади.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, қизим, нарсаларини оч-чи.

Дилором туриб, кўзларини артади, кейин ўроғлик тугунларни ечади.

ШАРОФАТ АЯ: - Эҳ-ҳе, тўлиқ тайёргарлик билан келишибдими? Бу бола ёмон пишиқми дейман. Олдин келишиб, кейин олиб келмайдими? Вой, уддабурон-эй, бари бир кўндираман, деган-да.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Акмал ака билан Ўткир ака дастурхон устида суҳбатда.

АКМАЛ АКА: - Ўткирбой, ўйлайлик, бу ёғига нима қиламиз?

ЎТКИР АКА: - Акмал ака, ниятлар бошқача эди-ку?

АКМАЛ АКА: - Мен қиламан ўттиз, худойим қилади тўққиз, дейишади.

ЎТКИР АКА: - Қандай хурсанд юрган эдим! Жумагулнинг мазаси қочиб қолмаса ҳали.

АКМАЛ АКА: - Опаси ётиғи билан тушунтиряпти.

ЎТКИР АКА: - Яна ҳам яқин бўламиз деган эдим-да. Бу ёғи қандай бўлди!

АКМАЛ АКА: - Бизлар кесиб ташласа ҳам ажралмаймиз, Ўткиржон! Сиз билан бир умр биттамиз, Султонбой ҳам ўғлимиз. У ёғини кўринг, ўғилнинг ўзи қиз топган бўлса, бориб келинг энди. Билмадим, кўрасизми, йўқми. Ҳар қалай, ўзига мосини топгандир. Ақлли бола-ку.

ЎТКИР АКА: - Устимдан бир пақир сувни қуйиб юборгандай... Нима дейишни ҳам билмай қолдим.

АКМАЛ АКА: - Ўйлаб иш қилаверинг. Султоннинг жим юришига унча ишонманг, у бир нарсага киришмасин, кейин гапидан қайтадиган хилидан эмас. Туриб олса, сиз ҳам бузаман деб юрманг.

ЎТКИР АКА: - Бош қотди-ку.

АКМАЛ АКА: - Бола пақир бегона шаҳарда отасиздай бўлиб қолмасин.

Жумагул опа шиддат билан киради, унинг орқасидан эрига маъноли қараб қўйиб, Салима опа ҳам кириб келади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўткир ака! Эшитдингизми?

ЎТКИР АКА: - Эшитдим, мана, божам билан шуни гаплашиб ўтирибмиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Гаплашиб ўтирибмиз? Ў-ўтирибсизми!? Тез
аэропортга боринг-да, учинг!
АКМАЛ АКА: - Чипта тайёрмикан?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Ишим зарил дейсиз. Устига берса, ернинг тагидан
бўлса ҳам топиб беришади.
ЎТКИР АКА: - Хўп, ўтир. Сал ичган эдик-ку.
САЛИМА ОПА: - Жумажон, ўтириб гапир.
ЖУМАГУЛ ОПА: - Таксида борасиз. Самолётда бир ухлаб олсангиз,
Тошкент-да.
АКМАЛ АКА: - Жумагул, ўтиринг. Гап бор.
ЖУМАГУЛ ОПА: - Кейин гаплашаверамиз. Божангиз бориб келсин.
ЎТКИР АКА: - Бориб нима дейман?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Э-э, отамисиз? Нима дейман эмиш! Бориб ўғлингизга
гапингизни ўтказасиз. Оқ қиламан денг, кўк қиламан денг, ишқилиб,
қайтариб келинг.
АКМАЛ АКА: - Жумагул, синглим...
ЖУМАГУЛ ОПА: - Қаранг-а, нима қиламан! Ўғлингизга гапингиз ўтмаса,
қанақа эркаксиз!
ЎТКИР АКА: - Ўғлинг мен ҳам эркак деб туриб олса-чи?
АКМАЛ АКА: - Ҳа, эркак. Эркак бўлиб қолди у ҳам.

Жумагул опа йиғлаб юборади.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, нимага йиғи?
ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен бу ёқда нима орзуларда юрибман, сизлар уни
эркак дейсизлар.
ЎТКИР АКА: - Кўзингнинг суви ҳам оқишга тайёр туради-я.
ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, кўзёшим тайёр! Шу ўзи топганини йўқ қилиб
келмагунингизгача энди тўхтамайди.
АКМАЛ АКА: - Ҳай, Жумагул, ўтиринг, бир божалар, опа-сингил ўтириб,
маслаҳат қилиб олайлик.
ЖУМАГУЛ ОПА: - Нимасини маслаҳат қилади?
САЛИМА ОПА: - Жумажон, ёнма, ўтир.
ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, ўтирмайман. Ўтकिр акам кетсинлар. Кейин
ўтираман.
ЎТКИР АКА: - Ҳозир деразадан учиб чиқайми? Бўпти, бораман, лекин
аввал гаплашиб олайлик. Ўтир. Сен ҳам онасан, оналик гапингни
айт.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Шарофат ая секин киради, дастурхонга қараб, хушхол ўтиради.

Нозим бир қарашда унинг ҳолатини англаб, жиддий тортиб, Орифга бир назар ташлайди-да, бошини эгади.

Ҳамида хола Шарофат аяга жилмайиб қарайди.

Босит чол гоҳ Шарофат аяга, гоҳ Нозимга кўз югуртиради-да, кампирига савол назари билан тикилиб туради.

ҲАМИДА ХОЛА: - Келинг, синглим.

ШАРОФАТ АЯ: - Хуш кўрдик. Яхши ўтирибсизларми?

Ориф «Ҳа, яхши ўтирибмиз», деб жавоб қилмоқчи бўлади-да, Нозимга бир қараб, жим бўлиб қолади.

Ҳаммининг юзида ниманидир кутиш бор.

Нозим гап бошлай олмай қийналади, мадад сўрагандек Орифга қарайди.

Ориф кўзини олиб қочади.

Босит чол ўзича гапириб қолади.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа, яхшида-э... шунақа гаплар.

МУРОД АКА: - Ҳа, яхши, яхши.

Шарофат ая Мурод акага қараб қўяди.

Мурод ака у билан кўз уриштиради-ю, нима дейишни билмай, яна жим қолади.

Нозим яна Орифга қарайди.

Ориф унинг қараётганини сезиб, пиёлага чой қуйиб тутди.

Нозим пиёлани қўлига олиб, бир хўплайди-да, йўталади, кейин томоқ қиради.

НОЗИМ: - Э-э, хола, бу бир азоб бўлар экан-ку!

Ориф ялт этиб Нозимга қарайди.

ШАРОФАТ АЯ (ажабланиб): - Нима азоб, ука?

НОЗИМ: - Ўзим ёш бўлсам. Бир ёқда икки ёш инсоннинг тақдири, бир ёқда онанинг кўнгли.

МУРОД АКА: - Ҳа, одамнинг тақдири иши осон эмас.

НОЗИМ: - Ўзимга ўзим далда бераман. Яхши гаплар бўлиб қолар кут, дейман. Ўзимни ҳазилкаш кўрсатаман. Лекин эзилиб кетяпман.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа-а...

НОЗИМ: - Шу, бўладиган ишнинг олдини тўсиб нима қиламиз, хола? Одамларнинг бир-бирини қийнайдиган... одатлари қўп. А хола?

Ориф Шарофат аяга жавоб кутиб қарайди.

Шарофат ая далда истаб, Мурод акага қарайди.
Мурод ака носқовоғини излаб, чўнтагини тимирскилайди.
Босит чолнинг сабри чидамайди.

БОСИТ ЧОЛ (Ҳамида холага): - Гапираверади, гапираверади. Бошим айланиб кетди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Эшитмайсиз-у, қандай бошингиз айланади?

Ориф кулиб юборади.
Нозим ҳам илжаяди.
Шарофат ая енгил тортади.

БОСИТ ЧОЛ: - Катталарга ҳам гап берсин. (Мурод акага) А ука?

МУРОД АКА: - Шундай, шундай.

ШАРОФАТ АЯ (Нозимга): - Ҳай, ука, майли. Қийналаётган бўлсангиз, мен ҳам қийналмай, майли, гапингизни айтинг.

НОЗИМ: - Шу гап-да, хола. А Ориф?

ОРИФ: - Шу, шу.

ШАРОФАТ АЯ: - Шу вақтгача, ўзингиз айтдингиз, ҳазил бўлди, шама бўлди. Энди гапингизни очик айтинг, мен ҳам очик жавоб берай.

Шарофат аянинг ўктам гапидан Нозим хавотирга тушиб, Орифга ёрдам сўраб қарайди.

Ориф билинар-билинемас елка қисади.

Нозим бошини кўтариб, қадини ростлайди.

НОЗИМ: - Хўш, очик бўлса, хола, расмий қилиб-да? Қулчиликка келганмиз! Ниятимиз – худонинг иккита суюкли бандасининг бошини битта қилиш. Қизингизнинг кўлини сўраяпмиз. Очик кўнгил билан бир розилик берсангиз, мана, нуроний отахоннинг дуосини олиб, нонимизни синдирсак!

МУРОД АКА: - Ҳа, бу...

БОСИТ ЧОЛ (Ҳамида холага): - Нима деди? Э-э, бу яна гапга тушиб кетди-ку.

Ҳамида хола унга жим ишорасини қилади.

НОЗИМ: - Ана шу! Бунақа пайти нима дейишни билмайман.

Қўрққанимдан тилимга нима келган бўлса, гапириб юборяпман.

БОСИТ ЧОЛ: - Бу хотинни йиғлатди-ку?

Шарофат ая дуррасининг учи билан кўзини артиб ўрнидан турди.

ШАРОФАТ АЯ: - Амакиси?

Мурод ака илкис қарайди.

Шарофат ая «мен билан юринг» деган имо қилиб, эшикка юради.

Ориф Нозимга хавотирланиб қарайди, Нозим икки кўзини юмиб, қаноат ишорасини қилади.

Ҳамида хола чўзилиб Босит чолнинг тиззасига уриб-уриб қўяди.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

ЖУМАГУЛ ОПА: - Оналик гапингни айт, дейсиз-да, ўзингиз бир тийин қияпсиз?

ЎТКИР АКА: - Ий-э, нима қилдим? Ўғлингга у қизни мен топдимми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Эртароқ ҳаракат қилсангиз, шу гаплар бўлмас эди.

Ўқишини бир жойга етказсин, ўқишини бир жойга етказсин... деб.

ЎТКИР АКА (Акмал акага бир қараб олиб): - Ҳа, бу ёғи ҳам ёш эди-ку.

АКМАЛ АКА: - Жумажон, оғир бўлинг-да энди.

САЛИМА ОПА: - Биз билан ҳисоблашмай қўйяпсанми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тайёр келиндан айрилиб ўтирсам! Вой-й, опа, дорингиз йўқми? Нафас етмай кетяпти.

САЛИМА ОПА: - Ҳозир, ҳозир. (эшикка қараб) Саодат! Ҳу, Саодат!

Саодат эшикда кўринади.

САЛИМА ОПА: - Жавондаги қутичани қара? (Жумагул опага) Нима ичиб юрар эдинг, «Раунатин»ми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, вой. «Раунатин»ингиз менга таъсир қилмайди. Бошқа нимангиз бор.?

САЛИМА ОПА: - «Нифедипин» дарров туширади.

ЎТКИР АКА: - Ўрганган.

АКМАЛ АКА (Саодатга): - Ўша қутичада «нифедипин» ҳам бор. Сарик тугмадори. (Жумагул опага) Ярмини тилингизнинг тагига ташлайсиз.

ЎТКИР АКА: - Ҳовлиқма деса ҳам, ҳовлиқаверасан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, тезроқ берсин дорисини. (эрига) Сиз мен ўлиб қолмасимдан олдин ҳаракатингизни қилинг.

ЎТКИР АКА: - Ўлма-э! Оғзингга келган гапни гапираверасанми.

САЛИМА ОПА: - Жумажон!

АКМАЛ АКА: - Боради, боради. Мен ҳам бораман.

Салима опа Акмал акага ҳайрон бўлиб қарайди.

САЛИМА ОПА: - Сиз нима қиласиз?

АКМАЛ АКА: - Мен ҳам боғамнинг ёнида турай. Бир ўзининг гапи ўтмайди.

Саодат кириб, дорини Жумагулга узатади.

Жумагул опа Саодатга оғир-оғир нафас олиб, йиғламсираб қарайди.

24. Оҳларим тутгай сени

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Мурод ака саккиз патирни бир кучоқ қилиб олиб киради.
Унинг ортидан ҳолва ва шоколадлар қўйилган катта патнисни
кўтарган Шарофат ая кўринади.
Нозим табассумини лабини қимтиб бекитиб, жиддий кўринишга
интилади.
Ориф худди уни яхши хабардан огоҳ этмоқчидек қарайди.
Ҳамида хола мамнун илжаяди.
Мурод ака патирларни дастурхонга қўйиб, устидаги иккитасини
олади-да, Нозимга узатади.

МУРОД АКА: - Сиз – совчи, сиз синдирасиз-да.

НОЗИМ: - Мен ёшман, ўзингиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Йўқ, буни куёв томон синдиради.

НОЗИМ: - Ёшим кичкина, қандоқ... бўларкан? А Ориф?

Нозим, қўлида иккита патир, нима қилишни билмай, Орифга
қарайди. Ориф Нозимга Босит чолни имо қилади.
Нозим патирларни Босит чолга узатади.

ҲАМИДА ХОЛА (чолига, овозини кўтариб): - Сиз олинг! Ёшингиз улуғ.

Босит чол қўлида иккита патир, каловланиб қолади.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ёшларни бир дуо қилинг, қўша қарисин денг-да,
синдириб беринг.

ОРИФ: - Ҳа, ота, бир дуо қилинг.

Ҳамида хола фотиҳага қўлини очиб, чолини ундайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Патирни қўйинг. Қани...

Босит чол тушуниб, патирларни дастурхонга қўяди ва одми-авом
қироат қилиб бошлайди.

БОСИТ ЧОЛ: - Аузу биллаҳи минашшайтонир рожийм. Бисмиллоҳир-
рахмонир-рахийм. Аллоҳу ло илаҳа илло ҳувал-ҳоййул қаййум. Ла
таъхузуҳу синатун вало навм. Лаҳу мо фис –самавати ва мо фил –
арз. Ман заллази яшфаъу индаҳу илло биизних. Яъламу ма байна

айдиҳим ва мо холфаҳум ва мо юҳитуна бишайъим мин илмиҳи
илла бимо шо а Васиъа курсийухусамавати вал-арз. Вало яудуху
ҳифзихумо ва ҳуввал алиййул-азим.

Босит чолнинг у қадар рисоладагидек бўлмаган, лекин сидқидил
қироати тубандаги манзаралар устида эшитилади:

Очиқ эшикдан даҳлизга, даҳлизнинг очиқ эшигидан ҳовлига
чиқамиз.

Қатор кўм-кўк ишкомлар.

Кўм-кўк узум бошларида офтоб жилваланади.

Бир чеккада уч оёқли нарвон қийшайиб турибди.

Ошхонага кирамиз: Дилором қизиб турган ёғга тўғралган
пиёзни ташлайди.

Қозонда пиёз жазиллагани бизга эшитилмайди. Ҳовур
кўтарилади.

Дилафрўз хафа, опасига тумтайиб қарайди.

Ошхонадан яна ҳовлига чиқамиз.

Ҳовлининг ҳар бир кўриниши, тоқлар, дову дарахт, ҳовли
тепасидаги осмон юракка яқин - Дилором шу уйни ташлаб
узатилиб кетади.

БОСИТ ЧОЛ: - Содақоллоҳул алийул азим.

Субҳона роббика роббил иззати аммо ясифун. Ва саломун алал
мурсалин. Вал ҳамду лиллаҳи раббил оламийн. Омин.

Босит чол қўлини дуога очади.

НОЗИМ: - Омин!

ОРИФ: - Омин!

Мурод ака жуда тавозе билан пичирлайди.

Ҳамма қўлини дуога очган.

БОСИТ ЧОЛ: - Кенг феъл, кетмас давлат бериб, худойим ҳаммамизни
қўллаб-қувватлаб, билиб ё билмай қилган гуноҳларимизни ўзи
кечирсин. Ёшларимизнинг йўлини очсин, бахтини берсин.
Хурсандчиликдан боши чиқмасин. Қиладиган энг катта ташвиши
тўй бўлсин. Худойим, ҳаммамизни тўйга етказиб, марҳаматингни
дариг тутма. Омин.

Нозим Орифга «бобой маъкул» дегандек им қоқади.

Ориф унинг қарашини илғаб олади-ю, индамайди.

Ҳамма юзига фотиҳа тортади.

Босит чол қўлига бир патирни олади.

ОРИФ: - И-и!..

Ҳамида хола дарров тушуниб, чолнинг қўлидаги патирни олиб қўйиб, дастурхондан яна бир патир қўшиб, жуфтлаб қайтаради.

ҲАМИДА ХОЛА: - Икковини жуфтлаб синдирасиз.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа-а.

Чол икки патирни бир қилиб синдиришга тиришади, кучи етмайди. Сал хижолатли жилмайиб, нажот сўраб Ҳамида холага қарайди.

БОСИТ ЧОЛ: - Э-э, синмаяпти-ку. Куч кетибди.

Нозим нима дейишни билмай, Орифга қарайди.
Ориф кафтининг қирраси билан уриб кўрсатади.

ОРИФ: - Ўртасидан бундай уриб, синдириб олинг.

Ҳамманинг кўзи чолнинг қўлидаги патирларда, худди оч қолгандек.

Босит чол тушунади, Ориф айтгандек, патирнинг ўртасидан кафтининг қиррасини уриб, ҳарсиллаб, бир амаллаб синдиради.

ҲАМИДА ХОЛА: - Бўлади! Ўзлари бурдалаб олади.

НОЗИМ (Орифга, шивирлаб): - Анча балони билар экансиз-ку.

МУРОД АКА (Нозимга): - Қани, ука, бу ёғи сизга.

НОЗИМ: - Қандоқ бўлар экан, ёшмиз-ку.

ОРИФ: - Бўлди, бурдалайверинг. Амаким синдириб бердилар-ку.

ШАРОФАТ АЯ (Нозимга): - Ўзингизга олинг деяптилар.

НОЗИМ: - Мана, еб ўтирибмиз-ку?

МУРОД АКА: - Олинг, олинг.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳолва деб эсингиз кетиб ётган эди, ана, энди олинг.

НОЗИМ (кулиб): - Раҳмат, раҳмат!

ШАРОФАТ АЯ: - Шоколад, майизлардан чўнтакка солиб олинг.

Қизчангизга ният қилиб берасиз. Сени ҳам яхши жойларга узатай деб.

НОЗИМ: - Э-э, ҳали қизчамизнинг онасининг ўзи қизча. Узатилмаган.

МУРОД АКА: - Э-э, нимага? Нимага узатилмаган?

НОЗИМ: - Менга тегишга ҳали ақли етмаяпти-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа... Э-э, ҳали ўзингиз уйланмаганмисиз?

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Ховлида Давлатнинг ўзи, тоқчадаги телефонда гаплашяпти.
Дераза очиқ, албатта. Гулсанам ичкарида, бизга кўринмайди, лекин
Давлатнинг гап асносида деразага қараб қўйишларидан унинг
борлигини сезиб турамиз.

ДАВЛАТ: - Кўп бўлдим кетганларига?.. Анави чолу кампирними? Улар
нима қилиб берар экан?..

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Султон у ёқдан бу ёққа бетоқат юриб, қўл телефонида гаплашяпти.

СУЛТОН: - Жуда диққатим ошиб кетяпти. Телефонимни бериб юборсам
бўлар экан. Бу телефондан хабарлашиб турар эдим... Э-э, жуда
ўтириб қолишди... Нима гаплигини билганимда-ку... Шу пайти
сенинг ҳам йўқ бўлиб қолганингни қара.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат телефонда гаплашяпти.

ДАВЛАТ: - Шу вақтгача келмаган бўлсалар... Йўқ деса, мунча ўтирмайди.
Ҳа, мунча ўтирмайди. Яхши гапдир... (деразага хавотир билан қараб
олиб) Э-э, қўй шу вақти. Бурнимдан булоқ бўлиб оқяпти...
(Гулсанамга эшиттириб) Гулсанамни қанчалар яхши кўришимни
энди англадим. Қадрига етмай юрган эканман. Энди кўзим
очиляпти... Оёғига йиқилишим керак экан.

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Султон телефонда гаплашяпти.

СУЛТОН: - Яна бирон гап бўлдим? Тинч ҳам ўтирасанми?.. Алдама-е, ё
гапингни эшитиб турибдим? Ёмон айёрсан... Оёғига йиқиласанми?
Сен-а?..

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Гулсанам, кўзлари ёшли, боласини елкасига уриб-уриб, ухлатяпти.
Давлатнинг охирги гаплари пастроқ бўлса-да, яхши эшитилиб
турибди.

ГУЛСАНАМ: - Алла болам, Давроним, эрка кўзим, аллаё. Отангни эшитяпсанми? Артист! Ҳеч тузалмайди. Болам, бу ёғига қандай яшаймиз? Қийин савдога қолдик-ку. Бу ерда отам йўқ, онам йўқ, кимга йиғлаб борамиз?

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

ДАВЛАТ: - Ўзгараман энди, Султон! Мана, кўрасан. Оиламни сақлаб қолиш учун курашаман.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Давлатнинг Султонга айтаётган гаплари эшитилиб турибди.

ДАВЛАТ: - Бугун бор. Уйда, билмайман, бир овқат қилишга етадим, йўқми?.. Кўнглингга сиғмаяпти? Бозор қилишга ҳам кўнгил керакми?.. Ҳеч бўлмаса, икки кило гўшт билан, картошка-пиёз бўлса ҳам... Эртага? Бугун иложини қилолмайсанми?.. Менинг аҳволимни ҳам ўйлаяпсанми?

Даврон ширин ухляпти.

Стол устида шишачада сув, устига оқ сочиқ ёпилган ликопча, бир даста печенье.

Гулсанам шоша-пиша кийиниб бўлади, ойначага қараб, лабини бўййди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Эшик очилиб, кўлида сумкачаси, Гулсанам чиқади-да, тўғри дарвозага қараб юради.

Телефонда Султон билан гаплашаётган Давлат Гулсанамга қараб кўрқиб кетади.

ДАВЛАТ (гўшакка): - Ўзим телефон қиламан....(Гулсанамга) Эй, қаёққа? Санамжон, кетяпсанми?

Гулсанам Давлатнинг кўрқиб қараганига чўчиб кетади-ю, лекин бирдан тушуниб қолади.

Гулсанам тўхтамай, Давлатга қарамай, дарвоза томонда бир бегона тургандек, ўша ёққа қараб гапиради.

Об-бо, бу аёллар! Давлатнинг бошига не кунларни солишмаяпти!

ГУЛСАНАМ: - Мен кетяпман. Кўчага!

Давлат буни ҳалиги маънода – тўппа тўғри тушунади – о, аёл макри, Гулсанамнинг Давлат кўрмаётган ним табассумидан биламизки, уни энди ўйнатади.

ДАВЛАТ: - Нима?! Жиннимисан?

ГУЛСАНАМ: - Ўзи жинни! Яна соғларга жиннисан, дейди.

Давлат югуриб бориб, Гулсанамнинг йўлини тўсади.

ДАВЛАТ: - Гулсанам, жоним! Мени кечир! Агар оёғимга йиқил десанг, йиқиламан. Фақат кетма! Илтимос. Кетма!

ГУЛСАНАМ: - Қочсин йўлимдан. Ихтиёрим ўзимда хотинман, хоҳласам кетаман, хоҳласам - қоламан.

ДАВЛАТ: - Санамжон! Кечир энди. Бир мартагина, охирги марта!

ГУЛСАНАМ: - Боласига ўзи қарасин. Уйғонса елкасига уриб-уриб қўйса, яна ухлайди.

ДАВЛАТ: - Мени ўйламасанг ҳам, уни ўйла. Эркак бошим билан уни қандай эплайман.

ГУЛСАНАМ: - Буни у ёқда туғдириб қўяман, бу ёқда бузуқлик қилиб юравераман демасдан, олдин ўйлаш керак эди.

Жуда ғалати манзара: Давлат Гулсанамга қараб ёлворади, Гулсанам эса дарвоза томонга, дарвозанинг ёғочигами ё кўчада турган одамгами кўзини тикиб, гапирар эди.

ДАВЛАТ: - Эсингни йиғиб ол. Болада нима гуноҳ?

ГУЛСАНАМ: - Қарасин ўзи ҳам. Эрини кутиб, боласини катта қилиб ўтириш нималигини билиб қўйсин.

ДАВЛАТ: - Мен уни касал-пасал қилиб қўйсам...

ГУЛСАНАМ: - Ўз боласини-я? Осон иш бу, йиғласа, овутади, кўнмаса, овқатини едиради – бўлди! Боланинг ўзи катта бўлаверади.

ДАВЛАТ: - Кетасанми?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, кўчага чиқаман, деяпман-ку.

ДАВЛАТ: - Гулсанам, кел, майли, гаплашиб олайлик. Бундай кетма лекин.

ГУЛСАНАМ: - Ҳа, қандай кет дейди?

ДАВЛАТ: - Яхшиликча. Даврон икковингни кузатиб қўяман. Аввал чипта олиб келаман.

ГУЛСАНАМ: - Мен кўчага кетяпман. Боласига ўзи қарасин, деяпман.

ДАВЛАТ: - Кўчага? Ўлдираман лекин!

ГУЛСАНАМ: - Ўлдирди-ку мени, яна ўлдирадими? Бир ўзи эмас, униси ҳам келиб, икковлашиб ўлдирди! Яна нечта жоним бор экан?

ДАВЛАТ: - Гулсанам... Майли, қарға, нима десанг ҳам розиман, фақат кетма!

ГУЛСАНАМ: - Қочсин йўлимдан! Энди менга хўжайин эмас. Кириб боласига қарасин.

Давлат унинг йўлини тўсмоқчи бўлади.

Гулсанам Давлатни итариб ташлайди, Давлат ўтириб қолади.

Гулсанам дарвозага югуради.

Дарвозадан кўриниб туради: Гулсанам югуриб чиққан пайти бир «Матиз» келиб қолади, Гулсанам қўл кўтаради, такси тўхтади... ва Гулсанам тез ўтиради, такси юриб кетади.

Давлат нима қилишини билмай, телефонга ёпишади.

ДАВЛАТ: - Султон, Султон! Гулсанам кетиб қолди! Давронни менга ташлаб кетди... Ўзинг боқиб ол деб... Э-э, у ишингни қўйиб тур. Тез бўл!

НОЗИМНИНГ УЙИ

Султон шаҳар телефонида Давлат билан гаплашяпти, қўл телефони қўлида, беихтиёр ўйнайди.

СУЛТОН: - Мен шунча гапирдим, Нозим гапирди, одамни эшитай демайсан... Бирон таниши бордир?.. Куласан, мазах қиласан. «Однолюб» эмиш. «Двоелюб» ўзинг ким бўлдинг энди?.. Кетса, уйга кетгандир. Бошқа қаёққа ҳам боради.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат телефонда Султон билан гаплашяпти, ичкарига караб-караб кўяди.

Деразадан ичкаридаги каравотда ухлаб ётган Даврон кўринади.

ДАВЛАТ: - Ҳозир аламингни оладган вақтми?.. Уйга эмас! Нима, қулоғингга ўз дардингдан бошқа нарса кирмайдими?.. Кўчага, деди... Кўчага!... Қаёққа боради? Бу ерда ҳеч кими йўқ.... Уйим куйган, ўт тушгандан ҳам баттар. Кейин тушунтираман, Султон!.. Ўйлабманми шунақа бўлади деб!

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

СУЛТОН: - Ёмон бўлибди... Ўйлабманми... Айтганда кулоғингга кирмади. Бошқалар ҳам бир нарсани билар.... Айтса, кулдинг.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

ДАВЛАТ: - Қўй шу вақти... Мен нима азобда-ю... Нозимга айтсам, тоза худо беради унга... Сен ҳозир бу ёққа кел.... Йўқ, аэропортга чиқ... Майли, бозор - эртага.

НОЗИМНИНГ УЙИ

СУЛТОН: - Бир ўзинг, бошқалар одам эмас. Ҳамма сенинг хизатингга. Гоҳ бозорга чиқ, гоҳ аэропортга бор, хотинимни топиб кел!.. Ўзи юрагимни чангаллаб ўтирибман.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

ДАВЛАТ: - Эй, сенда раҳм деган нарса борми? Оилам бузилиб кетяпти! Тушуняпсанми? Ё шунча тўнкамисан?.. Келар... Мунча юрагинг ёрилади? Дунёнинг ғами келиб битта уйланишингга тақалгандай. Сендан бошқалар ҳам хотин олган... Гулсанамни топиш керак!.. Мен чиқолмайман! Давронни ташлаб кетган... Ухляяпти. Бетим бўлса бунақа...

НОЗИМНИНГ УЙИ

СУЛТОН: - Боласини ташлаб кетиб юбормас, она-ку.. Э-э, одам эмассан... Тўғри автобусга чиқиб кетган бўлса-чи?.. У ёққа ҳам мен боришим керак-да, а?.. Бўпти, бораман... Лекин ғирт какку қушсан, тухумингни бошқалар босиб бериши керак.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Акмал ака, Ўтқир ака стол теграсида ўтирадилар, Салима опа диванда ўтирган Жумагул опага парвона.
Саодатнинг қўлида пиёла. Жумагул опага сув ҳўплатади.
Жумагул опа оғир-оғир нафас олади, эрига ёвқараш қилиб ўтиради.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, бу уйга кириб ёт. (Саодатга қараб) Сен кириб, жой тайёрла. Холанг бир оз дам олсин.

Саодат: - Хўп, яхши. Хола, юринг.

САЛИМА ОПА: - Сен боравер. Ўзим обораман.

Саодат хонадан чиқади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, ётмайман. Ҳозир ўтиб кетади.

АКМАЛ АКА: - Бегона жой эмас-ку. Жумагул, кириб озгина дам олиб олинг.

ЎТКИР АКА: - Жумагул!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, дедим-ку! Мен ҳам кетаман сиз билан. Бўлди, такси чакиринг.

ЎТКИР АКА: - Аҳволингга қара. Яна самолёт-памолётда ёмон бўлиб қолиб...

САЛИМА ОПА: - Бир балони бошлаб ўтирмагин.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўғлим у ёқда бунақа қилиб юрса, мен жи-им ўтираманми? Ўткир ака, кетингизни кўтарсангиз-чи!

ЎТКИР АКА: - Хўп. Жумажон, майли, фақат кон босиминг тушсин. Тошкент бўлса, Тошкент-да.

АКМАЛ АКА: - Худонинг куни кўп. Бугун бўлмаса эртага. Эртага бўлмаса, индин...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳозир яхши бўламан.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, биров қувлаяптими. Султоннинг ўзи тўй бошлаб юбормас, ахир.

АКМАЛ АКА: - Мен беҳазил айтяпман – бораман. Тошкентни кўрмаганимга ҳам кўп бўлди. Ўзгариб кетган дейишади.

САЛИМА ОПА: - Мен ҳам борсам-чи?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, яхши бўлади, опа, юринг. Султон сизнинг гапингизни олади.

САЛИМА ОПА: - Менинг гапимни олгани билан...

ЎТКИР АКА: - Жуда яхши бўлади-да. Бир қидириб келамиз.

АКМАЛ АКА: - Унда Саодатни ҳам оламиз. Бир ўзини қолдирмайлик. Уч-тўрт кун бир яйраймиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Султонни ўртага оламиз-да.

АКМАЛ АКА: - Ҳа, кўпдан қуён қочиб қутулмас. Қуёнимизга эс бўлолсак.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором ошни устига лаган бостириб, дамлайди.

Дилафрўз аччиқ-чучук тайёрлаяпти, опасига араз билан қараб-қараб қўяди.

Шарофат ая патнисда боя синдирилган ширинлигу патирларни, бутунларини қўшиб, кўтариб киради.

Пашмак ҳолвадан бир бўлак олиб, Дилафрўзнинг оғзига тутлади.

Дилафрўз тумшаяди, лекин ҳолвани индамай тишлайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳали тарқатасан, Дили қизим...

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳечам-да! Мен хафаман.

ШАРОФАТ АЯ: - Бунақа демайди, асалим. Опангнинг ўзи тарқатмайди-ку, мана, мени эрга беришди деб.

ДИЛАФРЎЗ: - Ёмон одам экан!

ДИЛОРОМ: - Ким?

ДИЛАФРЎЗ: - Мана шу келган. Келмаганда сиз Сарвар акага хўп дер эдингиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, қизим, уят бўлади. Опанг энди тўй бўлиб кетади, менга суянчиқ бўлиб ўзинг қоласан.

ДИЛАФРЎЗ: - Мен ўқишга кетаман. Узо-оқларга!

ШАРОФАТ АЯ: - Узоқларда бўлсанг ҳам суянчиқсан-да, қизим.

Шарофат ая Дилафрўзга ховучида майиз узатади.

ДИЛАФРЎЗ (аразлаб): - Майизини емайман.

ШАРОФАТ АЯ (Дилоромга): - Бу совчи тушмагур, кўп балони кўрган десам, ҳали ўзи уйланмаган ҳам экан. Ўзига сўрамайдими, бошидаёқ шундай бериб юборардим.

ДИЛОРОМ: - Ая! Ҳар кимга матайверасизми?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳар ким эмас. Жуда пишиқ бало экан.

ДИЛОРОМ: - Ана, Дилафрўзингизни беринг.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа-а!

ШАРОФАТ АЯ: - Берардим. Лекин ҳали кичкина-да.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳеч қачон! Мен эрга тегмайман.

ДИЛОРОМ: - Нима қиласиз тегмай?

ДИЛАФРЎЗ: - Аямга ёстик бўламан. Бошларини қўйиб ётадилар.

ШАРОФАТ АЯ: - Яхши ният қил, қизим. Ўзим сепингга бир қалин ёстиклар қилиб берай! Сира онангнинг бошига ёстик бўлмагин.

ДИЛОРОМ: - Бунингиз ўзи бир калтак ейдиган бўлибди. Оғзига келган гапни қўйиб юбораверади.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа, уринг қани! Тўйдан кейин келсангиз, қўймайман. Билдингизми, уй ўзимники бўлади. Киргизмайман.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, айтишманглар. Уят-а.

Дилором аясига қараб туриб, йиғлаб юборади.

Шарофат йўлига хавотирланиб, меҳрибончилик кўрсатади.

Дилафрўз қаттиқ гапирдим деб ўйлаб, хижолат бўлади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа-ҳа, қизим, хурсанд бўлиш ўрнига?..

ДИЛОРОМ: - Шу билан уйдан чиқиб кетаманми а, ая? Сиздан бошқа яшайманми?

ШАРОФАТ АЯ: - Шукур қил, қизим. Ўз уйингдан айирмасин. Тушган жойингда тош бўлиб қотгин!

Дилором онасини кучоқлаб йиғлаб юборади.
Дилафрўз буни ўзича тушунади.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа! Опа-ажон! Ҳазиллашдим. Оғзимдан чиқиб кетди.
Хоҳлаган пайти келаверасиз. Кетмасангиз ҳам майли.
ДИЛОРОМ (аясига): - Сиздан бошқа туриб, қандай яшайман?

Шарофат ая кўзлари ёшли, жилмаяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Очиққўнгил одамлар экан. Айниқса чол билан кампир.
Чолнинг кулоғи оғирроқ экан, Нозим совчини куёв, ўзини кўрсатгани келди деган гап миясига кириб қолган экан, мунча кўп гапиради, ёкмай қолади, деб, ҳаммамизни кулдирди.

Дилором жилмаяди.
Дилафрўз енгил тортиб илжаяди.

ШАРОФАТ АЯ: - Меҳмонларнинг олдига кирдим бўлмаса.

Шарофат ая чиқади.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, манави ҳолвасидан ҳам еб кўрсам майлими?
ДИЛОРОМ: - Вой, еявер, сўраб ўтирадим.
ДИЛАФРЎЗ: - Сизга деб олиб келишган-да.
ДИЛОРОМ: - Ҳолванинг ҳаммаси сеники.
ДИЛАФРЎЗ: - Опа, анавинақа... бизларникида турса-чи?
ДИЛОРОМ: - Ким?
ДИЛАФРЎЗ: - Анави... ичкуёв дейдими, шунақа бўлса?
ДИЛОРОМ: - Эсинг жойидами?
ДИЛАФРЎЗ: - Ака қилиб олар эдим-да.

Кўшни Дилором киради.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Са-алом!
ДИЛОРОМ: - Салом! Кел, дугона.

Кўшни Дилоромнинг кўзи ширинликларда.
Дилафрўз хуркак қарайди.
Дилором битта шоколад олиб дугонасига узатади.

ДИЛОРОМ: - Ма, оғзинг тегсин.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ (шоколадни тишлаб): - Ум-м, тинчликми?

Дилором қув жилмаяди.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Бўлдимми? Қандай яхши! Сарвар акагами?

ДИЛАФРЎЗ: - Йўқ! Ана, Сарвар ака ўзингизга қолди.

ТОШКЕНТ МАҲАЛЛИЙ АЭРОПОРТИ

Султон йўловчиларни расмийлаштириш залида Гулсанамни ахтариб юрибди.

У ўтирганларни бир-бир кўздан кечиради.

Бир жувон нариги томонга бурилиб ўтирган бўлади. Султон секин ўша ёққа ўтиб, қарайди, йўқ, Гулсанам эмас, жувон ёнига эгилиб, ўриндиқ устидаги очик китобга термилиб ўтирган бўлади.

Султон самолётга чиқиш залида кутиб ўтирган йўловчиларга чўзилиб қарайди, уларнинг орасида ҳам Гулсанам йўқ.

Султон залдан ташқарига чиқиб, бу ёққа келаётганларни кузатади.

Пастга тушиб, такси тўхтайдиган жойга боради. У ерда ҳам машиналардан тушаётганлар орасидан Гулсанамни излайди.

Султон хуноб, Гулсанамни ахтараётганидан норози, беҳуда ишдан энсаси қотган.

Султон кўзи одамларда, халқаро аэропортга қараб юради.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Босит чол босиқ-бепарводек, Ҳамида хола ним табассум қилиб ўтиради.

Ориф анча очилган, ҳаммага тез-тез кўз ташлайди.

Шарофат ая маъюс хушҳол, бояги шарт-шурт гаплари йўқ, мулойим; кўп эътибори Нозимда.

Аянинг олдидаги ликопча тагидан тахлоғлиқ пулнинг учи чиқиб туради.

Мурод ака осойишта, сокин, хуш кайфиятда ўтиради.

Нозим эса жиддий тортган, кўнглида яна нимадир гаплар бордек.

ШАРОФАТ АЯ(Нозимга): - Шунақа денг?

НОЗИМ: - Ҳа, тўскин бўладиган ҳеч нарса йўқ. Уйдагилар ҳам уйлан деб қўймаяпти. Лекин... энди ишга кирдим, турар жойим ҳам ижара.

Оёққа туриб олай, кейин деяпман.

МУРОД АКА: - Яхши ўйлабсиз.

ОРИФ: - Меники... яқинда тўй. Унаштириб қўйишган.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, жуда яхши. (Орифга) Ота-оналарингиз бор?

ОРИФ: - Ҳа, худога шукур.

ШАРОФАТ АЯ (Орифга): - Ҳа, тўйга айтасиз-да.

ОРИФ: - Албатта, албатта.

НОЗИМ: - Айтади. Энди узоқроқ бўлса ҳам, қариндошмиз, хола.

МУРОД АКА: - Ҳа, совчи ҳам қариндош. Яқин қариндошдай гап.

БОСИТ ЧОЛ: - Тўйи қачон экан? Шуни гаплашишяптими?

ҲАМИДА ХОЛА (чоли эшитадиган овозда): - Энди гаплашишади. Энди!

БОСИТ ЧОЛ: - Бўлмаса нимани гаплашади мунча?

ҲАМИДА ХОЛА (Шарофат аяга): - Тоза бақирмаса, эшитмайди-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, бемалол, бемалол. Худо умр бериб шу ёшларга етсак, кулоқ тугул, мия ҳам ишламай қолар.

НОЗИМ: - Хола, Султон... Энди куёвми, куёв бўлмишми, шу Султон менга жигардан ҳам қимматлироқ. Мана, Ориф ҳам. Орамиз жуда қалин.

МУРОД АКА: - Ҳа, жуда яхши. Дўст-ўртоқ учун шунча югуриб юрибсизлар, омадларингни берсин. Ҳозирги ёшларга одам хавас қилади.

НОЗИМ: - Раҳмат, ака. (Шарофат аяга) Мана, хола, шу соатдан оиланинг пойдеворига тош қўйдингиз. Бу ёғи энди фақат сизга боғлиқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Укажон! Мен шу қизимни бахти очилиши учун ҳамма нарсага тайёрман.

НОЗИМ: - Яшанг! Аёл бўлсангиз ҳам, лекин эркаклардан ҳам валломат экансиз! Дўстимизни ҳам худойим шундай бир садоқатли, мунис қизга рўпара қилди. Файзли оила бўлади бу!

Шарофат ая Нозимнинг гапларидан анча сеҳрланган.

ШАРОФАТ АЯ: - Илоё шундай бўлсин!

НОЗИМ: - Шу оилага ўзингиз асос соляпсиз-да, холажон. Агар сиз шундай тарбия бермаганингизда бунақа фариштали қиз қаёқда эди?

МУРОД АКА: Ҳа, Шарапат қаттиқ, қизларини мана шундай маҳкам ушлайди. Шарапат бўлмаганда, бизнинг ука...

БОСИТ ЧОЛ: Бу бола гапираверади, гапираверади – гапини айтолмайди шекилли-да. Бир дарди бор бунинг.

ҲАМИДА ХОЛА: - Эшитмагандан кейин жим ўтирса бўлмайдими, а.

Шарофат ая қайноғасига «гапни бўлманг», деган маънода нигоҳ юборади.
Нозим буни англаб, Мурад аканинг гапини оғзидан олади.

НОЗИМ: - Хола, дўстмиз. Айтдим. Яна совчимиз. Совчиликнинг ҳам масъулияти катта.

Ориф Нозимга унинг яна нима гапни бошлаётганига ақли етмай, хайрон қарайди.

ШАРОФАТ АЯ (гапнинг давомини айтишга далда бериб): - Яхши, яхши.

НОЗИМ: - Шунинг учун, хола, ўртамизда бекитикча гап қолмаса. Кейин эртага нимага ўша вақти айтмадинг, деб юрмасангиз.

Шарофат ая индамай қараб қолади.

Орифнинг диққати ортади.

Мурод ака худди мадад сўрагандек Босит чолга қрайди, кейин Нозимнинг оғзига тикилади.

Нозим бир гуноҳ қилгандек, кўзини олиб қочади.

ШАРОФАТ АЯ: - Айтинг, ука, айтинг. Бошдан ҳамма гапни очик айтган яхши.

НОЗИМ: - Ҳа, мен ҳам шу фикрда. Бошида айтиб қўйиш керак дейман.

Шарофат аянинг чехрасига хавотир қалқади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ишни битириб, энди бу гап?

МУРОД АКА: - Хўш, хўш?

ШАРОФАТ АЯ: - Нима, бирон нуқси борми? Шунинг олдинроқ...

НОЗИМ: - Энди, шу... нуқси эмас-у... Йўқ, сиз ўйланманг, соппа-соғ, тўрт мучали бут, лекин... қандай тушунтирсам... Дўппини олиб қўйиб ўйласа...

ШАРОФАТ АЯ: - Нима, ичадими, ё анавинақа... чекадими?.. Вой, ука...

НОЗИМ: - Йўғ-э, худо асрасин! Унақа эмас-у, лекин... Йўқ, кейин зўр бўлиб кетади.

Нозим жўрттага айбдор тусга киради, гапини очик айтолмаётганидан қийналган кўрсатади ўзини.

Ориф Нозимнинг нимадир қувлик қилаётганини сезиб, шубҳа билан қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, укажон, лекин-пекин қилмай, очик айтсангиз-чи?

НОЗИМ: - Мана, айтяпман-ку, эртага айтмабсан деб юрманг деб. Очиғи, хола... Султонбой – бу дунёнинг одами эмас, илм бандаси.

ШАРОФАТ АЯ: - Бу дунёнинг одами эмас?.. Нима, нима дедингиз?.. Илм қилинганми? Ўзидан кетиб турадими?.. Ҳа-а, шу учун ўзининг юртидан уйланомай юрган экан-да. Бу ёқда жуда аҳмоқингизни топибсиз! Қани, йиғиштиринг-чи.

25. Отманг мени тошлар билан

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Шарофат ая ёниб турибди.

Ориф чўчиб кетган.

Мурод ака нима қилишини билмай, бир Шарофат аяга, бир Нозимга қарайди.

Нима гап кетаётганини билмагани учун Босит чол бепарво.

Кўпни кўрган Ҳамида хола индамай томоша қилади.

НОЗИМ: - Э-э, хола-эй! Нима деб тушундингиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Одам деб сизни тўрга чиқарса...

НОЗИМ: - Худо асрасин-э, хола! Гулдай қизингизни ўшанакага раво кўрамизми? Илмга берилган, олим бўлади, деяпман.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, и-и!

Шарофат ая ёқасига тупурмоқчидек беихтиёр ёқасини ушлайди.

НОЗИМ: - Кечаю кундуз китобга мук тушган, тинмай қоғоз титкилайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, ука-ей, тўғри гапирмайсизми? Бу нима чистон? Илми амал билан банди қилинганми деб, одамнинг юраги чиқиб кетди.

НОЗИМ: - Мана, университетни битиряпти. Лекин битирадию яна шу ҳаёт – кечаю кундуз қоғозхўрлик, нон ўрнида ҳам китоб чайнаш.

ШАРОФАТ АЯ: - Уҳ, вой, Нозимжон! Шунақа денг! Э, ўқийверсин китобини. Яхши-ку! Қизим ҳам ўқиш билан тонг оттиради, кампутирида ёзади. (Ҳамида холага) Кечирасиз, опа. Бу укам ҳам одамни жинни қилади.

Ҳамида хола бир яхши гап бўлса керак, деб жилмайиб кўяди.

НОЗИМ: - Мендан ўтди, хола, узр.... Энди... Султон бошда лаборант бўлади, кейин аспирант, кейин доцент! Ўн йил ўтиб-ўтмай, қарабсизки, энг ёш профессорлардан!

ШАРОФАТ АЯ: - Илоё, илоё!

НОЗИМ: - Лекин бу холва пиш – оғзимга туш эмас, бир дарди бедаво! Бу дардга йўлиққан беш-ўн йил ҳаммасидан: роҳатидан, қариндош-уруғдан кечади. Э-э, бу яшаш ҳам эмас. Тоққа чиқмасанг, дўлона қайда дейишади-ку, шу-да.

МУРОД АКА: - Қариндош-уруғи ҳам тушуниши кера-ак.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, шуни бедаво дард десангиз, бунга мен ҳам рози. Ўзим даво бўламан. Ичиб-чекиб, хотинга азоб берадиганидан худо асрасин.

МУРОД АКА: - Илмлик ҳеч қачон хор бўлмайди.

НОЗИМ: - Раҳмат, хола. Лекин илм одамига шароит керак. Оила мустаҳкам, хотин билан муомала соз бўлмаса, уйда доим тинчлик-хотиржамлик эмас, нотинчлик бўлса, ҳаёти ҳаёт эмас, дўзахга айланади. Айтмоқчи бўлганим...

Мурод ака Нозимнинг гапини оғзидан олади.

МУРОД АКА: - Ҳа, қоғоз иши юракни зик қилиб юборади. Мана, буғалтир Ислонқул, доим чўт қоқиб, қоғоз ёзиб, олтмишга бормай кетди-борди.

ШАРОФАТ АЯ: - Гапни бўлмасангиз-чи! Ислонқулингиз чўт қоқишдан кетмади, жигардан олди уни, шу бўлишига яна ичар эди.

МУРОД АКА: - Энди-да... қандайига кечаю кундуз қоғоз титади. Менинг юрагим чидамайди шунақа ишларга.

НОЗИМ: - Шу зиклик бўлмаслиги учун ҳозирдан ишни пухта қилсак дейман. Султон энди шу теккан касал билан оғриган-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Касал деманг. Саводимиз фақат ўн синф бўлса ҳам, олимларнинг ҳурмати қиламиз.

НОЗИМ: - Бағрингиз дарё, хола! Оддий одаммиз деманг. Энди Султонбой ҳам сира касал бўлмасин-ку, лекин турмуш одамни аямайди. Илм одами биттасини танлаши керак, ё шу илм-фанни, ё бойлик орттиришни. Илмий иш қиламан десаю бу ёқдан қулоғига қарзга ботиб ўтирса, бунақа ҳаётдан кўра...

МУРОД АКА: - Соғлик бўлса, ҳаммаси келади. Сабр-тоқат керак.

НОЗИМ: - Бизларнинг бўлса, шу оғир ҳаётимизни яна ҳам оғир қиладиган одатларимиз бор. Шулардан воз кечсак...

ОРИФ: - Нозим, жуда ошириб юбормаяпсизми? Илмий иш қилиш – сургун эмас-ку.

Нозим Орифга ола қараб кўяди.

НОЗИМ: - Нимани ошираман? Мен бошда қўллаб юбориш керак, кейин зўр бўлиб кетади, деяман.

ШАРОФАТ АЯ: - Майли. Нима қўллаш бўлса, мен тайёрман. Тўйдан кейин, мана, ёзларда келсин, битта уйни бўшатиб бераман. Ёзаверсин китобини. Қизим ҳам ёрдам беради. Бу ерларнинг ҳавоси ҳам яхши, салқин, одам яйрайди.

Ориф гапга аралаша олмаётганидан, тўғрироғи гап нима ҳақда кетаётганини билолмай, ҳайрон, лекин дамини ичига ютади.
Босит чол яна безовталаниб қолади.

БОСИТ ЧОЛ (Ҳамида холага): - Мунча тортишади? (Нозимга) Ҳозир айтганларига хўп де, расми шунақа. (Мурод акага) Кейин келишиб олаверасизлар.

Мурод ака тушунмай, Ҳамида холага қарайди.
Ҳамида хола изох беради.

ҲАМИДА ХОЛА(чолига): - Тўйни айтмаяпти.

БОСИТ ЧОЛ (Мурод акага): - Кейин ўзлари ўтириб, кучи нимага етади, нимага етмайди - ҳисоб қилишади.

НОЗИМ (Орифга шивирлаб, кўзи билан имо қилиб): - Билмаган нарсангизга аралашманг.

ОРИФ (шивирлаб): - Мен нима дедим? Битта нарса сўрасам, шунга ҳам...

НОЗИМ (секин): - Бўлди! Жим.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа, булар ҳам одам, топасан деб турмас.

ҲАМИДА ХОЛА (чолига бақириб): - Ҳали тўйни гаплашишгани йўқ. Куёв соғми, илим-пилим қилинмаганми, шунинг гапи.

БОСИТ ЧОЛ: - Ий-я, унақага дўхтир испарапка бераверадими? Икковини ҳам текширувдан ўтказди. Ҳозирлари шу испарапкасиз тўйга рухсат йўқ-ку. Уларнинг ҳам инсофи бордир, худодан кўрқар.

ҲАМИДА ХОЛА (Шарофат аяга хижолатли жилмайиб): - Сизлар бемалол гаплашаверинглар. Бу кишига бақириб еткизгунимча, сизларнинг қулоқларингиз битади. (чолига, овозини кўтариб) Унақа эмас. Куёвнинг ўзи илими иш қилар экан.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа, илими бор эканми? Эскичани қаерда, хужра-пужрада ўрганган бўлса керак-да?

ҲАМИДА ХОЛА (Шарофат аяга): - Сиз эътибор қилманг. Бу кишига ўзим кейин тушунтираман.

БОСИТ ЧОЛ: - Жуда яхши. Лекин бировни илм қилса, ўзига юки тушади, дейишади.

ШАРОФАТ АЯ: - Зарари йўқ. Бўладиган гапни гаплашинглар, деяптилар-да.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳа, тўғри. Ўзим ҳам чалароқ эшитаман-да. (Нозимга) Ука, тўйни ҳозир гаплашиб оласизларми ё кейинми?

Нозим Орифга қарайди, Ориф эса дастурхонга.

Нозим қаддини тиклаб, бошини орқага ташлайди, узоқ-узоқларни кўраётгандек, кўзлари хаёлчан.

НОЗИМ: - Очиғини айтсам, мен шу тўйларга қаршиман!

ШАРОФАТ АЯ: - Қаршисиз? Тўйларга?

НОЗИМ: - Ҳа, қаршиман!

Шарофат хола Нозимга чўчиб қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ий-е! Ё тавба! Ҳамма тўй орзусида, сиз қарши?..

Чой хўплаётган Мурод ака туйилиб қолади.

Ориф Нозимга «яна нима қилиқ?» деган савол назари билан кўз тикади.

Ҳамида холанинг ўша маъсум жилмайиши, Фақат Босит чол босиқ, гапни эшитмаётган одамнинг сабрли диққати билан ўтиради.

НОЗИМ: - Ҳа, ҳаммамиз тўй орзусида, дастурхон устида дуомиз ҳам шу – тўйларга етказсин. Лекин аслини олганда – бу фожа. Оёғимиздан пастга тортиб, ўсишимизга, дунёнинг энг илғор миллатлари қаторига чиқиб олишимизга халақит берадиган фожа.

Мурод ака Орифга томон чўзилиб, секин сўрайди.

МУРОД АКА: - Пожияси нима? Аёлнинг оти эмасми? Ҳозир шунақа Шодия, Ҳожия деган отлар кўпайиб кетяпти.

Ориф Мурод ака билан Шарофат аяга қараб, гап орасида қистиради.

ОРИФ: - Йўғ-э... Фожа - трагедия.

Мурод ака бари бир тушунмайди.

Шарофат ая Орифдан, Нозимга шу дўсти бас келмаса, бошқалардан умид йўқ дегандек, кўзини олмайди.

ОРИФ: - Бахтсизлик, ҳа, фожа – трагедия, бахтсизлик дегани.

Нозим берилиб, илҳом билан сўзлайди.

Шарофат ая бир Орифга, бир Нозимга қарайди.

НОЗИМ: - Ҳа, трагедия. Ҳар куни, бутун умр давом этгани учун ўрганиб кетганмиз. Фожа – трагедиялигини сезмаймиз, нафақат сезмаймиз, балки ихтиёримизни ҳам унга берганмиз, унга ўзимизни бағишлаб, қуллик қиламиз. Қул кишанларини севгандек. Ҳа, кишанларимизни севамиз! Тўй – шунақа ихтиёрий кишан.

Нозимнинг баландпарвоз гапи бошига момақалдироқдай тушган Шарофат ая ҳам Орифга нажот истаб қарайди.

Нозим эса ҳеч кимни эшитмай, олдида ўтирганларга эмас, издиҳомга гапираётгандек сўзлайди.

НОЗИМ: - Табиатда ўзини ўзи тутиб берадиган жонзот йўқ. Фақат инсон бор – ўзини ўзи асоратга соладиган. Орзу-ният, обрў, орият дейди – шу фожиа домига кўмилиб, ёпишиб олади. Ўзи... худойини ҳам мақтаниш учун қиладиган халқмиз.

Орифнинг сабри чидамайди.

ОРИФ (секин фақат Нозим эшитадиган қилиб): - Нозим, жон дўстим. Одам тушунадиган қилиб гапиринг. Жўшиб кетдингиз.

НОЗИМ (Орифга, секин, лекин кескин оҳангда): - Бўлманг! Илҳомнинг белига тепяпсиз.

Шарофат аянинг диққати ортади.

ШАРОФАТ АЯ: - Тўй поэзия, бахтсизлик бўлар эканми? Астаффирулло! Нимага бунақа дейсиз?

Ориф Нозимга эътироз билдирмоқчи бўлади-ю, лекин унинг авзоини кўриб, тилини тишлайди.

Мурод ака одатдагидек, беихтиёр носқовоғини олади.

У носқовоғини сабрсиз чертади, тикинини очмай, кафтига нос солаётгандек кўрсатгич бармоғи билан уриб-уриб қўяди, кўзи Нозимда.

Шарофат ая айбдорни топгандек, носқовоққа ўқрайди.

НОЗИМ: - Сизлар... ўзимиз учун куйиб-пишаман! Бутун умримизни тўй деб беҳуда соvuриб юборамиз. Фарзанд туғилганидан бошлаб йиғинамиз. Ҳа – тўйига! Унинг очин-тўқин яшаши билан ҳам ишимиз йўқ. Бошқа ёруғликни кўрмаймиз. Битта билганимиз - тўй, шу тўйнинг текин мардикоримиз! Бир кун, атиги бир кунгина кўкракни кериш учун бир умр эзиламиз. Ўзимизни ўзимиз эзамиз.

Ҳамида хола бу гапларни англамайди, лекин эшитмаса, тушунмаса ҳам «Гапираверади, бу гаплар менинг чўнтагимдан тушиб қолган» деяётгандек, Нозимга қараб ним табассум қилиб, бошини силкиб, далда бериб ўтиради.

Шарофат ая нимадандир хавотирда, Нозим гапираётганда ҳаммага бир-бир қараб чиқади, «Э-э, ука, гапларингиз нотўғри!» дейдиган одамни ахтаради.

Мурод акага Нозимнинг гаплари унча етиб бормади, нимадир қаршилиқ кўрсатишга чоғланади, лекин гап тополмайди. Нозимга қараб тез-тез бошини силкиб, сўз қистиришга пайт пойлайди.

НОЗИМ: - Қачон кун кўрамыз? Бизнинг ҳам бошқа халқларга ўхшаб денгиз бўйлари, курортларда дам олишга ҳаққимиз йўқми? Улардан нима камимиз бор? Йўқ, камимиз йўқ. Лекин биз... топганимизни тўй-маъракага кеткизамиз. Ўлиб-тирилиб ишлаймиз – тўй қиламиз. Ишлаймиз-ишлаймиз, лекин роҳат кўрмаймиз, ҳа? – тўй қиламиз! Бошқа халқлар таътилини Майамида, Малайзияда, Ўрта ер денгизининг Кипрларида ўтказади, биз эса... йўқ, биз тўй қилишимиз керак! Ўзимиз эмас, тўйимизнинг доврўғи ўша Монте-Карлогача етиб бориши керак.

МУРОД АКА: - Э-э, ука, дам олишга кетсак, ишни ким қилади? Ҳамма ишимиз ёзда-ку. Рўзгорни ташлаб кетиб бўлмайди.

Нозимнинг ҳаяжони Босит чол билан Ҳамида холадан бошқаларга ҳам юққан, ҳар ким ўзича фикр билдириб ўзини ҳимоя қилишга чоғланади.

Шарофат ая чимирилган, Нозимнинг заиф жойини илғашга уринади.

ШАРОФАТ АЯ (Орифга) - Бошқа халқлар дейсиз, улар денгиз бўйларида, курортларда таътил қилар экан. Худойим уларга шундай катта сувларни бериб қўйган. Тирикчилиги ҳам ўша ернинг ўзида.

МУРОД АКА: - Ҳа, улар кетмон чопмаса.

НОЗИМ: - Худойим бизга ҳам бериб қўйган. Кетмон эсингиздан чиқиб қолиб кетса, бу йили дастаси униб чиқадиган ерларни! Бу боғ-роғлар, далалар! Денгизимиз ҳам бор. Лекин... мана, хола, қизимни узатаман деб, неча йилдан бери йиғинасиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, нима, бу ҳам ёмонми? Одам фарзанд учун яшайди-да.

НОЗИМ: - Бир умр! Тўғримми?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳай, тўғри бўлганда-чи? Биров мажбурламайди. Бандаси орзу-ҳавас учун йиғинади. Тўйлар қилсам, элга едирсам дейди.

МУРОД АКА: - Ҳа, тўғри, тўйлар қилмаса, элга бермаса, нимага яшайди! Одам одам билан тирик.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен гапингизни унча тушунмаяпман.

НОЗИМ: - Мен шуни айтяпман, орзу-ҳаваснинг қули деб. Бир умр қора меҳнатдан бошимиз чиқмайди, ўзимизнинг, болаларнинг ризқидан қийиб, бир кунда сочамиз-да, данғиллама тўй қилдим, етти маҳалланинг оғзини очдириб қўйдим, деб фахрланиб ҳам юрамиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, ука, биров шунақа тўй қиламан деяптими? Кейин ҳеч ким бунақа бир умр қийналмайди. Э-э, фарзанд учун қилинган меҳнатнинг қийини билинар эканми? Ҳа, худонинг шу кунга етказганига шукур!

НОЗИМ: - Фақат тўй эмас, қора кун, жанозаларни олинг. Ўзи отаси ўлиб, суянчиғидан айрилиб ўтирибди, ғамга ботган, яна минг кишига ош бериши керак. Кошки, ҳаммасини таниса!

МУРОД АКА: - Танимаса ҳам дуо қилиб кетади ҳаққига.

НОЗИМ: - Бу ҳам орзу-ҳавасми? Отам ўлса, шунча одамга ош бераман деб ҳавас қиладими? Тириклигида шу пулни отасига сарфлаш йўқ. Бобой бечора нон-чой билан яшаган. У ҳам болам тўйга йиғиняпти, менга шу қоқ нон ҳам бўлаверади, деган.

МУРОД АКА: - Ҳеч ким отам ўлсин, минг кишига ош бераман деб орзу қилмайди.

НОЗИМ: - Беради-ку ошни?

ҲАМИДА ХОЛА: - Бу дунёда орттирганини у ёққа орқалаб кетмайди, элга беради.

ШАРОФАТ АЯ: - Одам орзу-ҳавас учун яшайди. Меҳнатни ҳам шу орзу-ҳавасга етай деб қилади. Болаларимнинг бахтини кўрай дейди.

Нозим бир муддат ажаблангандек, гап тополмай туради.

МУРОД АКА: - Одам бу дунёга шу учун келади-да.

НОЗИМ: - Тўй - шу бахtimi?

ОРИФ: - Нозим, сизни мен ҳам тушунмаяпман. Тўй бахт бўлмаса, нима бахт? Сандикқа солиб чиритиш учун йиғмайди-ку.

ХАЛҚАРО АЭРОПОРТ

Иккинчи қаватда, чипталарни расмийлаштириш зали олдида одам гавжум.

Ойна ортида, ичкаридаги таблода хорижий мамлакатлар пойтахтлари номи ёнади.

Султон парапетга суяниб, номига одамларни кузатади, Гулсанам бу ерда йўқ, йўқ эканини Султон олдиндан билади.

Шар-шур-р товушлар асабга тегади – одамлар багажини скотчлатаётир.

Султон телефони кўлига олиб рақам теради.

СУЛТОН: - Мана, бу ёқни, халқарони ҳам қарадим, йўқ!.. Бирон транзитга илинганми дедим-да... Игна эмас-ку... Ўзинг айяпсан-ку, бошқа қаёққа ҳам боради?

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Телефон токчадан ичкарига олиб кирилган.
Даврон каравотда қўллари жимжима қилиб, ўйнаб ётибди.
Давлатнинг қулоғида телефон гўшаги.

ДАВЛАТ: - Халқарода нима қилади? Чет элга кетмайди-ку, калла....
Отчопарга бор тез. Автобусга чиққандир.

ХАЛҚАРО АЭРОПОРТ

Султон қўл телефонида гаплашяпти, энсаси қотган.

СУЛТОН: - Автобусга чиққан бўлса, кетди-да. Ҳар соатда қатнаб ётибди.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Давлат телефонда гаплашяпти, хуноби ошган, асабий.

ДАВЛАТ: - Даврон ҳам уйғонди. Йиғласа, нима қиламан?.. Эпполмайди, орқамдан боради деб мўлжал қилган... Ё ҳамма қариндош-уруғни тўплаб, ўртага олади мени... Қўлидан келади...

ХАЛҚАРО АЭРОПОРТ

Аэропортдаги ўша манзара.
Султон қўл телефонида гаплашяпти.

СУЛТОН: - Қарайверасан, қорни очса овқат берасан, уйқуси келса, ухлатасан. Шу даражагача борганми иш?.. Бориш керак бўлса, борасан... Оиланг учун чидайсан-да энди... Бораман, лекин кўнглим сезиб турибди, отчопарда ҳам йўқ.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Ўша манзара.

ДАВЛАТ: - Бир ёмон гап қилган эди, Султон... Айтишга тилим
бормайди... Анави... Раъно ишни жуда расво қилиб кетди-да....
Гулсанамнинг кечиришига кўзим етмаяпти. Борганимда ҳам
ярашмайди.

БОЗОР

Гулсанам бозор қияпти. Эгилиб картошка саралайди, бошини
кўтариб савдолашади.
Сотувчи тўрт-беш кило картошкани тарозига кўяди.
Аравачи бола, чаққонлик билан картошкани халтага солиб,
аравачасига кўяди-да, Гулсанамнинг орқасидан юради.
Гулсанам бир бош узумни кўтариб кўради.
Аравачада анча егулик.
Гулсанам тўп уйилган помидор олдида тўхтайди, сотувчидан
нархини сўрайди.
Қош қорайиб келяпти, бозор эса аксинча, энди қизиётгандек.

ВИЛОЯТ МАРКАЗИДАГИ АЭРОПОРТ

Зал ҳувиллаган, одам кам, худди аэропорт иши тўхтагандек.
Ўткир ака ойнаванд туйнукка уч даста пул, бешта паспорт узатади.
Залга хомуш қарайди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат ўғлини кўтариб, ҳовлида бетоқат юради.
Дарвозага боради, эшикни очиб кўчага қарайди, яна қайтади. Уйга
киради, уйдан чиқиб ҳовлида ўйланиб туради.
Қош қорайиб келяпти, ҳали ёруғ-у, лекин қоронғилик бутун атрофни
бостириб келаётгандек...
Давлат дарвозага – номаълумликка хавотир билан қарайди.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Жумагул опа юм-юм йиғлайди.
Салима опа уни овутиш билан банд.
Саодат эшикдан қараб, ойисини имлаб чақиради.
Салима опа унинг ёнига бориб, имо билан сўрайди.

САОДАТ: - Давлат аканикида ҳам йўқ. Давлат ака ўша ерда деб, Нозим
деганнинг телефонини берди, у ерда ҳеч ким кўтармаяпти.

САЛИМА ОПА: - Майли, топилиб қолар.

САОДАТ: - Ё қизининг телефони сўрайми? Давлат ака билар.
САЛИМА ОПА (кўрсатгич бармоғини лабига қўйиб, кўзи билан ичкарини ишора қилади): - Тс-с. Эшитса хафа бўлади. Ҳаммасининг тили бир экан деб. Давлат қўл телефони билмас эканми?

САОДАТ: - Сўрамабман, деяпти.

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Тўғриси, гаплашдим. Қизикдим-да. Лекин тумшуғи кўтарилиб кетган, одам билан гаплашгиси келмайди. Сен бари бир у кишига тегмас эдинг-ку.

ДИЛАФРЎЗ: - Гаплашгиси келмаса, бориб ўзингизни кўрсатиб келмабсиз-да.

ДИЛОРОМ: - Сенинг тилгинангни кесиб оламан.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Катта бўлсанг, қанақа қиз бўлар экансан, Дилиш!

ДИЛОРОМ: - Бўлди, шу мавзунини ёпамиз.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Онасига ҳолва-майизингни ўзим олиб бориб бераман.

ДИЛОРОМ: - Яхши, қулоғим тинчийди.

Дилафрўз шарт ўрнидан туриб, ошхонадан чиқиб кетади.

Дилором унинг орқасидан қараб туриб, кулади.

Қўшни Дилором ҳам ожиз илжаяди.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

ШАРОФАТ АЯ: - Илму амал ўзингизда борми дейман? Боядан бери мени авраяпсиз?

НОЗИМ: - Мен?! Илму амал?

ШАРОФАТ АЯ: - Гапни нимага олиб келяпсиз? Қизингиз юради деб бетимга солдингиз, майли, ўзимнинг болам, насоғи ҳам ўзимники, деб ютиб юбордим. Энди яна бир гап чиқараяпсиз.

НОЗИМ: - Э-э, хола, узр. Бетга солиш хаёлимда йўқ. (Орифга қараб) А Ориф?

Ориф кўзини олиб қочади.

НОЗИМ(Шарофат аяга): - Хола, муҳаббатдек улуғ нарсани юриш деманг. Мен ҳавасимни айтдим. Кейин сиздек бир оддий меҳнаткаш аёлнинг илмининг қадрига етиши, валломатлик қилиши! Мен қойилман.

ШАРОФАТ АЯ: - Шу вақти тўй ҳақида бу гаплар? Бизлар оддий одам, тирикчилигимиз ер билан. У курортлар-у, денгизларингизни билмасак. Қариган чоғимизда чўмиламан деб, чўкиб ўлмайлик.

МУРОД АКА: - Ҳа-а, шу-да. Кечкурун ишдан келсак, хотин чехрасини очиб бир аччиқ чой дамласа, бола-чақанинг бағрида, ҳаммасининг тўрт мучали бут, ғишава қилмаса, бир дам олиб ўтирсак, шу-да курорт. Улар эру хотин аралаш, чўмилаверади.

ОРИФ: - Грузияга борганман дегандай бўлувдингиз?

МУРОД АКА: - Ҳа, борганман Гурузияга, Ойпетри деган жойига. Вей, у вақтлари бизда мандарин дегани анқонинг уруғи, у ёқда памидордан ҳам ачиб ётибди! Лекин тўрт ё беш кун яхши юрдим. Кейин шу жиянларингиз кўз олдимдан ўтаверди. Бизларнинг курорт шу ерда.

Шарофат ая Мурод акага норози қараб, гапини бўлади.

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, минг марта айтгансиз. Гурузиянгиздан бошқа гап йўқми?

МУРОД АКА: - Бошқа жойга бормаганман-да. Битта шу Грузия, Ойпетри. Балгарияга путопка менга экан, Ислонқул олиб, ўзи кетган.

НОЗИМ (Шарофат аяга): - Хафа қилдимми? Узр, хола.

ШАРОФАТ АЯ: - Хафа бўлмадим. Нима дер экансиз деб турибман.

НОЗИМ: - Ҳа, хола, шу гапни айтолмаяпман-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Айтаверинг. Гапга бичган экансиз-ку.

НОЗИМ: - Шунақа дейсиз-у...

ОРИФ: - Нозим?

НОЗИМ (Шарофат аяга қараган кўйи, Орифга шивирлаб) - Жим ўтиринг.

Босит чол ўрнидан кўзғалиб, Ҳамида холага кўлини сажда қилиб кўрсатади.

Гап кесилади.

ҲАМИДА ХОЛА (Шарофат аяга): - Шомларини ўқимоқчилар.

Шарофат ая чаққон туради.

ШАРОФАТ АЯ (эшикка ишора қилиб): - Бу ёқда уй бор. Ҳозир жойнамоз ҳам бераман.

Босит чол ўрнидан туради.

Мурод ака безовталанади, лекин Нозимга бир қараб кўйиб, ўрнидан турмайди.

ОТЧОПАРДАГИ АВТОБУС БЕКАТИ

Султон таксидан тушиб, автобусларга қараб юради.
Қатор-қатор автобуслар.
Олдинги ойналарида йўналиш - шаҳарларнинг номлари.
Султон олдинги ойнасига «Тошкент – Урганч» деб ёзилган автобуска чиқади.
Автобус ичида ўтирганларни бир-бир қарайди.
Ҳайдовчидан сўрайди.
Ҳайдовчи елкасини қисади.
Султон «Тошкент – Нукус» автобусига чиқади.
Кейин «Тошкент – Ҳазорасп» автобусига.
Автобуслар салонида йўлга ҳозирланиб ўтирган одамлар.
Қош қорайган, катта майдон, автобус кўп, одам гавжум, лекин ҳеч бир жойда Гулсанам кўринмайди.

КЎЧА. «НЕКСИЯ» САЛОНИ

Машина тўхтаб турибди.
Алишер, икки қўлини рулга қўйиб, Саодатга қарайди.
Саодат олдинги ўриндикда, тўғрига тикилади.

АЛИШЕР: - У одамга бўлмайдиган бўлса, бошқа баҳонанг йўқ-ку. Энди нима деб ялинтирасан?

СаОДАТ: - Алишер! Кел, дўст бўлиб қолайлик. Орқамдан юрма.

АЛИШЕР: - Менга энди гапнинг шуми?

СаОДАТ: - Яхши кўраман сени, дўст сифатида.

АЛИШЕР: - Одамлар кучугини ҳам яхши кўради.

СаОДАТ: - Мен сенга юрагимдагини айтсам, сен аччиқ қиялсан.

АЛИШЕР: - Тиржайми бўлмаса? Йўқ, деб туриб олгансан.

СаОДАТ: - Мен ҳали-бери турмушга чиқмайман деяпман. Сепимда диплом ҳам бўлсин деб ўқиётганим йўқ, ахир.

АЛИШЕР: - Бари бир чиқасан-ку.

СаОДАТ: - Ўқийман, деяпман-у. Мана, Германияга топширдим. Жавоби келса, кетаман.

АЛИШЕР: - Юборишадими?

СаОДАТ: - Ҳа, юборишади. Дадам қиз бола ҳам ўқиши керак, дунёни кўрсин, дейдилар.

АЛИШЕР: - Кейин-чи?

СаОДАТ: - Кейин... билмайман. Ўқийвераман.

АЛИШЕР: - Майли, ўқийвер, мен кутаман.

СаОДАТ: - Бошқа қиз қуриб кетганми? Ана, Хонимжон бор, Гулбека, Райҳон... Райҳон сенга жуда тўғри келади, дейман-ку.

АЛИШЕР: - Менга Райҳон-пайҳон керак эмас. Майли, яна беш йил ўқийсанми, ўн йилми.

Саодат: - Ўн йил? Сени ўқишни битирар-битирмасингдан уйлантиришади-ку.

АЛИШЕР: - Хафа бўлма-ю, шунча йил ўқиб келганингдан кейин бу ерда сени ким олади?

Саодат (кулиб): - Сен оласан. Унгача иккита болалик бўлмасанг.

АЛИШЕР: - Кулма. Мен жиддий айтяпман. Бизларнинг одамларни биласан-ку. Қари қиз дейди, шунча йил у ёқда юрган, соғми-носоғми дейди.

Саодат: - Соғ-носоғлиги одамнинг ўзига боғлиқ. Бу ерда носоғлар йўқми?

АЛИШЕР: - Энди-да...

Саодат: - Мана, қара, биринчи ўзингни моғор босиб ётибди.

АЛИШЕР: - Мен бўладиган гапни айтяпман.

Саодат: - Бутун дунё ўқиш, ўсиш билан, бизда эса олий ўқув юртини, магистратурани битирган қиз – аллақачон қари қиз.

АЛИШЕР: - Бутун дунё шундай бўлгани билан, ўзимизни битта сен тузата олмайсан. Кўрпамиз калта, оёғингни қараб узат.

Саодат: - Ана энди ақлинг сал очияпти.

АЛИШЕР: - Сен учун ақлсизман.

Саодат: - Йўқ, Алишер, яхши одамсан. Бетингга қараган одам кимлигингни билиб олади. Кўнглинг очиқ-да.

АЛИШЕР: - Сен ҳам яхши қизсан. Яхши кўрганим учун айтяпман. Сени яхши кўрганим учун ҳатто менга ҳасад ҳам қиладилар. Сен мени севмасанг ҳам.

Саодат: - Хўп, майли, мен ҳам шундай бўлай. Лекин, Алишер, иккита яхши одам, йигит билан қиз, иккови ҳам жуда яхши, бир-бирига тўғри келмаслиги мумкин-ку. Шуни тушун-да.

АЛИШЕР: - Тушунмайман, Саодат, тушунмайман. Мени қайтариш учун ким қаёқдаги гапларни ўйлаб топаяпсан. Иккаласи ҳам яхши бўлса?

Саодат: - Ҳа, ҳаёти ҳаёт бўлмайди. Мана, ҳозирдан гапимиз тўғри келмаяпти. Кўряпсанми?

АЛИШЕР: - Сендан бошқа ҳеч нарсани кўрмаяпман. Кўзимга бошқа нарса кўринмайди.

Саодат (эшик тутқичини ушлаб): - Бўпти, Алишер, мен кетдим. Бошқа бунақа келма.

Алишер бошини рулга қўйиб, Саодатга маҳзун қарайди.
Саодат машина эшигини очади.

АЛИШЕР: - Кетдингми шу билан?
Саодат: - Ҳа, кетдим.

Ҳар кунги кўча, ўша қатор ҳовлилар, лекин шу қадар маҳзун...

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Ўша манзара, қош қорайган, Давлат ўғлини кўтариб юрибди.
Диққати ошган, асабий.
Телефон жиринглайди.
Давлат бориб гўшакни олади.

ДАВЛАТ: - Да-аҳ... Салом, ойи. Яхшиман... Ҳа, яхши. Яхши келди.
Мана, Даврон кўлимда... Келинингизми? Ҳа... Мабодо...
бормадимми?... Э-э, ҳеч гап йўқ... Жойида деяпман-ку, жойида.
Чиқиб кетган эди... Қўшниларникига бўлса керак... Тўрт-беш
кундан бери танишгандир... Султонни?.. Билмайман, ойи. Нимага
экан?.. Бугунми, кечами олган... Айтмаган эди... Бўпти, сўрайман.

ОТЧОПАРДАГИ АВТОБУС БЕКАТИ

Султон бекатнинг бу чеккасидан чиқиб келяпти.
Кўл телефонида Давлат билан гаплашяпти.

СУЛТОН: - Йўқ, Давлат, ҳамма ёқни қарадим, ҳайдовчилардан ҳам
сўрадим. Ёлғиз келин келгани ҳам, кетгани ҳам йўқ дейишди...
Булар бир қарашда билади, моли йўқ-ку. Бир ўзи кетаётгани дарров
маълум бўлади... Кеп қолар... Ҳа, шу қўшни-пўшниникига
чиққандир... Ким сўрабди?.. Э-э, айтма телефонимни!.. Э-э,
олганимни айтдингми?.. Айтмаган деб айтавер.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Нозим, Ориф, Мурод ака, Ҳамида хола ўтирадилар.
Шарофат ая чойни янгилаб киради.
Ориф чойнакни ўзининг олдида олади.
Босит чолнинг ўрни бўш.

НОЗИМ: - Хола, ўтиринг, бўлди чой ҳам. Гаплашиб олайлик. Бояги гап.
ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, ука, жуда чайнадингиз. Гап, гап, дейсиз,
гапирмайсиз!

НОЗИМ: - Айтсам... хола, шу замоннинг илғор бир онаси сифатида,
ўзингиз айтгандай валломат бўлиб... бошлаб берсангиз. Намуна,
ибрат кўрсатиб!

ШАРОФАТ АЯ: - Мени мақтамай, айтаверинг. Гапни айлантиришингизга ўрганиб қолдим. Нима кўрсатаман?

ОРИФ: - Э-э, Нозим, менинг ҳам юрагимни сиқиб юбордингиз лекин.

МУРОД АКА: - Шарапат, ё икковларинг алоҳида, а? Бизларнинг олдимизда айтиб бўлмаса.

Шарофат ая кифтини қисиб, мунғайиб қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Шунақами, Нозимжон? Айтаверинг, энди нимасини яширасиз.

НОЗИМ: - Йўқ, унақа хаёлга борманг. (Мурод акага) Бу яширадиган гап эмас. (Шарофат аяга бурилиб) Қийналиб турибман-да, хола... Тўй қилмасак деяпман.

Шарофат ая чўчиб тушади.

Чой хўплаётган Ориф туйилиб қолади.

Ҳамида хола бирдек жилмайиб ўтираверади, «Ҳа гапираверинглар, барии бир менинг айтганим бўлади», деяётгандек.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима? Вой! Тўй қилмасак? Ҳазиллашяпсизми?

НОЗИМ: - Ҳа, тўй қилмасак.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима деяётганингизни биляпсизми?

ОРИФ: - Менинг ҳам каллам ишламаяпти, Нозим.

НОЗИМ: - Айтяпман-ку, ҳамма қиладигандек тўй қилмасак.

ШАРОФАТ АЯ: - Қатнаб келиб, нон синдириб, энди тўй қилмасак?! Э-э!

Куппа-кундуз куни қароқчидай! Ё муттаҳам жойимиз борми?

НОЗИМ: - Э-э, хола, муттаҳам деганингиз нимаси?

ШАРОФАТ АЯ: - Муттаҳамлик-да шу. Тўй қилмасак, демак, бир айбимиз бор-да?

МУРОД АКА: - Шарапат, келин! Унақа эмасдир. Эшитайлик-чи?

Босит чол нима гаплигини сўрамоқчи бўлиб, Ҳамида холага қарайди.

Ҳамида хола бошини чайқаб, «жим» деган ишора қилади.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимасини эшитади? Тўй қилмаймиз, шундай олиб кетаверамиз, деяпти-да.(ўрнидан туриб) Йўқ, мен ҳозир қизим билан ҳам гаплашай, намунаси нима экан.

НОЗИМ: - Холажон, ўтиринг. Мен охиригача айтай. Узр энди.

Қизингиздан сўрайдиган гап йўқ.

МУРОД АКА: - Ҳа, гапирсин, гапирсин. Шарапат, келин, ўтиринг.

Оғзидан чиқиб кетди. Узр деяпти-ку.

НОЗИМ: - Қачонгача биз меҳнатимизни оёқ остига ташлаймиз,
топтаймиз?

ШАРОФАТ АЯ: - Ким топтабди меҳнати?

НОЗИМ: - Артист хонанданинг оёғи тагига пул сочиш – топташ эмасми?

МУРОД АКА: - Ҳа, у энди нотўғри, ношукурчилик.

НОЗИМ: - Иккита ёшнинг бошини қовуштириш учун бой камбағал,
камбағал эса гадо бўлиши керак. Ахир, тўйдан кейин ҳам улар
одамга ўхшаб яшасин, биз ҳам кун кўрайлик! Тўйнинг мардикор
қуллари, қора меҳнатда яғир елкаларимизга офтоб тегсин-да. Шуни
биринчи бўлиб сиз бошлаб беринг. Биз ёнингизда турамиз.

Шарофат ая ёқасини ушлайди.

Мурод ака чидамай нос отади.

Ориф Нозимга қараб анграяди.

Нозим шоирона жўшган эди.

Фақат донишманд кампир – Ҳамида хола жилмайиб ўтирар эди.

ШАРОФАТ АЯ (худди ўзига гапиргандек): - Сал орқаси бор эканми?

Нозим дарров ўзини босиб олади, жўн, оддий гапирди.

НОЗИМ: - Мен намуна деб шуни айтдим.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳм-м...

НОЗИМ: - Келинг, қариндош-уруғнинг ўзи тўпланайлик. Яхши ниятлар
қилиб, оқ тилақларимизни билдирайлик. Бир кун тўй қилиб, кейин
ўн йил қарз тўламасдан, икки ёшнинг бахтини кам-кўстсиз яратиб
берайлик. Ёмон гапни айтяпманми? Булар кейин одамга ўхшаб
яшасин-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Тўй қилмай одамга ўхшаб яшагани қанақа бўлади!

ОРИФ: - Ўйлаб гапираяпсизми? Минбарга чиқиб олдингиз.

НОЗИМ (Орифга қаттиқ кўз тикиб қўйиб, кейин Шарофат аяга): - Хола,
қанча яқин қариндошингиз бор? Йигирматадир. Ўттизтадир.
Қолганларини фақат тўй-маъракада кўрасиз, унча яхши танимайсиз
ҳам. Ошингизни еб, ароғингизни ичиб кетадиганларни қўяверинг.
Ҳай, ана қирқта бўлсин.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен битта ҳам гапингизга қўшилмайман! Хўш?

НОЗИМ: - Сиз бошлаб беринг! Яқин қариндошлар даврасининг ўзи етади.

ШАРОФАТ АЯ: - Сиз намуна деб шуни айтяпсизми ҳали? Тўй эмас,
ўтириш. Шуни мен бошлайми? Бир ёқдан дайдиб келган чулчит
эмасмиз.

НОЗИМ: - Хола, биз ҳавас қиладиган ўша илғор халқларники шунақа.
Улар чақа тангасини ҳам санайди, бизга ўхшаб сочавермайди.
Биласизми, қанақа улуғ ишни бошлаб беришингизни?

ШАРОФАТ АЯ: - Улуғ иш? Бўлмаса, бошласин улуғлар. Камбағалга ким эргашади? Камбағалники - камбағалга, намунаси гўр бўладими?

МУРОД АКА: - Э-э, бўлмайди! Камбағалнинг орияти бойникидан кам эмас. Лекин бой камбағалга эргашмайди. Мен ҳам тушунмаяпман: нимага тўй қилмаслик керак? Биров қўймаптимми?

ОРИФ: - Мен ҳам. Нозим, бўлди. Намунча бу ҳис-ҳаяжон?

ШАРОФАТ АЯ: - Намунани, ана, бойлар кўрсатсин. Бечора меҳнаткаш меҳнатни ҳам қилсин, ҳам намунасини кўрсатиб берсинми?

НОЗИМ: - Бойликдан камингиз йўқ, хола. Кўнглингиз бой!

ШАРОФАТ АЯ: - Кетини очиб кулади! Мени мазахга қўяман деманг. Ана, уйланинг-да, ўзингиз бошланг! Бизлар эргашамиз. Лекин ҳозир мен бошламайман. Элникини еб юрибман. Фурур қарзим бор. Сизлар ўтириб туринглар, мен ошдан хабар олай.

26. Муллои беамал

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Саодат Салима опага тушунтиряпти.

Салима опа тез-тез бош силкиб эшитади.

Саодатнинг куйиб-пишиб тушунтиришидан биламизки, гап Султон ҳақида, гап бўлганда ҳам муҳим гап.

САЛИМА ОПА: - Шунақами? Бу Султон жуда ичидан пишган чикди-ку.

Ишқилиб, ўзинг хафа бўлмаяпсанми?

Саодат: - Йўғ-э, ойи, нима деб йўқ дейишимни билмай юрган эдим.

Султон акамга бўлмаслигимни ҳам билар эдим.

САЛИМА ОПА: - Вой, олдин ҳам гаплашган эдингми?

Саодат: - Шу гапними?

САЛИМА ОПА: Ҳа.

Саодат: - Йўқ. Лекин, ойи, бунақа нарсани одам гаплашмаса ҳам билади-ку. Кўнглим сезар эди Уйланадиган йигит ҳам бунақа... акадек муносабатда бўлмайди-да. Шунинг учун холам хафа бўлмасин, хўп деб турай, Султон акамнинг ўзи билан гаплашаман десам, Султон акам ҳам у ёқда тайёрлаб турган экан.

САЛИМА ОПА: - Энди бу гапни эшитса, Жумажон ўлади!

Саодат: - Сиз дадамга айтинг. Дадам - Ўткир поччамга, поччам – холамга.

САЛИМА ОПА: - Гапинг тўғри, Ўткир ётиғи билан тушунтирсин. Шу вақти Султонбойнинг йўқолиб қолганини қара-я!

Саодат: - Йўқолмаган, ойи, қочиб юрибди.

САЛИМА ОПА: - Қочиб қаёққача боради?

Саодат: - Уйланмагунича айтмайди. Қизиникига бошқа совчилар қатнаб, қўймаётган экан, бу ҳам совчи юборган.

САЛИМА ОПА: - Ки-им?

Саодат: - Султон акам.

САЛИМА ОПА: - Эҳ-ҳе, бу ёқдагиларга айтмай?

Саодат: - Бари бир йўқ дейишади деган-да.

САЛИМА ОПА: - Оббо мўмин-қобил-эй. Бизларга, ота-онасига айтмай уйланаверар экан-да. Оббо! Яхши ҳам отанг, сарполарини тўғрилайверайлик, десам, шошмай тур, деди. Худди билгандай.

Саодат: - Мен ҳам юрагини ёрганман, Япониядан кийимларингизни олиб келаман, деб.

САЛИМА: - Нимага юраги ёрилади?

Саодат: - Мени ҳам оласиз, деганман-да.

САЛИМА ОПА: - Вой, шайтон қиз-эй! Ҳали шунақа ҳазилларинг ҳам бор эдими? Ишондими шунга?

САОДАТ: - Ишонмаса ҳам мазаси қочиб қолди.

САЛИМА ОПА: - Ўлмагайсан! Кейин айтдингми?

САОДАТ: - Йў-ўқ. Дилоромига ҳам икковимиз аҳил кундош бўлиб яшаймиз деган эдим, хурраси учиб кетди. Ҳа, бирга яшайверамиз, дедим.

САЛИМА ОПА: - Вой, қизи тушмагур-эй, уларни ҳам ўлдирибсан-ку.

Салима опа кулади, унга Саодатнинг ўзи ҳам қўшилади.

САЛИМА ОПА: - Иккинчи бунақа қилма-я. Қизи кейин сени бир умр ёмон кўриб қолади.

САОДАТ: - Унақа содда эмас. Ҳали дугона киришиб кетамиз. Жумагул холам яхшилар, ишқилиб қон босимлари кўтарилиб кетмасин.

САЛИМА ОПА: - Иш каттариб кетибди-да. Жумагулга – чатоқ. Аралашмасак бўлмайди. Ишқилиб, чидаб берсин. Ўзини таппа ташлаб юбормаса, бўлди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Токчадаги телефон жиринглайди.

Ўзи бир муждага интизор бўлиб турган Давлат кўлида боласи билан югуради.

ДАВЛАТ: - Да-аҳ!.. Э-э, Раъно... Шунча қилгуликни қилиб, яна телефон?.. Бўлди! Хотиним... Санамжон ҳам кетиб қолди. Сиз ҳам керак эмассиз энди... Ҳа, сизда айб! Сиз расво қилдингиз! Эшитмайман! Бошқа келманг! Менга гапирманг! Мен сизни ёмон кўраман! Тамом!..

Телефон узилиб, тут-тутлаб қолади.

Давлат гапдан тўхтаб, қулоғидан гўшакни олиб, хайрон қарайди.

ДАВЛАТ: - Э-э, қандай қутуламан энди.

Кейин сўкиниб, гўшакни аппарат устига қарсиллатиб уради.

ДАВЛАТ: - Ҳе, падарига лаънат! Ўзимга минг лаънат!

Кейин бирдан ўғлини эркалатади.

ДАВЛАТ: - Отажоним! Ота ўғлим! Жоним болам!.. Яшаймиз, арслоним!
Фақат ўтиб олай, қутулай. Ойинг имкон берсин, болам! Қажоққа
кетди экан? Ростдан ҳам ўзи айтганини қилса-я?

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ОШХОНАСИ

Дилором хушнуд, тўртта ликопчадаги аччиқ-чучукни кўкат билан
безайди.

Дилафрўз кўлидаги бир даста қошиқни кран тагида шалдиратиб
ювади.

ДИЛАФРЎЗ: - Сизни энди юртига олиб кетадими?

ДИЛОРОМ: - Ўзи шу ерда ишда қолади, деяпман-ку. Домла бўлади, сени
ўқишга киргизиб кўяди.

ДИЛАФРЎЗ: - Мен бу ерга кирмайман. Европага, йўқ, Японияга кетаман.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, у ёқда сенга кўрпача тўшаб қўйибди. Аввал бу ерни
эплаб ол.

Шарофат ая ёниб-тутаб киради.

Дилором аясининг авзоини кўриб, захраси учайди.

Дилафрўзнинг кўлидаги қошиқлар чиғаноққа шарақлаб тушиб
кетайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим, бу нима қилганинг?! Нималар қилиб юрибсан?

ДИЛОРОМ: - Ая, нима, бир нарса қилибманми?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳали хабарим ҳам йўқ, де!

Дилором лабини тишлаб, аясига тўғри қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Сендан сўраяпман?

ДИЛОРОМ: - Нимани, ая...

ШАРОФАТ АЯ: - Аяламай кет!

Шарофат ая Дилоромнинг ёнига учиб бориб, биқинидан
чимчиламоқчи бўлади.

Дилором буралиб ўзини тортади. Вой-войламоқчи бўлади, лекин
фақат лабини буради.

Шарофат ая кескин шивирлайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Жим-э! Унингни ўчир!

Дилафрўз отилиб келиб, опаси билан аясининг ўртасида туриб
олади.

Шарофат ая аламдан йиғлаб юборай дейди.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой устомон! Гапларига лакқа учибман. Вой, менгина ўлай! Хўп дебман-а. Ўзим емай-ичмай ўстирган қизимни бери-иб ўтирибман.

ДИЛОРОМ: - Нима бўлди, ая?

ШАРОФАТ АЯ: - Ўл бўлди, дард бўлди! Сени бир бевами, эрдан чиққан хотинми қилиб тушириб оламиз деяпти. Тўй эмас, худойи!

ДИЛАФРЎЗ: - Қанақа, тўй бўлмаса?.. Лимузин ҳам келмайдими?

ШАРОФАТ АЯ: - Йўқ, йўқ! Ҳеч нарса йўқ! Беш-ўнта қариндошни чақирамиз, танца тушади, кейин яшайверишади, дейди.

ДИЛОРОМ: - Ая!

ШАРОФАТ АЯ: - Сен шунақа, тегсам бўлди, дегансан-да а? Бўлмаса, нимага тили бир қарич? Бир айбинг бор сани.

ДИЛОРОМ: - Ая! Юз марта сўрадингиз. Ҳеч қанақа айбим йўқ. Қасам ичайми? Лекин мен мени ундай тўй қилиб оласизлар демайман-ку. Э-э, тўйи ҳам бошидан қолсин.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага бунақа дейди бўлмаса?

ДИЛОРОМ: - Билмасам.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, тўхтатаман! Дили, ҳолва-майизини йиғиштир! Қўлига тутқазаман.

Дилафрўз чаққонлик ширинликларни яна целлофан халталарига сола бошлайди.

Дилором унинг ишига қараб туради.

ДИЛОРОМ: - Сизга шу керак эди.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима қил, дейсан бўлмаса?

ДИЛАФРЎЗ: - Ая, бурда патирларни нима қилай?

ДИЛОРОМ: - Ҳаммасини сол. Ушоғи ҳам қолмасин.

ДИЛАФРЎЗ: - Еганим нима бўлади энди?

ДИЛОРОМ: - Тешиб чиқади. Ўласан.

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, қизим, энди сенинг аччиғингни кўтараманми? А нима қилай? Тўй йўқ, қариндош-уруғнинг ўзига бир ошу об берсак бўлди, деяпти. Битта ўзим эшитмадим-ку.

ДИЛОРОМ: - Билмасам, банд қилиб қўяй дегандир. Совчи келиб турганини эшитган-ку.

ШАРОФАТ АЯ: - Хўп, қизим, бунга ҳам майли дедим. Лекин одамга ўхшаб олсин!

ДИЛОРОМ: - Ая, мен бориб айтайми шу гапни?

ШАРОФАТ АЯ: - Сен нима қилиб бўлса, шунга тегмоқчисан.

ДИЛАФРЎЗ: - Манави бўлак ҳолвани ҳам солайми?

ДИЛОРОМ: - Яна қайтараман десангиз, кейин орзу қилмасам ҳам бўлади.
Ёстиқ қиласиз.

ДИЛАФРЎЗ: - Эй, менинг гапимга ҳам ҳеч ким қулоқ соладими? Дилор
опа тарқатгани нима бўлади?

ШАРОФАТ АЯ: - Бошлаган эдингларми?

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа, ўзим бераман деб олиб кетди.

ШАРОФАТ АЯ: - Бу қизга нима экан-а! Кўпми?

ДИЛАФРЎЗ: - Анави совчи бўлиб келганларникига, кейин яна йўл-
йўлакай бераман, деди.

ДИЛОРОМ: - Ўзинг бориб, еманглар, захари бор экан, деб қайтариб йиғиб
келасан.

ШАРОФАТ АЯ: - Болани қийнама. Э-э, худойим, қайси гуноҳимга бу
азоблар! Дили, нарсаларини шундай қўйиб тур. (Дилоромга, босиқ
оҳангда) Нима, жуда камбағалми? Ота-онаси нима иш қилади?

ДИЛОРОМ (ўзини тутиб олиб, яраш оҳангида): - Унақа жуда камбағал
эмас.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага тўйсиз... ўғринча туширамиз дейишяпти
бўлмаса?

ДИЛОРОМ: - Ота-онасига айтолмай юргандир.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, шўри-им! Ота-онасидан нимага яширади? Ё бирон
айбларинг борми? Сан ўзинг нима қилиб юрибсан, қизим?

ДИЛОРОМ: - Ая, наmunча айб-айб деяверасиз?

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, йўқ денг ҳали ҳам. Ширинлигини ўзим йиғиб келаман,
еб қўйишмаган бўлса.

ШАРОФАТ АЯ: - Ахир, ота-онасига айтмайдиган бу қанақа уйланиш? Э-
э, шунга бу болалар келиб юрибдими? У ёқда ҳам хотини йўқми,
ишқилиб? Яна хотин устига тегаётган бўлма. Хотини борлигини
яшириб, тўй ўтгандан кейин шунақа бўлди деб, тузоққа тушириб
ўтирмасин.

ДИЛОРОМ: - Йўқ, ая, алдамайди, аниқ биламан.

ШАРОФАТ АЯ: - Хўп, нимага ота-онасидан яширади бўлмасам, а?

Шарофат ая яна куйиб, уҳ тортади.

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим! Одам қиладиган иш эмас бу! Бошингга нима
бало орттиргансан!

Дилором деразага сўлғин қарайди.

Дилафрўз умидланади.

ДИЛОРОМ: - У ёқда холасининг қизини олиб берамиз дейишган.
Бешиккертти ҳам қилинган экан. Шунга бу мени айтолмай, қочиб
юрибди.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой-бў-ў! Дили қизим, битта сув бер. Ичим куйиб кетди. Бу мусибат ҳам бор экан-да.

Дилафрўз чойнакдан совуқ чой қуйиб, аясига тутади.

ДИЛАФРЎЗ: - Мана, чой ичинг. Яна томоғингиз ҳам оғриб юрмасин.

ДИЛОРОМ: - Ойи, мусибат деманг. Ўзи эзилиб турибман.

ДИЛАФРЎЗ: - Опа, эзилиб ўтирасизми? Йўқ денг - қўйинг. Ойимни ҳам чақириб олар эдик. Бир йилдан кейин...

ШАРОФАТ АЯ: - Мусибат-да, қизим. Ўзингни нима тўғга ураётганигни билияпсанми? Шапалакка ўхшаб куйиб кетасан-ку. Э-э, тавба, ота-онасига айтмай! Ҳеч ўйлаяпсанми? Нимага бошда шуни менга айтмадинг?

ДИЛОРОМ: - Айтганимда нима қилар эдингиз? Айтолмадим.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳм-м. Бу бола мунча оташин десам? Ҳа-а, эгалик қилиб олай, тўйсиз беришга кўндираман деган, ҳисоб-китоб қилган! Ҳа-а! Ана! Вой, мени тоза худо уриб қўйган экан-ку.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳа, ая, шу учун айтяпман-да, Сарвар ака яхши деб. Сиз ҳам борар эдингиз... опамнинг боласига қарагани.

ШАРОФАТ АЯ (босикроқ оҳангда): - Жим, Дили, сен аралашмай тур.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳе, ўлсин алдамай! Яна опқочиб кетаман, дейди!

КЎЧА

Қош қорайган.

Султон кира машинадан тушади.

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Ҳовли хувиллаган.

Дорда осилган оқиш кўйлак, битта майка, учта дастрўмол енгил шабадада ҳилпирайди.

Султон киради.

Жим-жит ҳовлида индамай ўтиради.

Ҳамида холанинг ҳовлисига қараган туйнук қорайиб кўринади – у ёқда ҳам ҳеч ким йўқ.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Ҳовлидаги бор чироқ, уйнинг чироқлари – ҳаммаси ёнган, худди Гулсанамни чироқлар ҳам кутаётгандек.

ДАВЛАТНИНГ УЙИ

Давлат бир кўлида боласи, бир кўлида супурги, уй супуришга уриняпти.

Гидамнинг бурчаги тагида нимадир бордек.

Давлат гидамини қайириб, қарайди: соч турмаклайдиган тўғноғич.

Давлат уни кўлига олиб, ижирғанади, кейин деразадан ташқарига отади.

Кейин бирдан ўйлаб, Давронни кўтарганича тўғноғични излашга чиқиб кетади.

КЎЧА. «МАТИЗ» САЛОНИ

«Матиз» салонида Гулсанам келяпти.

Ҳайдовчи бир нарсаларни сўрайди, Гулсанам хаёл суриб, эшитмай қолади.

Ҳайдовчи қайта сўрайди.

Гулсанам шоша-пиша жавоб беради, кўли билан илгарини кўрсатади.

ЧОЙХОНА

Ўша манзара. Тўрт ошхўр дўст.

ИСМАТ: - Ўлдирса, ош ўлдирсин экан-да.

СОБИР: - Ош ҳам бор бўлсин-э. Тўйда ҳам ош, маъракада ҳам, уйда ҳам, чойхонада ҳам.

ШАРИФ: - Ўтирганимизга ҳеч қанча бўлгани йўқ. Ҳар уч-тўрт кунда чойхона қилаверсак, хотин дод деб юборади. Муҳаммад, катта буюртма олдингми?

Муҳаммад чўнтагидан ҳовучлаб майиз, ҳолва, шоколад, кейин қоғозга ўралган ҳолва чиқаради.

МУҲАММАД: - Бўлиб олинглар. Уйга берасизлар. Рашид аканикидан.

Йўлда келаётсам Зайниддин аканинг қизи берди, тарқатиб юрган экан.

ИСМАТ: - Э-э, бўлибдими? Кимга?

МУҲАММАД: - Ўша куни ўтирди-ку.

СОБИР: - Ҳа, яхши. Қўша қарисин!

ИСМАТ: - Айтдим-ку, севги-муҳаббат деб. Мен билар эдим. А Шариф?

ШАРИФ: - Нима деймиз? Бахтини топсин. Маҳаммад, ошинг шунга эмасдир?

МУҲАММАД: - Бугун сизларни бир ҳайрон қилмоқчиман.

СОБИР: - Хўш-хўш?

Муҳаммад олдидаги қоғоз халтани очади.

ИСМАТ: - Нима бу? Писта-ю.

ШАРИФ: - Шунча писта? Икки юз грамм олсанг ҳам бўлар эди.

МУҲАММАД: - Ош шундан. Гуручнинг ўрнига.

СОБИР: - Пистадан?

ШАРИФ: - Нима, нима? Пистадан ош эканми?

ИСМАТ: - Э-э, мен ўзини тўртта есам, бошларимгача қичишиб кетади.

СОБИР: - Шундан ош бўлар эканми?

ШАРИФ: - Қичимангиз бундан эмас. Дўппингиздан.

МУҲАММАД: - Зўр бўлади. Кейин севги-муҳаббатни кўраверасиз.

СОБИР: - Қон босимини кўтариб юбориб.. Э-э, қўй, бир балони бошлама.

ИСМАТ: - Кунингдан бир кунинг қолса, палов е, пулингдан бир пулинг қолса, палов е.

ШАРИФ: - Писта ош бўлса – писта ош-да.

СОБИР: - Бандаси ношукур, юб юрган ошига қаноат қилмай, энди буни ҳам топибди.

ИСМАТ: - Сен, Шариф, бу дўппига кўп тегиनावерма.

СОБИР: - Э-э, қўй шуни, Исмаат аканг дўпписи билан туғилган.

(Муҳаммадга) Тўйи қачон... дарров тушириб олса керак?

МУҲАММАД: - Олдинги хабари бизга келади, уларнинг ҳам бу ерда бошқа таниши йўқ.

ИСМАТ: - Шариф, Абдурахмон аканинг ўғли нима бўлди энди?

ШАРИФ: - Қиздан кўпи йўқ. Биронта сочини супурги қилиб ўтиргани чиқиб қолар.

ИСМАТ: - Э тавба! Бўйимдай бўй топдим, кўнглимдай кўнгил топмадим экан-да. Шунча нарсалик бўлиб, ўзига хотин қидириб юрса.

СОБИР: - Мусофирчилик шу-да. Буни пул билан топиб бўлмайди.

ШАРИФ: - Топиб қўйишди. Энди ўзига бир кўрсатиб, нима дейсан, дейишади.

ИСМАТ: - Қандай кўрсатади? Шундан шу ёққа битта кўришга келадими? Ё бирдан тўйми?

ШАРИФ: - Йўғ-э, ҳозир ҳаммаси компьютер. Санобар ўзини кўриб гаплашиб ўтиради. Уни ҳам суратга тушириб, клип қилиб жўнатади.

МУҲАММАД: - Э-э шу рост а? Ўша ёқдаги одамни кўриб, гаплашиб ўтирса бўлар экан. Ўзим гаплашганим йўқ-ку-я. Лекин мундай (бошмалоғининг учи билан кўрсатади) кичкина камерача, компьютерга қўшасиз – бўлди!

ИСМАТ: - Қаранг-а!

МУҲАММАД: - Ҳа, ҳамма ёқда сотиб ётибди.

ИСМАТ (Шарифга): - Буниси қаердан?

ШАРИФ: - Шу атрофдан.

ИСМАТ: - Бахай, кимнинг қизи?

ШАРИФ: - Энди бўлсин, кейин айтаман. Сизга айтса, ҳозир бошлайсиз.
Уришиб юрмайлик.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Нозим қизарган, Ориф асабийроқ.

Ҳамида холанинг ўтириши ўша-ўша.

Мурод аканинг диққати ошган.

Шарофат ая ўктам, гаплари хужумкор.

НОЗИМ: - Хола, гап пулда ҳам эмас. Кенгроқ қаранг.

ШАРОФАТ АЯ: - Бари бир пулга тақалади-да. Пул бўлмаса, нима қила оласиз?

НОЗИМ: - Ана шу ерда нотўғри ўйлайсиз-да. Сиз учун пул бўлса бас – тўй, бахт шу! Лекин одамнинг ўзига ҳеч вақо қолмайди. Аксинча, энди шу кетган пулнинг ўрнини қоплаши учун яна, яна ишлаш керак.

ШАРОФАТ АЯ: - Қарз бўлса.

НОЗИМ: - Қарз бўлмаганда-чи? Меҳнат қилиб йиққани ўзига керак эмас эдими? Янги оилага янги уй солса, уйи бўлса, машина олса, ҳаммаси бўлса, курортларга бориб меҳнатининг роҳатини кўрса. Биласизми, бизнинг тўйларимизга кетадиган пулга келин-куёв Туркия ё Мисрда асал ойини ўтказиб келса бўлади. Ҳозир бемалол. Биз эса бориб Самарқанд ё Бухорони ҳам кўролмаймиз. Чунки пулимиз йўқ - тўйда ким-кимларга егизиб юборганмиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Шу ким-кимларнинг биронтаси бешу бегона эмас, элу халқ.

МУРОД АКА: - Еганлар дуо қилиб кетади. Шу керак-да.

НОЗИМ (киноя билан): - Ҳа, артистнинг оёғининг тагига сочганингизни ҳам дуо қилади. Сиз ҳам ердан супуриб олгансиз-да.

ОРИФ: - Э-э, Нозим, оддий одамларга нима деб ёпишасиз? Булар пулини бунақа сочмайди. Одамларни ҳам ўзгартирмоқчи бўласизми?

НОЗИМ: - Оддий одам ҳам сочади, шундай сочадики! Ким айтади сизни ёш, ўқимишли йигит деб? Ҳалитдан эскириб қолгансиз.

ОРИФ: - Мен эскирганим йўқ, сиз... аравадан олдинга чопиб кетяпсиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Нозимжон, жуда миямни ачитдингиз. Бу оташинлигингизни радиёлга қилсангиз бўлади. Ҳамма эшитади. Менга бўладиган гапни гапиринг.

НОЗИМ: - Бўладиган гап шу, хола. Тўй деб икки ёшнинг бахтини тўсманг деяпман..

ШАРОФАТ АЯ: - Ўз болаларимнинг бахтини-я?

НОЗИМ: - Ҳа, айтдим-ку, тўйнинг қулига айлантисиз деб.

ШАРОФАТ АЯ: - Шу гапингизни кўчага айтиб кўринг.

НОЗИМ: - Нимага кўчага?

ШАРОФАТ АЯ: - Ўтган одамни тўхтатиб, бизлар совчи, шу уйдан келин қилиямиз, лекин тўйсиз денг, қани, нима дер экан?

Нозим довдирайди, лекин дарров ўзини тутиб олади.

НОЗИМ: - Нима дейди? Сизга ўхшаб гапиради-да.

ШАРОФАТ АЯ: - Ука, неча йил ўқигансиз?

НОЗИМ - Олти йил?

ШАРОФАТ АЯ: - Йўқ, ҳаммаси? Мактаб билан.

НОЗИМ (унча англамай. ҳайрон бўлиб): – Ўн олти-ўн етти йил.

ШАРОФАТ АЯ: - Шунча йил ўқиб ҳам ўзбекчилигимизни тушунмадингизми? Нимага ўқитади ўзи?

Ориф қулиб юборади, Нозимга тегиздириб, Шарофат аяни қўллаб, ошириброк қулади.

ОРИФ: - Ҳа, хола!

Нозим Орифга бир қараб қўяди-ю, ўзини бефарқ тутишга ҳаракат қилади.

НОЗИМ: - Э-э, хола кўп нарсаси ўқитган, лекин, тўғри, ўзининг меҳнатини бунақа хор қилишга ўқитмаган. Ўзбекчилик деб ўзини бир умр эзишни ўргатмаган.

ШАРОФАТ АЯ: - Нима десам, гап топасиз. Ахир, тўй, хурсандчилик қилиб, байрам билан яшаса, эзилиш бўладими...

Нозим Шарофат аянинг гапини бўлади.

НОЗИМ: - Эзилиш бўлмайдами? Мана, қаранг. Ёш бир олим, кейин ундан жуда катта одам чиқади, балки дунёга донғи кетар, лекин ҳозир илмдан бошқа ҳеч нарсаси йўқ, тўй қилиши учун қарз кўтариши, ҳа, олим йигит қарз бўлиши керак! Кейин шу қарздан қутулиш учун неча йил мардикорлик қилади? Илмий иш қилиш, фан чўққиларига чиқиш ўрнига! Ҳа, биз ана шунақа қилиб илғор халқлардан орқада қолиб кетамиз. Улар Марсга чиқди, Венерага қўнади – биз... биз тўй қилиб, ош берамиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Ука, нима қиласиз менга дoston ўқиб? Битта бечора кампирни лаққа тушириб ўтирибсиз.

НОЗИМ: - Сизни туширдимми?

МУРОД АКА: - Шарофат, келин?

ШАРОФАТ АЯ: - Йўқ, ўзим тушдим. Энди бўладиган гапни мен айтай.

Сиз менга дакалад қилманг. Ўша олим йигитингизга мен валломатлик қилай. Ўз-ўзлик ўтирибмиз. Сиз ҳам энди қариндош, яширмайман, қизимнинг бахтини қайтармай – тўйни мен қилиб бераман.

НОЗИМ: - Э-э, хола... Шошманг.

ШАРОФАТ АЯ: - Фалончининг қизига нон синибди-ю, қайтиш бўлибди деган гапни эшитгандан кўра, қарз мен-оқ бўлай. Олимингиз, уялмаса, илмини қилаверсин. Бу қизим ҳали ёш, унга бошқаттан йиғинаман. Сиз айтган, яна азоб, лекин худойим шунақа азобларидан бенасиб қилмасин.

НОЗИМ: - Э-э-э...

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, лаганга жой очиб қўйинг, ошни суздираман.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Шом ғира-шираси.

Дарвоза эшиги очик.

Кўча ёруғ - тепада чироқ бор.

Давлат, кўлида Даврон, эшикка умид билан қараб, бетоқат кезинади.

Очик эшик рўпарасида такси тўхтаб, Гулсанам тушди.

Ҳайдовчи ҳам тушиб, машина юкхонасини очади.

Гулсанам икки кўлида икки целлофан халта билан ичкари киради.

Давлат шоша-пиша бориб, Давронни Гулсанамнинг кўлига тутқазади.

Гулсанам Давронни қаттиқ кучоклаб ўпади.

Давлат такси юкхонасидан целлофан халталарни олади.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Босит чол салом бериб киради.

БОСИТ ЧОЛ: - Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳ!

Шарофат ая гапидан тўхтаб, бошини қимирлатади.

Мурод ака ўрнидан туриб алик олади.

МУРОД АКА: - Ва-алайкум!

Нозим билан Ориф ҳам сакраб турадилар ва бараварига жавоб қиладилар, бунда Нозим шошгандан салом беради, Ориф эса алик олади.

НОЗИМ: - Салом-алайкум!

ОРИФ: - Ва-алайкум салом!

Ҳамида хола Босит чолдан имо билан сўрайди, чоли тушуниб, жавоб қилади.

БОСИТ ЧОЛ: - Намозимни ўқиб, кейин шу ерда ўтганларнинг ҳаққига тиловат қилдим. Болаларимизнинг ризқи бутун, умри фаровон бўлишини худодан сўраб, дуолар ўқиб ўтирдим. Бари бир, ҳангомага аралашолмаганимдан кейин... Хўп. Гап бўлди энди? Турайлик.

МУРОД АКА: - Э-э, қаяққа? Ҳали овқат бор. Келин?

Шарофат ая ўрнидан туради.

ШАРОФАТ АЯ: - Бўлди, олиб келяпман.

МУРОД АКА: - Опкелинг, опкелинг.

БОСИТ ЧОЛ (кампирига): - Турмаймизми?

ҲАМИДА ХОЛА (чоли эшитадиган қилиб): - Ош бор экан, шунини емасак, жавоб йўқ.

БОСИТ ЧОЛ: - Яна ошми? Э-э, берган ризқига шукур, лаганнинг устида ўлиб қолмасак ишқилиб. Ош, қазини, манти-норин.

ҲАМИДА ХОЛА: - Э-э, худойим-эй, бу кишимга нима ёқишини ҳам билмайман. Ҳар кунини ўн хил овқат олиб келаман. Бир хил овқат жонларига тегиб кетган эмиш. Қуртова қилиб бер дейдилар. Қуртовасини нима – билмайман.

ШАРОФАТ АЯ: - Қуртова? У нима овқат экан?

Нозим жуда қизиқиб қолади.

Ориф Нозимга савол назари билан қарайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Билмайман. Қурутни сувга солиб эзар эмиш.

ШАРОФАТ АЯ: - Шундан ҳам овқат бўлар эканми?

ҲАМИДА ХОЛА: - Ёшлигида Самарқанднинг бир қишлоғига борганида қилиб беришган экан. Ҳали ҳам шунга кўнгиллари кетади-да. Қилиб бер, дейдилар, мен билмасам.

ШАРОФАТ АЯ: - Қурутни эзганда ҳам мазасини чиқар эканми? Тавба!

ҲАМИДА ХОЛА: - Шунча нозу неъмат туриб... Одам қаригандан кейин бола бўлиб қолар эканми?.. (Нозимга қараб) Ука, бу гаплар бўлмайди. Одамлар нима қилса, шунини қилиш керак. Қиз бола уйдан тўйсиз чиқмайди. Чиққулик ҳам қилмасин. Бир қоп кепакка хотин оладиган замонлар ўтиб кетган.

НОЗИМ (Орифга, шивирлаб): - Чиқайлик, кўрасиз мендан.

ОРИФ: - Менинг ҳам гапим бор сизда. Одамни кўғирчоқ қилдингиз.

НОЗИМ (кўзи билан Босит чол ва Ҳамида холага ишора қилиб): - Булар бировникини эшитмайди, ўзиникидан қайтмайди. Сиз ҳам ҳазилни билмаган кал Фозил бўлиб олдингиз.

ҲАМИДА ХОЛА (худди Нозимнинг гапига жавоб бергандек): - Қулоғим оғирроғ-у, лекин керакли гапни эшитаман. Ҳамма нарса замонасига яраша. Тўкинчилик бўлса, тўй ҳам бўлаверади. Тўкинчиликдан кўймасин.

ШАРОФАТ АЯ: - Мен ҳам қизимни худойи қилиб чиқармасман!

ОРИФ (Нозимга): - Ўну нўл. Ўлдингиз!

НОЗИМ: - Сиз ҳам шу ёшингизда қариб кетгансиз.

КЎЧА

Дарвоза эшиги очилиб, Босит чолнинг кўлтиғидан олган Ориф, Нозим, Ҳамида хола, уларга эргашган Шарофат ая билан Мурод ака чиқади.

Кейин кўлини дастрўмолига артиб, Нозим кўринади.

ШАРОФАТ АЯ (Орифга): - Ана, мошинларинг ҳам келибди.

ОРИФ: - Бизларда мошин йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Ана, бояги мошин-ку. Ичидаги шопири ҳам ўша.

ОРИФ: - Ҳа-а.

НОЗИМ: - Э-э, кетмаган эканми? Шунча кутиб ўтирибдимиз-эй!

Одатий хайр-хўш бошланади.

ШАРОФАТ АЯ: - Яхши боринглар. (Ҳамида холага) Опа, алоҳида келинг.

МУРОД АКА: - Амакини олиб келинг. Бизнинг жойлар жуда баҳаво.

ОРИФ: - Раҳмат! Раҳмат!

Ҳамида хола жилмайиб бош ирғайди.

Босит чол ҳаммага бир-бир қараб кўйиб, худди ўзи буюриб қўйгандек, «Тико»га қараб юради.

Нозим хижолатли илжаяди, гуноҳкордек боши эгилган.

Шарофат ая аразли қараш билан Нозимнинг нигоҳини тутишга уринади.

Шарофат аяга қарашга Нозимнинг юраги дов бермайди.

«Тико» жойидан кўзғалади.

Шарофат ая аламли қараб қолади.

Мурод ака ниҳоят носқовоғини чўнтагидан олиб, бемалол нос отади.

«Тико» узоқлашади.

ШАРОФАТ АЯ: - Укангизга нима деб тушунтираман? Ҳаммасига кўнган эди, энди тўйни ўзимиз қилиб берамиз десам, жони чиқиб кетмайдими?

Мурод акани носнинг кайфи элитган, яна ҳам тўғрироғи, нима гапиришни билмаганидан, елкасини қисади.

ШАРОФАТ АЯ: - Яна дала, яна меҳнат. Шу иккита қизни жой қиламан деб, меҳнатнинг тагида эзилиб кетди ўзи. Дилафрўзга деганимиз ҳам бунга кетса, яна неча йил йиғинамиз?

МУРОД АКА (оғзида носи билан): - Бим-масам.

ШАРОФАТ АЯ: - Э-э, сиз ҳам!.. Ўзи асли шу боланинг гапи тўғри, ҳаммамиз тўйнинг қулимиз. Ҳе-ех, қани, тўғрига кун бўлса!..

КЎЧА

Шаҳар кўчасида «Тико» ғизиллаб кетаётир.

ОРИФ: - Сизни кўриб, шунча кутиб ўтирибдилар, деб ўйлабмиз.

БАҲРОМ АКА: - Э-э, ғилдирак айланиб турмаса, тирикчилик ҳам юрмайди, ука. Чиқишларингни мўлжал олиб келдим-да. Тўғри, ярим соат дам ҳам олиб олдим.

НОЗИМ: - Раҳмат, ака, барака топинг. Ёшларнинг дуоси ҳам ҳисобга ўтадимми?

БАҲРОМ АКА: – Шу ишни яхши томонга битирган бўлсангиз, сизники ўтмай, кимники ўтади. Бўлдимми, ахир?

ОРИФ: - Ҳа, бўлди, ака.

БАҲРОМ АКА: - Э-э, қойил! Бўлмайдиган ишни бўлдирибсизлар. Ўғилни уйлантирсак, совчилар тайёр!

ОРИФ: - Ҳаммасига, мана, шу укангиз сабаб. Ўзи уйланмаган бўлса ҳам уйлантиришни билади.

БАҲРОМ АКА: - Э-э, ҳали шунақами? (Нозимга қараб) Ука?

НОЗИМ: - Э-э, бу оширади. Ишимизнинг охири ғужала ҳали.

ОРИФ (тушунтирмоқчи бўлиб): - Тўйдан гап чиқиб, қизимизнинг онаси валломатлик қилиб...

Нозим Орифнинг биқинига қаттиқ туртади.

Орифнинг нафаси ичига тушиб, Нозимга олайиб қарайди.

Гапни Нозимнинг ўзи илиб кетади.

НОЗИМ: - Кучларинг етганича қилинглар, етмаганига ўзимиз ҳам қарашамиз, деди-да.

БАҲРОМ АКА: - Ҳо-о, ана бу мард одамнинг гапи бўлибди. (Орифга) Валломатлик қилди дедингизми? Ҳа, валломат она экан.

ОРИФ (Нозимга): - Нима гапирсам оғзимга урасиз! Мен сизга, нима...

БОСИТ ЧОЛ: - Одамлар бой бўлиб кетяпти а?

БАҲРОМ АКА: - Нимага бунақа дейсиз?

Баҳром акага қараган Босит чол эшитмаса ҳам, унинг юзидан нима деяётганини англаб, худди эшитгандек жавоб беради.

БОСИТ ЧОЛ: - Мошин кўпайиб кетганини айтаман-да. Олдинлари анча сийрак эди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Қулоқлари битган бўлса ҳам, яхши гапларни эшитиб ўтирадилар.

БОСИТ ЧОЛ: - Бир ёқдан тошиб чиққанга ўхшайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳа, одамлар бой бўлсин, тўйлар кўпайсин.

НОЗИМ (чолу кампирга ишора қилиб, Орифга): - Мана сизга қадим анъаналар.

БАҲРОМ АКА: - Лекин, укалар, сизларга қойил! Қизиққанымдан, қани, нима қилишди экан, деб бориб турган эдим. Боплабсизлар. Ҳали ўзларинг уйланмаган а?

ОРИФ: - Амаки, мен уйланаман яқинда. Бу ҳали бўйдоқ.

БАҲРОМ АКА: - Ўзи уйланмаган - совчи. Эплаганини қаранг.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Ошхонадан жаз-жуз товушлар келади.

Гулсанамнинг лип-лип этиб чаққон у ёқдан бу ёққа ўтганлари кўринади.

Ҳовлидаги ҳамма чироқлар ёнган, деразаларнинг ҳам ҳаммаси ёруғ - нимадир ғайрат сезилади.

Давлат ҳам ҳовлида ўғлини ғайрат билан кўтариб юргандек – нимадир рух, ўзгариш бор.

Гулсанам чиқиб «Запорожец» эшигини очади, ичкаридан кўрпа-кўрпачани олиб, эшикни ёпади, кўрпа-кўрпачани кўтариб, ичкари киради.

Гулсанам кўрпа-кўрпачани елкасида кўтариб ўтади – Давлат тушуниб, қувониб қарайди, қарармикан деган умидда.

Гулсанам уйдан рўйжа олиб чиқади ва «Запорожец»га ёпади, ҳафсала билан бекитади: кўзга ташланмай турсин дедими ё чанг— чунгдан пана қилдими, билмадик.

Гулсанам Давлат томонга қараб ҳам қўймайди.
Бу ишларнинг ҳаммасини Давлат ҳовлининг бир чеккасида,
Давронни кўтариб туриб, индамай кузатади.
Давлатнинг кўзларида хотинини соғинган эркакнинг қараши.
Давлат ўғлини секин эркалилатади.

ДАВЛАТ: - Отам, отам! Полвон ўғлим, қўзичоғим! Ойинг кўрпамни олиб
кирди, ўғлим. Бугун ярашамиз шекилли.

Эрининг бир нималар деб ғулдираётганини эшитган Гулсанам
деразадан қовоғини солиб қараб қўяди.

ГУЛСАНАМ (аччиқ киноя билан, ўзича) - Ярашаман деб ўлиб турибман.

27. Дардингки менга даво бўлбтур

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Ҳамида холанинг ҳовлиси туйнуғи ёруғ.
Сўри-каравотда ўтирган Босит чолнинг боши кўринади.
Ҳовлидаги стол устида тоғоралар, белбоғ-туғунлар.
Ориф ишбилармон кайфиятда ғоз туради.
Нозим чарчаган, хомушроқ кўринади.
Султон ҳам индамайди, худди ҳафсаласи пир бўлгандек.

ОРИФ: - Олинг, хола. Ўзингизга. Нима керак бўлса.

ҲАМИДА ХОЛА: - Эй, болам. Чолу кампирга ҳеч нарса керак эмас. Ҳа, бу чопон – амакингизга, бу материал менга бўлса керак. Бошқа аёл йўқ-ку ичимизда.

НОЗИМ (ўроғлик чопонларни кўрсатиб): - Булар-чи?

ҲАМИДА ХОЛА: - Ҳа, яхши, яхши, онаси ният қилиб йиғиниб қўйган экан. Бу чопон сизга, буниси, манави ўғлимга. Ҳа-а, бу нарсалар куёвники. (Султонга) Қуллуқ бўлсин, ўғлим, сарполар муборак!

Султон зўрға илжаяди.

НОЗИМ: - Да-а, Султонбой. Тепиб-тепиб тўздиринг, тенгқурлардан ўздиринг. (Овозини кўтариб, шахдам товушда) Хола, бу тоғорадаги нарсаларни нима қиламиз?

ҲАМИДА ХОЛА: - Тарқатасиз.

Нозим кулади.

НОЗИМ: - Биз кимга тарқатамиз?

ОРИФ: - Қўяверинг. Бу ерда куёвга ҳам бор.

НОЗИМ: - Ўзининг ҳолвасини ўзи ейдими? Шунча нарсани-я.

ОРИФ: - Ҳа, ҳаққи-да.

НОЗИМ: - Ҳаммасини емайди-ку. Одамларга тарқатиши керак.

ОРИФ (киноя билан): - Ий-э, одам керак эканми?

НОЗИМ: - Сиз тилимни қичитманг. Ўзингиз душман томонга ўтиб кетдингиз-у, яна кекирдагингизни чўзасиз.

СУЛТОН: - Ҳей, хей...

ҲАМИДА ХОЛА: - Бўлиб қариндошларга юборасизлар, ўртоқларингга тарқатасизлар. Қутлуғ нарсага кўпчиликнинг оғзи тегсин.

ОРИФ: - Ҳа, Хоразмга юборасиз.

СУЛТОН: - Дарагини эшитишса!

НОЗИМ: - Бу у ёқда менга қарши туриб олди! Шунча ҳай дейман, ғалча, тушунмайди.

ҲАМИДА ХОЛА: - Мен борай. Бугун овқат олиб кирмасман. Шунча нарсаларинг бор.

НОЗИМ (овозини кўтариб): - Раҳмат, хола. Биз ҳам тўйларингизда хизмат қилайлик.

ҲАМИДА ХОЛА: - Айтганингиз келсин. Энди биз – чолу кампирнинг нима ҳам тўйи бўлар эди.

НОЗИМ (сал ўнғайсизланиб, Нозим билан Орифга): - Ўйламай гапириб юборибмиз-у. (Ҳамида холага) Ҳа, тўй, тўй бўлмаса, яхши кунларингизга, хола!

ҲАМИДА ХОЛА: - Барака топинг. Илоё, сизга ҳам келин битсин! Ёлғиз бошингизни иккита қилсин!

НОЗИМ: - Э-э, ҳа, бизнинг тўй сизнинг ҳам тўй-да, хола.

ҲАМИДА ХОЛА: - Худойим ҳаммани тўйларга етказсин.

Ҳамида хола ўз нарсаларини олиб, чиқади.

ОРИФ: - Зўр кампир экан! Чоли ҳам зўр!

НОЗИМ: - Лекин сиз ғирт экансиз!

ОРИФ: - Узр энди, бўлди. Ҳозир ҳам ғалча дедингиз. Бунақа шумликларингиз тушимга кирибдими?

СУЛТОН: - Ҳей, уришманглар. Нима бўлди ўзи?

НОЗИМ: - Э-э, ваъзхон бўлдим, минбар шоири бўлдим. Бунақа уста эканимни ўзим ҳам билмас эканман. Кампирни кўндириш учун ўзимни ҳар мақомга соламан, мана бу ишни бузиб туради-да!

ОРИФ (Султонга) - Тушунмадим-да. Олифталиқ қилаётгандек туюлаверди. Тўй қилмаймиз, деди, ўзбек халқи ундай-бундай деб лекция ўқиб кетди. Мақсади бошқа экан, билмабман. (Нозимга) Узр энди, ростдан ҳам ақлим етмай қолди. Лекин сизга беш!

НОЗИМ: - У ерда сиздан бошқага кучим етмаса...

СУЛТОН: - Хўп, нима, тўй бўлмайдиган бўлдимми? Унда бу нарсалар... қайтдимми?

НОЗИМ: - Йўғ-э, Султон. Аввал келинг, бир табриклаб кўяй! Бу ёққа келинг-да.

Султон Нозимга қараб юради. Нозим уни кучоқлаб кўтаради.

Султонга ҳали қувонч етиб боргани йўқ. У Нозимнинг кучоғида бефарқ силкинади.

НОЗИМ: - Э-э, намуноча! Бир қоп гўштга ўхшайсиз.

У Султонни ерга кўяди.

НОЗИМ: - Белим узилиб кетай деди. Одам ҳар куни уйланадими? Сал кувониш ҳам керак-да.

ОРИФ: - Яримтага чиқариб юборинг. Ё опкеб қўйгандир? (Султонга) Борми? Ювамиз.

СУЛТОН: - Бор, иккита олиб келганман. Аввал нима бўлганини айтинглар. Сизлар кетгандан кейин Давлатнинг хотини йўқолиб қолди. Шунини излаб, аэропортга, Отчопарга борган эдим. Қайтишда олиб келганман.

НОЗИМ: - Хотини йўқолиб қолди? Хотин ҳам йўқоладими?

СУЛТОН: - Билмайди. Боласини ташлаб чиқиб кетган. Ўзи чиқолмай менга айтди. Уй ёққа кетаётган бўлса, тўхтат, деб.

НОЗИМ: - Э-э, чатоқ-ку.

ОРИФ: - Айтмадимми, шу олифтанинг оёқ олиши ёмон! Мана, яхши бир кунда қилиб ўтирган иши! Бор-э, сендақа саёқни бошимга ураманми, деган-да, кетворган. Ҳа, хотини одам эмасми?

СУЛТОН: - Топилади, қаёққа ҳам кетарди. Айланиб-айланиб келади-да. Боласи бор. Нозим, қани, гапиринг!

НОЗИМ: - Ҳеч бўлмаса, телефон қилиб қўяйлик. Ёрдам-пордам керакдир. Ўзини бир нарса қилиб қўймайдими?

ОРИФ: - Ким, Давлат, а? Шу ўзини бир нарса қиладими? Жонини оғритмайди у.

НОЗИМ: - Гулсанам деяпман.

ОРИФ: - Хотинини топиб беришни ҳам бизларга айтади.

СУЛТОН: - Айтди, изладим, деяпман-ку.

ОРИФ: - Бизга ҳам изланглар, дейди. Унинг эшагини ҳам биров сувдан чиқариб бериши керак.

СУЛТОН: - Телефон қиламиз ҳозир. Олдин гапиринглар.

ОРИФ: - Ўзининг хотини, ўзи изласин.

НОЗИМ: - Хў-ўш, Султонбой, нон синди! Бошларингни (қўлларини чўзиб, жуфт қилиб кўрсатиб) мана, бундай бирлаштириб қўйдик. Қовуштириш, тўй масаласига келсак, бу ҳам ҳал. Тўйдан кейин уй ҳам тайёр, бориб туриб, илмингизни ҳам қилаверасиз. Агар илм қиламан десангиз. Бўлдими?

СУЛТОН: - Тўй? Тўйни нима билан қиламан? Уйга айтолмасам.

НОЗИМ: - Девонанинг ишини худо тўғрилади. Ўзлари тўй қилиб беради.

ОРИФ: - Ҳа, шунга келишилди.

СУЛТОН: - Нима? Ҳазиллашяпсизларми?

НОЗИМ: - Ҳеч ҳам ҳазили йўқ. Мен мардларча олишдим, тўй қилмайлик деб. Лекин ялмоғиз кампир оғзидан ўт пуркади, тутун қайтарди, пари қизимни тўйсиз чиқармайман, ўзим қилиб бераман, деб туриб олди. Қиличлар синиб, қалқонлар тешилиб, лекин зафар кучиб қайтавердик. Яна ҳайдаб юбормаганига худойимга санолар айтиб.

ОРИФ: - Нозим қаттиқ курашди лекин.

СУЛТОН: - Мен... мен нима қиламан энди?

НОЗИМ: - Нима қилар эдингиз, уйланасиз! Ё бошқа ниятингиз ҳам бор эдими?

СУЛТОН: - Ориятим йўқми менинг? Одам эмасманми?

НОЗИМ: - Э-э, Султон, шунча масалани битириб келдик, ҳали ориятингиз ҳам қараб турган эдими?

СУЛТОН: - Дилоромнинг онаси тўй қилиб берса... мен қандай бош кўтариб юраман?

НОЗИМ: - Кўтарманг! Қаёққа кўтарасиз, тўй қилишга пулингиз бўлмаса? Эги-иб ўтираверинг.

ОРИФ: - Ҳозир уйланишни ўйлаш керак. Кейин, онаси қарзга демаяпти-ку. Шундай тўй қиламан, деди.

СУЛТОН: - Ана шуниси ёмон-да.

ОРИФ: - Нимаси ёмон? Бир-бирларингни севсаларинг бўлди-да.

СУЛТОН: - Мен мутеъ бўлиб севолмайман.

НОЗИМ: - Ий-э, бошим тоз, кўнглим ноз бўляпти-ку. Биттасига кўниш керак-да.

Шу пайти Султоннинг қўл телефони жиринглайди.

Султон телефонни қулоғига тутди.

СУЛТОН: - Алё?... Давлат?.. Ҳа, келдими? Қаёққа кетган экан? Бозоргами?.. Сен бўлса, нималар деб юрибсан...

НОЗИМ: - Менга беринг. Гаплашай.

СУЛТОН: - Мана, Нозимга беряпман.

ОРИФ: - Хотини кетиб қолса, келиб қолса, ғалати-ю...

Телефонни Нозимга узатади.

НОЗИМ (гўшакка): - Ҳа, қочқоқ номардларга саломлар... Хотинингиз топилдими? Табрик, табрик... Ўзингиз номардман, дедингиз, кейин, номардни номард дейди-да... Ҳа, бўлди, вазифани бажардик!.. Келинг, ювамиз.. Қизнинг онасини кўндириб, нон синдириб келдик!... Ҳа, синдирдик-да... Ҳа, ҳаммаси шу билан ҳал. Энди бу ёқда Султонбойга ялиниб турибмиз... Нон синдириб келдик, энди сиз йўқ- деманг, деб... Бугун чиқолмайдиларми?.. Хўп, зоримиз бор, зўримиз йўқ... Эртага бўлса, эртага-да... Бўпти.

Нозим телефонни Султонга узатади.

НОЗИМ: - Хўп, энди уйга кирайлик. Қайнона куёвнинг дўстларини яхши кўрадимиз, йўқми, тоғораларни очиб биламиз.

ОРИФ: - Кўтардикми?

НОЗИМ: - Ташиймиз. Қирқ кун бўлмаса ҳам, уч-тўрт кун байрам қиламиз энди.

СУЛТОН: - Нима байрам? Расво қилиб келибсизлар!

ЎТКИР АКАНИНГ УЙИ

Жумагул опа эрининг қўйлагига дазмол босяпти.

Ўткир ака пул тахлаб, костьюми чўнтагига, кейин сумкага жойлаяпти.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мунча пулни нима қиласиз?

Ўткир ака хотинига қарамай гапиради.

ЎТКИР АКА: - Мошин бозорга ҳам борамиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бу пул мошинга етадими?

ЎТКИР АКА: - Эскироғига етиб қолар.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳазиллашяпсизми, ўғил уйлантираман деб турган одам, пулни эски мошинга уриб? Мен бошқалардан кам қилишингизга йўқ қўймайман.

ЎТКИР АКА: - Султоннинг тўйига ҳам худо етказди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тагингиздаги етади. Эскини бошингизга урасизми? Ўғлим ишлаб топганига ўзи олар. Ҳозир пулни қочирманг. Борамиз, Султонни кўндирасиз, қайтиб келиб тўйни бошлаймиз.

ЎТКИР АКА: - Нима деб кўндираман?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ий-э, ўша топганига уйланмайди! Шунга кўндирасиз-да.

ЎТКИР АКА: - Кўнмаса-чи? Шунга уйланаман, олиб берасизлар, деб туриб олса?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ким олиб беради? Ё ота-бола менга айтмай келишиб олдингларми?

ЎТКИР АКА: - Ҳеч ким ҳеч нарсани келишгани йўқ. Айтяпман-да. Катта йигит бўлиб қолди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Катта йигит ота-онанинг гапига кирмайдими? Ҳа, бир гап бор. Яширяпсиз.

ЎТКИР АКА: - Келиб-келиб сендан яшираманми? Мабодо деяпман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мабодо-пабодо йўқ. Келин Саодат бўлади, вассалом!

ЎТКИР АКА: - Саодатнинг ўзи топиб келди-ку бу гапни. Ҳеч тегаман деб тургани йўқ.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шундай мард қизни қўлдан чиқарамизми? Ўйлаб гапиряпсизми?

Ўткир ака кифтини қисади.

ЎТКИР АКА: - Ўзинг биласан. Мен бир омади гапни айтдим.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Сиз ҳалитдан бунақа бўшлиқ қилманг. Боргандан кейин қаттиқ тулинг. Тамом, ё бизни дейсан, ё ўша топганингни, дейсиз. Бунақа бўшашаверсангиз, ҳурматингиз қолмайди.

ЎТКИР АКА: - Хай, борайлик-чи?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Айтмаяпсиз, шунча пул нимага кераклигини.

ЎТКИР АКА: - Керак бўлар, ахир. Бегона жойда белимга қувват.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шу сизда бир сир бор. Мошин олмайсиз, биламан.

ЎТКИР АКА: - Пулсиз юргандан кўра, пул билан юрган яхши.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Менга қаранг. Нимага одамга қарамай гапиряпсиз?

ЎТКИР АКА (бурилиб хотинига қарайди): - Мана, қарадим. Қизиқсан-эй.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўзимга тўғри қарамаяпсиз. Ҳа, бир нарсани яширяпсиз.

ЎТКИР АКА: - Об-бо, Шерлок Холмснинг урғочиси бўлиб кетдинг.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, би-ир гап бор.

АКМАЛ АКАНИНГ УЙИ

Саодат онсининг кўйлагига дазмол босяпти.

Салима опа йўл жомадонига нарсаларни жойлайди.

САЛИМА ОПА: - Кофтамни олайми, Саодат, нима дейсан?

САОДАТ: - Йўқ, ойи, Тошкент биздан иссиқ. Жуфтлингизни олинг, меҳмонга боришга тўғри келар.

САЛИМА ОПА: - Кимникига?

САОДАТ: - Жиянингиздан ҳали кўп гап чиқади. Қариндош орттириб келасиз.

САЛИМА ОПА: - Ҳо-о.

САОДАТ: - Дадамнинг янги костюмини дазмолладим.

Акмал ака кириб келади.

АКМАЛ АКА: - Ҳа, тайёргарликми?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, тахлаб қўяйлик. Ишхонага айтдингизми?

АКМАЛ АКА: - Айтдим. Ҳи, айтгандай, Каримбойни кўрувдим. Бу, божангизнинг боласи қандай дейди?

САЛИМА ОПА: - Нима экан?

АКМАЛ АКА: - Беш-олти йил олдин, уй арзон пайтлари Тошкентдан бир икки хонали уй олиб қўйган экан. Пишиқ одам-да.

САЛИМА ОПА: - Султонбойга нима алоқаси бор?

АКМАЛ АКА: - Эшит-да. Шу уйи ҳозир эгасиз, бир туриб турадиган одам керак экан. Султонбойни қўйиб келасизми, дейди. У кейин ҳам Тошкентда қолади, десам, жуда маъқул-да, тураверсин, уйга қора, дейди. Бўлади, дедим.

САЛИМА ОПА: - Яхши айтибсиз.

АКМАЛ АКА: - Калитини берди. Сизлар ҳам бориб тураверинглар дейди. Қозон-товоқ, ҳамма нарса бор, дейди. Меҳмонхона қилиб юрамизми. Кўрпа етса бўлди-да.

САЛИМА ОПА: - Яхши одам шу Каримбой.

АКМАЛ АКА: - Шу... синглингдан хавотирдаман. Ўткир айтолмабди. У ёққа бориб эшитгандан кейин чатоқ бўлиб юрмаса.

САЛИМА ОПА: - Мен ҳам айтолмадим. Қандай айтаман? Борайлик, худо бир йўл кўрсатар. Ё ўзи инсофга келиб қолар.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Стол устида Дилоромларникидан келган егуликлар.

Ош, сомса, норин, товуқ оёғи, энг кўпи ҳолваю қанд-қурслар.

Булардан битта ароқ очилган, холос.

ОРИФ: - Султон, ош – сизга. Куёв учун махсус. Бизлар у ёқда едик.

СУЛТОН: - Томоғимдан ўтмаяпти. Дилором нима аҳволда бўлса.

НОЗИМ: - Бўлди-ку, хурсанддир. Биттадан олайлик, кейин ўзи ўтиб кетади.

СУЛТОН: - Ичмайман. Ҳеч хурсанд эмас. Эзилиб, куйиб ётган.

ОРИФ: - Ий-э, нимасига эзилади? Онаси болам дейдиган аёл, эзилгани қўймайди...

НОЗИМ: - Оли-инг, Султон. Тушунамиз, лекин илож қанча.

СУЛТОН: - Сизлар олаверинглар. Катта раҳмат, лекин менинг юрагим сиқилиб кетяпти.

НОЗИМ: - Ҳалитдан? Белни маҳкам боғланг, тўйгача ҳали иш кўп.

СУЛТОН: - Бу учун эмас.

ОРИФ: - Нимага бўлмаса?

СУЛТОН: - Яхши кўришнинг шунча ҳам кўп азоби бўладими?

ОРИФ: - Азоб?

СУЛТОН: - Азоб эмасми бу?

НОЗИМ: - Ҳали нима азоб кўрибсиз?

ОРИФ: - Султоннинг гапи бир томондан тўғри, яхши кўришнинг азоби бор.

НОЗИМ: - Ширин азоб.

ОРИФ: - Қалампирга ўхшаган. Бировлар қалампирсиз овқат емайди.

Қалампирнинг аччиғини ҳам яхши кўради.

СУЛТОН: - У ёкда у қийналган, бу ёкда мен. Чақилиб кетамиз. Йўқ, мен бунақа уйланмайман! Ҳа, уйланмайман!

НОЗИМНИНГ УЙИ

Султон хуноб.

Нозим қийналган. Султонни тушуниб турибди-ю, аммо қўллашга гап тополмай, киноя қилади.

Ориф анча ҳайрон.

НОЗИМ: - Э-э, ана! Биз нима деб югуриб юрибмиз-у, бунинг гапини қаранг.

ОРИФ: - Нозим ҳамма ёқдан айлантириб кўрди. Онасини найзага илди, лекин у йўқ, тўй бўлади, деб туриб олди. Ўзим қилиб бераман, деди.

СУЛТОН: - Бўпти! Қуйинг менга ҳам.

Ориф Султоннинг пиёласига қуяди.

СУЛТОН: - Тўлдиринг.

ОРИФ: - Ҳа, бу бошқа гап. Хурсанд бўладиган иш бўлди.

СУЛТОН: - Олинглар, сизлар учун.

НОЗИМ: - Йўқ, бизлар учун кейин. Аввал сизлар, Дилором билан сизнинг бахтингиз учун.

СУЛТОН: - Йўқ, бу бахт эмас, кулфатнинг бошланиши бўлади...

НОЗИМ: - Э-э, ичмасдан маст бўлиб олдингизми? Бўлди-да энди.

Султон шартта кўтаради.

Ориф Нозимга маъноли қараб қўяди.

Нозим ташвишли нигоҳларини Султондан узмайди.

СУЛТОН: - Ориф, яна тўлдиринг.

НОЗИМ: - Ҳай, ҳай. Султон, бизга ҳам қолсин.

СУЛТОН: - Ориф, илтимос!

Ориф Нозимга бир қараб қўяди, Нозим кифтини учиради.

Ориф яна ароқ қуяди.

Султон ичади.

СУЛТОН: - Бунақа тўй қилиб уйланмайман. Ўзим пул топаман, кейин уйланаман.

НОЗИМ: - Бўйдоқ қолиб кетар экансиз-да.

СУЛТОН: - Пул тўплагунимча, Дилоромни олиб, кетаман.

ОРИФ: - Қаёққа?

СУЛТОН: - Узоқроқ жойга.
НОЗИМ: - Ўрта асрларда яшайпмиз-а? Сизни ҳеч ким тополмайди.
СУЛТОН: - Бўлмаса, чет элга кетамиз. Ишлаймиз, пул тўплаб, кейин келиб бу ерда элга ош берамиз.
НОЗИМ: - Афғонга ўтиб кетинглар. Ҳали ҳам гадоёй топмас ерлари бор. Тоғларида Лайли-Мажнун юраверасизлар, қўл ушлашиб. Бўлди, бошқа ичманг.
СУЛТОН: - Маст бўлмаяпман. Ичганим ичимга худди тош қуйилиб тушгандек, лекин таъсири йўқ. Жиддий айтяпман.
ОРИФ: - Сизларга ҳавас қилиб юрсам, сиз...
СУЛТОН: - Мен ҳам Давлат билан Гулсанамга ҳавас қилар эдим.
НОЗИМ: - Улар мутлақо бошқа масала.
СУЛТОН: - Бир-бирини жуда севган эди. Мана, энди Давлатнинг кўзи кўкариб юрибди. Севгисидан калтак еб.
ОРИФ: - Унга ўзи айбдор. Севгани учун эмас, хиёлати учун.
НОЗИМ: - Ишқилиб, ҳали шу кўзи кўкаргани билан ўтиб кетса.
ОРИФ: - Кўр бўлиши керак, кўр!
СУЛТОН: - Мен айбдор эмасми? Яхши кўраман деб, бир қизни ўтга ташлаб ўтирибман. Онаси тўй қилиб берса, кейин қандай яшайди? Бир умр ўзини ейди-ку.
ОРИФ: - Ўзининг онаси-ю, Султон. Ҳамма нарсам қизларим учун деб ўтирибди. Ошириб юборяпсиз.
СУЛТОН: - Ҳозир Дилором бўлиб ўйлаяпман.

Индамай, Султонга қараб ўтирган Нозим чўзилиб ароқ шишасини олади, ўз пиёласига қуйиб, кўтариб юборади.

ОРИФ: - Э-э, менга ҳам қолсин.
НОЗИМ: - Аввал олдингиздагини ичинг.
СУЛТОН: - Бошқа қизлардан нима ками бор? Лекин мен усиз ҳам яшай олмайман. Эртага гаплашаман. Хўп, деса, кетамиз.
НОЗИМ: - Ҳа, эртага қилинг шуни, мен бугун чарчадим. Калла дам олсин, эртага гаплашайлик. Бугун кетмайсиз-ку.
СУЛТОН: - Дилором кўнмаса ҳам, ўзим кетаман.
НОЗИМ: - Ҳозир усиз яшай олмайман дедингиз-ку?
СУЛТОН: - Демак, яшамайман.
НОЗИМ: - Ҳали Ромео-Жульеттанинг ўзбекча саргузашти бўлмаса.
ОРИФ: - Бунақа хаёлни каллангиздан чиқариб ташланг. Уни баттар ўлдирасиз. Мен холанинг гапларидан сездим, она-боланинг муносабати жуда бошқача, қалин. Бир ёққа олиб кетсангиз, икковини бир-биридан маҳрум қиласиз.

Султон бошини чангаллаб, чайқалиб ўтиради.

СУЛТОН: - Қандай яшай бўлмаса?

ОРИФ: - Қизини шунча яхши кўрар эканки, севишгани учун танимаган- билмаган одамига бериб ўтирибди. Энди сиз уни ўлдириб, устига тупроқ ҳам тортасиз.

СУЛТОН: - Нима қилай, ахир?

ОРИФ: - Жуда қизик одам экансиз! Кеча ўлиб ётган эдингиз, онаси кўнармикан деб. Мақсад Дилоромингизга етишиш бўлса, бошқа гаплар нима керак? Нозимни ҳам қийнаб юбордингиз. Қаранг аҳволини.

НОЗИМ: - Э-э, йўқ, яхшиман. Фақат чарчадим. Бир ухлаб турайлик, эртага – худо пошшо! (қўлини мцшт қилиб, кўрсатгич бармоғининг қирраси билан бошига туртади) Бу ақлдонда яна бир нарса пишяпти.

ОРИФ: - Яна бир нарсани бошляяпсизми?

НОЗИМ: - Сиз беҳабар қолмайсиз. Фақат кейин. Ҳозир тўкилиб кетяпман.

Нозимнинг хаёлида каравотда Ойгул буларни кузатиб, гапларига кулоқ тутиб ўтирган бўлади.

ОЙГУЛ: - Кўрдингизми, одамлар муҳаббати учун қандай курашади.

Сизнинг олдингизда, узоқнинг харажати демасангиз, ҳеч қандай тўсиқ йўқ эди... Қизик а, сиз бор, мен бор, муҳаббат ўртамизда боғлаб турар эди, лекин боғланмадик, узилишиб кетдик.

НОЗИМ: - Ўртамизда... муҳаббатдан бошқа нарсалар ҳам бор эди. Шу муҳаббатнинг ичида эдими...

ОЙГУЛ: - Халақит йўқ эди.

НОЗИМ: - Менга кўнглим халақит берди. Кўнглим ўзимники, лекин унга кучим етмади. Кўнглим мен билиб-билмай кўп нарсаларни кўндаланг қўйди. Икки инсон топишгани табиий, осондек туюлади-ю, лекин бу кўпдан-кўп қонуниятларга, сабабларга боғлиқ. Нимага Султон айнан Дилоромни топган, Дилором буни? Улар учрашмаслиги, иккаласи иккита ўқишга кириб, бир-бирини умуман учратмаслиги ҳам мумкин эди-ку.

ОЙГУЛ: - Унда Султон холасининг қизига уйланарди, Дилором бошқа йигитни яхши кўрарди ё балки Монте-Карлода ишлаётган одамга турмушга чиқар эди, шундайми?

НОЗИМ: - Ҳа, тасодифи кўп. Лотереяга ўхшайди бу... Такдир лотереяси. Ким уйлабди олис Хоразмдаги бир йигитнинг келиб-келиб Тошкентдаги бир қиз билан ризқи қўшилишини. Ҳа, ризқи. Муҳаббат ҳам оллоҳ берган ризқ.

ОЙГУЛ: - Бизга ҳам берилган эди-ку?

НОЗИМ: - Демак, йўқ. Бизга бу ризқ ваъда қилинган, холос. Биз унга арзимадик шекилли... Ойгул, бугун ҳордим, руҳим чарчади.

Кўзимни юмсам, кўз олдимга ичи куйиб кетган кампирнинг,
онанинг азоблангани келяпти. Гапимни ўтказаман деб,
тошбағирликка ўтиб кетдим. Ҳатто ўзимга жабр қилиб юбордим.
Лекин бу биринчи уриниш эди. Мен қайтмайман.

ОЙГУЛ: - Ҳа, ёмоннинг кучи япалоққа етибди. Майли, дам олинг. Яхши
нарсаларни, мени ўйлаб ётинг. Ётинг, бошингизда термулиб
ўтираман. Биласизми, мен ўзимдан ҳам қанчалар яхши эканимни?
Шу яхшиликларимни ўша пайтлари сизга очмаганимга афсус ейман,
Нозим. Сиз ҳам хаёлингизда ўзингиздан яхшисиз. Кўнглингизни
чарчатиб қўйманг.

Нозимнинг кўзлари юмилиб-юмилиб кетади, олдида ўтирган Султон
билан Ориф чайқалиб кўринади.
Ориф ўрнидан туради.

ОРИФ (Султонга): - Мен борай. Кўп ўйланманг.

НОЗИМ (уйқусираб): - Эртага келинг. Албатта келинг.

ОРИФ: - Яна нима иш бор? (Султонга) Ўтирган жойида ухляпти.

СУЛТОН: - Бунақа таъсир қилмас эди.

ОРИФ: - Чарчаган.

СУЛТОН: - Мен қоламан.

ОРИФ: - Яна кетамиз, деб, Дилоромни йиғлатиб юрманг.

СУЛТОН: - Шу совчиликкача юрган кунларимиз қандай яхши эди! Энди
ҳеч нарсани тузатиб бўлмайди.

ОРИФ: - Э-э, эртага келаман. Ҳеч нарса қилмай турунг. Дилоромга ҳам
ҳеч нарса деманг. Маслаҳатлашамиз. Бир чора топилар. (Нозимга
ишора қилиб) Бу яна бир нарсани ўйлаган. Ақлдонимда бир нарса
пишяпти, деди-ку оқилу доно.

Ориф ташқари чиқади.

Султон уни кузатгани туради.

Нозим ҳам туради, худди Орифни кузатмоқчидек туюлади.

Ойгул туриб, каравотни бўшатади.

ОЙГУЛ: - Ётинг, Нозим, дам олинг.

НОЗИМ (уйқусираб): - Ҳа, чарчадим. Бугун кампирга биринчи ҳужум эди.
~алаба билан чекиндим. Энди иккинчи ҳужумга ўтаман. Ҳеч
бўлмаса, тўйни камтаргина қилишга кўндираман. Ухлаб олай,
кейин.

Нозим чайқалиб бориб, каравотга таппа ташлайди.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Эшик тепасида атиги битта чироқ хира ёнади.
Ой ёруғи остидаги ҳовли.
Уйнинг ҳамма деразалари ўчиқ.
Жимлик. Устига оқ чойшаб ёпилган машина дўппайиб кўринади.
Ой ёруғида, оқиш-қорамтир деразанинг ичкари томонида
аллақандай шарпа сезилади.
Бирдан тарақ-туруқ эшитилади,
Олишган икки одамнинг шовқини келиб, нимадир жаранглаб тушиб
синади, яна нимадир гурсиллайди.
Даврон йиғлаб юборади.
Гулсанам Давронни овутади.

ГУЛСАНАМ: - Кўрқиб кетдингми, болам? Кўрқма, кўрқма. Ўзим борман.
Даданг-да, кўрқитмай ҳар нарса бўлсин... Ярашаман деб ўлиб
боряпти.

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Ой ёруғида Султон ўйланиб ўтиради.
У ўрнидан туриб ичкарига киради.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Деразадан тушган ой ёруғида Нозим донг қотиб ухляпти.
Султон чироқ ёқмай, стол устини пайпаслаб сигарет ахтаради.

НОЗИМНИНГ ҲОВЛИСИ

Ой ёруғи тўкилган ойдин ҳовлининг ўртасида сигарет чўғи яшнаб
кўринади.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Ой ёруғидаги ҳовлининг ўртасида лампочка хира ёнади.
Ток барглари машина устидаги чойшабга олачалпоқ соя ташлаган.
Қоронғи деразадан, ичкаридан Давлатнинг ичиккан товуши
эшитилади.

ДАВЛАТ: - Гулсанам, Санамжон! Кечир энди. Кечириб бўлмаса ҳам кечиргин... Ўлиб қоламан кечирмасанг... Хўпми, илтимо-ос! Жоним!

ЭРТАСИ КУНИ – БУГУН ЭРТАЛАБ

Нозим билан Султон иккаласи, худди бир-бирининг жонига тегиб кетгандек, индамай чой ичадилар , худди оғриқ жойларига тегиб кетишга кўрққандек.

Нозим пиёласини узатади, Султон шоша-пиша чой қуяди.

Яна жимлик.

Султоннинг кўзлари киртайиб қолган.

Нозим ҳали ҳам уйғонмагандек қарахт.

Токчада турган телефон бирдан жиринглайди.

Нозим чўзилиб гўшакни олади.

НОЗИМ: - Алё?... Ҳа, Давлат, сахари мардондан?... Тўққиздан ўтдимми? Бизлар энди турдик-да... Ҳа, Султон шу ерда... Кимлар? Шунча одам, нимага?... Мана, ўзига ҳам айтинг-чи. (гўшакни Султонга беради) Хоразмдан келишди, дейди?

СУЛТОН (ўзини босиб, нима бўлса бўлар деган оҳангда): - Ҳа, кимлар экан? Келса келгандир.(гўшакка) Кимлар кепти, Давлат?... Ҳа, салом! Ким келган?... Ойим, дадам... Ўткир акалар ҳамми?... Холам?... (гўшакни қўли билан бекитиб, Нозимга кўрқиб қарайди). Саодат ҳам келибди! Энди ўлдимми, дейман. (гўшакка) Қаерда? Бир уйда? Кимники?... Бу ерда таниши йўқ эди-ку... Йўқ, мени айтма. Мен йўқман, ўлганман. Давлат!

НОЗИМ: - Э-э, Султон, нафасни иссиқ қилинг.

СУЛТОН (гўшакка): - Айтмай тур. Ўзинг бу ёққа кел... Э-э, тоза ўлдингми?... Бетингга биров ош сузиб ер эдимми?

НОЗИМ: - Менга беринг...(гўшакни олиб) Давлат, ким-ким келган?... Келинг, гаплашиб оламыз... Ё хотиндан кўрқиб кўчага ҳам чиқолмайсизми?... Юзингиз?... Чачвон тутсангиз... йўқ-да а?

Нозим гўшакни қўйиб, Султонга қарайди.

СУЛТОН: - Ойим, дадам, Акмал ака, холам. Саодат! Энди нима қиламан?

НОЗИМ: - Дарров ваҳима кўтарманг. Аввал билайлик.

СУЛТОН: - Нимасини билади? Бешовлашиб келган. Ўртага олади!

Саодатнинг айтганларига ишонмай юрган эдим. Нима дейман?

НОЗИМ: - Айтамыз! Нон синдирдик, энди қайтиш йўқ, деймиз.

Тушунишар?

СУЛТОН: - Ойим таппа ташлаб юборади.

НОЗИМ: - Тўртов борамиз. Шундай, шундай, деб, масалани кўндаланг кўямиз.

СУЛТОН: - Мен бормайман. Бугуноқ суриб юбораман.

НОЗИМ: - Ўзининг ота-онасидан ҳам қочадими одам?

СУЛТОН: - Холам, Акмал ака ҳам бор.

НОЗИМ: - Бўлса нима?

СУЛТОН: - Уларнинг бетига қандай қарайман?

НОЗИМ: - Қарайсиз. Айб иш қилганмисиз? Хўп, қизини олмаган бўлсангиз, оламан ҳам демагансиз-ку.

СУЛТОН: - Гап бунда эмас-да. Акмал акалар билан қариндошдан ҳам яқинмиз-да. Шу учун қарай олмайман.

НОЗИМ: - Уйланыпсиз. Қарай олмасангиз, ерга қараб ўтирасиз. Ишқилиб, айтамыз-да. Буни энди қанча орқага ташласангиз, шунча ёмон.

СУЛТОН: - Мен Дилором билан гаплашаман.

Султон телефонга чўзилади.

Нозим аппаратни қўли билан ёпади.

НОЗИМ: - Ҳозир кўйиб тулинг. Аввал билайлик деяпман. Кейин ҳаммасини бир қилиб айтасиз.

СУЛТОН: - Нима ҳаммасини?

НОЗИМ: - Бечорани кўрқитаверманг. Буларни билайлик, шунга қараб иш кўрасиз.

Ташқаридан кўнғироқ овози келади.

НОЗИМ: - Давлатми?

СУЛТОН: - Ҳозир гаплашдик-ку. Бу – Ориф. Кеча албатта кел, деган эдингиз.

НОЗИМ: - Менми?

СУЛТОН: - Билмайсизми?

НОЗИМ: - Шунча маст бўлибман-да?

СУЛТОН: - Мен очаман. Ҳам битта чекиб оламан.

Султон ўрнидан туриб, чиқиб кетади.

Нозимнинг хаёли: каравотда Ойгул ўтирган бўлади.

ОЙГУЛ: - Ҳа, бошқаттан бошландими?

НОЗИМ: - Силжитиб келдим-ку, бари бир. Бу ёғи... яхши.

ОЙГУЛ: - Олдиндан биладиган фолбин эмас эдингиз?

НОЗИМ: - Энди ойдинроқ. Ё улар Султоннинг айтганига кўнади, ё Султон Дилором билан қочиб кетади. Менинг ўйлаганим бўлмаса...

ОЙГУЛ: - Қочиб қаёққа боради?

НОЗИМ: - Ўн беш-йигирма кунда ҳовуридан тушиб, қайтиб келади. Пули тугагунча юрса ҳам. Ўзи эллик-олтмиш минг пули ё бор, ё йўқ. Сурхонга боришга ҳам етмайди.

ОЙГУЛ: - Сиз... ўзингиз қачонгача қочиб юрасиз?

НОЗИМ: - Мен? Қаёққа қочган эканман? Доим шу ерданман-ку. Мана, ўтирибман.

ОЙГУЛ: - Кўнглингиздан қочиб юрибсиз.

НОЗИМ: - Йўқ, кўнглим ҳам ўзим билан. Лекин бўм-бўш, ҳар замонда бошимни суқиб кўраман, кимса йўқ. Сиз кўнглимни катрон тозалаб кетгансиз. Энди ҳеч кимни севолмайман. Қизлар кўп. Севгим келади, севай дейман, лекин севолмаяпман.

ОЙГУЛ: - Одам ўз олдига мақсад қилиб қўйиб севар эканми?

НОЗИМ: - Мен ҳам уйланишим керак-ку. Севмай уйлана олмасам. Кейин, менга тақдир қўшиладиган у қиз-чи, унинг кўнгли? Тўғри келганига совчи қўймайман-ку.

ОЙГУЛ: - Ўзи мени ҳам севмагансиз.

НОЗИМ: - Бўлмаса, ким билан юрдим? Ҳозир ҳам хаёлимда ким билан гаплашиб юрибман?

ОЙГУЛ: - Фақат ўзингизни севгансиз.

НОЗИМ: - Қизиқ гап.

ОЙГУЛ: - Ҳа, ўзингизни, ғурурингизни, ориятингизни севгансиз, мартабага чиқиб олгансиз, тушгингиз келмайди.

НОЗИМ: - Бу гапларингиз аламдан.

ОЙГУЛ: - Сиз ўзингизни, мен эса сизни севар эдим. Севган одамнинг кўзи кўр бўлишини кейин тушундим. Лекин, бари бир, ҳозир ҳам сизни... кўп ўйлайман..

НОЗИМ: - Ойгул, шундай гаплашиш яхши а? Мен кўнглимдаги ҳамма гапни очиқ айтаман. Сиз тортиниб, уялиб ўтирмайсиз. Мени аяшингиз ҳам шарт эмас. Хаёл – зўр нарсан..

ОЙГУЛ: - Ўша пайтлари нимага бундай очиқ гаплашмаганмиз?

НОЗИМ: - Ҳа, нимага?

ОЙГУЛ: - Сиз ўғил бола, мен қиз бола, гаплашиб ўтирамыз-у, лекин иккаламизнинг ҳам кўнглимизда бир-биримиздан бекитадиган бошқа ўй, бошқа интилиш. Ҳатто эру хотин ҳам хаёлидагидек бир-бирига очиқ бўлолмайди.

НОЗИМ: - Ойгул, жуда чуқур ўйлар экансиз.

ОЙГУЛ: - Мен чуқур ўйламайман. Сиз мени чуқур хаёл қиляпсиз.

Деразадан ҳовлида Султон билан Орифнинг гаплашиб тургани кўринади.

Султон чекяпти. Сигарета тутуни тепага ўрлайди.

Ориф худди юрагини ушлагандек, кўлини кўкрагига қўйиб, Султонни эшитади.

Ориф «э-э» деб деб бошини орқага ташлайди.

ОЙГУЛ: - Нозим, энди мен кўнглингиздан кетай. Бир ўзингиз, битта ҳовлида, анави хола айтгандай, сўққабош... жинни бўлиб қолишингиз ҳеч гап эмас. Хаёлан мен билан гаплашганингизни одамлар ўзи билан ўзи гаплашяпти дейди.

Шу пайти телефон жиринглайди.
Нозим гўшакни олади.

НОЗИМ: - Алё? Ким?.. Ким-ким?.. Ойгул? Ойгул, Ойгул! Қаёқдан келиб қолдингиз?.. Биляпман, Андижондан. Йўқ, сиз, сиз... ҳозир кўнглимда эдингиз, кўнглимдан келдингиз... Об-бо, Ойгул-эй! Албатта кўришамиз! Қачон бўшайсиз?.. Бугун биринчи семинарми? Э-э, қўйинг шу семинар-пеминларни!.. Майли, унча соғиниб ўлиб қолмасам.

Султон билан Ориф киради.
Нозим хаёлчан, уларни кўриб кўрмайди.

СУЛТОН: - Тинчликми?

НОЗИМ: - Бўрон, тўфон, цунами! Чакмоғи ҳам бор. Салом, Ориф капитан! (яна гўшакни олади) Давлат ҳам келсин-да энди. Хотинининг этаги тагига кириб олмай. (Султонга) Бугун ҳамма ишингизни битириб бераман, дўстим! Мен шунақа зўрман ва албатта, камтар! Бошни кўтаринг! Олға!.. Фақат менинг ортимдан.

Султон Орифга «ҳали ҳам кайфми?» дегандек ҳайрон бўлиб қарайди.
Нозим кўтаринки кайфиятда рақам теради.
Ориф стол устидаги бўш шишани ёруққа солиб кўради ва Нозимга ажабланиб кўз тикади.

НОЗИМ (гўшакка): Давлат, алай-балай гапни қўйинг-да, тез келинг... Зарари йўқ, бетимни «Запорож» босиб олди... Тагини тузатаётганда, ғиштдан тушиб кетди, дейсиз... Совчиликка борамиз. Энди қиз томондан Султонга... Бизда гул, сизда булбул; булбулингиз гулимизга қўнса, майлими, деб ялинамиз.... Э-э, ошнам, ўзингиз томоннинг одамлари, сиздан ҳам садо чиқсин-да.

28. Хаёлимда бўлдинг узун кун

28- қисм

ХОНАДОН

Кўпқаватли уй.

Катта, узун стол атрофида Ўткир ака, Акмал ака, Жумагул опа, Салима опа – бир томонда;

Нозим, Ориф, Давлат - қарши томонда.

Давлатнинг кўзи анча тузалиб қолган, кўкаришининг ўрни бор ҳали.

Султон қуйида бош эгиб ўтиради.

Худди суд мажлиси кетаётгандек.

Ҳам ўғлини соғинган, ҳам ундан норози Жумагул опанинг ўпкаси тўлган, йиғлаб юборай деб ўтиради.

Унинг ёнида ўтирган Салима опа ҳам безовтароқ, бот-бот йигитларга кўз ташлаб, ажабланади.

Ўткир ака хотинидан хавотир олиб, тез-тез кўз ташлайди.

Фақат Акмал ака босиқ.

Саодат чой кўтариб киради.

ЎТКИР АКА: - Ўзларинг битирдиларингми? Қандай юрак билан! Катта одам бўлиб қолибсизлар.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Битаман деган ишдир-да. Тегаман деб ўлиб турган бўлса.

Салима опа Жумагул опанинг билагидан ушлайди.

САЛИМА ОПА: - Аччиқ гапларни қўй.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима дейман, бўлмаса? Шундай боламни қўйнимдан ўғирлаб ўтирса, фаришта бўладими?

ДАВЛАТ: - Мен ҳали битганига ишонолмаяпман, сиз бўлса...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўзи бераман деб турса, нимаси битмайди?

АКМАЛ АКА: - Ҳай, ҳай, Жумажон.

ОРИФ: - Ҳеч ҳам унақа эмас. Кўндиргунча бўларимиз бўлди-ку.

ДАВЛАТ: - Оғир бўлди жуда. Ҳатто чойхонада ҳам жанжал чиқиб кетай деди. Мен зўрға тинчитдим. Биттаси ошна чиқиб қолди.

ОРИФ: - Ҳали ҳам онаси жуда мард экан. Мана, Нозимдан сўранг...

Нозим, яхши қиз а?

НОЗИМ: - Э-э, бир марта кўрдим. Ана, Султоннинг ўзи билади. Монте-

Карлода ишлаётган бойваччага йўқ, деб, буни танладими, яхшидир.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Монте-Карлоси нима бало?

ЎТКИР АКА: - Бир кичкина давлат бор, Монако деган, шунинг пойтахти ё асосий шаҳари. Пошшолик, жуда бой.

САЛИМА ОПА: - Шундан шу ёққа кетган эканми?

АКМАЛ АКА: - Ўрта Ер томонда шекилли?

ЎТКИР АКА: - Ҳа, ўша. Дунёнинг қартавозлари ўша ерга йиғилади.

НОЗИМ: - Ҳа, ҳозир ўзбек қаерда йўқ.

САЛИМА ОПА: - Ҳа-а, ризқи қаерга сочилган бўлса, териб юрибди-да.

АКМАЛ АКА: - Нозимбой, бу, ука, энди гапларингиздан билдим, йўлбошчи сиз бўлгансиз?

НОЗИМ: - Жа унча эмас-у, менга қолиб кетди-да. (Давлатга ишора қилиб) Бу ҳам бунақа бўлиб қолди.

ДАВЛАТ: - Биз бандитларни қўлга олаётганда...

САЛИМА ОПА: - Вой, ростданми? Худо асрабди.

НОЗИМ: - Э-э, ҳазиллашяпти.

ОРИФ: - Нозим жуда катта иш қилди. Бу бўлмаса, бўлмас эди.

Жумагул опа Нозимга норози тикилади .

Султон хижолат билан, бир онасига, бир Нозимга нигоҳ ташлайди.

ОДМБОЙ АКА: - Ўзингизга оғир юк олиб юборибсиз, Нозимбой. Бу ёқда бунинг ота-онаси бор, айтиш керак эди. Одамнинг тақдири, бунақа иш фақат ўртоқчилик билан бўлмайди. Сиздан хафамиз. (Давлатга қараб) Сендан ҳам, Давлатбой! Бу ука бизларни танимаган, билмайди, лекин сен ўзимиздан. Яна бу тўй қилмайсиз деган гаплар...

ДАВЛАТ: - Э-э, мен йиқилиб, кўзимни уриб олиб...

АКМАЛ АКА: - Тилингиз соғ-ку, Давлатбой. Телефон бор, бир оғиз айтсангиз бўлар эди.

Таъна қилиб гапираётган Акмал аканинг кўзларида бу гаплар йўқ, у йигитларга меҳр билан, жилмайиб гапираётган эди.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, Давлат, телефонда ҳам айтса бўлар эди.

ДАВЛАТ: - Кўзим ҳалиям қайтиб қолди.

Ориф кулгисини яшириб, ҳаммага бир-бир қараб чиқади.

ДАВЛАТ: - Аблах, гурс этиб устимга тушиб кетса.

АКМАЛ АКА: - Нима, тушиб кетди?

ОРИФ: - Гурсиллаб!

Нозим Орифнинг биқинига туртиб қўяди.

НОЗИМ: - Машина.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Машина? Тикиш мошинми?

ДАВЛАТ: - Йўғ-э. «Запорож».

САЛИМА ОПА: - Анави патир-путурми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шунақа енгил бўладими?

Акмал аканинг кўзлари ҳамма гапни тушуниб турганини айтади.

Саодат пиқирлаб кулади.

Давлат Саодатга хавотир билан қарайди.

АКМАЛ АКА (Саодатга): - Ҳа?

САОДАТ: - Ҳа, уйларида шунақа мошин бор.

НОЗИМ: - Савлатга турибди.

САЛИМА ОПА: - Вой, худо асрабди. Устига мошин тушиб кетсаю фақат кўзи кўкарса, асрагани шу.

АКМАЛ АКА: - Хуллас, тушиб кетиб, кўзини босиб қолибди-да. Патир-путурми, енгилми... Қўйинглар. (Давлатга) Яхши эмас.

НОЗИМ: - Қанча гапирманг, бу бари бир, қайтмайди. Биз ҳам тўғри қилдик дейман. Энди...

Жумагул опа унинг гапини жаҳл билан бўлади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нимага бировнинг боласининг номидан гапирасиз?

Тўғрими, нотўғрими. Ўзининг ҳам тили бор! (Султонга) Қани, ўғилбой, гапир!

Султон бошини кўтариб, онасига қарайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, гапир! ! Ё ўша қиз тилингни ҳам суғуриб олдими?

СУЛТОН (ўжар чайналади): - Нима дейман? Шу!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима, шу?

ЎТКИР АКА: - Ўғлим, дардингни айт-да. Онангга азоб берма.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Онани биладими бу!

СУЛТОН: - Нима дейман? Шу ишни қилдик. Қилдим!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бир оғиз сўрашингга ҳам арзимадикми?

ЎТКИР АКА: - Жумагул, энди бу ёғини гаплашайлик.

АКМАЛ АКА: - Об-бо, Нозимбой-эй. Қийин савдога қўйдингиз. Биз ҳам одамёввойи эмас, тушунардик. Бу ҳам (Жумагул опага ишора қилиб), бу ҳам она, дод-вой қилгани билан, бари бир, боласининг кўнглига қарайди-да. (Ўткир ака билан маъноли кўз уриштиради) Тўғрими, Ўткирбой?

ЎТКИР АКА: - Ҳа, албатта. Шундай, шундай...

Жумагул опа эрига хавфсираб қарайди.

АКМАЛ АКА: - Шу томонларини ўйламабсиз-да, Нозимбой. Ўзларинг бориб, бу ёқдан ҳеч кими йўқ экан деб, бунинг обрўи тўкилибди; тўй қилмаймиз деган бўлсангиз, у ёқдан қизнинг обрўи кетган. Яхши иш бўлмабди.

НОЗИМ: - Бу томонлари энди каллага келяпти-да. Фақат шу онаси хўп деса бўлди, бошқа гапларга кўндирамиз дебмиз.

ОРИФ: - Мени гапиртирмади ҳам. Бунга дум бўлиб бориб келавердим.

ДАВЛАТ: - Нозимга қойил бўлиш керак бари бир.

АКМАЛ АКА: - Қойилликка қойил. Лекин, мана, бу бечора онанинг кўнглини нима қиламиз? Унисини кўндирибсизлар, лекин буниси йўқ деб, йиғлаб ўтирибди.

Жумагул опа Акмал аканинг гапидан таъсирланиб йиғлаб юборади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йиғлайман-да.

Жумагул опа кўзини дастрўмолча билан артаётганда Акмал ака яна Ўткир ака билан кўз уриштиради, қув нигоҳ билан Нозимга қараб олади.

АКМАЛ АКА: - Лекин бу боласини яхши кўради. Ўғлининг устида ўлиб қолади. Энди Султонбой бу ердан бошқа қиз топган бўлса... Йўқ, сизлар йиғлаганига қараманглар. Она-да бу, кўнгли очик, раҳмдил, боласининг кўнглига тескари иш қилмас... Хўп, Султонбой, сизнинг кўнглингиз энди шуми?

Султон бош ирғайди-ю, гапирмайди.

АКМАЛ АКА: - Шу қиздан бошқаси бўлмайдими?

Жумагул опа кўзларини катта-катта очиб бир Акмал акага, бир Султонга қарайди, кейин бошқаларга савол назари билан кўз ташлайди.

Султон бошини чайқаб, «бўлмайди» деган жавоб қилади.

АКМАЛ АКА: - Гапиринг. Ваъдани бузишдан қўрқмасангиз, бир бегуноҳ қизни ёмонотликка чиқаришни ўйламасангиз, ҳали ҳам бўлса,

қайтинг. Бўлмаса...очик айтинг. Дадилроқ гапиринг. Отангиз, бу онангиз, бу ерда ўтирган ҳеч ким сизга бегона эмас энди.

Султон бошини кўтариб, Акмал акага тўғри қарайди.
Юзида ўша ожиз илжайиши, кўзлари пир-пир қилади.

СУЛТОН: - Бўлди, шу қиз! Бўлмаса, уйланмайман ҳам, бошимни олиб кетаман... Кетамиз.

НОЗИМ: - И-и, керак эмас бу гап.

Жумагул опа ўзини столга ташлайди.

САЛИМА ОПА: - Саодат, сув!

Саодат сувга югуради.
Султон шошиб онасининг тепасига келади.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Дорда ювилиб, куриёзган кир солланади: Давроннинг иккита кўйлакчаси, тўртта иштони, Гулсанамнинг пайпоқ, пешбанд ва уйда киядиган халати.

Кўнғироқ жиринглайди.
Гулсанам ичкаридан чиқиб дарвозага қараб юради.

ГУЛСАНАМ (ўзича): - Яна анави муртув келди шекилли. Худо урсин.
Юлиб берса-я. Уйда бир ўзим.

. Гулсанам бориб дарвоза эшигини очади.
Дарвоза олдида биз билган ўша икки совчи аёл.
Гулсанам уларни танимай, ҳайрон кутиб олади.

ГУЛСАНАМ: - Салом алайкум! Келинлар!

Аёллар пичирлаб бош ирғаганича ҳовлига кирадилар.
Кичик совчи ҳовлига кўз югуртиради, дордаги кирларга тикилиб қолади.

КАТТА СОВЧИ: - Яхшимисиз, синглим?

ГУЛСАНАМ: - Раҳмат, келинлар. Келинлар, келинлар.

КАТТА СОВЧИ: - Ўзингиз? Шу ерда бир қиз бор экан, ҳозир йўқми?

ГУЛСАНАМ: - Қанақа қиз?

КИЧИК СОВЧИ: - Бўйи узунгина, келишган қиз экан.

ГУЛСАНАМ: - Оти нима?

КАТТА СОВЧИ (кичик совчига): - Нима эди оти?

Кичик совчи кифтини қисади.

КИЧИК СОВЧИ: - Оти?.. Эсимдан чиқибди. Дономи, Барноми...

ГУЛСАНАМ: - Раъноми? Э-э, оти...

КИЧИК СОВЧИ: - Шунақа эди шекилли. Унча англамабман.

ГУЛСАНАМ: - Бу ерда унақа қиз турмайди. Нимага керак эди? (кичик совчига) Ё сизнинг ҳам эрингизни тортиб олмоқчимиз?

КИЧИК СОВЧИ: - Йўғ-э, эрим танаймайди уни. Нимага менинг эримни?

ГУЛСАНАМ: - Шунақа қиз экан-да у. Бети курсин.

КИЧИК СОВЧИ: - Менинг эрим Кореяга кетган. Ишлайди.

КАТТА СОВЧИ: - Э-э, бошқа қизни гапиряписизлар. Бу қизни мақташди-ку. (Гулсанамга) Келган экансиз-да?

ГУЛСАНАМ: - Ҳа.

КАТТА СОВЧИ: - Сиз катта қизларимиз?

ГУЛСАНАМ: - Кимнинг?

КИЧИК СОВЧИ: - Ким эди? Шавкат..

КАТТА СОВЧИ: - Эсингга нима бўлди? Ҳеч нарса турмайди.

КИЧИК СОВЧИ: - Шунча одамнинг ҳаммаси эсда турадимиз? Бир кунда нечта уйга кирамиз. Давлат шекилли?

КАТТА СОВЧИ: - Ҳа, сиз Давлат акамнинг катта қизлари?

ГУЛСАНАМ: - Давлатнинг қизи йўқ. Мен...

КИЧИК СОВЧИ: - Ажраб келганмисиз?

ГУЛСАНАМ: - Мен хотиниман. Биров сизга ажрашади дедими? Тегиш ҳам, ажраш ҳам осон экан-да.

КИЧИК СОВЧИ: - Шунақа катта одамга текканмисиз? Ҳеч ишонмайман-да.

ГУЛСАНАМ: - Ий-э, катта одамнингиз ким, шу Давлатми?

Шу пайти ичкарида уйғонган Даврон йиғлаб қолади.

Гулсанам ичкарига югуради.

ГУЛСАНАМ: - Мен ҳозир... Ана шу йиғлаётган ҳам Давлатнинг боласи. Давлат бўлса, ана, боласи!

ХОНАДОН

Жумагул опанинг мазаси қочиб қолган-у, лекин ер остидан қараб қўяди.

Султон билан Саодат унинг тепасида парвона.

Султон қўрқиб кетган.

СУЛТОН: - Ойи, ойи! Кечиринг!

САОДАТ: - Хола, хола! Ўзингизни ушланг. Манг, сувдан яна ичинг. Ё сепайми?

Ҳамма безовта.

Давлат ўрнидан туриб кетган.

Салима опа синглисини елпиган.

Ориф «нима қиламиз» дегандек, Нозимга қарайди.

Нозим нима қилишини билмай, Акмал акага тикилади.

Акмал ака ҳеч кимга қарамай, босиқ ўтиради.

САЛИМА ОПА: - Хоразмдагидек бўлса, ҳозир ўтиб кетади.

НОЗИМ: - Султоннинг сал қизишганига...

ДАВЛАТ: - Бизнинг Хоразмнинг хотинлари бақувват бўлади. Қўрқманг.

АКМАЛ АКА: - Она шу-да, олишади, касал бўлади, ўзини ташлаб юборади, охири... боласининг кўнглига қарайди.

Жумагул опа сал ўзига келади, тепасида ташвиш билан термулиб турган ўғлига минг таъна, маломат билан қарайди, чарчаган ҳорғин товушда сўрайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бир модармотни топган эмасмисан? Қош-кўзи жойидами?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, Султонбой, келин қилсак, мақтанса бўладими?

СУЛТОН: - Бўлар...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Э-э, опа, шу боланинг топгани билан мақтанадими? Номусга ўлдирмаса.

Ишнинг бу ёққа оғанини сезган йигитлар шовқин солиб кетадилар. Саодат пиёлада сув олиб киради.

ДАВЛАТ: - Йўқ, яхши, яхши.

ОРИФ: - Э-э, чиройли қиз. Бу ёғини ўйламанг.

НОЗИМ: - Худога шукур.

САОДАТ: - Хола, мен ҳам айтдим-ку, кўрдим, деб. Ойдай.

САЛИМА ОПА: - Ойдай бўлса, яхши.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳусни билан йўлдан ургандир-да бунини? Кўзига сурма қўйиб, ер тагидан бюир қараган бўлса... она-понаси ҳам эсидан чиқиб кетган.

Ориф ёнидаги Давлатга шивирлайди.

ОРИФ: - Кўрмагансиз-ку. Нимага алдайсиз?

ДАВЛАТ: - Кўрмасам ҳам биламан. Мен - қизлар бўйича мутахассис, сизлар у латта.

ОРИФ: - Ҳа, шунга кўзингиз кўкариб юрибсиз.

ДАВЛАТ: - Жанговар чўқиниш бу.

Нозим шивирлаб айтишаётган дўстларга норози қараб, Орифнинг бикинига туртади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳамма бало шу ойдек жамолининг тагида.

НОЗИМ: - Бу ёғидан кўнгилни тўқ қилаверинг.

ДАВЛАТ: - Султон ёмон қизни топмайди, Жумагул опа.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шу одам биладими? Оғзидан оши тушиб кетяпти-ю.

ЎТКИР АКА: - Э-э, пўстагининг тагида иккита тешиги бор-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ. Ўзим кўрмагунимча ишонмайман. Бораман, кўраман, кейин айтаман гапимни.

САЛИМА ОПА: - Майли, шундай де, Жумажон, бирга борамиз.

АКМАЛ АКА: - Ҳа, бу бошқа гап. Кўрмай, билмай олиб бериб бўладими!

ЎТКИР АКА: - Сен дорингни ичиб олсанг бўларди. Тагин қон босиминг кўтарилиб...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Йўқ, ўтиб кетди. Саодат, сувингдан бер. (Султонга қараб) А кўчада қолган боламиз йўқ эди-ку, етимга ўхшаб ўзи тўй-пўйсиз хотин олаверса. Катта кўчага ташлаб қўяди, деб ўйладингми? Ҳеч ақлинг борми сен боланинг?

АКМАЛ АКА: - Жумажон, синглим, майли, гапириб олинг-ку, лекин бу ёғини гаплашайлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Яна нимани гапираман, почча!

АКМАЛ АКА (Салима опага қараб): - Хўш, нима қилдик? Кавласак, кечгача тортишиб ўтираверамиз. Бориб келасизларми?

САЛИМА ОПА: - Қаёққа?

АКМАЛ АКА: - Қаёққа, қаёққа! Ҳозир айтдингиз-ку. Бирга борамиз деб. Ҳа, Ўткирбой, чўзиб юрадими, нима дедингиз?

ЎТКИР АКА (нима гаплиги етиб бормаган бўлса ҳам, шартта): - Ҳа, жуда тўғри.

АКМАЛ АКА (Салима опага): - Бориб кўриб келинглар.

Салима опа синглисига қарайди, синглиси иккиланади, кейин шартта бошини кўтаради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, бораман. Қани, бир кўриб қўяй-чи. Онадан ҳам зўр қиз қанақа экан!

ЎТКИР АКА: - Дорингни олиб ол. Тагин у ёқда ҳам чоп-чоп бўлиб қолмасин.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ўшанинг нимасига чоп-чоп қилади?

ЎТКИР АКА: - Дори ахтариб қолишмасин, деяпман.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Гулсанам боласига қарагани кириб кетган.

Совчи аёллар дарвоза олдида иккиланиб турадилар.

КАТТА СОВЧИ: - Кетдик энди. Нимага турибмиз?

КИЧИК СОВЧИ: - Чиқсин. Хайр дейлик.

КАТТА СОВЧИ: - Бечорани шубҳага солиб қўйдик. Сен ҳам адаштираверасан.

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳаммаси чалкашиб кетди. Мос қизни топиш ҳам қийин.

КАТТА СОВЧИ: - Нима бўлганда ҳам, қўй. Буни қийнамайлик. Ўзи ҳам бу ерликка ўхшамайди.

КИЧИК СОВЧИ: - Опа, қаранг-да. Бу-чи, ажраб келган. Бу Давлат аканинг ҳам хотини эмас. Давлат акангиз ҳам бу ерда турмайди.

КАТТА СОВЧИ: - Давлатми, бошқами, ишқилиб, боласи бор экан-ку, бизга нима керак?

КИЧИК СОВЧИ: - Шошманг, опа, керак. Мен кирганда разм солдим, қаранг.

КАТТА СОВЧИ: - Нимага?

КИЧИК СОВЧИ: - Ана, кирга.

КАТТА СОВЧИ: - Нима бўпти? Ювилган кир, қуритишга осилган.

КИЧИК СОВЧИ: - Битта ҳам эркакнинг нарсаси йўқ. Бу бир ўзи туради. Ажраб келган, шу ерни уй қилиб ўтирибди.

КАТТА СОВЧИ («Запорожец»га ишора қилиб): - Бу-чи? Ўзи ҳайдайдими?

КИЧИК СОВЧИ: - Йў-ўқ, опа. Бу мошин ҳам отам замонидан бери кўчага чиқмаган. Ҳайдайдиган одами йўқ. Қаранг.

Кичик совчи ерга, машина ўтадиган йўлга, дарвоза остига қараб, катта совчини ҳам шунга ундайди.

КИЧИК СОВЧИ: - Мошин юрган йўл эмас бу. Қаранг, ўтлари ҳам босилмаган. Асфальтда ҳам юқ йўқ. Ҳовлига ҳам яқин-ўртада эркакнинг кўли тегмаган.

КАТТА СОВЧИ: - Тўғри-эй... Мошин кириб-чиқмаган. Лекин бизга нима, кетдик.

КИЧИК СОВЧИ: - Опа, Бекларбеги маҳллasiдаги анави хотини кетиб қолган одам?

КАТТА СОВЧИ: - Ҳа, анави Отчопарда дўконда туради?

КИЧИК СОВЧИ: - Мана шу тўғри келади. Ўзи тўғри келса, боласи бўлса ҳам майли, деган. Шартта гаплашиб кетайлик. Савоб бўлади.

КАТТА СОВЧИ: - Сал ёши катта-ку унинг.

КИЧИК СОВЧИ: - Э-э, опа, ҳозир турмушга чиқмаган қизларга эр топиш кийин-у... Кўриб юрибсиз-ку. Ана, ўзи келяпти...

Гулсанам Давронни кўтариб чиқиб келади.

Ҳали ҳам кетмаган совчиларга савол назари билан қарайди.

ХОНАДОН

Бояги давра.

Фақат кайфият ўзгарган, суҳбат анча босиқ давом этади.

АКМАЛ АКА: - Бу ёғи тамом... Ҳа, (Нозимга) Нон синдириларинг, энди фотиҳа тўй...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Почча, аввал кўрай деяпман. Мен кўрмай ҳеч нарса демайман.

АКМАЛ АКА: - Хўп, кўрасан. Мен ёқса деяпман. Нозимбой, фотиҳа тўй ҳам бўладими?

НОЗИМ: - Ҳа, бўлса керак. Лекин харажати...

ОРИФ: - Бу ерда фотиҳа тўй унақа катта бўлмайди. Ҳозир ўзи нон синдириш билан битта бўлиб кетяпти.

АКМАЛ АКА: - Мен Жумажон борса, қизни кўрса, худо хоҳласа, қиз бунга ёқса, худо хоҳлаб, бунга ёқади, сизлар нон синдириб қўйган бўлсанглар, энди фотиҳа тўйини ҳам а? Мана, шу қариндошлар етар, Нозимбой?

НОЗИМ: - Мен бу ернинг тўйини билмайман. Лекин ўзи бу тўй дегани... Аввал шуни гаплашиб олайлик.

ОРИФ (Нозимга): - Ҳозир бошламай туринг. (Акмал акага) Етади. Яна чоли кампиримиз ҳам бор-ку.

АКМАЛ АКА: - Ким улар?

ОРИФ: - Нон синдиришга олиб борган эдик. (Нозимга ишора қилиб) Бунинг кўшнилари.

АКМАЛ АКА: - Жуда яхши. Тўйда ёшулларнинг бош бўлгани маъқул. Нима дедингиз, Ўткирбой?

ЎТКИР АКА: - Тайёр бўлса. Тўйини ҳам гаплашаверамиз.

НОЗИМ: - Қанақа тўйини?

ЎТКИР АКА: - Қанақа бўларди? Катта тўйи деймизми, никоҳ тўйими. Биз ёқдан келиб кетишнинг ўзига тўйнинг ярим харажати кетиб қолади. Юрамизми чўзиб. Қиз томон латта-путтасини қилиб қўйган бўлса, бир ҳафтада тўй-да.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Сиз нима деяпсиз? Сув кўрмай, этик ечиб кетаверасизми?

ЎТКИР АКА: - Қиз сенга маъкул бўлса деяпман-да. Тўйхонани гаплашсак бўлди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Худди маъкул бўлгандай бошлаб юборяпсиз-ку.

НОЗИМ: - Тўй масаласи бўлса, олдин гаплашиб олайлик.

ОРИФ: - Э-э, Нозим, сиз қўйинг.

АКМАЛ АКА: - Нозимбой, ҳаётнинг ўзи кўп нарсани тўғрилайди.

НОЗИМ: - Яшайдиган биз, ҳаёт ҳам бизнинг қўлимиз билан тўғрилайди.

АКМАЛ АКА: - Агар онасига айтган гапни бизга ҳам айтмоқчи бўлсангиз, унда ҳали анча қовун пишиғи бор.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Дилоромнинг хонасида Дилором билан қўшни Дилором гаплашиб ўтирадилар.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Нима бўлса ҳам бахтлисан. Севганингга тегяпсан.

ДИЛОРОМ: - Бахт фақат тегишда эмас, Дилор. Ҳали узу-ун турмуш ҳам бор. Тўйдан кейин нима бўлади, ҳали билмаймиз.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Тўйга етиб ол. У ёғи... яхши кўрганинг доим ёнингда... э-э, бир бошқача ҳаёт бошланса керак.

ДИЛОРОМ: - Тўғрироғи, ҳаётнинг ўзи.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Сен, мана, жой бўлдинг. Лекин мен... тўғриси, Дилор, энди борини айтсам бўлади, ростдан ҳам, анави одамга илинаман деб кўрдим. Сен йўқ деддинг-ку. Бари бир – бўлмади. Балки бўлмагани ҳам яхшидир. Бир ўзим у ёқда... Ўзи ойимни бир кун кўрмасам, тутолмайман. Лекин энди кимга учрайман, пешанамга қайсиси ёзилган? Ҳаммаси номаълум.

ДИЛОРОМ: - Ҳеч кимда кўнглинг йўқми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Э-э, ўлсин, гаплашади-да, кейин жимиб кетади. Улар билан юрсанг, лекин уйланмаса.

Шарофат ая киради.

Дилором сакраб туради.

Қўшни Дилором салом беради.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Салом-алайкум, хола!

Шарофат ая қўшни қизга унча рўйхуш бермайди, зардалироқ сўрашади.

ШАРОФАТ АЯ: - Яхшимисан, қизим? Ойинг яхшими?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Раҳмат. Раҳмат. Энди тўйга киришиб кетдингиз?
ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, етказганига шукур. Дилор, қизим, синглинг қаерда?
ДИЛОРОМ: - Дарсига кетган. Бирон ишингиз борми, ая?

КЎЧА

«Тико» физиллаб келаётир.

«ТИКО» САЛОНИ

Рулда Баҳром ака.
Орқа ўриндикда Жумагул опа билан Салима опа ўтирганлар.
Машина ойнасидан шаҳар кўчаси бўйлари сузиб ўтади.

БАҲРОМ АКА: - Мана, бор экансизлар-ку. Бола бечоралар совчилик қиламиз деб қийналиб кетди.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, омон бўлишсин.

БАҲРОМ АКА: - Ёш-у, лекин ғайрат катта. Менга айтишмади-ю, шу тўй қилмай олмоқчи бўлишдими, шунақа бир гапни илғаб қолдим?

САЛИМА ОПА: - Ҳа-эй, пўконида ел ўтмаган болалар, гапираверади. Худо хоҳласа, ҳаммаси бўлади. Ҳаммаси оллоҳдан, ака.

БАҲРОМ: - Лекин яхши йигитлар. Аҳил бўлиб юришларини қаранг. Ўқиган-да.

Жумагул опа ташқарини тунд томоша қилади, гапирмайди.

БАҲРОМ АКА: - Ҳозир сизларни олиб бориб, дарвозасини кўрсатаман. Кириб кетганларингдан кейин... Қанчада келай?

Салима опа синглисига қарайди.
Жумагул кифтини қисади.

САЛИМА ОПА: - Билмаяпмиз. Ярим соатми, йигирма минутми...

БАҲРОМ АКА: - Э-э, сизларни энди қўйиб юбормайди. Камида икки соат. Агар ҳам кўп бўлмаса. Хўп десанглар, кутиб ҳам ўтираман.

САЛИМА ОПА: - Йўқ, ишларингиз бўлса, қилиб келарсиз.

БАҲРОМ АКА: - Лекин кетиб қолмайсизлар. Ўзим олиб кетаман.

САЛИМА ОПА: - Хўп, ака. Бегона шаҳарда сарсон юрамизми?

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Гулсанам, унинг қўлида Даврон ва икки совчи аёл.
Гулсанам буларнинг яна нима гапи бор экан, деб бир оз ҳайрон.

Катта совчи бир оз чайналиб гап бошлайди.

КАТТА СОВЧИ: - Хўп, энди, қизим. Бундай турманг. Олдинги турмушингизда нима бўлган, нима қўйган, билмаймиз-у, лекин бундай юришингиз яхши эмас.

КИЧИК СОВЧИ: - Ҳа, синглим, эрсиз хотинга жуда ёмон. Яна битта бола билан. Ҳар хил одам бор-да. Эркаклар ҳам эри бўлмаган хотин худди тайёр тургандек...

ГУЛСАНАМ: - Э-э, нима деяпсиз? Мен...

КИЧИК СОВЧИ: - Майли, уришиб қолгандирсиз ё эрингиз бошқасини топиб кетгандир. Лекин бу ёғининг ҳамма оғирлиги сизга тушади. Эрдан чиққан хотинга яхши кун йўқ.

КАТТА СОВЧИ: - Ҳа, дарров эр қилиш керак. Қош-қўзингиз жойида экан.

ГУЛСАНАМ: - Менга айтяпсизми?

КАТТА СОВЧИ: - Бўладиган гап-да, айноний. Ёш пайтда ўйламай ажрашиб кетасиз-у, лекин оқибати... ҳай-ҳай.

КИЧИК СОВЧИ: - Бизлар шошиб турибмиз. Ўзи бошқа қизни сўраб кирган эдик. Мана, сизни кўриб... Энди, жон синглим, битта одам бор, Отчопарда дўкон очган, топиш-тутиши яхши. Хотини йўқ. Хўп десангиз, шуни гаплашиб берар эдик.

КАТТА СОВЧИ: - Боласи бўлса ҳам майли деган. Қаранг, қандай мос... сал ёши катта-ю...

КИЧИК СОВЧИ: - Ўзи яхши одам бўлса бўлди-да. Ҳозир ёшига қараб ўтирадим, опа. Қаранг, синглимизнинг бир ўзи қийналиб яшаяпти экан. Эр жонивор ҳам шундай ҳурилиқонинг қадрига етмаган-да. Лекин Отчопардаги акамиз зўр. Яхши хотин бўлиб чиқса, унга ҳам дўкон очиб бераман деган.

ГУЛСАНАМ: - Опалар, бу ерда эридан ажралган хотин йўқ, бори ҳам ажралмоқчи эмас. Ажраладиган бўлса ҳам, юрагини ёриб юбордингиз, энди сира ажралмайди.

КАТТА СОВЧИ: - Йўқ, синглим, аччиқ қилманг. Чин кўнгилдан ёрдам берайлик деяпмиз. Бизга бари бир, топишиб кетсангиз, бўлди.

КИЧИК СОВЧИ: - Савоб учун бизники, синглим. Совчиларга ҳам осон тутманг. Мана, бу ерга ҳам... Вой, опа (катта совчига), энди эсимга тушди. Қудрат. Қудрат ака!

КАТТА СОВЧИ: - Вой, олдин эсласанг бўлмас эдими? (Гулсанамга). Минг марта айтаман, ёзиб юр, деб. Анави кўк эшикда турадиган бола тўғри айтган экан, компьютер олинглар деб. (Гулсанамга) Узр, синглим, адашибмиз. Лекин бир ўйлаб кўринг.

КИЧИК СОВЧИ: - Агар ажрашаман десангиз, телефонимни берай?

ГУЛСАНАМ (аччиқ кулиб): - Йўқ, эр бунақа қаҳат бўлса, ажрашмайман. Ўзимники яхши.

Кичик совчи яна атрофга таажжубланиб қарайди.

КАТТА СОВЧИ: - Юр, кетдик. Бирон нарсани унутдингми?

КИЧИК СОВЧИ: - Йўқ, опа, эсладим. Бу ерга бир келган эдик. Шу мошинни кўрувдим. Анави кўк эшиклик уйда турадиган бола шу ердан чиқувди.

КАТТА СОВЧИ: - Бўлди, кетдик. У бошқа жой эди, бошқа жой.

КИЧИК СОВЧИ: - Йўқ, шу жой.

КАТТА СОВЧИ: - Бошда ҳам бош қолмади. Одамни жинни қиласан.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Бўпти, Дилор, мен кетдим. Хайр, хола.

ШАРОФАТ АЯ: - Хайр, хайр.

Дилором дугонаси билан кўз уриштириб, бош ирғайди.

Қўшни Дилором чиқади.

ШАРОФАТ АЯ: - Нимага келибди?

ДИЛОРОМ: - Дугона бўлгандан кейин киради-да. Яна қўшни.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, майли. Мен нимага кирувдим? Эсим ҳам жойида эмас.

ДИЛОРОМ: - Дилафрўзни сўрадингиз.

ШАРОФАТ АЯ: - Бу бор учун тилимга келиб қолди. Гап пойлаб юргандай. Тўй ундай бўлади, ойим бундай қияпти, демадингми, ишқилиб?

ДИЛОРОМ: - Йўқ, ойи. Унга айтиб нима керак.

Шарофат ая оғир сўлиш олади.

ШАРОФАТ АЯ: - Энди, қизим, бундай ўтир. Она-бола бир гаплашиб олайлик. Майли, ўйланма. Гўрга-е. Яхши одам бўлса бўлди, ҳаммаси қопланиб кетади. Сенга айтадиган бўлсам, менда бор нарсаларинг...

КЎЧА

Дилоромларнинг дарвозаси олдида «Тико» келиб тўхтади.

Салима опа билан Жумагул опа машинадан тушадилар.

Салима опа «шу уйми» деб имо билан Баҳром акадан сўрайди.

Баҳром ака тасдиқлаб, икки марта бош ирғайди.

Салима опа эшик қўнғироғига чўзилади.

Лекин шу пайти дарвоза эшиги очилиб, қўшни Дилором чиқади.
Ва у опа-сингилга ҳайрон қарайди.
Жумагул опа ҳам унга қаттиқ тикилади.

САЛИМА ОПА: - Сиз... Дилороммисиз?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳа, Дилоромман.

САЛИМА ОПА: - Ҳа... Дилором бўлсангиз, ассалому-алайкум!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ий-э, салом бериш ҳам йўқми? Қанақа қиз бу?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Вой, танимаган одамга? Саломни сўраб оладими-
я?

САЛИМА ОПА: - Танимаса, ўзидан каттага салом бермайдими, қизим?

Шу пайти қисқа сигнал бериб, «Тико» қўзғалади.

Жумагул опа қўлини кўтариб, ҳай-ҳайлаб қолади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳай, тўхтанг, тўхтанг! (Салима опага) Опа, бўлди!
Юринг, юринг!

Салима опа бир нимани тушуниб улгурмай, Жумагул судрайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бу қиз бўлмайди, опа! Бўлмайди-и! Юринг, юринг.
Боламнинг шўри қуриган экан.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Э-э, бу қанақа хотинлар ўзи? Тавба!

Жумагул опасини зўрлаб «Тико»га тикади.

Дилором ҳам таажжубда анграйиб қолади.

«ТИКО» САЛОНИ

Машина деразасидан шаҳар маназаралари сузиб ўтади.

Опа-сингил орқа ўриндикда.

Баҳром ака рулда.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳайданг. Ака, ҳайданг! Бети курсин!

САЛИМА ОПА: - Жумагул! Хўп, ҳайданг, ака.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бир кўрдим – бўлди! Бошқа кўрмайман. Юзини
тескари қилсин, тескари!

БАҲРОМ АКА: - Нима бўлди ўзи?

САЛИМА ОПА: - Аниқ шу уймиди?

БАҲРОМ АКА: - Ҳа, шу уй. Учинчи келишим-ку. Онасининг ўзи кутиб
олган.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой. Кутмай ўлси-ин! Шу учун ёнимдан тўй қилиб бераман деган-да. Қизи яхши бўлса, майли, болам, кўнгли чўкмасин, кўриб, бир пешанасидан ўпиб қўяй деб келибман. Безлигини қаранг! Қиз нарса, ўзидан каттага салом бермайдими! Ҳайданг, ака, тезроқ хайданг!

САЛИМА ОПА: - Мунча ўт-оловсан? Уйи шу бўлса, кирсак бўлар эди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кириб нима қиламиз? Ўзи оёғим тортмаган эди.

САЛИМА ОПА: - Онасини кўрар эдик. Бари бир, Султонинг шуни деб турибди-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Султон тушибди, опа, ёмон тушибди! Иссиқ совуқми, бир бало қилган булар. Ака, сиз буларни биласизми?

Баҳром ака хижолатли жилмаяди.

БАҲРОМ АКА: - Йўқ, синглим. Мен Нозимни, ёнидаги Орифми... шуларни биламан. Кейин бир марта шу ергача келиб, кейин қочган яна биттаси бор.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Опа, бир кўрдим, бошқа кўргулик қилмасин менга. Бўлди! Яхши ҳам уйига кирмадик. Онасини кўрсам, ўзимдан кетиб қолиб, тоза салма бўлар эдим. Туришини қаранг!

Салима опа уҳ тортади.

САЛИМА ОПА: - Уҳ-ҳ, Жумажон, бирам тезсан! Гапларинг ҳам шундай тезпишар! Битта қизини кўриб, ҳеч нарсани билмай, кўнглимизни вайрон қилиб келяпмиз.

29. Яхшини топгонинг қани

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Қўшни Дилором, Дилором, Шарофат ая.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Билмайман, иккита хотин, ҳа совчи.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, тўй мавсуми, совчиларга ҳам иш кўпайган. Кириб овора бўлмагани яхши.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Э-э, нимага салом бермайсан, дейди.

ДИЛОРОМ: - Салом бермаган эдингми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Бирдан салом қани, деб дўқ урса, қотиб қолибман.

ШАРОФАТ АЯ: - Шунақа дедими?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳа! Кейин мошинга ўтириб, жўнаб юборишди. Ёв қувлагандай. Қизиқ хотинлар экан.

ШАРОФАТ АЯ: - Бирдан кетиб юборишдими?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳа, униси бунисини судради. Кетди-борди.

Шарофат ая Дилоромга тикилди.

ШАРОФАТ АЯ: - Қанақа мошин?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳе, анави кичкинаси... «Тико».

ШАРОФАТ АЯ: - Оқроқми?

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Ҳа. Шопири ҳам ёши катта киши.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, майли, қизим, адашиб юргандир-да. Сен боравер.

ҚЎШНИ ДИЛОРОМ: - Айтиб қўяй деб қайтиб кирдим.

Қўшни Дилором чиқиб кетган.

Шарофат ая эшикка қараб туради.

ШАРОФАТ АЯ: - Қизим, мабодо унинг биров боради, демаган эдими?

ДИЛОРОМ: - Бу ерда аёлларидан ҳеч ким йўқ-ку. Энди нима деб ҳам келади?

ШАРОФАТ АЯ: - Ўша таксига ўхшаяпти. Унинг шопири ёши катта одам эди.

ДИЛОРОМ: - Ая, тирикчилик қилиб юрган оқ сочдан кўпи йўқ.

ШАРОФАТ АЯ: - Шу қиз аралашган жойдан бир гап чикяпти-да.

Анавиларга ҳам, нимага оёғини узиб кета қолди, десам, йигити бор, деб айтган экан.

ДИЛОРОМ: - Яхши қилган экан.

ШАРОФАТ АЯ: - Нурмат аканинг тўйида Санобар айтиб қолди. Яшириб
нима қилар эдингиз, биз ҳам тушунамиз-ку, деб. Ҳа, у болага ҳам
Маҳмуджоннинг қизи бўладиган.

ДИЛОРОМ: - Бахти очилсин!

ШАРОФАТ АЯ: - Ким бўлди экан?

ДИЛОРОМ: - Ким?

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳозир айтган хотинлар. Нимага бизларни эшикка
келди? Қаердансизлар деб сўрамаган ҳам-да бу қиз.

МИЛЛИЙ БОҒНИНГ КИРАВЕРИШИ

Аэропорт томондан келган троллейбусдан Ойгул тушади.

Шаҳарни билмайдиган қиз, хўп атрофга аланглайди.

Миллий боғ пештоқига қараб, шу томонга ўтади.

Қатор-қатор келаётган машиналар ортида ожизгина, химоясиз

Ойгул йўл бўшабини кутади.

Бу томонда у кутган одам йўқ - Нозим ҳали келмаган.

Ойгул пештоқ тагида Нозимни кутади.

ХОНАДОН

Султон билан Саодат кулишиб, гаплашиб ўтирадилар.

САОДАТ: - Гулсанам опа билан Давлат аканинг уришганини кўрдим-у,
ёмон нарса ҳам юқар экан, феълим айниб қолди. Кўёвтўрани бир
боплай-чи, дедим.

СУЛТОН: - Лекин бопладинг. Япониядан келиб ҳам тўғриси айтмадинг.

САОДАТ: - У ёқда холам билан поччамни қўйиб, бу ёқда ўзи топиб
олаверадими, деган эдим-да. Ишонган эдингизми?

СУЛТОН: - Унча эмас.

САОДАТ: - Юрагингиз ёрилиб кетди-ку. Саодат, Саодат, бу нима
деганинг, деб...

Саодатнинг ижикилашига Султон завқ қилиб кулади.

СУЛТОН: - Ёрилди юрагим. Бир бошимга бирдан иккита хотин, юрагим
ёрилмасинми?

САОДАТ: - Ростдан ҳам, хотинингиз иккита бўлса... роса томоша бўлар
эдингиз-да. Икковидан ҳам кўрқиб.

Саодат ҳам кулади.

САОДАТ: - Хафа эмасмисиз энди?

СУЛТОН: - Хафаликдан бошқа нарсалар чиқиб кетди-ку.

САОДАТ: - Ҳаммасини ўзим тўғриладим. Олдин ойимга айтдим, кейин дадамга. Икковлари Ўткир акага. Мана, кўрасиз, холам ҳам Дилоромдан хурсанд бўлиб келади. У ўзи кўрганни маҳлиё қилади. Шу-у, меҳригиёси борми, дейман.

Султон соатига қарайди.

СУЛТОН: - Улар энди икки-уч соатсиз келмас.

САОДАТ: - Ҳа, киришади, сўрашади. Қани, қизимиз бизга ҳам бир чой дамлаб кирсин-чи, дейишади. Тошкентда шунақа-ку. Мен ўргатиб юбордим. Дилоромхон қизариб-бўзариб, ҳамма нарса ҳал бўлган бўлса ҳам, ўзларини уялганга солиб, пиёлани мана бундай ибоб билан...

Саодат ўтирган жойида, уялиб чой узатаётган Дилором бўлиб кўрсатади.

САОДАТ: - Ерга қараб, қизариб...

СУЛТОН: - Ўлдирасан-да.

ШАҲАР КЎЧАСИ

«Тико» физиллаб келаётир.

«ТИКО» САЛОНИ

Орқада ўтирган Жумагул опа йиғлайди.

Салима опа унга таскин бериш билан овора.

САЛИМА ОПА: - Шаҳарнинг катта кўчасида йиғлама. Ундан кўра атрофга қара. Сал чалғийсан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўзимга ҳеч нарса кўринмаяпти. Фақат ўқрайиб қарагани. Кўзи ҳам ёмон экан. Нимага салом бераман, деб чакчайиб турибди.

САЛИМА ОПА: - Оширма сен ҳам. Гоҳ каттиқ, дейсан, гоҳ чакчаяди. Боланг шуни топган бўлса, менга ҳам ёқмаяпти, лекин нима қиласан.

БАҲРОМ АКА: - Ҳозир қаерга борасизлар?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Тўғри уйга, Чилонзор деган жойига. Ичимда Каримбой хўп деса, шу уйга тушириб берсак ҳам бўлар экан деб юрибман-а!

МИЛЛИЙ БОҒНИНГ КИРАВЕРИШИ

Шошиб келаётган Нозим кўринади.
Ойгул қўлини кўтаради.

ОЙГУЛ: - Эй, Нозим! Бу ёқдаман.

Нозим хайрон бўлиб қарайди.
Пештоқ тагида Ойгулдан бошқа одам йўқ.
Нозим ўпиб кўришмоқчи бўлади.
Ойгул лабини тортиб, юзини совуққина тутди.
Ажабланган Нозимга қарамай, ўзи юзини Нозимнинг юзига тегизиб
қўяди.

НОЗИМ: - Салом! Кечикиб қолдим. Яхшимисиз?

Нозим тўлиб-тошган, соғинч туйғуларига, гапларига жой
бўлолмаётган эди.

ОЙГУЛ: - Салом! Ўзингиз яхшимисиз?

Ойгул босиқ, Нозимни кўрганидан ҳеч қандай ҳаяжони йўқ, худди
кеча, ўтган куни, бугун ҳам шундай кўришиб юргандек эди.
Нозим Ойгулга термулиб, унинг нигоҳини тутишга интилади.
Ойгул эса кўчадаги машиналарга, бу томонга – боғ саҳнига,
фойтунга ўтираётган болаларга қарайди.

НОЗИМ: - Қаёққа олиб борай? Кетдик, у ёқда яхши қаҳвахона бор.
Ўтирамиз.

ОЙГУЛ: - Йўқ, мен кетаман. Сизни бир кўрай деган эдим.

НОЗИМ: - Хўп, мени кўряпсиз, ўтирайлик.

ОЙГУЛ: - Овқатландим.

НОЗИМ: - Гап овқатда эмас-ку.

ОЙГУЛ: - Вақтингизни олмай. Ишингиз кўпдир.

НОЗИМ: - Ҳеч қанақа ишим йўқ. Бугун ишим – сиз.

ОЙГУЛ: - Йўқ, Нозим, меҳмонхонада дугоналарим бор. Гап қилишмасин.

НОЗИМ: - Бу ерда йўқ-ку ҳозир?

ОЙГУЛ: - Бари бир-да. Яхши эмас.

Нозим бир зум Ойгулга диққат билан тикилади.
Ойгул унга бир нигоҳ ташлайди-ю, индамай боғ томонга қарайди.

НОЗИМ: - Ойгул!

ОЙГУЛ: - Ҳа?

НОЗИМ: - Ўзгариб кетдингизми?

ОЙГУЛ: - Йўқ, нима ўзгарибман?

НОЗИМ: - Нега бунақасиз?

ОЙГУЛ: - Ўзим... шундай.

НОЗИМ: - Кўришганимизга хурсандлигингизни сезмаяпман.

ОЙГУЛ: - Йўқ, хурсандман. Сизга ўзим телефон қилдим-ку.

НОЗИМ: - Хўп, мана, мен келдим. Сал очилинг. Доим сизни ўйлаб юрибман.

ОЙГУЛ: - Нимамни ўйлайсиз? Ўпганларингизними?

НОЗИМ: - Э-э... ҳаммасини. Худди бегонани кўргандексиз.

Ойгул кифтини қисади.

ОЙГУЛ: - Ўзим ҳам билмайман, нимага сизга телефон қилдим.

НОЗИМ: - Ҳеч бўлмаса, боққа кирайлик.

ОЙГУЛ: - Ишларим кўп. Эртага семинарга тайёрланишим ҳам керак.

НОЗИМ: - Малака ошириш семинаригами?.. Майли, ҳеч бўлмаса, ярим соат. Бирон ўриндикда ўтирамин. Юринг.

ХОНАДОН

Султон соатига қарайди.

СУЛТОН: - Саодат, мен бозор қилиб келай. Унгача дадамлар ҳам келади.

Чимча эсдан чиқмасин деганлар. Аччиқни яхши кўрадилар.

Бешпанжа кабобни ўзлари олиб келади.

САОДАТ: - Ойимлар келиб қолса-чи.

СУЛТОН: - Уларнинг келишига ҳали вақт кўп.

Кўнғироқ жиринглайди.

САОДАТ: - Ким бўлди экан? Қўшниларми?

СУЛТОН: - Ҳали танимайди-ю. Мен ўзим.

Султон туриб эшикни очгани боради ва орқага тескари юриб қайтади.

Унга изма-из куйиб-ёнган Жумагул опа кўринади.

СУЛТОН: - Ойи! Ҳа?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Отангни чақир! Сен шуни десанг, энди онанг йўқ!

Султон қотиб қолади, гапиргиси ҳам келмай, онасига тикилади.

Жумагул опанинг орқасидан Салима опа киради.
Саодат ҳам чўчиб кетган.

САОДАТ: - Хола! Ойи?

САЛИМА ОПА: - Уҳ-ҳ!.. Э-э, Султонбой-эй! Бу бир кўрди-ю, кетдик, деб ёпишди менга. Келавердик опа-сингил, сени бу балодан қандай қутқарсак экан деб.

САОДАТ: - Ойи, кимни бало деяпсиз? Дилоромними?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, ўша сен мақтаган Дилоромни!

САОДАТ: - Кўрдингизми?

САЛИМА ОПА (қўлини ойна қилиб кўрсатади): - Шундай сени кўргандай кўрдик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўрмай ўлай! Чақчайи-иб қараб турибди.

САОДАТ: - Чақчайиб? Ё тавба! Бошқани кўргандирсизлар?

САЛИМА ОПА: - Отини ҳам сўраб олдим. Дилоромми, ахир?

САОДАТ: - Ҳа.

САЛИМА ОПА: - У ҳам Дилоромман, деди. Менга ҳам ёқмади, нима қилай.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Без! Кўзини олмайди! Ўйилиб тушсин. Султон, шуни оласанми? Лекин бир йилга ўтмайди, кўзингнинг сувини оқизиб борасан. Фақат онанг ўлган бўлади. Шуни дейдиган бўлсанг, ҳозир чиқиб бизларга чипта олиб кел.

САОДАТ: - Дадамлар келсин. Айланишга чиқиб кетувди. Бешпанжа кабоб ҳам олиб келиб, бир ўтиришмоқчи экан.

ЖУМАГУЛ ОПА (Султонга): - Бешпанжамиз томоғимизга тиқилиб қолди. Нимага гапирмайсан, а? Олсанг, олавер. Нон синдиртириб ҳам қўйгансан. Ана, отангга айтаман, пул ҳам олиб келган, менга айтмай. (Салима опага) Менга мошин оламан деди. Поччам иккови пичир-кучур қилиб юрганини билмайди, дейсиз-да. Сиз ҳам аралаш.

САЛИМА ОПА: - Вой, Жумажон, кимга ниш уришингни билмай қолдингми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Чаён мен эмас, биз томонда бу ерларнинг чаёни йўқ, нишини менга урди-ку, опа! Менинг ёнимни ким олади? Болам кўзимнинг олдида бахтсиз бўли-иб ўтирибди! (Султонга) Қулоғинг том битганми, ерга қарайсан? Бошингни эгиб қўйганми?

СУЛТОН: - Уйига бордингизми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Шу топиб берган «тико»чинг олиб борди, дарвозасини кўрсатди. Шундай тугмасини босамиз десак, ўзи чиқиб турибди. Ҳа, ўзи! Опам сўради, Дилороммисиз, деб.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, сўрадим, Дилоромман, деди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - На, салом, на алик. Тўрсайиб турибди, турқи курсин.

СУЛТОН: - Сизлар эканларингни билдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Билмаса, салом бермайдими? Кўзини лўқ қилиб
тикилиб олган! Уят ҳам йўқ. А опа?

САЛИМА ОПА: - Унча эмас-ку... Лекин, Султонбой сенга бўладиган қиз
эмас экан. Билмагани ҳам яхши бўлди, ўзининг қандайлигини билиб
олдик.

СаОДАТ: - Лекин, хола, унақа одобсиз эмас эди.

САЛИМА ОПА: - Қизим, атай ёмонлаб келмаймиз-ку.

СаОДАТ: - Унақа хунук ҳам эмас.

САЛИМА ОПА: - Биров ўзини хунук деяптими? Муомаласи хунук!

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен одамни бир кўришда биламан! Сени жоду қилиб
олган. Ҳозир кўрсан, Султон, кўрсан, лекин эртага кўзинг
очилгандан кейин қон йиғлайсан. Ҳа, башараси айтиб турибди.

САЛИМА ОПА: - Қўй энди сен ҳам. Бировнинг боласи, ундай дема.
Лекин, Султонбой, мен ҳам бошқа хаёлда, сен тараф бўлиб келган
эдим. Онангнинг ёнида бўлай, бир амаллаб гапга киритаман деб.

СУЛТОН: - Э-э, шунча ёмонми? Ё сизлар...

ЖУМАГУЛ ОПА: - Нима сизлар, а, нима сизлар? Бизлар бузгани
борганимиз йўқ эди. Айтяпман-ку. Ҳали ҳам кўзинг кўр. Сени
шундай туширибдики. Ҳали билмайсан. Саодатни шунга алмашиб
ўтирибсан-а!

Саодат Султондан кўз узмайди.

Султон бош кўтарганда фақат онасига ё холасига қарайди, Саодат
унинг нигоҳини тута олмайди.

СаОДАТ: - Мен битта чой дамлай.

Саодат хонадан чиқади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Пул қаерда?

СУЛТОН: - Билмайман. Дадам менга ҳеч нарса дегани йўқ.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Чиптага чиқиб кел. Ҳозир топаман. Даданг
хаммасини олиб кетмагандир.

Шу пайти қўнғироқ жиринглайди. Саодатнинг овози келади.

СаОДАТ: - Султон ака, қараб юборинг. Мен бандман.

Султон шошиб чиқади.

ДОЛОН

Султон тез юриб, ўтиб кетаётганда Саодат унинг билагидан ушлаб, бармоғини лабига босиб, «жим» ишорасини қилади. Ошхонага тортади.

Саодат: - Мен эдим-эй, бу ёкка кирайлик.

ОШХОНА

Саодат ошхона эшигини зичлаб ёпади.

Саодат: - Менга телефони бериб. Тез!

Султон: - Кимнинг?

Саодат: - Кимнинг, кимнинг! Сиз кириб буларни авраб туриб. Мен бу ёкда Дилором билан гаплашаман.

Султон: - Э-э, қўй энди, ўзи азобда. Онаси қаттиқроқ гап қилган бўлса, чиқиб буларга аччиғини кўрсатган-да. Ўзига келиб олсин.

Саодат: - Сиз бераверинг. Мен қўл телефонимдан қиламан....

Султон: - Икки юзу йигирма беш тўқсон етти... Ўлганнинг устига тепган қилиб юрма яна...

Саодат: - Ўзингиз-ку ҳамма ишни расво қилган. Бўлди, тез кириб, ким дейишса, адашибди, денг. Бу тўйдан ўзи менга сеп қилиб беришингиз керак. Бўли-инг!

ХОНАДОН

Султон, Жумагул опа, Салима опа.
Бояги манзара.

Жумагул Опа: - Отанглар ҳам келиб қолади. Анавиларингни чақир.

Султон: - Кимларни?

Жумагул Опа: - Давлатни, кейин анави чаққон... оти нима, Нозимми? Шуларни.

Салима Опа: - Нима қиласан уларни?

Жумагул Опа: - Мана бунинг олдида, ўзларига гапимни айтаман.

Эртага бунинг онаси юракжаллод экан, деб юришмасин.

Султон: - Керак эмас, ойи. Бўлди. Уларда нима айб?

Жумагул Опа: - Йўқ, бўлди эмас, нима қилиб қўйишганини ўзлари ҳам билиб қўйсин. Кейин бировнинг боласига бунақа хўжайинчилик қилишмайди.

Салима Опа: - Улар бунга яхшилик қиляпмиз, деб ўйлаган, ишонган. Жумажон, қўй.

Жумагул Опа: - Қўймайман. Ҳамма гапимни айтиб, кейин кетаман.

ОШХОНА

Саодат ошхонада Дилоромга телефон қияпти.

САОДАТ: - Алё?.. Дилором опа, салом! Яхшимисиз? Саодатман... Қайси Саодат? Султон акамнинг жияни. Танيمаяпсизми?.. Кундош-чи, кундошингиз... ҳа, ўшаман.

ШАРОФАТ АЯНИНГ УЙИ

Дилором телефонда гаплашяпти, ҳайрон.

ДИЛОРОМ: - Ҳа, энди танидим. Саодат, яхшимисиз?.. Японияга яхши бориб келдингизми? Япониядан менга совға қани?.. Хоразмдан қияпсизми? Тошкентда?.. Нимага бунча?... Султон акамми? (кўркиб, Шарофат аяга қараб қўяди)... Э-э, тинчликми? Албатта! Қаерда кўришамиз?

ОШХОНА

САОДАТ: - Сизга бошқа совғам бор, опа. Йўқ, Хоразмдан эмас. Тошкентдан. Дилором опа, тез кўришишимиз керак. Ҳозир! Бир жойни айтинг, ўша ерда кутаман. Тошкентни унча билмайман, Чилонзор деган жойидаман... Ҳа, метрони биламан. Кўп гапиролмайман... Фақат тез... Султон акам яхши, лекин шу... яхши ҳам эмас... Унча тинчликка ўхшамаяпти. Тез келинг.

ДИЛОРОМ: - Шу Чилонзор метросининг устида, бозорга чиқиш жойи денг таксига. Бораман, бораман.

Аввалига қизининг гапига ҳалал бермай, чиқишни кўзлаб, кейин кетмай турган Шарофат ая ҳайрон бўлиб қарайди.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳа, қизим, рангинг ўзгариб кетди.

ДИЛОРОМ: - Ая, куёвингизга бир гап бўлганга ўхшайди!

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, буниси ҳам бор эдими? Ҳали уйланмай ҳам...

ДИЛОРОМ: - Жияни Хоразмдан етиб келибди. Шу телефон қияпти, тез келинг, деб.

ШАРОФАТ АЯ: - Э, э, нима бўлган бўлса?.. Майли, бор, қизим, тезроқ бориб кел. Энди бегона эмас. У ёқдан келган бўлса, тузукроқ кийиниб ол. Ҳозир пул бераман, таксида бор. Йўлда бўяниб оласан. Э-э, худойим-эй! Ишқилиб, тинчлик бўлсин.

Дилором отилиб чиқади.

ШАРОФАТ АЯ(Ўзича): - Э-э, севги-муҳаббати ҳам ўлсин-э! Яна нима бало қараб турган бўлса? Қизим бечора тинчимади-ей! Бегона хотинлар эшикка келиб, жанжал кўтариб кетса, бу ёқда ҳали куёв бўлмай туриб... Нималар бўляпти, а?

НОЗИМНИНГ УЙИ

Дераза тоқчасида турган телефон жиринглайди.
Уйда ҳеч ким йўқ.
Стул устида анча патир териб қўйилган, уюм-уюм ҳолваю шоколадлар.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Ҳовли супураётган Гулсанам, супургини қўйиб, бориб гўшакни кўтаради.

ГУЛСАНАМ: - Алё?... Ҳа, Султон ака, яхшимисиз?... Раҳмат. Йўқ, келмади ҳали? Юргандир-да... Ё анависидан хабар олгани кетгандир... Айтаман келса.

Гулсанам гўшакни қўйиб ўзича гапиринади

ГУЛСАНАМ: - Жумагул опамнинг олдида юр деганда бораверсам бўлар экан. Бу ерда бир ўзим... бўйнингга эрим бор деб, плакат осиб қўймасанг, узатиб ҳам юбораверишади. Дўкон очиб берармиш!

ХОНАДОН

Султон гўшакни қўяди.

СУЛТОН (Салима опага):- Ҳеч қайси йўқ. Давлат ҳам, Нозим ҳам.

САЛИМА ОПА: - Кепқолишар.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бўпти, чиптага боравер.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, бугун қўй. Эртага олади. Бугун, майли, бунинг жўралари келсин, гапингни айт. Эртага орқайин бўлиб, олади. (Султонга) Бир кун кейинга оласан. Дам олишга келдик-ку, яна қачон келиб юрибмиз.

МИЛЛИЙ БОҒ

Нозим билан Ойгул ўриндикда ўтирадилар.
Оралари анча очик, жуфтларнинг ўтиришига ўхшамайди.

НОЗИМ: - Ҳеч бўлмаса, ана, музқаймоқ ейлик.

ОЙГУЛ: - Йўқ, томоғим оғрийди. Шу ерда гаплашиб олайлик.

НОЗИМ: - Худди бегонага ўхшаймиз. Ё энди танишганга.

ОЙГУЛ: - Бегоналигимиз бошланса керак. Ким билади, балки бирга ўқиганда ҳам бегона бўлгандирмиз.

НОЗИМ: - Нимага бунақа дейсиз?

ОЙГУЛ: - Ўзим шундай.

НОЗИМ: - Эҳ, Ойгул-эй, қандайдир бекиниб оляпсиз. Мен сизни тинмай ўйлаб юраман.

ОЙГУЛ (синик кулиб):- Яхши ҳам илиниб қолмадим, дебми?

НОЗИМ: - Нимага бунақа дейсиз, Ойгул? Ҳеч унақа деб ўйламайман.

ОЙГУЛ: - Мен бир кўрай дедим. Ўқиган пайтларни эслагим келди.

НОЗИМ: - Яхши.

ОЙГУЛ: - Лекин у кунлар ўтиб кетибди. Одамнинг ўзи шундай турар экан-у, лекин ичи ўзгариб кетар экан а? Мана, ҳозир сизни кўрдим, ўша Нозим, лекин бошқа, ўзгарган. Катта бўлиб қолгансиз.

НОЗИМ: - Кўнглингизда ҳеч нарса қолмаганми?

ОЙГУЛ: - Нима қолиши керак?

НОЗИМ: - Билмадим, сизни бир кўрсам деб юрар эдим. Кўрсам айтаман деган гапларим ҳам кўп эди. Мана, кўрдим-у, ҳамма гапларим қаёққадир учиб кетди. Бўшлиқ.

Ойгулнинг кўзига ёш келади.

ОЙГУЛ: - А Нозим? Нима қолиши керак эди?

Нозим кифтини қисади.

НОЗИМ: - Ҳайронман. Бирга юрганларимиз... Йўқ, у маънода эмас. Ўша бирга ўқиган кунларимиз... Ҳеч бўлмаса, хотира қолиши керак-ку. Мана, сизга қараб... ўпишганларимизни ҳам эслолмаяпман. Худди бўлмагандай.

Ойгул Нозимга тик боқади.

ОЙГУЛ: - Менда уялишдан бошқа ҳеч нарса қолгани йўқ.

НОЗИМ: - Уяладиган ҳеч нарса қилмадик. Ўпишганимиз демаса...

ОЙГУЛ: - Нозим, мен турмушга чикяпман.

НОЗИМ: - Турмушга? Жамолгами? Бари бир уйланаман, совчи юбораман, ўзим бораман, нима қилиб бўлса ҳам, ишқилиб, қайтмайман, дер эди.

ОЙГУЛ: - Ўзи борди. Мен унга йўқ, совчи юбориб ҳам овора қилманг, дедим.

НОЗИМ: - Ҳа-а... нимага? У сизни севар эди.

ОЙГУЛ (аччиқ жилмаяди): - Доим ўртамизда сиз турар эдингиз. Бировни бир умр қийнаб нима қиламан.

НОЗИМ (чайналиб): - Йўқ, фақат... Унда, ким? Э-э, майли, билмаганим яхши. Мен ҳам ўйлаб, ёмон кўриб юрмай. Бахтли бўлинг.

ОЙГУЛ: - Билаверинг. Бирга ишлаймиз. Жуда яхши одам. Одамга меҳрибон. Кўнглимга қарайди. Мен ҳам яхши кўраман. Тўйимга айтаман. Борасиз. Курсдошларни сиз уюштирасиз.

Нозим индамай Ойгулга қараб қолади.

ОЙГУЛ: - Бўпти, мен турдим. Кўришдик, гаплашдик, хайрлашамиз энди.

НОЗИМ: - Бошқа нима илож...

Нозим ҳам ўрнидан туради.

ЧИЛОНЗОР МЕТРОСИ. КЎЧА БЎЙИ

Одам гавжум, ўтиб-қайтиб ётибди.

Машиналар катор-катор.

Саодат бўйинини чўзганча, метронинг чиқиш жойига қараб, Дилоромни кутади.

Йўл чеккасига тўхтаган таксидан Дилором тушиб, бу ёкка аланглайди.

Йўлдан автолар оқиб ўтади.

Икки қиз шоша-пиша ўпишадилар.

ДИЛОРОМ: - Салом!

САОДАТ: - Салом! Кетдик. Такси ушлайлик.

ДИЛОРОМ: - Шошманг, қаёққа? Султон акамга нима қилди?

САОДАТ: - Кейин айтаман. Юринг, юринг.

ДИЛОРОМ: - Касалхонага тушмадими? Айтсангиз-чи!

САОДАТ: - Юринг, деяпман-ку. Бориб ўзингиз кўрасиз. Йўқ, соғ, лекин сиз боришингиз керак.

Дилором бир зум иккиланиб, эргашади-да, яна тўхтайди.

ДИЛОРОМ: - Тўхтанг, Саодат. Аввал айтинг, нима бўлди?
 САОДАТ: - Иккита аёлни кўрдингизми?
 ДИЛОРОМ: - Қанақа иккита аёл? Қаерда?
 САОДАТ: - Уйингизга боришмадим?
 ДИЛОРОМ: - Билмадим. Мен... кўрмадим.
 САОДАТ: - Кўрмадингиз? Иккита бегона аёл бугун, бундан бир ё бир
 ярим соатлар олдин уйларингизга бормадим?
 ДИЛОРОМ: - Йў-ўқ.
 САОДАТ: - Салом ҳам бермадингиз? Ҳа, кўрмагандан кейин салом ҳам
 бермайди-да.
 ДИЛОРОМ: - Очиқроқ айтинг!
 САОДАТ: - Сиз чиқиб қарамагансиз. Дарвозадан?
 ДИЛОРОМ: - Йў-ўқ, уйда эдим.
 САОДАТ: - Ана! Ўзим ҳам айтдим, бир гап бор деб. Демак, уларни
 кўрганингиз йўқ?
 ДИЛОРОМ: - Э-э, шошманг... қўшни дугонам... Ҳа, иккита хотин нимага
 салом бермайсан деб уришди, деди. Шу дугонам кўрган, бизнинг
 дарвоза олдида.
 САОДАТ: - Унинг ҳам оти Дилором!
 ДИЛОРОМ: - Ҳа, Дилором. Сиз қаёқдан биласиз?
 САОДАТ: - Мен ҳаммасини биламан, Дилором опа. Хоразмда машҳур
 экстрасенс мен-да. Бўлди, ҳозир бориб Султон акамни тузатамиз.
 ДИЛОРОМ: - Ёмон бўлиб ётибдими?
 САОДАТ: - Йўқ, ўтирибди. Лекин аҳволи ёмон. Кўркманг, энди ўлмайди.
 Такси ушлайлик. Борсангиз, худо хоҳласа, яхши бўлиб кетади.
 Султон ака ҳам, бошқа нарсалар ҳам. Маҳаллада дув-дув гап бўлади.
 ДИЛОРОМ: - Бегона жойга қандай бораман, Саодат?
 САОДАТ: - Энди бегона эмассиз. У ерда бегона йўқ.
 ДИЛОРОМ: - Нимани яширяпсиз? Султон акам шунақа оғирми?

Саодатнинг сабри чидамай, ўзи таксига қўл кўтаради.

ДАВЛАТНИНГ ҲОВЛИСИ

Давлат дарвозадан катта қовун кўтариб киради.
 Гулсанам чиқади ва Давлатнинг қўлидан қовунни олмоқчи бўлади.
 Давлат бермайди.

ДАВЛАТ: - Оғир. Ўзим олиб кираман.
 ГУЛСАНАМ: - Яхши.

Давлат ошхонадан, Гулсанам уйдан, Давронни кўтариб чиқади.
 Давлат қўлини Давронга чўзади.

Гулсанам Давронни бағрига босиб бермайди.
Усти чойшаб билан ёпилган «Запорожец»га ияги билан ишора қилади.

ГУЛСАНАМ: - Манави ё юрсин, ё йўқолсин. Ётмасин искот бўлиб.
ДАВЛАТ: - Искот? Ҳали ўлганим йўқ. Бошқа гап қуриб кетганми?

НОЗИМНИНГ УЙИ

Нозим шу кўча кийимида, алмаштирмаган.
Ўйчан чекиб ўтиради.
Каравотда Ойгул жим ўтиради.
Сигарета тутуни деразага тортилиб, кейин тепага ўрлайди.
Нозим Ойгул томонга қарамайди.

НОЗИМ: - Кўрдим. Илгариги Ойгулдан ҳеч нарса йўқ. Бўм-бўш бўшлиқнинг Ойгул деган оти бор. Ойгул. Қизик.

Каравотда ўтирган Ойгул, Нозимга маъюс қараб қўяди.

НОЗИМ: - Менда ҳам ҳеч нарса қолмагандир. Унга шундай кўринганман.
Ҳа, кўнглим ҳувиллаб ётибди. Муҳаббат бизни бор қилган, очган,
Ойгулни чиройли қилган, мени мартабага кўтарган. Бу ёғига қандай яшайман?

Ойгул каравотда ўтирган жойида секин йўқолади.

НОЗИМ (ўзича): - Султоннинг Дилороми, Орифнинг Шарифаси,
Давлатнинг, жанжалли бўлса-да, Гулсанами бор. Такдир менга
кимни рўпара қилади? Нима қиламиз энди, ўзи уйланмаган совчи?
Қачон ўзингизга жуфт топасиз?

ХОНАДОН

Жумагул опа шилқиллаб йиғлаб ўтиради.
Салима опа унинг тепасида парвона, елпиган, сув берган, Султонга
қараб лабини тишлаб, бошини чайқаб қўяди.

САЛИМА ОПА: - Жумажон, ўзингни ўйла. Мазанг қочиб қолади.

Султон ерга қараб олган, жим, ойисига хавотир билан кўз ташлаб
қўяди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - О-о, куйдирди, куйдирди... Бу икки божа ҳам ичиб қолишдими, дейман.

САЛИМА ОПА: - Саодат ҳам... Қачон дугона орттира қолди экан? (Султонга) Сен билмайсанми?

Султон тўғри жавобдан қочиб, кифтини қисиб қўя қолади.

СУЛТОН: - Японияга кетаман деб юрганда танишгандир.

САЛИМА ОПА: - Ҳозир келаман, деб отилиб чиқиб кетди.

Шу пайти эшик қўнғироғи жиринглайди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ана, оталари келди.

Султон эшик очгани чиқади.

Даҳлиз томондан ноаниқ пичир-кучурлар эшитилади.

Жумагул опа Салима опага ҳайрон бўлиб қарайди.

Ҳаддан ортиқ хурсанд, гул-гул очилиб кулиб Саодат киради.

САОДАТ: - Келинг, кираверинг. Тортинманг. Бегона йўқ.

Дилором салом бериб киради-ю, довдираб қолади.

Дилоромнинг кириши ғамга ботиб ўтирган опа-сингилнинг чехрасини очади.

САЛИМА ОПА (жилмайиб): - Келинг, қизим.

Жумагул опа шоша-пиша кўзини артиб, синиқ табассум қилади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, ва-алайкум, келинг, келинг.

Салима опа қизнинг саломига алик олмаганини энди эслайди.

САЛИМА ОПА: - Ва-алайкум салом! Ва-алайкум салом! Сизга қараб, мен довдираб қолибман.

Салима опа ўтиб, Саодатнинг дугонаси-да, Дилоромни ўпиб кўришади.

Жумагул опа, бошини эгган Дилоромни бир қўли билан кучоқлаб, елкасига қоқади.

ЖУМАГУЛ ОПА (Саодатга): - Дугонанг шу қиз? Вой, қандай яхши!

САОДАТ: - Ҳа, шу қиз. Кириб, бир пиёла чой ичинг деб, қўймадим.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Жуда яхши қиз экан. Ўтинг, ўтинг, қизим!

Дилором ўтиради, ерга қараб, нима дейишини билмай, қўлидаги дастрўмолини ғижимлайди.

САЛИМА ОПА: - Тортинманг, қизим. Бемалол. Қизимнинг Тошкентда шундай яхши дугонаси бор экан-да. Қара, Жумажон, қандай яхши қиз экан.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мана, чой ичинг, қизим. Ўз уйингиздай, бемалол ўтиринг. Саодат, дугонангни меҳмон қил. Хоразмдан балиқ олиб келганмиз-ку.

Дилором Саодатга савол назари билан қараб қўяди.
Саодат кўзларини юмиб, «ҳаммаси жойида» деб таскин ишорасини қилади.

САЛИМА ОПА: - Яхшимисиз, қизим? Ойингиз яхшими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳа, айтгандай. Яхши юрибсизми? Ўқишларингиз яхшими?

Дилором қисиниб-қимтиниб, калта-култа жавоб бериб ўтиради.

ДИЛОРОМ: - Раҳмат. Яхши... яхши...

Дилоромга қараб туриб, бирдан Жумагул опанинг ўпкаси тўлиб кетади.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, Жумажон?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Э-э, художон! Боламга шунақа қизлар учрамайдими?

САЛИМА ОПА: - Э-э, жинни бўлиб қолдингми? Уялтирма қиз бечорани.
(Дилоромга) Кечирасиз, қизим. Бир ғурбатнинг устида ўтирган эдик-да. Ўғлимизни қайтара олмай.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Айтяпман-ку, кўзи кўр, деб! Шундай қизлар турганда, ким қаёқдаги нарсани топиб ўтирибди.

Дилором ўнғайсизланиб, Саодатга қарайди.

ДИЛОРОМ: - Саодат, мен борай?

САОДАТ: - Ҳозир, ҳозир... йўқ. Ўтирибсиз-да. Хола, дугонам бечоранинг лавлагисини чиқариб юбордингиз. Шу қиз ёқадими сизга?

Жумагул опа Дилоромга қараб, бошини сарак-сарак қилади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, вой. Шунақа қиз келиним бўлса, ўзим чўриси бўламан. Султон акангнинг кўзи йўқ, кўзи! Ичим эзилиб кетяпти-да, нима қилай. Қизим, сиз хафа бўлманг, ўзимни ушлолмай қолдим.

САЛИМА ОПА: - Эй-й, қизим, ўғлимизни ўзи бир қизни топган экан. Майли деб, тўлиб тошиб келиб, уни кўргандан кейин, мана, опасингил икковимиз ғамга боти-иб ўтирибмиз-да.

30. Қадамингга гуллар сочилсин

ХОНАДОН

Дилором нима гаплигини бирдан тушуниб, бошини жуда қуйи эгиб,
яна юзини бекитиб олади.

Саодатнинг юзида қув табассум.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, қизим, узр, билмабмиз. Сизга бу гапларнинг ҳеч
алоқаси йўқ эди. Уялтириб қўйдик. Бошингизни кўтариб
ўтираверинг. Бахтингиз ҳам ўзингиздай чиройли бўлсин.

САЛИМА ОПА: - Бўлди, қизим, дастурхонга қаранг.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Куйган онанинг кўнгли-да. Сизни кўриб орзуга
берилиб кетибман. Кечиринг, қизим. (эшикка ишора қилиб) Ана,
юрибди. Ўшандан бошқасига йўқ, деб. Ноқобил фарзанд.

Охирги гапда Султон кириб ўтиради, ҳам ўнғайсизланиб ҳам
хавотир аралаш кўрқув билан Дилоромга қарайди.

Унинг бундай қараши онасининг диққатини тортади, бир бунга, бир
Дилоромга кўз ташлайди.

Султоннинг юзида ўша бизга таниш беғубор илжайиш, онаси билан
кўз уриштиради.

Дилором ўрнидан туришга интилган пайти кўнғироқ жиринглаб
қолади.

Султон шошиб чиқади.

Эшик очилгани, Ўтқир ака, Акмал аканинг гаплари эшитилади.

ЎТҚИР АКА: - Яхши ўтирибсизларми? Мана, буларни ол.

АКМАЛ АКА: - Опа-сингил келин кўрикдан қайтдимми?.. Қалай, тўй
қиламизми экан?..

ЎТҚИР АКА: - Нимага довдирайсан? Илжаяди, гапирмайди.

АКМАЛ АКА: - Онаси қизни кўриб келиб, хурсанд қилгандир-да.

Дилором туриб олган, бошини эгиб даҳлиздгилар бу ёққа кирса,
чиқиб кетиш иложини ўйлаб турган эди.

Акмал ака киради.

АКМАЛ АКА: (баланд рух билан) - Дамликкинамисизлар?

Акмал ака Дилоромга кўзи тушиб, тўхтаб қолади.

Дилором бошини эгиб, эшитилар-эшитилмас салом беради.

АКМАЛ АКА: - Э-э, ва-алайкум, қизим. Меҳмон бор экан! Яхшимисан, қизим? Э-э, раҳмат, раҳмат!

Унинг орқасида Ўткир ака кўринади. Дилоромга ажабланиб қарайди.

Бошини эгиб олган Дилором Ўткир акани кўрмайди.

Ва эшикка шошади.

Саодат унинг орқасидан отилади.

САОДАТ: - Султон ака! Султон ака!

ЎТКИР АКА: - Нима бўлди?

ДАҲЛИЗ

Дилором эшикка ёпишади.

Саодат Дилоромни маҳкам қучоқлаб, шивирлайди.

Султон уларга қараб тўхтайди.

САОДАТ: - Опажон, мени кечиринг! Бошқа иложим қолмади. Сизни кўрсатиб олишим керак эди! Лекин энди зўр бўлди. Бу ёғини менга қўйиб беринг.

Дилором жуда уялган, нима дейишини билмай, эшикни тортади.

Саодат уни қучоғидан бўшатмайди.

Султон нима қилишини билмай, довдираб туради, лекин хурсанд.

САОДАТ: - Хафа бўлмайсиз а? Илтимос! Мен сездим, булар бошқа қизни кўрган. Биринчи гапларидан билдим – сиз эмас! Энди, мана, яхши бўлди. Султон ака, сиз кузатинг. Майли, хайр. Битта ўпиб қўяй, кундошимни! Сиздан айрилмаслик учун тегардим лекин...

Дилором унга қараб, минг хижолат аралаш жилмаяди.

САОДАТ: - Телефон қиламан. Мен кирай.

ХОНАДОН

Ўткир ака ҳайрон.

Жумагул опа лабини қимтиб, бошини чайқайди.

Салима опа эрининг қўлидан костюмини олади.

ЎТКИР АКА: - Бирдан чиқиб кетди? Жуда хуркак, ким эди?

САЛИМА ОПА: - Ҳа, Саодатнинг дугонаси. Ҳозир келган эди, сизларни кўриб кетиб қолди. Ҳа, бирам уятчан.

ЎТКИР АКА: - Бизнинг Султон нимага чопиб юрибди?

АКМАЛ АКА: - Яхши, яхши. Хўш, қани. Ҳа-а, бўрими энди?

ЖУМАГУЛ: - Тулки бўлса ҳам майли эди, шоғол! Қумда юрган тўнғиз!

АКМАЛ АКА: - Ҳай, ҳай, нима бўлди?

ЎТКИР АКА: - Э-э, бўлмадими? Ажувами жуда?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мунча? Ҳусини бозорга соладими? Одоби ҳам керак. Тарбияси йўқ!

Жумагул опанинг кўзида яна ёш.

САЛИМА ОПА: - Бўладиган нарсаси эмас экан!

АКМАЛ АКА: - Йўғ-э? Шунақа бўлмайдиганми?

ЎТКИР АКА: - Э-э, Жумагул? Ёқмадими-эй?

АКМАЛ АКА: - Чатоқ бўпти-ку. Султонбойга айтдингларми?

САЛИМА ОПА: - Ўшани деб туриб олган.

ЎТКИР АКА: - Қажоққа кетди ўзи? Тўғри келган қиз билан гаплашиб кетаврадими?

АКМАЛ АКА: - Сал бошқача кўринди кўзимга... худди хурсанддай.

ЎТКИР АКА: - Бу қизни Саодат нима деб чақирди?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мен кетаман, Ўткир ака. Мени десангиз, сиз ҳам юрасиз!

ЎТКИР АКА: - Ий-э? Ўғлингни нима қиламиз? У қизни деса, нимага бу қизнинг орқасидан чиқиб кетди, деяпман?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Билганини қилсин. Унисининг орқасидан чопганда сиз билан мендан сўрабдими? Яна одамни чалғитасиз.

АКМАЛ АКА: - Ҳай, ҳай, шошманглар. Гаплашиб олайлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Гаплашамиз. Мен анави Нозимларингни чақирасан, ҳаммангнинг олдинда гапимни айтаман, деганман. (Ўткир акага) Болангиз тамом бўлган, энди то боши тошга тегмагунча кўзи очилмайди.

ЎТКИР АКА: - Нима, сира бўлмайдими? Аввал роса йўқ деб, кейин гапингдан қайтар эдинг-ку.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Э-э, бирдан кўнглим қолди. Бети туздай. Бўлди. Менга ўшани бошқа гапирманг. Куфрга тўлиб кетяпман.

Саодат чойнак кўтариб киради.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Мана, Тошкент тўла яхши қизлар. Ҳозир бунинг дугонасини кўрдингизми? Аққол қиз! Ўладими шунақасидан топса!

САОДАТ: - Дугонам сизга ёқдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Жуда ёқди, Саодат.

САЛИМА ОПА: - Менга ҳам ёқди. Бир фариштаси бор экан.

САОДАТ: - Шунақа қиз бўлса, олиб берар эдингизми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - О-о, қани эди!

АКМАЛ АКА: - Қизим, шу вақти ҳазил кўнгилга сиғадими?

ЎТКИР АКА: - Султон қаёққа кетди, деяпман?

САОДАТ: - Дугонамни кузатгани.

САЛИМА ОПА: - Билмайман деган эди-ку?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Унча билмайдиганга ўхшамади. Тикилиб қолди-да.

САОДАТ: - Дугонам ўзи зўр қиз-да. Султон акамнинг ҳам жигаридан урган бўлиши ҳеч гап эмас. Сизларга ҳам ёқди-ку. Ҳа, хола, олиб берасизми шу қизни?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кошки Султон ўшасидан қайтса! Бунга ҳўп деса, ҳозир уйига учиб бораман-ку! Чиним лекин.

САЛИМА ОПА: - Ҳа, лекин Султонинг шу қизга ростдан ҳам жуда тикилди.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўриб турганимни кўриб, кўзини олиб қочди. Ҳо-о, қани эди, Саодат, Султон акамг ундан айланиб, бунга ҳўп деса, остонасига бориб ётиб олардим.

ЎТКИР АКА: - Бировнинг қизини кўрмай-билмай гап қилаверасизларми? Қўйинглар. Саодат, сен ҳам холангнинг юрагига ўт қалама.

САОДАТ: - Ўт қаламадим, сўраяпман. Холам шундай ҳўп десалар, Султон акам билан ўзим гаплашаман.

САЛИМА ОПА: - Сен қизга бир гап бўлдимми? Холанг бир армонини айтди-да. Ҳаддингдан ошиб кетдинг.

ЖУМАГУЛ ОПА (Ўткир акага): - Келса, чиптага чиқариб юборинг.

САОДАТ (Жумагул опага) – Гапингизда турсангиз бўлди. Мен Султон акамни шу дугонамга кўндираман.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Саода-ат! Онанинг гапини олмаган, сенинг гапингни оладими? Буни Увайс бобомга олиб бориб, бир қайтарма қилдириш керак. Илму амалга учраган.

САОДАТ: - Олади гапимни! Энг зўр илму амал менда-ку. Кўрасиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, курмагур! Сен нима десанг – шу.

САЛИМА ОПА: - Жинни бўлдингми, қизим?

САОДАТ: - Бўлди! Энди менга қўйиб бераверинг. Султон акамга шу қизни олиб берамиз.

ЎТКИР АКА: - Қайси қизни?

САОДАТ: - Ҳозир чиқиб кетган дугонамни.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Вой, тилингга шакар! Ҳазил бўлса ҳам, кўнглимни очиб юбординг-эй.

АКМАЛ АКА (завқ билан, қизи билан мағрурланиб): - Бу қиз бир нарсани биладими, дейман.

НОЗИМНИНГ УЙИ

Телефон жиринглайди.
Нозим гўшакни олади.

НОЗИМ: - Алё?... Ҳа, Султон?... Қалай? Кўриб келишдимми?... Нима бўпти, ёқмабдимми? Қизиг-у шундай қиз ёқмабдимми?... Уларга қанақаси керак экан?

КЎЧА

Султон қўл телефонида гаплашяпти.

СУЛТОН: - Ҳаммаси аралаш-қуралаш бўлиб кетди... Қаёғини айтишга ҳам ҳайронман... Ҳа, ойим билан холам борган, билмайман, кимнидир кўрган, ишқилиб, вовайло қилиб келиб қолишди. Олиб бермаймиз, биз кетамиз, фалон-тулон, чипта опке... Эшитинг-да.

НОЗИМНИНГ УЙИ

НОЗИМ: - Ий-э? Ўзлари топсин бу ёқдан... Уйига кириб, хола билан кўришибдимми?... Салом бермаган экан?... Ана, қизиқ!.. Битта шу салом бермаганигами? Тўғри лекин... Э-э, чатоқ бўлибди. Бу Дилоромингиз ҳам салом берса, асақаси кетармиди? Битта салом деб шунча меҳнат хайф...

КЎЧА

СУЛТОН: - Э-э, эшитинг-да, бу ёғи бошқача... Саодат уни чақириб олди... Ҳа, Дилоромни... Бу ёққа олиб келди... Қаерга бўларди, шу ҳозир ойимлар ўтирган уйга. Ойим билан холамнинг олдига... Ҳа, мен ҳам шу ерда эдим, қаёққа кетаман...

НОЗИМНИНГ УЙИ

НОЗИМ: - Ий-э! Жиянингиз чатоқ экан-ку. Ойингизнинг олдига олиб келдимми?... Кўриштирдими? Э-э, қойил! Қандай қилиб?... Дилором ҳам хўп деб, келаверибдимми?... Алдаб?... Мазаси қочиб қолди деб?... Э-э бу қиз олов, ўт!

КЎЧА

СУЛТОН: - Одамни эшитмаяпсиз-эй... Бу ёғи қизик... Ойим ҳам холам ҳам бу қизни мақтаб кетишди.... Кимни бўларди, Дилоромни-да... Ёққанда қандай!.. Йў-ўқ, Дилором эканини билишгани йўқ.

НОЗИМНИНГ УЙИ

НОЗИМ: - Тушунмаяпман, ким ёқди бўлмасам?.. Ҳа-а, кейин айтдингларми?.. Э-э, айтмай кузатиб қўйдингизми?.. Ўша ерда пайти айтиб, шартга ҳал қилмайдими! Э-э, ландовур...

КЎЧА

СУЛТОН: - Сира иложи йўқ эди. Дилором озгина, зўрға ўтирди. Бирдан отамлар ҳам келиб қолди... Йиғлаб кетди, уятга қўйдингиз, мени туширдиларинг, деб... Саодатнинг бунақа қилишини мен ҳам билмаган эдим-да... Ҳозир уйга кириб биламан-да. Уйдан телефон қиламан. Ойим яна совчи жўраларингни Давлат билан бирга тўплайсан, мен гапимни айтиб, кейин кетаман деб турган эди.

НОЗИМНИНГ УЙИ

НОЗИМ: - Ёқди деяпсиз-ку... Ух-х, мияни ачитиб юбордингиз. Шартга ҳал бўладиган нарсани энди фол очасиз... Ҳозир кириб айтинг, Дилором шу қиз, сизлар бошқа қизни кўргансизлар, деб. Аёл бечораларни қийнаб нима керак?.. Турибди. Учовимиз еганимиздан қолгани. Мен кимга ҳам бераман. Ҳолва билан қорин тўймайди-ку... Хоразмга ҳам олиб кетишадими? Ҳа, ширини уларнинг ҳам оғзига тегиши керак.

ХОНАДОН

Жумагул опа, Салима опа, Ўткир ака, Акмал ака, кўзлари Саодатда, бир кўтаринки кайфиятда ўтирадилар.
Одамбой қизига қараб завқ қилади.
Ўткир ака каловланиб қолган.
Жумагул опа бемалол, тўлиб-тошиб йиғлайди, хурсандлигидан.
Фақат Салима опа сал чимирилган. Саодатга норози қарайди-ю, табассумини унча яширмайди.

ЎТКИР АКА: - Шу келин эдими а? Яхшилаб қарамабман ҳам.
САЛИМА ОПА (Жумагул опага): - Бўлди-да-эй! Амударёнинг ҳамма сувини ичиб келдингми?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Қўйинг, опа, йиғлаб олай, неча кундан бери сиқилиб юрувдим.

ЎТКИР АКА: - Э-э, дим яхши бўлмабди. Бир оғиз айтиш керак эди.

САЛИМА ОПА: - Биз ҳам билмадик-да. (Саодатга ишора қилиб)

Хаммасига шу сабаб.

ЎТКИР АКА: - Билганимизда сал-пал уст-бошимизни тўғрилаб кирардик.

У ҳам бизни бир саҳройи дегандир. (иягини силаб кўриб) Соқолни ҳам олмаган эканмиз. Жуда уят бўлди.

САЛИМА ОПА: - Э-э, у бошини кўтариб қарагани ҳам йўқ.

АКМАЛ АКА: - Об-бо, қизим-эй! Шунақа қилдим де. Чақириб олиб, бу ерга олиб келиб, яна буларга айтмадингми?

САОДАТ: - Унга ҳам айтганим йўқ. Қарасам, холам жуда оташин. Ойим ҳам ёнларига кириб олган. Ҳойнаҳой, булар бошқа қизни кўрган деб...

ЎТКИР АКА: - Бир оғиз айтганингда, совға-повға, бирон соатми, манави бўйинга тақадиган занжирми, олиб келар эдик.

ЖУМАГУЛ: - Қанча совғангиз бўлса энди олиб бераверасиз.

ЎТКИР АКА: - Келин кўрди қуруқ бўлмайди-ку.

САЛИМА ОПА: - Келин кўрди сизга тўйдан кейин.

ЎТКИР АКА: - Ҳозир берса ҳам яхши бўлар эди.

АКМАЛ АКА: - Ҳай, Жумажон, бўлдимиз энди? Тўй қиламизми?

Жумагул опанинг яна ўпкаси тўлади, гапиролмай, бошини силкиб тасдиқлайди.

ЎТКИР АКА: - Э-э, кўзингнинг сувига Хоразмнинг шолиси кўллаб, тошиб кетди-ку.

АКМАЛ АКА: - Бўладиган гап бўлса, бу ёғини нима қиламиз?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бўлди, почча, бизлар яна бориб келайликми?

ЎТКИР АКА: - Кўрибсизлар, келин ёққан бўлса... Энди бир гап. Ишни битирган анави йигитлар, Нозимбой. Энди уларни четга суриб қўйган бўлмайлик-да. Чақириб бир меҳмон қилайлик. Бугунми, эртагами бориб, қизники билан гаплашиб келишсин.

ЎТКИР АКА: - Хўш, хўш?

АКМАЛ АКА: - Ўтқир ҳам борса, яхши бўлади. Фотиҳа тўйи дейлик-да, ҳаммамиз бориб танишиб, бир ўтиришиб келамиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Фотиҳа тўйи қиладиган бўлсак, мен ҳам бораман. Биз ҳам борайлик, опа?

САЛИМА ОПА: - Яна бошқа қизни кўриб, тўнимиз тескари бўлиб келмайдими?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Кўр ҳассасини бир марта йўқотади. Маҳкам ушлайман энди.

ЎТКИР АКА: - Яна шилқиллаб йиғлайсан-да. Қўй, ўтиравер.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Э-э, бораман. Фотиҳа тўйи қилсак, улар Султонга, биз келинга сарпо қиламиз. Аёллар гаплашиб олади-да. Онасини кўрмай, гаплашмай, тўғри фотиҳага борадими?

Қўнғироқ жиринглайди.

Саодат чиқиб, Султон билан бирга қайтади.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Бу ёққа кел, болам, битта пешонангдан ўпай! Қара-я, бошқа қизни кўриб, опа-сингил ёниб келавериbmиз.

Султон жилмайиб, онасига эгилади.

ЎТКИР АКА: - Сал яхши нарса бўлса – она яхши. Отанинг ҳам ҳаққи бордир?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Омон бўлгайсан, болам! Раҳмат!

ЎТКИР АКА: - Қани, Султонбой, биз ҳам бир табриклаб қўяйлик!

Ўткир ака Султонни қаттиқ кучоқлаб, кўтариб қўяди.

Акмал ака ҳам кучоқ очади.

АКМАЛ АКА: - Э-э, Султонбой-эй! Юлдузни бенарвон урибди, дегани шу-да.

Саодат қўлини чўзади.

САОДАТ: – Султон ака!

САЛИМА ОПА: - Султон, қайтариб олиб келмабсан-да. Тўлиб ўтирган бўлар эдик. Бахтингни берсин.

АКМАЛ АКА: - Хўп, Султонбой. Ошналарни чақир бошқаттан. Бир ўтирайлик. Саодат, кабоб ҳам совиб кетгандир. Олиб кел. Қани, энди бир ювайлик.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ювинг, почча, майли. Бугун сизларга рухсат.

ЎТКИР АКА: - Ҳа-аҳ, сен ҳам очилар экансан!

ХОНАДОН

Дастурхон усти тўла, ноз-неъматлар. Ўртада синдирилмаган хоразм нонлари ва сув, шарбат, ароқ шишалари уйиб қўйилган.

Ҳалигидек, ҳар ким ўз жойида: бир томонда Акмал ака, Ўткир ака, Салима опа, Жумагул опа, Бу томонда Нозим.

Султон қуйида.

Саодат эса гул-гул очилиб хизматда.

Нозим тез-тез Саодат билан кўз уриштиради.

Саодат ҳар гал унга жилмаяди. Уларнинг бу унсиз мулоқотларини биз билмаймиз, балки Нозим Саодатга қойил бўлганидан, Саодат шундай ёш йигитнинг совчиликни уддалаганига ҳайронлигидан. Балки...

АКМАЛ АКА: - Йў-ў, йўқ, Нозимбой, бунақа қилманг!

ЎТКИР АКА: - Э-э, Хоразмдан келиб, тўй қилмай олиб кетамизми? Ким бизни Хоразмга қайтиб қўяди.

НОЗИМ: - Хўп, майли. Фақат яқинлар билан қилсак-чи шуни? Онасини мен кўндириб бераман.

ЎТКИР АКА: - Э-э, нима қиламиз қийнаб? Кучимиз етади-ку.

НОЗИМ: - Мен тўй бир кун эмас, йиллаб, керак бўлса бир умр, деяпман.

АКМАЛ АКА: - У қанақа экан?

НОЗИМ: - Бор пулини тўйга сарфлаб, кейин ўзини яна тиклаш ё қарз учун меҳнатнинг тагида эзилмаса – шу-да бир умрлик тўй.

ЎТКИР АКА: - Ҳа, бунақами? Энди бу ҳозирги ёшлар, сизларга тўғри келмаса, бизга бўлмайди. Кейин, бир сўм ҳам қарз олмаймиз.

АКМАЛ АКА: - Ўткирники етмаса, бизда бор. Ҳа, олиб келдик.

НОЗИМ: - Супуриб олгансизлар-да а? Ё шолининг бошоғида ўзи пишаверадими?

АКМАЛ АКА: - Ё энди, ука, бир сўмга ҳам меҳнат қиламиз. Гуруч сотиш учун ҳам шолининг ичида сув-лой кечиш керак.

НОЗИМ: - Эй, бизлар шу, осилишга ўзининг арқонини олиб юрадиган халқмиз.

ЖУМАГУЛ ОПА: - Ҳай. Аёллар ҳам гапирсин! Тўйни аёллар қилади-ку. Сизлар ғўдайиб турасизлар эшик олдида, келинлар, келинлар, деб.

САЛИМА ОПА: - Шуни айт. Мен ҳеч тушунмаяпман. Нимага яшириб тўй қилиш керак. Фақат яқин қариндош билан бўлса, яширин-да. Нима айбимиз бор, халқдан бекитадиган?

ЖУМАГУЛ ОПА: - Гапирманг.

НОЗИМ: - Айбини бекитиш учун тўй қилмайди-ку, опа. Қачон биз ўзимизни ўзимиз қийнаб юрганимизни тушунамиз а?

ЎТКИР АКА: - Тайёргарликни кўриб келганмиз, қийналмаймиз, деяпман-ку.

НОЗИМ: - Гап фақат сиздами? Сизларни бир намуна бўлади, десам...

Кимдир бошлаши керак-ку. Сизлар бўлса, кучимиз етади, пулимиз бор...

АКМАЛ АКА: - Сизни тушуниб турибман, Нозимбой. Ҳақсиз, у ёғидан ўйласа ҳам, бу ёғидан ўйласа ҳам гапингиз тўғри. Лекин... сал эрта. Сиз карвоннинг олдига тушиб чопиб кетяпсиз. Бирга юрмаса бўлмайди. Кўп удумларимиз қисқариб, ихчамлашиб боряпти-ку. Ҳаётнинг ўзи тўғрилаб қўяди секин-секин... Ҳали камтар тўйларга ҳам етиб келамиз. Меҳнати билан топилган пулини санашни билган

одам сочишни ҳам ўйлаб қиладиган бўлар. Мана, фармону қарорлар ҳам чиқяпти, тартибга тушиб қолармиз.

Қўнғироқ жиринглайди.
Саодат чиқиб эшикни очади.
Давлат киради.

ЎТКИР АКА: - Кел-да-эй, Давлатбой!
ДАВЛАТ: - Салом-алайкум! Яна бир марта.
АКМАЛ АКА: - Ва-алайкум! Патир-путур юрдими? Бунини яна Хоразм ёққа миниб юрма. Сенга тўғри келмас-ов.
ДАВЛАТ: - Э-э, ўзи юрмай ётибди.

Қўнғироқ жиринглайди.
Ориф киради.

ОРИФ: - Салом-алайкум, салом-алайкум! Яхшимисизлар? (Давлатга)
Орқангиздан шу чақираман, қарамайсиз.
ДАВЛАТ: - Орқамда кўзим йўқ-ку.
ОРИФ: - Сиз ўзи одамни кўрмайсиз.

Султон, унинг ортидан Саодат киради.
Давра тўлади.
Саодат Нозим билан кўз уриштириб, майин жилмаяди.

МАҲАЛЛА КЎЧАСИ

Нозим турган ҳовлининг дарвозаси олдида учта машина: иккита «Нексия»га йўлбошловчи «Тико» ва унинг рулида албатта Баҳром ака.
Ён томондаги дарвоза эшиги очилиб, Ҳамида хола чолини етаклаб чиқади.
Машиналарда ўтирган ҳамма чол-кампирининг истиқболига «Нексия»дан Акмал ака, Ўткир ака, Саодат, бунисидан Жумагул опа, Салима опа, Гулсанам боласини кўтариб тушадилар.

«ТИКО» САЛОНИ

Давлат тўнқиллайди.

ДАВЛАТ: - Ориф, биз ҳам тушамизми?
ОРИФ: - Ҳа, одобсизлик бўлмасин. Бўлинг, бўлинг.
ДАВЛАТ: - Об-бо, кампирлар билан кўришиб юрадими?

КЎЧА

Ориф билан Давлат машинадан тушиб, чол-кампирдан бериروقда турадилар.

БОСИТ ЧОЛ: - Яна нон синдиришга борадими?

ҲАМИДА ХОЛА (чолига одатдагидек баланд овозда): - Айтдим-ку, бу – фотиҳа тўй деб. Тўйи бир ҳафтадан кейин экан. (чолининг қулоғига қичқиради) Фотиҳа тўйга борамиз! Булар танишиб ҳам олади.

БОСИТ ЧОЛ: - Э, бақирма-э. Эшитмаган қулоққа нимага бақирасан? Нон синдириш билан фотиҳа битта бўлиб кетган деган эдинг-ку.

ҲАМИДА ХОЛА: - У ёқдан ота-онаси ҳам келибди. Уларда бу одат ҳали бор экан. Келганимизда қилворайлик дейишибди.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳа, фақат бақирма. Томоғинг бўғилади.

ҲАМИДА ХОЛА (баттар бақириб): - Сизга салом беришяпти.

Босит чол Давлатга диққат билан тикилади.

БОСИТ ЧОЛ: - Фотиҳа тўйга уларда куёв борадими?

ҲАМИДА ХОЛА: - Қанақа куёв?

БОСИТ ЧОЛ (Давлатни кўрсатиб):- Манави болани олдин кўрмаган эдим.

ҲАМИДА ХОЛА: - Э-э, бу куёв эмас, жўраси.

БОСИТ ЧОЛ: - Ҳамма ёғи жўра экан-да.

ҲАМИДА ХОЛА: - Э-э, эшитмагандан кейин жим ҳам юрса-да.

Сўрайверади. (Жумагул опа билан Салима опага) Вой, яхшимисизлар? Бобой билан бақиршиб салом ҳам эсдан чиқади. (Акмал ака билан Ўткир аканинг саломига) Ва-алайкум, ва-алайкум! Э-э, уйланмаган совчининг ўзи қани?

Нозим чиқиб келиб турган бўлади.

НОЗИМ: - Бўлди, шу ердаман. Қани, ўтирдикми? Э-э, аввал, (Босит чолга қараб) ота, битта фотиҳа беринг. Йўлимиз очилгани рост бўлсин.

ҲАМИДА ХОЛА (чолига бақириб, қўли билан фотиҳани кўрсатади ҳам): - Фотиҳа берар экансиз!

БОСИТ ЧОЛ: - Минг марта айтаман, кар қулоқни гаранг қилма, деб.

Босит чол қўлини фотиҳага очади.

Кўчадан келаётган икки аёл ҳам тўхтаб қўлини очади, э-э, ҳалиги совчилар, бири катта, бири ёш.

БОСИТ ЧОЛ: - Қани, оми-ин!..

Машиналар жойидан кўзғалади.

«ТИКО» САЛОНИ

Нозим совчи аёлларни кўриб, қўлини кўтариб, саломлашган бўлади
ва орқада ўтирган Орифга ўгирилиб, бир нарса деб кулади.
Саодатнинг маза қилиб кулаётганини кўрамиз.

НОЗИМ (Баҳром акага): - Э-э, тўхтанг, ака! Ваъдабоз акамиз бугун
ваъдасини бузмабди.

Машинанинг олдинги ойнасидан кўрамиз - кўчанинг оғзида қўлини
силкитиб, Аҳмадали ака турган бўлади.
Нозим «Тико»дан тушиб, Аҳмадали ака билан кўришади-да, уни
олдинга – ўзининг жойига ўтирғизади.
«Тико», унинг орқасидан икки «Нексия» кўзғалади.

НОЗИМ (Аҳмадали акага): - Бугун Фарғонадан ҳеч ким келмабди-да?

Аҳмадали ака кулиб ўгирилади, бир гап айтмоқчи бўлади-ю,
Саодатга қараб қўйиб, фикридан қайтади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Ўзидан каттага ҳар хил гап айтавермайди. Одобли
яхши бола бўлгин.

НОЗИМ: - Ўша куни кўзингиз айтиб турган эди лекин.

АҲМАДАЛИ АКА: - Тилимни қичитма! Сабаби бор эди. Ўзинг уйлансанг
– шунда биласан... Айтганингга, мана чопиб келдим, хурсанд
бўлмайсанми?

Нозим индамайди. Ориф ҳайрон. Саодат Нозимга савол назари
билан жилмайиб қарайди.
Нозим кифтини қисади.

АҲМАДАЛИ АКА: - Лекин қойил! Уйланмаган одам совчилик қилиб. Яна
битирибсан! Гап йўқ.

ШАҲАР КЎЧАСИ

«Тико» ва иккита «Нексия»дан иборат карвонимиз ғизиллаб
келаётир.

МАҲАЛЛА ЧОЙХОНАСИ ОЛДИДА

Юкхонасининг қопқоғи кўтарилган «Жигули»нинг орқасида Собир билан Исмат баҳслашади.

СОБИР: - Дим-дим ўйнамай, айтинг-да.

ИСМАТ: - Ҳам парҳез ҳам, тансиқ.

СОБИР (юкхонага ишора қилиб): - Шу ердами?

Чойхонадан Шариф билан Муҳаммад чиқиб келадилар.

ИСМАТ (Муҳаммадга): - Мен писта паловингдан маза қилмадим.

ШАРИФ: - Бизга ёқди. Кучли овқат экан. Сизга ўзи бир нарса тўғри келиши қийин.

МУҲАММАД: - Едингиз шекилли?

ИСМАТ: - Озгина.

ШАРИФ: - Дўпписининг ҳидига тўйиб юради акам.

СОБИР: - Э-э, сен бўлдинг, бунинг дўпписи.

ИСМАТ: - Кўролмайди. (Муҳаммадга) Пистани чаққанда оғзим қимирлаб турсин деб, тўртта-тўртта ташлаб ўтирган эканман, тўйиб қолибман.

ШАРИФ: - Ана, ҳеч рози бўлмайди. Бугун ўзингизникини кўрамиз.

ИСМАТ: - Бугун – зўр! Нима деликатес олиб келганимни ҳеч ким тополмайди.

МУҲАММАД: - Нима экан? Илон эмасми, ишқилиб? Илоншўрва ичмасак эди.

ШАРИФ: - Э-э, ундай бўлса, мен кетдим. Мен ўзидан ҳам, шўрвасидан ҳам кўрқаман.

СОБИР: - Ёмон айнияпсизлар.

ИСМАТ: - Илон ҳам, тошбақа ҳам эмас. Мен унақа нарсаларни ёмон кўраман. Бу учиб юради.

СОБИР: - Ҳа, қирғовулми? Ҳозир жуда кўпайган дейишади. Хоразм, Қорақалпоқда одамларнинг уйида товуғига кўшилиб юрар экан. Жуда чиройли қуш.

МУҲАММАД: - Қайдан топдингиз?

ИСМАТ: - Тополмадинглар. Қамчиқдан олиб келдим. Кеча Қўқондан қайтаётсам, уйиб кўйиб сотяпти. Нима экан деб, тушиб қарасам, жонивор... Арзон, тўйимли.

СОБИР: - Об-бо! Чўздинг-да.

МУҲАММАД: - Балиқ, ширмой, маринка?

ИСМАТ: - Чумчук.

СОБИР: - Нима?

ШАРИФ: - Чумчук?

СОБИР: - Ростини айтяпсанми?

ИСМАТ: - Ҳа, чумчук. Чумчук. Картошкадай тўдалаб қўйиб, сотяпти.

Эллигини олдим. Бир маза қилинглари деб?

СОБИР (юкхонани кўрсатиб): - Шу ердами.

ИСМАТ: - Ҳа, мана, қоғоз халтада. Сўйилган, тозаланган.

СОБИР: - Йўқот!

ИСМАТ: - Ий-э, нимага?

СОБИР: - Шунча жонлини жонсиз қилиб. .. Кияси тутди-эй. Қандай кўнглинг бўлди?

ИСМАТ: - Мен ушлаб ўлдирганим йўқ-ку? Пулини берган бўлсам.

Собир бошини чайқайди.

ШАРИФ: - Хай, буни ҳам бир кўрайлик. Очарчилик замонларида чумчукшўрва ҳам ичишган-ку.

СОБИР: - Э-э, йўқот буни. Бўлмаса, мен гапдан чиқаман. Ирганаман. Келиб-келиб чумчук ҳам ейдими?

ИСМАТ: - Аввал енгил қовуриб, кейин димласа, зўр бўлади! Еганлардан сўраб кўринглари. Ошнинг тагига босса ҳам ажойиб дейишди.

СОБИР: - Тўйиб кетибсизлар, тўйиб.

Муҳаммад ҳаммани кўчага қаратади.

МУҲАММАД: – Э-э, қаранглари, яна бир тўй бошланди шекилли. Шу «Тико» ҳам қатнаб қолди. Кеча ҳам кўрувдим.

Кўчада изма-из келаётган машиналар кўринади.

«Тико»да ўтирган Давлат буларга қараб қўлини кўтаради.

ИСМАТ: - Э-э, анавилари-ку.

МУҲАММАД (ошаб кўрсатади): - Қайтишда кинглар, эй, ош бор!

ИСМАТ: - Фотиҳа тўйми? Кўпчилик-ку.

СОБИР: - Нима бўлса ҳам, яхши бўлибди. (Исмаатга) Юкхонангни ёп.

Бугун чойга нон ботириб еймиз. Чумчуғингни уйингда ўзинг ейсан.

ШАРИФ: - Биттадан еб кўрсак бўлар эдими?

ДИЛОРОМЛАРНИНГ ДАРВОЗАСИ

Эшик ланг очик.

Карвонимиз келиб тўхтаган.

Дарвоза олдида Шарофат ая, Мурод ака ва шу пайтгача биз кўрмаган Рашид ака меҳмонларга мунтазир.

Учала машинадаги одамлар бирдан тушади.

Саломлашиш, кўришиш, сўрашиш... Бу ёғи тушунарли, деб шу ерда якунласак ҳам бўлар эди-ю, лекин Дилафрўз бирдан отилиб келиб, Нозимнинг елкасига муштлаб қолса бўладими!

Ҳа, кичкина қўлчалари билан йигитнинг елкасига гурсиллатиб солдию зингиллаб қочди.

Нозим елкасини ушлаб, намоёишга вой-войлади.

НОЗИМ: - Вой-вой, елкам синиб кетди-ёв.

Шарофат ая ҳам кулиб, намоёишга қизини уришиб қўйди.

ШАРОФАТ АЯ: - Вой, қизи тушмагур, бу нима қилиқ? Акага ҳам шундай қиладими?

Бошқа меҳмонлар бир зум нима бўлганини тушунмай, анграйдиларда, кейин жўр бўлиб кулиб юбордилар.

Дилафрўз эса ҳам ўзи уриб, ҳам ўзи йиғлаб берди, хижолатдан шекилли.

НОЗИМ: - Ушланглар бу безори қизни. Ўзимиз билан олиб кетамиз.

Дилафрўз ўша ёқдан чўчиб қаради ва урганининг сабабини тушунтироқчи бўлди.

ДИЛАФРЎЗ: - Ҳаммасини шу одам қилди! Шу одам бўлмаганда мен ҳам Монте-Карлога кетган бўлар эдим.

НОЗИМ: - Монте-Карлога пучукларни қўймайди.

ДИЛАФРЎЗ: - Қўяди! Ҳеч ҳам пучук эмасман. Ўзингиз пучук, шу учун қизлар сизга тегмаган.

Ҳамма шарақлаб кулади. Ориф хуштак чалиб юборади.

ШАРОФАТ АЯ: - Ҳай-хай, қизим, уят бўлади-я. Ўзидан катта билан ҳам айтишадими?

ДИЛАФРЎЗ: - Ўзларини қаранг, мени пучук деяпти!

Дилафрўз аразлаб юзини буради, йўқ, юзини буриш олдидан Нозимга қараб тилини чиқаради.

Ҳамма кулади.

Гулсанам бир қўлида Даврон, бир қўли билан Саодатнинг елкасидан ушлаб кулади.

Саодат айниқса берилиб кулади ва жилмайган Нозим билан кўз уриштиради.

Биз ҳам ишқ дostonларини тугатмай ёпсак бўлар, қиссалардан
ҳиссаларни ўзингиз хулоса қиларсиз.

Худого шукр!